

Ε. Δουλιγέρης

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: «Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων»

Μετέχοντες σπουδαστές:

Κολοβός Ευάγγελος
Συρόπουλος Αθανάσιος

Υπεύθυνος Εκπαιδευτικός:

Μαυρής Μιχάλης
Dr. Εγκληματολογίας-Επιστημονικός συνεργάτης
του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Πάτρας

Πτυχιακή για την λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία, από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της σχολής Επαγγελματών Υγείας και πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας

ΠΑΤΡΑ 2000

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΣΕΛΟΓΗΣ

3038

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΓΚΡΙΣΗΣ-
ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ**

1. Μιχάλης Μαυρής, Dr. Εγκληματολογίας-Επιστημονικός συνεργάτης του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Πάτρας.

2. Παπαδημητρίου Αθανάσιος, Κοινωνιολόγος-Επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Πάτρας.

3. Αλεξόπουλος Ανδρέας, Νομικός-Επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Πάτρας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνομογραφίες.....	10
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	
1 Περίληψη Μελέτης.....	12
2 Σκοπός Μελέτης.....	14
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1. Προσδιορισμοί όρων	
1.1 Δίκαιο Ανηλίκων.....	15
1.2 Ηθική Παρεκτροπή.....	15
1.3 Απόσυρση.....	16
1.4 Απαράδεκτο, ελλείψη κλιτεύσεως.....	16
1.5 Αναρμοδιότητα.....	16
1.6 Άρση μέτρου.....	16
1.7 Αναβλητικότητα.....	16
1.8 Έγκλημα-Εγκληματική συμπεριφορά.....	17
1.9 Αντικοινωνική συμπεριφορά.....	17
1.10 Παραβατική συμπεριφορά.....	17
1.11 Αποκλίνουσα συμπεριφορά.....	18
2. Ορισμός Ανηλίκου.....	19
3. Εγληματικότητα ή παραβατικότητα ανηλίκων.....	19
4. Αντεγκληματική Πολιτική.....	23
4.1 Γενικά στοιχεία αντεγκληματικής πολιτικής.....	23
4.2 Μοντέλα Αντεγκληματικής Πολιτικής.....	31
4.3 Κρατικά μοντέλα.....	31
4.3.α Το μοντέλο κράτος-φιλελεύθερη κοινωνία.....	32
4.3.β Το μοντέλο αυταρχικό κράτος.....	32
4.3.γ Το μοντέλο απολυταρχικό κράτος.....	33
4.4 Μοντέλα κοινωνικού τύπου.....	33
4.4.α Το μοντέλο κοινωνία περι-κρατική.....	34
4.4.β Το μοντέλο κοινωνία της διαρκούς επιτήρησης.....	34
5.Μεθοδολογία.....	35

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Θεωρίες Κοινωνικής Παρέκκλισης

Εισαγωγή.....	39
α) Ανθρωπολογική και βιολογική θεωρία.....	40
Κριτική θεώρηση.....	43
β) Ψυχολογική και ψυχοπαθολογική θεωρία.....	44
Κριτική θεώρηση.....	46

γ) Κοινωνιολογική και πολιτισμική θεωρία.....	47
Κριτική θεώρηση.....	53
δ) Κριτική Εγκληματολογία.....	54
Κριτική θεώρηση.....	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η νομική ρύθμιση

2.1 Ποινικός Κώδικας.....	60
2.1 Εισαγωγή.....	60
2.1.2 Ποινικός Κώδικας.....	60
2.1.3 Ποινικές Κυρώσεις.....	61
2.1.4 Ποινή.....	61
2.1.5 Μέτρα ασφαλείας.....	62
2.1.6 Είδη ποινών του Π.Κ.....	63
2.1.7 Διάκριση αξιόποινων πράξεων.....	65
2.1.8 Η επιμέτρηση της ποινής.....	65
2.1.9 Μειώμενη ποινή.....	66
2.1.10 Αναστολή των ποινών.....	66
2.1.11 Η ανάγκη της διπλής λειτουργίας του ποινικού δικαίου.....	67
2.1.12 Η προστασία ένομων αγαθών.....	67
2.1.13 Προστασία του ατόμου από την κρατική αυθαιρεσία.....	67
2.1.14 Η έννοια του εγκλήματος.....	68
2.1.15 Διακρίσεις εγκλημάτων.....	69
2.1.16 Η παραβατική πράξη.....	70
2.1.17 Η άδικη πράξη (άδικο).....	70
2.1.18 Τόπος τέλεσης της πράξης.....	72
2.1.19 Χρόνος τέλεσης της πράξης.....	72
2.1.20 Ο καταλογισμός.....	72
2.1.21 Ελλατωμένη ικανότητα για καταλογισμό.....	74
2.1.22 Το τιμωρητό.....	74
2.1.23 Ειδικές μορφές εμφάνισης του εγκλήματος.....	76
2.1.24 Αξιολόγηση μιας ποινικής περίπτωσης.....	79
2.2 Ποινική δικονομία.....	81
2.2.1 Εισαγωγή.....	81
2.2.2 Τα ποινικά δικαστήρια.....	81
2.2.3 Η εισαγγελική αρχή.....	83
2.2.4 Δικαστικοί λειτουργοί.....	84
2.2.5 Λαϊκοί Δικαστές.....	84
2.2.6 Διάδικοι.....	85
2.2.7 Πολιτικός ενάγων.....	86
2.2.8 Αστικός υπεύθυνος.....	86
2.2.9 Η ποινική διαδικασία.....	87
2.3 Σωφρονιστικός κώδικας-Νομοθετικές ρυθμίσεις του Ν.1851/1989.....	93
2.3.1 Εισαγωγή.....	93
2.3.2 Πρώτο κεφάλαιο.....	93
2.3.3 Δεύτερο κεφάλαιο.....	94

2.3.4 Τρίτο κεφάλαιο.....	94
2.3.5 Τέταρτο κεφάλαιο.....	94
2.3.6 Πέμπτο κεφάλαιο.....	95
2.3.7 Έκτο κεφάλαιο.....	95
2.3.8 Έβδομο κεφάλαιο.....	96
2.3.9 Όγδοο κεφάλαιο.....	97
2.3.10 Ένατο κεφάλαιο.....	97
2.3.11 Δέκατο κεφάλαιο.....	98
2.3.12 Ενδέκατο κεφάλαιο.....	98
2.3.13 Δωδέκατο κεφάλαιο.....	99
2.3.14 Δέκατο τρίτο κεφάλαιο.....	99
2.3.15 Δέκατο τέταρτο κεφάλαιο.....	99
2.3.16 Δέκατο πέμπτο κεφάλαιο.....	100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Στάδια απονομής ποινικής δικαιοσύνης

3.1 Εισαγωγή.....	101
3.2 Αστυνομία.....	102
3.2.α Αστυνομία Ανηλίκων.....	106
3.3 Εσαγγελία.....	109
3.4 Προδικασία.....	111
3.5 Το "πρότυπο πρόνοιας" και το "πρότυπο δικαιοσύνης" στο δίκαιο των ανηλίκων.....	114
3.6 Δικαιώματα των εφήβων κατά τη διαδικασία απονομής ποινικής δικαιοσύνης.....	117
3.7 Δικαστήρια ανηλίκων.....	119
3.8 Συγκρίσεις: Δικαστήρια Ανηλίκων-Ποινικά Δικαστήρια. "Στοιχώδεις Κανόνες για την Απονομή Δικαιοσύνης στους νέους".....	124
3.9 Ηπροβληματική της μεταχείρισης των ανηλίκων.....	135
3.10 Υπηρεσία Επιμελήτων Ανηλίκων.....	136
3.11 Η αποδοτικότητα του θέσμου της επιμέλειας ανηλίκων από επιμελήτες.....	141
3.12 Αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα.....	144
3.13 Ηθική Παρεκτροπή.....	153
3.14 Μεταχείριση των ανηλίκων που βρίσκονται σε "Ηθικό κίνδυνο".....	156
3.15 Ποινικός Σωφρονισμός.....	159
3.16 Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των ελληνικών σωφρονισκών καταστημάτων.....	163
3.17 Η επιβολή ποινών σε άτομα μετεφηβικής ηλικίας.....	166
3.18 Νέα μέτρα μεταχείρισης ανηλίκων.....	168
3.19 Μεταχείριση ανηλίκων.....	172
3.20 Μεταχείριση των παιδιών.....	173
3.21 Μεταχείριση των έφηβων.....	174

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Εγκλεισμός των ανηλίκων. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις

4.1 Εισαγωγή.....	176
4.2 Εγκλεισμός σε Ίδρυμα Αγωγής.....	179
4.3 Εγκλεισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων.....	183
4.3.1 Προσωρινή κράτηση.....	183
4.4 Ποινικός Σωφρονισμός.....	186

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

4.4.α Αγωγή και εργασία.....	190
4.4.β Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.....	195
4.4.γ Αμοιβές και πειθαρχικές κυρώσεις.....	199

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Υπηρεσίες για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων

5.1 Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων.....	203
5.2 Δικαστήρια Ανηλίκων και ο θεσμός του δικαστή Ανηλίκων.....	204
5.3 Επιμελητές Ανηλίκων.....	206

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η μεταχείριση των ανηλίκων σε ελεύθερο περιβάλλον

6.1 Εξωϊδρυματικά μέτρα.....	213
6.2 Αναστολή της ποινής.....	215
6.3 Απόλυση υπό όρους.....	219
6.4 Μετασωφρονιστική Αγωγή.....	221

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

Αποτελεσματικότητα του σωφρονιστικού συστήματος.....	225
---	------------

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΠΡΟΛΗΨΗ Η ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Αντεγκληματική πολιτική

1.1 Εισαγωγή.....	230
1.2 Η πρόληψη και η αντιμετώπιση της παραβατικής συμπεριφοράς από το κράτος.....	234
1.3 Πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων από την αρμόδια διεύθυνσηκαι υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης.....	240
1.4 Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων.....	242
1.4.1 Νομοθεσία.....	243
1.4.2 Αντιμετώπιση των ανηλίκων μετά την εισαγωγή τους στο Ίδρυμα.....	244
1.4.3 Εκπαίδευση των ανηλίκων στα Σωφρονιστικά Ιδρύματα.....	246
1.4.4 Ψυχαγωγία.....	251
1.5 Τμήμα Κοινωνικής Αρωγής Ελεύθερης Διαβίωσης Ανηλίκων.....	252
1.6 Πρόληψη και συνεργασία υπηρεσιών.....	255

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Στόχος η επανένταξη

Η επανεκπαίδευση και η ένταξη των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο

2.1 Εισαγωγή.....	259
2.2 Μορφές επανεκπαίδευσης και επανένταξης.....	269
2.2.1 Οι μορφές επανεκπαίδευσης και επανένταξης.....	270
2.3.1 Σύγχρονες προσεγγίσεις των μορφών επανένταξης και επανεκπαίδευσης ανηλίκων.....	275
2.4 Κοινωνικό Δίκτυο Υποστήριξης.....	276

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Συμπεράσματα

3.1 Ο κοινωνικός ρόλος της φυλακής.....	279
3.2 Η επιτυχία της αποτυχίας της φυλακής.....	283
3.3 Κριτική του σωφρονιστικού συστήματος ανηλίκων.....	290
3.4 Κριτική της ιδρυματικής και εξωιδρυματικής μεταχείρισης των ανηλίκων στην Ελλάδα.....	293
3.5 Κριτική του κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων.....	300

ΕΠΙΛΟΓΟΣ -ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	305
---------------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄.....	308
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄.....	325
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄.....	347
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ΄.....	373
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε΄.....	392
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΤ΄.....	404
---------------------------	------------

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ.....	417
---------------------------------	------------

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	444
-------------------------------------	------------

Αναγνώριση

Έχοντας ολοκληρώσει την πτυχιακή μας εργασία, αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους που μας βοήθησαν στην ολοκλήρωσή της. Αυτούς που συμμετείχαν υλικά και ηθικά ώστε να κάνουμε πραγματικότητα τους στόχους μας, αυτούς, που συνεργάστηκαν μαζί μας, και συντέλεσαν με τον τρόπο τους στην περάτωση του έργου μας.

Ιδιαίτερα θέλουμε να ευχαριστήσουμε:

Τους γονείς μας για την υλική και ηθική συμπαράσταση καθ' όλη την διάρκεια διεκπεράτωσης της εργασίας, τον υπεύθυνο για την εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας κο Μιχάλη Μαυρή, καθηγητή του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Πάτρας για την αμέριστη βοήθεια, την καθοδήγηση και τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε για την εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας χωρίς την υποστήριξη και την εποπτεία του οποίου δεν θα ήταν δυνατή η πραγματοποίηση της μελέτης μας.

Σας ευχαριστούμε

Παις ποτε λουόμενος εν τη
ποταμῷ εκινδύνευσεν αποπνιγῆναι.
Ἰδὼν δε τινα, οδοιπόρον, τούτον
ἐπὶ βοήθεια ἐκάλει. Ὁ δε ἐμέμφετο
τῷ παιδί ὡς τολμηρῷ ὄντι. Ὁ δε
παις εἶπε πρὸς αὐτόν: «Ἀλλὰ νυν
μα βοήθει, ὕστεον δε σωθέντι μέμφη».

Αἴσωπος

(Γράμμα ενός ανηλίκου, τροφίμου σωφρονιστικού καταστήματος στον πατέρα του)

«... Κύριος σκοπός μου είναι να σε προβληματίσω και να σου δείξω τα πολλά λάθη που έκανες σαν πατέρας, σαν οικογενειάρχης... Δεν ήθελα ούτε πανάκριβα παιχνίδια , ούτε να με ντύνεις στα ακριβότερα μαγαζιά. Αγάπη ήθελα... μόνο αγάπη... Άφησες το κρασί, τον εγωισμό σου και το σαδιστικό σου χέρι, την αδικία και το μίσος να με μεγαλώσουν... μ' άφησες σημάδια στο κορμί μου σ' όλη μου τη ζωή... Δεν ξέρεις ότι τα παιδιά έχουν ανάγκη από κατανόηση και ότι στα τυχόν λάθη τους πρέπει να τα βοηθάς με συζήτηση;... Θα' θελα πολύ να σε κτυπούσα και γω εκείνες τις ώρες μα δεν μπορούσα... Γιατί μ' έκλεισες στα ιδρύματα;... Γιατί δεν μου μίλησες με κατανόηση;...»*

(Αυτό το γράμμα το έγραψε ανήλικος λίγο πριν κρεμαστεί από την οροφή του δωματίου του).

* («Πατέρα έχε γειά», *Ο κόσμος της Ελληνίδας*, 1991, Έτος ΛΗ', Αρ. 382, σελ. 251).

Λένε πολύ σωστά τούτο: Ένας άνθρωπος μπορεί να φτιάξει μια φυλακή. Μια φυλακή όμως δεν μπορεί να φτιάξει έναν άνθρωπο! Κι ένας έφηβος ιδιαίτερα μέσα σε ένα σωφρονιστικό ίδρυμα ή σε μια φυλακή το μόνο που μαθαίνει είναι ανώτερες σπουδές στο έγκλημα. Τι μένει λοιπόν; Ουσιαστικά η πρόληψη. Αυτήν που όλοι καταλαβαίνουμε. Και ουσιαστικά δεν είναι τίποτα άλλο, παρά ανώτεροι προσανατολισμοί, ιδανικά και αξίες στην νεολαία και την κοινωνία. Αναβάθμιση της ποιότητας των πάντων σχολείου, μέσω μαζικής ενημέρωσης, χώρων ψυχαγωγίας της νέας γενιάς. Αλλιώς, η κοινωνία μας θα καταρρέει καθημερινά.

Συνεπώς που καταλήγουμε; Ασφαλώς στην πρόληψη. Στην πνευματική μας ανάδειξη. Στην αναβάθμιση του είναι μας, την κοινωνία μας, των πάντων. Ας παύσουν πια να τα ρίχνουν οι γονείς στους δασκάλους, οι δάσκαλοι στους γονείς. Και οι δυο μαζί στο κράτος. Το δε κράτος σε όλους! Με τον τρόπο αυτό απλώς κάνουμε κύκλο με τη νεολαία στη μέση! Γι' αυτό θα πορευτούμε στο χειρότερο και η κοινωνία μας θα καταρρέει καθημερινά. Θα γίνεται ζούγκλα με πλήρη εφαρμογή τούτης της φράσης: άνθρωπος ανθρώπω λύκος.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Π.= Άρειος Πάγος

α.υ.ε.= αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος.

α.ν.= αναγκαστικός νόμος

«Αρχ. Νομ»= «Αρχεῖον Νομολογίας»

«Αστυν. Χρον.»= «Αστυνομικά Χρονικά»

«Δικ.»= «Δικαιοσύνη»

«Ε.Ε.Ν.»= Εφημερές Ελλήνων Νομικών»

Ε.Π.Α.= Εταιρεία Προστασίας Αποφυλαζομένων

Ε.Π.Α.= Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων

«Θέμ. Αγγ»= Εβδομαδιαία εφημερίδα ειδήσεων

κ.δ.= κανονιστικό διάταγμα

Κ.Π.Δ.= Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

μ.ο.δ.= μικτό ορκωτό δικαστήριο

ν.= νόμος

ν.δ.= νομοθετικό διάταγμα

Νο.Β.= «Νομικόν βήμα»

n.c.n.p.s.e= nullum crimen, nulla poenasine lege

Ν.Ε.Λ.Ε.= Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης

Π.Δ.= Ποινικό Δίκαιο

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

Π.Κ.= Ποινικός Κώδικας

π.δ.= προεδρικό διάταγμα

Π.Ν.= Ποινικός Νόμος

Π.Χ. Ποινικά Χρονικά

Σ.Κ.Α.= Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων

«Σωφρ. Επιθ.»= «Σωφρονιστική Επιθεώρηση»

Σ.= Σύνταγμα

υ.υ.ε.= υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Περίληψη Μελέτης

Η μελέτη αυτή, βασικό σκοπό έχει την διερεύνηση της αντεγκληματικής πολιτικής στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων με στόχο να δοθούν οι σύγχρονες απόψεις και τάσεις που έχουν επικρατήσει καθώς και μια σφαιρική άποψη της πραγματικής αντιμετώπιση του ανηλικού παραβάτη από την ελληνική δικαιοσύνη.

Μέσα από την ανασκόπηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας παρουσιάζονται οι απόψεις των θεωρητικών (ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών, κοινωνιολόγων, νομικών κλπ) γύρω από την παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων και τη διαφορά της με το έγκλημα. Ακόμη παρουσιάζονται οι νομοθετικές ρυθμίσεις, όπως αυτές προκύπτουν από τον Ποινικό Κώδικα, από τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και τον Σωφρονιστικό Κώδικα.

Παρουσιάζονται επίσης και τα στάδια απονομής της ποινικής δικαιοσύνης από τη σύλληψη έως και την καταδίκη.

Παρουσιάζονται ακόμη οι αρμόδιες υπηρεσίες για την αντιμετώπιση του ανηλικού παραβάτη και ο ρόλος που έχει η κάθε μια.

Γίνεται μια διάκριση στην μεταχείριση των παιδιών από τους εφήβους και διάκριση μεταξύ του εγκλεισμού σε ίδρυμα αγωγής και σε σωφρονιστικό κατάστημα καθώς επίσης και σε προσωρινά κρατούμενους και κρατούμενου για ποινικό σωφρονισμό, αυτές είναι κάποιες εντελώς ξεχωριστές κατηγορίες

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

που για την κάθε μια υπάρχει κάποια ειδική μεταχείριση τουλάχιστον θεωρητικά.

Αναφέρεται στην επανένταξη των ανηλίκων παραβατών και στην πρόληψη της παραβατικότητας πως αυτή συντελείται και κατά πόσο είναι αποτελεσματική.

Τέλος γίνεται μια κριτική του συστήματος μεταχείρισης και κατά πόσο αυτό είναι ικανό για να αντιμετωπίζει την παραβατικότητα.

Στην διερεύνησή μας για το θέμα διαπιστώσαμε πως βιβλιογραφία υπήρχε αρκετή και μάλιστα σύγχρονη. Από την μελέτη αυτή διατυπώνονται γενικά τα εξής:

- α. Το σύστημα μεταχείρισης των ανηλίκων δεν διαφέρει από των ενηλίκων.
- β. Η παραβατικότητα των ανηλίκων στον ελληνικό χώρο βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με άλλες χώρες και οι περισσότερες περιπτώσεις αφορούν παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας.
- γ. Το σύστημα απονομής δικαιοσύνης είναι τέτοιο ώστε επικολλά την «ετικέτα» του «εγκληματία» στον ανήλικό μ' όλο τα αρνητικά επακόλουθα αυτού του χαρακτηρισμού.
- δ. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανηλίκων παραβατών είναι αγόρια.
- ε. Αρκετά υψηλό ποσοστό των ενηλίκων, που βρίσκονται στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας είχαν προηγηθεί φιλοξενούμενοι, κάποιου ιδρύματος αγωγής ανηλίκων.

2. Σκοπός Μελέτης

Ο βασικός σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση της αντεγκληματικής πολιτικής στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων, με στόχο να δοθούν σύγχρονες απόψεις και τάσεις που έχουν επικρατήσει γύρω από την αντιμετώπισή του.

Οι επιμέρους στόχοι είναι οι εξής:

- Να διερευνηθεί η έννοια της παραβατικότητας των ανηλίκων και η διαφορά της με το έγκλημα.
- Να διερευνηθούν οι υπηρεσίες που ασχολούνται με τον ανήλικο παραβάτη και κατά πόσο συντελούν στην πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων.
- Να διερευνηθεί το σύστημα μεταχείρισης του ανηλίκου μέσα και έξω από τα καταστήματα αγωγής καθώς επίσης και την αποτελεσματικότητά τους στο σωφρονιστικό.
- Να διερευνηθεί η κοινωνική πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων, από ποιες υπηρεσίες συντελείται και κατά πόσο έχει επιτυχία στον ελληνικό χώρο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Προσδιορισμοί όρων

1.1 Δίκαιο ανηλίκων

Το δίκαιο ανηλίκων, σύμφωνα με τον Γαρδίκια (1951), είναι ένα σύνολο κανόνων δικαίου που ρυθμίζουν τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις και την προστασία των ανηλίκων, αλλά και της κοινωνίας γενικότερα, στο μέτρο που η διατήρηση και η εξέλιξη της συναρτάται με την διαφύλαξη των νεωτέρων μελών της.

Αντικείμενο του δικαίου ανηλίκων, όπως αναφέρουν οι Κ.Δ. Σπιννέλη-Α.Τρωιανού (1992), είναι η συμπεριφορά των ανηλίκων που παραβαίνουν τον νόμο, αλλά και αυτών που παρουσιάζουν «ηθική παρεκτροπή», καθώς και η απάντηση της Πολιτείας σ' αυτές τις συμπεριφορές.

1.2 Ηθική Παρεκτροπή

Για να θεωρηθεί ένας ανήλικος ότι βρίσκεται σε κίνδυνο ηθικής παρεκτροπής σύμφωνα με τις Κ.Δ. Σπιννέλη-Α.Τρωιανού (1992), θα πρέπει να είναι α) χωρίς κατάλληλο κατάλυμα και νόμιμους πόρους ζωής ή β) οι γονείς του, τα συγγενικά ή άλλα κατάλληλα άτομα να μην είναι σε θέση να δημιουργήσουν θετικές σχέσεις μαζί του και να εμποδίσουν συμπεριφορά του που εξακολουθητικά βλάπτει την υγεία ή την ασφάλεια τη δική του ή άλλων προσώπων. Θα πρέπει δηλαδή να έχει προβεί σε μια σειρά

εκδηλώσεων όπως φυγές, αλητεία, ανεπιθύμητες συναναστροφές, ασέβεια, ανυπακοή, παραμέληση του σχολείου, απουσίες, και άλλα.

1.3 Απόσυρση

Με τον όρο αυτόν εννοείται ότι, λόγω απόσυρσης της μηνύσεως του κατηγορούμενου, δεν πραγματοποιείται η δίκη.

1.4 Απαράδεκτο, ελλείψη κλητεύσεως

Η δίκη δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί αν δεν φτάσει η κλήση (ειδοποίηση), στον προορισμό της, στο σπίτι, δηλαδή του κατηγορούμενου. Έτσι ερμηνεύεται ο παραπάνω όρος.

1.5 Αναρμοδιότητα

Αναρμόδιο θεωρείται το Δικαστήριο Ανηλίκων στην περίπτωση εκδίκασης υποθέσεων ενηλίκων (ατόμων 18 χρονών και άνω), που έχουν δεχτεί μηνύσεις.

1.6 Άρση μέτρου

Όταν κάποιο μέτρο παύει να ισχύει (αίρεται) ή αντικαθίσταται από κάποιο άλλο (ελαφρύτερο ή βαρύτερο), τότε πρόκειται για οριστική άρση του μέτρου στην πρώτη περίπτωση και μετατροπή του μέτρου στη δεύτερη.

1.7 Αναβλητικότητα

Δηλώνει την αναβολή της δίκης για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η ημερομηνία διεξαγωγής της δίκης είναι πιθανόν να ορισθεί εκ των προτέρων,

πιθανώς όμως και όχι. Αυτός ο όρος, όπως και οι προηγούμενοι αφορούν τις αποφάσεις των Δικαστηρίων και τους παραβάτες.

1.8 Έγκλημα-Εγκληματική συμπεριφορά

Κατά το ποινικό δίκαιο, έγκλημα είναι οποιαδήποτε πράξη που τιμωρείται από τον ποινικό νόμο (Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α. 1979, σελ. 21).

Με την ευρύτερη όμως, έννοια του όρου το ρήμα «εγκληματώ» (και εγκληματική συμπεριφορά) σημαίνει ότι φέρομαι εχθρικά και επιθετικά απέναντι σε ένα περιβάλλον, το οποίο θεωρώ και «προσλαμβάνω» σαν εχθρικό και επιθετικό (Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α. 1979, σελ. 421).

1.9 Αντικοινωνική συμπεριφορά

Με τον όρο αντικοινωνική συμπεριφορά εννοούμε εκείνη την συμπεριφορά των ανηλίκων ατόμων, που οι ενέργειές τους δεν είναι σύμφωνες με τους κανόνες και τους τύπους που έχει θέσει η κοινωνία και οι οποίοι έχουν άμεση σχέση με τα δεδομένα που δέχεται και που επιδοκιμάζει το ισχύον κάθε φορά σύστημα αξιών. Έτσι στην αντικοινωνική συμπεριφορά, σύμφωνα με τον Φραντζεσκάκη (1987)

Συμπεριλαμβάνεται και κάθε οπισθοδρομική συμπεριφορά που αντιτίθεται στην προοδευτική εξέλιξη της κοινωνίας.

1.10 Παραβατική συμπεριφορά

Ως παραβατική χαρακτηρίζεται η συμπεριφορά που παρεκκλίνει από τους κοινωνικούς κανόνες και βλάπτει το κοινωνικό σύνολο. Σύμφωνα με τον Σ.Τ. Αλεμάδη (1986) στην παραβατική συμπεριφορά θα πρέπει να

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

περιλαμβάνονται (μόνο) πράξεις αντικοινωνικές που δεν χαρακτηρίζονται «εγκλήματα» (άρα ούτε και πταίσματα), γιατί τότε εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα. Τούτο δίνει το μέτρο της βαρύτητας των αντικοινωνικών πράξεων των νέων που συνιστούν παραβατική συμπεριφορά.

1.11 Αποκλίνουσα συμπεριφορά

Αποκλίνουσα είναι η συμπεριφορά η οποία αποκλίνει από τους καθιερωμένους και κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες συμπεριφοράς. Ως αποκλίνουσα συμπεριφορά δεν θεωρείται απλώς κάθε συμπεριφορά που αποκλίνει απλώς από τους παραδεδειγμένους κανόνες, όπως τονίζει η Κ.Δ Σπινέλλη (1976), αλλά κυρίως εκείνη η συμπεριφορά που είναι αποτέλεσμα αλληλενέργειας ανάμεσα στον φορέα της συμπεριφοράς και σε όσους την προσδιορίζουν και την χαρακτηρίζουν «αποκλίνουσα». Αυτού του είδους η συμπεριφορά εξηγείται δηλαδή από κοινωνικούς παράγοντες μάλλον παρά από βιολογικούς ή ψυχολογικούς. Επίσης ο Becker (1963) δίνει έναν χαρακτηριστικό ορισμό: «αποκλίνουσα συμπεριφορά είναι εκείνη η συμπεριφορά πάνω στην οποία επικολλάται η ετικέτα αποκλίνουσα». απόκλιση δηλαδή είναι δημιουργία διαφόρων κοινωνικών ομάδων, οι οποίες πρώτα χαρακτηρίζουν ορισμένα άτομα ως αποκλίνοντα και ύστερα τα απομονώνουν από τους νομοταγείς πολίτες. Σημαντική θέση επομένως στην ανάλυση της αποκλίνοντος συμπεριφοράς, κατέχει καθώς αναφέρει ο Erikson όχι μόνο ο ίδιος ο αποκλίνων, αλλά και το κοινό ή το ακροατήριο.

2. Ορισμός Ανηλίκου

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (άρθρο 191) με τον όρο «ανήλικοι» εννοούνται αυτοί που διατρέχουν το 7^ο έτος της ηλικίας τους έως το 17^ο έτος συμπληρωμένο.

Από αυτούς όσοι έχουν ηλικία ως το 12^ο έτος συμπληρωμένο, ονομάζονται παιδιά και οι υπόλοιποι έφηβοι.

Η μη ενηλικίωση είναι μια έννοια πολυδιάστατη. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν.1329/1983, που αντικατέστησε το άρθρο 127 του Αστικού κώδικα, ενήλικος θεωρείται ότι όποιος έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος. Βλέπουμε λοιπόν ότι υπάρχει διαφορετικός χρόνος λήξης της περιόδου που θεωρείται κάποιος ανήλικος στον Αστικό Κώδικα από ότι στον Ποινικό Κώδικα.

Το γεγονός αυτό δεν μαρτυρεί αντιφάσεις ή ασυνέπεια. Τα όρια αυτά τίθενται από το νομοθέτη με βάση αφενός μεν την προσδοκώμενη βιολογική-ψυχολογική-κοινωνική ωρίμανση του ανηλίκου και αφετέρου ορισμένους κοινωνικούς στόχους (Κονταξή Α. 1992, ΣΕΛ.118).

3. Εγκληματικότητα ή παραβατικότητα ανηλίκων

Ο χαρακτηρισμός ενός ανηλίκου ως «εγκληματία», ατόμου δηλαδή που όχι απλώς παραβιάζει με τη συμπεριφορά του κάποιον κοινωνικό κανόνα και προκαλεί κοινωνική αντίδραση, αλλά - εκδηλώνει παρεκκλίνουσα συμπεριφορά που τιμωρείται με επιβολή κυρώσεων από τους μηχανισμούς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου (ποινικό νόμο) σε μια συγκεκριμένη κοινωνία και σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, εξαρτάται από το ποιο

συγκεκριμένο πλαίσιο αντίδρασης δέχεται η κοινωνία αυτή, όσον αφορά το έγκλημα και τον εγκληματία γενικότερα (Χαΐδου Α., 1988, σελ. 153).

Η αντίδραση θα είναι διαφορετική ανάλογα με τις υποθέσεις που θεωρούνται δεδομένες, τη μεθοδολογία που ακολουθείται, το αντικείμενο έρευνας, το θεωρητικό υπόβαθρο, την πρόληψη, τη μεταχείριση και την απονομή δικαιοσύνης σε ανηλίκους, ανάλογα με το «παράδειγμα» στο οποίο δίνεται το κέντρο βάρους. Σε εκείνο της ατομικής μεταχείρισης, της φιλελεύθερης μεταρρύθμισης ή της ριζοσπαστικής μη-παρέμβασης; Στη σύγχρονη κοινωνία επικρατεί η τάση συγκερασμού και των τριών αυτών αντιλήψεων (Χαΐδου Α., 1988, σελ. 153).

Στην Ελλάδα συγκεκριμένα η άσκηση του επίσημου κοινωνικού ελέγχου σε ανηλίκους που χαρακτηρίζονται «εγκληματίες» δεν έχει κατορθώσει να ξεφύγει από τους γενικότερους μηχανισμούς της απονομής ποινικής δικαιοσύνης. Στο θέμα της καταστολής ειδικότερα η παρέμβαση του ποινικού δικαίου είναι καθολική (Χαΐδου Α., 1988, σελ. 154).

Το αν οι ανήλικοι χαρακτηρίζονται «εγκληματίες» ή παραβάτες και η συμπεριφορά τους αντίστοιχα «εγκληματική» ή «παραπτωματική», ορολογικές διαφοροποιήσεις που υποστηρίζονται εξίσου με αντίστοιχα επιχειρήματα στη θεωρία, δεν έχει αντίκτυπο στην πρακτική που ακολουθείται. Τόσο αυτοί που έχουν διαπράξει κάποιο έγκλημα, όσο και εκείνοι που κρίνονται επικίνδυνοι για την κοινωνία λόγω της αντικοινωνικής τους συμπεριφοράς (με άλλα λόγια βρίσκονται σε «ηθικό κίνδυνο»), αποτελούν αντικείμενο κατασταλτικών μηχανισμών στα πλαίσια του επίσημου κοινωνικού ελέγχου (Χαΐδου Α., 1988, σελ. 154).

Οι διατάξεις που ρυθμίζουν την αντιμετώπιση των ανηλίκων από την Πολιτεία, τόσο σε περίπτωση διάπραξης ενός εγκλήματος όσο και

εκδήλωσης αντικοινωνικής συμπεριφοράς, δεν είναι συγκεντρωμένες και αποκωδικοποιημένες. Βρίσκουν έρεισμά σε μία πληθώρα κωδίκων, νόμων και διαταγμάτων, στην πλειοψηφία τους αναχρονιστικών (Χαΐδου Α., 1988, σελ. 154).

Οι έφηβοι που εκδηλώνουν εγκληματική συμπεριφορά θα πρέπει να αντιμετωπίζονται όχι επιφανειακά, παρά μέσα από την πραγματική διάσταση των προβλημάτων τους.

Η παραβατικότητα των εφήβων έχει περισσότερο περιστασιακό χαρακτήρα και δεν χρειάζεται ποινικές επεμβάσεις. Τα κίνητρα τους βασίζονται συχνά στην περιέργεια, το μιμητισμό, το παιχνίδι, την ανοησία, τη ζωηρότητα, την επιθυμία για περιπέτεια, τα αστεία κλπ. Ενσυνείδητα ή ασυνείδητα επιδιώκουν τις περισσότερες φορές γόητρο, αναγνώριση, αποδοχή στην ομάδα που τους εκφράζει. Μέσα από την εγκληματική συμπεριφορά αναζητούν συχνά κινδύνους, χωρίς να παραβλέπουν τις πιο πολλές φορές τη σημασία τους. (Χαΐδου Α., 1988, σελ. 172).

Δεν πρέπει να αναγνωρίζει κανείς ότι η εγκληματικότητα των ανηλίκων ως κοινωνικό φαινόμενο, αποτελεί σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι στους ενηλίκους, καθρέπτη των κοινωνικών συνθηκών, διότι ο έφηβος εκτίθεται υπερβολικά σε επιδράσεις του περιβάλλοντος. Η υπερεμφάνιση της νεανικής εγκληματικότητας είναι ένδειξη για ένα κλίμα με ελάχιστες αξίες και ανεπάρκεια σε πολιτισμικά, κοινωνικά μέτρα και έλεγχο. (Φραγκουδάκη Α., 1985, σελ. 132).

Η διαμόρφωσή της γίνεται βάσει προτύπων συμπεριφοράς από ομάδες ανηλίκων, από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και από τον κόσμο των ενηλίκων, τα οποία μεταβιβάζονται με τη μίμηση. Ο τρόπος εκδήλωσής τους και οι συνέπειές τους είναι λιγότερο σοβαρές από την εγκληματικότητα των

ενηλίκων. Δεν είναι τυχαίο επίσης ότι συχνά οι πράξεις τους παραμένουν στο στάδιο της απόπειρας. Ο ελλιπής σχεδιασμός σε σχέση με τους ενήλικους πριν από την εγκληματική πράξη οδηγεί σε ευκολότερη ανακάλυψη τους και σε απόδειξη της ενοχής τους. Λόγω ακριβώς της παρορμητικότητας που χαρακτηρίζει την εφηβική ηλικία και της παροδικότητας του φαινομένου της εγκληματικότητας των εφήβων, η ουσιαστικότερη ενασχόληση με τον τομέα της καταστολής και όχι της πρόληψης θα έχει καταστροφικές στιγματικές συνέπειες γι' αυτούς. (Ηλιού Μ., 1988, σελ. 25-32).

Θα πρέπει να καταργηθούν τα αναχρονιστικά νομοθετήματα που εξυπηρετούσαν άλλους σκοπούς σε παλαιότερες εποχές, να γίνει ενοποίηση του δικαίου ανηλίκων στο σύνολο του, να επαναξεταστεί το συνολικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης, να ανέβει το όριο της ποινικής ευθύνης (από την συμπλήρωσή του 14^{ου} έτους ενδεχομένως) και της ποινικής ενηλικότητας (με την συμπλήρωση του 21^{ου} έτους). Θα πρέπει να επιδιωχθεί επίσης η αποποινικοποίηση ορισμένων συμπεριφορών που αποδίδονται σε άτομα εφηβικής ηλικίας (όπως για παράδειγμα οι παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας), να διαφοροποιηθεί η διαδικασία δικαιωμάτων του ανηλίκου σε όλες τις φάσεις του συστήματος και να καταργηθεί η προσωρινή κράτηση σε εφήβους. Τέλος θα πρέπει να επιδιωχθεί η αποφυγή κυρώσεων στερητικών της ελευθερίας και να αντικατασταθούν από εναλλακτικούς τρόπους κύρωσης διεθνώς δοκιμασμένους, σε ένα γενικότερο πλαίσιο πρόνοιας (Χαΐδου Α., 1988, σελ. 173).

4. Αντεγκληματική Πολιτική

4.1 Γενικά στοιχεία αντεγκληματικής πολιτικής

Το βασικό πρόβλημα που δεσπάζει στις σύγχρονες ποινικές και σωφρονιστικές νομοθεσίες είναι η χάραξη μιας αντεγκληματικής πολιτικής, στην οποία αφενός θα εφαρμοστούν -σε θεωρητικό επίπεδο- τα μέτρα της κοινωνικής επανένταξης, με τον σεβασμό της προσωπικότητας των κρατουμένων, μέσω της χρήσης ειδικών μεθόδων μεταχείρισης των και αφετέρου θα προσαρμοσθούν σε πρακτικό επίπεδο-τα μέτρα αυτά με τις υπάρχουσες δυνατότητες εκτίσης ποινών σε κάθε συγκεκριμένη χώρα. Γίνεται έτσι, φανερό ότι τα πρότυπα συστήματα (μοντέλο) που παρουσιάζονται ως επιτυχημένα σε μια χώρα σίγουρα δεν μπορούν να εφαρμοστούν ανεξέταστα και σε άλλες. Η χάραξη μιας αντεγκληματικής πολιτικής ποικίλλει από τη μια χώρα στην άλλη ανάλογα με τις αντιλήψεις που επικρατούν εκεί, για τους σκοπούς της ποινικής καταστολής και για τα δικαιώματα των κρατουμένων, αλλά και ανάλογα με τις ειδικότερες δυνατότητες, παροχές και ανάγκες που έχει μια χώρα για την χάραξη μιας τέτοιας πολιτικής. (Κουράκης Ν., 1989, σελ.276).

Έτσι η μονομερής απόσπασση και υιοθέτηση μεμονωμένων μέτρων ή ιδεών από το ένα σύστημα σ' ένα άλλο ή από τη μια χώρα σε μια άλλη μπορεί να οδηγήσει σε μορφές ποινικής καταστολής χωρίς οργανική ενότητα και συνοχή μεταξύ τους. Δεν πρέπει να διαφεύγει και το γεγονός ότι κάθε σύστημα στηρίζεται και παράγεται μέσα από διαφορετικές πολιτιστικές και νομοθετικές βάσεις (π.χ. παραδοχή ή μη της σημασίας των βραχυχρόνιων ποινών για την άσκηση ψυχολογικού εκβιασμού (sharp sort shock),

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

ανταποκρίνεται σε διαφορετικές ανάγκες (π.χ. αντιμετώπιση αυτονομιστικών κινήματων). Εξισορροπεί αντίρροπες σχέσεις και κατευθύνσεις (π. χ. λιγότερες βραχύχρονες ποινές κατά της ελευθερίας, αλλά περισσότερες ποινές σε χρήμα) και τέλος εφαρμόζονται με διαφορετικό τρόπο από τα δικαστήρια ή τις αρμόδιες αρχές (π. χ. χορήγηση εκτεταμένων αμνησιών ή χάριτος για την αποσυμφόρηση των φυλακών) (Κουράκης Ν., 1989, σελ.293-295).

Η επισκόπηση λοιπόν κάποιων μοντέλων αντεγκληματικής πολιτικής -σε θεωρητικό επίπεδο- αποβλέπει όχι στην «παράθεση προτύπων λύσεων » ή στην συναγωγή αυθαιρέτων συμπερασμάτων, αλλά και στην επισήμανση απλώς ορισμένων επιστημονικών τάσεων που πιθανόν να αποτελέσουν αντικείμενο μιας άλλης μελέτης ή προβληματισμού. (Κουράκης Ν., 1989, σελ.295).

Ο Feuerbach όρισε την αντεγκληματική πολιτική «το σύνολο των κατασταλτικών διαδικασιών μέσω των οποίων το κράτος αντιδρά στο έγκλημα». Ο Marc Ancel πολύ αργότερα υπογράμμιζε την αναγκαιότητα να συμπεριληφθούν στην αντεγκληματική πολιτική και « τα προβλήματα της πρόληψης και το σύστημα καταστολής ταυτόχρονα» οριοθετώντας το πεδίο της αντεγκληματικής πολιτικής ως εξής : « το σύνολο των διαδικασιών μέσω των οποίων το κοινωνικό σώμα οργανώνει τις απαντήσεις του στο εγκληματικό φαινόμενο (Mireille Delmas-Marty, 1988, σελ. 27-28). Οι Mireille Delmas-Marty αναφέρουν ότι «η εγκληματική πολιτική λοιπόν όπως κάθε πολιτική είναι ταυτόχρονα μια μορφή οργάνωσης της κοινωνικής ζωής που βασίζεται στην οποία βασίζεται στην απονομή της εξουσίας η οποία καθορίζει την κατανομή των αγαθών, εγγυάται τους θεσμούς με την ευρεία έννοια (οικογένεια, σχολείο, εκκλησία...) και προτείνει τις αξίες. Είναι, επίσης,

και δράση στρατηγική τάση προς κάθε σκοπό» (Mireille Delmas-Marty, 1988, σελ.41-42). Ο Πανούσης Γ. οριοθετεί την εγκληματική πολιτική ως «η αντεγκληματική πολιτική - με την ευρεία έννοια του όρου-περιλαμβάνει την εκπαίδευση, την θεραπεία, την καταστολή, αλλά και την πειθώ» (Πανούσης Γ. , 1993, σελ. 17).

Αντίθετα για την Σπινέλλη Κ. ο καθιερωμένος όρος «αντεγκληματική πολιτική» θα πρέπει να αντικατασταθεί από τον όρο «εγκληματοπροληπτική πολιτική». «Κατά την γνώμη μας δεν έχουν αποδοθεί με επιτυχία στα ελληνικά οι ξενόγλωσσοι όροι *politique criminelle*, *criminal policy*, *kriminal politik*. Θεωρούμε ότι η πρόθεση «αντί» που προστέθηκε, φυσικά για ευνόητους λόγους, υποδηλώνει μια αντίθετη δηλαδή εχθρική στάση της κοινωνίας απέναντι στο έγκλημα και στον εγκληματία. Πιστεύουμε ότι η εχθρική στάση απέναντι στο έγκλημα μπορεί να είναι κατανοητή, οπότε δικαιολογείται και η αποδοκιμασία του εγκλήματος. Η εχθρική όμως στάση απέναντι στον εγκληματία δεν έχει θέση σε μια σύγχρονη πολιτεία, και γι' αυτό δεν δικαιολογείται και η εχθρική αντιμετώπισή του. Στην δημιουργία αυτής της εχθρικής στάσης - η οποία παρεμποδίζει μαζί μ' άλλους παράγοντες την κοινωνική επανένταξη του εγκληματία-ενδέχεται να συμβάλλει και η καθιέρωση του εσφαλμένου όρου «αντεγκληματική πολιτική». Με την χρησιμοποίηση του όρου βαθμιαία ενισχύεται και καλλιεργείται μια αμοιβαία εχθρότητα μεταξύ κοινωνίας και εγκληματία... Και αν όμως θεωρήσουμε ως ορθή την απόδοση του όρου *kriminal politik* ο όρος αυτός από την εποχή του Fenerbah περιλαμβάνει μόνο «το σύνολο των κατασταλτικών διαδικασιών μέσω των οποίων το κράτος αντιδρά στο έγκλημα». Η σύγχρονη όμως εγκληματολογική γαλλική σκέψη, με τον Mark Ancel, τον Levasseur κ. α. διεύρυνε το περιεχόμενό τους ώστε να περικλείει και τους προληπτικούς μηχανισμούς. Επομένως στο διευρυμένο

περιεχόμενο, το οποίο είναι σήμερα γενικά αποδεκτό, αρμόζει ο προτεινόμενος όρος» (Σπινέλλη Κ., 1985, σελ. 11-12). Εξάλλου η Σπινέλλη Κ. θεωρεί την εγκληματοπροληπτική (αντεγκληματική) πολιτική κλάδο της «εγκληματολογίας» (της επιστήμης) και την καθορίζει ως «το σύνολο συντονισμένων ενεργειών και μέσων τα οποία αναφέρονται στην αντιμετώπιση του εγκλήματος» (Σπινέλλη Κ., 1985, σελ. 16).

Προχωρώντας όμως πιο πέρα από τους «απλούς» ορισμούς διαπιστώνουμε ότι, μόνιμο αντικείμενο της αντεγκληματικής πολιτικής είναι η εξασφάλιση της συνοχής και επιβίωσης του κοινωνικού σώματος δίνοντας απάντηση στην ανάγκη για ασφάλεια των προσώπων και των πραγμάτων. Η κοινωνία, δηλαδή, μέσω της αντεγκληματικής πολιτικής που αναπτύσσει, απαντά οργανωμένα και κωδικοποιημένα σε κάθε μέλος της που με την συμπεριφορά του αρνείται ή απορρίπτει κανόνες ή αξίες της, γεγονός που σημαίνει προσβολή στο σύστημα αξιών της ομάδας, άρα, απειλή για την ομάδα. Απειλή περισσότερο ή λιγότερο σοβαρή ανάλογα, αν η απόρριψη εκφράζεται με μια απλή παθητική αντίδραση απόρριψης, δραπέτευσης, αυθόρμητης περιθωριοποίησης ή εκδηλώνεται με ευεργετική αντίδραση επίθεσης, η οποία ενέχει μια πρακτική άρνηση του κανόνα «καθαρή και απλή απόρριψη, αρνητική κατά κάποιο τρόπο του επαναστάτη, θετική άρνηση του νεωτεριστή που αποπειράται πέρα από την απόρριψη του, να προτείνει άλλους κανόνες» (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 71-72). Έτσι εμφανίζεται το «εγκληματικό φαινόμενο» αδίκημα ή παρέκκλιση, στο οποίο απευθύνεται η αντεγκληματική πολιτική. Ως αδίκημα, μάλλον παρά έγκλημα, -κατά (Mirreille Dezmas-Marty-γιατί αυτή η λέξη είναι πιο ουδέτερη και δεν επιβάλλει το ποινικό σύστημα ως μοναδική απάντηση-ορίζεται η άρνηση των κανόνων μιας κοινωνίας όταν αυτή αναλύεται σε μια πράξη (ή παράλειψη) συγκεκριμένη, ακριβή, στιγμιαία (ανθρωποκτονία, κλοπή, απάτη, εξύβριση,

μόλυνση). Ενώ η λέξη παρέκκλιση μπορεί να προορίζεται «για μια κατάσταση όχι αναγκαστικά «επικίνδυνη» γι' αυτό και η επιλογή της λέξης παρέκκλιση είναι πιο ουδέτερη επίσης- κατάσταση συγκεχυμένη η οποία παραπέμπει σε κάποια διάρκεια ή ακόμη και πραγματική μονιμότητα (παραδείγματα κοινωνικού «παρασιτισμού» και η οποία βασίζεται στην συγγενική αλλά διαφορετική έννοια της μη συμμόρφωσης με τους κανόνες της ομάδας)» (Mirreille Delmas-Marty, 1980, σελ. 73).

Βέβαια υπάρχουν και μερικές κοινωνίες που δεν κάνουν αυτό το διαχωρισμό αλλά και που στις δύο περιπτώσεις, υπάρχει περιορισμός στην ελευθερία των ανθρώπων και πιθανόν επέκταση του πεδίου επέμβασης της ομάδας. Η «κοινωνική» απάντηση τώρα, που αναπτύσσεται με την παρουσία τέτοιων αρνήσεων (αδίκημα, παρέκκλιση) παίρνει πολλές μορφές. Οι διαφοροποιήσεις της προσανατολίζονται, εντούτοις, γύρω από ένα συγκεκριμένο άξονα που εκφράζεται μέσα από δυο μεγάλες τάσεις - κρατική τάση, η οποία παραπέμπει σε μια απάντηση ανειλημμένη από το κράτος, τάση κοινωνικού τύπου, δηλαδή απάντηση ανειλημμένη από την ίδια την κοινωνική ομάδα, απάντηση που μπορεί να την ενεργοποιήσει το ίδιο το θύμα ή οποιοσδήποτε άλλος, με την προϋπόθεση ότι δεν προέρχεται από την αυθόρμητη διαδικασία ενός μόνο μέλους της ομάδας, αλλά ότι είναι αποδεκτή από αυτήν αποτελώντας μια πολιτική (Mirreille Delmas-Marty, 1980, σελ. 74).

Έτσι οι σχέσεις οι οποίες αναπτύσσονται ανάμεσα στους δύο τύπους άρνησης των κανόνων (αδίκημα -Α- και παρέκκλιση -Π- και ενδεχόμενα -ΑΠ- αδίκημα-παρέκκλιση) και των απαντήσεων του κοινωνικού σώματος (κρατική απάντηση -Κ- και απάντηση κοινωνικού τύπου -Ακ-) είναι οι εξής τέσσερις βασικές σχέσεις :

- αδίκημα-κρατική απάντηση (Α-Κα)
- αδίκημα-απάντηση κοινωνικού τύπου (Α-Ακ)
- παρέκκλιση-κρατική απάντηση (Π-Κα)
- παρέκκλιση-απάντηση κοινωνικού τύπου (Π-Ακ)

Αν το αδίκημα και η παρέκκλιση συνεννοούνται σε μια έννοια του αδικήματος-παρέκκλισης (ΑΠ) τότε αναφαίνονται μόνο δυο σχέσεις :

- αδίκημα παρέκκλιση-κρατική απάντηση (ΑΠ-Κα)
- αδίκημα παρέκκλιση-απάντηση κοινωνικού τύπου (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 75).

Η ανάλυση των βασικών αυτών σχέσεων παρουσιάζει και το διαφορετικό τους περιεχόμενο. Στην πρώτη σχέση αδίκημα-κρατική απάντηση (Α-Κα), τον κύριο ρόλο στην αντεγκληματική τον έχει το ποινικό σύστημα σε συνεργασία και με άλλες κρατικές τεχνικές, τεχνικές αστικού δικαίου (επανόρθωση) ή μεσολαβητικές τεχνικές ελεγχόμενες από το κράτος (διδαιτησία βάσει δικαστικής απόφασης, συμφιλίωσης εφόσον ο μεσολαβητής ορίζεται ή ελέγχεται από το κράτος) (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 76-78).

Στη σχέση αδίκημα-απάντηση κοινωνικού τύπου (Α-Ακ) παρατηρείται είτε μια απάντηση καθαρά κοινοτική ή διαμαρτυρίας της κοινωνικής ομάδας (απόρριψη, εκδίκηση ή διαμεσολάβηση ασκούμενη από την ομάδα) είτε μια σωματειακή απάντηση του επαγγελματικού περιβάλλοντος (πειθαρχική κύρωση) είτε μια ατομική απάντηση του θύματος (αυτοάμυνα) εφόσον γίνεται αποδεκτό από το τελετουργικό της ομάδας. (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 78-80).

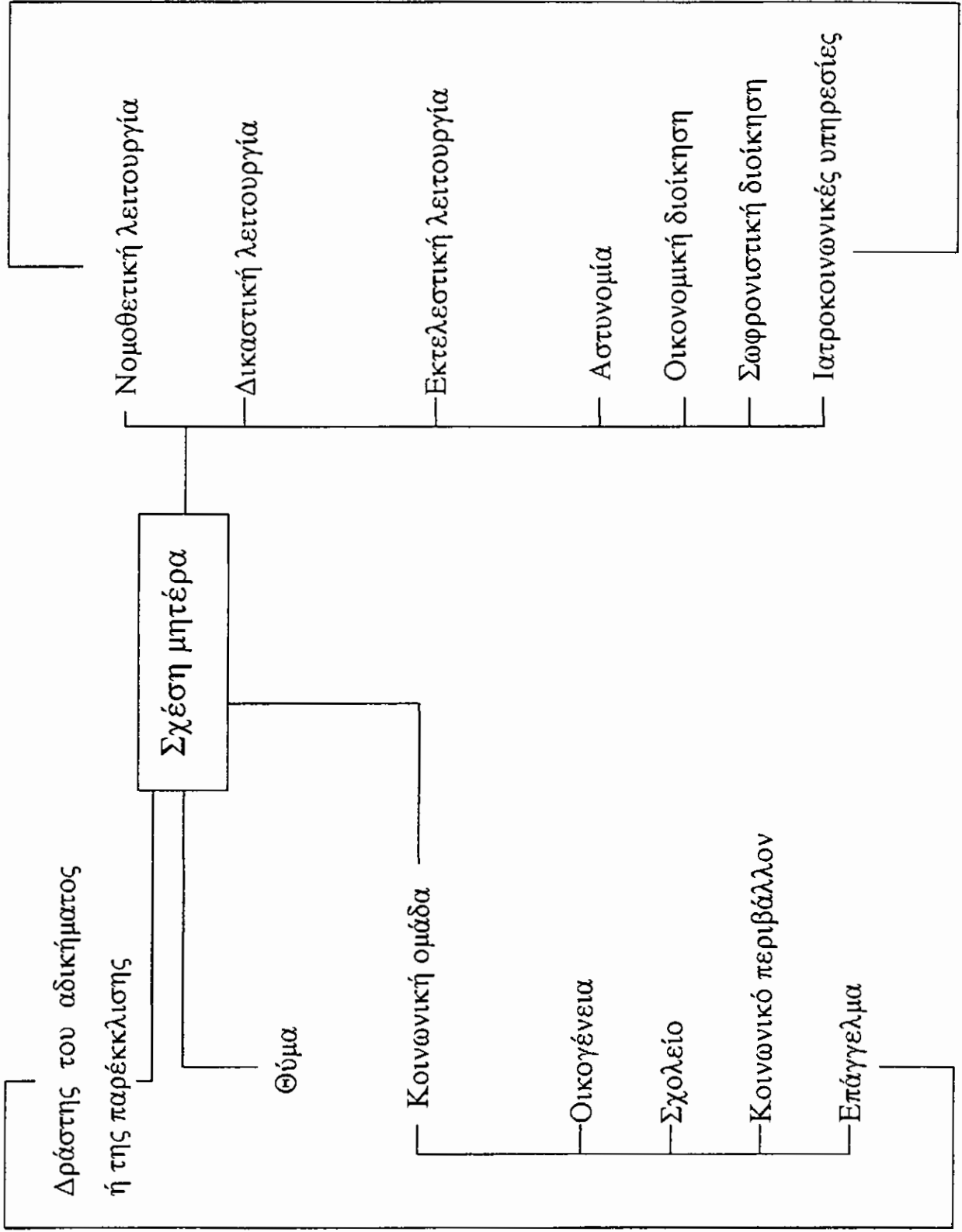
Όσον αφορά τώρα την τρίτη σχέση παρέκκλιση-κρατική απάντηση (Π-Κα) παρουσιάζεται έντονος ο ρόλος των διαφόρων μορφών του κοινωνικού

ελέγχου της παρέκκλισης, οι οποίες μορφές κοινωνικού ελέγχου ασκούνται είτε υπό τον έλεγχο των δικαστικών ή αστυνομικών αρχών είτε κατά τρόπο αυτόνομο από κρατικές υπηρεσίες ιατρικού-κοινωνικού χαρακτήρα, υπηρεσίες επιτηρούμενης εκπαίδευσης, περιφερειακής διεύθυνσης υγειονομικής και κοινωνικής δράσης, ειδικευμένες νοσοκομειακές υπηρεσίες ή επιφορτισμένες με τη θεραπεία των τοξικομανών, αλκοολικών, ψυχασθενών, αναπήρων... (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 80-81).

Στη τελευταία σχέση παρέκκλιση-απάντηση κοινωνικού τύπου (Π-Ακ) παρουσιάζονται ελαφρότερες μορφές ελέγχου οι οποίες αποσκοπούν στη μύηση του ατόμου στους κανόνες της ομάδας (εκπαίδευση από την οικογένεια, το σχολείο ή ακόμη το κοινωνικό ή επαγγελματικό περιβάλλον). Εδώ βέβαια υπάρχει ο κίνδυνος να παρατηρηθεί μετατροπή της σχέσης σε κρατική απάντηση στην παρέκκλιση (Π-Κα) από την στιγμή που το κράτος ασκεί έλεγχο πάνω στην οικογένεια, το σχολείο, το κοινωνικό ή επαγγελματικό περιβάλλον. (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 81-82).

Στην ανάλυση όμως των χαρακτήρων ενός δεδομένου συστήματος αντεγκληματικής πολιτικής θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψιν και χωρίς διακρίσεις όλο το σύνολο των σχέσεων (βασικών ή μη) που συγκεντρώνονται γύρω από την απάντηση κρατικού ή κοινωνικού τύπου και την οποία θα ονομάσουμε «κυριαρχη σχέση». Γύρω λοιπόν από αυτή τη σχέση-μητέρα εμφανίζονται σχέσεις με δικαιοδοσίες κοινωνικού τύπου και σχέσεις με κρατικές δικαιοδοσίες οι οποίες φυσικά διαφέρουν στο βαθμό έντασης και έκτασης (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 82-83). Έτσι σε μια σχηματική παράσταση θα είχαμε:

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΟΙΝ. ΤΥΠΟΥ

4.2 Μοντέλα Αντεγκληματικής Πολιτικής

«Μοντέλο»-εξ' ορισμού-είναι η επιστημονική τεχνική της σχηματικής αναπαράστασης ενός αντικειμένου ή μιας διαδικασίας. Είναι μια προσέγγιση του παρατηρούμενου αντικειμένου. Οι Mirreille Delmas-Marty αναφέρουν ότι «πάντα θα υπάρχει μια απόσταση στο αντικείμενο και το μοντέλο. Διαφορετικά το δεύτερο θα ήταν ταυτόσημο του πρώτου και θα έχανε την ιδιότητά του ως μοντέλου» (Mirreille Delmas-Marty, 1988, σελ. 85).

Η σύντομη, λοιπόν, αναφορά-σε θεωρητική κυρίως και «αφηρημένη» βάση-των μοντέλων αντεγκληματικής πολιτικής στόχο έχει την επισήμανση των εκάστοτε μοντέλων που χρησιμοποιούνται ως εργαλεία ανάλυσης ή σημεία αναφοράς κάποιου συστήματος αντεγκληματικής πολιτικής βιωμένου στο χώρο και στο χρόνο παρά την ουσιαστική εμβάθυνση στο όλο θέμα. Άλλωστε, σπάνια, αν όχι ποτέ, τα μοντέλα αυτά ανεβρίσκονται στην καθαρή τους μορφή και κατάσταση στην καθημερινή πραγματικότητα.

4.3 Κρατικά μοντέλα

Κύριο χαρακτηριστικό των κρατικών μοντέλων είναι η κρατική απάντηση στο αδίκημα και άρα μια ισχυρή θέση (Α-Κα+), η οποία εκφράζεται μέσα από την αναφορά στο ποινικό δίκαιο.

4.3.α Το μοντέλο κρατικής-φιλελεύθερη κοινωνία

Το μοντέλο αυτό, εμπνευσμένο από την φιλελεύθερη ιδεολογία και άρα κλασσικό στο δυτικό κόσμο έχει ως κύρια αρχή τη νομιμοποίηση της νόμιμης κυριαρχίας. Ο νόμος ορίζει το αδίκημα και αιτιολογεί τη κρατική απάντηση σε αυτό, όμως μπροστά στην αδυναμία να ορίσει την παρέκκλιση δεν επιτρέπει

την επέμβαση του κράτους στον τομέα αυτό, ο οποίος παραμένει στην δικαιοδοσία της αστικής κοινωνίας. Κεντρική αξία του μοντέλου αυτού είναι η ελευθερία η οποία συναντάται διπλά εγγυημένη σύμφωνα με τη δομή του μοντέλου μέσα από τη διάκριση ανάμεσα σε αδίκημα και παρέκκλιση-διακοπή της πίεσης του κοινωνικού σώματος πάνω στο άτομο-και μέσα από τον προορισμό του πεδίου επέμβασης του κράτους μόνο στον τομέα των αδικημάτων-μείωση της έντασης της πίεσης (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 101-176).

4.3.β Το μοντέλο αυτάρχικο κράτος

Το αυταρχικό κράτος γεννήθηκε από την απρόβλεπτη συμβολή του φασιστικού ρεύματος με τον αυταρχικό κλάδο του σοσιαλιστικού ρεύματος. Διακρίνεται, ως προς την βασική του δομή από το φιλελεύθερο μοντέλο μέσα από την ύπαρξη μιας κρατικής απάντησης στην παρέκκλιση. Η κρατική απάντηση δηλαδή απευθύνεται εκτός από τον «εγκληματία» και στον παρεκκλίνοντα.

Το αυταρχικό μοντέλο, έντονα χαρακτηρισμένο από το κράτος, το οποίο διατηρεί για τον εαυτό του το δικαίωμα της επιτήρησης και της τιμωρίας έχει την μορφή μιας διεισδυτικής εξουσίας που κυριεύει κάθε πτυχή της ζωής των μελών μιας κοινωνίας (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 177-203). Πιστός οπαδός το αυταρχικό μοντέλο «της παραδοσιακής κυριαρχίας, όπου οι κυβερνώμενοι είναι υποκείμενα και όπου η εξουσία γίνεται σε προσωπικό επίπεδο... και όχι σύμφωνα με επίσημες και καθορισμένες αρχές (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 100).

4.3.γ Το μοντέλο απολυταρχικό κράτος

Το μοντέλο απολυταρχικό κράτος έχει αρκετά στοιχεία με το μοντέλο αυταρχικό κράτος σε σημείο που πολλές φορές ο διαχωρισμός τους να είναι δυσχερής.

Κύριο στοιχείο αυτού του μοντέλου είναι η χαρισματική κυριαρχία, γεγονός που σημαίνει την εγκατάλειψη των ανθρώπων στο πρόσωπο του αρχηγού, ο οποίος θεωρεί τον εαυτό του απεσταλμένο για την εκπλήρωση κάποιας αποστολής. Το κράτος στηρίζει τη νομιμότητα του μόνο στη συχνά τυφλή και φανατική εμπιστοσύνη των ανθρώπων και τείνει να καταστείλει όσους τους αρνούνται αυτή την εμπιστοσύνη. Η επιβολή από το κράτος της απόλυτης συμμόρφωσης στους ισχύοντες κανόνες διαφαίνεται έντονα μέσα από την διαδικασία της κρατικής απάντησης η οποία συγχέει το αδίκημα με την παρέκκλιση. (Mirreille Dezmas-Marty, 1988, σελ. 204-220).

4.4 Μοντέλα κοινωνικού τύπου

Τα μοντέλα κοινωνικού τύπου αποκλείουν οποιαδήποτε απάντηση του κράτους σε ολόκληρο ή σε ένα μέρος του εγκληματικού φαινομένου σε αντίθεση με τα κρατικά μοντέλα, τα οποία έχουν ένα κοινό πυρήνα με το κράτος και την ύπαρξη κοινής απάντησης.

4.4.α. Το μοντέλο κοινωνία περι-κρατική

Το μοντέλο αυτό χαρακτηρίζεται βασικά από την ύπαρξη μιας απάντησης κοινωνικού τύπου στο αδίκημα. Οι απαντήσεις αυτές «άλλοτε, εκδηλώνονται ως η υποκατάσταση του κράτους από το κοινωνικό σώμα είτε αυτό δεν παίζει το ρόλο του ρυθμιστή των συγκρούσεων είτε, αντίθετα, το κοινωνικό

σώμα ή ένα μέρος του τοποθετείται ανάμεσα στο εγκληματικό φαινόμενο και το κράτος, επιδιώκοντας να διαχειριστεί μόνο του όλες ή μερικές από τις συμπεριφορές άρνησης των κανόνων. Και στις δυο προοπτικές, η υποβόσκουσα αναφορά γίνεται στο κράτος. Από εκεί πηγάζει και η διατήρησης της διάκρισης ανάμεσα στο αδίκημα και την παρέκκλιση η οποία προέρχεται από ένα συγκεκριμένο ορισμό του αδικήματος, κρατικό και νομικό» (Mirreille Dezmas-Marty, 1980, σελ.221).

4.4.β Το μοντέλο κοινωνία της διαρκούς επιτήρησης

Το μοντέλο κοινωνία της διαρκούς επιτήρησης, αποτελεί για ορισμένους σύγχρονους συγγραφείς ένα ιδεώδες, το οποίο θα έπρεπε να εμπνέει τις έντονα κρατικοποιημένες κοινωνίες.

Στο μοντέλο αυτό η αντεγκληματική πολιτική εκδηλώνεται εντελώς ανεξάρτητα από το κράτος και χωρίς καμία αναφορά σ' αυτό, στη βάση μιας ρυθμιστικής διαδικασίας, η οποία τοποθετείται αποκλειστικά στο εσωτερικό της ίδιας της ομάδας και άρα δεν στηρίζεται σε κάποιο συγκεκριμένο ορισμό του αδικήματος που πλέον συγχέεται με την παρέκκλιση. Το μοντέλο κοινωνία της διαρκούς επιτήρησης παραπέμπει στις λεγόμενες πρωτόγονες κοινωνίες, κοινωνίες χωρίς κράτος, όπου το βλέμμα του καθένα πάνω στους άλλους αποτελεί τη διαρκή απάντηση στο αδίκημα-παρέκκλιση. (Mirreille Dezmas-Marty, 1980, σελ. 242-257).

5.Μεθοδολογία

Στη διαδικασία συγγραφής της παρούσης πτυχιακής εργασίας προηγήθηκε η αναζήτηση και η συλλογή βιβλιογραφικού υλικού, το οποίο εντοπίστηκε μετά από επισκέψεις σε διάφορες βιβλιοθήκες της Πάτρας, της

Αθήνας, της Καρδίτσας και της Ξάνθης. Αφού μελετήθηκαν τα σχετικά βιβλία έγινε η επιλογή των ενοτήτων εκείνων που σχετιζόταν με το θέμα της αντεγκληματικής πολιτικής στη παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων. Μετά την ολοκλήρωση του βιβλιογραφικού υλικού έγινε διαχωρισμός της εργασίας σε τρία μέρη για την ευκολότερη διεκπεραίωσή της.

Η έρευνα μας εμπλουτίστηκε και με στατιστικούς πίνακες από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας και κυρίως από την Εγκληματολογική Στατιστική κατά τα έτη 1971-1985. Η μελέτη μας μεθοδολογικά ακολουθεί τη συνθετική βιβλιογραφική έρευνα.

Σε μια συνθετική διπλωματική ο φοιτητής αποδεικνύει απλώς ότι έχει αποκτήσει κριτική αντίληψη για το μεγαλύτερο μέρος της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. (δηλαδή των δημοσιευμένων κειμένων σχετικά με το αντικείμενο) και ότι στάθηκε ικανός να την εκθέσει με σαφή τρόπο, προσπαθώντας να συνδέσει τις διάφορες οπτικές γωνίες, ώστε να προσφέρει μια ευφυή πανοραμική επισκόπηση, χρήσιμη από άποψη πληροφόρησης ακόμα και για ένα ειδικό του κλάδου, ο οποίος δεν εμβάθυνε ποτέ στο συγκεκριμένο πρόβλημα (Eco U. 1994 σελ. 33-34).

Σκοπός της μελέτης μας είναι να εξετάσουμε την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς από τους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, την επανεκπαίδευση και την ένταξη των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο, τις μορφές επανεκπαίδευσης και επανένταξης, την αποτελεσματικότητα ή όχι των νομοθετημάτων της πρόληψης της ανήλικης παραβατικότητας.

Έχοντας υπόψιν μας να δημιουργήσουμε μια επιστημονική εργασία προσπαθήσαμε να αποδώσουμε σ' αυτή όλα τα στοιχεία που απαιτούνται:

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

- A) Η μελέτη να στρέφεται σε ένα αναγνωρίσιμο αντικείμενο που μπορεί να αναγνωρισθεί από τους άλλους.
- B) Να αναφέρει σχετικά με το αντικείμενο πράγματα που δεν έχουν λεχθεί ήδη και ξαναβλέπει από διαφορετικό πρίσμα αυτά που έχουν ήδη λεχθεί.
- Γ) Να μπορεί να χρησιμεύσει στους άλλους και
- Δ) Να προσφέρει στοιχεία επαλήθευσης και διάψευσης των υποθέσεων που παρουσιάζει και να προσφέρει στοιχεία συνέχισης από άλλους (Eco U.1994 σελ. 65-67).

Τα ερωτήματα που προέκυψαν από την αρχική ενασχόληση μας με το αντικείμενο της μελέτης μας είναι τα ακόλουθα:

- Η έννοια της παραβατικότητας των ανηλίκων και η διαφορά της με το έγκλημα: Παραβατικότητα ή εγκληματικότητα ανηλίκων;
- Πως ορίζεται ο ανήλικος κατά το ποινικό και το αστικό δίκαιο;
- Ποιες είναι οι θεωρητικές αναζητήσεις και ποια η νομική πραγματικότητα;
- Ποια είναι τα στάδια απονομής της ποινικής δικαιοσύνης;
- Ποια είναι η μεταχείριση των ανηλίκων παραβατών από τους αρμόδιους φορείς;
- Ποια η αντιμετώπιση της ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς από τους φορείς που εμπλέκονται σε αυτό το θέμα;
- Τι είναι αντεγκληματική πολιτική;
- Πως προλαμβάνεται η εκδήλωση της ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς;

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

- Ποια είναι η επανεκπαίδευση και η ένταξη των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο;
- Ποιες είναι οι μορφές επανεκπαίδευσης και επανένταξης;
- Ποια είναι τα αποτελέσματα από την εφαρμογή των νομοθετημάτων της πρόληψης της ανήλικης παραβατικότητας;

Οι απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα ευελπιστούμε ότι καλύπτονται μέσα από την ανάπτυξη των ενοτήτων, που υπάρχουν στη βιβλιογραφική μελέτη.

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας συγγραφής υπήρξαν συναντήσεις με τον υπεύθυνο καθηγητή κύριο Μαυρή Μιχάλη, όπου δίνονταν κατευθύνσεις και υποδείξεις.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

*Θεωρητικές αναζητήσεις και
πραγματικότητα*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗΣ

Εισαγωγή

Κοινωνική παρέκκλιση είναι η συμπεριφορά που παραβιάζει ένα δεδομένο κανόνα.

Η έννοια της παρέκκλισης περιέχει μια πιθανή έννοια και αναφέρεται στην άρνηση ή ανικανότητα ενός ατόμου ή ομάδας να συμμορφωθεί με τους ηθικούς κανόνες που επικρατούν στην κοινωνία.

Μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ως παρέκκλιση την συμπεριφορά η οποία παραβιάζει θεσμοποιημένες προσδοκίες.

Το περισσότερο και ο χαρακτήρας της παρέκκλισης διαφέρει από κοινωνία σε κοινωνία.

Το φαινόμενο έγκλημα αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο με δύο κυρίως όψεις: α) τις κοινωνικές συνθήκες μέσα από τις οποίες διαπράττεται και οι οποίες ευνοούν το πέρασμα στην πράξη και β) τα κοινωνικά στοιχεία της συμπεριφοράς του εγκληματία.

Για να είναι εφικτή η κατανόηση τόσο των διαφόρων φάσεων της ιστορικής εξέλιξης του φαινομένου έγκλημα όσο και της τυπολογίας των εγκληματιών θεωρούμε απαραίτητο να προβούμε στην μελέτη των διαφόρων θεωριών που προσπάθησαν να ερμηνεύσουν το φαινόμενο «έγκλημα». Η πιο παλιά δοξασία στην οποία ασυνείδητα ίσως προσέφυγαν οι άνθρωποι για να ερμηνέψουν το φαινόμενο «έγκλημα» ήταν ότι ο εγκληματίας είχε καταληφθεί από «δαιμόνια», σκοτεινές δυνάμεις και πνεύματα.

Η απονομή της δικαιοσύνης αποτελούσε μία εξαγνιστική τελετουργία μια διαδικασία εξοστρακισμού ενός εξιλαστήριου θύματος που έπρεπε να «φορτωθεί» όλα τα δεινά ώστε να απαλλαγεί η κοινότητα από την οργή των θεών.

Η άνθιση των επιστημών ανέτρεψε αυτές τις δοξασίες αλλά δεν ξερίζωσε την αντίληψη του λαού ότι εγκλήματα διαπράττουν άτομα «διαφορετικά» από τη φύση τους (τους συνανθρώπους τους).

α) Ανθρωπολογική και βιολογική θεωρία

Υπάρχει μια μεγάλη παράδοση η οποία δίνει στην εγκληματική συμπεριφορά βιολογικά αίτια.

Πολλοί επιστήμονες προσπάθησαν να συστηματοποιήσουν ορισμένες δοξασίες σχετικά με υπαρκτές αντιστοιχίες ανάμεσα στο φυσικό παρουσιαστικό ενός ατόμου και τις ηθικές αντιλήψεις του.

Υποστήριξαν ότι οι εγκληματίες γεννιούνται και δεν γίνονται.

Πρόδρομος αυτής της άποψης της εγκληματολογικής ανθρωπολογίας υπήρξε ο Ιταλός Della Porta (1640) ο οποίος διατύπωσε την άποψη ότι ορισμένα φυσικά ανθρώπινα χαρακτηριστικά μαρτυρούν εγκληματική ροπή.

Αργότερα ο Ελβετός Lavater (1741-1801) έβαλε τις βάσεις της φυσιογνωμικής και επιχείρησε να αποδείξει τις ομοιότητες που υπάρχουν ανάμεσα στα ανθρώπινα πρόσωπα και στα κεφάλια των ζώων για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο χαρακτήρας του ανθρώπου φαίνεται από τις γραμμές του προσώπου και το σχήμα του κεφαλιού.

Ο Γερμανός Gall (1758-1828) που θεωρείται πατέρας της φρενολογίας υποστήριξε ότι με την ψηλάφηση των εξογκωμάτων του κρανίου μπορούσε

να διαπιστώσει όχι μόνο τις πνευματικές ικανότητες αλλά και τις χαρακτηριστικές τάσεις του ανθρώπου.

Ο πιο γνωστός όμως εκφραστής αυτής της άποψης ήταν ο Ιταλός Cesare Lombroso (1835-1905) που σαν γιατρός σε φυλακές και άσυλα προέβη σε συστηματικές ανθρωπολογικές εξετάσεις σε κρατούμενους ελπίζοντας ότι θα ανακαλύψει μορφολογικά στοιχεία που η συχνότητά τους θα μπορούσε να θεμελιώσει επιστημονική μέθοδο ανίχνευσης εγκληματικών τάσεων.

Ο Lombroso ανέπτυξε μια πολύπλοκη περιγραφή αυτού που ονόμασε «γεννημένο εγκληματία».

Οι μελέτες του αυτές κατέληξαν στην έκδοση του βιβλίου «Ο εγκληματίας άνθρωπος το 1876». Ο Lombroso στο βιβλίο αυτό υποστήριξε πως μπορούσε με περιγραφικές και στατιστικές μεθόδους να επισημάνει έναν αριθμό φυσικών χαρακτηριστικών (σχήμα αυτιών, μήκος οστών, μέγεθος κρανίου_ που σχετίζονται με την προδιάθεσή του στο έγκλημα. Τα στίγματα αυτά κατά το Lombroso αποτελούν μέρος της κληρονομικής κατάθλιψης του ατόμου και θυμίζουν έντονα τον προϊστορικό άνθρωπο.

Ο Άγγλος Goring (1913) και ο Αμερικάνος Hooton (1939) μελέτησαν 3000 και 17000 κατάδικους αντίστοιχα, σύμφωνα με την αρχή της συστηματικής σύγκρισης με μια δεδομένη κλίμακα χαρακτηριστικών.

Ο Goring κατέληξε το συμπέρασμα ότι η εγκληματική ροπή κληρονομείται όπως οι φυσικές και πνευματικές ιδιότητες και υποστήριξε ότι ο εγκληματίας είναι λόγω κληρονομικής καταβολής άτομο που υστερεί σωματικά και ψυχικά.

Ο Lombroso και άλλοι θετικιστές ισχυρίστηκαν πώς υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα στην εγκληματικότητα και τον εκφυλισμό. (Ως εκφυλισμό θεωρούσαν την «νοσηρή εκτροπή ενός πρωτόγονου τύπου».

Ο Γερμανός Kretschmer (1921) χώρισε το ανθρώπινο είδος σε μορφολογικούς τύπους σύμφωνα με δεδομένα του νευρικού αιματολογικού και αναπνευστικού συστήματος.

Με τον συνδυασμό των στοιχείων αυτών ο Kretschmer συνθέτει έναν πίνακα σωματικών τύπων που ανταποκρίνονται σε αντίστοιχες ιδιοσυγκρασίες και προκαθαρίζουν τις ψυχικές παθήσεις (κυκλοειδής τύπος, σχιζοειδής).

Ο Lenge (1929) και ο Δανός Christiansen (1367) ερεύνησαν τη ζωή των διδύμων με σκοπό να αποδείξουν το ρόλο της κληρονομικότητας στην διάπραξη εγκλημάτων. Από την έρευνα αυτή κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το 77% των μονογενών διδύμων έχουν κοινή εγκληματική συμπεριφορά ενώ στους διωγενείς δίδυμους το ποσοστό αυτό είναι μόνο 12%.

Το 1940 ο Αμερικανός Schelden επιχείρησε να αποδώσει την τυπολογία του (ενδόμορφος, μεσόμορφος, εξώμορφος) στην κατασκευή του εμβρύου.

Το 1952 ο Ιταλός Pende ασχολήθηκε με τις ακτινογραφίες του κρανίου και με νευροενδοκρινολογικές έρευνες και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι εσωεκκρίσεις σε συνδυασμό με τον διάμεσο εγκέφαλο και το νευροφυτικό σύστημα επηρεάζουν την εγκληματικότητα.

Περίπου στα μέσα του 20ου αιώνα η ανθρωπολογική έρευνα αντικαθίσταται από την βιοτυπολογική ή τη βιοχαρακτηρολογική. Έτσι επιχειρείται να αιτιολογηθεί η εγκληματικότητα μέσα από τα χρωμοσώματα που υπάρχουν

στα κύτταρα των ανθρώπων και περιέχουν τα γονίδια, φορείς των κληρονομικών ιδιοτήτων.

Η σύγχρονη γενετική προσπαθεί να αποδώσει την εγκληματικότητα ορισμένων ατόμων στις χρωμοσωματικές τους ανωμαλίες.

Κριτική θεώρηση

Από τα πορίσματα της σύγχρονης επιστήμης συνάγεται ότι καμία κατάταξη, παρατήρηση ή μέτρηση, καμία μορφολογική ανθρωπολογική ή βιοτυπολογική προσέγγιση του εγκληματία δεν αποδεικνύει ότι η προσωπικότητα του διαφέρει από την προσωπικότητα των «ομαλών» ανθρώπων.

Πολλοί λίγοι μελετητές της εγκληματικότητας σήμερα συμφωνούν με τις απόψεις της ανθρωπολογικής θεωρίας, αν και υπάρχουν μερικοί σύγχρονοι Αμερικανοί κοινωνικοί επιστήμονες που δίνουν έμφαση στην κληρονομικότητα σε σχέση με την ανθρώπινη συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται εγκληματική.

Χωρίς να αρνούνται οι επιστήμονες να δημιουργηθεί από την κληρονομική καταβολή ένα ευνοϊκό για την εγκληματογέννηση «υπόστρωμα» είναι φανερό πως αυτό (το υπόστρωμα) δημιουργείται από οικονομικοκοινωνικούς παράγοντες που αναπαράγουν την συναναστροφή και συγχρωτισμό με εγκληματικές συμπεριφορές.

Οι κοινωνιολόγοι αποστρέφονται την ερμηνεία της κοινωνικής ζωής με βάση την κληρονομικότητα και έχουν απομακρυνθεί από παρόμοιες ερμηνείες.

Είναι σήμερα δεδομένο ότι πίσω από το ζήλο να αποδειχτεί το έμφυτο στοιχείο του εγκληματικού χαρακτήρα, κρύβεται η ελπίδα να τεκμηριωθεί η κληρονομική ροπή προς το έγκλημα που θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι ο εγκληματίας ανήκει σε άλλη «ράτσα».

Σήμερα η προσπάθεια βιολογικής ερμηνείας του εγκλήματος στρέφεται σε δύο διαφορετικές κατευθύνσεις.

- α) Την συσχέτιση της εγκληματικής δραστηριότητας με το νευροφυτικό σύστημα, τον μέσο εγκέφαλο και τις έσω εκκρίσεις.
- β) Την διαπίστωση αποκλίσεων από την καθιερωμένη μορφή συνδυασμού χρωμοσωμάτων σε συνδυασμό με την παρατήρηση μεγαλύτερου ποσοστού αποκλίσεων μεταξύ εγκληματιών.

Οι εξηγήσει αυτές όμως δεν αρκούν για να δώσουν μια πλήρη εξήγηση του εγκληματικού φαινομένου. Από την στιγμή που η εγκληματική ανθρωπολογία δεν μπόρεσε να αποδείξει πως ο εγκληματίας από τη φύση του είναι διαφορετικός από τους άλλους ανθρώπους, έδωσε τη θέση της στην εγκληματολογική ψυχολογία ή ψυχοπαθολογία. (Πανούσης, 1990, σελ. 46-51, Τσαρδάκης, 1983, σελ. 22-30, Παπαδημητρίου, 1979, σελ. 9-11).

β) Ψυχολογική και ψυχοπαθολογική θεωρία

Από τον Freud και μετά ξεκινάει η παθολογία της ψυχολογίας, από λανθασμένες σχέσεις γονέων και παιδιών ειδικά στα πρώτα χρόνια της ζωής τους.

Πιστεύεται ότι η ψυχανάλυση εκφράζει μία απόπειρα μελέτης καθαρά ψυχολογική, στρέφοντας την προσοχή στην σπουδαιότητα του κοινωνικού παράγοντα για την ψυχική εξέλιξη του ατόμου.

Ψυχαναλυτές όπως ο Freud και ο Alder υπογραμμίζουν κυρίως την επίδραση της οικογένειας στην προσωπικότητα του ατόμου, επίδραση που έχει σχέση καθοριστική για τις αρμονικές σχέσεις του ατόμου με την κοινωνία.

Αργότερα άλλοι ψυχαναλυτές όπως ο Erikson τόνισαν και το ρόλο των δευτερογενών ομάδων κατά την διάρκεια της εφηβικής κρίσης στην δημιουργία της ατομικότητας του ανθρώπου.

Έρευνα που έκαναν οι S. και E. Glueck για την παιδική εγκληματικότητα σε 500 νεαρούς παραβάτες και 500 μη παραβάτες κατέληξε το συμπέρασμα ότι υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα στην παραβατικότητα των νεαρών και των σχέσεων με τους γονείς τους. Ο Cabanis θεωρεί τους εγκληματίες ως ασθενείς οι οποίοι πρέπει να τύχουν ειδικής θεραπευτικής μεταχείρισης.

Τους ψυχολογικούς παράγοντες που οδηγούν στο έγκλημα τόνισε ο Garofalo (1852-1934) θεωρώντας ότι οι εγκληματίες υστερούν σε αισθήματα συμπάθειας, τους λείπουν τα ηθικά ένστικτα της αγαθότητας και της δικαιοσύνης γι' αυτό και διαπράττουν εγκλήματα. Το 1915 ο Kraepelin θεωρεί ότι οι εκτροπές της ατομικής εξέλιξης γίνονται παθολογικές όταν υπεισέρχονται στην ψυχική και φυσική ζωή του ανθρώπου μέσα από την καθοριστική επίδραση των βιωμάτων και κυριότερα λόγω της αδυναμίας της κοινωνικής ένταξης.

Το 1928 ο De Greeff πιστεύει ότι οι «αδιάφορες και αδιάβλητες λειτουργίες, σε ένα σύστημα αξιών που ελέγχει τις λειτουργίες αυτές, αποτελούν θωράκιση του ατόμου στα ερεθίσματα του περιβάλλοντος και αποτρέπουν το πέρασμα στην εγκληματική πράξη.

Ο Laganche το 1948 υποστηρίζει ότι η εγκληματική συμπεριφορά είναι ένας τρόπος κοινωνικοψυχολογικής αντίδρασης του ατόμου. Η

προσωπικότητα του εγκληματία χαρακτηρίζεται κυρίως από διαταραχές στην κοινωνικοποίηση του και στην ανεύρεση της ταυτότητας του.

Το 1960 ο Pinatel ισχυρίζεται ότι ο πυρήνας της εγκληματικής προσωπικότητας αποτελείται από τέσσερα στοιχεία: τον εγωκεντρισμό, την απάθεια, την επιθετικότητα και την συναισθηματική απάθεια. Ο Pinatel πιστεύει ότι η εγκληματική προσωπικότητα δεν είναι ούτε έμφυτη ούτε σταθερή μεταβάλλεται κατά την διάρκεια της ζωής ενός ατόμου και ότι όλοι έχουμε τις ίδιες πιθανότητες να εγκληματήσουμε.

Οι ψυχαναλυτές Hernald Lacan το 1963 ακολουθώντας τις θεωρίες του Freud, Yung και Adler προσπάθησαν στις έρευνες τους να προσεγγίσουν το φαινόμενο «έγκλημα» ως αποτέλεσμα της ατομικής ζωής και κατάληξη μιας συγκεκριμένης πνευματικής εξέλιξης που τα θεμέλια βρίσκονται στην παιδική ηλικία. Συχνά ο άνθρωπος υποστήριξαν ωθείται από ένα υποσυνείδητο αίσθημα ενοχής από το οποίο λυτρώνεται μόνο με τη εγκληματική ενέργεια.

Η αντιψυχιατρική με κύριο εκπρόσωπο με τον Cairng Cooper ισχυρίζεται ότι ο ψυχασθενής εκφράζει την παθολογία της κοινωνίας και όχι ατομική, πνευματική ή ψυχική πάθηση.

Κριτική θεώρηση

Ο εγκληματίας στην συνείδηση της κοινωνίας από «δαιμονισμένος» έγινε «ψυχοπαθής». Η αιτία της εγκληματικότητας του ατόμου σύμφωνα με την ψυχολογική ψυχοπαθολογική ερμηνεία οφείλεται σε απορύθμιση των εσωτερικών λειτουργιών. Το άτομο είναι υποκείμενο των πράξεών του, είναι όμως ανεύθυνο. Ο εγκληματίας στερείται της βούλησης και εγκληματεί οδηγούμενος από «δυνάμεις» που δεν ελέγχει.

Αυτός ο φόβος του λαού για την τρέλα την νοσηρή πλευρά του εγκληματικού φαινομένου, θεμελιώνει την ανάγκη των υγιών ανθρώπων να βεβαιωθούν ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να συμβεί στον καθένα.

Η ψυχολογική ερμηνεία καταλήγει σε δύο διαμετρικά αντίθετες προσεγγίσεις του φαινομένου «έγκλημα».

Η πρώτη υποστηρίζει ότι μόνο οργανικές βλάβες μπορούν να δικαιολογήσουν την εγκληματική συμπεριφορά. Η δεύτερη διατείνεται ότι τα βιώματα του ανθρώπου, και όχι οι βιολογικοί οι οργανικοί παράγοντες, παίζουν τον πρωταρχικό ρόλο.

Η ψυχανάλυση και η ψυχολογία προσπάθησαν να αποδείξουν ότι το παιδί δεν φέρνει μαζί του κάποια «στίγματα» εγκληματικότητας αλλά η εξέλιξη προς το «καλό» ή το «κακό» καθορίζεται από την επίδραση του περιβάλλοντος και λιγότερο από βιολογικές λειτουργίες.

Οι ψυχαναλυτές πιστεύουν ότι η ροπή προς την εγκληματικότητα μπορεί να θεραπευτεί. (Παπαδημητρίου, 1979, σελ. 11-13, Πανούσης, 1990, σελ. 52-54, Αλεξιάδης, 1993 σελ. 105-116)

γ) Κοινωνιολογική και πολιτισμική θεωρία

Οι μελέτες της κοινωνίας γοητεύονταν πάντα με την εξήγηση του γιατί κάποια άτομα παρεκκλίνουν από τους κοινά παραδεκτούς κανόνες.

Από την εποχή του Πλάτωνα μέχρι τον August Comte οι κοινωνικοί φιλόσοφοι είχαν συχνά ασχοληθεί με την εξέταση της σχέσεως μεταξύ κοινωνικής αρμονίας και κοινωνικής αποδιοργάνωσης, κοινωνικού ελέγχου και ατομικών ελευθεριών κοινωνικής συμμόρφωσης και κοινωνικής

παρέκκλισης. Οι σύγχρονες μελέτες και ο μεγαλύτερος όγκος της θεωρητικής εργασίας και ερευνών έχει σαν αντικείμενο την μελέτη της εγκληματικότητας.

Το 1839 ο Comte με τις εκδόσεις των εγκληματικών στατιστικών έστρεψε την προσοχή των επιστημών στην μελέτη του φαινομένου «έγκλημα» και έθεσε τις βάσεις για την επιστήμη της εγκληματικότητας. Αργότερα ο Βέλγος Quetelet (1796-1874) και ο Γάλλος Guerry (1802-1856) ερεύνησαν τις καταβολές της εγκληματικότητας σε σχέση με το κλίμα, την εποχή και διατύπωσαν το θερμικό νόμο της εγκληματικότητας.

Σύμφωνα με αυτό το νόμο τα εγκλήματα βίας γίνονταν συνήθως σε θερμές περιοχές και το καλοκαίρι και τα οικονομικά εγκλήματα σε ψυχρά κλίματα κατά τον χειμώνα.

Το 1850 ο Marx και ο Engels διατύπωσαν την άποψη πως η εγκληματικότητα είναι συνέπεια δυσμενών οικονομικών συνθηκών και κυρίως της αθλιότητας στην οποία ζει το προλεταριάτο. Την απόφαση των Marx και Engels υιοθέτησε και ο Ολλανδός Bonger το 1916 δίνοντας όμως ιδιαίτερη έμφαση στον οικονομικό ανταγωνισμό και τον εγωισμό που τροφοδοτεί. Ο Ferri μελέτησε την εγκληματικότητα μέσα από διάφορες στατιστικές όπως πυκνότητα του πληθυσμού, η θρησκεία, η οικογένεια και υπογράμμισε την σχέση που έχει η εγκληματικότητα με το υπάρχον πολιτισμικό σύστημα ήθη και έθιμα, διατυπώνοντας τους νόμους του κορεσμού και του υποκορεσμού.

Σύμφωνα με τον νόμο του κορεσμού σε ένα δεδομένο περιβάλλον υπάρχει μία σταθερή ποσότητα εγκληματικότητας και σε κάθε φάση εξέλιξης της κοινωνίας υπάρχει μία σταθερή αλληλεξάρτητη της εγκληματογένεσης και των παραγόντων που μεταβάλλουν την κοινωνία.

Σύμφωνα με τον νόμο του υποκορεσμού η μεταβολή ορισμένων παραγόντων λόγω έκτακτων συνθηκών όπως ο πόλεμος ή μια οικονομική κρίση. Προκαλεί πρόσκαιρη αύξηση της εγκληματικότητας στο δεδομένο περιβάλλον που εμφανίζεται όταν οι παράγοντες που δημιούργησαν την κρίση στην κοινωνία σταματήσουν να υπάρχουν.

Ο Γάλλος Cacassange ισχυρίστηκε πως σε κάθε κοινωνία έχει τους εγκληματίες που της άξιζαν, αφού δέχεται μεν ότι ο εγκληματίας είναι «κοινωνικό μικρόβιο» αλλά και ότι η κοινωνία είναι ο «βραστήρας του πολιτισμού».

Περίπου την ίδια περίοδο ο Tarde διατύπωσε την άποψη πως ο θεμελιώδης νόμος της εγκληματικότητας έχει διαπροσωπικό χαρακτήρα και συνίσταται στην μίμηση τον επηρεασμό και την υποβολή της συμπεριφοράς ενός ανθρώπου από την συμπεριφορά ενός άλλου.

Η κοινωνιολογία σύμφωνα με τον Tardt είναι συνεπώς μια διαπροσωπική ψυχολογία.

Ο Γάλλος Emill Durkheim (1858-1917) με το έργο του «Το φυσιολογικό και το παθολογικό» άσκησε την πιο φανερή επίδραση στην μελέτη της εγκληματικότητας. Ο Durkheim είναι αυτός που έδωσε την Κοινωνιολογία λόγω υπάρξεως αποδεικνύοντας ότι διάφορα κοινωνικά γεγονότα όπως οι δείκτες εγκληματικότητας κ.ά. μπορούν να γίνουν κατανοητές μόνο με την ανάλυση ειδικών κοινωνικών συνθηκών.

Ο Durkheim αντιτάχθηκε στον καθαρά «αναλυτικό ατομισμό» και υποστήριξε ότι η ύπαρξη του εγκλήματος στην κοινωνία μπορεί να εξηγηθεί χωρίς την ανάγκη να αναζητηθούν παθολογικά αίτια στην ψυχική και φυσική σφαίρα του ατόμου.

Αναγνωρίζοντας ότι δεν υπήρξε ποτέ κοινωνία χωρίς εγκλήματα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το έγκλημα είναι φυσιολογικό που απορρέει από την δομή και λειτουργία της κοινωνίας και αποτελεί ένα κομμάτι του πολιτισμού της. Το έγκλημα σύμφωνα με τον Durkheim μπορεί να εξηγηθεί αναλύοντας πως αυτό βοηθά στην διατήρηση μιας υγιούς και επιζούσης κοινωνίας. Η απουσία κανόνων σε μία κοινωνία που έλεγχαν την συμπεριφορά των μελών της, επιφέρει σύγχυση για το τι επιτρέπεται και τι όχι, απομόνωση των μελών, ένα αίσθημα αδυναμίας ένταξης στις διάφορες κοινωνικές ομάδες και την δημιουργία ανομίας. Οι Park και Burgess και η οικολογική σχολή Shaw και Mackas διαπίστωσαν την ύπαρξη περιοχών με υψηλό δείκτη εγκληματικότητας και ισχυρίστηκε πως η εγκληματική συμπεριφορά στις περιοχές αυτές αποτελεί ένα τρόπο προσαρμογής στο περιβάλλον. Το 1938 ο Sellin μελετώνται ομάδες μεταναστών στην Αμερική κατέληξε στο συμπέρασμα ότι καθοριστική για την εγκληματικότητα είναι η σύγκρουση πολιτισμικών στοιχείων.

Το γεγονός ότι κάθε ομάδα στην οποία ανήκει το άτομο αξιώνει για την ίδια περίπτωση διαφορετική συμπεριφορά προκαλεί σύγκρουση στον ψυχικό κόσμο του ατόμου που συχνά οδηγείται στο έγκλημα. Ο Sutherland το 1939 στην «θεωρία των διαφορετικών συναναστροφών» δέχεται ότι το φαινόμενο «έγκλημα» προκύπτει από μία διαδικασία ενσωματωμένη στον πολιτισμό μιας δεδομένης κοινωνίας, αλλά υποστηρίζει ότι οι ικανότητες και τα κίνητρα του εγκλήματος μαθαίνονται μέσω της κοινωνικής επαφής με τους ίδιους κανόνες που μαθαίνεται και η ομαλή συμπεριφορά ή η αντεγκληματική συμπεριφορά. Πρωταρχική συνθήκη για την εκδήλωση συμπεριφοράς είναι ο συσχετισμός με ανθρώπους των οποίων η ιδεολογία κάνει παραδεκτή την παραβίαση των νόμων σε αντίθεση με άλλες ομάδες ανθρώπων των οποίων η ιδεολογία θεωρεί την παραβίαση των νόμων αυτών απαράδεκτη. Η θεωρία

του Sutherland είναι μια πολύ γενική θεωρία που αναπτύχθηκε μέσω της αναλυτικής επαγωγής και η οποία προσπαθεί να εξηγήσει την εγκληματική συμπεριφορά σε όλες τις τάξεις.

Οι Reckles και Beely το 1945 πιστεύουν ότι ο εγκληματίας έχει πολύ χαλαρές σχέσεις με την κοινωνία και τους θεσμούς της, και αν δεν ασκείται κάποιος κοινωνικός έλεγχος στην συμπεριφορά του πέρνάει εύκολα στην εγκληματική πράξη.

Ο Vold το 1957 αποδεχόμενος πως κάθε κοινωνική τάξη έχει τους δικούς της κανόνες, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι κάθε φορά η κρατούσα τάξη επιβάλλει τους δικούς του νόμους για να προασπίσει τα συμφέροντά της μέσα σε ένα πλαίσιο κοινωνικής σύγκρουσης αξιών και συμφερόντων.

Το 1957 ο Merton επεξεργάστηκε την θεωρία της ανομίας του Durkheim διευκρινίζοντας ακόμα περισσότερο τις κοινωνικές αιτίες ελαττώσεως του καταναγκασμού των κοινωνικών κανόνων και υπέδειξε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες οι διάφοροι τύποι παρεκκλίσεων μπορεί να εμφανιστούν.

Ο Merton ισχυρίζεται πως η ανομία είναι αποτέλεσμα των απρόσφορων μέσων που η κοινωνία παρέχει στα μέλη της για να αφομοιώσουν τις πολιτισμικές της επιλογές.

Επισήμανε ότι πράγματι όλα τα μέλη μιας κοινωνίας επιδιώκουν αξίες όπως χρήμα, επιτυχία επαγγελματική κλπ. οι οποίες είναι αδύνατο για μερικούς να πραγματοποιηθούν γιατί τα νόμιμα μέσα απαιτήσεως δεν είναι διαθέσιμα σε όλους. Ο Merton προέβλεπε ότι η κοινωνική παρέκκλιση θα παρατηρείται περισσότερο στις χαμηλά κοινωνικοοικονομικές τάξεις γιατί σ' αυτές τις τάξεις είναι λιγότερο προσφορά τα νόμιμα μέσα επιτυχίας. Συνεπώς θα είναι μεγαλύτερη η πίεση σ' αυτούς να χρησιμοποιηθούν παράνομα μέσα για να απαιτήσουν τις κοινωνικά προκαταρισμένες αξίες.

Ο Cloward και Ohlin το 1961 θεωρούσαν ότι το κρίσιμο σημείο για την εγκληματογέννηση είναι το γεγονός ότι το άτομο αποδίδει στο κοινωνικό σύστημα την αδυναμία του να ενταχθεί σε ένα σύστημα αξιών.

Εξακολουθώντας να συγκεντρώνει την έμφαση στις διαδικασίες μέσω των οποίων κάποιος αναπτύσσει πρότυπα παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς μία ομάδα θεωρητικών της σχολής το Chicago συγκέντρωσε την προσοχή της στις συνέπειες που έχει για το άτομο ο χαρακτηρισμός σαν παρεκκλίνου και κατέληξε στο εξής συμπέρασμα.

Οι συνέπειες του χαρακτηρισμού ενός ατόμου σαν παρεκκλίνου είναι ότι το άτομο που επίσημα πια έχει χαρακτηριστεί.

- α) Θα έχει την τάση να αντιμετωπίσει τον εαυτό του σαν απόβλητο και να δρα ανάλογα.
- β) Θα αποκλειστεί από ευκαιρίες να αναλάβει μη παρεκκλίνοντες ρόλους λόγω της κακής του φήμης.
- γ) Λόγω του α και β είναι πιθανότερο να επιδιώξει ηθική και φυσική υποστήριξη άλλων που έχουν στιγματιστεί ανάλογα.

Η θεωρία του χαρακτηρισμού υποστηρίζει ότι οι φορείς κοινωνικού ελέγχου αντί να περιορίζουν ή να «διορθώνουν» την συμπεριφορά στην οποία αντιδρούν, στην πραγματικότητα την δαιωνίζουν και παγιώνουν την εικόνα που έχει σχηματιστεί για κάποιο άτομο ως παρεκκλίνου και βοηθούν να αναπτυχθούν ομάδες παρεκκλίνουσας υποκολλούρα.

Ένα από τα αποτελέσματα της θεωρείται του χαρακτηρισμού ήταν ότι μετακίνησε την προσοχή από το παρεκκλίνου άτομο προς τα άτομα και τις ομάδες της κοινωνίας που αποδίδουν τον χαρακτηρισμό και προσπαθούν να αναμορφώσουν τους παρεκκλίνοντες.

Κριτική θεώρηση

Οι εμπειρίες των κοινωνικών αναταραχών όπως πόλεμοι επαναστάτες και οικονομικές κρίσεις απέδειξαν ότι οι αξίες αμφισβητούνται όταν αποκτούν μια σχετικότητα. Η παραβατικότητα αυξάνει σε περιόδους αναταραχών και κοινωνικών δυσλειτουργιών. Ήταν λοιπόν επόμενο οι επιστήμες του ανθρώπου όπως η κοινωνιολογία και η ψυχολογία να υποσκελίσουν τις φυσικές και βιολογικές ερμηνείες της εγκληματικότητας.

Η «ανομία» ως κατάσταση απορύθμισης σε περιόδους αιφνίδιων μεταβολών προβλημάτισαν τους εγκληματολόγους.

Η κοινωνική οργάνωση και η ιεράρχηση των αξιών έχουν τέτοια αλληλεξάρτηση με τους νόμους και την ατομική θέληση ώστε η μεταβολή ενός παράγοντα από τους πρώτους να παρασύρει την ισορροπία των δεύτερων. Η εγκληματική συμπεριφορά δεν είναι παρά το άμεσο προϊόν των δυσλειτουργιών του κοινωνικού συστήματος των οποίων ο εγκληματίας είναι κατά κάποια έννοια το «θύμα».

«Σε γενικές γραμμές η αιτιολογία του εγκλήματος στο πλαίσιο των κοινωνιολογικών ερμηνειών αποδίδεται μέσα από θεωρητικά σχήματα τα οποία βασίζονται κυρίως στην κοινωνική αποδιοργάνωση ή στην πολιτισμική παρέμβαση.

Η έννοια της κοινωνικής αποδιοργάνωσης συνίσταται είτε στην έλλειψη διάρθρωσης των αξιών σε μία πολιτισμική ομάδα είτε στην απουσία διάρθρωσης αυτής μεταξύ της πολιτισμικής ομάδας και της κοινωνικής δομής.

Η πολιτισμική παρέμβαση υποδηλώνει την κοινωνικοποίηση σε υποπολιτισμικές αξίες και κανόνες που συγκρούονται με τον ποινικό νόμο.

Ορισμένα θεωρητικά σχήματα συνδυάζουν την κοινωνική αποδιοργάνωση με την πολιτισμική παρέκκλιση. (Πανούσης, 1990, σελ. 55-58), (Αλεξιάδης, 1983, σελ. 119-127), (Παπαδημητρίου, 1979, σελ. 13-21), (Αλεξιάδη, 1983, σελ. 129-144)

δ) Κριτική εγκληματολογία

Μία ενδιαφέρουσα διάκριση της εγκληματολογίας είναι αυτή της «κριτικής» εγκληματολογίας που δημιουργήθηκε στη δεκαετία του '60 με την ριζοσπαστική κριτική της «παραδοσιακής» εγκληματολογίας.

Οι βασικές θέσεις της «κριτικής» εγκληματολογίας που έρχονται σε αντίθεση με τις απόψεις των μέχρι τότε θεωριών της εγκληματικότητας είναι:

- Το ποινικό δίκαιο σύμφωνα με την «κριτική» εγκληματολογία είναι αποτέλεσμα σύγκρουσης και όχι αποτέλεσμα συνένεσης και συμφωνίας ανάμεσα σε ομάδες με διαφορετικά συμφέροντα.
- Ορισμένες μορφές συμπεριφοράς χαρακτηρίζονται ως εγκληματικές επειδή απειλούν το καπιταλιστικό σύστημα και την άρχουσα τάξη και όχι επειδή θίγουν την ηθική ή τη συλλογική συνείδηση.
- Σε ορισμένα άτομα επικολλάται η ετικέτα του εγκληματία επειδή ο στιγματισμός τους εξυπηρετεί την άρχουσα τάξη και όχι γιατί η συμπεριφορά τους έχει υπερβεί τα όρια της ανοχής του κοινωνικού συνόλου.
- Η εργατική τάξη δεν είναι επικίνδυνη, η εγκληματική τάξη. Η υπερεκπροσωπική της σε «εγκληματικά» φαινόμενα συμβαίνει γιατί η

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

αστική τάξη έχει τον έλεγχο των μέσων παραγωγής και κατά συνέπεια και του κρατικού μηχανισμού.

- Η εγκληματικότητα κάθε κοινωνίας διαφέρει ανάλογα με την πολιτική και οικονομική της δόμη.
- Με τις αυξανόμενες ταξικές διακρίσεις των καπιταλιστικών κοινωνιών δημιουργείται η ανάγκη εκληματοποίησης ολοένα και περισσότερων μορφών συμπεριφοράς.
- Το έγκλημα δεν δημιουργεί αλληλεγγύη και συνοχή ανάμεσα στους νομοταγείς πολίτες οι οποίοι συσπειρώνονται εναντίων των εγκληματιών. Στην πραγματικότητα το έγκλημα αμβλύνει την επιθετικότητα των καταπιεσμένων προς τους καταπιεστές και την κατευθύνει προς τους ίδιους του καταπιεζόμενους. (Σπινέλη, 1985, σελ 22-25)

Παραδοσιακή Εγκληματολογία	Κριτική Εγκληματολογία
Έγκλημα	
<ul style="list-style-type: none">■ Συμπεριφορά που θίγει βασικές ηθικο-κοινωνικές αξίες.■ Προέρχεται από άτομα που ανατράφηκαν σε ακατάλληλο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον με έλλειψη προτύπων για ταύτιση.	<ul style="list-style-type: none">■ Συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται ως έγκλημα από την άρχουσα τάξη γιατί η συμπεριφορά αυτή την απείλει.■ Προέρχεται από άτομα που διαβιούν σε ένα εκμεταλλευτικό, καπιταλιστικό σύστημα και ένα σύστημα ποινικής δικαιοσύνης ηθικοπλαστικό και κατασταλτικό.

Παραδοσιακή Εγκληματολογία	Κριτική Εγκληματολογία
Εγκληματίες	
<ul style="list-style-type: none">■ Άτομα συνήθως με χαμηλή νοημοσύνη και έλλειψη ηθικών αναστολών. Ανήκουν συχνά σε φυλετικές ή εθνικές μειονότητες και στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις.	<ul style="list-style-type: none">■ Άτομα που ζουν κάτω από άθλιες κοινωνικές συνθήκες, ανέχεια, ανεργεία, απαιδευσία, οφειλόμενες στην άνιση κατανομή του πλούτου και της εξουσίας. Η εγκληματικότητα των ανωτέρων τάξεων ξεφεύγει από το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης.
Αντιμετώπιση εγκληματιών	
<ul style="list-style-type: none">■ Αυστηρές ανταποδοτικές ποινές: θανατική ποινή, ισόβια, στείρωση, στιγματισμός, ενίσχυση και επαύξηση των ποινικών νόμων και των εξουσιών των κατασταλτικών οργάνων.	<ul style="list-style-type: none">■ Η πλειονότητα των δραστών δεν είναι «εγκληματίες», αλλά μάλλον πολιτικοί εγκληματίες. Η εγκληματογένεση είναι κοινωνική ευθύνη και όχι ατομική. Δεν απαιτούνται κατασταλτικά μέτρα, αλλά εγγυήσεις και μηχανισμοί προσφυγών στις αρχές και παροχή δωρεάν υπηρεσιών.

Παραδοσιακή Εγκληματολογία	Κριτική Εγκληματολογία
Αντιετώπιση συστήματος ποινικής δικαιοσύνης	
<ul style="list-style-type: none">• Η εξασφάλιση της ένομης τάξης και η προστασία των νομοταγών πολιτών γενικά και ειδικά η διελεύκανση,δίωξη και σύλληψη δραστών εγκλημάτων, ιδιαίτερα βίας και τρομοκρατίας, απαιτεί αύξηση των εξουσιών και του έμπυχου και του άψυχου υλικού των σωμάτων ασφαλείας, του αριθμού των φυλακών και κυρίως της ισχύως και έκτασης του ποινικού δικαίου	<ul style="list-style-type: none">• Ολόκληρο το σύστημα της εφαρμογής των ποινικών νόμων έχει επινοηθεί από καπιταλιστές για να προστατεύει τα συμφέροντα τους. Αρα μόνο η ανατροπή του συστήματος ή οι βαθιές τομές στο σ' αυτό μπορούν να λύσουν το πρόβλημα όπως:• Μείωση των εξουσιών των αντιδραστικών εφαρμοστών των ποινικών νόμων και αύξηση των ομάδων αυτοπροστασίας των πολιτών.• Ευρεία απεγκληματικοποίηση εγκλημάτων, και αύξηση των οικονομικών εγκλημάτων ή αυστηρή εφαρμογή των σχετικών διατάξεων.• Βελτίωση της αποδοτικότητας των οργάνων καταστολής.• Επιστημονική και όχι αυθαίρετη επιβολή ποινών.• Ανθρωπιστικότερη προσέγγιση του δράστη από όλο το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

Κριτική θεώρηση

Η επιρροή της κριτικής εγκληματολογίας από την μαρξιστική σκέψη είναι εμφανής. Για την ορθότητα των υποθέσεων της κριτικής εγκληματολογίας έχουν γραφεί πολλά άρθρα και μονογραφίες.

Η ακραία τοποθέτηση των υποθέσεων της κριτικής εγκληματολογίας είναι λογικό να προκαλεί επικρίσεις. Οι πιο χαρακτηριστικές είναι:

- Η κριτική εγκληματολογία «πολιτικοποίησε» τον γνωστικό κλάδο της εγκληματολογίας.
- Ο ορισμός του εγκλήματος που υιοθετεί η κριτική εγκληματολογία, είναι ανεπαρκής. Δεν καλύπτει όλα τα είδη εγκλημάτων. Έγκλημα δεν είναι μόνο ότι απειλεί την άρχουσα τάξη και υπάρχουν νόμοι που δεν την ωφελούν αλλά τη βλάπτουν.
- Οι οπαδοί της κριτικής εγκληματολογίας αλλοιώνουν την πραγματικότητα. Παίρνουν μια λανθάνουσα (μη σκόπιμη) λειτουργία της εφαρμογής του ποινικού δικαίου και την μετατρέπουν σε φανερή, σκόπιμη λειτουργία.
- Η κριτική εγκληματολογία χρησιμοποιεί ένα διπολικό πρότυπο στρωμάτωσης. Από την μια μεριά τοποθετεί τους καταπιεσμένους και από την άλλη τους καταπιεστές. Μεσαία τάξη γ' αυτήν δεν υπάρχει. Για την κριτική εγκληματικότητα η μεσαία τάξη άλλοτε καταπιέζει και άλλοτε καταπιέζεται. (Σπινέλη, 1985, σελ 25-28)

Η κριτική εγκληματολογία αντικρούει τους επικριτές της όμως λέγοντας ότι:

- Οι ακραίες «θέσεις» της όπως ισχυρίζονται οι επικριτές της είναι «υποθέσεις» οι οποίες επιδέχονται επαλήθευση ή διάψευση.
- Η κριτική εγκληματολογία εμπλούτισε την πενιχρή θεωρητική εγκληματολογία με συγκροτημένες κοινωνιολογικές αναλύσεις.
- Με τα δεδομένα της κριτικής εγκληματολογίας η εγκληματολογική έρευνα έδωσε πιο έγκυρα αποτελέσματα, με έρευνες στην σκοτεινή περιοχή της εγκληματικότητας.
- Η κριτική εγκληματολογία αντιλαμβάνεται τα άτομα που ανήκουν σε κατώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα και στις μειονότητες περισσότερο ως θύματα παρά ως δράστες. Έτσι έθεσε θέμα κοινωνικής ευθύνης και όχι μόνο ατομικής.
- Η κριτική εγκληματολογία συνέτεινε να γίνει αντιληπτό ότι οι μηχανισμοί του ποινικού δικαίου οι οποίοι σχεδιαστήκαν για να ελέγχουν το έγκλημα απέκτησαν μια δική τους οντότητα. Έτσι ορισμένοι από αυτούς εξακολουθούν να υπάρχουν, ενώ δεν είναι αναγκαίοι πιά, ενώ άλλοι δημιουργούν απρόβλεπτες καταστάσεις. Συγκεκριμένα με την παρέμβαση του ποινικού δικαίου και των εφαρμοστών του αντί να μειώνεται η εγκληματικότητα αυξάνεται με το στιγματισμό και τον εγκλεισμό στις φυλακές. (Σπινέλη, 1985, σελ 28-29)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΝΟΜΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ

2.1 Ποινικός Κώδικας

2.1.1 Εισαγωγή

Το Ποινικό Δίκαιο είναι το σύνολο των κανόνων δικαίου, οι οποίοι καθορίζουν ποιες πράξεις αποτελούν εγκλήματα και σε ποιες κυρώσεις υποβάλλεται ο δράστης τους. (Πανούσης, 1990, σελ. 17)

Το κυριότερο μέρος του Ελληνικού Ποινικού Δικαίου περιέχεται κατά το πιο ουσιώδες μέρος του, στον Ποινικό Κώδικα (Π.Κ.) (νόμος 1492/1950) ο οποίος άρχισε να ισχύει από την 1-1-1951. Πριν από αυτόν ίσχυε ο «Ποινικός νόμος» του έτους 1834 ο οποίος ήταν έργο του γερμανού νομικού Mauger μέλος της Αντιβασιλείας κατά την περίοδο της ανηλικότητας του Όθωνα. (Σπινέλη, 1990, σελ. 19) και (Πανούσης, 1990, σελ. 17)

2.1.2 Ποινικός Κώδικας

Ο Ποινικός Κώδικας (Π.Κ.) διακρίνεται σε δύο μέρη:

- α) Στο Γενικό Μέρος που περιέχει διατάξεις που έχουν εφαρμογή σε όλα τα εγκλήματα ή σε κατηγορίες από αυτά. Την τελική διαμόρφωση του Γενικού Μέρους έδωσε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Νικόλαος Χωραφάς (1896-1974).

β) Στο Ειδικό Μέρος περιέχονται οι ειδικές περιγραφές των διαφόρων εγκλημάτων. (Σπινέλη, 1990, σελ. 19)

Πολλές ποινικές διατάξεις περιέχονται και έξω από τον Ποινικό Κώδικα (Π.Κ.) στους λεγόμενους ειδικούς ποινικούς νόμους.

Ειδικοί ποινικοί νόμοι είναι ο Αγορανομικός Κώδικας, ο Δασικός Κώδικας, ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ), οι νόμοι για τα ναρκωτικά, για τις αρχαιότητες, οι ποινικές διατάξεις εργατικών νόμων, υπαλληλικούς κώδικες κτλ. (Σπινέλη, 1990, σελ. 20) και (Πανούσης, 1990, σελ. 17)

2.1.3 Ποινικές κυρώσεις

Το βασικό χαρακτηριστικό του Ποινικού Δικαίου είναι ότι προβλέπει για ορισμένες επιλεγμένες από το νομοθέτη παραβιάσεις πρωταρχικών κανόνων ένα ιδιαίτερο είδος κυρώσεων, τις ποινικές κυρώσεις, δηλαδή μέτρα που απειλούν οι ποινικοί νόμοι και επιβάλλει ο ποινικός δικαστής στο δράστη μιας άδικης πράξης. Οι ποινικές κυρώσεις είναι οι ποινές και τα μέτρα ασφαλείας.

2.1.4 Ποινή

Η ποινή είναι ένα «κακό» που το απειλεί ο νόμος και το επιβάλλει ο δικαστής στο δράστη μιας άδικης πράξης ως εκδήλωση ιδιαίτερης αποδοκιμασίας του από την έννομη τάξη. Τα βασικά χαρακτηριστικά της ποινής είναι τα ακόλουθα:

α) Είναι κακό και γίνεται αισθητό ως κακό.

- β) Το επιβάλλει η πολιτεία ως προστάτης της έννομης τάξης σε δύο στάδια. Στο πρώτο ο νομοθέτης θεσπίζει μια ποινική διάταξη και απειλή ποινής κατά των δραστών αφηρημένα. Στο δεύτερο στάδιο ο δικαστής επιβάλλει στο δράστη την ποινή που απειλείται από το νόμο
- γ) Η ποινή επιβάλλεται στο δράστη ορισμένης πράξεως. Είναι όπως λέγεται «προσωποπαγής» (άρθρο 37^ο ΚΠΔ). Επίσης η επιβολή ποινής προϋποθέτει πράξη. (Σπινέλη, 1990, σελ. 20-21), (Πανούσης, 1990, σελ. 17) και (Ανδρουλάκη, 1985, σελ. 16-22)

2.1.5 Μέτρα ασφαλείας

Μέτρα ασφαλείας είναι η φύλαξη των ακαταλόγιστων εγκληματιών. Τα αναμορφωτικά μέτρα για τους ενήλικους η εισαγωγή σε θεραπευτικό κατάσταση των αλκοολικών, των τοξικομανών κτλ. είναι μέτρα ασφαλείας. (Πανούσης, 1990, σελ. 17)

Ένα σημαντικό σημείο του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.) είναι το σύστημα των ποινικών κυρώσεων.

Το σύστημα αυτό δεν ακολουθεί το λεγόμενο δυαδικό σύστημα κατά το οποίο επιβάλλεται και ποινή και μέτρο ασφαλείας σώρευτικά και ανεξάρτητα το ένα από το άλλο.

Τα μέτρα ασφαλείας του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.) είτε αναπληρώνουν την ποινή τη συμπληρώνουν όπου είναι αναγκαίο.

Τα μέτρα ασφαλείας του Π.Κ. διακρίνονται σε:

α) Αναπληρωματικά όπως:

- Η φύλαξη ακαταλόγιστων επικίνδυνων παραβατών (άρθρο 69, Π.Κ.)

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

- Τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα για τους ανήλικους παραβάτες (άρθρα 122-123, Π.Κ.)

β) Συμπληρωματικά της ποινής όπως:

- Στερητικά της ελευθερίας
- Εισαγωγή σε θεραπευτικά καταστήματα των αλκοολικών και τοξικομανών (άρθρα 71, Π.Κ.)
- Η παραπομπή σε κατάσταση εργασίας των εγκληματιών που είναι φυγόπονοι ή ρέπουν προς τον άτακτο βίο (άρθρο 72, Π.Κ.)
- Περιοριστικά της ελευθερίας
- Η απαγόρευση διαμονής σε ορισμένους τόπους (άρθρο 73, Π.Κ.)
- Η απέλαση αλλοδαπού (άρθρο 74, Π.Κ.)
- Περιουσιακό μέτρο ασφαλείας
- Η υποχρεωτική δήμευση αντικειμένων που είναι επικίνδυνα στην δημόσια τάξη κατά οποιουδήποτε κατόχου. (Σπινέλη, 1990, σελ. 35-37) και (Μαγκάκης, 1982, σελ. 48-67)

2.1.6 Είδη ποινών του Π.Κ.

Οι ποινές που προβλέπονται στον Π.Κ. είναι οι εξής:

α) Κύριες ποινές:

Θανατική ποινή (άρθρο 50 και 86, Π.Κ.)

Οι στερητικές της ελευθερίας ποινές όπως:

Συνηθισμένες στερητικές της ελευθερίας ποινές

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

Ισόβια (άρθρο 52, παραγράφου 1, Π.Κ.)

Πρόσκαιρη κάθειρξη 5-20 χρόνων (άρθρο 52, παράγρ. 3, Π.Κ.)

Φυλάκιση 10 ημέρες έως 5 χρόνια (άρθρο 53, Π.Κ.)

Κράτηση 1 ημέρα έως 1 μήνα (άρθρο 55, Π.Κ.)

Ιδιάζουσες στερητικές της ελευθερίας ποινές

Αόριστη κάθειρξη την καθ' έτη και κατ' επάγγελμα επικίνδυνων εγκλημάτων (άρθρο 90, παρ. 1, Π.Κ.)

Περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάστημα ή παράρτημα φυλακών και επικίνδυνων παραβατών ελαττωμένου καταλογισμού (άρθρο 38, Π.Κ.)

Περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα εφήβων (άρθρο 54 και 127, Π.Κ.)

Ποινές σε χρήμα

Χρηματική ποινή 2.000-1.000 δρχ. (άρθρο 57, Π.Κ.)

Πρόστιμο 350-10.000 δρχ. (άρθρο 57, Π.Κ.)

β) Παρεπόμενες ποινές οι οποίες συνοδεύουν κάποια κύρια ποινή

Αποστέρηση πολιτικών δικαιωμάτων (άρθρο 53-65, Π.Κ.)

Απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος (άρθρο 67, Π.Κ.)

Δημοσίευση καταδικαστικής απόφασης (άρθρο 68, Π.Κ.)

Ειδική δήμευση κατά δραστών (άρθρο 76, παρ. 1, Π.Κ.)

Εκτός από τις παραπάνω υπάρχουν άλλες δύο επόμενες ποινές που προβλέπουν ειδικοί ποινικοί νόμοι. Αυτές είναι:

Η εκτόπιση (τελωνειακός κώδικας, Νόμος ΓΩΛΣΤ/1911 περί ζωοκλοπών)

Η αφαίρεση της άδειας ικανότητας οδηγού (άρθρου 3, Κ.Ο.Κ.). (Ανδρουλάκη, 1985, σελ. 16-22), (Σπινέλη, 1990, σελ. 34-36) και (Πανούση, 1990, σελ. 17-18)

2.1.7 Διάκριση αξιόποινων πράξεων

Οι αξιόποινες πράξεις διακρίνονται με βάση τις απειλούμενες από το νόμο κύριες ποινές σε:

- α) Κακουργήματα: όταν απειλούνται με ποινές θανάτου ή κάθειρξη
- β) Πλημμελήματα: όταν απειλούνται με φυλάκιση ή χρηματική ποινή ή περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα
- γ) Πταίσματα: όταν απειλούνται με κράτηση ή πρόστιμο. (Σπινέλη, 1990, σελ. 35-36) και (Ανδρουλάκη, 1985, σελ. 16-22)

2.1.8 Η επιμέτρηση της ποινής

Η εργασία που κάνει το δικαστήριο για να καθορίσει σε κάθε περίπτωση την αναγκαία και δίκαιη ποινή μέσα στα πλαίσια που προβλέπει ο νόμος λέγεται επιμέτρηση της ποινής.

Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η επιμέτρηση της ποινής προβλέπεται στα άρθρα 79-81 του Π.Κ. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 79 του Π.Κ. αναφέρονται τα κριτήρια βάσει των οποίων γίνεται η επιμέτρηση της ποινής, τα οποία είναι:

- α) Η βαρύτητα του εγκλήματος που έχει τελεστεί (άρθρο 73, παρ. 3, Π.Κ.)
- β) Η προσωπικότητα του εγκλήματος (άρθρο 79, παρ. 3, Π.Κ.). (Σπινέλη, 1990, σελ. 37) και (Μαγκάκης, 1984, σελ. 51-53)

2.1.9 Μειωμένη ποινή

Σε διάφορες διατάξεις του Γενικού Μέρους του Π.Κ. προβλέπεται ότι εφόσον συντρέχουν ορισμένες περιστάσεις επιβάλλεται, αντί για την ποινή που προβλέπει η εφαρμοζόμενη ποινική διάταξη, ποινή μειωμένη. Το άρθρο 83 του Π.Κ. ορίζει πώς και πόσο μειώνεται η ποινή όταν συντρέχουν κάποιες από τις περιστάσεις αυτές π.χ. απόπειρα, συμμετοχή και σε παραβατική ενέργεια. (Σπινέλη, 1990, σελ. 37) και (Πανούση, 1990, σελ. 19)

2.1.10 Αναστολή των ποινών

Ο Π.Κ. παρέχει στο δικαστήριο με το άρθρο 99 την δυνατότητα να διατάξει την αναστολή μιας ποινής στέρησης της ελευθερίας εφόσον ο καταδικαζόμενος:

- Δεν έχει καταδικαστεί αμετάκλητα σε ποινή στερητική της ελευθερίας για κακούργημα ή πλημμέλημα.
- Η ποινή στην οποία καταδικάστηκε από το δικαστήριο δεν ξεπερνά τους 18 μήνες. (Άρθρο 99. Π.Κ.)

Η αναστολή χορηγείται για διάστημα τριών έως πέντε χρόνων (άρθρο 99, παράγραφος 2, Π.Κ.). Αν στο παραπάνω χρονικό διάστημα ο καταδικαζόμενος καταδικαστεί και πάλι σε ποινή στέρησης της ελευθερίας για κακούργημα ή πλημμέλημα, η αναστολή αίρεται και η ποινή που είχε ανασταλεί εκτελείται. Αν δεν άρθει για τέτοιο λόγο η αναστολή η ποινή θεωρείται σαν να μην είχε επιβληθεί.

Η στερητική της ελευθερίας ποινή που δεν υπερβαίνει τους έξι μήνες κατά κανόνα, καθώς και εκείνη που είναι έξι-δεκαοκτώ μηνών, όταν αποφασίσει

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

με αυτό ειδικά το δικαστήριο μετατρέπονται σε χρηματική ποινή ή πρόστιμο. (άρθρο 82, Π.Κ. και Σπινέλλη Κ.Δ., 1990, σελ. 37-38)

2.1.11 Η ανάγκη της διπλής λειτουργίας του ποινικού δικαίου

Οι ποινικές κυρώσεις θεωρούνται ως οι πιο δραστικές που διαθέτει το Ποινικό Δίκαιο. Είναι όμως και οι πιο οδυνηρές για εκείνους που τις υφίστανται. Από αυτές τις δυο διαπιστώσεις προκύπτει η ανάγκη μιας διπλής λειτουργίας του Ποινικού Δικαίου.

α) Προστατευτική των εννόμων αγαθών με ποινικές κυρώσεις

β) Προστατευτική του ατόμου από την κρατική αυθαιρεσία. (Χωραφάς, 1978, σελ. 5 και Μαγκάκης, 1962, σελ. 35)

2.1.12 Η προστασία έννομων αγαθών

Τα έννομα αγαθά τα διακρίνουμε σε ατομικά (ζωή, σωματική ακεραιότητα, υγεία, περιουσία, ιδιοκτησία, ελευθερία κτλ.) και τα έννομα αγαθά της ολότητας (πολίτευμα της χώρας, εδαφική ακεραιότητα, ομαλή λειτουργία της δικαιοσύνης κτλ.). (Σπινέλλη Κ.Δ., 1990, σελ. 39-40).

2.1.13 Προστασία του ατόμου από την κρατική αυθαιρεσία

Το Ποινικό Δίκαιο σήμερα είναι μια σειρά από εγγυήσεις που επιδιώκουν να εξασφαλίσουν στο άτομο μέσα σε ορισμένα όρια, γνωστά από πριν, δίκαιη και ανθρωπιστική άσκηση της ποινικής εξουσίας. Οι κυριότεροι αυτοί οι θεσμοί είναι:

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

- α) Η αρχή «κανένα έγκλημα, καμία ποινή χωρίς νόμο» (Άρθρο 7, παρ. 1, Συντάγματος). Ο νόμος πρέπει να είναι γραπτός, ρητός, προηγούμενος της πράξης για να έχει εφαρμογή.
- β) Περιορισμοί του νομοθέτη στην ποινικοποίηση μορφών συμπεριφοράς.
- γ) Η αρχή κατά την οποία καμία ποινική κύρωση δεν επιβάλλεται χωρίς δίκη και δικαστική απόφαση.
- δ) Η αρχή του Ποινικού Δικονομικού Δικαίου κατά την οποία η αμφιβολία για την ενοχή κάποιου κατηγορημένου πρέπει να οδηγεί στην αθώωση του κατηγορούμενου.
- ε) Σειρά από άλλες αρχές που διέπουν θεσμούς της ποινικής δίκης, όπως η ευνοϊκότερη θέση της υπεράσπισης, η απαγόρευση στο δικαστήριο που δικάζει έφεση του κατηγορούμενου να χειροτερεύει τη θέση του κ.τ.λ. (Σπιννέλη, 1990, σελ. 41,).

2.1.14 Η έννοια του εγκλήματος

Σύμφωνα με την αρχή «Κανένα έγκλημα, καμία ποινή χωρίς νόμο» προκύπτει ότι έγκλημα είναι ότι προβλέπεται και απειλείται με ποινή από το νόμο. Ο ορισμός αυτός είναι τυπικός αλλά έχει μεγάλη πρακτική σημασία, γιατί η πρώτη και βασική ενέργεια του νομικού, όταν ρωτάται αν μια συμπεριφορά αποτελεί έγκλημα, είναι να εξακριβώσει αν αυτή προβλέπεται ρητά στο νόμο.

Η ουσιαστική έννοια του εγκλήματος από το νομοθέτη είναι, ότι έγκλημα είναι μια ανθρώπινη συμπεριφορά που προσβάλλει έννομα αγαθά και χαρακτηρίζεται από ιδιόζουσα αντικοινωνικότητα και που μπορεί να

καταλογισθεί στο δράστη της. (Σπινέλη, 1990, σελ. 47), (Πανούσης, 1990, σελ. 18)

2.1.15 Διακρίσεις εγκλημάτων

Τα εγκλήματα διακρίνονται ανάλογα με το είδος της συμπεριφοράς, ανάλογα με το υποκείμενο ανάλογα με την ποινή και σε διάφορες κατηγορίες.

Οι κυριότερες από αυτές είναι:

α) Εγκλήματα κοινά και εγκλήματα ιδιαίτερα

Στα κοινά εγκλήματα αυτουργός μπορεί να είναι οποιοσδήποτε στα ιδιαίτερα εγκλήματα αυτουργός είναι ένα πρόσωπο που ανήκει σε ορισμένο κύκλο ατόμων, π.χ. στρατιωτικός (επκ.) υπάλληλος (άρθρο 235, ΠΚ)

β) Εγκλήματα απλής συμπεριφοράς (τυπικά) και εγκλήματα αποτελέσματος (ουσιαστικά).

Στα πρώτα δεν υπάρχει καθόλου υλικό αντικείμενο, π.χ. ψευδορκία (αρ. 224, ΠΚ), πλαστογραφία (άρθρο 216, ΠΚ).

Στα δεύτερα πρέπει εκτός από τη συμπεριφορά του δράστη να υπάρξει και μια παραπέρα μεταβολή κατάστασης χωρισμένη από την συμπεριφορά του δράστη π.χ. ανθρωποκτονία (αρ. 239 ΠΚ), απάτη και

γ) Εγκλήματα ενέργειας (τέλεσης ή κίνησης) και εγκλήματα παράλειψης (γνήσια ή μη γνήσια).

Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται εγκλήματα που η αντικειμενική τους υπόσταση συνίσταται σε μια ενέργεια π.χ. κλοπή (άρθρο 372, ΠΚ).

Στην δεύτερη κατηγορία είναι εγκλήματα ενέργειας που τελούνται με παράληψη π.χ. παράληψη λύτρωσης από κίνδυνο ζωής (άρθρο 307, ΠΚ).

δ) Εγκλήματα βλάβης και εγκλήματα διακινδύνευσης

Στα πρώτα επιφέρεται βλάβη του έννομου αγαθού π.χ. κλοπή στη δεύτερη υπάρχει διακινδύνευση έννομου αγαθού χωρίς να απαιτείται βλάβη του π.χ. παραβίαση κανόνων οικοδόμησης (άρθρο 286, ΠΚ).

ε) Εγκλήματα στιγμιαία όπως μια κλοπή και εγκλήματα διαρκή όπως π.χ. η παράνομη κατακράτηση (άρθρο 325, ΠΚ).

στ) Εγκλήματα απλά και εγκλήματα σύνθετα, π.χ. μια ληστεία.

ζ) Εγκλήματα κακουργήματα-πλημμελήματα-πταίσματα ανάλογα με την ποινή που απειλείται γι' αυτή την παραβατική πράξη.

2.1.16 Η παραβατική πράξη

Ως παραβατική πράξη νοείται η ηθελημένη εξωτερική ανθρώπινη συμπεριφορά. Δεν συμπεριλαμβάνεται δηλαδή η πονηρή σκέψη, η κίνηση ενός υπνοβάτη, η ενέργεια ενός ζώου, οι παραβιάσεις των εταιρειών κ.α.

Στην έννοια πράξη περιλαμβάνεται και η παράληψη δηλαδή η ηθελημένη αποχή από κάποια ενέργεια. (Μαγκάκη, 1982, σελ. 172)

2.1.17 Η άδικη πράξη (άδικο)

Άδικη θεωρείται η πράξη που βρίσκεται σε αντίθεση με το δίκαιο χωρίς να υπάρχει λόγος που να την δικαιολογεί όπως π.χ. στην περίπτωση κάποιου που σκοτώνει σε «νόμιμη άμυνα».

Μια πράξη μπορεί να χαρακτηρίζεται άδικη ανεξάρτητα από το πως θα κρίνουμε το δράση του.

Είναι δυνατόν μια πράξη να είναι άδικη αλλά ο δράστης της να μην τιμωρείται γιατί δεν είναι καταλογιστός ή τιμωρητός.

Οι κυριότεροι λόγοι που αίρουν το άδικο μιας πράξης περιέχονται στα άρθρα 20 έως 25 του Π.Κ., σε άλλες διατάξεις του ειδικού μέρους του Π.Κ., ακόμα και σε εθιμικούς κανόνες.

Οι κυριότεροι λόγοι που αίρουν τον άδικο χαρακτήρα της πράξης είναι:

- Η ενάσκηση δικαιώματος, η εκτέλεση καθήκοντος (Π.Κ., άρθρο 20)
- Η άμυνα (Π.Κ. άρθρο 22).
- Κατάσταση ανάγκης που αίρει το άδικο (Π.Κ. άρθρο 25).
- Σύγκρουση καθηκόντων (Π.Κ., άρθρο 15, άρθρο 20, άρθρο 25, άρθρο 207), (Α.Κ. άρθρο 1386).
- Προσταγή (Π.Κ. άρθρο 20, άρθρο 21), (Άρθρο 71, Υπαλληλικός Κώδικας 611/1977).
- Συναίνεση (άρθρο 308, παρ. 2 ΠΚ).
- Άλλοι λόγοι όπως: η άμβλωση (άρθρο 304, παράγραφος 4, Π.Κ.)

Ο επιτρεπτός σωφρονισμός ανηλίκων, η θεμιτές προσβολές της τιμής (άρθρο 367, ΠΚ), η δικαιολογημένη παραβίαση της επαγγελματικής εχεμύθειας (άρθρο 371, παράγραφος 4, Π.Κ.), η θεμιτή αυτοδικία (άρθρο 282, Α.Κ.). (Σπινέλη, 1990, σελ. 60-66) και (Πανούσης, 1990, σελ. 17-18)

2.1.18 Τόπος τέλεσης της πράξης

Σύμφωνα με το άρθρο 16 του Π.Κ. τόπος εκτέλεσης της πράξης θεωρείται ο τόπος όπου ο υπαίτιος διέπραξε ολικά ή μερικά την αξιόποινη ενέργεια ή παράληψη καθώς και ο τόπος όπου επήλθε η σε περίπτωση απόπειρας έπρεπε σύμφωνα με την πρόθεση του υπαίτιου να επέλθει το αξιόποινο αποτέλεσμα. (Σπινέλη, 1990, σελ. 59)

2.1.19 Χρόνος τέλεσης της πράξης

Σύμφωνα με το άρθρο 17 του Π.Κ. χρόνος τέλεσης της πράξης θεωρείται ο χρόνος κατά τον οποίο ο υπαίτιος ενήργησε ή όφειλε να ενεργήσει. Ο χρόνος κατά τον οποίο επήλθε το αποτέλεσμα είναι αδιάφορο. (Σπινέλη, 1990, σελ. 59-60) και (Μαγκάκη, 1982, σελ. 172-176)

2.1.20 Ο καταλογισμός

Ο Καταλογισμός είναι μια κρίση που εκφέρει η Πολιτεία για την προσωπικότητα του δράστη που εκδηλώθηκε στη συγκεκριμένη άδικη πράξη.

Με την κρίση αυτή ο δράστης χαρακτηρίζεται ως πρόσωπο άξιο μομφής και γι' αυτό αποδοκιμάζεται και καθίσταται προσωπικά υπεύθυνος για την πράξη του. (Σπινέλη, 1990, σελ. 66) και (Πανούσης, 1990, σελ. 18)

Τα στοιχεία του καταλογισμού είναι:

- α) Η ικανότητα για καταλογισμό
- β) Η υπαιτιότητα (δόλος ή αμέλεια), (άρθρο 27-28 Π.Κ.)
- γ) Η συνείδηση του άδικου ή η ασύγγνωστη άγνοιά του.

δ) Η ανθρώπινη δυνατότητα για συμμόρφωση ή αλλιώς η έλλειψη λόγων διαφορετικής συμπεριφοράς.

Για να καταλογιστεί ποινικά μια πράξη σε κάποιον, πρέπει να είναι ικανός.

Ικανός είναι κάποιος όταν δεν συντρέχει λόγος ανικανότητας στο πρόσωπό του.

Λόγοι ανικανότητας είναι:

α) Η ποινική ανηλικότητα. Ο Π.Κ. διακρίνει τα παιδιά (7-12 ετών) που είναι πάντα ακαταλόγιστα (άρθρο 126, παρ. 1, Π.Κ.) και τους έφηβους (12-17 ετών) οι οποίοι κατά κανόνα είναι και αυτοί ακαταλόγιστοι (άρθρο 126, παρ. 2, Π.Κ.). Κατ' εξαίρεση όμως μπορούν να θεωρηθούν ικανοί προς καταλογισμό.

Στους ικανούς προς καταλογισμό εφήβους επιβάλλεται η ειδική ποινή του περιορισμού σε σωφρονιστικά καταστήματα (άρθρα 127 και 54, Π.Κ.).

Στους ακαταλόγιστους ανήλικους επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ασφαλείας (άρθρο 126, Π.Κ.).

β) Η νοσηρή διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών (ψυχικές νόσοι, ολιγοφρένειες, νευρώσεις, κλπ.). Στην περίπτωση αυτή πρέπει να διαπιστώνεται η ανικανότητα από το δικαστήριο (άρθρο 34, Π.Κ.)

Αν λόγω της νοσηρής διατάραξης, λείπει μια από τις ικανότητες καταλογισμού η πράξη δεν καταλογίζεται. Ο δράστης δεν τιμωρείται, αλλά μπορεί να του επιβληθεί μέτρο ασφαλείας αν είναι επικίνδυνος (άρθρο 69, Π.Κ.).

γ) Η διατάραξη της συνείδησης. Νοείται η πρόσκαιρη συνήθως τέτοια διατάραξη, που δεν οφείλεται αναγκαστικά σε ψυχική νόσο, αλλά σε άλλα αίτια π.χ. μέθη, παραλήρημα πυρετού, μέθη του ύπνου (άρθρο 34, Π.Κ.).

δ) Η κωφαλαλία (άρθρο 33, Π.Κ.)

Στις περιπτώσεις β, γ, δ, πρέπει να διαγνωστεί η ανικανότητα του δράστη.

Στις περιπτώσεις β, γ, δ, εφαρμόζονται τα δύο κριτήρια διάγνωσης της ικανότητας για καταλογισμό που είναι: Η ικανότητα του δράστη να αντιληφθεί το άδικο της πράξης του και η ικανότητα να ενεργήσει σύμφωνα με την αντίληψή του αυτή. (άρθρο 34, Π.Κ.).

2.1.21 Ελαττωμένη ικανότητα για καταλογισμό

Το άρθρο 36 του Π.Κ. προβλέπει καταστάσεις του άρθρου 34 όπου όμως δεν έχει εκλείψει εντελώς η ικανότητα καταλογισμού αλλά μειώθηκε σημαντικά. Λαμβάνοντας υπόψη αυτή τη δυσκολία του δράστη ο νόμος του επιβάλλει μειωμένη ποινή (άρθρο 83, Π.Κ.). (Σπινέλη, 1990, σελ. 68) και (Πανούσης, 1990, σελ. 18-19)

2.1.22 Το τιμωρητό

Μια πράξη άδικη και καταλογιστή που περιγράφεται και τιμωρείται από το νόμο κατά κανόνα γεννά την αξίωση της Πολιτείας να τιμωρηθεί ο δράστης.

Υπάρχουν όμως ορισμένες εξαιρέσεις, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου η επιβολή ποινής δεν κρίνεται κοινωνικά αναγκαία, οπότε ο νόμος ορίζει ότι η πράξη δεν τιμωρείται.

Λόγοι που αποκλείουν το τιμωρητό είναι:

α) Οι προσωπικοί λόγοι απαλλαγής από την ποινή διακρίνονται σε υποχρεωτικοί όπως:

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

- Το ακαταδίωκτο του Προέδρου της Δημοκρατίας, και των βουλευτών με εξαιρέσεις.
- Η τέλεση των εγκλημάτων «υπόθαλψη εγκληματία» και «παρασιώπηση εγκλημάτων» όταν αφορούν συγγενή του εγκληματία ή εκείνου που σχεδιάζει ένα έγκλημα (άρθρο 232, παρ. 2 και άρθρο 232, παρ. 2, Π.Κ.)
- και δυνητικοί για το δικαστήριο όπως:
- Η τέλεση ψευδορκίας ή ψευδής ανώμοτης κατάθεσης για να αποφύγει ο δράστης την ποινική ευθύνη του ίδιου ή ενός οικείου (άρθρα 224, παρ. 2, 225, 227, παρ. 3).
- Η διάπραξη απλής σωματικής βλάβης ή εξύβρισης όταν ο δράστης παρασύρθηκε στην πράξη του από «δικαιολογημένη αγανάκτηση» (άρθρο 308 παρ. 3, άρθρο 361, παρ. 3).
- Η τέλεση κλοπής υπεξαίρεσης ή απάτης αντικειμένων ευτελούς αξίας και από ανάγκη για άμεση κατανάλωση (άρθρο 377, παρ. 1 και άρθρο 387).

β) Οι λόγοι δικαστικής άφεσης του αξιόποινου, όπου ο νόμος επιτρέπει στο δικαστή να κρίνει αν η ίδια η πράξη (όχι μόνο ο δράστης) έχει τόσο ασήμαντη αντικοινωνική βαρύτητα ώστε η τιμώρηση της είναι άσκοπη.

Παράδειγμα:

- Στην παρασιώπηση της ανεύρεσης χαμένου πράγματος ασήμαντης αξίας (άρθρο 376, Π.Κ.)
- Στην «παραμέληση εποπτείας ανήλικου» αν η πράξη είναι πταίσμα (άρθρο 360 παρ. 4 Π.Κ.).

γ) Οι λόγοι εξάλειψης του αξιόποινου. Αυτός συνίσταται σε ορισμένα περιστατικά που επακολουθούν την τέλεση της πράξης και έχουν ως συνέπεια να καταργείται η ποινική αξίωση της Πολιτείας όπως:

- Η εκούσια υπαναχώρηση από ολοκληρωμένη απόπειρα
- Η έμπρακτη μετάνοια με δική του θέληση
- Η παραγραφή που διακρίνεται σε παραγραφή εγκλημάτων και παραγραφή ποινών και ο χρόνος είναι ανάλογος της αξιόποινης πράξης.

Η προθεσμία παραγραφής αρχίζει από την ημέρα που τελέστηκε η αξιόποινη πράξη.

δ) Η παραίτηση από έγκληση (παραίτηση από δίωξη)

ε) Η αμνηστία η οποία εξαλείφει μόνο πολιτικά εγκλήματα (άρθρο 47, παράγραφος 3 και 4 του Συντάγματος).

στ) Χάρη η οποία αφορά την ολική ή μερική άφεση μιας συγκεκριμένης ποινής, η άρση των νομικών συνεπειών της και χορηγείται σε συγκεκριμένο δράστη με βάση εξατομικευμένα κριτήρια. (Σπινέλη, 1990, σελ. 78-84) και (Πανούσης, 1990, σελ. 18)

2.1.23 Ειδικές μορφές εμφάνισης του εγκλήματος

Ως τώρα αναφερθήκαμε στο έγκλημα παίρνοντας ως δεδομένο ότι έχουμε ένα ολοκληρωμένο έγκλημα, που τελείται από ένα δράστη και έχει τελεστεί μόνο ένα έγκλημα.

Στην πράξη όμως το έγκλημα εμφανίζεται συχνά με διαφορετικές μορφές. Οι μορφές αυτές δημιουργούν ιδιαίτερα προβλήματα που καθιστούν αναγκαίες ειδικές ρυθμίσεις στον Π.Κ. Τέτοιες μορφές εγκλήματος είναι:

Η απόπειρα

Όταν δεν έχει ολοκληρωθεί η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος μιλάμε για απόπειρα.

α) Απόπειρα υπάρχει όταν ο δράστης αποφάσισε να τελέσει ένα έγκλημα. Επομένως απαιτείται ο δόλος του αντίστοιχου εγκλήματος.

β) Επιχείρησε μια πράξη που περιέχει αρχή τέλεσης του εγκλήματος.

γ) Το έγκλημα δεν ολοκληρώθηκε.

Εφόσον συντρέχουν αυτές οι προϋποθέσεις, ο δράστης θα έπρεπε να μείνει ατιμώρητος κατά τις κοινές διατάξεις του Π.Κ. γιατί δεν συντρέχουν όλα τα στοιχεία του εγκλήματος που προβλέπονται στο νόμο.

Ωστόσο αυτό δεν συμβαίνει γιατί υπάρχει ειδική διάταξη που προβλέπει το αξιόποino της απόπειρας και την τιμωρεί κατά κανόνα με μειωμένη ποινή (ειδική διάταξη άρθρου 42, Π.Κ.).

Στην απόπειρα μερικά βασικά προβλήματα είναι τα ακόλουθα:

- α) Η διάκριση ανάμεσα σε πρόσφορη και απρόσφορη απόπειρα. (Απρόσφορη απόπειρα συμβαίνει όταν η τέλεση ενός εγκλήματος δεν είναι απλώς πρακτικά αδύνατη, αλλά και λογικά ή ευνοιολογικά αδύνατη (άρθρο 43, Π.Κ.)
- β) Ο προσδιορισμός της πράξης, που περιέχει την αρχή τέλεσης του εγκλήματος και την οριοθέτηση από τις λεγόμενες προπαρασκευαστικές πράξεις.
- γ) Πότε θα θεωρηθεί ότι ο δράστης υπαναχώρησε από την απόπειρα εγκλήματος με δική του βούληση.

Συμμετοχή

Όταν το έγκλημα είναι προϊόν συντονισμένης ή συγκλίνουσας δράσης περισσότερων ατόμων μιλάμε για συμμετοχή.

Η ηθική αυτοουργία και η συνέργεια προϋποθέτουν την ύπαρξη της πράξης του αυτοουργού.

Ως προς το βαθμό της εξάρτησης ο Π.Κ. ακολουθεί το σύστημα της περιορισμένης εξάρτησης κατά το οποίο ο αυτοουργός αρκεί να τελέσει πράξη άδικη για να ευθύνονται ποινικά και οι συμμετοχοί

Οι μορφές δράσης που συγκλίνουν σε ένα έγκλημα και προβλέπονται ρητά από το νόμο είναι οι ακόλουθες:

- α) Φυσικός αυτοουργός, δηλαδή αυτός που πραγματώνει άμεσα την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος.
- β) Συναυτουργοί λέγοντα τα πρόσωπα που συναποφασίζουν και συνεκτελούν ένα έγκλημα (άρθρο 45, Π.Κ.).
- γ) Ηθικός αυτοουργός είναι αυτός ο οποίος με πρόθεση προκαλεί σε άλλον την απόφαση να τελέσει μια ποινικά επιλεγμένη άδικη πράξη (άρθρο 46, παρ. 1, Π.Κ.).
- δ) Άμεσος ή αναγκαίος συνεργός είναι αυτός που παρέχει στον αυτοουργό μιας πράξης άμεση συνδρομή για την πραγμάτωσή της.
- ε) Απλός συνεργός είναι αυτός που παρέχει στο δράστη μιας άδικης πράξης οποιαδήποτε συνδρομή πριν ή κατά την τέλεσή της.

Συρροή

Η συρροή περισσότερων αξιόποινων πράξεων δημιουργεί πρόβλημα όταν πρόκειται να επιμετρηθεί η ποινή για όλες αυτές. Ο νόμος προβλέπει

τρόπους περιορισμού της συνολικής ποινής σ' αυτές τις περιπτώσεις στο μέτρο που επιβάλλεται από τη λογική και το αίσθημα δικαίου.

Υπάρχουν δύο είδη συρροής:

- α) Την πραγματική συρροή, η οποία υπάρχει όταν πολλά εγκλήματα διαπράχθηκαν με πολλές πράξεις (άρθρο 94, παρ. 1, Π.Κ.)
- β) Η κατ' ιδίαν συρροή που υπάρχει όταν πολλά εγκλήματα, διαπράχθηκαν με μια μόνο πράξη (άρθρο 94, παρ. 2, Π.Κ.).

Σε κάθε μορφή συρροής ο Π.Κ. εφαρμόζει άλλο σύστημα επιμέτρησης της ποινής όπως ορίζεται από διάφορους νόμους.

2.1.24 Αξιολόγηση μιας ποινικής περίπτωσης

Για να υπάρξει έγκλημα που να επισύρει ποινή, θα πρέπει να συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 14 του Π.Κ. Δηλαδή θα πρέπει να υπάρχει πράξη να είναι άδικη, η πράξη να υπάγεται στην αντικειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος, να μην υπάρχουν λόγοι που αίρουν το άδικο και ο δράστης να είναι καταλογιστός. (Σπινέλη, 1990, σελ. 82-84)

Θα πρέπει όμως να προστεθούν και τα εξής:

- α) Όταν τα πραγματικά περιστατικά δείχνουν ότι υπάρχει απόπειρα ενός εγκλήματος, πρέπει να εξετάζεται η υποκειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος πριν από την αντικειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος.
- β) Κατά την εξέταση της α.υ.ε. της απόπειρας ενός εγκλήματος πρέπει να αιτιολογείται γιατί δεν μπορεί να θεμελιωθεί ευθύνη για τελειωμένο έγκλημα.

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

- γ) Όταν αναφέρονται περισσότερα πρόσωπα ως δράστες, ή συμμετοχοί, εξετάζεται το αξιόποιο κάθε προσώπου χωριστά και από κάθε άποψη.
- δ) Η ποινική ευθύνη για αυτοουργία θα πρέπει να εξετάζεται πριν από την ποινική ευθύνη για μορφές συμμετοχής.
- ε) Αν συρρέουν περισσότερες αξιόποινες πράξεις, πρέπει να εξετάζεται η ποινική ευθύνη για κάθε μια.

2.2 Ποινική Δικονομία

2.2.1 Εισαγωγή

Ποινική Δικονομία: Είναι το σύνολο των κανόνων δικαίου οι οποίοι ορίζουν τα όργανα (π.χ. δικαστής, εισαγγελέας) και τη διαδικασία εφαρμογής του ποινικού δικαίου (π.χ. πως θα κριθεί κάποιος ένοχος, ποια ποινή θα επιβληθεί, κ.α.).

Κύρια πηγή της ελληνικής ποινικής δικονομίας είναι ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ), ο οποίος άρχισε να ισχύει από 1-1-1951 και έχει μέχρι σήμερα πολλές φορές τροποποιηθεί και συμπληρωθεί.

Πριν τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ίσχυε η Ποινική Δικονομία του 1834.

2.2.2 Τα ποινικά δικαστήρια

Τα ποινικά δικαστήρια αποτελούν το κυριότερο όργανο απονομής δικαιοσύνης και διακρίνονται σε κατηγορίες ανάλογα με την σπουδαιότητα των υποθέσεων που είναι αρμόδια να δικάσουν.

Ετσι υπάρχουν:

α) Δικαστήρια που δικάζουν τα κακούργηματα. Αυτά είναι:

- Το μικτό ορκωτό δικαστήριο στο οποίο υπάγονται όλα τα κακούργηματα εκτός από αυτά που έχουν υπαχθεί στο Εφετείο (π.χ. ανθρωποκτονίες με πρόθεση, βιασμοί κ.α.

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

- Το Εφετείο κακουργημάτων. Τα κακουργήματα της αρμοδιότητάς του είναι κυρίως περιουσιακής φύσης, όπως σοβαρές περιπτώσεις κλοπής, απάτης, πλαστογραφίας, εγκλήματα με ναρκωτικά, κλπ.

β) Δικαστήρια που δικάζουν πλημμελήματα.

Τα πλημμελειοδικεία είναι δύο ειδών:

- Τα μονομελή που είναι αρμόδια κατά κανόνα για ελαφρότερα πλημμελήματα, για τα οποία ο νόμος προβλέπει ποινή φυλάκισης μέχρι ενός έτους, ή χρηματική (π.χ. εξυβρίσεις, διατάραξη ειρήνης, απειλή, κλπ.).
- Τα τριμελή που είναι αρμόδια κατά κανόνα για τα πλημμελήματα που τιμωρούνται κατά το νόμο με ποινή φυλάκισης άνω του έτους π.χ. απλές κλοπές, απάτες, σωματικές βλάβες, κλπ.).

γ) Δικαστήρια που δικάζουν πταίσματα είναι τα πταισματοδικεία (π.χ. παράβαση διατάξεων για την καθαριότητα, διατάραξη κυκλοφορίας, κ.α.).

δ) Δικαστήρια που δικάζουν τα εγκλήματα των ανηλίκων είναι τα δικαστήρια ανηλίκων και διακρίνονται σε:

- Μονομελή
- Τριμελή

Τα ποινικά δικαστήρια είναι αρμόδια να δικάζουν είτε σε πρώτο βαθμό είτε μετά από έφεση σε δεύτερο βαθμό. Υπάρχουν όμως και δικαστήρια που συντίθενται αποκλειστικά και μόνο για να δικάζουν ως δευτεροβάθμια δικαστήρια.

ε) Δικαστήρια που δικάζουν τα εγκλήματα των στρατιωτικών είναι τα στρατιωτικά δικαστήρια (στρατοδικεία, ναυτοδικεία, αεροδικεία).

Ανώτατο δικαστήριο είναι ο Αρειος Πάγος ο οποίος δεν δικάζει στην ουσία υποθέσεις, αλλά ελέγχει αν οι αποφάσεις των κατώτερων δικαστηρίων έχουν εφαρμόσει σωστά το νόμο. Είναι ακυρωτικό δικαστήριο.

Στις συνεδριάσεις των δικαστηρίων παρευρίσκεται πάντα ένας δικαστικός γραμματέας.

2.2.3 Η εισαγγελική αρχή

Ο εισαγγελέας αποτελεί το σημαντικότερο βοηθητικό όργανο απονομής δικαιοσύνης. Τα κύρια χαρακτηριστικά της εισαγγελικής αρχής είναι τα εξής:

- α) Ο εισαγγελέας είναι το όργανο που βάζει σε κίνηση την ποινική δίκη, ασκεί δηλαδή όταν του υποβληθεί μήνυση, αναφορά, καταγγελία, κλπ. Ο εισαγγελέας εκπροσωπεί την κατηγορία σε όλα τα στάδια της δίκης. Οφείλει όμως να ενεργεί όχι μόνο κατά, αλλά και υπέρ του κατηγορούμενου. Έχει δηλαδή την υποχρέωση να είναι αντικειμενικός.
- β) Η εισαγγελική αρχή εκπροσωπείται σε κάθε της ενέργεια από ένα μόνο μέλος της, αλλά λειτουργεί ενιαία και αδιαίρετα.
- γ) Η αρχή του αδιαίρετου συμβαδίζει με την αρχή της ιεραρχικής εξάρτησης. Η εισαγγελική αρχή είναι οργανωμένη σε τρία επίπεδα ανάλογα με τα δικαστήρια που συνεργάζεται. Έτσι υπάρχουν εισαγγελείς πρωτοδικών, εφετών και Αρείου Πάγου. Ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου προϊστάται όλων των εισαγγελέων της χώρας.

Σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει εξάρτηση της εισαγγελικής αρχής από τον Υπουργό Δικαιοσύνης (άρθρο 24 και άρθρο 30, ΚΠΔ).

Η ιεραρχική εξάρτηση περιορίζεται από δύο σημεία, την αρχή της νομιμότητας και την έκφραση της γνώμης του.

Στα πταισματοδικεία τη δίωξη ασκεί ο δημόσιος κατήγορος.

Στα στρατιωτικά δικαστήρια, καθήκοντα εισαγγελέα εκτελούν οι επίτροποι. Επίτροποι είναι οι σύμβουλοι του δικαστικού σώματος των Ενόπλων Δυνάμεων.

2.2.4 Δικαστικοί Λειτουργοί

Ως δικαστικοί λειτουργοί θεωρούνται οι τακτικοί δικαστές και οι εισαγγελείς. Σε όλα τα ζητήματα που αφορούν την προσωπική και υπηρεσιακή τους κατάσταση οι δικαστικοί λειτουργοί περιβάλλονται από ορισμένες εγγυήσεις που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της προσωπικής τους ανεξαρτησίας, όπως η ισοβιότητα και η λειτουργική ανεξαρτησία.

Δηλαδή οι δικαστικοί λειτουργοί δεν μπορούν να παυτούν παρά μόνο για ειδικούς λόγους όπως η ποινική καταδίκη και δεν δέχονται εντολές, οδηγίες, κλπ. και υπακούουν μόνο στο Σύνταγμα, και στους νόμους. (Σπινέλη, 1990, σελ. 101-102) και (Πανούσης, 1990, σελ. 21)

2.2.5 Λαϊκοί Δικαστές (Ένορκοι)

Στα μεικτά ορκωτά δικαστήρια εκτός από τους τρεις επαγγελματίες δικαστές συμμετέχουν και τέσσερις λαϊκοί δικαστές, απλοί πολίτες, οι ένορκοι που ασκούν δικαστικά καθήκοντα. Ένορκοι μπορεί να γίνουν όλοι οι Έλληνες, άνδρες και γυναίκες (νόμος 969/1979). (Σπινέλη, 1990, σελ. 102-103).

2.2.6 Διάδικοι

Διάδικοι είναι τα πρόσωπα που συμμετέχουν στην ποινική δίκη για να υποστηρίξουν την ποινική αξίωση ή για να εναντιωθούν σ' αυτή. Αυτοί είναι ο κατηγορούμενος και ο πολιτικός ενάγων.

Ο κατηγορούμενος είναι ο πιο σημαντικός διάδικος, είναι το πρόσωπο εναντίον του οποίου έχει ασκηθεί ποινική δίωξη ή στο οποίο η μήνυση αποδίδει κάποια αξιόποινη πράξη. Ο κατηγορούμενος για να προστατευτεί από ενδεχόμενες αυθαιρεσίες των κρατικών οργάνων έχει ορισμένα δικαιώματα. Όπως:

- α) Το γενικό δικαίωμα της ακρόασης (άρθρο 20, Συντάγματος).
- β) Το δικαίωμα να παρίσταται με συνήγορο και να επικοινωνεί μ' αυτόν τόσο κατά την απολογία του, καθώς και σε κάθε εξέτασή του κατά την ανάκριση και στο ακροατήριο. (Άρθρα 100, 340, ΚΠΔ).
- γ) Ο κατηγορούμενος δικαιούται να λαμβάνει γνώση των εγγράφων της ανάκρισης και να παίρνει αντίγραφα (άρθρο 101, ΚΠΔ). Επίσης πρέπει να του εξηγούνται τα δικαιώματά του. (Άρθρο 273, παρ. 2, ΚΠΔ).
- δ) Ο κατηγορούμενος καλούμενος στην ανάκριση δικαιούται να ζητά 48ωρη προθεσμία να απολογηθεί (άρθρο 202, ΚΠΔ). Η απολογία του μπορεί να δοθεί και εγγράφως (άρθρο 273, παρ. 2, ΚΠΔ).
- ε) Ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να αρνηθεί ν' απαντήσει τόσο κατά την ανάκριση όσο και κατά την ακροαματική διαδικασία (άρθρο 273, παρ. 2, ΚΠΔ και άρθρο 366, παρ. 2, ΚΠΔ).
- στ) Ο κατηγορούμενος δικαιούται να υποβάλλει παρατηρήσεις, προτάσεις και ενστάσεις (άρθρα 99, 349, 126, κ.α. ΚΠΔ).

- ζ) Ο κατηγορούμενος δικαιούται να απολογηθεί στο τέλος της ακροαματικής διαδικασίας (άρθρο 366, ΚΠΔ) και να λαμβάνει πάντα τελευταίος το λόγο ο ίδιος ή μέσου του συνηγόρου του (άρθρο 369, παρ. 3, ΚΠΔ).
- η) Ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να σιωπά ή να μην απαντά, ή να απαντά αναληθώς χωρίς αυτό να θεωρείται τεκμήριο ενοχής.
- θ) Ο κατηγορούμενος εξετάζεται χωρίς να δίνει όρκο.
- ι) Τέλος ο κατηγορούμενος δικαιούται να ασκεί ένδικα μέσα κατά των αποφάσεων και των βουλευμάτων.

Η τήρηση της συνταγματικής αρχής ότι ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας, επηρεάζει και κατευθύνει την ποινική προστασία του ατόμου (άρθρο 2, παρ. 1 Συντάγματος). (Σπινέλη, 1990, σελ. 103-104) και (Πανούσης, 1990, σελ. 21-24)

2.2.7 Πολιτικός ενάγων

Πολιτικός ενάγων είναι αυτός που αδικήθηκε από το έγκλημα, ο παθών. Δηλαδή ο φορέας του έννομου αγαθού που πρόσβαλε ο δράστης με την πράξη του. Ο πολιτικός ενάγων έχει το δικαίωμα να ζητήσει αποζημίωση, έχει αντίστοιχα δικαιώματα με τον κατηγορούμενο, εκτός από ορισμένα, όπως ότι δεν μπορεί να σιωπήσει, δεν απολογείται και παίρνει όρκο. (Σπινέλη, 1990, σελ. 104-106) και (Πανούσης, 1990, σελ. 24-25)

2.2.8 Αστικός υπεύθυνος

«Αστικός υπεύθυνος είναι το πρόσωπο που σύμφωνα με το νόμο έχει την υποχρέωση να καταβάλλει την αποζημίωση και τη χρηματική ικανοποίηση

που δικαιούται να ζητήσει ο πολιτικός ενάγων (π.χ. ο ιδιοκτήτης του αυτοκινήτου με το οποίο ένας τρίτος τραυμάτισε τον πολιτικό ενάγοντα)».
(Πανούσης, 1990, σελ. 25)

2.2.9 Η ποινική διαδικασία

Η ποινική διαδικασία έχει συνήθως τέσσερα στάδια: Την προδικασία, την διαδικασία στο ακροατήριο, τη διαδικασία των ενδίκων μέσων και την εκτέλεση των κυρώσεων.

Σε όλη την ποινική διαδικασία ισχύει η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας. Για να γίνει όμως αυτό δυνατό συνδυάζεται με την αρχή της αυτεπάγγελτης αναζήτησης της αλήθειας, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας από τα ανακριτικά όργανα και το δικαστήριο.

Η ποινική διαδικασία έχει συνήθως τέσσερα στάδια:

Την προδικασία, την διαδικασία στο ακροατήριο, την διαδικασία των ενδίκων μέσων και την εκτέλεση των κυρώσεων.

Η προδικασία αρχίζει με την ποινική δίωξη που ασκεί ο εισαγγελέας. Ο εισαγγελέας δίνει παραγγελία είτε για ανάκριση, είτε για προανάκριση, είτε για απευθείας κλήση στο ακροατήριο. Πριν δώσει όμως την παραγγελία ο εισαγγελέας, εξετάζει αν η έγκλιση του παθόντος ή άλλου προσώπου (μήνυση) στηρίζεται στο νόμο και έχει πραγματική βάση. Το στάδιο αυτό της διαδικασίας διέπεται από τις εξής αρχές:

α) **Μυστικότητα:** Αυτό σημαίνει ότι δεν επιτρέπεται σε οποιονδήποτε πολίτη να παρίσταται και να παρακολουθεί την διενέργεια των ανακριτικών πράξεων. Και αυτό γιατί πρώτον η διαδικασία στο ακροατήριο αποτελεί ταπείνωση και ταλαιπωρία για τον κατηγορούμενο την οποία μπορεί να

αποφύγει αν προκύψει ότι είναι αθώος και δεύτερον γιατί χρειάζεται ένας βαθμός μυστικότητας για να μπορέσει να διαλευκανθεί καλύτερα το έγκλημα.

β) **Την έγγραφη διαδικασία:** Για κάθε πράξη στο στάδιο αυτό συντάσσεται έγγραφο. Οι αιτήσεις και οι δηλώσεις των διαδίκων υποβάλλονται εγγράφως, ο εισαγγελέας υποβάλλει έγγραφη πρόταση στο συμβούλιο και εκείνο εκδίδει το βούλευμά του εγγράφως.

Η προανάκριση ενεργείται από τον εισαγγελέα ή τους ανακριτικούς υπαλλήλους και είναι συνοπτική. Αντίθετα η κύρια ανάκριση ενεργείται από τακτικό δικαστή και είναι πιο πλήρες από την προανάκριση.

Οι κυριότερες ανακριτικές πράξεις είναι:

- Η ενέργεια της αυτοψίας
- Η ενέργεια της πραγματογνωμοσύνης
- Η εξέταση μαρτύρων
- Η έρευνα
- Η κατάσχεση
- Η σύλληψη
- Η προσωρινή κράτηση ή επιβολή περιοριστικών όρων.
- Η διαδικασία στο ακροατήριο περιλαμβάνει την προπαρασκευαστική διαδικασία και την κύρια διαδικασία.

Την ευθύνη γι' αυτές τις ενέργειες έχει ο εισαγγελέας.

Στην προπαρασκευαστική διαδικασία γίνεται η επίδοση του κλητηρίου Θεσπίσματος που αναφέρει τα στοιχεία του κατηγορούμενου, τον προσδιορισμό του δικαστηρίου όπου καλείται την ημερομηνία, αλλά κυρίως

τον ακριβή καθορισμό της πράξης για την οποία κατηγορείται και μνεία του άρθρου του ποινικού νόμου που την προβλέπει (άρθρο 321, ΠΚΔ).

Στον κατηγορούμενο γνωστοποιούνται με επιμέλεια του εισαγγελέα και οι μάρτυρες κατηγορίας. Την ίδια υποχρέωση γνωστοποίησης μαρτύρων έχει και ο πολιτικός ενάγων. Αντίθετα ο κατηγορούμενος κατά κανόνα δεν υποχρεούται να γνωστοποιεί τους μάρτυρες υπερασπίσεως.

Στην κύρια διαδικασία στο ακροατήριο η οποία διέπεται από ορισμένες αρχές οι οποίες είναι αντίθετες προς εκείνες που διέπουν την προδιαδικασία. Οι κυριότερες είναι:

Η δημοσιότητα. Κάθε πολίτης μπορεί να παρακολουθήσει την ποινική δίκη, εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις, όπως τους ανήλικους παραβάτες (άρθρο 93, παρ. 2 του Συντάγματος και άρθρα 329 και 330, ΚΠΔ).

Η προφορικότητα. Στο ακροατήριο η διαδικασία γίνεται προφορικά. Η απόφαση απαγγέλλεται προφορικά και διατυπώνεται εγγράφως αργότερα.

Η αμεσότητα. Σημαίνει ότι το δικαστήριο πρέπει να στηρίξει την κρίση του σε αποδείξεις που αντιλήφθηκε άμεσα και προσωπικά. Γι' αυτό όλοι οι αναώδεις μάρτυρες πρέπει να κληθούν και να εξεταστούν στο ακροατήριο, τα έγγραφα να διαβαστούν εκεί ώστε να απολογηθεί ο κατηγορούμενος αγορεύων κατά σειρά ο εισαγγελέας και ο πολιτικός ενάγων, οι αντίστοιχοι συνήγοροι.

Αυτή η σειρά της διαδικασίας δεν ακολουθείται σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως π.χ. στα αυτόφωρα εγκλήματα.

Τα κυριότερα στάδια της διαδικασίας στο ακροατήριο είναι:

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

- Εισαγωγικό στάδιο: Σ' αυτό διαπιστώνεται η ταυτότητα του κατηγορούμενου και των άλλων διάδικων και διορίζονται οι συνήγοροί τους.
- Ακολουθεί η αποδεικτική διαδικασία. Σ' αυτή εξετάζονται τα αποδεικτικά μέσα με την ακόλουθη σειρά:
 - Εξέταση μαρτύρων
 - Ανάγνωση των εκθέσεων πραγματογνωμοσύνης
 - Αυτοψία σε ορισμένο τόπο
 - Τέλος απολογείται ο κατηγορούμενος στον οποίο μπορούν να κάνουν ερωτήσεις μόνο ο εισαγγελέας και οι δικαστές. Οι διάδικοι μπορούν να τον ρωτήσουν μόνο μέσω του προέδρου
- Αγορεύσεις. Αφού ολοκληρωθεί η αποδεικτική διαδικασία ακολουθούν οι αγορεύσεις με την εξής σειρά: Εισαγγελέας, πολιτικός ενάγων, αστικός υπεύθυνος, κατηγορούμενος, συνήγοροι διαδίκων.
- Διάσκεψη του δικαστηρίου. Πρώτα γίνεται ψηφοφορία για το αν ο κατηγορούμενος είναι ένοχος ή αθώος. Αν ο κατηγορούμενος κριθεί ένοχος του απαγγέλλεται η απόφαση για την ενοχή δημόσια και αποφασίζεται με νέα σύσκεψη η επιβλητέα ποινική κύρωση (άρθρο 391, παρ. 3, ΚΠΔ).

Για την εκτίμηση των αποδείξεων στην ποινική δίκη ισχύει η λεγόμενη αρχή της «ηθικής απόδειξης».

Δηλαδή οι δικαστές δεν υποχρεούνται να ακολουθούν νομικούς κανόνες που να τους προκαθορίζουν πόση βαρύτητα θα δώσουν στο ένα ή στο άλλο

αποδεικτικό μέσο. Οι δικαστές κρίνουν σύμφωνα με την πεποίθηση που σχημάτισαν οι ίδιοι από τις συζητήσεις για την αλήθεια των πραγματικών γεγονότων, την αξιοπιστία των μαρτύρων και άλλων αποδείξεων. Η κρίση τους πρέπει να είναι απροσωπώληπτη και να στηρίζεται στη φωνή της συνείδησής τους (άρθρο 177, ΠΚΔ). Τέλος σε περίπτωση αμφιβολίας για την αθωότητα ή ενοχή του κατηγορούμενου, ισχύει η αρχή «Σε περίπτωση αμφιβολίας υπέρ του κατηγορούμενου» και το δικαστήριο αθώνει τον κατηγορούμενο. Η διαδικασία των ένδικων μέσων αρχίζει με την άσκηση του ένδικου μέσου και τελειώνει με την απόφαση του αρμόδιου δικαστηρίου. Επειδή όμως οι δικαστικές αποφάσεις μπορεί να είναι εσφαλμένες τόσο ως προς την ερμηνεία, ή την εφαρμογή του νόμου όσο και ως προς την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών ο ΚΠΔ προβλέπει δυνατότητες ελέγχου και κατά το δυνατόν διόρθωση των λαθών αυτών. Οι δικονομικές πράξεις, με τις οποίες αμφισβητείται η ορθότητα μιας δικαστικής απόφασης ή ενός βουλεύματος και ζητείται από ένα άλλο δικαστήριο που παρέχει περισσότερες εγγυήσεις ορθής κρίσης είτε να δικάσει από την αρχή την υπόθεση, είτε να ελέγξει το βούλευμα ή την απόφαση και να διαπιστώσει τα σφάλματά της με σκοπό να την εξαφανίσει ή μεταρρυθμίσει, καλούνται ένδικα μέσα. Ο έλεγχος της απόφασης ή του βουλεύματος μπορεί να γίνει:

- Με νέα εκδίκαση της υπόθεσης. Τέτοιο ένδικο μέσο είναι η έφεση.
- Είτε με έλεγχο της απόφασης ή του βουλεύματος για την διαπίστωση ορισμένων νομικών λαθών. Τέτοιο ένδικο μέσο είναι η αναίρεση.

Για τα ένδικα μέσα ισχύουν ορισμένοι κανόνες. Οι βασικότεροι είναι:

- Δεν υπάγονται όλες οι αποφάσεις ή βουλεύματα σε ένδικα μέσα, αλλά μόνο αυτά που ορίζει ο νόμος.

- Ένδικα μέσα μπορούν να ασκήσουν οι διάδικοι και ο εισαγγελέας και όσοι προβλέπει ο νόμος (άρθρο 463, ΚΠΔ).
- Τα ένδικα μέσα πρέπει να ασκούνται μέσα σε ορισμένη προθεσμία και σύμφωνα με ορισμένους τύπους.
- Αν το ένδικο μέσο ασκήθηκε από τον καταδικασμένο ή υπέρ του από τον εισαγγελέα, δεν επιτρέπεται να έχει ως αποτέλεσμα τη χειροτέρευση της θέσης του. Του κανόνα αυτού όμως προβλέπονται και εξαιρέσεις (άρθρο 470, ΚΠΔ).

Εκτέλεση των κυρώσεων. Είναι το τελευταίο στάδιο της ποινικής διαδικασίας όπου εκτελούνται οι κυρώσεις που έχει επιβάλλει το δικαστήριο για κάποια ποινική πράξη. Η ποινική προστασία των ατομικών δικαιωμάτων δεν σταματάει ούτε κατά το στάδιο της εκτέλεσης των κυρώσεων. (Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των φυλακισμένων περιγράφονται στο σωφρονιστικό κώδικα). (Σπινέλη, 1990, σελ. 106-120) και (Πανούσης, 1990, σελ. 25-28)

2.3 Σωφρονιστικός κώδικας – Νομοθετικές ρυθμίσεις του Ν. 1851/1989

2.3.1 Εισαγωγή

Ο νόμος 1851/1989 με την ονομασία «κώδικας των βασικών κανόνων για την μεταχείριση των κρατουμένων που άρχισε να ισχύει από την 1-1-1990 αποβλέπει στον εκσυγχρονισμό, την αναμόρφωση και τη συμπλήρωση του ισχύοντος Σωφρονιστικού Κώδικα του έτους 1967.

Ο Κώδικας αυτός, επιδιώκει να καθιερώσει τις βασικές θέσεις της σύγχρονης σωφρονιστικής και αντεγκληματικής πολιτικής μέσα στα πλαίσια των ιδιαίτερων συνθηκών της ελληνικής πραγματικότητας.

2.3.2 Πρώτο κεφάλαιο

Στο πρώτο κεφάλαιο που περιλαμβάνει τα άρθρα 1-7, περιέχονται οι γενικές κατευθυντήριες αρχές που πρέπει να διέπουν το σωφρονιστικό μας σύστημα όπως: το σκοπό της εκτέλεσης των στερητικών της ελευθερίας ποινών, τη μεταχείριση των κρατουμένων, την ισότητα της μεταχείρισης, τη νομιμότητα της εκτέλεσης, τα βασικά δικαιώματα των κρατουμένων, τις υποχρεώσεις και τους περιορισμούς των κρατουμένων, τα καθήκοντα της Πολιτείας πριν και μετά την αποφυλάκιση.

2.3.3 Δεύτερο κεφάλαιο

Στο δεύτερο κεφάλαιο, περιλαμβάνονται τα άρθρα 8-20 στα οποία προβλέπονται ρητά και σύμφωνα με τις σύγχρονες θέσεις της εγκληματολογίας και σωφρονιστικής κατάταξης των καταδίκων σε διάφορες κατηγορίες εν όψει της διαφοροποιημένης και εξατομικευμένης μεταχείρισής τους.

Ειδικότερα με τα άρθρα 14, 15 και 16 καθιερώνεται έρευνα της προσωπικότητας κάθε κρατούμενου, η οποία θα γίνεται μόνο με την συνεργασία του και θα αποβλέπει στην εξατομίκευση της μεταχείρισής του, τόσο στο κατάστημα κράτησης κατά την έκτιση της ποινής του, όσο και κατά το στάδιο της μεταίδρυματικής αγωγής του, με σκοπό την ομαλή και πλήρη κοινωνική επανένταξη. Στα άρθρα 17, 18, 19 και 20 γίνεται η διάκριση των καταστημάτων κράτησης σε γενικά, ειδικά και θεραπευτικά.

2.3.4 Τρίτο κεφάλαιο

Στο τρίτο κεφάλαιο (άρθρα 21-26 του νόμου 1851/1989) καθορίζεται η διαδικασία εισαγωγής των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης.

2.3.5 Τέταρτο κεφάλαιο

Το τέταρτο κεφάλαιο (άρθρα 22-36 του νόμου 1851/1989) περιέχει τους όρους διαβίωσης των κρατουμένων, που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της ατομικής υγιεινής και της ιατρικής τους περίθαλψης. Σε κάθε κατάστημα κράτησης τοποθετείται τουλάχιστον ένας παθολόγος, ένας ψυχίατρος και ένας νοσοκόμος σε 24ωρη βάση. Επίσης συνίσταται στην κεντρική υπηρεσία

του Υπουργείου Δικαιοσύνης «Επιθεώρηση υγειονομικού ελέγχου» που προγραμματίζει σε συνεργασία με τους γιατρούς των καταστημάτων, το είδος και τον τρόπο παροχής ιατρικής φροντίδας. Επίσης στα άρθρα 35 και 36 ορίζονται η διατροφή και ενδυμασία των κρατουμένων.

2.3.6 Πέμπτο κεφάλαιο

Το πέμπτο κεφάλαιο (άρθρα 37-38 του νόμου 1851/1989) με τον τίτλο «κτιριακές εγκαταστάσεις καταστημάτων και χώροι έκτισης ποινών» έρχεται να καλύψει νομοθετικά τον τομέα της μη επαρκούς υλικοτεχνικής υποδομής των καταστημάτων κράτησης.

2.3.7 Έκτο κεφάλαιο

Στο έκτο κεφάλαιο (άρθρα 39-48 του νόμου 1851/1989) ρυθμίζεται η αγωγή και η ψυχαγωγία των κρατουμένων.

Η αγωγή των κρατουμένων κοινωνική, φυσική, πνευματική, θρησκευτική, αποβλέπει κυρίως στην κοινωνική τους επανένταξη και πραγματοποιεί με την ανάπτυξη των ψυχικών, σωματικών και πνευματικών ιδιοτήτων τους, τη διατήρηση της ψυχικής και σωματικής υγείας, την κατάλληλη εκπαίδευση και τη μείωση, όσο αυτό είναι δυνατόν, των αρνητικών επιδράσεων της στέρησης της ελευθερίας, έτσι ώστε οι κρατούμενοι με τον τρόπο αυτό να μπορούν πλέον να γίνουν υπεύθυνα και αυτοδύναμα άτομα.

Η εκούσια συμμετοχή των κρατουμένων, η συνεργασία του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης, το εξειδικευμένο προσωπικό θεωρούνται απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξη της αγωγής.

Οι τίτλοι σπουδών που θα δίνονται από το πλήρες μονοτάξιο δημοτικό σχολείο και τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και προσανατολισμού των άλλων σχολών της δημόσιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης, χωρίς να αναγράφεται σε αυτούς το όνομα του καταστήματος κράτησης στο οποίο ο κρατούμενος εκπαιδεύτηκε.

Επίσης αναγνωρίζεται η ψυχαγωγία των κρατουμένων, ως σημαντικό μέσο της αγωγής τους και η οποία προωθείται μέσω πολιτιστικών ψυχαγωγικών, αθλητικών εκδηλώσεων και εκδόσεων ενημερωτικών ή λογοτεχνικών εντύπων.

2.3.8 Έβδομο κεφάλαιο

Στο έβδομο κεφάλαιο (άρθρα 49-56 του νόμου 1851/1989) καθιερώνονται αισθητά διευρυνόμενες δυνατότητες επικοινωνίας των κρατουμένων με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και εισάγονται νέοι για τον ελληνικό χώρο θεσμοί.

Αναγνωρίζεται η σημασία της εξωϊδρυματικής επικοινωνίας ως ανάγκη που συντελεί στην βαθμιαία επανένταξη των κρατουμένων στην κοινωνία και η οποία ρυθμίζεται με τους ακόλουθους τρόπους:

α) Με την υποδοχή επισκεπτών, β) την ανταλλαγή επισκεπτών, γ) την τηλεφωνική επικοινωνία, δ) τις άδειες απουσίας, ε) το θεσμό της ημιελεύθερης διαβίωσης.

2.3.9 Όγδοο κεφάλαιο

Στο όγδοο κεφάλαιο (άρθρα 57-63 του νόμου 1851/1989) καθορίζονται εναλλακτικές λύσεις κατά την έκτιση των στερητικών της ελευθερίας ποινών με τους ακόλουθους τρόπους:

- α) με την καθιέρωση του θεσμού ημιελεύθερης διαβίωσης (άρθρα 58-60 νόμος 1851/1989).
- β) Στο άρθρο 61 (νόμος 1851/1989) καθιερώνεται ο θεσμός της τμηματικής έκτισης της ποινής και η εργασία σε κοινωνικούς φορείς.
- γ) Στο άρθρο 62 (νόμος 1581/1989) αναφέρεται στην απόλυση υπό όρους του κρατούμενου.
- δ) Στο άρθρο 63 (νόμος 1581/1989) αναφέρεται στην οριστική απόλυση του κρατουμένου και στις υποχρεώσεις και δικαιώματα, τόσο του απολυόμενου όσο και του σωφρονιστικού καταστήματος που έκτισε την ποινή του.

2.3.10 Ένατο κεφάλαιο

Στο ένατο κεφάλαιο (άρθρα 64-76, νόμος 1851/1989) ρυθμίζεται το πρωταρχικής σημασίας θέμα της εργασίας των κρατουμένων.

Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις η εργασία των κρατουμένων αποσκοπεί στην βελτίωση των ίδιων των κρατουμένων και θα πρέπει να είναι ωφέλιμη, παραγωγική και προσοδοφόρος χωρίς να εξαντλεί τον κρατούμενο, ούτε να εμποδίζει την επαγγελματική του εκπαίδευση και ηθική αγωγή. Για το λόγο αυτό σε κάθε κατάσταση κράτησης συνίσταται τριμελής

επιτροπή εξατομίκευσης της εργασίας. Η εργασία των κρατουμένων οργανώνεται κυρίως από το κράτος.

Στο ένατο κεφάλαιο (νόμος 1851/1989) καθρίζονται αναλυτικότερα:

- α) Ο τόπος και τρόπος εκτέλεσης εργασίας των κρατουμένων (άρθρα 67-69).
- β) Η επιλογή των εργαζομένων και τα συστήματα που θα εργαστούν οι κρατούμενοι (άρθρα 70-71).
- γ) Το ωράριο, τα μέτρα ασφαλείας και η ασφάλιση των κρατουμένων (άρθρα 72-73).
- δ) Η αμοιβή εργασίας, και η διάθεση της αμοιβής από τον κρατούμενο (άρθρα 74-76).

2.3.11 Δέκατο κεφάλαιο

Στο δέκατο κεφάλαιο (άρθρα 77-83, νόμος 1851/1989) ρυθμίζεται το θέμα των μεταγωγών των κρατουμένων έτσι ώστε, αφ' ενός μεν να διασφαλίζεται η ασφαλής και ομαλή διακίνησή τους και αφ' ετέρου να μην θίγονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και η αξιοπρέπεια του ατόμου.

2.3.12 Ενδέκατο κεφάλαιο

Στο ενδέκατο κεφάλαιο (άρθρα 84-94, νόμος 1851/1989) προβλέπονται οι αμοιβές και οι πειθαρχικές κυρώσεις των κρατουμένων, τα μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού, καθώς και έκτακτα μέτρα υγιεινής και προφυλακτικής μόνωσης στα διάφορα καταστήματα κράτησης.

2.3.13 Δωδέκατο κεφάλαιο

Στο δωδέκατο κεφάλαιο (άρθρο 95, νόμος 1851/1989) ρυθμίζεται ο σημαντικότερος θεσμός της μεταϊδρυματικής αγωγής. Σύμφωνα με το άρθρο 95 παράγραφος 1, ιδρύεται με Προεδρικό Διάταγμα Κέντρο Προστασίας Αποφυλακιζομένων. Σκοπός του είναι να μεριμνά για την επαγγελματική αποκατάσταση, να βοηθά οικονομικά και να συμπαραστέκεται στην ομαλή κοινωνική επανένταξη των αποφυλακιζόμενων.

Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου καθορίζεται πως θα λειτουργεί το Κέντρο Προστασίας Αποφυλακιζομένων (ΚΠΑ).

Η μεταϊδρυματική αγωγή δεν μπορεί να υπερβεί τα δύο έτη.

2.3.14 Δέκατο τρίτο κεφάλαιο

Το δέκατο τρίτο κεφάλαιο (άρθρο 96, νόμος 1851/1989) ρυθμίζεται το θέμα της θανατικής ποινής που αφ' ενός μετατρέπεται αυτοδίκαια σε ισόβια κάθειρξη (άρθρο 96, παρ. 1), αφ' ετέρου οι κρατούμενοι μπορούν ν' απολυθούν μετά την πάροδο είκοσι πέντε (25) χρόνων με τον όρο να επιδείξουν καλή διαγωγή (παρ. 2, άρθρο 96).

2.3.15 Δέκατο τέταρτο κεφάλαιο

Στο δέκατο τέταρτο κεφάλαιο (άρθρα 97-120, νόμος 1851/1989) προβλέπονται αναλυτικά με σειρά διατάξεων οι διάφορες κατηγορίες του σωφρονιστικού προσωπικού και τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις της καθεμιάς χωριστά.

Η καταλληλότητα του προσωπικού εκτιμάται με βάση την ιδιαίτερη προσωπικότητα του καθενός η οποία ελέγχεται κατά το στάδιο της δοκιμαστικής περιόδου του υπαλλήλου λόγω της σοβαρότητας και ιδιαιτερότητας του έργου που αναλαμβάνουν στο σωφρονιστικό κατάστημα.

2.3.16 Δέκατο πέμπτο κεφάλαιο

Στο δέκατο πέμπτο κεφάλαιο του νόμου 1851/1989 και στο άρθρο 121 δίνονται οι μεταβατικές διατάξεις και τα όργανα που αναλαμβάνουν τις αρμοδιότητες έως την εφαρμογή του νόμου. Στο άρθρο 122 του νόμου 1851/1989 αναφέρονται οι τελικές διατάξεις και ορίζεται ότι η ισχύς του νόμου 1589 θα αρχίζει από την δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως εκτός από το πρώτο άρθρο του οποίου η ισχύς αρχίζει από την 1 Ιανουαρίου 1990.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΣΤΑΔΙΑ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

3.1 Εισαγωγή

Θα πρέπει να διακρίνουμε κατ' αρχήν τις περιπτώσεις των ανηλίκων παραβατών του νόμου από εκείνες των νεαρών που βρίσκονται σε «ηθικό κίνδυνο».

Οι ανήλικοι εγκληματίες σε γενικές γραμμές δεν διαφέρουν ως προς τις διαδικασίες αντιμετώπισής τους από εκείνες που ισχύουν για τους ενήλικους δράστες εγκληματικών πράξεων. Από την τέλεση μιας εγκληματικής πράξης τίθεται κατά κανόνα σε κίνηση η διαδικασία απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Με τον όρο ποινική δικαιοσύνη εννοούμε «το σύνολο της οργανωμένης κοινωνικής αντίδρασης κατά του εγκλήματος που έχει ανατεθεί σε όργανα πρόληψης, ανακάλυψης, δίωξης, ανάκρισης, απόφασης και εκτέλεσης της απόφασης, των οποίων η λειτουργία αποτελεί ένα αδιάσπαστο σύνολο, που χαρακτηρίζεται από την κοινότητα του τελικού σκοπού» (Δασκαλάκης Η., 1983, σελ. 17).

Μέχρι την εκδίκαση του πιθανολογούμενου ανήλικου δράστη για το συγκεκριμένο έγκλημα, περιλαμβάνονται στα πλαίσια απονομής της ποινικής δικαιοσύνης διάφορα στάδια, ανάλογα με τις αρμόδιες αρχές που επιλαμβάνονται με τη σειρά κάθε φορά.

Αρμόδια όργανα που συγκροτούν όλο το φάσμα της ποινικής δικαιοσύνης είναι οι αστυνομικές αρχές, η εισαγγελία, τα δικαστήρια ανηλίκων και η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων. Το καθένα από αυτά είναι αρμόδιο για ένα συγκεκριμένο έργο και αποτελεί μέρος μιας διαδικασίας επιλογής, ενός «φιλτραρίσματος» ανηλίκων παραβατών του νόμου και πράξεων, γεγονός που έχει αντίκτυπο τόσο στη χρονική διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, όσο και στην ποιότητα του έργου της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης (Δασκαλάκης Η., 1985, σελ. 82).

3.2 Αστυνομία

Αναμφίβολα η αστυνομία αποτελεί έναν από τους βασικότερους σταθμούς «φιλτραρίσματος» δραστών και πράξεων. Ιδίως στο θέμα των ανηλίκων έρευνες δείχνουν ότι οι δυνατότητες παρέμβασης της αστυνομίας ανηλίκων όχι μόνο στο αρχικό στάδιο, αλλά και στις επόμενες φάσεις απονομής της ποινικής δικαιοσύνης είναι πολύ μεγάλες.

Εκτός από τις περιπτώσεις παρέμβασης στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης, δίνεται η δυνατότητα στις αστυνομικές αρχές άλλων χωρών να επιλαμβάνονται των υποθέσεων που αφορούν παιδιά με αντικοινωνική συμπεριφορά. Στην Ιαπωνία λόγω χάρη η αστυνομία ασκεί συμβουλευτικό ρόλο σε παιδιά που βρίσκονται σε «ηθικό κίνδυνο», μπορεί όμως να τεθούν υπό την προστασία της και ανήλικοι παραβάτες του νόμου, μέχρι 14 ετών, που δεν εισάγονται σε κατάλληλα ιδρύματα. Ασκεί ακόμα προληπτικό έργο σε συνεργασία με την κοινότητα, αναπτύσσοντας κοινωνική δράση και εφαρμόζοντας προγράμματα, που στοχεύουν στην αποτροπή των νέων από εγκληματικές πράξεις.

Η Ελληνική Αστυνομία, της οποίας το ανθρώπινο δυναμικό σήμερα ανέρχεται στον αριθμό των 38.500 περίπου ανδρών και γυναικών (αναλογία 1 αστυνομικού σε 260 κατοίκους), αποτελεί κατά κανόνα την πρώτη αρχή που επιλαμβάνεται ενός εγκλήματος. Ασκώντας επίσημα πρώτη τον κοινωνικό έλεγχο στους ανήλικους δράστες, προκαθορίζει την περαιτέρω εξέλιξη της υπόθεσης, τόσο για το ποιοι θα παραμείνουν στην επόμενη διαδικασία, όσο και για την χρονική διάρκεια, μέσα στην οποία θα διεκπεραιωθεί η κάθε περίπτωση (Κόκκορης Η., 1988, σελ. 14).

Στην Ελλάδα το ποσοστό των υποθέσεων που εισάγονται στο ποινικό σύστημα από την αστυνομία είναι 44,7%, ενώ το υπόλοιπο 55,3% παραπέμπεται στο σύστημα από ιδιώτες. Γι' αυτό το 44,7% των υποθέσεων η αστυνομία διαθέτει τη διακριτική ευχέρεια της επιλογής (Δασκαλάκης Η., 1985, σελ. 109).

Στο θέμα της παραβατικότητας των ανηλίκων εμπλέκονται άμεσα οι αστυνομικές αρχές λόγω της αποστολής που καλούνται να επιτελέσουν και ιδιαίτερα μετά την ενοποίηση των κυρίων σωμάτων ασφαλείας, της Αστυνομίας Πόλεων και της Χωροφυλακής, με το ν. 1481/1981 για τον «Όργανισμό Υπουργείου Δημόσιας Τάξης» (Σπινέλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 64).

Μεταξύ άλλων οι αστυνομικοί διατηρούν τη δημόσια τάξη: Στο γενικό αυτό όρο περιλαμβάνεται η ρύθμιση της κυκλοφορίας σε όλους τους δημόσιους χώρους και ο έλεγχος της τήρησης του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και η γενική αστυνόμευση, στην οποία περιλαμβάνονται η προστασία των ατομικών ελευθεριών του πολίτη, η τήρηση της τάξης στους δημόσιους χώρους, τις συγκεντρώσεις και τις συναθροίσεις, ο έλεγχος των δημόσιων κέντρων, θεαμάτων και καταστημάτων, κλπ.

Επίσης προστατεύουν τη δημόσια και κρατική ασφάλεια: Η δημόσια ασφάλεια αναφέρεται στην πρόληψη και καταστολή του κοινού εγκλήματος (ανθρωποκτονίες, κλοπές, ληστείες, απάτες, διαρρήξεις, κλπ.), στη δίωξη των ναρκωτικών, στη δίωξη του λαθρεμπορίου και της αρχαιοκαπηλίας, στην επιτήρηση των λεσχών και των τόπων όπου συχνάζουν ύποπτοι, στην αναζήτηση διωκομένων και εξαφανισμένων ατόμων και κλεμμένων αντικειμένων, στην αντιμετώπιση πράξεων βίας και τρομοκρατίας, κλπ. Η κρατική ασφάλεια αναφέρεται στην προστασία των επισήμων, Ελλήνων και αλλοδαπών στον έλεγχο των αλλοδαπών και στην προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος από κάθε υπονομευτική ενέργεια.

Εκτός των καθηκόντων που προαναφέρθηκαν, από τα οποία συνεπάγεται ότι οι ανήλικοι ως ύποπτοι ή δράστες εγκληματικών πράξεων, μπορεί πολύ εύκολα να εμπλακούν στους μηχανισμούς της αστυνομίας, δίνονται από το νόμο και άλλες δυνατότητες παρέμβασης των αστυνομικών οργάνων στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης των ανηλίκων:

Τα αστυνομικά όργανα εξουσιοδοτούνται από τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, υπό την ιδιότητα του ανακριτικού υπαλλήλου:

- α) Να δέχονται μηνύσεις ή εγκλήσεις (άρθρο 42 παρ. 2, Κ.Π.Δ.), επομένως ενδιαφέρει αν στη συγκεκριμένη περίπτωση η καταγγελία αναφέρεται σε ανήλικο δράστη.
- β) Να εκτελούν ανακριτικές πράξεις που αφορούν και ανηλίκους, κατ' εντολή της εισαγγελικής αρχής. Έτσι η προκαταρκτική εξέταση ή η προανάκριση (όταν δεν τις ενεργεί ο εισαγγελέας) και σε εξαιρετικές περιπτώσεις η διενέργεια ορισμένων προανακριτικών πράξεων (όταν δεν τις διεξάγει ο ανακριτής ανηλίκων του άρθρου 26, παρ. 1,4 και 5 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων) μπορεί να ανατεθούν στα αστυνομικά όργανα

μετά από παραγγελία του εισαγγελέα ή του ανακριτή (άρθρα 33, 43, 243, παρ. 1 και 249 παρ. 3 του Κ.Π.Δ.).

γ) Υποχρεούνται να ανακοινώνουν χωρίς χρονοτριβή στον αρμόδια εισαγγελέα οτιδήποτε πληροφορούνται με κάθε τρόπο για αξιόποινη πράξη, που διώκεται αυτεπαγγέλτως (άρθρο 37, παρ. 1 Κ.Π.Δ.). Η ίδια υποχρέωση φυσικά ισχύει όταν στην πράξη έχει εμπλακεί ανήλικος.

δ) Να επιχειρούν και χωρίς εντολή της εισαγγελικής αρχής όλες τις προανακριτικές πράξεις που είναι αναγκαίες για να βεβαιωθεί η πράξη και να αποκαλυφθεί ο δράστης, αν από την αναβολή απειλείται άμεσος κίνδυνος ή αν πρόκειται για αυτόφωρο κακούργημα ή πλημμέλημα (άρθρο 243, παρ. 2 Κ.Π.Δ.). Αν ο πιθανολογούμενος δράστης είναι ανήλικος και εδώ η παρέμβαση της αστυνομίας θα είναι αποφασιστική για την περαιτέρω εξέλιξη της υπόθεσης.

Οι επιλογές και τα φιλτραρίσματα που γίνονται από τις αστυνομικές αρχές αποκλείουν ή προκαθορίζουν την παραπομπή της συγκεκριμένης περίπτωσης στο αμέσως επόμενο στάδιο που ακολουθεί. Αυτό ισχύει περισσότερο για τις πταισματικές παραβάσεις (και εδώ μπορεί να έχουμε ανήλικους δράστες), διότι αυτές απασχολούν κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τα αστυνομικά όργανα στα υπηρεσιακά τους καθήκοντα, γεγονός που ενδεχόμενα τα αποσπά από το να ασχοληθούν σοβαρότερα και εκτενέστερα με τη δίωξη αδικημάτων μεγάλης βαρύτητας.

Δυστυχώς όχι μόνο δεν υπάρχουν δικαστικοί αστυνομικοί στην Ελλάδα, ένα σώμα που θα διευκόλυνε το έργο της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και από άποψη ορθής εκτίμησης δραστών και αξιόποινων πράξεων, αλλά και από άποψη χρόνου, αλλά ούτε και ειδικό σώμα που να

ασχολείται μόνο με τα περιστατικά στα οποία έχουν εμπλακεί ανήλικοι. (Χαΐδου Α, 1989, σελ. 38-39).

3.2.α Αστυνομία Ανηλίκων

Όσα προηγήθηκαν απεικονίζουν τον απαιτητικό και πολύμορφο ρόλο που διαδραματίζουν τα αστυνομικά όργανα κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους προς την Πολιτεία και τους ανήλικους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια κίνηση, τόσο στους κόλπους της αστυνομίας, όσο και της δικαιοσύνης, για να προβλεφθούν ειδικές υπηρεσίες, ειδικοί υπάλληλοι και ειδικοί χώροι, για την αντιμετώπιση των περιστατικών που αφορούν τους ανήλικους (Γαρδίκας Κ., 1949, σελ. 85).

Ηδη πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν άρχισαν διάφορα κράτη (ΗΠΑ, Αγγλία, Γερμανία, Ελβετία, Πολωνία, Ρουμανία, Σκανδιναβικές χώρες, κ.α.) να προσλαμβάνουν γυναίκες αστυνομικούς, θεωρήθηκαν αυτές απαραίτητες για την πρόληψη της διαφθοράς ανηλίκων ή θηλέων και την προανάκριση και εξέταση ανηλίκων ή γυναικών (Γαρδίκας Κ., 1949, σελ. 56-57).

Στην Ελλάδα από το 1945 (α.ν. 698/1945 «περί συστάσεως βοηθητικού γυναικείου σώματος παρά τη Αστυνομία Πόλεων») άρχισε να λειτουργεί (Βοηθητική κατ' αρχήν) αστυνομία γυναικών επιφορτισμένη και με ζητήματα ανηλίκων (Γαρδίκας Κ., 1949, σελ. 85).

Ο πρόσφατος Ν. 1481/1984 εξάλλου προβλέπει την έκδοση προεδρικών διαταγμάτων και αστυνομικών διατάξεων για τη ρύθμιση θεμάτων που αφορούν την προστασία των ηθών και των ανηλίκων. Μελετάται μάλιστα και η ίδρυση ειδικής αστυνομίας ανηλίκων.

Η ίδρυση ειδικών αστυνομικών υπηρεσιών για τους ανήλικους αποτελεί παλαιό αίτημα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη, καθώς και η Ιαπωνία και ορισμένες μεγάλες πόλεις της Ασίας, όπως η Βομβάη και η Μανίλα, ήδη από τη δεκαετία του 1950 είχαν αντιμετωπίσει το θέμα. Ωστόσο, κάθε κράτος δίνει τη δική του λύση στο πρόβλημα και δεν υπάρχει ομοιόμορφη δομή των αστυνομικών υπηρεσιών ανηλίκων.

Στη Γερμανία, πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η γυναικεία αστυνομία είχε δραστηριοποιηθεί για την πρόληψη και τον έλεγχο των παραβάσεων των ανηλίκων. Επιπλέον, όμως, κάθε κρατίδιο της σημερινής Γερμανίας έχει και τους λεγόμενους επιμελητές νέων. Οι επιμελητές αυτοί, ειδικά εκπαιδευμένοι, είναι αρμόδιοι για τους ανήλικους 14-18 ετών που διαπράττουν αξιόποινες πράξεις. Πάντως σημειώνεται ότι και στη Γερμανία θεωρείται αναγκαία η παραπέρα εξέλιξη ειδικά εκπαιδευμένου σώματος Αστυνομίας Ανηλίκων (Γαρδίκας Κ., 1949, υποσημ. 10, σελ. 83-84).

Ιδιαίτερα πολύπλοκος και υπεύθυνος είναι ο ρόλος των ειδικών αστυνομικών στις ΗΠΑ. Αυτοί είναι αρμόδιοι να επιλέγουν τις περιπτώσεις για παραπομπή σε ειδικές υπηρεσίες ή σε δικαστήριο ανηλίκων, να κρατούν προσωρινά έως τη δικάσιμο, σε ειδικά διαρρυθμισμένους χώρους ανήλικους που είναι ύποπτοι φυγής ή που παρουσιάζουν άλλα προβλήματα και ακόμα δρουν ως «ανεπίσημοι επιμελητές ανηλίκων» (H.A.Bloch/F.T. Flunn, 1966, σελ. 251).

Στην Αγγλία, από την άλλη πλευρά, δεν λειτουργεί ειδική αστυνομία για ανήλικους, ούτε υπάρχει ειδικός κλάδος. Όμως στη δικαιοδοσία όλων των αστυνομικών γενικά, ανήκει και ο έλεγχος της συμπεριφοράς των ανηλίκων από την πρόληψη έως την απόφαση για μεταχείριση (σύλληψη ή όχι,

αστυνομική προειδοποίηση ή δίωξη ή παραπομπή σε κοινωνική υπηρεσία, κλπ.). Γι' αυτό ακριβώς διεξάγονται ειδικές έρευνες σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις τους (M Rutter and H. Giller, 1983, σελ. 30).

Το ζήτημα της ίδρυσης ειδικού σώματος Αστυνομίας Ανηλίκων στασιάζεται. Ένα βασικό επιχείρημα εναντίον της λειτουργίας αυτής της αστυνομίας είναι το ότι οι αστυνομικοί δεν έχουν εκπαίδευση κοινωνικού λειτουργού - ούτε πρέπει να έχουν - για να απασχολούνται σε βάθος με τα προβλήματα των ανηλίκων. Αντίθετα η θέση της Διεθνούς Αστυνομίας είναι ότι η ειδική αστυνομία ανηλίκων είναι απαραίτητη και αποτελεσματική.

Εξάλλου πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και ότι από τη μια μεριά στην Ελλάδα, όπως και αλλού, το 1/4 Περίπου απ' όλα τα «εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας» διαπράττονται από έφηβους, καθώς και ότι γενικά οι περιπτώσεις ανηλίκων έως 20 ετών, οι οποίοι απασχολούν τα δικαστήρια, αυξάνονται (Σπινέλη Κ.Δ., 1985, σελ. 160).

Από την άλλη πλευρά γνωρίζουμε από ερευνητικά δεδομένα ότι η πρώτη εμπειρία του ανήλικου από το σύστημα της δικαιοσύνης είναι καθοριστική για τη μετέπειτα - εξέλιξή - του σε δημιουργικό άτομο ή αντίθετα σε «στιγματισμένο» και υπότροπο εγκληματία. Σταθμίζοντας όλα αυτά κρίνουμε σκόπιμη τη δημιουργία ελληνικής αστυνομίας ανηλίκων. Είναι αναγκαίο, όμως, τα αστυνομικά όργανα που θα στελεχώσουν το νέο κλάδο να επιλεγούν με αυστηρά κριτήρια προσωπικότητας και μάλιστα μεταξύ εκείνων των αστυνομικών, των οποίων η ένταξη στην αστυνομία ανηλίκων, θα είναι κατ' αρχήν αποτέλεσμα δικής τους απόφασης και πρόκρισης (Σπινέλη Κ.Δ., 1985, σελ. 161-164).

3.3 Εισαγγελία

Ο εισαγγελέας φέρει την ευθύνη κατά το στάδιο της προδικασίας, παρίσταται κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, ασκεί ένδικα μέσα, επιμελείται γενικά της εκτέλεσης των δικαστικών πράξεων, εκπροσωπεί το δημόσιο συμφέρον στο δικαστήριο και εποπτεύει τη λειτουργία των δικαστηρίων.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 4 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων στις συνεδριάσεις των ποινικών δικαστηρίων παρίσταται υποχρεωτικά ο αρμόδιος εισαγγελέας. Αυτό ισχύει επομένως και για τα δικαστήρια ανηλίκων. Στις περιπτώσεις που παρουσιάζεται κάποιο κώλυμα στο πρόσωπο του εισαγγελέα, στο δικαστήριο ανηλίκων αναπληρώνεται από αντιεισαγγελέα πρωτοδικών και στο Εφετείο ανηλίκων από εισαγγελέα ή αντιεισαγγελέα εφετών (άρθρο 6, παρ. 2^α και 2γ του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων).

Εκτός όμως από αυτή την υποχρέωση παράστασης του εισαγγελικού λειτουργού στις ακροάσεις των ποινικών δικαστηρίων ως εκπρόσωπος του δημοσίου συμφέροντος, ο εισαγγελέας αποτελεί τη διώκουσα αρχή και είναι κατά την ενάσκηση του καθήκοντος του ανεξάρτητος από κάθε άλλη αρχή και από τα δικαστήρια, στα οποία υπηρετεί.

Κύριο έργο του είναι η δίωξη των αξιόποινων πράξεων (άρθρο 27 Κ.Π.Δ.):

Για ένα μεγάλο μέρος των δραστών και πράξεων η πρώτη διαδικασία των υποθέσεων που καταλήγει στον εισαγγελέα από εγκλήσεις, μηνύσεις, αναφορές, κλπ., ασκεί στην εισαγγελία μια πίεση, η οποία με τη σειρά της αναγκάζεται από τα πράγματα να κάνει μια επιλογή των υποθέσεων για να

προσαρμόζει τον όγκο αυτών στην ικανότητα απορρόφησης του συστήματος (Δασκαλάκης Η., 1985, σελ. 113).

Κατά την ελληνική νομοθεσία (άρθρο 43, παρ. 1 Κ.Π.Δ.) ο εισαγγελέας υπόκειται στην αρχή της νομιμότητας της ποινικής δίωξης. Του παρέχεται όμως η δυνατότητα να θέτει τη μήνυση ή την έγκληση στο αρχείο, αν τη βρίσκει νομικά αθεμελίωτη ή ουσιαστικά προφανώς ψευδή. Έτσι ο νόμος με τη διάταξη αυτή δημιουργεί μια ασφαλιστική δικλείδα έναντι του κινδύνου υπερκορεσμού του συστήματος (Δασκαλάκης Η., 1985, σελ. 119).

Ενώ η αστυνομία υπόκειται στην υποχρεωτικότητα της δίωξης, η εισαγγελία και ακολούθως τα δικαστήρια, διέπονται κατά κύριο λόγο από την αρχή της διακρίσεως, οι τελευταίες αρχές έχουν δηλαδή ευρύτερο πεδίο διακριτικής ευχέρειας. (Όσο ευκολότερο και ακίνδυνο φαίνεται το έγκλημα που έχει διαπιστωθεί, τόσο περισσότερα στοιχεία είναι δυνατόν να προστεθούν κατά τη διαδικασία επιλογής, με αποτέλεσμα να διευρύνεται το όριο της διακριτικής εξουσίας, λ.χ. σε μια κλοπή από πολυκατάστημα. Αντίθετα, όσο βαρύτερο και σαφές έχει κριθεί το έγκλημα, τόσο μειώνεται η διακριτική ευχέρεια). (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 41)

Εάν επομένως οι καταγγελίες αυτές που φτάνουν στην εισαγγελία αφορούν ανηλίκους, οι περαιτέρω ενέργειες των εισαγγελικών αρχών θα παίξουν καθοριστικό ρόλο για την έκβαση των σχετικών υποθέσεων (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 41).

3.4 Προδικασία

Κατά το στάδιο της προδικασίας η διεξαγωγή ορισμένων διαδικαστικών πράξεων αφορά άμεσα τους ανήλικους, στην περίπτωση που φέρονται ως κατηγορούμενοι.

Η προδικασία περιλαμβάνει τα θέματα που σχετίζονται με την ανάκριση και τις ανακριτικές πράξεις και τη διαδικασία στα δικαστικά συμβούλια.

Την ανάκριση ενεργεί ο ανακριτής ανηλίκων, αν ο κατηγορούμενος ή ένας από τους κατηγορούμενους είναι ανήλικος (άρθρο 26 παρ. 3 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων).

Ως ανακριτές ορίζονται για μια διετία ένας ή περισσότεροι πρωτοδίκες με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του προέδρου πρωτοδικών και πρόταση του εισαγγελέα εφετών.

Με την ίδια διαδικασία ορίζεται ο ανακριτής του εφετείου. Ένας ή περισσότεροι από τους ανακριτές ορίζονται και ανακριτές ανηλίκων. Η θητεία του ανακριτή αυτού μπορεί να ανανεωθεί για μια διετία ακόμη (άρθρο 26 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων).

Σκοπός της ανάκρισης είναι η συλλογή των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων για να βεβαιωθεί η τέλεση του εγκλήματος και να αποφασιστεί αν πρέπει να εισαχθεί κάποιος σε δίκη γι' αυτό. Αναζητείται η εξακρίβωση της αλήθειας και εξετάζεται αυτεπάγγελτα όχι μόνο η ενοχή, αλλά και η αθωότητα του κατηγορούμενου, καθώς και κάθε στοιχείο που αφορά την προσωπικότητά του και επηρεάζει την επιμέτρηση της ποινής (άρθρο 239 Κ.Π.Δ.).

Αν ο κατηγορούμενος είναι ανήλικος, γίνεται ειδική έρευνα για την υγιεινή, την ηθική και τη διανοητική του κατάσταση για την προηγούμενη ζωή του, για τις οικογενειακές συνθήκες και γενικά για το περιβάλλον του. Γι' αυτό το σκοπό όποιος ενεργεί την ανάκριση μπορεί να αναθέσει τη συλλογή των απαιτούμενων πληροφοριών σε έναν από τους επιμελητές που υπηρετούν στην επιτόπια εταιρεία προστασίας ανηλίκων (άρθρο 239, παρ. 2 Κ.Π.Δ.).

Στο θέμα των ανηλίκων φαίνεται περισσότερο ουσιαστική η παρέμβαση του νόμου στην διαδικασία της ανάκρισης. Δεν περιορίζεται μόνο σε διατύπωση της ενοχής ή αθωότητας του ανηλίκου, αλλά καθιερώνει τη διενέργεια έρευνας της προσωπικότητάς του και των συνθηκών διαβίωσής του, στοιχεία που θα βοηθήσουν αργότερα το δικαστήριο στην επιβολή του καταλληλότερου μέτρου.

Η συλλογή των πληροφοριών αυτών ανατίθεται κατά κανόνα από εκείνον που ενεργεί την ανάκριση, δια μέσου του προϊσταμένου της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, στον επιμελητή ανηλίκων, ο οποίος με τη σειρά του διεξάγει την κοινωνική έρευνα και συντάσσει λεπτομερή έκθεση σύμφωνα με το άρθρο 8 του Π.Δ. 49/1979.

Οι εκθέσεις είναι απόρρητες, υποβάλλονται μόνο στο δικαστή ανηλίκων και σε εκείνους στους οποίους έχει ανατεθεί η επιμέλεια και προστασία των ανηλίκων (άρθρο 5 παρ. 1 του ν. 378/1976) και δεν επισυνάπτονται στη δικογραφία (Τρωϊάνου Α. - Λουλά, 1987, σελ. 109-110).

Η μη τήρηση του απορρήτου από τον επιμελητή συνεπάγεται τόσο πειθαρχικές, όσο και ποινικές κυρώσεις (άρθρο 16 του Π.Δ. 49/1979).

Η σπουδαιότητα, την οποία έχει η υποβολή της σχετικής έκθεσης, μετά τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας, από τον επιμελητή ανηλίκων, φαίνεται και κατά το επόμενο στάδιο της ακροαματικής διαδικασίας, όπου κατά

κανόνα οι δικαστές ανηλίκων, στην περίπτωση που δεν έχει διενεργηθεί κοινωνική έρευνα και συνταχθεί η σχετική έκθεση για τον ανήλικο που δικάζεται, προτείνουν την αναβολή της δίκης με βάση το άρθρο 349 Κ.Π.Δ. (αναβολή της δίκης λόγω σημαντικών αιτιών) (Τρωϊάνου Α.- Λουλά, 1987, σελ. 109).

Η διαδικασία στα δικαστικά συμβούλια ή αλλιώς ενδιάμεση διαδικασία, επειδή βρίσκεται μεταξύ ανάκρισης και ακροατηρίου, είναι απαραίτητη κυρίως για εκείνες τις περιπτώσεις που κρίνεται ότι η υπόθεση δεν πρέπει να παραπεμφθεί στο ακροατήριο, διότι αποφαίνεται είτε ότι δεν πρέπει να απαγγελθεί κατηγορία, είτε ότι πρέπει να παύσει προσωρινά η ποινική δίωξη.

Το δικαστικό συμβούλιο ασκεί ρόλο ρυθμιστικού παράγοντα στις περιπτώσεις που ανακύπτει διαφωνία μεταξύ ανακριτή και εισαγγελέα και ασκεί τον απαραίτητο έλεγχο των πράξεων της ανάκρισης. Με την έκδοση τέλος απαλλακτικού βουλεύματος μπορεί να τερματίσει τη δικαστική διαδρομή (Χαϊΐδου Α., 1989, σελ. 43).

Η προδικασία στα δικαστικά συμβούλια, επειδή ανήκει στο στάδιο της ανάκρισης, διαμορφώνεται με βάση τις αρχές που καθορίζουν τη μορφή της προδικασίας, δηλαδή την έλλειψη δημοσιότητας, προφορικότητας, αμεσότητας και αντιδικίας.

Έτσι η διαδικασία διεξάγεται εγγράφως και χωρίς δημοσιότητα. Η αρχή της δημοσιότητας ισχύει κατ' εξαίρεση πολλές φορές ως προς τους διαδίκους.

Σύμφωνα με τα άρθρα 305 παρ. 1 και 316 παρ. 1 του Κ.Π.Δ. που δεν ισχύουν από την 16^η Σεπτεμβρίου 1988 που τέθηκε σε ισχύ ο Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων, στη σύνθεση του δικαστικού συμβουλίου πλημμελειοδικών έπρεπε υποχρεωτικά να συμμετέχει δικαστής ανηλίκων, όταν κατηγορούμενος ήταν ανήλικος, στη σύνθεση όμως του συμβουλίου

εφετών και ένας από τους εφέτες που είχε οριστεί ως δικαστής ανηλίκων στο εφετείο. Η μη συμμετοχή του δικαστή ανηλίκων ή του αναπληρωτή του είχε ως αποτέλεσμα την απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας της διαδικασίας (Τρωϊάνου Α. - Λουλά, 1987, σελ. 112).

Ο ισχύων Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων στο άρθρο 13 δεν κάνει συγκεκριμένη αναφορά παράστασης δικαστή ανηλίκων στη σύνθεση των δικαστικών συμβουλίων που αφορούν τη διεξαγωγή υποθέσεων, στις οποίες έχουν εμπλακεί ανήλικοι ως κατηγορούμενοι. Την παράλειψη αυτής της αναφοράς θα πρέπει να την αποδώσουμε σε αμέλεια της συντακτικής επιτροπής και να δεχτούμε ότι θα πρέπει να ισχύουν τα όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως βάσει του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προς όφελος και μόνο του ανήλικου κατηγορούμενου.

Όταν αναφέρεται ότι τα δικαστικά συμβούλια συγκροτούνται όπως τα αντίστοιχα δικαστήρια και απαριθμούνται τα είδη των δικαστηρίων (άρθρο 13, παρ. 1 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων), αναλογικά θα πρέπει να προστεθούν και οι περιπτώσεις του άρθρου 4, παρ. 1ζ' και 1 η' (του ίδιου Κώδικα) που αναφέρονται στο τριμελές δικαστήριο ανηλίκων και στο εφετείο ανηλίκων (Χαϊΐδου Α., 1989, σελ. 44).

3.5 Το «πρότυπο πρόνοιας» και το «πρότυπο δικαιοσύνης» στο δίκαιο των ανηλίκων

Στους επιστήμονες που ασχολούνται με το δίκαιο ανηλίκων έχει επικρατήσει να χρησιμοποιούνται ως σημεία αναφοράς στις μελέτες τους σχετικά με τα δικαστήρια ανηλίκων δύο ιδεατοί τύποι, δύο «πρότυπα»:

Τα πρότυπα αυτά αποτελούν δύο αντίποδες, δύο ακραίες μορφές δομής και λειτουργίας του δικαστηρίου ανηλίκων ή ενός ανάλογου μηχανισμού. Στο «πρότυπο πρόνοιας» χρησιμοποιείται ένας ευρύς και ευέλικτος ορισμός των μορφών συμπεριφοράς που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του. Ο μηχανισμός που ακολουθεί το πρότυπο αυτό αποσκοπεί με κοινωνικο-προνοιακές μεθόδους στην διάγνωση των αναγκών των ανηλίκων που δημιουργούν κοινωνικά προβλήματα και στη θεραπευτική μεταχείρισή τους για να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο ως δημιουργικά άτομα.

Το «πρότυπο δικαιοσύνης» από την άλλη πλευρά αποβλέπει κατ' αρχήν σε μια δίκαιη μεταχείριση των ανηλίκων, για τους οποίους πρέπει να ληφθούν κρατικά μέτρα, για να συμμορφωθούν προς τους νόμους. Γι' αυτό ο νομοθέτης περιορίζει και προσδιορίζει τόσο το είδος της συμπεριφοράς των ανηλίκων, η οποία νομιμοποιεί την κρατική παρέμβαση (στενός ορισμός των παραβάσεων ανηλίκων: Συνήθως ό,τι αποτελεί έγκλημα και για ενήλικες), όσο και τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες, ώστε να μην έχουν οι ανήλικοι παραβάτες του νόμου λιγότερες συνταγματικές προστασίες απ' ό,τι οι ενήλικοι κατηγορούμενοι. Τα δύο «πρότυπα» είναι χρήσιμα για τους μελετητές, γιατί προβάλλουν μια παραστατική, αν και υπεραπλουστευμένη εικόνα της δομής και λειτουργίας των δικαστηρίων ανηλίκων ή ανάλογων θεσμών σε διάφορες χώρες. Το «πρότυπο πρόνοιας», λ.χ. ακολουθούν οι σκανδιναβικές επιτροπές παιδικής πρόνοιας ή τα αγγλικά δικαστήρια ανηλίκων, όταν δικάζουν ως πολιτικά δικαστήρια, ανήλικους κάτω των 14 ετών, που έχουν ανάγκη από φροντίδα και προστασία. Τα ελληνικά δικαστήρια ανηλίκων τείνουν απλώς, προς την πλευρά του «πρότυπου δικαιοσύνης», ενώ τα αγγλικά δικαστήρια ανηλίκων όταν δικάζουν ως ποινικά δικαστήρια ανηλίκων άτομα ηλικίας 14 έως 18 ετών, εναντίον των

οποίων έχει ασκηθεί ποινική δίωξη λειτουργούν εντελώς ως «πρότυπα δικαιοσύνης».

Από μια άλλη σκοπιά θεωρούμενα τα δύο «πρότυπα» αντικατοπτρίζουν την εξέλιξη του θεσμού. Το πρώτο αμερικανικό δικαστήριο ανηλίκων στο Σικάγο, το 1829, λειτουργούσε μάλλον σύμφωνα με το «πρότυπο πρόνοιας». Ήταν περισσότερο ένα «κέντρο πρόνοιας» και λιγότερο ένα δικαστήριο. Η απουσία κοινωνικοπρονοιακής υποδομής στο Σικάγο εκείνης της εποχής, μαζί με το γεγονός ότι γυναικεία σωματεία πρωτοστάτησαν στη γένεση του θεσμού, ερμηνεύει ίσως και τη φύση και το χαρακτήρα του δικαστηρίου. Σ' αυτό - ιδεωδώς - έπρεπε να κυριαρχεί μια ατμόσφαιρα ανεπίσημη και προστατευτική. Ο δικαστής έπρεπε να έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια και να ενεργεί σαν γονέας που μεριμνά για το καλό του παιδιού του. Επομένως δεν έπρεπε να περιορίζεται υπέρμετρα από διατάξεις ουσιαστικές, ούτε από δικονομικούς κανόνες. Αλλωστε, ακατάληπτες διαδικασίες θα δημιουργούσαν «τραυματικές» εμπειρίες στους ανήλικους και θα δυσχέραιναν την επίτευξη του στόχου: «η θεραπεία αρχίζει μέσα στην ίδια την αίθουσα του δικαστηρίου» (S.Glueck, 1969, σελ. 290).

Οι μη αναγκαίες κρατικές επεμβάσεις στη ζωή και την οικογένεια των ανηλίκων - ιδίως όταν αυτοί δεν είχαν τελέσει κάποια αξιόποινη πράξη - τα αόριστα αναμορφωτικά μέτρα που διαρκούσαν ως το 21^ο έτος, τα θεραπευτικά μέτρα που ίσως ήταν περισσότερο απάνθρωπα και κατασταλτικά από ότι μια συγκεκριμένη στερητική ποινή της ελευθερίας και οι ακροαματικές διαδικασίες κατά παρέκκλιση συνταγματικών και δικονομικών κανόνων, ενίσχυσαν στα μέσα του 20ου αιώνα τα επιχειρήματα για τη συγκρότηση δικαστηρίου ανηλίκων θωρακισμένων με τις εγγυήσεις των ποινικών δικαστηρίων (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 322).

Σταθμίζοντας τα οφέλη που προσφέρει στον ανήλικο το «πρότυπο πρόνοιας» από τη μια μεριά, και από την άλλη το κόστος που συνεπάγεται η ενδεχόμενα άσκοπη ή αναποτελεσματική ή και βλαπτική κρατική παρέμβαση, καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα ότι η λύση βρίσκεται στη «ρεαλιστική εξισορρόπηση» μεταξύ «πρόνοιας» και «δικαιοσύνης» (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 322).

Ο συγκεκριασμός των δύο προτύπων είναι και ένας από τους στόχους των «Στοιχειωδών Κανόνων για την Απονομή Δικαιοσύνης στους Νέους» (Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Milan, 26 August - 6 September, 1985).

3.6 Δικαιώματα των εφήβων κατά τη διαδικασία απονομής ποινικής δικαιοσύνης

Γενικά ο έφηβος δράστης, τόσο κατά τη διάρκεια της προδικασίας, όσο και κατά τις επόμενες φάσεις του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης, δεν κατοχυρώνεται ως προς την προστασία των δικαιωμάτων του:

Ενώ στο Σύνταγμα (άρθρο 20) και στις Διεθνείς Συμβάσεις κατοχυρώνεται το δικαίωμα ακροάσεως - υπερασπίσεως και ο έφηβος δικαιούται αυτεπάγγελτο διορισμό συνηγόρου (άρθρο 100, παρ. 2 Κ.Π.Δ.), με το επιχείρημα ότι από ανήλικο δεν μπορούν να τελεσθούν κακουργήματα (με τη στενή έννοια του όρου) αποκλείεται από την ευνοϊκή αυτή ρύθμιση.

Σε περίπτωση επιβολής αναμορφωτικού, θεραπευτικού μέτρου ή ποινικού σωφρονισμού μέχρι ένα χρόνο, δεν παρέχεται το δικαίωμα στον έφηβο να ασκήσει έφεση, διότι υποτίθεται ότι οι κυρώσεις αυτές δεν αποτελούν ποινές του κοινού ποινικού δικαίου (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 159).

Η προσωρινή κράτηση που μπορεί να διαταχθεί για έφηβο, ύποπτο για διάπραξη εγκλήματος, του επιφέρει ανεπανόρθωτη στιγματιστική βλάβη και κυρίως στην περίπτωση που τελικά αθωωθεί από το δικαστήριο ανηλίκων. Τόσο κατά τη διάρκεια της προσωρινής κράτησης σε σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων, όσο και κατά την έκτιση του ποινικού σωφρονισμού, δεν περιορίζεται μόνο η ελευθερία κίνησης, αλλά παράλληλα ένα πλήθος ελευθεριών των εφήβων κρατουμένων. Οσον αφορά το θέμα των επισκέψεων και εκείνο της τηλεφωνικής επικοινωνίας και αλληλογραφίας, παραμένει ο προβληματικός περιορισμός του κύκλου των προσώπων που μπορούν να επικοινωνούν με τον έγκλειστο ανήλικο. Εξακολουθεί να παραβιάζεται το απόρρητο των επιστολών, η εργασία, παρά τη συνταγματική επιταγή, εξακολουθεί να έχει αναγκαστικό χαρακτήρα (άρθρα 55 Σ.Κ. και άρθρα 50 και 51 νέου Σ.Κ.).

Λόγω της ιδιόζουσας μειονεκτικής κατάστασης, στην οποία βρίσκεται η ομάδα αυτή του πληθυσμού, θα έπρεπε να αποτελεί αντικείμενο πράγματι αυξημένης προστασίας, ενώ στην πράξη συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Οι προσωρινά κρατούμενοι και κατάδικοι ανήλικου συγχρωτίζονται στα σωφρονιστικά καταστήματα, τόσο μεταξύ τους, όσο και με ενήλικους των δύο κατηγοριών, με επακόλουθο όλες τις γνωστές αρνητικές συνέπειες (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 159).

Παρά τις εξαγγελίες για μεταχείριση των προσωρινά κρατουμένων ανηλίκων που να τους εξασφαλίζει όρους διαβίωσης ανάλογους με εκείνους της ελεύθερης κοινωνίας, στην πράξη λαμβάνονται τα ίδια μέτρα που προβλέπονται και για τους κατάδικους (όπως για παράδειγμα: μέτρα τάξης, πειθαρχικός περιορισμός σε ειδικό κελί μόνωσης μέχρι 5 ημέρες, κλπ.). Ο

ξυλοδαρμός τέλος είναι μια καθιερωμένη πρακτική «σωφρονισμού» των εγκλείστων ανηλίκων (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 159).

Για τους έφηβους που έχουν καταδικαστεί σε ποινικό σωφρονισμό ειδικότερα, δεν ίσχυσε ποτέ μια ειδική μεταχείριση, τόσο κατά τη διάρκεια του προηγούμενου νομοθετικού πλαισίου, όσο και με την ισχύουσα νομοθεσία από τον Ιανουάριο του 1990. Παρά τους φαινομενικούς στόχους που διέπουν το σωφρονιστικό μας σύστημα, οι οποίοι αποσκοπούν στην αγωγή και επανακοινωνικοποίηση των εγκλείστων, η στέρηση της ελευθερίας, ακόμα και αν γινόταν κάτω από περισσότερο ανθρώπινες συνθήκες, δεν είναι ποτέ δυνατό να σωφρονιστεί ένα άτομο.

Απόδειξη του ότι η «επανένταξη» δεν αποτελεί πρωταρχικό στόχο είναι το γεγονός ότι και στην ισχύουσα νομοθεσία εξακολουθούν να μην προβλέπονται κυρώσεις για το προσωπικό και τη διοίκηση των σωφρονιστικών καταστημάτων σε περιπτώσεων που δεν πληρούν τις υποχρεώσεις τους απέναντι στους κρατούμενους, ενώ ο έλεγχος του σωφρονιστικού συστήματος είναι σχεδόν ανύπαρκτος (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 160).

3.7 Δικαστήρια Ανηλίκων

Τόσο για την ιστορική εξέλιξη των δικαστηρίων ανηλίκων στην Ελλάδα ως θεσμού, όσο και για τη σύνθεσή τους και τις αξιόποινες πράξεις που εκδικάζουν θα γίνουν σε επόμενα κεφάλαια οι σχετικές αναφορές.

Στο σημείο αυτό θα επισημανθούν ιδιαίτερα ιδιότητες, τις οποίες πρέπει να συγκεντρώνει ο κάθε δικαστής ανηλίκων, το ρόλο που διαδραματίζει το δικαστήριο ανηλίκων στο γενικό φιλτράρισμα που γίνεται στα πλαίσια

απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και γενικότερα η δικαστηριακή πρακτική που ακολουθείται από αυτά.

Στην Ελλάδα δυστυχώς δεν υπάρχει δικαστής, ειδικευμένος για ανήλικους. Όταν ο νόμος, αυτός που πρόσφατα τέθηκε σε ισχύ (άρθρο 26 παρ. 3 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων), θέτει ως προϋπόθεση και όχι υποχρεωτικά, τη γνώση ξένων γλωσσών, για την ιδιότητα του δικαστή ανηλίκων ή την κατοχή ειδικών γνώσεων, τις οποίες σκόπιμα δεν προσδιορίζει ειδικότερα, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του τα όσα έχουν επανειλημμένα γραφεί για την ανάγκη εξειδικευμένων δικαστών για τις συγκεκριμένες θέσεις, δείχνει για μια ακόμη φορά την αδιαφορία της Πολιτείας για μια ουσιαστικότερη διεύρυνση των περιπτώσεων και μια αποτελεσματικότερη απονομή δικαιοσύνης.

Εκτός από την ειδίκευση των δικαστών στα θέματα των ανηλίκων σε ζητήματα μεταξύ άλλων της ψυχολογίας του παιδιού και του έφηβου, θα πρέπει να είναι απαλλαγμένοι από το φόρτο άλλων καθηκόντων, να είναι μόνιμοι στη θέση αυτή για μεγάλο χρονικό διάστημα (όχι μόνο για δύο χρόνια, όπως προβλέπει το άρθρο 26, παρ. 1 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων), να εποπτεύουν την πορεία του ανήλικου σε όλα τα στάδια της διαδικασίας και να παρακολουθούν την εξέλιξη και την πρόοδό του κατά την έκτιση των κυρώσεων, που του έχουν επιβληθεί (Κουράκης Ν., 1986, σελ. 177).

Όσον αφορά τους ιδεατούς τύπους, που ακολουθούνται και έχουν καθιερωθεί διεθνώς στο θέμα της απονομής ποινικής δικαιοσύνης ανηλίκων, τα ελληνικά δικαστήρια ανηλίκων διαπνέονται όχι τόσο από το «προνοιακό σύστημα», όσο από το «σύστημα δικαιοσύνης» (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1986, σελ. 36).

Το σύστημα πρόνοιας δεν ενδιαφέρεται τόσο για την παράνομη συμπεριφορά του ανήλικου, όσο για τον ίδιο τον ανήλικο δράστη και τις δυνατότητες βελτίωσης της προσωπικότητάς του. Αποσκοπεί με κοινωνικο-προνοιακές μεθόδους στη διάγνωση των αναγκών των ανηλίκων, παραβατών του νόμου ή εκείνων που εκδηλώνουν παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και στη θεραπευτική μεταχείρισή τους για την κοινωνική τους επανένταξη, χωρίς να εμμένει στην τυπική, φορμαλιστική τήρηση των επίσημων διαδικασιών (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 69).

Το σύστημα δικαιοσύνης εξισώνει κατά κάποιο τρόπο τους ανήλικους με τους ενήλικους κατηγορούμενους όσον αφορά τον προσδιορισμό του είδους της παραβατικής συμπεριφοράς και τις διαδικασίες που ακολουθούνται, τηρώντας τις δικονομικές εγγυήσεις και τις συνταγματικές προστασίες για τους ανήλικους.

Η τακτική που ακολουθείται από τα ελληνικά δικαστήρια προσομοιάζει περισσότερο σ' αυτό το πρότυπο δικαιοσύνης. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι η ελληνική πρακτική ακολουθεί πιστά τις τάσεις που χαρακτηρίζουν το σύστημα αυτό (Κουράκης Ν., 1986, σελ. 177).

Δυστυχώς οι διαδικασίες προνοιακής μεταχείρισης για τους ανήλικους, που έχουν διαμορφωθεί και ισχύουν στις περισσότερες χώρες, δεν έχουν γίνει αντικείμενο της ελληνικής πρακτικής στο θέμα των ανηλίκων.

Φυσικά ένα αμιγές προνοιακό σύστημα δεν είναι δυνατό να λειτουργήσει, ο συγκερασμός όμως των δύο συστημάτων που αποτελεί και έναν από τους στόχους των «Στοιχειωδών Κανόνων για την Απονομή Δικαιοσύνης στους Ανήλικους» θα οδηγούσε στην ορθότερη απονομή της δικαιοσύνης προς το

συμφέρον των ανηλίκων (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 71).

Οι «Στοιχειώδεις Κανόνες για την Απονομή Δικαιοσύνης στους Ανήλικους» συντάχθηκαν από τα κράτη-μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στο Μιλάνο στην 7^η σύσκεψη του ΟΗΕ το 1985 (λέγονται και «Κανόνες του Πεκίνου», διότι η κύρια εργασία έγινε εκεί). Ως κείμενο διεθνούς οργανισμού, κατευθυντήρια γραμμή για ενδεχόμενες τροποποιήσεις στον ελληνικό χώρο, έχει ιδιαίτερη σημασία, θεωρείται ακόμα και μια από τις έμμεσες πηγές του ελληνικού δικαίου (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 30).

Ορισμένες βασικές αρχές που περιλαμβάνονται εκεί αγνοούνται από την ελληνική δικαστηριακή πρακτική, όπως μεταξύ άλλων:

- Η άσκηση διακριτικής ευχέρειας σε όλες τις διαδικασίες απονομής ποινικής δικαιοσύνης στους ανήλικους.
- Η δυνατότητα άσκησης έφεσης για τους ανήλικους κατάδικους (θεσμός που προβλέπεται γενικά σε όλες τις χώρες, που έχουν ειδική διαδικασία για τους ανήλικους). Στην Ελλάδα οι αποφάσεις που επιβάλλουν αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα, καθώς και ποινικό σωφρονισμό μέχρι ένα χρόνο, δεν υπόκεινται σε έφεση. Σύμφωνα με το άρθρο 489 του Κ.Π.Δ. έφεση ασκείται μόνο κατά των αποφάσεων που επιβάλλουν ποινικό σωφρονισμό πάνω από ένα χρόνο κατ' ελάχιστο όριο (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1982, σελ. 384 και Φαρσεδάκης Ιακ., 1986, σελ. 157, Παρασκευόπουλος Ν., 1988, σελ. 736).
- Η ανάληψη για ταχεία διευθέτηση των υποθέσεων (στην Ελλάδα η καθυστέρηση κυμαίνεται από 1,5 μέχρι 3 χρόνια) (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 77).

Όπως είναι φυσικό ούτε και αυτοί οι «Κανόνες του Πεκίνου» αποδείχτηκαν επαρκείς για μια ολοκληρωμένη σύγχρονη αντεγκληματική και σωφρονιστική πολιτική για τα θέματα των ανηλίκων. Οπωσδήποτε η προσφορά τους είναι σημαντική, όσον αφορά ιδιαίτερα τις διατάξεις για την διεξαγωγή μιας ποινικής διαδικασίας που αρμόζει σε ένα κράτος δικαίου και στις ιδιαίτερες ανάγκες των ανηλίκων.

Το Σχέδιο των Στοιχειωδών Κανόνων του Ριάντ (που αποτέλεσε από το Φεβρουάριο του 1988 τη συνέχεια των Κανόνων του Πεκίνου) προχωρεί ακόμη περισσότερο και μάλιστα στο στάδιο της πρόληψης της νεανικής εγκληματικότητας. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην κοινωνικοποίηση του ανήλικου, στη σύνδεσή του με την οικογένειά του (άρθρα 7-16), στον τρόπο αγωγής και εκπαίδευσής του (άρθρα 17-28) και στην ένταξή του στην κοινότητα (άρθρα 29-37).

Η προστασία του ανήλικου με διάφορα μέσα και η μη αποξένωσή του (γεγονός που διευκολύνει το να περιπέσει ο ανήλικος σε μια κατάσταση «ηθικής παρεκτροπής» ή ακόμα και να οδηγηθεί στην εγκληματική συμπεριφορά) από το κοινωνικό περιβάλλον, θα λειτουργήσει ως «φιλτράρισμα» για μελλοντική αποφυγή εμπλοκής του ανήλικου στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

Αυτοί οι τρόποι παρεμβατισμού έχουν ιδιαίτερη σημασία για την πρακτική που ακολουθείται στη χώρα μας, ιδιαίτερα για τους ανήλικους εκείνους που βρίσκονται σε «ηθικό κίνδυνο». Μη έχοντας εναλλακτικούς τρόπους μεταχείρισής τους, τους υποβάλλουμε σε ακούσιο εγκλεισμό σε κατάσταση αγωγής (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 48).

3.8 Συγκρίσεις: Δικαστήρια Ανηλίκων - Ποινικά Δικαστήρια. «Στοιχειώδεις Κανόνες για την Απονομή Δικαιοσύνης στους Νέους»

Όσα προηγήθηκαν θέτουν δύο ερωτήματα:

- Σε ποιο βαθμό τα ελληνικά δικαστήρια ανηλίκων διαφέρουν από τα ποινικά δικαστήρια ενηλίκων;
- Τι ουσιώδεις παρεκκλίσεις από τους «Στοιχειώδεις Κανόνες για την Απονομή Δικαιοσύνης στους Νέους» παρουσιάζουν οι νομοθετικές διατάξεις που ρυθμίζουν τα ελληνικά δικαστήρια ανηλίκων;

Διατάξεις του Συντάγματος, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και ορισμένων ειδικών νόμων διέπουν την οργάνωση και λειτουργία των δικαστηρίων ανηλίκων στη χώρα μας. Μέσα στο νομοθετικό αυτό πλαίσιο οικοδομείται ένας θεσμός στον οποίο προέχει ο νομικός χαρακτήρας μάλλον παρά ο κοινωνικός. Τα ελληνικά δικαστήρια ανηλίκων δηλαδή έχουν περισσότερα στοιχεία από το «πρότυπο δικαιοσύνης», στο οποίο κυριαρχεί η δικαστική δομή και ακολουθούνται οι βασικές δικονομικές διατάξεις με κάποιες αποκλίσεις βέβαια.

Τα στοιχεία από το «πρότυπο πρόνοιας», στο οποίο υπερτερεί η κοινωνική μέριμνα και η έγκαιρη παρέμβαση για κοινωνικούς, προληπτικούς, προνοιακούς και θεραπευτικούς σκοπούς, είναι λιγότερα.

Στο Διάγραμμα I επιχειρείται η απάντηση στο πρώτο ερώτημα μέσα από τη σύγκριση της διαδικασίας που ακολουθείται στα δικαστήρια ανηλίκων και στα ποινικά δικαστήρια. Έτσι εντοπίζονται οι βασικές διαφορές τους και

καθορίζεται το στίγμα των ελληνικών δικαστηρίων σε σχέση με τα δύο «πρότυπα».

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ι

Βασικές διαφορές διαδικασίας

Ανήλικοι που φέρονται ως δράστες αξιόποινης συμπεριφοράς	Ενήλικοι που φέρονται ως δράστες εγκληματικής συμπεριφοράς
--	--

Ποινική Δίωξη

Ειδικός αντεισαγγελέας ή ο αναπληρωτής του, ενεργεί όπως και ο εισαγγελέας (άρθρο 27 παρ. 1 και 43 του Κ.Π.Δ.)	Ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών όταν λάβει τη μήνυση ή την αναφορά είναι υποχρεωμένος να κινήσει ποινική δίωξη παραγγέλλοντας
--	---

ανάκριση ή προανάκριση ή σε ορισμένες περιπτώσεις εισάγοντας την υπόθεση με απ' ευθείας κλήση του κατηγορούμενου στο ακροατήριο. Μπορεί όμως και να ενεργήσει πριν από αυτά προκαταρκτική εξέταση (άρθρο 43 Κ.Π.Δ.).

Προκαταρκτική Εξέταση

Ειδικός ανακριτής ανηλίκων μπορεί να ενεργήσει προανάκριση (αριθμ. 33, παρ. 3, εδ.β και άρθρο 4 παρ. 2(α) εδ. β Κ.Π.Δ.)	Παισιματοδίκης, ειρηνοδίκης, βαθμοφόροι αστυνομικοί, εν ανάγκη και ο πρόεδρος ή γραμματέας κοινότητας, ενεργούν ως ανακριτικοί
---	--

γενικοί ανακριτικοί υπάλληλοι, όπως υπάλληλοι (άρθρο 33 παρ. 1,2).
στους ενήλικους.

Ανάκριση

Σε ειδικό ανακριτή Ανακριτής (πλημμελειοδίκης) (πλημμελειοδίκη) (άρθρο 4 παρ. 2(α) ενεργεί ανάκριση (άρθρο 4 παρ. 2 εδ. Β Κ.Π.Δ.) ανατίθεται η ανάκριση, Κ.Π.Δ.).
αλλά ο ανακρίνων μπορεί να αναθέσει τη συλλογή πληροφοριών σε επιμελητή ανηλίκων (άρθρο 239, παρ. 2 εδ.γ Κ.Π.Δ.).

Προφυλάκιση ή προσωρινή κράτηση

Σε περιπτώσεις κατηγορου-μένων Ο ανακριτής μπορεί υπό εφήβων μπορεί να διαταχθεί ορισμένες προϋποθέσεις να εκδώσει «προφυλάκιση» σε ίδρυμα αγωγής, διάταξη που θα θέτει περιοριστικούς εάν είναι μέχρι 15 ετών ο ανήλικος, όρους ή να εκδώσει ένταλμα και σε σωφρονιστικό κατάσταση εάν προσωρινής κράτησης σε φυλακή είναι πάνω από 15, αλλά πάντα σε (άρθρα 282-284 Κ.Π.Δ.)
ιδιαίτερο τμήμα (άρθρο 2 ν. 3315/1955).

Δικαστές - Δικαστήρια

Ειδικός (πρωτοδίκης) δικαστής • Παισιματοδίκες, πλημμελειοδίκες ανηλίκων στο μονομελές δικαστήριο (μονομελείς και τριμελείς), εφέτες ανηλίκων και ο ίδιος με δύο άλλους και δικαστές μικτού δικαστηρίου, πρωτοδίκες στο τριμελές δικαστήριο δικάζουν τα εγκλήματα για τα ανηλίκων δικάζουν τις αξιόποινες οποία είναι καθ' ύλην αρμόδια

πράξεις για τις οποίες αυτά είναι καθ' ύλην αρμόδια (άρθρο 7 και 113 Κ.Π.Δ.)

Οι δικαστές ανηλίκων αποφασίζουν κατά την πεποίθησή τους κλπ. (άρθρο 177 Κ.Π.Δ.) αν ο ανήλικος «τέλεσε» την αξιόποινη πράξη για την οποία βρίσκεται στο δικαστήριο ανηλίκων

(άρθρο 1 επ. και 109 επ. Κ.Π.Δ.)

- Οι δικαστές αποφασίζουν κατά την πεποίθησή τους... (άρθρο 177 Κ.Π.Δ.) αν ο κατηγορούμενος είναι ένοχος του εγκλήματος για το οποίο κατηγορείται.

Εισαγγελική αρχή και άλλοι παράγοντες της διαδικασίας

Ο ειδικός εισαγγελέας ανηλίκων είναι πάντα παρών. Ο επιμελητής ανηλίκων κατά κανόνα. Συνήγορος δεν υπάρχει πάντα.

Ο εισαγγελέας πάντα παρών. Συνήγορος πάντα παρίσταται στα κακουργήματα. (Ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει υποχρεωτικά συνήγορο). Επίσης κατά την απολογία του κατηγορούμενου ο ανακριτής έχει την υποχρέωση να διορίσει αυτεπαγγέλτως συνήγορο, αν το ζητήσει ο κατηγορούμενος (άρθρο 3, 100 παρ. 3 και 340 παρ. 1 εδ. β Κ.Π.Δ.).

Πολιτικός Ενάγων

- Ο ανήλικος πολιτικός ενάγων παρίσταται με το νόμιμο κατά τον Αστικό Κώδικα αντιπρόσωπο του
- Οποιοσ ασκεί πολιτική αγωγή μπορεί να παρίσταται (άρθρο 82 παρ. 1 Κ.Π.Δ.).

- (άρθρο 82 παρ. 2 Κ.Π.Δ.).
- Το δικαστήριο ανηλίκων επιβάλλει κατά κανόνα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, τα οποία έχουν προστατευτικό και καθοδηγητικό και όχι τιμωρητικό χαρακτήρα και κατ' εξαίρεση την ιδιάζουσα ποινή του πανικού σωφρονισμού (άρθρο 121 και 127 Π.Κ.) ή ελαττωμένη ποινή (άρθρο 130 και 87 Π.Κ.)
 - Το δικαστήριο επιβάλλει ποινές και μέτρα ασφαλείας (άρθρο 50 επ. Π.Κ.)

Εφεση

Οι αποφάσεις είναι καταρχήν ασκείται: α) κατά βουλευμάτων ανέκκλητες. Κατ' εξαίρεση ασκείται από τον κατηγορούμενο, τον πολιτικό από τον κατηγορούμενο και τον ενάγοντα και τον εισαγγελέα (άρθρο εισαγγελέα κατά των αποφάσεων 477 επ. Κ.Π.Δ.), β) κατά αποφάσεων δικαστηρίων ανηλίκων με τις οποίες από τον κατηγορούμενο και τον καταδικάστηκε είτε έφηβος σε εισαγγελέα κυρίως (άρθρο 486 επ. σωφρονισμό τουλάχιστον για ένα Κ.Π.Δ.).

έτος και πάνω, είτε μετέφηβος σε ποινή στερητική της ελευθερίας μεγαλύτερη από 3 μήνες (άρθρο 489 παρ. 1, δ και ε Κ.Π.Δ.)

Αυτόφωρα Εγκλήματα

Από τις ισχύουσες διατάξεις και τη σχετική πρακτική συνεπάγεται ότι δεν έχει εφαρμογή η αυτόφωρη εκδίκαση. Ωστόσο, στην περίπτωση «αυτόφωρης σύλληψης» από αστυνομικό όργανο ο ανήλικος προσάγεται στον εισαγγελέα.

Δεδικασμένο

- Δεν υφίσταται, διότι υπάρχει η δυνατότητα:
 - α) μεταβολής των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων
 - β) εναλλαγής των παραπάνω μέτρων (άρθρο 124 Π.Κ.)
 - γ) μετά το 17^ο έτος αντικατάσταση του ποινικού σωφρονισμού με ποινή ελαττωμένη (άρθρα 130, 131 και 83 Π.Κ.)
- Αποτελεί κώλυμα για νέα δίωξη (άρθρο 57 Κ.Π.Δ.)

Εξέταση χωρίς όρκο

- Ο ανήλικος μάρτυρας που δεν συμπλήρωσε το 17^ο έτος, κατά την κρίση εκείνου που διενεργεί την ανάκριση ή δικάζει στην κύρια διαδικασία, εξετάζεται χωρίς όρκο
- Κατά κανόνα οι ενήλικες μάρτυρες εξετάζονται με όρκο, εκτός αν έχουν εξασθενημένη διάνοια, στερηθεί πολιτικά δικαιώματα (άρθρο 221 Κ.Π.Δ.).

(άρθρο 221, Κ.Π.Δ.).

Απομάκρυνση

- Το δικαστήριο ανηλίκων κατά την διαδικασία μπορεί να διατάξει την προσωρινή απομάκρυνση του ανήλικου από το ακροατήριο για το συμφέρον του ανήλικου. Στην περίπτωση όμως αυτή παραμένει στο ακροατήριο ο συνήγορός του (άρθρο 1 παρ. 2 ν. 3315/1955).
- Αν ο κατηγορούμενος δυσχεραίνει τη διεξαγωγή της δίκης με απρεπή συμπεριφορά, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την απομάκρυνσή του προσωρινά ή για όλη τη διάρκεια της διαδικασίας και να αναθέσει στο συνήγορό του να παραστεί αντί γι' αυτόν (άρθρο 347 Κ.Π.Δ.).

Διαδικασία

- Τα δικαστήρια ανηλίκων συνεδριάζουν «κεκλεισμένων» των θυρών και η παρακολούθηση της διαδικασίας επιτρέπεται μόνο σε ορισμένα πρόσωπα (άρθρο 1 ν. 3315/1955).
- Η συζήτηση στο ακροατήριο, καθώς και η απαγγελία της απόφασης γίνεται κατά κανόνα δημόσια σε όλα τα ποινικά δικαστήρια και επιτρέπεται στον καθένα να παρακολουθεί ανεμπόδιστα τις συνεδριάσεις (άρθρο 323 Κ.Π.Δ.).
- Αν το δικαστήριο κρίνει ότι ο ανήλικος «τέλεσε» αξιόποινη πράξη, η προσφορότερη μεταχείρισή του καθορίζεται με βάση τις ανάγκες και το συμφέρον του ανήλικου και της κοινωνίας, στοιχεία που διαπιστώνονται με τη βοήθεια σχετικά με τη βαρύτητα του

κοινωνικής έρευνας που διεξάγει ο επιμελητής ανηλίκων (άρθρο 4 και 8 π.δ. 49/1979).

εγκλήματος και την προσωπικότητα του εγκληματία (άρθρο 79 Π.Κ.).

Ποινικό Μητρώο

- Η διαγραφή των αποφάσεων και η καταστροφή των δελτίων που αφορούν:
 - α) αναμορφωτικά μέτρα, γίνεται αυτοδικαίως με τη συμπλήρωση του 17^{ου} έτους τους.
 - β) περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα, γίνεται 2 χρόνια μετά την απόλυση (άρθρο 574 παρ. 4 β,γ Κ.Π.Δ.).
- Οι αποφάσεις που έχουν καταχωριστεί διαγράφονται από το ποινικό μητρώο και διατάσσεται η καταστροφή των σχετικών δελτίων:
 - α) αν ακυρώθηκαν ή εξαφανίστηκαν με μεταγενέστερη αμετάκλητη απόφαση.
 - β) ύστερα από 90 χρόνια από τη γέννηση του ατόμου που αφορούν.
 - γ) ύστερα από θάνατο, κλπ. (άρθρο 514 παρ. 4^α και 578 Κ.Π.Δ.)

(Πηγή: Μαυρομάτης Γ.-Δημήτριος, δικηγόρος, 1999)

Και ερχόμαστε τώρα στο δεύτερο ερώτημα: Πριν όμως αναζητηθούν οι ουσιώδεις παρεκκλίσεις της νομοθεσίας που ρυθμίζει την οργάνωση και λειτουργία των δικαστηρίων ανηλίκων από τους «Στοιχειώδεις Κανόνες» για την Απονομή Δικαιοσύνης στους Νέους», είναι σκόπιμο να σημειωθούν οι

δύο βασικοί λόγοι για τους οποίους οι «Κανόνες» αυτοί λαμβάνονται ως σημείο αναφοράς:

Πρώτον, επειδή ακολουθούν τη μέση οδό μεταξύ των δύο «προτύπων» ή το συγκερασμό τους. Και δεύτερο, επειδή αποτελούν το καταστάλαγμα απόψεων, πρακτικής, εμπειρίας και ερευνών που προέρχονται κυριολεκτικά από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα.

- Μια πρώτη διαφορά μεταξύ των ελληνικών ρυθμίσεων και των «Στοιχειωδών Κανόνων» βρίσκεται στην άσκηση διακριτικής ευχέρειας μέσα στα πλαίσια του συστήματος της δικαιοσύνης ανηλίκων. Σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας, από τη σύλληψη, την προκαταρκτική εξέταση και την άσκηση ποινικής δίωξης, έως τη δικαστική απόφαση και την παρακολούθηση της εξέλιξης της κάθε περίπτωσης, τα αρμόδια όργανα πρέπει κατά τους «Στοιχειώδεις Κανόνες» να έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια, πράγμα που δεν ισχύει στην Ελλάδα. Η εξουσία αυτή είναι απαραίτητη στο βαθμό που οι ανήλικοι έχουν ειδικές ανάγκες και η Πολιτεία παρέχει συνήθως ένα ευρύ φάσμα μέτρων. Καταχρήσεις της διακριτικής ευχέρειας προλαμβάνονται με την επιστημονική κατάρτιση, τα κατάλληλα προσόντα και τις κατευθυντήριες γραμμές που πρέπει να έχουν τα άτομα που ασκούν τέτοιας μορφής εξουσία (άρθρο 6 των «Στοιχειωδών Κανόνων για την Απονομή Δικαιοσύνης στους Νέους»).
- Η αδυναμία άσκησης έφεσης στην περίπτωση επιβολής αναμορφωτικών μέτρων, αποτελεί μια δεύτερη παρέκκλιση του ελληνικού δικαίου από τους «Στοιχειώδεις Κανόνες». Ανάμεσα στις άλλες δικονομικές εγγυήσεις, που αναγνωρίζονται και στο δικό μας σύστημα - τεκμήριο αθωότητας, δικαίωμα παράστασης με συνήγορο δικαίωμα να παρευρίσκονται στην ακροαματική διαδικασία οι γονείς κλπ. - αναφέρουν οι «Στοιχειώδεις

Κανόνες» και το δικαίωμα έφεσης σε ανώτερη αρχή σε όλα τα στάδια της διαδικασίας (Άρθρο 7.1).

Σε αντίθεση με άλλα δικαιώματα που θεσπίζουν οι «Στοιχειώδεις Κανόνες» - και για τα οποία θα υπήρχαν ενδεχομένως αντιρρήσεις - π.χ. το δικαίωμα να παραμείνει σιωπηλός ο ανήλικος ή το δικαίωμα των κατ' αντιπαράθεση ερωτήσεων των μαρτύρων - η αναγνώριση του δικαιώματος της έφεσης και για τις περιπτώσεις που επιβάλλονται μέτρα, θα προστάτευε τον ανήλικο, καθώς θα περιόριζε τις ελάχιστες ίσως, αυθαίρετες αποφάσεις, χωρίς να αυξάνει σημαντικά ο αριθμός των εφέσεων, αφού το αποτέλεσμα της απόφασης για την επιβολή μέτρων σπάνια θα το αμφισβητούσαν οι διάδικοι. (Αναγνωστόπουλος Η., 1983, σελ. 769).

- Ένα τρίτο σημείο διαφοράς είναι η έλλειψη στο ελληνικό δίκαιο ανηλίκων επαρκούς προστασίας για το «δικαίωμα του ανήλικου να μην γίνει γνωστή η συμπεριφορά του» και να μην στιγματιστεί. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις που δημοσιεύονται σε εφημερίδες και περιοδικά, ίσως μόνο με τα αρχικά του ονόματος, αλλά συχνά με φωτογραφίες, οι περιστάσεις κάτω από τις οποίες ο ανήλικος σκότωσε τον γονέα του ή διέπραξε μια άλλη αξιόποινη πράξη.

Ωστόσο το άρθρο 1 του ν. 1128/1981 που αντικατέστησε το άρθρο 282 Κ.Π.Δ. αναμόρφωσε το θεσμό της προφυλάκισης, άφησε όμως στο παλαιό του καθεστώς το θέμα των εφήβων. Έτσι γι' αυτούς είναι δυνατή, σε ορισμένες περιπτώσεις, σύμφωνα με τα παραπάνω, η «προφυλάκιση», αλλά αμφισβητείται η δυνατότητα επιβολής στους εφήβους περιοριστικών όρων, δηλαδή ενός ηπιότερου μέτρου (Η. Αναγνωστόπουλος, 1983, σελ. 776). Τέτοιους όμως ακριβώς περιοριστικούς όρους και άλλα εναλλακτικά μέτρα που εναρμονίζονται με την ειδική μεταχείριση των ανηλίκων (π.χ. επιτήρηση

και επιμέλεια, εντατική φροντίδα, τοποθέτηση σε οικογένεια, κλπ.) συνιστούν οι «Στοιχειώδεις Κανόνες» (άρθρο 13).

- Η ανάγκη για ταχεία και χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση διευθέτηση των υποθέσεων που αφορούν ανηλίκους, επισημαίνεται ιδιαίτερα στους «Στοιχειώδεις Κανόνες». Στην Ελλάδα ωστόσο, και ιδιαίτερα στο δικαστήριο ανηλίκων της Αθήνας, ο μέσος όρος καθυστέρησης για το 1984 ήταν περίπου 16 μήνες και σε πολλές περιπτώσεις υπερέβη τους 36 μήνες. Είναι αυτονόητες οι συνέπειες αυτών των καθυστερήσεων. Η πάροδος του χρόνου δυσχεραίνει, αν δεν καθιστά αδύνατη για τον ανήλικο, τη νοητική και ψυχολογική διασύνδεση της πράξης με την όποια απόφαση του δικαστηρίου (Άρθρο 20).
- Τέλος η αναγραφή των αναμορφωτικών μέτρων στο ποινικό μητρώο έρχεται σε καταφανή αντίφαση με το άρθρο 21 των «Στοιχειωδών Κανόνων», το οποίο είναι πολύ ευρύτερη από τις ελληνικές διατάξεις για το ποινικό μητρώο. Αυτό το άρθρο ορίζει ότι όλα τα στοιχεία που αφορούν τους ανηλίκους, είναι αυστηρώς απόρρητα και μόνον όσοι χειρίζονται την υπόθεση ή νομίμως εξουσιοδοτημένα άτομα (δηλαδή επιστήμονες ερευνητές) έχουν πρόσβαση σε αυτά. Επιπλέον οι «Στοιχειώδεις Κανόνες» απαγορεύουν τη χρησιμοποίηση στοιχείων ή φακέλων του δικαστηρίου ανηλίκων από τα ποινικά δικαστήρια (άρθρο 21).

Οι επτά βασικές διαφορές μεταξύ των διατάξεων που ρυθμίζουν τη διαδικασία στα ελληνικά δικαστήρια ανηλίκων αφενός και των «Στοιχειωδών Κανόνων» αφετέρου, εντοπίζουν τα σημεία στα οποία επιδέχονται βελτίωση τα πρώτα. Και κάτι περισσότερο: Προσφέρουν τις κατευθύνσεις που είναι σκόπιμο να ακολουθήσει ο νομοθέτης ή και σε ορισμένες περιπτώσεις, ο δικαστής κατά την εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου ανηλίκων.

3.9 Η προβληματική της μεταχείρισης των ανηλίκων

Καίρια θέση μέσα στο σύστημα της ελληνικής δικαιοσύνης ανηλίκων κατέχει το δικαστήριο ανηλίκων. Ο δικαστής, ο εισαγγελέας και ο επιμελητής ανηλίκων χειρίζονται μέσα στα περιθώρια που έχει θέσει ο νομοθέτης το κάθε περιστατικό που φθάνει με οποιοδήποτε τρόπο ως το δικαστήριο. Με την ευρεία όμως διακριτική ευχέρεια, που παρέχει ο νόμος στο δικαστή ανηλίκων μετατίθεται το κέντρο βάρους κάθε σχετικής μελέτης από το επίπεδο των νομοθετικών ρυθμίσεων και διατάξεων στο επίπεδο της εφαρμογής τους. Γι' αυτό και στις παραπάνω σελίδες ερευνάται:

- Η συχνότητα με την οποία επιλέγονται τα διάφορα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα.
- Η συχνότητα με την οποία επιβάλλεται σε έφηβους η ιδιάζουσα ποινή του περιορισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα και σε μετέφηβους η ελαττωμένη ποινή.
- Η αποδοτικότητα των διαφόρων τρόπων μεταχείρισης ανηλίκων.
- Η δυνατότητα εφαρμογής και στην Ελλάδα νέων, αποτελεσματικότερων μεθόδων μεταχείρισης ανηλίκων. (Σπινέλλης Κ.Δ., 1976, σελ. 785 και Αλεξιάδης Σ., 1985, σελ. 116-117).

Αφειρηγία για τη μελέτη των θεμάτων αυτών αποτελούν οι στατιστικές της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) και ορισμένες στατιστικές του δικαστηρίου ανηλίκων Αθηνών. Βέβαια, είναι γνωστές οι αμφισβητήσεις και οι επιφυλάξεις των εγκληματολογικών στατιστικών. Ωστόσο, οι στατιστικές αυτές παρέχουν κάποιες ενδείξεις για το θέμα των επιλογών των δικαστών, εισαγγελέων και επιμελητών. Η παράθεση εξάλλου

δεδομένων από το δικαστήριο ανηλίκων Αθηνών επιβεβαιώνει ορισμένες τάσεις τόσο ως προς τη σοβαρότητα των αξιόποινων πράξεων, όσο και ως προς τον τρόπο άσκησης της διακριτικής ευχέρειας.

Φυσικά, τα στοιχεία του δικαστηρίου ανηλίκων Αθηνών δεν είναι αντιπροσωπευτικά για όλα τα δικαστήρια της χώρας. Πάντως η σύγκρισή τους με τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. τα οποία καλύπτουν όλη την Ελλάδα είναι χρήσιμη. Μ' αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται μικρότερο περιθώριο σφάλματος στις χρησιμοποιούμενες εγκληματολογικές στατιστικές.

3.10 Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων

Οι Επιμελητές Ανηλίκων βάσει των αρμοδιοτήτων που τους δίνονται από το νόμο (ν. 378/1976 και π.δ. 49/1979) διαθέτουν τόσο κατά το στάδιο της πρόληψης, όσο και κατά το στάδιο της καταστολής πολύ μεγάλη διακριτική ευχέρεια (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 86).

Τόσο για τους ανήλικους που βρίσκονται σε «ηθικό κίνδυνο», όσο και για εκείνους που διέπραξαν εγκληματικές πράξεις και πρόκειται να δικαστούν μπορεί ο Επιμελητής Ανηλίκων να παίξει έναν καθοριστικό ρόλο και να λειτουργήσει ως ένα επίπεδο ακόμη «φιλτραρίσματος».

Οι εκθέσεις του είναι αποφασιστικής σημασίας και θα κρίνουν τόσο το θέμα αν ο ανήλικος θα εισαχθεί σε κατάστημα αγωγής με τη διοικητική οδό, όσο και ποιες θα είναι οι καταλληλότερες κυρώσεις που θα επιβάλλει ο δικαστής στον ανήλικο δράστη, βάσει της εικόνας που θα σχηματίσει από τη σχετική έκθεση, τόσο για την προσωπικότητα, όσο και για το οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του ανήλικου (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 49).

Η ανάθεση της επιμέλειας ανηλίκων σε ειδικούς επιμελητές ανηλίκων είναι το σημαντικότερο από τα προβλεπόμενα αναμορφωτικά μέτρα που «αναπληρώνουν» την ποινική μεταχείριση. Πρόκειται για ένα θεσμό που προσομοιάζει με την αγγλοσαξωνική πρακτική της «δοκιμασίας», η οποία άρχισε να εφαρμόζεται στη Μασσαχουσέτη των ΗΠΑ το 1869 και θεωρήθηκε ως ένας από τους πρόδρομους των δικαστηρίων ανηλίκων. Η «δοκιμασία», όπως ορθά έχει ονομαστεί, αποτέλεσε το ζητούμενο μηχανισμό για την υλοποίηση της ειδικής, εξατομικευμένης μεταχείρισης των ανηλίκων στα πλαίσια του νέου δικαστηρίου. Πρωτοεφαρμόστηκε σε ενήλικους, συνήθως μέθυσους, των οποίων η φυλάκιση έκρινε το δικαστήριο ότι ήταν δίκαιο να αντικατασταθεί με την εγγύηση και επίβλεψη ενός εθελοντή. Ωστόσο η επιτυχία της πρακτικής αυτής, η ευελιξία, το ανέξοδο και κυρίως η διαπροσωπική σχέση, μεταξύ επιβλεπόμενου και επιβλέποντος θεωρήθηκαν στοιχεία ιδανικά για τη μεταχείριση των ανηλίκων (Μαγκάκης Γ.Α., 1981, σελ. 77 και Κουράκης Ν., 1985, σελ. 285).

Σήμερα η «δοκιμασία» παρουσιάζεται με παραλλαγές και διαφορετικά ονόματα στο δίκαιο ανηλίκων διαφόρων χωρών. Ως «απόφαση επίβλεψης» κοινώς «δοκιμασία» στην Αγγλία, ως «επιβλεπόμενη ελευθερία», στη Γαλλία ως «εκπαίδευση ή διαπαιδαγώγηση υπό επίβλεψη», στην Ελβετία ως «προνοιακή διαπαιδαγώγηση», καθώς και ως «αναστολή» της ποινής ανηλίκου με δοκιμασία στη Γερμανία. Οι παραπάνω ονομασίες διατάξεων που αφορούσαν ανήλικους να αποφύγουν τον τιμωρητικό χαρακτήρα (Αναγνωστάκη Σ.Κ. και Θάνου Γ., 1982, σελ. 706) της κοινής «δοκιμασίας» των ενήλικων με την οποία αναστελλόταν η εκτέλεση της ποινής, καθώς ο καταδικασμένος υποβαλλόταν σε προστατευτική επίβλεψη. Στο μέτρο που στο δίκαιο ανηλίκων δεν επιβάλλεται «ποινή» ο θεσμός έπρεπε να εναρμονισθεί με την ιδιάζουσα φύση της μεταχείρισης ανηλίκων, τις

ιδιομορφίες κάθε δικαιοϋκού συστήματος και την υπάρχουσα υποδομή σε κάθε χώρα.

Ειδικότερα, στην Ελλάδα το αναμορφωτικό μέτρο της επιμέλειας επιμελητή (άρθρο 122 1γ Π.Κ.) συνίσταται στην επίβλεψη του ανήλικου γα ένα αόριστο χρονικό διάστημα από έναν επιμελητή ανηλίκων, ο οποίος επιβλέπει το συγκεκριμένο ανήλικο ακολουθώντας τις αρχές και τη μέθοδο της Κοινωνικής Εργασίας κατά περίπτωση. Το μέτρο αυτό, όπως άλλωστε και όλα τα αναμορφωτικά μέτρα, μπορεί να αρθεί ή να μεταβληθεί (άρθρο 124 Π.Κ.). Εφαρμόζεται σε σχετικά λίγες περιπτώσεις, περίπου 1.000 το χρόνο, και δεν παρατηρείται αυξητική τάση την τελευταία δεκαετία. Τούτο οφείλεται πιθανώς στο φόρτο εργασίας των λίγων επιμελητών ανηλίκων, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με καθήκοντα σημαντικά και ποικίλα (Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστική της Δικαιοσύνης 1973-1985).

Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα, οι επιμελητές ανηλίκων, όπως και σε άλλα κράτη οι αντίστοιχοι λειτουργοί, κατά κύριο λόγο:

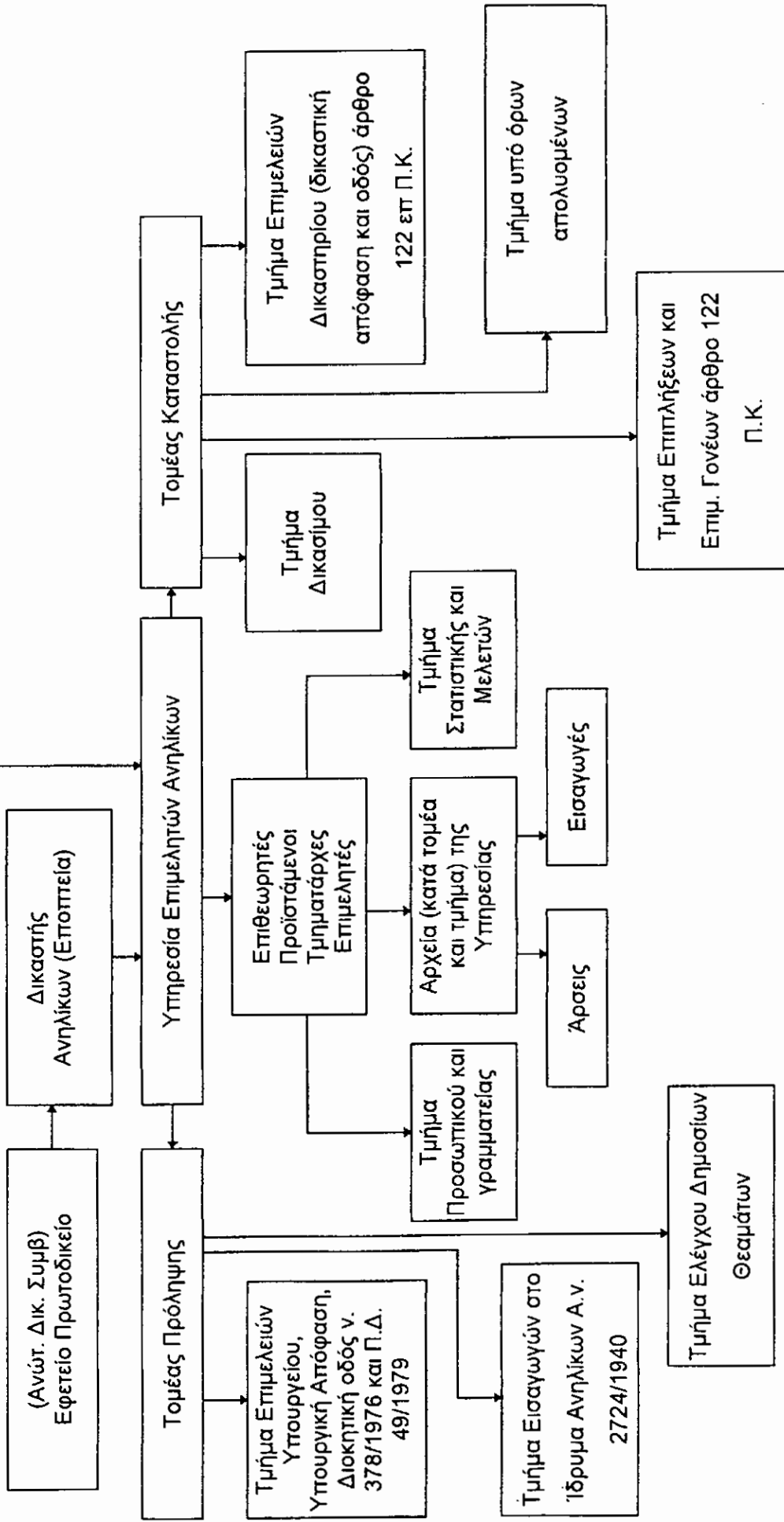
- διεξάγουν κοινωνική έρευνα στο οικογενειακό-και ευρύτερη αν χρειαστεί - περιβάλλον του ανήλικου.
- συζητούν με τον ανήλικο, ο οποίος φέρεται ως δράστης ή βρίσκεται σε «ηθικό κίνδυνο» και σε «συνέντευξη» μαζί του προσπαθούν να διαγνώσουν τις ανάγκες και τα αίτια της αντικοινωνικής του συμπεριφοράς.
- συντάσσουν «έκθεση» και συμπληρώνουν «δελτίο» με βάση τα στοιχεία που έχουν συγκεντρώσει.
- προτείνουν στο δικαστή εγγράφως, στην «έκθεση» την ενδεικνυόμενη μεταχείριση για το συγκεκριμένο ανήλικο.

- παρέχουν συνδρομή στο δικαστή ανηλίκων κατά τη διάρκεια της δικασίμου.
- συλλέγουν στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις υποθέσεις που εκδικάζονται και τις «επιμέλειες που επιβάλλονται.
- επιβλέπουν, καθοδηγούν και διαπαιδαγωγούν τον ανήλικο στον οποίο έχει επιβληθεί το μέτρο της επιμέλειας.

Η παράλληλη εκτέλεση όλων αυτών των αρμοδιοτήτων μαζί με την ανεπαρκή στελέχωση των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων ενδεχομένως έχει ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, το να επιβάλλεται η επιμέλεια σε σχετικά ολιγάριθμες περιπτώσεις και μάλιστα στις τυπικές αξιόποινες πράξεις των ανηλίκων 13-17 ετών, δηλαδή σε κλοπές και τροχαίες παραβάσεις. Επίσης επιλέγεται η επιμέλεια περισσότερο για τα παιδιά, λιγότερο για τους έφηβους και ακόμη λιγότερο για τους μετέφηβους (Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστική Δικαιοσύνης 1973-1985).

Η αντίστροφα ανάλογη σχέση που παρατηρείται ανάμεσα στην ηλικία των ανηλίκων αφενός και στην επιλογή του αναμορφωτικού μέτρου της επιμέλειας επιμελητή αφετέρου οφείλεται: α) στο πλήθος των τροχαίων παραβάσεων που τελούνται στις μεγαλύτερες ηλικίες και β) στις ποινικές κυρώσεις για τις παραβάσεις αυτές, αλλά και για τα «εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας» ανηλίκων 13-17 ετών. Πάντως στο δικαστήριο ανηλίκων Αθηνών η «επιμέλεια επιμελητών» επιβάλλεται συχνότερα απ' ό,τι σε άλλα δικαστήρια της χώρας: στο ένα τέταρτο περίπου του συνόλου των περιπτώσεων. Ωστόσο και σ' αυτό, δεν φαίνεται να εφαρμόζεται το μέτρο της επιμέλειας στο βαθμό που είναι δυνατό (Λούτση Ζ., 1985, σελ. 58).

Υπουργείο Δικαιοσύνης

3.11 Η αποδοτικότητα του θεσμού της επιμέλειας ανηλίκων από επιμελητές

Η αποδοτικότητα του θεσμού της επιμέλειας ανηλίκων από επιμελητές έχει αξιολογηθεί στην Ελλάδα (Μπεζέ Λ., 1985, σελ. 31). Κατά την Μπεζέ (1985), οι περιπτώσεις που τεκμηριώνουν υποτροπή σε προηγούμενες «επιμέλειες» είναι σχετικά πολλές, αλλά το δείγμα της μελέτης των περιπτώσεων είναι ανεπαρκές.

Από την άλλη πλευρά, τα ερευνητικά δεδομένα από μελέτες που έχουν διεξαχθεί στην Αγγλία, στις ΗΠΑ και στη Σουηδία είναι μάλλον αντιφατικά. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι κυρίως παλιότερες αγγλικές και αμερικανικές έρευνες ανέφεραν ποσοστά επιτυχίας που ανέρχονται σε 70%-90%. Σε μια έρευνα π.χ. της δεκαετίας του 1950 σε παραβατικά αγόρια από την περιοχή του Σικάγου το ποσοστό παραβίασης των όρων της δοκιμασίας ανήλθε στο 33%, περίπου.

Σε μια άλλη παλαιότερη που κάλυψε 131 περιπτώσεις ανηλίκων στην περιοχή της Νέας Υερσέης βρέθηκε ότι μετά από 11 χρόνια 40% περίπου είχαν διαπράξει σοβαρά εγκλήματα και 25% ελαφρά, δηλαδή το ποσοστό επιτυχίας ήταν ακόμη χαμηλότερο (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 298).

Εξάλλου, εμπειριστατωμένη μελέτη του Αγγλικού Υπουργείου Εσωτερικών (1964) κατέληξε στο ότι η δοκιμασία δεν είναι ιδιαίτερα αποδοτικό μέτρο (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 298). Είναι προφανές ότι η περιπτωσιολογική αναφορά σε έρευνες δεν συντελεί στην συναγωγή χρήσιμων πορισμάτων. Γι' αυτό και παρακάτω επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση των στοιχείων, τα οποία πρέπει να προσέξει όποιος επιχειρεί να αξιολογήσει το θεσμό.

- Είναι εμφανής η αισιοδοξία με την οποία αντιμετωπίστηκε η «δοκιμασία» και η παραλλαγή της στις πρώτες δεκαετίες της εφαρμογής τους. Οι προσδοκίες και ο ενθουσιασμός όσων εργάζονταν με υπό δοκιμασία άτομα ή ερευνούσαν το θέμα φαίνεται ότι λειτούργησαν ως «αυτό-εκπληρούμενη προφητεία»: τα αναμενόμενα καλά αποτελέσματα είτε επέρχονταν είτε οι εργαζόμενοι για τη δοκιμασία ή οι ερευνητές νόμιζαν ότι επέρχονταν.
- Η αμφισβήτηση όλων των μορφών παρέμβασης και επίσημου κοινωνικού ελέγχου στην προσωπική ζωή των εγκληματιών και ιδιαίτερα των ανηλίκων παραβατών προήρξε τη δεκαετία του 1960 επέδρασε και στο θεσμό της δοκιμασίας. Η κριτική που ασκήθηκε για το ποινικό δίκαιο και την παραδοσιακή εγκληματικότητα και η επικράτηση της αρχής «η καλύτερη παρέμβαση είναι η μη παρέμβαση» είχε ως αποτέλεσμα να επισημανθούν οι αποτυχίες της δοκιμασίας και των παρεμφερών εξωϊδρυματικών μέτρων.
- Η πληθώρα των μεταβλητών που πρέπει να ληφθούν υπόψη δυσχεραίνει τη σύγκριση των αποτελεσμάτων διαφόρων ερευνών και την κατάταξή τους σε έρευνες των οποίων τα στοιχεία συνηγορούν μάλλον για την αποδοτικότητα της δοκιμασίας και σε εκείνες που τείνουν να αποδείξουν το αντίθετο. Μεταξύ άλλων η εξέλιξη του ανηλίκου που βρίσκεται, σε «δοκιμασία» - ή «επιμέλεια» κατά το ελληνικό δίκαιο - εξαρτάται από:
 - Την ηλικία του επιβλεπόμενου.
 - Τον αριθμό και το είδος των προηγούμενων αξιόποινων πράξεων που έχει τελέσει ο ανήλικος.
 - Το βαθμό συνεργασίας του οικογενειακού περιβάλλοντος.

- Το είδος των όρων που θέτει ο δικαστής στον ανήλικο κατά τη διάρκεια της «δοκιμασίας» π.χ. αποχή από ορισμένες μορφές ψυχαγωγίας, αποζημίωση του θύματος, υποχρεωτική παρακολούθηση μαθημάτων τεχνικής σχολής κλπ. Σε ορισμένες περιπτώσεις η παραβίαση ακατάλληλων για το συγκεκριμένο ανήλικο όρων είναι αναπόφευκτη.
- Τον ορισμό της αποτυχίας ή δυσμενούς εξέλιξης. Ορισμένοι ερευνητές θεωρούν αποτυχία την παραβίαση των όρων που συνοδεύουν τη δοκιμασία, άλλοι τη γενική κοινωνική προσαρμογή του ανηλίκου, ενώ άλλοι ερευνητές θέτουν ελαστικότερα κριτήρια, όπως τη σύλληψη, την καταδίκη ή την τέλεση σοβαρής αξιόποινης πράξης.
- Το χρόνο στον οποίο διερευνάται η έκβαση της «δοκιμασίας». Σε ορισμένες μελέτες ως κρίσιμη περίοδος θεωρείται ο χρόνος της «δοκιμασίας», σε άλλες μια διετία μετά τον τερματισμό της «δοκιμασίας» και σε άλλες μια δεκαετία.
- Τον αριθμό των επιβλέψεων που έχει ανατεθεί σε κάθε λειτουργό δοκιμασίας ή σε κάθε επιμελητή ανηλίκων.
- Τις ικανότητες και τα προσόντα του επιβλέποντος ή ακόμα και την κατάλληλη επιλογή του επιβλέποντος για τη συγκεκριμένη περίπτωση (π.χ. η διαφορά φύλου μεταξύ επιβλέποντος και επιβλεπόμενου άλλοτε δρα ευεργετικά και άλλοτε καταστρεπτικά).
- Τη συχνότητα και ποιότητα επικοινωνίας επιβλέποντος και επιβλεπόμενου και τις ακολουθούμενες μεθόδους και τεχνικές.
- Το βαθμό υποστήριξης του επιβλεπόμενου από την ευρύτερη κοινότητα (π.χ. στιγματισμός και η ανεργία ή αντίθετα συμμετοχή σε κοινοτικά

θεραπευτικά μέτρα και προγράμματα, σε επαγγελματική εκπαίδευση και εξασφάλιση εργασίας).

- Τα στερεότυπα και τις υποκειμενικές αντιλήψεις ορισμένων λειτουργούν δοκιμασίας, στοιχεία που με τη σειρά τους επηρεάζουν την «πρόγνωση» πρώτα και ύστερα την εξέλιξη του επιβλεπόμενου (D.Lipton/R. Martinson/). Wilks, New York/London, 1975, pages 1531-1562).

Ασφαλώς από τα παραπάνω δεν προκύπτει με βεβαιότητα αν η επιμέλεια ανηλίκου από επιμελητή αποτελεί μια αποτελεσματική μέθοδο εξωϊδρυματικής μεταχείρισης. Ωστόσο, τα πολλά σχετικά ερευνητικά δεδομένα που μπορεί να χαρακτηριστούν από ενθαρρυντικά ως απογοητευτικά φαίνεται να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πάντως ένα μεγάλο ποσοστό τροφίμων ιδρυμάτων θα μπορούσαν να επωφεληθούν από το θεσμό αυτό χωρίς να διακυβεύεται έτσι περισσότερο η κοινωνική ευρυθμία.

3.12 Αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα

Τα αναμορφωτικά μέτρα επιβάλλονται σε παιδιά και εφήβους, που έχουν διαπράξει εγκλήματα.

- Η επίπληξη:

Είναι το πιο ήπιο από τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονται στον Ποινικό Κώδικα. Απαγγέλλεται από το δικαστήριο, σε περιπτώσεις κυρίως ελαφρών παραπτώματων. Σκοπός του μέτρου αυτού είναι να κατανοηθεί ο ανήλικος το άδικο της πράξης του και να αποτραπεί από το να τελέσει κάτι ανάλογο στο μέλλον (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 121).

- Η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς, τους επιτρόπους ή τους κηδεμόνες του:

Προϋποθέτει ένα κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, πρόσωπα δηλαδή, που από το νόμο είναι αστικά και ποινικά υπεύθυνα για τους ανήλικους. Με την επίταση της υπευθυνότητάς τους αυτής από το δικαστήριο ανηλίκων, αποσκοπείται τελικά η κοινωνική προσαρμογή του ανηλίκου - δράστη (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 121).

Το άρθρο 360 του Π.Κ. επαπειλεί κυρώσεις σε περιπτώσεις παραμέλησης της εποπτείας ανηλίκου (όχι αυτού που δεν έχει συμπληρώσει το όριο έναρξης της ποινικής ανηλικότητας, δηλαδή το 6^ο και μια ημέρα), οι οποίες επιτείνονται, αν υπαίτιοι της παράλειψης έγιναν τα παραπάνω πρόσωπα μετά την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας σε αυτούς από το δικαστή ανηλίκων. Αφενός όμως δεν τιμωρούνται κατά κανόνα για πταισματικές παραβάσεις των ανηλίκων (άρθρο 360 παρ. 4 Π.Κ.), αφετέρου σπάνια παραπέμπονται αυτεπάγγελτα οι γονείς για τέτοια παράβαση, αλλά και όταν παραπεμφθούν, πολύ δύσκολα αποδεικνύεται ο δόλος ή η αμέλεια, που απαιτεί η εφαρμογή του συγκεκριμένου άρθρου, κατά την άσκηση του καθήκοντος της εποπτείας του ανηλίκου και κατά συνέπεια απαλλάσσονται (Δημηνάς Δ., 1984, σελ. 340).

Σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 3 του Π.Δ. 49/1979 «Περί λειτουργίας της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων» προβλέπεται η άσκηση, αν κρίνεται αναγκαίο, της προστατευτικής επίβλεψης από επιμελητές, των ανηλίκων εκείνων, στους οποίους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της επίπληξης ή της ανάθεσης της υπεύθυνης επιμέλειάς τους στους γονείς τους. Η διάρκεια της επίβλεψης είναι εξάμηνη μετά από την επιβολή του πρώτου

μέτρου και ενός έτους, μετά την επιβολή του δευτέρου μέτρου (Φαρσεδάκης Ιακ., 1986, σελ. 162).

Ο επιμελητής ενημερώνει το σχετικό φάκελο του ανηλίκου και σε περίπτωση δυσμενούς εξέλιξής του υποβάλλει πρόταση στο δικαστή ανηλίκων για λήψη κατάλληλων μέτρων ή για μεταβολή εκείνων που έχουν επιβληθεί (άρθρο 10 παρ. 3 του Π.Δ. 49/1979). Θα μπορούσε επομένως να επιληφθεί του θέματος για αυτεπάγγελτη δίωξη των γονέων, ή λοιπών προσώπων, στα οποία έχει ανατεθεί η υπεύθυνη επιμέλεια του προσώπου του ανηλίκου, για να κινηθεί η διαδικασία του άρθρου 360 του Π.Κ.

Στην πράξη τόσο το αναμορφωτικό μέτρο της επίπληξης, όσο και της ανάθεσης της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς του, αποδείχθηκαν ακατάλληλα:

Σπάνια ο ανήλικος επηρεάζεται από την ατμόσφαιρα του δικαστηρίου. Τις περισσότερες φορές δεν συνειδητοποιεί τη βαρύτητα της πράξης του, διότι ο δικαστής ανηλίκων, λόγω του σωρού των υποθέσεων, δεν διαθέτει τον απαραίτητο χρόνο να απευθύνει συμβουλές στον ανήλικο και να του επιστήσει την προσοχή να μην ξαναπέσει σε παράπτωμα. Ο ανήλικος δεν αντιλαμβάνεται ότι το μέτρο που του επιβάλλεται είναι ένα είδος ποινικής κύρωσης (Δημηνάς Δ., 1984, σελ. 339). Για το τελευταίο δεν υπάρχει αμφιβολία, αφού τα αναμορφωτικά μέτρα αναγράφονται στο ποινικό μητρώο (άρθρο 574 παρ. 1ε Κ.Π.Δ.).

Οι περισσότεροι ανήλικοι έχουν την εντύπωση ότι έχουν αθωωθεί (σ' αυτό παίζει ρόλο και η τακτική που ακολουθούν και οι συνήγοροι υπεράσπισης), εφόσον η διαδικασία κρατάει μόνο λίγα λεπτά και είναι τελείως «ανώδυνη». Έτσι με την πρώτη ευκαιρία υποτροπιάζουν και κινείται πάλι η ίδια διαδικασία. Υπάρχει τέλος η περίπτωση, αν απουσιάζει ο ανήλικος, κατά τη

δικάσιμη, να εκδοθεί ερήμην του απόφαση που να επιβάλλει το μέτρο της «ανάθεσης της υπεύθυνης επιμέλειας στους γονείς». Αυτό έχει ως συνέπεια να περάσει η απόφαση απαρατήρητη, αφού ούτε ο ανήλικος παρευρίσκεται, ούτε κοινοποιείται η απόφαση στους γονείς του. Μια λύση θα ήταν να συμπαραπέμπονται υποχρεωτικά οι γονείς ως μάρτυρες στη δίκη του ανηλίκου (Δημηνάς Δ., 1984, σελ. 339).

- Η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε ειδικούς επιμελητές ανηλίκων:

Αποτελεί ένα από τα πιο συνηθισμένα αναμορφωτικά μέτρα και επιβάλλεται συχνά από το δικαστήριο (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 122).

Μετά τη λειτουργία της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων δεν ισχύει το μέτρο ως προς τις προστατευτικές εταιρείες και τα ιδρύματα ανηλίκων. Εφαρμόζεται η διάταξη μόνο ως προς την ανάθεση της επιμέλειας στους επιμελητές ανηλίκων (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 31).

Ο επιμελητής ανηλίκων αναλαμβάνει την ευθύνη να καθοδηγήσει και βοηθήσει τον ανήλικο σε κάθε του πρόβλημα. Βρίσκεται σε συνεχή επαφή μαζί του και με τους οικείους του. Συνήθως ανατίθεται η επιμέλεια στον ίδιο επιμελητή που είχε ερευνήσει τα σχετικά με τη ζωή του ανηλίκου και είχε συντάξει τη σχετική έκθεση πριν από τη δικάσιμη που τον ορίζει ως υπεύθυνο. Μάλιστα, κατά κάποιο τρόπο, προτείνει ο ίδιος την επιβολή αυτού του μέτρου, ώστε να εξακολουθεί να είναι σε θέση να παρακολουθεί τον ανήλικο. (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 180).

Κάθε έξι (6) μήνες ο επιμελητής συντάσσει έκθεση σχετικά με την πρόοδο που σημειώνει ο ανήλικος. Συγχρόνως κάνει πρόταση για παράταση, άρση ή μεταβολή του μέτρου που έχει επιβληθεί. Την έκθεση υποβάλλει στον

προϊστάμενο της υπηρεσίας του και αυτός στο δικαστή ανηλίκων (άρθρο 9 παρ. 3 του Π.Δ. 49/1979).

Φυσικά ο δικαστής μπορεί να μεταβάλλει ή να άρει οποτεδήποτε το αναμορφωτικό μέτρο που επιβλήθηκε (άρθρο 124, παρ. 1 Π.Κ.), και στη θετική βέβαια περίπτωση, σε συνδυασμό με την πρόταση του επιμελητή, να άρει το συγκεκριμένο μέτρο.

Πουθενά όμως δεν υπάρχουν στο νόμο κάποια εχέγγυα για τυχόν αυθαιρεσίες από την πλευρά του επιμελητή ανηλίκων. Η θετική ή αρνητική διαμόρφωση του περιεχόμενου της έκθεσης, με καθαρά ατομική πρωτοβουλία του επιμελητή, που ενδεχόμενα να μην ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, δεν αποτελεί και δεν είναι δυνατόν να αποτελέσει αντικείμενο ελέγχου κατά τη διεξαγωγή επιθεωρήσεων (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 57).

- Η τοποθέτηση του ανήλικου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή και ιδιωτικό κατάστημα αγωγής:

Αποτελεί το πιο σκληρό μέτρο αντίδρασης της Πολιτείας απέναντι στα παιδιά 7 έως 12 ετών (φυσικά επιβάλλεται και στους εφήβους, αλλά επειδή γι' αυτούς προβλέπεται και το μέτρο του ποινικού σωφρονισμού, του οποίου η βαρύτητα καλύπτει το παραπάνω αναμορφωτικό μέτρο).

Το γεγονός ότι σε ανηλικούς δράστες της ίδιας ηλικίας μπορεί να επιβληθούν τα πιο διαφορετικά σε βαρύτητα μέτρα (από την απλή επίπληξη μέχρι τον υποχρεωτικό εγκλεισμό σε κατάστημα αγωγής) δοκιμάζει την ασφάλεια του δικαίου (Παρασκευόπουλος Ν., 1988, σελ. 734).

Η τοποθέτηση του ανήλικου σε κατάστημα αγωγής αποτελεί αναμφίβολα μέτρο που συνεπάγεται στέρηση της ελευθερίας. Η αποτελεσματικότητα του

μέτρου αυτού δεν είναι γνωστή, η πιθανότερη όμως συνέπεια είναι να αποτελέσει την αρχή για μια «σταδιοδρομία» του ατόμου αυτού, που μπαίνει σε ένα κατάσταση αγωγής σε τόσο μικρή ηλικία, στο σωφρονιστικό κατάσταση αγωγής και κατόπιν στις φυλακές. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των τροφίμων των σωφρονιστικών καταστημάτων είχε προηγουμένως εισαχθεί σε ίδρυμα αγωγής (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάννου Α., 1987, σελ. 96).

Στην πράξη δεν υπάρχει δυνατότητα παραπομπής του ανηλίκου σε μη κρατικό κατάσταση αγωγής. Η εισαγωγή γίνεται, ανάλογα με το φύλο, στο στοιχειώδους και επαγγελματικής εκπαίδευσης αρρένων Κορυδαλλού, στο επαγγελματικής εκπαίδευσης Θηλέων Παπάγου (Αθήνα) και στο στοιχειώδους εκπαίδευσης αρρένων Βόλου.

Ευτυχώς τα δικαστήρια καταφεύγουν στην πράξη στην επιβολή αυτού του μέτρου, όταν δεν έχουν άλλη δυνατότητα (λόγου χάρη δεν υπάρχει κατάλληλο οικογενειακό έδαφος για την εφαρμογή των προηγούμενων αναμορφωτικών μέτρων), ή όταν έχουν εξαντλήσει ήδη τα εξωϊδρυματικά μέτρα, πρόκειται δηλαδή για υπότροπους ανηλίκους.

Στην απόφαση του δικαστή ανηλίκων συμβάλλουν χωρίς αμφιβολία και ορισμένα στερεότυπα. Οπωσδήποτε θα εκτιμηθεί θετικά η ομαλή οικογενειακή ζωή κάποιου ανήλικου και αρνητικά το γεγονός ότι η οικογένεια κάποιου άλλου είναι διαλυμένη, όπως και το αν ο ανήλικος είναι μαθητής, εργάτης ή άνεργος περιθωριακός. Ετσι προκύπτει η εξής ανισότητα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Παρασκευόπουλος Ν. 1988, σελ. 735:

«Βοηθούνται ουσιαστικά με μέτρα που δεν στερούν την ελευθερία (εξωϊδρυματικά) όσοι ανήλικοι δεν χρειάζονται βοήθεια (επειδή οι όροι της οικογενειακής και κοινωνικής τους ζωής είναι ομαλοί) και τιμωρούνται με

εγκλεισμό, με ιδρυματικά δηλαδή μέτρα, όσοι ήδη είναι τιμωρημένοι από τις συνθήκες μέσα στις οποίες ζουν (φτώχεια, διαλυμένο σπίτι).

Ο α.ν. 2724/1970 αναφέρεται στην οργάνωση και λειτουργία των αναμορφωτικών καταστημάτων ανηλίκων, στα σημερινά δηλαδή ιδρύματα αγωγής. Στο πρώτο άρθρο του υπάρχει μια αντίφαση για τον Ποινικό Κώδικα. Σύμφωνα με τον α.ν. η εισαγωγή μπορεί να διαταχθεί για ανήλικο που έχει συμπληρώσει το 7^ο έτος της ηλικίας του, ενώ στο ποινικό δίκαιο (άρθρο 121 παρ. 1 και 122 παρ. 1δ Π.Κ.) για ανήλικο που έχει συμπληρώσει το 6^ο έτος. Βλέπουμε εδώ μια ανομοιογενή ρύθμιση για ένα τόσο σοβαρό θέμα, όπως είναι στην προκειμένη περίπτωση η στέρηση της ελευθερίας του ανηλίκου δράστη. Φυσικά υπερισχύουν οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και αυτό αποβαίνει σε βάρος του ανηλίκου (Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 198). Με την επιβολή αυτού του μέτρου οδηγούμαστε και σε ένα άλλο άτοπο. Σύμφωνα με το ποινικό δίκαιο η διάρκεια των αναμορφωτικών μέτρων είναι αόριστη. Παύουν αυτοδικαίως όταν ο ανήλικος συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας του (άρθρα 122 και 125 Π.Κ.). Αν περιοριστούμε στο σκληρότερο μέτρο, δηλαδή στην τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάστημα αγωγής, κάνουμε την εξής διαπίστωση:

Θεωρούμε ότι το μέτρο αυτό επιβάλλεται από το δικαστήριο, διότι (αν εξαιρέσουμε τις περιπτώσεις υποτροπής) δεν υπάρχει το κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον για την εφαρμογή των προηγούμενων αναμορφωτικών μέτρων. Ως ελάχιστη διάρκεια παραμονής καθορίζεται από το νόμο ένα διάστημα 6 μηνών. Μετά από αυτό μπορεί ο ανήλικος, αρχικά με δοκιμαστικές άδειες, να απολυθεί (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 215). Στην πράξη, αν για τον ανήλικο δεν υπάρχει πρόσφορο περιβάλλον, δεν μπορεί να κάνει χρήση των αδειών και να απολυθεί οριστικά. Αν όμως έχει

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

την ατυχία να εισαχθεί στο κατάστημα αγωγής σε πολύ μικρή ηλικία, θα πρέπει να περιμένει είτε να αποκτήσει κάποια ηλικία που να του επιτρέψει μια στοιχειώδη διαβίωση, αν βέβαια βρεθούν οι κατάλληλες συνθήκες, είτε να έρθει η ώρα κατάταξής του στο στρατό, είτε η ενηλικίωσή του για να εγκαταλείψει το κατάστημα (άρθρο 8 του α.ν. 2724/1940). Αυτό θα έχει ως συνέπεια ένα μακροχρόνιο εγκλεισμό με όλες τις αρνητικές επιπτώσεις. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις των παιδιών εκείνων που, μετά από μια μακροχρόνια παραμονή τους σε κατάστημα αγωγής, δεν επιθυμούν να το εγκαταλείψουν. Έχουν τόσο πολύ ιδρυματοποιηθεί, που το θεωρούν σπίτι τους (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 60).

Τα θεραπευτικά μέτρα που διατάσσει σπάνια το δικαστήριο ανηλίκων συνίστανται στην παραπομπή του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα ύστερα από γνωμοδότηση ειδικού γιατρού (άρθρο 123 Π.Κ.). Τα θεραπευτικά μέτρα που απαριθμούνται ενδεικτικά στον Ποινικό Κώδικα (άρθρο 123), επιβάλλονται σε παιδιά και εφήβους, δράστες εγκληματικών πράξεων.

Η διάταξη δεν θα άξιζε να μνημονευτεί, αν δεν την έφερνε στην επικαιρότητα ο ν. 1729/1987 σχετικά με την «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις».

Μέχρι την ψήφιση του νόμου αυτού η εφαρμογή της διάταξης αυτής από το δικαστή ανηλίκων υπήρξε σπάνια. Η επιβολή της αφορούσε ιδιαίτερα σοβαρές περιπτώσεις ανηλίκων ψυχικά ασθενών, που απαιτούσαν ιδιαίτερη μεταχείριση (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 99). Η σποραδική όμως χρησιμοποίηση των θεραπευτικών αυτών μέτρων ερμηνεύεται από: α) την έλλειψη ειδικών ιδρυμάτων και β) την άρνηση των

διευθυντών των ειδικών σχολείων να φιλοξενήσουν τους ανήλικους παραβάτες.

Βέβαια, σύμφωνα με σύγχρονες ψυχιατρικές αντιλήψεις η αποφυγή της ιδρυματοποίησης ενδείκνυται σε πολλές περιπτώσεις. Αρκεί όμως η απόφαση του δικαστή να αποτελεί ορθή επιλογή, σύμφωνα και με την ιατρική γνωμάτευση και όχι λύση ανάγκης. Επί πλέον για τις περιπτώσεις εξωϊδρυματικής μεταχείρισης πρέπει η Πολιτεία να ιδρύσει κέντρα ημερήσιας θεραπείας ή ημιελεύθερης διαβίωσης στα οποία θα αντιμετωπίζονται *lege artis* τα περιστατικά αυτά, ενώ θα καθοδηγούνται και θα υποστηρίζονται ψυχολογικά και οι γονείς.

Οι ανήλικοι που παρουσιάζουν το διπλό πρόβλημα της ψυχικής ή σωματικής ή νοητικής ασθένειας ή κάποιας διαταραχής της προσωπικότητας και της παραβίασης μιας ποινικής διάταξης - συνήθως από αυτές που αφορούν την ιδιοκτησία - είναι προφανώς πολύ περισσότεροι. Ιδιαίτερα, αν λάβει κανείς υπόψη του δύο στοιχεία. Πρώτον ότι μεταξύ των καταστάσεων του δράστη και της πράξης που τέλεσε δεν απαιτείται η διαπίστωση ουσιώδους συνάφειας. Και δεύτερον, ότι το σχετικό άρθρο του Π.Κ. αναφέρεται ρητά και στη χρήση και έξη οινοπνευματωδών ποτών - επομένως και κατ' επέκταση - και στο συνδυασμό ποτών και βαρβιτουρικών ή άλλων κατασταλτικών του κεντρικού νευρικού συστήματος (Γαρδίκας Κ.Γ., 1951, σελ. 265).

Εκτέλεση δικαστικής απόφασης που επιβάλλει θεραπευτικά μέτρα σημαίνει στην πράξη εισαγωγή στο Κρατικό Θεραπευτήριο Ψυχικών Παθήσεων (Δημόσιο Ψυχιατρείο). Τα παιδιά εισάγονται σε ιδιαίτερο τμήμα, ενώ οι έφηβοι σε τμήματα ενηλίκων (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 36).

Μετά την ψήφιση του ν. 1729/1987 περιλαμβάνονται στις περιπτώσεις της διάταξης του άρθρου 123 του Π.Κ. και οι ανήλικοι δράστες, εξαρτημένοι από ναρκωτικές ουσίες. Στην πρακτική εφαρμογή σημαίνει ότι ο δικαστής ανηλίκων διατάσσει την παραπομπή του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα. Όπως όμως είναι γνωστό, τέτοιο κατάστημα δεν υπάρχει, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να εκτελεστεί η δικαστική απόφαση. Δεν είναι η πρώτη φορά στην ελληνική νομοθετική πραγματικότητα που διάταξη του νόμου μένει ανεφάρμοστη, διότι δεν προβλέφθηκε η δυνατότητα υλοποίησης του περιεχομένου του με τη θέση του σε ισχύ (Παρασκευόπουλος Ν., 1989, σελ. 59).

3.13 Ηθική Παρεκτροπή

Με τον α.ν. 2724/1940 δίνεται η δυνατότητα να εγκλειστεί ένας ανήλικος από 7 έως 17 ετών σε κατάστημα αγωγής με διοικητική ενέργεια, αν ο ανήλικος, λόγω κακών συνηθειών που έχει αποκτήσει επειδή είναι εγκαταλειμμένος ή για άλλους λόγους, εμφανίζει δείγματα «ηθικής παρεκτροπής» (άρθρο 1 του α.ν. 2724/1940), με άλλα λόγια «σοβαρές ενδείξεις ηθικού κινδύνου», όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του εν λόγω αναγκαστικού νόμου.

Το περιεχόμενο της έννοιας αυτής είναι πολύ ρευστό, γίνεται όμως δεκτό ότι εννοεί τους ανηλίκους εκείνους που παρουσιάζουν πραγματική ροπή στο έγκλημα και την αντικοινωνική διαβίωση (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 200).

Για την εισαγωγική απαιτείται:

- α) είτε έκθεση του Εισαγγελέα ή των αστυνομικών αρχών ή εταιρειών προστασίας ανηλίκων, είτε αίτηση γονέων (και ενός μόνο) ή κηδεμόνων ή φιλανθρωπικών σωματείων, είτε παραγγελία του Υπουργείου Δικαιοσύνης.
- β) Έκθεση του Επιμελητή Ανηλίκων μετά από διενέργεια «ειδικής έρευνας των συνθηκών που επιβάλλουν την εισαγωγή» (άρθρα 8 παρ. 1 και 2 του π.δ. 49/1979).
- γ) Γνωμάτευση του δικαστή ανηλίκων είτε αφού λάβει υπόψη του τις δύο προηγούμενες προϋποθέσεις, είτε αυτεπάγγελα.
- δ) Απόφαση του Υπουργείου Δικαιοσύνης για τον εγκλεισμό, αφού συμβουλευτεί τη γνωμάτευση του δικαστή ανηλίκων. Από τη διάταξη του νόμου, δεν είναι υποχρεωμένο να τη λάβει υπόψη του, μπορεί η απόφαση να έχει και διαφορετικό περιεχόμενο, στην πράξη όμως υπάρχει σύμπτωση απόψεων (άρθρο 2 παρ. 1 του α.ν. 2724/1940) (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 203).

Η εισαγωγή των ανηλίκων σε κατάσταση αγωγής με διοικητική ενέργεια δημιουργεί πολλά ζητήματα:

Αναμφισβήτητα ο εγκλεισμός σε ίδρυμα αγωγής αποτελεί μέτρο στερητικό της ελευθερίας (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 202). Για τον «παιδαγωγικό χαρακτήρα» του, που υποστηρίζεται σε διάφορα επιστημονικά συγγράμματα ότι έχει, δεν μας πείθει καθόλου. Όπως αναφέρθηκε, το μέτρο αυτό (άρθρο 122 παρ. 1δ του Π.Κ.) εφαρμόζεται και σε ανήλικους δράστες εγκληματικών πράξεων με δικαστική απόφαση.

Αν λάβουμε υπόψη ότι το ελληνικό ποινικό δίκαιο τιμωρεί την πράξη και όχι την επικινδυνότητα (η τελευταία μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά το νόμο

μόνο για τον προσδιορισμό του είδους ή του μεγέθους της ποινής) (Παρασκευόπουλος Ν., 1989, σελ. 98), στη συγκεκριμένη περίπτωση το μέτρο αυτό όχι μόνο επιβάλλεται για την επικινδυνότητα ενός ατόμου, γεγονός που αντιβαίνει στις αρχές των άρθρων 1 και 14 του Ποινικού Κώδικα, που απαιτούν πράξη, αλλά και από διοικητική, που απαιτούν υπουργική δηλαδή απόφαση, χωρίς τις δικαστικές εγγυήσεις.

Είναι καθαρά αντισυνταγματική ενέργεια από δύο απόψεις:

Με σκοπό την «πρόληψη της μελλοντικής εγκληματικότητας» του ανηλίκου επιβάλλεται το μέτρο του εγκλεισμού, ενέργεια που αντιβαίνει τόσο στο άρθρο 5 παρ. 3 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη, όσο και στο άρθρο 7 παρ. 1 του Συντάγματος που προϋποθέτει τέλεση πράξης για την επιβολή οποιασδήποτε ποινής (Αλεξιάδης Σ., 1985, σελ. 231).

Για τη στέρηση της ελευθερίας του ανηλίκου αποφασίζει διοικητική αρχή, υποκαθιστώντας την δικαστική εξουσία. Η ενέργεια αυτή αντιβαίνει στο άρθρο 5 παρ. 4β του Συντάγματος, αφού η στέρηση της ελευθερίας, επιβάλλεται με διοικητική οδό, στο άρθρο 26 του Συντάγματος για τη διάκριση των εξουσιών και γίνεται παρερμηνεία του άρθρου 89 παρ. 3 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο σε δικαστικούς επιτρέπεται η ανάθεση διοικητικών καθηκόντων. Από τη διάταξη αυτή δεν συνάγεται ότι μπορεί να επιτραπεί και το αντίθετο (Παρασκευόπουλος Ν., 1988, σελ. 736).

Οι διαπιστώσεις αυτές και μόνο είναι ικανές να μας πείσουν για το απαράδεκτο και παράνομο μέτρο εισαγωγής σε ιδρύματα αγωγής επικίνδυνων, ανηλίκων. Μέχρι σήμερα πάντως δεν έχει προσβληθεί σχετική διοικητική απόφαση με αίτηση ακυρώσεως. Αυτό έχει ως συνέπεια να μην

υπάρχει δικαστική κρίση για το θέμα της αντισυνταγματικότητας της διατάξεως (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1987, σελ. 202).

Εκτός των άλλων, δεν είναι σοβαρό το επιχείρημα ότι με την εισαγωγή του ανήλικου στο κατάστημα αγωγής επιδιώκεται η πρόληψη και βελτίωσή του. Πώς είναι δυνατό να επιτευχθεί η βελτίωση ή η πρόληψη με καταναγκαστικό περιορισμό της ελευθερίας (Δασκαλάκης Η., 1981, σελ. 59);

Είναι απαράδεκτο, εκτός του ότι η ρύθμιση αυτή δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για αυθαιρεσίες όλων εκείνων, που έχοντας κάποιο «συμφέρον» κινούν τη διαδικασία για τον εγκλεισμό του ανήλικου, στη σημερινή εποχή να κρύβεται πίσω από αυτές τις διατάξεις η ανικανότητα της Πολιτείας να παράσχει με άλλα εξωϊδρυματικά μέτρα περίθαλψη και πρόνοια στους ανήλικους εκείνους που διατρέχουν κάποιο κίνδυνο στερώντας την ελευθερία τους, με σκοπό να τους διαπαιδαγωγήσει (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 64).

3.15 Μεταχείριση των ανηλίκων που βρίσκονται σε «Ηθικό Κίνδυνο»

Στα τρία ιδρύματα αγωγής που βρίσκονται στη χώρα μας μπορούν με διοικητική ενέργεια να εγκλειστούν παιδιά και έφηβοι που βρίσκονται σε «ηθικό κίνδυνο». Το αόριστο περιεχόμενο της έννοιας αυτής, που ερμηνεύεται εδώ και 50 χρόνια ανάλογα με τα συμφέροντα εκείνων που κινούν τη σχετική διαδικασία, προσφέρεται για αυθαιρεσίες σε βάρος των ανηλίκων εκείνων που έχουν ανάγκη πρόνοιας και περίθαλψης και όχι μέτρων στερητικών της ελευθερίας και μεταχείρισης, στην οποία υποβάλλονται οι ομήλικοί τους που διέπραξαν συγκεκριμένα αξιόποινες πράξεις. (Για τους ανήλικους που στερούνται του κατάλληλου οικογενειακού περιβάλλοντος και κινδυνεύουν να βρεθούν σε ηθικό κίνδυνο υπάρχουν

γύρω στις 6 στέγες στην Ελλάδα, που συνεργάζονται με την Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων. Αμφισβητούνται όμως οι όροι λειτουργίας τους, στερούνται διαφάνειας ως προς τα κριτήρια εισαγωγής των ανηλίκων και κυρίως με τις σημερινές προϋποθέσεις οργάνωσης και προγραμματισμού τους διατηρούν έναν ιδρυματικό χαρακτήρα στη μεταχείριση παιδιών και εφήβων) (Τζέρμπε Φ, 1989, σελ. 2).

Μια προσπάθεια συγκεκριμενοποίησης της «ηθικής παρεκτροπής» ορίζει την έννοια αυτή ως «σειρά συνηθειών που απομακρύνουν τον ανήλικο από τον ηθικό και έννομο βίο, από την εργασία, το σχολείο και την οικογένεια. Τα κριτήρια αυτά στοιχειοθετούν την πραγματική ροπή στο έγκλημα και επομένως πρέπει να γίνει η διοικητική εισαγωγή του ανήλικου σε ίδρυμα αγωγής σε αντίθεση με εκείνους τους ανήλικους που έχουν εγκαταλειφθεί από τους φυσικούς τους προστάτες ή τους άπορους που δεν παρουσιάζουν ηθική παρεκτροπή για τους οποίους πρέπει να επιληφθεί η κοινωνική πρόνοια» (Τζέρμπε Φ., 1989, σελ. 4).

Αν αυτά τα κριτήρια είναι ασφαλή (εξάλλου ποια είναι αυτή η «σειρά συνηθειών» με το αόριστο και πάλι περιεχόμενο) για να διαγνωσθεί η επικινδυνότητα ενός ανήλικου για τη μελλοντική διάπραξη ενός εγκλήματος, τότε ίσως θα μπορούσαν να είχαν γίνει πολλά στον τομέα της πρόληψης. Δεν είναι όμως αυτά αρκετά, στα οποία μπορούν να βασίζονται τα όργανα του επίσημου κοινωνικού ελέγχου και άτομα του στενού ή ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος των ανηλίκων για να προκαθορίζουν αρνητικά το μέλλον τους (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 82).

Για την διαδικασία εισαγωγής του ανήλικου στο ίδρυμα και την αντισυνταγματικότητα του μέτρου έχει γίνει ήδη προηγουμένως εκτενή αναφορά.

Δυστυχώς στη σημερινή εποχή εξακολουθεί να γίνεται χρήση του μέτρου αυτού, χωρίς φυσικά τη συγκατάθεση του ανηλίκου (αλλά και κατά πόσο η συγκατάθεση σε μια τόσο νεαρή ηλικία θα μπορούσε να ληφθεί σοβαρά υπ' όψη) και να θεωρείται ότι συμβάλλει στην πρόληψη της αντικοινωνικότητάς του. Το πώς μέτρα πρόληψης συμβιβάζονται με μέτρα στερητικά της ελευθερίας είναι ένα ερώτημα που εξακολουθεί να μένει αναπάντητο (Τρωϊάνου - Λουλά Α., 1979, σελ. 197).

Η πρακτική που ακολουθείται επιβεβαιώνει ότι η εφαρμογή του μέτρου αυτού υποκαθιστά μέτρα πρόνοιας (όταν εγκλείονται ορφανά, εγκαταλελειμμένα παιδιά, κορίτσια που έχουν πέσει θύματα σεξουαλικής κακοποίησης στην οικογένεια κλπ.), τα οποία στη χώρα μας είναι ανύπαρκτα (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 82).

Η μεταχείριση των ανηλίκων αυτών στα ιδρύματα αγωγής δεν διαφέρει από εκείνη που ασκείται και για τους ανηλίκους που έχουν διαπράξει κάποιο έγκλημα και έχουν εισαχθεί με απόφαση του δικαστή ανηλίκων. Και για τους ανηλίκους αυτούς από την εισαγωγή τους στο ίδρυμα μέχρι την απόλυσή τους αργούν, τα δικαιώματα των προσώπων που έχουν τη γονική μέριμνα ή την επιτροπεία τους, τα οποία ασκούνται πλέον από τη διοίκηση του ιδρύματος.

Οι όροι διαβίωσης και απασχόλησής τους στο ίδρυμα αγωγής είναι οι ίδιοι που ισχύουν και για τους εισαγόμενους με δικαστική απόφαση. Το καθεστώς των δοκιμαστικών αδειών θεωρείται και πάλι ως το ασφαλές κριτήριο για την οριστική απόλυσή τους που γίνεται με απόφαση του Υπουργείου Δικαιοσύνης μετά από έκθεση (πρόταση) του κοινωνικού λειτουργού του ιδρύματος ή του επιμελητή ανηλίκων σχετικά με την ωριμότητα του ανηλίκου

και την ικανότητά του να ενταχθεί εκ νέου στο κοινωνικό περιβάλλον (Τζέρμπε Φ., 1989, σελ. 7).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι περίπου οι μισοί τρόφιμοι των ιδρυμάτων αγωγής εισάγονται με διοικητική απόφαση. Από το μέτρο αυτό πλήττονται κυρίως τα κορίτσια. Το 1987 ενδεικτικά για τα 2/3 των κοριτσιών του ιδρύματος αγωγής θηλέων η εισαγωγή έγινε με απόφαση της διοίκησης (Τζέρμπε Φ., 1989, σελ. 4).

3.15 Ποινικός Σωφρονισμός

Ο ποινικός σωφρονισμός είναι το σκληρότερο μέτρο αντίδρασης της Πολιτείας για τους εγκληματίες εφηβικής ηλικίας (αυτούς που διατρέχουν από το 13^ο έτος της ηλικίας τους έως το 17^ο συμπληρωμένο, άρθρο 121 παρ. 1 Π.Κ.).

Επιβάλλεται, αν κριθεί από το δικαστήριο ότι είναι αναγκαίος για να συγκρατηθεί ο έφηβος από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων (άρθρο 127 παρ. 1 Π.Κ.) ως κριτήριο δηλαδή επιβολής λαμβάνεται η επικινδυνότητα του δράστη.

Κατ' αρχήν δεν τίθενται όροι κρίσης στο δικαστή.

Το δικαστήριο καλείται να ερευνήσει πρακτικά ο,τιδήποτε σχετικό με τη πράξη ή το δράση και επιβάλλει ποινικό σωφρονισμό μέσα σε πλαίσια απόλυτης διακριτικής ευχέρειας (Ν. Παρασκευόπουλος, 1988, σελ. 734).

Κι εδώ δημιουργείται θέμα αντισυνταγματικότητας της διάταξης, διότι δεν λαμβάνεται υπόψη κατά το στάδιο επιμέτρησης της ποινής μέσα στα όρια που προβλέπει ο νόμος (άρθρο 79 του Π.Κ.), αλλά κατά το στάδιο της απόφασης για το τι είδους κυρώσεων θα του επιβληθούν. Η έρευνα της

προσωπικότητας του δράστη και η εν γένει πρόγνωση της μελλοντικής συμπεριφοράς του θα είχαν νόημα για τα όρια της ήδη επιβληθείσας ποινικής κύρωσης, λ.χ. για ενδεχόμενη μείωση των ορίων ποινικού σωφρονισμού.

Τα όρια διάρκειας του ποινικού σωφρονισμού είναι το ελάχιστο 5 και το μέγιστο 20 χρόνια, αν για την πράξη που τελέστηκε ο νόμος απειλεί ποινή στερητική της ελευθερίας ανώτερης από 10 χρόνια (άρθρο 54 Π.Κ.).

Όσον αφορά τη φύση και τον χαρακτήρα της κύρωσης αυτής οι απόψεις διίστανται:

Η άποψη που γίνεται δεκτή στη νομολογία είναι ότι αποτελεί κύρια ποινή με καθαρά κατασταλακτικό χαρακτήρα. Από την ερμηνεία των άρθρων 18 (κάθε πράξη που τιμωρείται με περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα είναι πλημμέλημα και 51 παρ. 1 Π.Κ. (ποινή στερητική της ελευθερίας είναι και ο περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα) δεν υπάρχει καμία αμφιβολία (Βουγιούκας Κ., 1969, σελ. 23 Σπινέλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 132).

Αντίθετα, υποστηρίζεται ότι πρόκειται για μέτρο ασφαλείας, επειδή αποβλέπει στην επικινδυνότητα του δράστη (Κ. Βουγιούκας, 1969, σελ. 24). Μια Τρίτη άποψη θεωρεί ότι πρόκειται για μέτρο αγωγής, κοινωνικοπροληπτικού χαρακτήρα (Κ. Βουγιούκας, 1969, σελ. 25), του οποίου η αναγκαιότητα για το μελλοντικό συμφέρον του δράστη. Θεωρείται αναμφίβολη γνώμη που ευτυχώς γίνεται δεκτή σε περιορισμένη έκταση (Σπινέλλη Κ.Δ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 132).

Αναμφίβολα, η χρονική διάρκεια του ποινικού σωφρονισμού, ο χαρακτήρας του ως μέτρο στερητικό της ελευθερίας και ο τρόπος εκτίμησής του (με τα σημερινά δεδομένα η μεταχείριση των ανηλίκων κρατουμένων δεν διαφέρει σε τίποτα από εκείνη των ενηλίκων) δεν αφήνουν περιθώρια για

σκέψεις πάνω στο θέμα ότι το μέτρο αυτό ενδέχεται να έχει παιδαγωγικό χαρακτήρα.

Μπορεί στην πράξη να μην εξαντλούνται τα χρονικά όρια του ποινικού σωφρονισμού, το γεγονός όμως ότι σήμερα, έστω και θεωρητικά, επαπειλούνται μέτρα, στερητικά της ελευθερίας, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση του ποινικού σωφρονισμού, που μπορεί να φτάνουν τα είκοσι χρόνια για ανήλικους δράστες από τη συμπλήρωση του 12^{ου} έτους της ηλικίας τους, θα πρέπει να μας προβληματίσει (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 66).

Εκτός των άλλων παρουσιάζεται και το παράδοξο, να έχουμε διαφορετική και άνιση μεταχείριση των νεαρών δραστών (εφήβων και μετεφήβων) λόγω της ηλικίας τους:

Όπως αναφέρθηκε οι μετέφηβοι θεωρούνται ενήλικοι σύμφωνα με το ποινικό δίκαιο. Προβλέπονται όμως ορισμένες ευεργετικές ρυθμίσεις στον Ποινικό Κώδικα και συγκεκριμένα:

Αν κάποιος κατά το χρόνο που τελέστηκε η πράξη έχει συμπληρωμένο το 17^ο έτος της ηλικίας του (άρθρο 133 του Π.Κ.), αν ήταν έφηβος όταν διέπραξε το έγκλημα και δικάζεται μετά τη συμπλήρωση του 17^{ου} έτους (άρθρο 131 παρ. 1 του Π.Κ.) ή αν ο καταδικασμένος σε περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα συμπλήρωσε το 17^ο έτος της ηλικίας του πριν αρχίσει η εκτέλεση της απόφασης, μπορεί να επιβληθεί από το δικαστήριο μειωμένη ποινή. Αυτό έχει ως συνέπεια (άρθρα 83 και 54 του Π.Κ.) να έχουμε διαφορετική μεταχείριση για την ίδια πράξη:

α) Αν ο έφηβος και ο «μετέφηβος» της προηγούμενης παραγράφου τελέσουν μια πράξη για την οποία επαπειλείται στο νόμο κάθειρξη πάνω από 10 χρόνια, για τον έφηβο τα περιθώρια είναι 5-20 χρόνια εγκλεισμού

(ποινικού σωφρονισμού), ενώ για το δεύτερο τα όρια κυμαίνονται από 2 χρόνια φυλάκιση μέχρι 12 χρόνια κάθειρξη.

β) Αν οι δύο προηγούμενοι τελέσουν μια αξιόποινη πράξη για την οποία προβλέπεται κάθειρξη μέχρι 10 χρόνια, ενώ για τον έφηβο ο εγκλεισμός μπορεί να φθάσει σύμφωνα με το νόμο τα 10 χρόνια, για το «μετέφηβο» προβλέπονται κατά ανώτατο όριο 6 χρόνια εγκλεισμού.

γ) Τέλος, όταν για το «μετέφηβο» μπορεί να επιβληθεί από το δικαστήριο το ελάχιστο όριο της προβλεπόμενης ποινής για πράξη λόγου χάρη που απειλείται με φυλάκιση, και αυτό σημαίνει 10 ημέρες, για τον έφηβο το κατώτατο όριο. Ξεκινά από τους 6 μήνες (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 67).

Από τις ρυθμίσεις αυτές συμπεραίνουμε ότι ο «νομοθέτης» θέλει να πιστεύουμε ότι ο ποινικός σωφρονισμός είναι μέτρο καθαρά παιδαγωγικού χαρακτήρα. Γι' αυτό και στις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω, επαφίεται στο δικαστή η κρίση, αν είναι αναγκαίος ο ποινικός σωφρονισμός για το νεαρό δράστη που μόλις έχει συμπληρώσει το 17^ο έτος της ηλικίας του, αλλιώς του επιβάλλει την ποινή που θα επέβαλλε και στον ενήλικο δράστη, ελαττωμένη όμως σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου (άρθρα 130, παρ. 1, 131 παρ. 1 και 131 του Π.Κ.).

Θα συμφωνούσαμε με το μέτρο αυτό, παρά τις επιφυλάξεις που αναφέραμε προηγουμένως για την απαράδεκτα μεγάλη χρονική του διάρκεια, αν υπήρχε κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα μεταχείρισης (σε καθεστώς λόγου χάρη ημιελεύθερης διαβίωσης) και πάντοτε στα πλαίσια μιας σύγχρονης σωφρονιστικής πολιτικής για τους ενήλικους. Οσο όμως κάτι τέτοιο απουσιάζει από την ελληνική πραγματικότητα, μέτρα τέτοιου είδους (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 67).

3.16 Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των ελληνικών σωφρονιστικών καταστημάτων

Η έλλειψη ερευνών αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των ελληνικών σωφρονιστικών καταστημάτων επιβάλλει μια συνοπτικότητα αναφορά σε συμπεράσματα ανάλογων ξένων ερευνών.

Βέβαια και εδώ ισχύουν όσα ήδη προαναφέρθηκαν σχετικά με μεθοδολογικά προβλήματα καθώς και τους κινδύνους και τις δυσχέρειες γενικεύσεων ερευνητικών δεδομένων. Υπενθυμίζεται ακόμη ότι συνήθως οι έρευνες αυτές αφορούν ιδρύματα που λειτουργούν με διαφορετικά συστήματα μεταχείρισης (M Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 277).

Μετά τις επισημάνσεις αυτές και με κάποιες επιφυλάξεις διατυπώνονται τα ακόλουθα πορίσματα από ξένες έρευνες:

Η ιδρυματική μεταχείριση των ανηλίκων δεν είχε τα αναμενόμενα αναμορφωτικά, θεραπευτικά - με την ευρεία έννοια της λέξης - και σωφρονιστικά αποτελέσματα (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 293).

Έρευνες που συγκρίνουν την ιδρυματική με την εξωιδρυματική μεταχείριση αποδεικνύουν είτε ότι η δεύτερη είναι ελάχιστα πλεονεκτικότερη από την πρώτη, είτε ότι έχουν ίδιους δείκτες υποτροπής οι ανήλικοι που απολύονται από ιδρύματα με αυτούς που συμμετέχουν σε διάφορα εξωιδρυματικά προγράμματα.

Πάντως δεν φαίνεται να υπάρχουν έρευνες που να παρέχουν καλύτερα αποτελέσματα για τους πρώην τροφίμους καταστημάτων απ' ό,τι για εκείνους που έλαβαν μέρος σε προγράμματα ανοικτής περίθαλψης. Π.χ. τα κλασικά αμερικάνικα πειράματα Χαΐφιλντ (Heighfields) της δεκαετίας του

1950 και Πρόβο (Prono) της δεκαετίας του 1960 όπου διεξήχθησαν με συνεργασία δικαστών - ανηλίκων, έδειξαν, ότι οι ανήλικοι κλειστών ιδρυμάτων είχαν δείκτες επιτυχίας που κυμαίνονταν στο 45%. Δηλαδή πολύ περισσότεροι από τους μισούς πρώην τροφίμους, μετά από 12 μήνες στο πρώτο πείραμα και μετά από 6 μήνες στο δεύτερο, έδωσαν δείγματα ότι ήταν αναγκαία η επανεισαγωγή τους στο ίδρυμα.

Αντίθετα, οι έφηβοι που συμμετείχαν στα δύο πειράματα και πήραν μέρος σε εντατικές ομαδικές συζητήσεις, εργασία για την κοινότητα, κατευθυνόμενα ψυχαγωγικά προγράμματα, κλπ. είχαν ποσοστά επιτυχίας που ξεπέρασαν το 60% (63% στο πρώτο πείραμα, που είχε ένα βραχύ καθεστώς ημιελεύθερης διαβίωσης και 73% στο δεύτερο) [L. Radzino-Wich/M.E. Wolfgang, 1971, σελ. 266-296].

Η συνεργασία των δικαστών ανηλίκων εξασφάλιζε σε μεγάλο βαθμό τη συγκρισιμότητα της πειραματικής, ελεύθερης ή ημιελεύθερης ομάδας και της ομάδας ελέγχου του κλειστού ιδρύματος. Ωστόσο, πάντα υπάρχει το μεθολογικό πρόβλημα ότι επιλέγονται συνήθως οι πιο δύσκολες περιπτώσεις για μεταχείριση σε κλειστά ιδρύματα και επομένως έχουν και χειρότερη έκβαση (Σπινέλλη Κ.Δ., 1985, σελ. 73-79).

- Έρευνες που συγκρίνουν διάφορες μορφές ιδρυματικής μεταχείρισης (θεραπευτική - αυστηρή) ή ιδρύματα διαφόρων τύπων (λ.χ. κτίρια με 20 αγόρια - κτίρια με 50 αγόρια) καθώς και η διερεύνηση άλλων παρόμοιων μεταβλητών, δεν έδειξαν ουσιώδεις διαφορές στην υποτροπή των πρώην τροφίμων των συγκρινόμενων ιδρυμάτων (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 288-289).
- Ορισμένοι ψυχωσικοί τύποι ανηλίκων φαίνεται ότι αντιδρούν θετικά στην ιδρυματική και θεραπευτική μεταχείριση π.χ. οι «νευρωτικοί», οι

συγκινησιακοί απαθείς, οι διανοητικά ανεπτυγμένοι, οι ομιλητικοί και όσοι έχουν δυνατότητες ενδοσκόπησης υποβοηθούνται από συμβουλευτική ή ψυχοθεραπεία. Τα αποτελέσματα όμως αμφισβητούνται για τους «παθητικούς, συμμορφούμενους» τύπους ή για τους ανηλικούς που επιζητούν κύρος και εξουσία (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 285-287).

Εξάλλου δεν φαίνεται να υπάρχει ένας ξεχωριστός τύπος «επικίνδυνου» ή «βίαιου» ανηλίκου που να είναι διαγνώσιμος. Τούτο έχει ως συνέπεια να μην είναι δυνατό να προκαθοριστούν οι ανήλικοι των οποίων ο περιορισμός επιβάλλεται για την ασφάλεια της κοινωνίας (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 294-295).

- Η χρησιμοποίηση σε ιδρυματικά προγράμματα της μεθόδου της «τροποποίησης της συμπεριφοράς» μέσω παροχής προνομίων για «καλή συμπεριφορά» παρουσιάζει δυσκολίες στην εφαρμογή της από το επιστημονικό προσωπικό των ιδρυμάτων. Επίσης και η επίδραση είναι μικρής διάρκειας. Πάντως, σχετικές έρευνες αναφέρονται γενικά με αισιοδοξία, ιδιαίτερα ως προς την διαδικασία μάθησης συγκεκριμένων δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για μια επιτυχημένη διαβίωση στην κοινωνία. Λ.χ. πώς πρέπει να αντιδρά ο ανήλικος σε πιέσεις φίλων για συμμετοχή σε αντικοινωνικές πράξεις, τι μεθόδους πρέπει να ακολουθεί για να βρει εργασία, πώς πρέπει να προγραμματίζει το μέλλον του κλπ. (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 279).

Η στάθμιση των συμπερασμάτων από εις έρευνες που αναφέρθηκαν αλλά και η προσεκτική ανάγνωση αποσπασμάτων από άλλες έρευνες, τα οποία κατέστη δυνατό να εντοπισθούν, οδηγεί στο ακόλουθο πόρισμα.

Η στέρηση της ελευθερίας για ορισμένους ανηλικούς και για ορισμένο χρονικό διάστημα, έχει κάποια επίδραση, με την προϋπόθεση ότι οι ανήλικοι

στο ίδρυμα αποκτούν θετικές διαπροσωπικές εμπειρίες και ότι υπάρχει μεταϊδρυματική υποστήριξη. «Θετικές εμπειρίες» όμως και «ίδρυμα» κατά κανόνα δεν συνυπάρχουν. Έτσι το πόρισμα αυτό έχει περιορισμένη ισχύ (M. Rutter/H. Giller, 1983, σελ. 291).

Από την άλλη πλευρά, αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένοι εγκληματολόγοι και ποινικολόγοι, αντιμετωπίζουν, έτσι και αλλιώς, με σκεπτικισμό το θεσμό της φλάκισης. Στα πλαίσια μάλιστα του δικαίου ανηλίκων, αναπτύσσεται η λεγόμενη «πράσινη τάση», οι οπαδοί της οποίας επιδιώκουν την πλήρη κατάργηση της κλειστής ιδρυματικής μεταχείρισης για τους ανήλικους. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα να αναζητούνται και να δοκιμάζονται νέες μέθοδοι εξωϊδρυματικής μεταχείρισης (Κουράκης Ν., 1986, σελ. 151-159).

3.17 Η επιβολή ποινών σε άτομα μετεφηβικής ηλικίας

Η μεταχείριση ανηλίκων καλύπτει ένα σχετικά ευρύ φάσμα μέτρων: αναμορφωτικών, θεραπευτικών, περιορισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα αλλά και ποινών. Οι ποινές μάλιστα κατά παράδοξο τρόπο - σε πρώτο επίπεδο - επιβάλλονται πολύ συχνότερα από οποιαδήποτε άλλη μεταχείριση στην καλύτερη περίπτωση στους μισούς περίπου ανήλικους έως 21 ετών.

Το 1974, στους 10 ανήλικους είχαν τιμωρηθεί με ποινή ενηλίκων, το 1984 το ποσοστό μειώθηκε κάπως (52,9%). Ακόμη στοιχεία του 1985 από την Ε.Σ.Υ.Ε. (Στατιστική της Δικαιοσύνης φανερώνουν ότι οι καταδικασμένοι σε ποινές ανήκουν στις κατηγορίες των εφήβων και μετεφήβων. Και ενώ σύμφωνα με τα άρθρα 122 και 127 του Π.Κ. οι πρώτοι υποβάλλονται είτε σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, είτε σε περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία σε 740 ή στο 85% των

εφήβων έχουν επιβληθεί συνηθισμένες ποινές. «Γεννιούνται» επομένως δύο ερωτήματα:

α) Μήπως καταδικάζονται σε ποινές ενηλίκων έφηβοι;

β) Για ποιο λόγο περισσότεροι από το 50% των ανηλίκων έως 21 ετών καταδικάζονται σε ποινές;

Η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι ότι στη πραγματικότητα δεν καταδικάζονται σε ποινές έφηβοι. Από τη διερεύνηση των ειδικότερων στατιστικών δεδομένων προκύπτει ότι δεν επιβάλλονται ποινές σε ανηλίκους 13 έως 16 ετών, αλλά σε μετέφηβους που έχουν συμπληρώσει το 17^ο έτος της ηλικίας τους. Είναι επίσης ενδεχόμενο στις παραβάσεις του Κ.Ο.Κ., οι οποίες αποτελούν τις κατ' εξοχήν αξιόποινες πράξεις των εφήβων, να μην καταβάλλεται πάντα ιδιαίτερη προσπάθεια απ' όλα τα δικαστήρια της χώρας για την εξακρίβωση της ηλικίας των ανηλίκων. Έτσι, ίσως ορισμένοι έφηβοι προσθέτουν μερικούς μήνες στην ηλικία τους, ώστε να έχουν μεταχείριση ατόμων μετεφηβικής ηλικίας και να αποφύγουν την ουσιαστική παρέμβαση του δικαστηρίου ανηλίκων. (Σπινέλλη Κ.Δ., 1982, σελ. 78).

Η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα στηρίζεται σε δύο διαπιστώσεις:

- Ατομα μετεφηβικής ηλικίας (18-21 ετών) παραβιάζουν συχνότερα τους νόμους από ό,τι ανήλικοι μικρότερης ηλικίας. (Σπινέλλη Κ.Δ., 1985, σελ. 156).
- Η μεγάλη καθυστέρηση, στην διεκπεραίωση των υποθέσεων έχει ως αποτέλεσμα ορισμένοι έφηβοι που φέρονται ως δράστες να δικάζονται από το δικαστήριο ανηλίκων, όταν πλέον έχουν συμπληρώσει το 17^ο έτος της ηλικίας και έτσι να διογκούνται ακόμη περισσότερο ο αριθμός των.

δραστών μετεφηβικής ηλικίας (Λούτση Ζ., Εισήγηση στο Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέδριο, Ζάππειο 1985).

Από την άλλη πλευρά, στις περιπτώσεις ατόμων μετεφηβικής ηλικίας το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει είτε ελαττωμένη είτε πλήρη ποινή (άρθρο 133 Π.Κ.). Ο συνδυασμός επομένως όλων των παραπάνω στοιχείων ερμηνεύει την επιβολή ποινών στο ήμισυ περίπου των περιπτώσεων των ανηλίκων. Ουσιαστικά δηλαδή δεν πρόκειται για περιπτώσεις ανηλίκων, αλλά ατόμων μετεφηβικής ηλικίας στα οποία κατά κανόνα επιβάλλει το δικαστήριο κάποια ποινή (άρθρα 133 και 83 Π.Κ.) αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις επίπληξη ή επιμέλεια γονέων ή επιμέλεια της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων.

3.18 Νέα μέτρα μεταχείρισης ανηλίκων

Σε πολλές χώρες η μεταχείριση των ανηλίκων λειτούργησε ως φυτώριο, όπου αναπτύχθηκαν και δοκιμάστηκαν νέοι θεσμοί.

Στο σημείο αυτό λοιπόν, θεωρείται σκόπιμο, έστω και επιγραμματικά να γίνει αναφορά σε ορισμένους από αυτούς.

Η «απεγκληματοποίηση», η «αποδικαστηριοποίηση» και η «αποϊδρυματοποίηση» θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι αποτελούν το τρίπτυχο των γνωρισμάτων ορισμένων νέων τάσεων που παρατηρούνται στην περιοχή του ποινικού δικαίου γενικά και ειδικότερα του δικαίου ανηλίκων. Οι τάσεις αυτές δημιουργήθηκαν κάτω από τις επιδράσεις της «νέας» ή κριτικής εγκληματολογίας, του κινήματος για τα δικαιώματα του παιδιού, των ερευνητικών αποτελεσμάτων μελετητών και ορισμένων

κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συγκυριών (Σπινέλλη Κ.Δ., 1982, σελ. 78). Ειδικότερα:

Η «απεγκληματοποίηση», δηλαδή η νομοθετική ενέργεια με την οποία καταργείται το αξιόποινο μιας μορφής συμπεριφοράς, θα ήταν δυνατό να εφαρμοστεί και στο ελληνικό δίκαιο ανηλίκων. Π.χ. ορισμένες παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. θα ήταν ευκαίιο να διευθετούνται με ιδιοκτητικό πρόστιμο ή άλλες διοικητικές κυρώσεις από αρμόδια όργανα και να μην παραπέμπονται στο δικαστήριο ανηλίκων παρά μόνο κατ' εξαίρεση (Σπινέλλη Κ.Δ., 1982, σελ. 78).

Η «αποδικαστηριοποίηση» ή «εκτροπή» από το δικαστήριο ανηλίκων περιλαμβάνει κάθε παρέκκλιση από μια κανονική σειρά πράξεων στο πεδίο της διαδικασίας πριν εκδοθεί η απόφαση (π.χ. διακοπή της ανάκρισης ή της έκτισης της ποινής, αποχή από δίωξη συνδυασμένη με αποκατάσταση της ζημιάς ή θεραπεία, ή συμφιλίωση, ή διευθέτηση από αρμόδια αστυνομικά όργανα, ή παραπομπή σε σχολικό ψυχολόγο κλπ.) [πορίσματα από το 13^ο Συνέδριο Διεθνούς Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, 1985, σελ. 185 στο Τμήμα 3^ο: «Αποδικαστηριοποίηση» και «Συμβιβασμός»].

Ο θεσμός της «εκτροπής» θα ήταν χρήσιμο να μεταφυτευθεί στην Ελλάδα για ορισμένες μορφές αξιόποινης συμπεριφοράς ανηλίκων (π.χ. αλητεία, κλοπές ευτελούς αξίας).

Είναι ευνόητο ότι με αυτές τις πρακτικές αποφεύγεται ο στιγματισμός των ανηλίκων, ο οποίος τελικά και με την ίδρυση των ξεχωριστών δικαστηρίων ανηλίκων δεν έχει τελείως αποτραπεί.

Επιπρόσθετα, η σημαντικότερη ελάφρυνση των δικαστηρίων που θα επακολουθούσε εάν ακολουθούνταν μια τέτοια λύση; θα επέτρεπε στα

δικαστήρια ανηλίκων να απασχοληθούν ουσιαστικά με σοβαρότερες περιπτώσεις.

Από την άλλη πλευρά, η «αποϊδρυματοποίηση» δηλαδή η υποκατάσταση σε σημαντικό βαθμό των παραδοσιακών τρόπων μεταχείρισης ανηλίκων σε κλειστά ιδρύματα με νέα, ανοικτής περίθαλψης εφαρμόζεται ήδη σε ευρεία κλίμακα και με επιτυχία σε πολλά κράτη. Τα κυριότερα από αυτά, που άλλωστε συμπληρώνουν τα ήδη προβλεπόμενα μέτρα (άρθρα 122 και 127 Π.Κ.) και που είναι δυνατόν να εφαρμοστούν χωρίς να απαιτείται ειδική υλικοτεχνική υποδομή, είναι:

- η επίβλεψη ανήλικου δράστη (κάτω από 14 ετών) από κάποια κοινωνική υπηρεσία, εκτός του δικαστηρίου ανηλίκων.
- η αποζημίωση του θύματος, εάν ο ανήλικος εργάζεται ή εάν είναι σε θέση να εργαστεί.
- η αποκατάσταση της βλάβης που προξένησε ο ανήλικος με προσωπική εργασία του.
- η υποχρέωση του ανήλικου να εργαστεί χωρίς αμοιβή για κάποιο κοινωφελή σκοπό (δενδροφύτευση, συντρέφηση ηλικιωμένων σε οίκο ευγηρίας, κλπ.)
- η παρακολούθηση ορισμένων μαθημάτων, λ.χ. οδήγησης αν ο ανήλικος έχει εμπλακεί σε παράβαση Κ.Ο.Κ.
- η συμμετοχή του ανήλικου σε ομάδα συμβουλευτικής, ψυχοθεραπείας, αποτοξίνωσης ή σε άλλες παραπλήσιες δραστηριότητες.
- η προσωρινή τοποθέτηση του ανήλικου σε ανάδοχη οικογένεια.

- η υποχρεωτική διανυκτέρευση για ένα ή περισσότερα Σαββατοκύριακα σε εκπαιδευτικό κέντρο με σκοπό την παρακολούθηση ενός εντατικού προγράμματος επαγγελματικού προσανατολισμού, εξειδίκευσης, κλπ. (Α. Chaidou, 1986, σελ. 1013-1014).

Η διαδικασία της «αποϊδρυματοποίησης» ενισχύεται με δύο ακόμα θεσμούς που δεν αντικαθιστούν αλλά συντέμνουν μόνο το χρόνο της ιδρυματικής μεταχείρισης. Αυτοί είναι:

- η ταχεία απόλυση με όρους ή με δοκιμαστική άδεια, πάντοτε όμως με την επίβλεψη από αρμόδια αρχή και υποστήριξη από την κοινότητα.
- η χρησιμοποίηση ημιελεύθερης διαβίωσης είτε μόνο κατά τη διάρκεια της ημέρας για εκπαιδευτικούς λόγους είτε μόνο κατά τη διάρκεια της νύχτας για εργαζόμενους ανηλίκους ή μαθητές, οι οποίοι είναι σκόπιμο να συμμετάσχουν σε ειδικά προγράμματα κοινωνικής επανένταξης.

Στην Ελλάδα εφαρμόζεται ο πρώτος θεσμός, αλλά χωρίς τη σημαντική βοήθεια που προσφέρει στον ανήλικο η λεγόμενη μεταϊδρυματική αρωγή.

- Ο δεύτερος θεσμός, των μονάδων ημιελεύθερης διαβίωσης, δεν εφαρμόζεται. Ωστόσο, η διττή χρησιμοποίηση των ιδρυμάτων αυτών με πρωινά και νυκτερινά προγράμματα δίνει τη δυνατότητα να εξυπηρετηθούν ανήλικοι με διαφορετικές ανάγκες κοντά στο περιβάλλον τους, αν αυτό είναι εγκληματογόνο, γιατί είναι εφικτό να ιδρυθούν πολλές τέτοιες μικρές μονάδες χαμηλού κόστους σε νομαρχιακό επίπεδο (Στοιχειώδεις Κανόνες για την Απονομή Δικαιοσύνης στους Νέους, 1985, σελ. 35).

3.19 Η μεταχείριση των ανηλίκων

Από καιρό σε καιρό οι αναγνώστες των εφημερίδων τσιπιλίζονται από «έρευνες» για τα ιδρύματα Αγωγής, όπου η δημοσιογραφική πέννα στάζει δάκρυ και φαρμάκι και οι συντάκτες τους διαρρηγνύουν τα ιμάτιά τους για τα τραγικά τεκτανόμενα στους χώρους αναμόρφωσης. Οι αυτοχριζόμενοι ειδικοί κάθε κοινωνικής προέλευσης, εξανίσταται διαπιστώνοντας πόσο πίσω είμαστε σε αυτή τη χώρα και πόσο παραμελημένη είναι η ειδική αγωγή των παραστρατημένων νέων. Και ύστερα, αφού το κοινό ριγήσει από το διοχετευόμενο ηθικό πανικό, νέες ροές κινδυνολογίας για την αυξανόμενη παραβατικότητα της νεολαίας μετατρέπουν τους λαϊκούς ανθρώπους σε λαϊκούς δικαστές που αποζητούν βαρύτατες ποινές για αυτούς τους ασυνείδητους και ασυγκράτητους νεαρούς αλήτες.

Θα ήταν ωστόσο χρήσιμο να μπορούμε να αναφερόμαστε στο θεσμό της ειδικής αγωγής. Ξεφεύγοντας από κατακραυγές και αόριστα ευχολόγια αλλά και χωρίς να εθελουφλούμε στις εσωτερικές του αντιφάσεις. Αν τα ιδρύματα αυτά πραγματικά παρέχουν ελλειμματική αγωγή να αναζητούμε τους λόγους για τους οποίους συμβαίνει αυτό και τα περιθώρια για νέες πρακτικές και εναλλακτικές μεταχείρισης. (Μόσχος Γεώργιος, 1990, σελ. 423)

Όταν μιλάμε για κριτική της μεταχείρισης των ανηλίκων θα πρέπει καταρχήν να γίνει διάκριση μεταξύ παιδιών και εφήβων ως προς τα μέτρα που επιβάλλονται και την μεταχείριση πριν και μετά την επιβολή των σχετικών μέτρων. (Χαϊδου Α., 1990, σελ. 32)

3.20 Μεταχείριση των παιδιών

Για τα παιδιά -από την συμπλήρωση του 6^{ου} μέχρι την συμπλήρωση του 12^{ου} έτους της ηλικίας- που τελούν μια αξιόποινη πράξη προβλέπεται η επίβλεψη αναμορφωτικών μέτρων, τόσο εξωϊδρυματικών, όσο και ιδρυμάτων.

Στα εξωϊδρυματικά μέτρα ανήκουν η επίπληξη, η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του παιδιού στους γονείς ή τους κηδεμόνες του και η ανάθεση της επιμέλειας του παιδιού σε ειδικούς επιμελητές ανηλίκων. Ιδρυματικό αναμορφωτικό μέτρο είναι η εισαγωγή του παιδιού σε κρατικό κατάστημα αγωγής.

Στην παιδική ηλικία δεν μπορούμε ένα μιλάμε για εφαρμογή μέτρων που αποσκοπούν στην μεταχείριση του ατόμου πέρα από το στενό συγγενικό του περιβάλλον.

Μόνο σε στενό οικογενειακό πλαίσιο, όταν βέβαια υπάρχει και λειτουργεί σωστά, μπορεί να γίνει προσπάθεια ορθής κοινωνικοποίησης του παιδιού. Τα εξωϊδρυματικά μέτρα που προβλέπονται για τα παιδιά μπορούν να εφαρμοστούν μόνο με τη σύμπραξη του στενού οικογενειακού κύκλου. Το γεγονός όμως ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών εκείνων που καταλήγουν στο δικαστήριο ανηλίκων στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος θέτει αυτομάτως τα εξωϊδρυματικά μέτρα εκτός δυνατότητα επιβολής.

Η επίπληξη, που επιβάλλεται ανεξάρτητα από την συνειδητοποίησή του ή μη εκ μέρους του παιδιού, αποτελεί το συχνότερο μέτρο κύρωσης των παιδιών που διαπράττουν εγκλήματα. Η επίπληξη είναι το ηπιότερο μέτρο που διαθέτουν σήμερα οι δικαστές ανηλίκων ως μέσο τιμωρίας.

Η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας στους γονείς ή τους κηδεμόνες του παιδιού, εξαρτάται από δυο κυρίως παράγοντες. Από το αν υπάρχει κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον και από το ζήλο του επιμελητή ανηλίκων κατά το χρονικό διάστημα που ακολουθεί μετά την επιβολή του μέτρου από το δικαστήριο.

Το τρίτο εξωϊδρυματικό μέτρο, η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε ειδικούς επιμελητές ανηλίκων, που επιβάλλεται κατά ένα 30% κατά μέσον όρον στα παιδιά είναι αδύνατο να εφαρμοσθεί, αν το παιδί δεν έχει συγγενικό περιβάλλον στο οποίο να ζει και να κινείται. Η περιοδικότητα του ελέγχου από την πλευρά του επιμελητή με την σχετική σύνταξη της έκθεσης που κάνει κάθε 6 μήνες θα έπρεπε να είναι συχνότερη. Το μόνο ιδρυματικό μέτρο που προβλέπεται για τα παιδιά που εγκληματούν είναι η τοποθέτηση σε κρατικό ίδρυμα αγωγής. Το ότι κατά μέσον όρον 3 στα 100 παιδιά κλείνονται με δικαστική απόφαση σε κατάσταση δεν αναιρεί τον κατ' εξοχήν σκληρό χαρακτήρα του μέτρου. Η ύπαρξη της κύρωσης αυτής για τα παιδιά δεν δικαιολογείται και λόγω του ελαχίστου αριθμού εγκλεισμού αλλά και λόγω της ακαταλληλότητας του προγράμματος που εμπεριέχει για μεταχείριση ατόμων παιδικής ηλικίας.

3.21 Μεταχείριση των εφήβων

Τα αναμορφωτικά μέτρα που επιβάλλονται στα παιδιά προβλέπονται και για τους εφήβους και επιβάλλονται από το δικαστήριο των ανηλίκων με την αντίστοιχη συχνότητα.

Η αποτελεσματικότητα των εξωϊδρυματικών μέτρων κρίνεται βασικά από το κατά πόσο περιέχει σύμπραξη του συγγενικού περιβάλλοντος του ανηλίκου και του επιμελητή, που επιλαμβάνεται της κάθε περίπτωσης. Εκτός

όμως από αυτά μπορεί να επιβληθεί και ποινικός σωφρονισμός, μια ποινή με απαράδεκτα μεγάλα χρονικά όρια στέρησης της ελευθερίας (5-20 χρόνια, αν για την πράξη που τελέστηκε ο νόμος απειλεί ποινή στερητική της ελευθερίας πάνω από 10 χρόνια ή από 6 μήνες μέχρι 10 χρόνια για τις άλλες περιπτώσεις) και με δυνατότητες επιβολής σε άτομα που έχουν συμπληρώσει τα 12 μόλις χρόνια τους, ενώ σε άλλες νομοθεσίες όπου η ποινική υπευθυνότητα αρχίζει σε μεγαλύτερες ηλικίες κυρώσεις τέτοιου είδους προβλέπονται μόνο για ενηλίκους.

Στην Αγγλία και την Ουαλία, όπου έχουμε κατάργηση πλέον της αόριστης ποινής για ανηλίκους στα πλαίσια του συστήματος μεταχείρισης borstal (borstal training) και αντικατάστασή της από το 1982 με την ειδική ποινή ανηλίκων (youth custody), ο εγκλεισμός των εφήβων 15-16 ετών δεν θα μπορεί να διαρκέσει πάνω από ένα χρόνο.

Ο ποινικός σωφρονισμός εκτίεται στα δυο σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων που υπάρχουν σε όλη την Ελλάδα, τα οποία ουσιαστικά δεν διαφέρουν από μια κοινή φυλακή για ανηλίκους. Ας σημειωθεί ότι σε άλλες νομοθεσίες, στα πλαίσια ενός συστήματος πρόνοιας, οι ανήλικοι εγκληματίες εισάγονται βασικά μόνο σε ιδρύματα αγωγής και μάλιστα σε ανοικτά. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 34)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Εγκλεισμός των ανηλίκων. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις

4.1 Εισαγωγή

Κατ' αρχήν τι εννοούμε όταν μιλάμε για εγκλεισμό -χρησιμοποιώντας έναν ορισμό- εννοούμε κάθε περιορισμό ή στέρηση της ελευθερίας που επιβάλλεται από όργανα του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. (Φαρσεδάκης Ιάκ., 1991, σελ. 260)

Το γεγονός ότι ορισμένα άτομα μετά από αλλεπάλληλα «φιλτραρίσματα» του συστήματος απονομής δικαιοσύνης καταδικάζονται σε ποινές στερητικές της ελευθερίας και εγκλίνονται για το σκοπό αυτό στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας δεν συνεπάγεται αυτόματα την απώλεια ορισμένων ιδιοτήτων που εξακολουθούν να το χαρακτηρίζουν. Συνεχίζουν να είναι άνθρωποι και πολίτες (εκτός μόνο από τις περιπτώσεις εκείνες που έχει επιβληθεί με τη δικαστική απόφαση στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων) όπως ήταν και στην ελεύθερη κοινωνία.

Ο εγκλεισμός στόχο έχει μόνο τον περιορισμό της ελευθερίας κίνησης και όχι παράλληλα τη στέρηση ενός πλήθους ελευθεριών των κρατούμενων. Η προστασία όλων των δικαιωμάτων που απορρέουν από το Σύνταγμα επεκτείνεται χωρίς αμφιβολία σε όλα τα άτομα εντός και εκτός «τειχών», επομένως κάθε σχετική αναφορά σε δικαιώματα που αφορούν άτομα του ελεύθερου ή του κλειστού περιβάλλοντος είναι περιττή. Το γεγονός όμως ότι στα νομοθετικά κείμενα, εθνικά και διεθνή, γίνεται αναλυτική καταγραφή των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που έχουν οι κρατούμενοι, δημιουργεί

προβληματισμούς για το αν πίσω από την καταγραφή αυτή υπάρχει κάποια σκοπιμότητα ή όχι.

Οι ειδικότερες αυτές σε σχέση με το Σύνταγμα αναφορές προσπαθούν να πείσουν με την μεγαλοστομία που τις χαρακτηρίζει για μια «αυξημένη» προστασία των δικαιωμάτων των κρατούμενων κατορθώνουν όμως το αντίθετο, λόγω της ιδιάζουσας κατάστασης στην οποία βρίσκεται η ομάδα αυτή του πληθυσμού θα έπρεπε να αποτελεί αντικείμενο πράγματι αυξημένης προστασίας.

Λιγότερο ή περισσότερο τα άτομα του ελεύθερου κοινωνικού περιβάλλοντος μπορούν ευκολότερα με πολλούς τρόπους να προασπισθούν τα συνταγματικά τους δικαιώματα σε περίπτωση προσβολής τους, οι έγκλειστοι όμως δεν έχουν τη δυνατότητα αυτή. Το θέμα των ανηλίκων κρατουμένων ειδικότερα χρειάζεται μεγαλύτερη προσοχή στον τομέα αυτό, οι σχετικές ρυθμίσεις στην Ελλάδα όμως δεν αφήνουν περιθώριο αισιοδοξίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι παρά τις νομοθετικές, νομολογιακές και πρακτικές διαφορές στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης των επιμέρους πολιτειών της Αμερικής έχει δοθεί σε ομοσπονδιακό επίπεδο, ιδιαίτερη σημασία στην τήρηση των συνταγματικών εγγυήσεων όταν πρόκειται για ανήλικους, για τους οποίους εκκρεμεί κάποια ποινική διαδικασία ή που εκτίουν την ποινή τους στα σωφρονιστικά καταστήματα.

Στο νέο ελληνικό σωφρονιστικό κώδικα αναγνωρίζεται τυπικά στους κρατούμενους η άσκηση των δικαιωμάτων τους που τους αναγνωρίζει ο νόμος, σε λεπτομερέστερη όμως εξέταση των διατάξεων διαπιστώνει κανείς ότι οι κρατούμενοι εξακολουθούν να περιορίζονται ως προς τη άσκηση ορισμένων θεμελιωδών συνταγματικών δικαιωμάτων. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 52)

Η προσβολή των δικαιωμάτων των ανηλίκων, κατά το στάδιο του εγκλεισμού είναι γεγονός, με συνέπεια την κλιμάκωση των αρνητικών καταναγκαστικών ανταλλαγών.

Τα συστήματα κοινωνικού ελέγχου είναι τόσο πολυσύνθετα, ακόμα και μόνο μέσα στα πλαίσια της ποινικής καταστολής (πολλαπλότητα ποινικών θεσμών, ύπαρξη συμβουλίων πρόληψης, επιτροπών ηθικής, υπερεθνικών θεσμών, όπως η επιτροπή και τα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια Δ.Α.) ώστε οι ασχολούμενοι ειδικότερα με αυτά τα θύματα, ιδιαίτερα με την αντεγκληματική πολιτική να καταφεύγουν πια στην χρήση της τυπικής λογικής που αποτελεί τη βάση της τεχνικής ευφορίας για να βρουν κάποια εξήγηση της λειτουργίας τους. Η μέθοδος αυτή καθιστά πράγματι θεατές τις μεταμορφώσεις του συστήματος και υπογραμμίζει με το πέρασμα από το απλό στο σύνθετο και το μοναδικό στο πολλαπλό τους κινδύνους ασυνέπειας που δεν είναι λίγοι. Και που είναι φυσικό και αναμενόμενο πάντως να υπάρχουν.

Η διαφορετική επιστημονική προέλευση των «ειδικών» που ασχολούνται με τους ανήλικους, αλλά και ο διαφορετικός ψυχισμός τους που οδηγούσε ετερογένεια πρακτικών, η σύγκρουση και το μη ξεκαθάρισμα των πραγματικών στόχων του εγκλεισμού (τιμωρία-προφύλαξη-βοήθεια), οι δυσχέρειες που παρατηρούνται στο διαγνωστικό επίπεδο (διάκριση παραβατικότητας και συναισθημάτων διαταραχών), η ανεπάρκεια των μέσων οδηγούν σε συγκρούσεις και συγχύσεις και σε αλλοπρόσαλλες τακτικές. Του προσβάλλουν το δικαίωμα του ανθρώπου.

1. Προσβάλλουν την αρχή της ισότητας με τις ανισοκατανομές των διώξεων και του εγκλεισμού.
2. το δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, μια και εκτός από την προσβολή της προσωπικότητας, το στιγματισμό, την υποθήκευση

του μέλλοντός τους, η προσπάθεια υποχρεωτικής συμμόρφωσής τους προς ιδέες και σχήματα προκατασκευασμένα όχι πάντοτε με επιτυχία, στα οποία καλούμε τους ανήλικους να συμμορφωθούν, χωρίς και να έχουν συμμετάσχει κατά το μέτρο που επιβάλλεται στην σχεδιάσή τους, μοιάζει με ένα είδος «πλύσης εγκεφάλου», αφού προσβάλλει την ελευθερία της συνείδησης.

3. Προσβάλλουν τέλος και την αρχή της αναλογικότητας, αφού όπως είδαμε η απλή κλοπή των ανηλίκων -καμιά φορά ούτε και αυτή, αλλά ο κίνδυνος να περάσει ο ανήλικος σε μια τέτοια πράξη- δέχεται ως απάντηση την στέρηση της ελευθερίας του, τον εγκλεισμό του.

Αλλά και αν ακόμη η πράξη του είναι σοβαρή, πολλές φορές μένουμε στην επιφάνεια και δεν προχωρούμε στο βάθος των πραγματικών και όλα αυτά συμβαίνουν και για έναν άλλο σπουδαίο λόγο.

Γιατί εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι οι ευκαιριακές τακτοποιήσεις. Η τακτική και όχι η στρατηγική αντιμετώπιση του προβλήματος. Δίνουμε απαντήσεις νεκρές σε ζωντανά υπαρκτά προβλήματα. Η πραγματική υποταγή σε ευκαιριακές πιέσεις οδηγεί στην αδυναμία μας να χαράξουμε μια συνεπή ενιαία κατευθυντήρια γραμμή. (Φαρσεδάκης Ιάκ., 1991, σελ. 27, 271)

4.2 Εγκλεισμός σε Ίδρυμα Αγωγής

Τα ιδρύματα Αγωγής (πρώην Αναμορφωτήρια) συστήθηκαν το 1940 και υπάγονται στην αρμοδιότητα του υπουργείου Δικαιοσύνης. Το τμήμα Καταστολής Εγκληματικότητας Ανηλίκων του υπουργείου μεριμνά για την ίδρυση, κατάργηση, οργάνωση και λειτουργία τους.

Εκεί μπαίνουν παιδιά (6-12 ετών) και έφηβοι (13-17 ετών) που διαπράττουν ένα έγκλημα με απόφαση του δικαστηρίου ανηλίκων. Σήμερα λειτουργούν 3 ιδρύματα ανηλίκων.

Το ίδρυμα αγωγής ανηλίκων αρρένων στοιχειώδους (καταργήθηκε) και επαγγελματικής εκπαίδευσης Κορυδαλλού, δυναμικότητας 75 παιδιών, όπου εισάγονται ανήλικοι 15-17 ετών, το ίδρυμα αγωγής ανηλίκων αρρένων στοιχειώδους εκπαίδευσης Βόλου, δυναμικότητας 20 παιδιών, όπου εισάγονται ανήλικοι 7-14 ετών και το ίδρυμα αγωγής ανηλίκων Θηλέων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Παπάγου (Αθήνα) δυναμικότητας 30 παιδιών, όπου εισάγονται ανήλικα κορίτσια 12-17 ετών συνήθως.

Η διάρκεια του εγκλεισμού σε ίδρυμα αγωγής είναι αόριστη, (άρθρο 122 και 125 Π.Κ) από το 1958 όμως και μετά καθορίστηκαν ως ελάχιστη παραμονή οι 6 μήνες (Τρωϊωάνου- Λουλά Α., 1987, σελ. 215' υποστηρίζεται και η 8μηνη προθεσμία, Τζέρμπη Φ., 1989, σελ. 6). Συνήθως μετά από 1-2 μηνών παραμονή στο ίδρυμα αγωγής παρέχονται άδειες 1-3 ημερών και διανυκτερεύσεων με ευθύνη του διευθυντή και 15 ημερών για τις γιορτές Χριστουγέννων και Πάσχα μετά την έγκριση του υπουργείου Δικαιοσύνης. Φυσικά στην πράξη, χρήση των αδειών αυτών δεν μπορεί να γίνει από ανήλικους που στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος.

Στόχος του εγκλεισμού σε ίδρυμα αγωγής είναι η αναμόρφωση του παιδιού ή του εφήβου. Τόσο όμως οι συνθήκες διαβίωσης του ανηλίκου στο ίδρυμα, όσο και τα εξαγγελόμενα μέσα και οι στόχοι της μεταχείρισης κάθε άλλο παρά σε μια αναμόρφωση μπορούν να συμβάλλουν. Τα μόνο θετικά σημεία στο πρόγραμμα μεταχείρισης των ιδρυμάτων είναι η υποχρεωτική διδασκαλία της βασικής εκπαίδευσης και η προσπάθεια επαγγελματικής κατάρτισης των ανηλίκων. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 37)

Ας δούμε όμως τι στην πράξη γίνεται στα ιδρύματα Αγωγής όσον αφορά την εκπαίδευση.

Στο ίδρυμα ανηλίκων Κορυδαλλού λειτουργεί ειδικό δημοτικό σχολείο για τα παιδιά που δεν έχουν ολοκληρώσει την βασική τους εκπαίδευση, καθώς και σχολή ηλεκτροτεχνιτών και μηχανοτεχνιτών αυτοκινήτων. Διαθέτει τεχνικά τμήματα που διακρίνονται σε ξυλουργείο, οικιακών συσκευών, οικοδομικό-υδραυλικό. Σε συνεργασία με τον Ο.Α.Ε.Δ. λειτουργεί τμήμα επαγγελματικού προσανατολισμού, τα παιδιά που έχουν τελειώσει το δημοτικό, γυμνάσιο ή λύκειο του Κορυδαλλού.

Ενδεικτικά για το σχολικό έτος 1988-88 είχαμε μόνο 2 απόφοιτους δημοτικού και 9 απόφοιτους της Σχολής ηλεκτροτεχνιτών και μηχανοτεχνιτών αυτοκινήτων.

Οι περισσότεροι τρόφιμοι του ιδρύματος προτιμούν τη φοίτηση σε τεχνικές σχολές, παρά στο σχολείο.

Στο ίδρυμα αγωγής Βόλου, όπου εγκλείονται αγόρια μικρότερης ηλικίας λειτουργεί βασικά Δημοτικό. Για το ίδιο σχολικό έτος δεν έχουμε απόφοιτους.

Τέλος στο ίδρυμα αγωγής Θηλέων Παπάγου λειτουργεί ειδικό σχολείο και γυμνάσιο. Παράλληλα υπάρχουν επαγγελματικά τμήματα με περιεχόμενο σαφώς προσανατολισμένο σε «γυναικείους ρόλους» (όπως οικοκυρικής, κοπτικής, ραπτικής, κομμωτικής κλπ.)

Για το σχολικό έτος 1987-88 δεν έχουμε απόφοιτες, όμως 3 κορίτσια φοιτούσαν σε σχολές εκτός ιδρύματος. Μια συνοπτική εικόνα για τις εκπαιδευτικές δυνατότητες που προσφέρονται στους εγκλείστους των ιδρυμάτων αγωγής μας δίνει ο σχετικός πίνακας που ακολουθεί. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 38)

Εκπαίδευση στα ιδρύματα αγωγής

ΕΤ ΟΣ	Εξεληθόντες			Δημοτικό			Γυμνάσιο			Τεχν/επαγγ Εκπαίδευση			Καμιά εκπαίδευση		
	σ	α	θ	σ	α	θ	σ	α	θ	σ	α	θ	σ	α	θ
197 5	21 3	16 0	53	77	62	15	7	5	2	54	26	28	75	67	8
197 6	27 9	17 0	11 0	10 6	64	42	4	3	1	12 7	79	48	42	23	19
197 7	21 8	16 2	56	69	61	8	1	1	0	90	48	42	58	52	6
197 8	21 8	15 1	67	62	48	14	1	1	0	85	40	45	70	62	8
197 9	17 1	10 9	62	76	67	9	8	6	2	57	16	41	30	20	10
198 0	18 2	13 8	44	10 7	10 0	7	1 3	1 3	0	31	6	25	31	19	12
198 1	99	64	35	49	44	5	7	6	1	25	3	22	18	11	7
198 2	99	64	35	48	43	5	1 2	4	8	16	5	11	23	12	11
198 3	87	61	26	25	15	10	5	3	2	6	4	2	51	39	12
198 4	11 8	63	55	50	16	34	2 2	7	1 5	16	14	2	28	26	2
198 5	13 0	93	37	25	25	0	7 2	5 0	2 2	33	18	15	0	0	0

Πηγή: Εθνική Υπηρεσία της Ελλάδος

Στατιστική της Δικαιοσύνης: Έτη 1975-1985

4.3 Εγκλεισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων

Όταν μιλάμε για εγκλεισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων όσον αφορά την μεταχείριση σημαντικό είναι να κάνουμε τη διάκριση των προσωρινά κρατούμενων και των καταδίκων.

4.3.1 Προσωρινή κράτηση

Η προσωρινή κράτηση μπορεί να διαταχθεί μόνο για έφηβο εφόσον το έγκλημα του οποίου θεωρείται δράστης τιμωρείται σύμφωνα με τον νόμο με κάθειρξη πάνω από δέκα (10) χρόνια. Μέχρι την ηλικία των 15 ετών ο νόμος ορίζει ότι κρατούνται στο ίδρυμα αγωγής, ενώ πάνω από τα 15 στο σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων.

Παρά τα προβλεπόμενα, όμως από το νόμο εγκλείονται και οι ανήλικοι κάτω των 15 ετών σε σωφρονιστικό κατάστημα ως προσωρινά κρατούμενοι με όλες τις αρνητικές συνέπειες.

Στην Ελλάδα ο αριθμός των προσωρινά κρατούμενων ανηλίκων είναι αρκετά υψηλός. Το ποσοστό τους στο σύνολο των κρατούμενων στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας φθάνει το 33% για το διάστημα 1971-1985. Κατά την τετραετία 1982-1985 μάλιστα ο ένας στους δυο είναι υπόδικος.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, αν ο ανήλικος τελικά αθωωθεί, δικαιούται -θεωρητικά τουλάχιστον αποζημίωση για την αποκατάσταση της ζημιάς από την προσωρινή κράτηση. Η αξίωσή του στρέφεται κατά του Δημοσίου, το οποίο με την σειρά του στρέφεται κατά του δικαστή που διέταξε την προσωρινή κράτηση (533 Ε.Π. Κ.Π.Δ.) και πρέπει να αποδείξει την συνδρομή δόλου ή βαρειάς αμέλειάς του. Για τους λόγους αυτούς στην

πράξη δε συμβαίνει τίποτα από τα προβλεπόμενα. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 43)

Για την μεταχείριση των προσωρινά κρατούμενων ανηλίκων δεν υπάρχει πάντα ρητή πρόβλεψη στο νόμο.

Στην Ελλάδα παρά τη νομοθετική επιταγή (άρθρο 12 Ν. Κωδ.) και τη διεθνή πρακτική για διαμονή των υπόδικων σε χωριστά τμήματα και ιδιαίτερους κοιτώνες από τους καταδίκους, για να μην επικοινωνούν μεταξύ τους, στην πράξη δε γίνεται κανένας διαχωρισμός.

Οι προσωρινά, κρατούμενοι και κατάδικοι ανήλικοι συγχρονίζονται στα σωφρονιστικά καταστήματα, τόσο μεταξύ τους, όσο και με ενήλικους των δυο κατηγοριών, με επακόλουθο όλες τις γνωστές αρνητικές συνέπειες. Το απαράδεκτο αυτό φαινόμενο της ελληνικής σωφρονιστικής πρακτικής είχε ήδη επισημανθεί από τη δεκαετία του 1940. (Χριστοδούλου Α., 1948, σελ. 173)

Ενώ για τους ενήλικους γίνεται ρητή αναφορά (έστω και σε θεωρητικό επίπεδο) για τη δημιουργία ορισμένου τύπου καταστημάτων κράτησης για τους υποδίκους (άρθρο 18 νέου Κώδικα), στα ειδικά καταστήματα νέων δεν γίνεται ο διαχωρισμός αυτός.

Ο προσωρινά κρατούμενος ανήλικος είναι άτομο για το οποίο δεν έχει αποφανθεί ακόμα το δικαστήριο ανηλίκων. Επομένως, ως αθώος, θα έπρεπε να μην υπόκειται σε μεταχείριση ανάλογη με εκείνη την καταδίκων.

Πουθενά στο νέο νόμο δεν γίνεται εκτενής αναφορά σε ένα ιδιαίτερο καθεστώς μεταχείρισης των προσωρινά κρατούμενων ατόμων, ακριβώς λόγω της ιδιαιτερότητάς τους αυτής, μια σωφρονιστική πρακτική που αντιβαίνει στα διεθνώς κρατούντα.

Γενικά και αόριστα μόνο επισημαίνεται ότι οι όροι διαβίωσης των υποδίκων σωφρονιστικά καταστήματα πρέπει να είναι ανάλογη προς την ελεύθερη διαβίωση, στη συνέχεια δίνεται η δυνατότητα λήψης μέτρων που θα τους εμποδίσουν να αποδράσουν, να παρακωλύσουν το έργο της ανάκρισης ή να διαταράξουν την ομαλή λειτουργία του καταστήματος (άρθρο 12 νέου Κώδικα). Το ποιες συμπεριφορές θα θεωρηθεί ότι εμπίπτουν στις παραπάνω διατάξεις επαφίεται φυσικά στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης του καταστήματος.

Συγκεκριμένη αναφορά στους προσωρινά κρατούμενους γίνεται σχετικά με την εργασία (επειδή διατηρούνται σε ισχύ οι σχετικές διατάξεις του παλαιού Σωφρονιστικού Κώδικα μέχρι το τέλος του 1990) και την επιβολή του πειθαρχικού περιορισμού (άρθρο 92 Νέου Κώδικα).

Για τους προσωρινά κρατούμενους ανηλικούς η εργασία στο σωφρονιστικό κατάστημα είναι προαιρετική.

Σε περίπτωση απασχόλησής τους μπορούν να εργάζονται και μέσα στο κελί τους, σε αντίθεση με τους κατάδικους που εργάζονται ομαδικά, για δικό τους λογαριασμό, επιλέγοντας και το είδος της απασχόλησής τους.

Σχετικά με τον πειθαρχικό περιορισμό, ενώ για τους καταδίκους ο περιορισμός σε ειδικό κελί μπορεί να διαρκέσει έως και 10 ημέρες, για τους προσωρινά κρατούμενους, και κατ' αναλογία για τους ανηλικούς της ίδιας κατηγορίας, το διάστημα αυτό δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τις 5 ημέρες.

Φυσικά η σχετική διάταξη, έρχεται σε απόλυτη αντίθεση με τις εξαγγελίες για τέτοια μεταχείριση που να εξασφαλίζει στους προσωρινά κρατούμενους όρους διαβίωσης ανάλογους με εκείνους της ελεύθερης κοινωνίας (άρθρο 12 Νέου Κώδικα).

Η επιβολή του συγκεκριμένου μέτρου, απαράδεκτη για καταδίκους πολύ περισσότερο για άτομα που δεν έχουν ακόμα οριστικά κριθεί, και μάλιστα ανήλικα, επιβεβαιώνει την καθιέρωση μιας ομοιόμορφης μεταχείρισης σε όλες τις κατηγορίες των εγκλείστων, χωρίς να λαμβάνονται υπ' όψη οι ιδιαιτερότητες της καθεμιάς και οι αρνητικές επιπτώσεις, που μπορεί να έχουν παρόμοια καταναγκαστικού χαρακτήρα μέτρα. Η προσωρινή κράτηση πρέπει να καταργηθεί για τους εφήβους. Η ακαταλληλότητα του θεσμού έχει επισημανθεί τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς και προτείνονται εναλλακτικά μέτρα επίβλεψης. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 45-46)

4.4 Ποινικός Σωφρονισμός

Ο ποινικός σωφρονισμός (περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα θεωρητικά στασιάζεται εάν πρόκειται για ποινή ή για μέτρο ασφαλείας) επιβάλλεται μόνο στους εφήβους και μόνο μετά από δικαστική απόφαση, στην περίπτωση που το δικαστήριο κρίνει ότι οι περιστάσεις τέλεσης της πράξης και η προσωπικότητα του ανηλίκου πείθουν ότι, για να συγκρατηθεί από την υποτροπή είναι αναγκαίο η λήψη αυτού του μέτρου. Συνήθως, αποφασίζεται στην περίπτωση διάπραξης σοβαρού αδικήματος. Κατά πλάσμα δικαίου (άρθρο 18 Π.Κ.) ο ανήλικος δεν διαπράττει ποτέ κακούργημα. Η διάρκεια του περιορισμού κυμαίνεται από 5 χρόνια μέχρι 20 (αν η πράξη στην περίπτωση που την διέπραττε ενήλικος, θα επέφερε ποινή στερητική της ελευθερίας πάνω από 10 χρόνια ή θανατική ποινή) ή από 6 μήνες μέχρι 10 χρόνια (σε κάθε άλλη περίπτωση, άρθρο 127 παρ. 2 και 54 Π.Κ.)

Τα αναμορφωτικά μέτρα μπορούν να καταβληθούν αντικαθιστάμενα από άλλα (ακόμα και ελαφρότερα μέτρα μπορούν) να αμετατράπουν σε ποινικό

σωφρονισμό, μετά την τροποποίηση του άρθρου 124 από το άρθρο 5 του ν.δ. 495/1974 οποτεδήποτε αν κριθεί κάτι τέτοιο αναγκαίο ή να αρθούν αν εκπληρώνουν το σκοπό τους (άρθρο 124 Π.Κ.). Παύουν δε αυτοδίκαια, μετά την συμπλήρωση του 21^{ου} έτους της ηλικίας.

Ειδικά ρυθμίζεται η περίπτωση της απόλυσης με όρου (μετά το εξάμηνο ή το έτος ανάλογα) του ανήλικου και τη θέση του υπό δοκιμασία (για διάστημα 2-5 ετών, άρθρο 129 Π.Κ.) (Φαρσεδάκης Ιάκ., 1986, σελ. 162, 163)

Στην δικαστική πρακτική μόνο ένας στους εκατό εφήβους κατά μέσον όρο (από τον 1973 έως και το 1985) καταδικάζεται σε περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα. Για το χαρακτήρα και την ακαταλληλότητα της απαράδεκτης αυτής κύρωσης για τα νεαρά άτομα έχει γίνει σχετική αναφορά, επειδή όμως ακόμα και σήμερα οι γνώμες ως προς την αποτελεσματικότητά της δίστανται, θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί το πως υλοποιείται η επιβολή του ποινικού σωφρονισμού στην πράξη.

Σε γενικά πλαίσια η μεταχείριση των ανηλίκων στα σωφρονιστικά καταστήματα δεν διαφέρει από εκείνη των ενηλίκων. Παρά τις νομοθετικές προβλέψεις και τις εξαγγελίες, ακολουθείται και για τους ανήλικους παραβάτες του νόμου η χάραξη της ίδιας αντεγκληματικής πολιτικής. Στόχος του σωφρονιστικού είναι η επανένταξη του ανήλικου στο κοινωνικό περιβάλλον με μέτρα καταναγκαστικού χαρακτήρα, με μακροχρόνια στέρηση της ελευθερίας του.

Οι όροι διαβίωσης των ανηλίκων στα σωφρονιστικά καταστήματα και η συνολική αντιμετώπισή τους από την διοικητική αρχή δεν διακρίνεται από ιδιαιτερότητες που θα άρμοζαν στο νεαρό της ηλικίας των εγκλίσεων ατυτών ατόμων. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 47)

Ο ποινικός σωφρονισμός αόριστης σχετικά διάρκειας αποτελεί ιδιότυπη μεταχείριση του εφήβου που εγκληματεί και αποσκοπεί βασικά σε ειδικό κατάστημα ηθική αναμόρφωση και διαπαιδαγώγησή του με στόχο να αποβληθούν οι κακές και αντικοινωνικές του έξεις και να συγκρατηθεί ο έφηβος από νέα εγκλήματα,

Αποβλέπει κυρίως με τον εκφοβισμό και την βελτίωση στην ειδική ή ατομική πρόληψη.

Η φυλάκιση έχει ως σκοπό τόσο την ειδική πρόληψη όσο και την γενική με την συγκράτηση των μελών της κοινωνίας από την τέλεση εγκλημάτων. Επομένως ενώ θα περίμενε κανείς να ισχύουν ειδικά προγράμματα μεταχείρισης για τους ανήλικους για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού, στην πράξη η έκτιση του ποινικού σωφρονιστικού στα σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων δεν διαφέρει ως προς τους όρους διαβίωσης και την μεταχείριση των εγκλειστών από τα ισχύοντα για την έκτιση μιας άλλης στερητικής της ελευθερίας ποινής για τους ενήλικους στις φυλακές της χώρας.

Ειδική μεταχείριση στους ανήλικους κρατούμενους δεν εφαρμόστηκε ποτέ στην ελληνική πρακτική τόσο για ουσιαστικούς όσο και τυπικούς λόγους. Στην χάραξη της σωφρονιστικής πολιτικής ο ανήλικος δράστης δεν διαφοροποιήθηκε ποτέ από τον ενήλικο. Η πολιτική της καταστολής κυριάρχησε της πρόνοιας και στον τομέα της μεταχείρισης των ανηλίκων. Εξ' άλλου οι λιγοστές ανεπαρκείς διατάξεις για τους ανήλικους εγκλείστους του ισχύοντος Σωφρονιστικού Κώδικα (και κυρίως εκείνες που αναφέρονται στην διάκριση των νεαρών κρατούμενων σε εφήβους και μετεφήβους) δεν μπόρεσαν να υλοποιηθούν, διότι δεν εκδόθηκε ποτέ το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα, που θα τις έθετε σε ισχύ. Έτσι πολλές διατάξεις του Σ.Κ. σχετικά

με την μεταχείριση των ανηλίκων και ειδικότερα αναφορικά με τα περιεχόμενά της (συγκεκριμενοποίηση προγραμμάτων, κέντρα παρατήρησης, κατά κατηγορίες μεταχείριση και κατανομή) παρέμειναν γράμμα κενό. Τα σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων είναι δυο και μόνο για αγόρια: την Αθηνών με έδρα τον Κορυδαλλό Πειραιώς και το αγροτικό Κασσαβέτειας με έδρα τον Αλμυρό Βόλου. Για τα ανήλικα κορίτσια δεν προβλέπεται ειδικό σωφρονιστικό κατάστημα. Εγκλείονται στην κεντρική φυλακή γυναικών με έδρα τον Κορυδαλλό. Η μη ύπαρξη εξάλλου αποκέντρωσης στο σωφρονιστικό κατάστημα, όπου κρατούνται ανήλικοι, οδηγεί στην αποκοπή αυτών από το κοινωνικό τους περιβάλλον. Παρά το ότι προβλέπεται η χωριστή διαβίωση των ανηλίκων από τους εγκλείστους για τα αγόρια δεν γίνεται διαχωρισμός τόσο για πρακτικούς όσο και για ουσιαστικούς λόγους.

Ο συγκριτικά μικρός αριθμός των εγκλείστων κοριτσιών δεν καθιστά απαραίτητη την ίδρυση χωριστού καταστήματος. Τα αγόρια κρατούνται συχνά στο ίδιο σωφρονιστικό κατάστημα, ανήλικοι καταδικασμένοι σε ποινικό σωφρονισμό και ενήλικοι καταδικασμένοι σε φυλάκιση ή και σε κάθειρξη.

Εξάλλου στην Ελλάδα έχει πρακτικά καθιερωθεί (υπάρχει τώρα και η σχετική νομοθετική πρόβλεψη-πειθαρχική κύρωση για τους μετεφήβους στο άρθρο 92 παρ. 2 του Ν. Κωδ.) «δυσάγωγοι» ανήλικοι να μετάγονται ως ένα είδος τιμωρίας για να σωφρονιστούν σε φυλακές ενηλίκων για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Φυσικά αυτή η τακτική που ακολουθείται είναι τελείως αντιφατική με τους στόχους που θέτει το ίδιο το σύστημα.

Οι γενικές αρχές που διέπουν την έκτιση στερητικών της ελευθερίας ποινών βασίζονται σε συγκεκριμένους στόχους. Και στο νέο νόμο η αγωγή και επανακοινωνικοποίηση των κρατουμένων είναι οι δυο ιδεατοί σκοποί

στους οποίους πρέπει να αποβλέπει η μεταχείριση των εγκλειστών. Η γοητεία του διεθνώς πλέον καθιερωμένου με αόριστο περιεχόμενο τους όρους της «επανακοινωνικοποίησης» επηρέασε και τους συντάκτες της ελληνικής σωφρονιστικής νομοθεσίας.

Τίθεται από την αρχή ως βάση του όλου προγράμματος μεταχείρισης που θα ακολουθήσει, για όλες τις κατηγορίες εγκλειστών χωρίς να εναρμονίζεται με το περιεχόμενο των διατάξεων που ακολουθούν.

Εξάλλου είχε ήδη ενταχθεί ο ανήλικος κρατούμενος πριν από τον εγκλεισμό του στο κοινωνικό περιβάλλον έτσι ώστε να γίνεται αναφορά για την απαραίτητη επανένταξή του. Μήπως η τυχόν αδυναμία προσαρμογής του σ' αυτό ή ακόμα περισσότερο η ανυπαρξία άμεσου ή ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος για τον ανήλικο έφηβο ήταν μια από τις συγκυρίες που τον οδήγησαν στο σωφρονιστικό κατάστημα.

Και για τους ανήλικους έγκλειστους επομένης ισχύει το σωφρονιστικό παράδοξο της επιδίωξης της κοινωνικής τους προσαρμογής κάτω από συνθήκες στέρησης της ελευθερίας που συνεπάγονται καταναγκασμό και περιορισμό των βασικών συνταγματικών δικαιωμάτων των ανηλίκων. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 162, 163)

4.4.α Αγωγή και εργασία

Στα πλαίσια της ατομικής μεταχείρισης των κρατουμένων η αγωγή παίζει αποφασιστικό ρόλο για την βελτίωσή τους και την επιτυχή τους επανένταξη, ιδιαίτερα για τους ανήλικους. Η αγωγή αυτή διακρίνεται σε κοινωνική, φυσική, πνευματική και θρησκευτική και ολοκληρώνεται με την εκπαίδευση και την ψυχολογία των εγκλειστών.

Ειδικές ρυθμίσεις για τους ανήλικους κρατούμενους, εκτός από το θέμα της εκπαίδευσης δεν προβλέπονται, θα πρέπει όμως να θεωρήσουμε ότι αναλογικά αναφέρονται και στους κρατούμενους των σωφρονιστικών καταστημάτων ανηλίκων.

Η εκπαίδευση των κρατουμένων, πρωτοβάθμια ή επαγγελματική, κρίνεται αναγκαία για τη δυνατότητα προσαρμογής στο κοινωνικό περιβάλλον. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για τους κρατούμενους μέχρι 21 ετών, δίνεται επίσης η δυνατότητα και σε εκείνους που επιθυμούν και την δευτεροβάθμια να την παρακολουθήσουν στα πλαίσια εκπαιδευτικών αδειών (άρθρο 48 Νέου Κώδικα). Επίσης, προβλέπεται η επαγγελματική κατάρτιση των εγκλειστών, με τη συνεργασία αρμοδίων φορέων. Οι τίτλοι σπουδών που απονέμονται με την ολοκλήρωση της επιτυχούς παρακολούθησης είναι ισότιμοι με τους αντίστοιχους των σχολών της δημόσιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης και πολύ σωστά δεν αναγράφεται σε αυτούς το όνομα του σωφρονιστικού καταστήματος (άρθρο 47 Νέου Κώδικα). Στο νέο νόμο όμως λείπει η λεπτομερής αναφορά στις ώρες διδασκαλίας σχετικά με το πρόγραμμα και το διδακτικό προσωπικό.

Για τη σχολική και επαγγελματική εκπαίδευση των ανηλίκων στα σωφρονιστικά καταστήματα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία. Μόνο μια εμπειρική προσέγγιση θα μπορούσε να καταγράψει τις δυνατότητες εκπαίδευσης που προσφέρονται και τα ποσοστά των εγκλειστών που κάνουν χρήση του δικαιώματος αυτού.

Η φυσική αγωγή των κρατούμενων (άρθρο 42 Νέου Κώδικα), που περιλαμβάνει ένα πρόγραμμα σωματικών ασκήσεων, απόλυτα απαραίτητο για την εκτόνωση των κρατούμενων και τη διατήρηση μιας σχετικά ικανοποιητικής φυσικής κατάστασης, στα πλαίσια της στέρησης της

ελευθερίας και η πνευματική αγωγή (άρθρο 43 Νέου Κώδικα), που δίνει το δικαίωμα ενημέρωσης και επιμόρφωσης στους εγκλείστους (σχετική ρύθμιση δεν υπήρχε στον προϊσχύσαντα νόμο) έχουν ένα συγκεκριμένο περιεχόμενο μεταχείρισης που δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολιών.

Η κοινωνική αγωγή όμως (άρθρο 41 παρ. 1 Νέου Κώδικα), που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την «τόνωση της ατομικής και κοινωνικής ευθύνης» των κρατουμένων και την «καλλιέργεια θετικών διαπροσωπικών σχέσεων», εξαρτά, λόγω της αόριστης διατύπωσής της, την «επιτυχία» της από τις διαθέσεις και την ικανότητα εκείνων που την ασκούν και προϋποθέτει τη συνεργασία των κρατουμένων.

Εδώ δημιουργούνται δυο ζητήματα. Κατά πόσο η αγωγή των εγκλείστων θα είναι προαιρετική ή υποχρεωτική και σε ποιο βαθμό τα πρότυπα που θα αναλάβουν την κοινωνική αγωγή των ανηλίκων θα εμπνέουν εμπιστοσύνη σε αυτούς, ώστε οι τελευταίοι να δείξουν τη σχετική προθυμία για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού. Ο βασικός λόγος για τη μη αποτελεσματικότητα της αγωγής των κρατουμένων μέχρι σήμερα οφείλεται κυρίως στο ότι αυτή θεωρήθηκε πάντοτε υποχρεωτική για τους εγκλείστους και ότι τα άτομα που την ασκούν εκπροσωπούν το ίδιο το σύστημα του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Είναι αμφίβολο επομένως αν θα ευδοκιμήσει ο θεσμός αυτός με τη νέα νομοθετική ρύθμιση.

Η θρησκευτική τέλος αγωγή γίνεται προαιρετική (άρθρο 44 παρ. 1 Νέου Κώδικα) για τους εγκλείστους ρύθμιση που εναρμονίζεται πλήρως με τις συνταγματικές επιταγές σε αντίθεση με τα μέχρι τώρα ισχύοντα στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας.

Η εργασία των εγκλείστων επιτελούσε πάντα ένα διπλό σκοπό στο σωφρονιστικό σύστημα. Αποτελεί, με πολύ μικρό κόστος, πηγή παροχής

οικονομικού οφέλους για τις αρχές και στα πλαίσια της μεταχείρισης των κρατουμένων το μέσο για την κοινωνική τους προσαρμογή, εφόσον σήμερα πλέον η εργασία δεν εξυπηρετεί το σκοπό της ανταπόδοσης.

Παρά τις αισιόδοξες απόψεις για τις σχετικές ρυθμίσεις του Νέου Κώδικα (Ευαγγελάτος Δ., 1988, σελ. 70), η εργασία των εγκλείστων παραμένει και στο νέο νομοθέτημα ένα μέσο καταναγκασμού και χειραγώγησής τους, χωρίς ασφαλιστική κάλυψη. Η μόνη ίσως καινοτομία είναι η αμοιβή των κρατουμένων σύμφωνα με τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας που ισχύει για τους εργαζόμενους γενικά και εναρμονίζεται με τη συνταγματική επιταγή για ίση αμοιβή επί παροχής ίσης εργασίας. Αυτή όμως η ρύθμιση αποτέλεσε δυο μήνες μετά την έναρξη της ισχύος του νέου νόμου, τη βασική αιτία για την αναστολή όλων των διατάξεων που αφορούν την εργασία των εγκλείστων μέχρι το τέλος του χρόνου, επειδή η χώρα μας πέραν μια γενική οικονομική κρίση. Οι ρυθμίσεις του παλαιού Κώδικα για όλες τις κατηγορίες των κρατουμένων και για τους ανηλικούς επομένως, διατηρούνται σε ισχύ.

Η εργασία, η οποία εκτελείται για λογαριασμό του κράτους, υπό τη διεύθυνση και τον έλεγχο της σωφρονιστικής υπηρεσίας (άρθρο παρ. 1 Σ.Κ.) αποσκοπεί, σύμφωνα με τις νομοθετικές ρυθμίσεις (άρθρο 53 Σ.Κ.), στη βελτίωση των κρατουμένων με το να συνηθίζουν αυτοί σε φιλόπονο βίο, στη διατήρηση της σωματικής και ψυχικής τους υγείας, και στην κοινωνική τους προσαρμογή με την εκμάθηση βιοποριστικού επαγγέλματος.

Το είδος και η διάρκεια της είναι ανάλογα με την ηλικία και το φύλο των κρατουμένων (άρθρο 55 παρ. 2, 57 παρ. 2 και 61 παρ. 1 Σ.Κ.) και εκτελείται ομαδικά (άρθρο 55 παρ. 4 Σ.Κ.) είτε στο εσωτερικό του καταστήματος ή στο ύπαιθρο (άρθρο 56 παρ. 1 Σ.Κ.).

Στο κλειστό σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων Κορυδαλλού δεν υπάρχει δυνατότητα άσκησης της εργασίας εκτός κτιρίου.

Στο αγροτικό σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων στην Κασαββέτεια αντίθετα, η πλειοψηφία των εγκλειστών ασχολείται με την εργασία στο ύπαιθρο, κυρίως με την αγροτική καλλιέργεια, την ζωοκομία και την πτηνοτροφία (άρθρο 58 Σ.Κ.)

Στην κεντρική φυλακή γυναικών Κορυδαλλού, όπου εγκλείονται τα ανήλικα κορίτσια, προβλέπονται λιγότερες ώρες απασχόλησης (άρθρο 61 παρ. 3 Σ.Κ.) και διαφορετικά εργαστήρια (ραφής, κοπτικής κλπ.) από εκείνα που συναντά κανείς στα καταστήματα αρρένων (όπως μηχανουργία, ξυλουργεία κλπ.) (άρθρο 57 παρ. 2 και 3 Σ.Κ.).

για όλους τους ανήλικους καταδίκους η εργασία είναι υποχρεωτική, σε αντίθεση με τους προσωρινά κρατούμενους, για τους οποίους η εργασία έχει προαιρετικό χαρακτήρα (άρθρο 55 παρ. 1 Σ.Κ.). Πώς όμως συμβιβάζεται η διάταξη αυτή με το Σύνταγμα, που απαγορεύεται ρητά οποιαδήποτε μορφή καταναγκαστικής εργασίας; (άρθρο 22 παρ. 3)

Την αντισυνταγματικότητα αυτή προσπαθεί να καλύψει το π.δ. 178/1980 για τον ευεργητικό υπολογισμό του χρόνου εργασίας των καταδίκων. Μέτρα δηλαδή για τους εγκλειστούς των σωφρονιστικών καταστημάτων ανηλίκων η κάθε μέρα εργασίας ως δυο ημέρες ή ως μια και 3/4 ημέρας εκτιόμενης ποινής, ανάλογα με το είδος της εργασίας που εκτελούν.

Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις θα αναρωτηθεί ο έγκλειστος για την αντισυνταγματικότητα ή μη της υποχρεωτικής εργασίας στο κατάστημα κράτησης ή θα επιδιώξει την εξασφάλιση όσο το δυνατό γρηγορότερα μιας τέτοιας απασχόλησης, ώστε να συντομευθεί ο χρόνος έκτισης της ποινής που του έχει επιβληθεί;

Η περιορισμένη συνταγματική προστασία των εγκλειστών στο θέμα της εργασίας συνάγεται και από την ασφαλιστική τους κάλυψη (άρθρο 22 παρ. 4 του Συντάγματος). Το γεγονός ότι οι έφηβοι και μετέφηβοι παρέχουν τη συνεργασία τους και μετέχουν στην παραγωγική διαδικασία τους κατατάσσουν στην κατηγορία των εργαζόμενων και θα έπρεπε να δικαιούνται όλων των κοινωνικών ασφαλίσεων που δικαιούται ο ελεύθερος εργαζόμενος. Προβλέπεται μόνο η ασφάλιση του εργαζόμενου σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος και επαγγελματικής ασθένειας (άρθρο 67 παρ. 2 Σ.Κ.). Το βασικό θέμα του υπολογισμού του χρόνου εργασίας στο σωφρονιστικό κατάστημα για την συνταξιοδότηση και την υγειονομική περίθαλψη των μελών της οικογένειάς του παραμένουν γράμμα κενό. (Ας σημειωθεί ότι τα ζητήματα αυτά δεν ρυθμίζονται και στο Νέο Κώδικα).

Αυτό καλύπτεται τυπικά με το επιχείρημα ότι η αμοιβή των κρατούμενων είναι θεσμός δημοσίου δικαίου και δεν αποτελεί μισθό, διότι η εργασία που παρέχουν δεν έχουν ως βάση μια σύμβαση εργασίας μεταξύ αυτών και του δημοσίου. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 56-57)

4.4.β Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον

«Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ μεγάλα κι υψηλά τριγύρω μου έχτισαν τείχη, αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχου ανεπαισθήτως κ' έκλεισαν από του κόσμου έξω».

Συγκλονιστικοί, αλλά τόσο διεισδυτικοί στην απλότητά τους μας δίνουν την εικόνα των εγκλειστών μέσα από τα τείχη που η δομή και η λειτουργία των σύγχρονων κοινωνιών δημιουργεί. Ορισμένοι μάλιστα από αυτούς δεν είναι απλώς έγκλειστοι, αλλά και δέσμοι της μοίρας τους που τους κρατεί καθηλωμένους και αδύναμους να αντιδράσουν.

Ο εγκλεισμός ενός ατόμου στη φυλακή για την έκτιση μιας ποινής στερητικής της ελευθερίας έχει ως συνέπεια τη σταδιακή αποξένωσή του από το κοινωνικό περιβάλλον και την προσαρμογή του στο περιβάλλον του καταστήματος. Ο βαθμός κοινωνικοποίησης του ανήλικου κρατούμενου στο περιβάλλον του σωφρονιστικού καταστήματος εξαρτάται από το χρονικό διάστημα παραμονής του σε αυτό. (Δασκαλάκης Η., 1981, σελ. 46)

Όσο περισσότερο μένει σε αυτό και αυξάνει η ιδρυματοποίησή του, τόσο απομακρύνεται από το κοινωνικό περιβάλλον, «αποκοινωνικοποιείται» με άλλα λόγια. Είναι συνηθισμένο το φαινόμενο, κατάδικοι σε μακροχρόνιες στερητικές της ελευθερίας ποινές να ιδρυματοποιούνται τόσο πολύ στο περιβάλλον της φυλακής, ώστε όταν έρθει η ώρα της απόλυσής τους από το κατάστημα κράτησης να μη θέλουν να φύγουν, διότι το θεωρούν πλέον σπίτι τους.

Στη διαδικασία αυτή της «αποκοινωνικοποίησης» του εγκλειστού συμβάλλει έμμεσα και η χαλαρή σύνδεση και αραιή επαφή του κρατούμενου με πρόσωπα του συγγενικού και φιλικού του περιβάλλοντος. Εάν ο δεσμός είναι αρκετά ισχυρός η «φυλακοποίηση» επέρχεται πιο δύσκολα. Ο κρατούμενος έχει κάποιο ηθικό και υλικό στήριγμα κατά την διάρκεια της κράτησής του, αντιμετωπίζει με περισσότερη υπομονή τα δεινά της φυλακής και δέχεται με μεγαλύτερη αισιοδοξία και ικανότητα κοινωνικής προσαρμογής τη χρονική στιγμή της απόλυσής του από το κατάστημα κράτησης.

Είναι επομένως απολύτως απαραίτητη, τόσο για την ψυχική υγεία του καταδίκου, όσο και για τη μελλοντική του επανένταξη η διατήρηση επαφών και η επικοινωνία του με πρόσωπα της ελεύθερης κοινωνίας.

Η επικοινωνία αυτή πραγματοποιείται, σύμφωνα με τις νομοθετικές ρυθμίσεις (άρθρο 49 Νέου Κώδικα), μέσω των επισκέψεων που γίνονται

στον κρατούμενο, της αλληλογραφίας, της τηλεφωνικής επικοινωνίας, των αδειών και του θεσμού της ημιελεύθερης διαβίωσης.

Σχετικά με τις επισκέψεις που δέχονται οι έγκλειστοι, για τους ανηλίκους ισχύουν οι γενικές διατάξεις, εφόσον δεν γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στο νόμο. Παρά το γεγονός ότι, σε αντίθεση με τα μέχρι τώρα ισχύοντα, δεν γίνεται διάκριση των κρατουμένων σε κατηγορίες, με βάση τη διάρκεια της ποινής που τους έχει επιβληθεί για το πόσο συχνά θα δέχονται επισκέψεις (δικαιούνται επίσκεψη μια φορά τουλάχιστον την εβδομάδα), εξακολουθεί να παραμένει ο προβληματικός περιορισμός του κύκλου των προσώπων που μπορούν να επισκέπτονται τον ανήλικο κρατούμενο (μόνο συγγενείς μέχρι τετάρτου βαθμού). Το γεγονός ότι ο διευθυντής του καταστήματος μπορεί να χορηγήσει ειδική άδεια για «επίσκεψη και άλλων προσώπων που μπορούν να ασκήσουν ευεργετική επίδραση στον κρατούμενο» δεν αποτελεί εχέγγυο στην πράξη για τον ανήλικο (άρθρο 50 παρ. 1 νέου Κώδικα).

Η ίδια κριτική, όσο αφορά τον κύκλο των προσώπων, με τα οποία μπορεί να επικοινωνεί ο έγκλειστος ανήλικος, μπορεί να ασκηθεί και για τα τηλεφωνήματα (άρθρο 51 παρ. 1 νέου Κώδικα).

Στο θέμα της αλληλογραφίας, δεν υπάρχει μεν περιορισμός ως προς τα πρόσωπα με τα οποία μπορεί να αλληλογραφεί ο ανήλικος κρατούμενος, ούτε και η συχνότητα καθορίζεται με βάση το ύψος της ποινής, ο απaráδεκτος όμως έλεγχος του περιεχομένου των επιστολών και των τηλεγραφημάτων των κρατουμένων, που πολύ σαθρά δικαιολογείται για λόγους ασφαλείας (άρθρο 51 παρ. 2 Νέου Κώδικα), προσκρούει στις συνταγματικές διατάξεις που προστατεύουν το απόρρητο της ιδιωτικής ζωής και το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας (άρθρα 9 παρ. 18 και 19 του Συντάγματος). (Αλεξιάδης Στ., 1988, σελ. 114)

Για «λόγους ασφαλείας» θα αρκούσε η ψηλάφηση του φακέλου από το προσωπικό του καταστήματος και η αποσφράγισή του (από τον ίδιο τον κρατούμενο) υποχρεωτικά τη στιγμή της παραλαβής, παρουσία του σωφρονιστικού υπαλλήλου. Αλλά και κατά την αποστολή της αλληλογραφίας του κρατουμένου θα ήταν αρκετή η ψηλάφηση και όχι η ανάγνωση του περιεχομένου, που κατά κανόνα γίνεται στην πράξη. Με την πρακτική αυτή επιδιώκεται ουσιαστικά η στεγανοποίηση του τι γίνεται πίσω από τα τείχη των σωφρονιστικών καταστημάτων. (Δασκαλάκης Η., 1981, σελ. 69)

Επίσης δεν δικαιολογείται ο έλεγχος των επιστολών κρατουμένων προς το συνήγορό τους. Ενώ στις περισσότερες νομοθεσίες αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα των εγκλείστων η ανέλεγκτη αλληλογραφία με το συνήγορο και τις δικαστικές αρχές, στην ελληνική σωφρονιστική νομοθεσία απουσιάζει η σχετική πρόβλεψη.

Τέλος δεν προβλέπεται κανενός είδους κύρωση για την περίπτωση που η διεύθυνση του σωφρονιστικού καταστήματος δεν διαβιβάζει τις επιστολές των κρατουμένων. Οι άδειες των κρατουμένων, θεσμός που δεν κάνει για πρώτη φορά την εμφάνισή του στο σωφρονιστικό μας σύστημα· άλλο το θέμα αν οι σχετικές διατάξεις δεν υλοποιήθηκαν ποτέ. Προβλέπονται ρητά και για τους ανήλικους. (Αλεξιάδης Στ., 1988, σελ. 127)

Εκτός από τις γενικές νομικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών, που ισχύουν για όλους τους κρατούμενους, τόσο αόριστες και ασαφείς, ώστε η χορήγησή τους, αν δεν γίνεται αδύνατη, να εξαρτάται αποκλειστικά από την αυθαιρεσία του κρίνοντος οργάνου, ο ανήλικος πρέπει να έχει εκτίσει το ήμισυ τουλάχιστον του κατώτατου ορίου (άρθρο 53 παρ. 1 Νέου Κώδικα) και να διαθέτει συγγενικό περιβάλλον (ή κάποιο πρόσωπο που ασκεί την επιμέλειά του), που θα τη συνοδεύσει κατά την έξοδό του από

το κατάστημα και κατά την επιστροφή του σε αυτό (άρθρο 54 παρ. 6 Νέου Κώδικα). (Αλεξιάδης Στ., 1988, σελ. 128)

Αν όμως, εκτός των δυσκολιών που προαναφέρθηκαν, προσθέσουμε και το γεγονός ότι συνήθως οι ανήλικοι που καταλήγουν στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας, στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος ή τα υπάρχοντα πρόσωπα του στενού τους περιβάλλοντος δεν επιθυμούν την επικοινωνία μαζί τους (υπάρχουν σχετικές μαρτυρίες ανηλίκων εγκλείστων), τότε πώς θα μπορέσουν στην πράξη να κάνουν χρήση του ευεργετήματος αυτού; Μήπως και στην περίπτωση αυτή θα μπορούσε να επιτελέσει κάποιο θετικό ρόλο ο επιμελητής ανηλίκων; Η μελλοντική εφαρμογή του θεσμού στην πράξη θα το δείξει. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 61)

4.4.γ Αμοιβές και πειθαρχικές κυρώσεις

Στα πλαίσια φυσικά του καταναγκαστικού θεσμού της φυλακής δεν θα μπορούσε να λείπει το θέμα της πειθαρχίας. Οι πειθαρχικές κυρώσεις αποτελούν το πιο δραστικό μέσο καταστολής οποιασδήποτε μορφής αντίδρασης στο κλειστό περιβάλλον. Μάλιστα η πειθαρχική διαδικασία θεωρείται και στα διεθνή κείμενα ως λειτουργία με θετικές επιδιώξεις τόσο κατά το σκοπό όσο και κατά την εφαρμογή της! Φυσικό επακόλουθο αποτελεί επομένως η υπογράμμιση του ρόλου της και μέσα από το δικό μας νομοθετικά κείμενα. (Αλεξιάδης Στ., 1988, σελ. 123)

Για την εξισορρόπηση του πειθαρχικού αυτού ολοκληρωτισμού με μια μεταχείριση που θα οδηγήσει τον κρατούμενο ομαλά στην επανένταξη, που υποθετικά επιδιώκεται, δυο στόχοι που συγκρούονται φαινομενικά, αλλά και ουσιαστικά, οδηγεί το σωφρονιστικό σύστημα στο να ακολουθήσει την τακτική των κινήτρων για καλή συμπεριφορά, με αμοιβή των κρατουμένων, και αντικινήτρων για εκδήλωση κακής συμπεριφοράς με την απειλή των

πειθαρχικών κυρώσεων. Οι αμοιβές και πειθαρχικές κυρώσεις που προβλέπονται στο νόμο ισχύουν και για τους ανήλικους κρατούμενους. (Δασκαλάκης Η., 1981, σελ. 61)

Οι αμοιβές περιλαμβάνουν, εκτός από την προνομιακή μεταχείριση σχετικά με τις επισκέψεις που δέχεται ο κρατούμενος την απονομή βραβείων, επαίνου και τη δυνατότητα χρησιμοποίησης μουσικού οργάνου (άρθρο 86 παρ. 1 Νέου Κώδικα)

Η διασφάλιση της τάξης και της πειθαρχίας στο σωφρονιστικό κατάστημα, με τη χειραγώγηση των εγκλείστων, στοχεύουν στη διατήρηση της ασφάλειας του καταστήματος. Ενώ αρχικά αναφέρεται ρητά ο σεβασμός της αξιοπρέπειας των κρατουμένων, κατά την επιβολή των πειθαρχικών κυρώσεων (άρθρο 84 παρ. 1 Νέου Κώδικα), στη συνέχεια θίγεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια με την επιβολή τόσο ψυχολογικών όσο και σωματικών βασάνων (ρυθμίσεις και πρακτικές που αντιτίθενται στο άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, που απαγορεύει τα βασανιστήρια και την εξευτελιστική συμπεριφορά).

Οι πειθαρχικές κυρώσεις που περιγράφονται περιοριστικά στο νόμο φαίνεται ότι δεν επαρκούν, γι' αυτό διατάσσονται και μέτρα τάξης και κανενουασμού, στην περίπτωση που διασαλεύεται και πάλι η τάξη και η ασφάλεια του καταστήματος.

Οι πειθαρχικές κυρώσεις επιβάλλονται σε περίπτωση παραπτωμάτων των κρατουμένων που διαταράσσουν την εύρυθμη λειτουργία του σωφρονιστικού καταστήματος. Η έννοια όμως των παραπτωμάτων που αναγράφονται στο νόμο είναι τόσο γενική, με τόσο προβληματικό και εξωπραγματικό πολλές φορές χαρακτήρα (άρθρο 87 Νέου Κώδικα), ώστε η επιβολή της

συμπεριφοράς κάθε κρατουμένου με το νεύμα του παραπτώματος να επαφίεται στην αυθαιρεσία του κρίνοντας οργάνου για την επιβολή στην αυθαιρεσία του κρίνοντας οργάνου για την επιβολή της συγκεκριμένης κύρωσης.

Για το μετέφηβο ειδικά, η μεταγωγή του σε κατάσταση ανηλίκων (άρθρο 92 παρ. 2 Νέου Κώδικα) αποτελεί μέσο εκφοβισμού για αλλαγή της απείθαρχης συμπεριφοράς τους μέτρο που εφαρμόζεται συχνά από τη σωφρονιστική διοίκηση.

Ο απαράδεκτος όμως εγκλεισμός εφήβου σε πειθαρχικό κελί μέχρι 5 και μετεφήβου μέχρι 10 ημέρες (άρθρο 92 παρ. 2 Νέου Κώδικα) αποτελεί το πιο σκληρό μέτρο αντίδρασης της σωφρονιστικής διοίκησης για τη χειραγώγηση των κρατουμένων. Είναι ποτέ δυνατό με αυτές τις απάνθρωπες και αντισυνταγματικές μεθόδους μεταχείρισης να ισχυριζόμαστε ότι ο ποινικός σωφρονισμός του ανηλίκου αποτελεί μέτρο αγωγής και βελτίωσης του ανηλίκου και όχι ποινή, και να ελπίζουμε σε μια ομαλή επανένταξή του; Το πιθανότερο είναι ο ανήλικος να βγει από το κατάστημα με μεγαλύτερη εχθρότητα για το κοινωνικό περιβάλλον και αυξημένη την επιθυμία να ανταποδώσει τα δεινά που του συνέβησαν κατά την διάρκεια της κράτησής του στο σωφρονιστικό κατάστημα.

Τα μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού ολοκληρώνουν το φάσμα των μέτρων πειθαρχίας και ανάμεσα σε αυτά συμπεριλαμβάνονται η χρήση χειροπεδών, δακρυγόνων και βραχείας ράβδου! Να σημειωθεί ότι η χρήση της βραχείας ράβδου δεν αναφέρεται στα διεθνή σωφρονιστικά κείμενα από σχετικές μαρτυρίες πρώην κρατουμένων, στα σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων αυτού του είδους ο ξυλοδαρμός είναι μια καθιερωμένη πρακτική «σωφρονισμού» των εγκλειστών (άρθρο 93 παρ. 1 Νέου Κώδικα).

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περίπτωση της επιβολής των μέτρων αυτών καθώς και των πειθαρχικών κυρώσεων (εκτός από μια) δεν προβλέπεται δευτεροβάθμια κρίση. Μόνο στην περίπτωση του εγκλεισμού σε πειθαρχικό κελλί μπορεί «θεωρητικά να προσφύγει ο έγκλειστος και αυτό, διότι ο νόμος αναφέρει ρητά ότι η προσφυγή δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης (άρθρο 90 παρ. 7 Νέου Κώδικα)! Αυτό σημαίνει ότι και να δικαιωθεί ο κρατούμενος, θα έχει προ πολλού υποστεί στην πράξη τον εγκλεισμό του στην απομόνωση. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 62, 63)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

Αρμόδιες υπηρεσίες για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων

5.1 Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων

Εταιρείες προστασίας ανηλίκων συνιστώνται στην έδρα κάθε πρωτοδικείου και διοικούνται από 9μελές ή 11μελές Συμβούλιο (ανάλογα με το μέγεθος της πόλης), όπου εδρεύει το Πρωτοδικείο. Το αξίωμα του μέλους του Συμβουλίου είναι τιμητικό και άμισθο.

Στο Συμβούλιο που έχει τριετή θητεία μετέχουν ο δικαστής ανηλίκων ή ο εκπρόσωπος της εισαγγελικής Αρχής, εκπρόσωπος του υπουργείου Δικαιοσύνης και εκπρόσωποι συλλόγων και οργανώσεων που ενδιαφέρονται για την νεότητα. Κύρια αποστολή των εταιριών αυτών είναι η προστασία των ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο, ορισμένες όπως αυτή των Αθηνών έχουν να επιδείξουν αξιόλογο έργο.

Οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων διαθέτουν τμήματα δικαστηριακής βοήθειας (τόσο για ποινικές υποθέσεις -αν οι ανήλικοι είναι θύματα αδικημάτων και πρέπει να παρασταθούν ως πολιτικώς ενάγοντες ή να συνεκδικάζονται μεικτές υποθέσεις ενηλίκων-ανηλίκων όσο και για αστικές υποθέσεις σε δίκες αλλαγής πατρωνύμων, αναγνώριση υιοθεσίας κτλ.), επίβλεψης και αποκατάστασης για υλική συμπαράσταση, εξεύρεση εργασίας κλπ. -αλλά και ηθική- επίλυση κοινωνικών προβλημάτων τους) και διαφώτιση της κοινής γνώμης για τα προβλήματα των ανηλίκων. (Φαρσεδάκης Ιακ., 1986, σελ. 165, 166)

5.2 Δικαστήρια Ανηλίκων και ο θεσμός του δικαστή Ανηλίκων

Δικαστής ανηλίκων ορίζεται τακτικός δικαστής που γνωρίζει τουλάχιστον μια ξένη γλώσσα και επιδεικνύει ει σχετικό ενδιαφέρον. Ο διορισμός του γίνεται για δυο χρόνια -που μπορούν να ανανεωθούν- με απόφαση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου.

Όμως ο δικαστής ανηλίκων, δυστυχώς δεν αφήνεται απερίσπαστος στο έργο του αφού, παράλληλα με αυτή του την απασχόληση, επιφορτίζεται και με άλλα δικαστικά καθήκοντα. Και η κατάσταση επιδεικνύεται μια και δεν υπάρχει κατά κανόνα, πραγματική εξειδίκευση του δικαστή ανηλίκου- αφού δεν υπάρχουν, άλλωστε ούτε ειδικά ποινικοί δικαστές, ο επαινετός ζήλος τους δεν αρκεί ασφαλώς, για να καλύψει την σημαντική αυτή έλλειψη.

Τα τριμελή δικαστήρια ανηλίκων α΄ βαθμού αποτελούνται από το Δικαστή ανηλίκων και δυο Πλημμελειοδίκες που ορίζονται από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών. Μετέχει και εδώ εισαγγελέας και παρίσταται Γραμματέας. Εκείνοι του β΄ βαθμού συντίθενται από τον Εφέτη Δικαστή Ανηλίκων και δυο Εφέτες που διορίζονται από τον Πρόεδρο Εφετών (Εισαγγελέα και Γραμματέα). Και στις δυο περιπτώσεις καταβάλλεται προσπάθεια ο δικαστής ανηλίκων να είναι αρχαιότερος των άλλων δυο δικαστών, ώστε να προεδρεύει του πολυμελούς δικαστηρίου. Η παράσταση συνηγόρου των ανηλίκων δε είναι υποχρεωτική.

Τα μονομελή δικαστήρια ανηλίκων ασχολούνται με το 99% των περιπτώσεων της παραβατικότητας των ανηλίκων είναι αρμόδια για την εκδίκαση όλων των πλημμελειμάτων, εκτός από εκείνα για τα οποία είναι αρμόδια το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων α΄ βαθμού, για τα πταίσματα εκτός της έδρας τους.

Στην ουσία δηλαδή είναι αρμόδια για την επιβολή των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων.

Το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων α΄ βαθμού είναι αρμόδιο για την εκδίκαση πράξεων για τις οποίες προβλέπεται η δυνατότητα επιβολής ποινικού σωφρονισμού, ενώ τα τριμελή β΄ βαθμού για εφέσεις μόνο στην περίπτωση ποινικού σωφρονισμού που ξεπερνά τον ένα χρόνο.

Ειδικά ρυθμίζεται η αρμοδιότητα στην περίπτωση συμμετοχής ανηλίκων-ενηλίκων στην διάπραξη παραβατικών πράξεων (άρθρο 130 παρ. 3 του Κ.Π.Δ.)

Εκτός από τις περιπτώσεις που προαναφέρθηκαν και τη δυνατότητα άσκησης αίτησης ακυρώσεως της διαδικασίας και αίτησης αναιρέσεων (στις περιπτώσεις που υπάρχουν λόγοι που προβλέπονται από το νόμο) δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλων ενδίκων μέσων, αφού τα οποιαδήποτε μέτρα μπορούν, όπως είδαμε να αλλάξουν οποτεδήποτε.

Στις μεγάλες πόλεις υπάρχει Ειδικός Αντεισαγγελέας γι' αυτό το λόγο. Η τακτική ανάκριση διενέργεια γίνεται από ειδικό ανακριτή ανηλίκων.

Αν στην προδικασία δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές από ότι αντίστοιχα, ισχύει για τους ενήλικους (εκτός από ορολογικές διαφοροποιήσεις αναφορά ή αίτηση, αντί για μήνυση κλήτευση, αντί για ένταλμα σύλληψης, κλπ.) τέτοιες παρατηρούνται στην κύρια διαδικασία, εδώ η διαδικασία είναι ανεπίσημη και αποφεύγεται η δημοσιότητα, γίνεται «κεκλεισμένων των θυρών».

Σωστό είναι, επίσης να μην δημοσιεύονται φωτογραφίες, ονόματα και γενικά πληροφορίες στον τύπο σχετικά με τις δίκες ανηλίκων (παρά την έλλειψη σχετικής νομοθετικής ρύθμισης, μετά την κατάργηση του ν.δ.

346/1969 με το ν. 1019/1975 που συμπάρεσυρε και την σχετική απαγόρευση που θέσπιζε το άρθρο 56)

Σημαντική διαφοροποίηση, εξάλλου αποτελεί το γεγονός πως στην περίπτωση της παραβατικότητας των ανηλίκων δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις της αυτοφώρου διαδικασίας και είναι φυσικό, αφού πριν από οποιαδήποτε απόφαση ο δικαστής κανονικά θα πρέπει να έχει στα χέρια του μια έκθεση κοινωνικής έρευνας (προβλέπεται, αλλά όχι υποχρεωτικά για να μπορέσει να κρίνει καλύτερα). (Φαρσεδάκης Ιακ., 1986, σελ. 163, 164)

5.3 Επιμελητές Ανηλίκων

Ξεκινώντας θα κάνουμε μια διευκρίνιση για τον όρο «Επιμελητές Ανηλίκων». Τον συναντάμε για πρώτη φορά, όπως και τον όρο «Επιμέλεια» ως αυτοτελές έργο στον Ν. 5098/31. Αναφέρεται εκεί ότι απαιτείται η δημιουργία ικανών και ειδημόνων οργάνων προστασίας ανηλίκων και προσθέτει την επιτυχία του θεσμού των Δικαστηρίων Ανηλίκων. Ο νόμος αυτός δεν εφαρμόστηκε. Ξαναβρίσκουμε τον όρο «Επιμελητής Ανηλίκων» στον Π.Κ. του 1950 στο άρθρο 122, ως ένα από το όργανο που ασκούν το μέτρο της «επιμέλειας». Η εισαγωγική έκθεση του Ν. 2793/54 «περί οργανώσεως παρά τοις Δικαστηρίοις Ανηλίκων Υπηρεσίας Επιμελητών» καθορίζει ότι οι Επιμελητές Ανηλίκων θα συμβάλλουν στο να υλοποιήσει την αποστολή του. Και αυτό ήταν μέχρι το 1988.

Ο κανονισμός του Υπουργείου Δικαιοσύνης του 1988 χρησιμοποιεί τον όρο Επιμελητές Ανηλίκων για τους Κοινωνικούς Λειτουργούς και μόνο που θα εργάζονται στα ιδρύματα Αγωγής και στα Δικαστήρια Ανηλίκων. (Λούτση Ζ., 1990, σελ. 461)

Στην Ελλάδα πρωτολειτούργησαν Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων στα χρόνια της κατοχής, αλλά με πολύ διαφορετική μορφή από ότι σήμερα.

Οι επιμελητές χωρίς ειδικά προσόντα και γνώσεις (φοιτητές διαφόρων σχολών, φιλάνθρωποι που αντιμετώπιζον την προσφορά τους σαν πάρεργο ασχολούμενοι παράλληλα με τις σπουδές τους ή την κυρίως εργασία τους) πρόσφεραν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους στους ανήλικους με αντικοινωνική συμπεριφορά στα πλαίσια των δραστηριοτήτων των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων.

Παρά την αξιόλογη προσφορά τους στα δύσκολα εκείνα χρόνια, κρίθηκε ότι δεν ήταν δυνατόν ένα τόσο σοβαρό έργο να επιτελείται από εθελοντές, που παρά τον πηγαίο ενθουσιασμό τους και την γνήσια διάθεση, προσφορά τους, στερούνταν σωστής επιστημονικής κατεύθυνσης και συστηματικής υπηρεσιακής οργάνωσης.

Οι έμμισθοι πια επιμελητές Ανηλίκων προσλαμβάνονται έπειτα από σχετικό διαγωνισμό και οι προϋποθέσεις συμμετοχής τους είναι ηλικία 25-35 ετών και πτυχίο Νομικής ή Φιλοσοφικής ή Παντείου Α.Σ.Π.Ε. ή Παιδαγωγικής Ακαδημίας ή Κοινωνικών Λειτουργιών ή άλλης ισότιμης σχολής. (Σαμουρίδη Κ., 1986, σελ. 15)

Ας δούμε όμως τι ισχύει ειδικότερα για την εκπαίδευση των Επιμελητών Ανηλίκων. Όπως ειπώθηκε και παραπάνω σύμφωνα με τον νόμο 378/1976 και τον αντίστοιχο 3811/1958 για να γίνει κανείς επιμελητής του Δικαστηρίου Ανηλίκων έπρεπε να έχει ένα από τα παρακάτω πτυχία: Νομικής, ΠΑΣΠΣ, φιλοσοφικής, Θεολογίας, Παιδαγωγικής Ακαδημίας και Κοινωνικής Εργασίας.

Θα αναρωτηθεί κανείς γιατί ο νομοθέτης θέλησε αυτή την ποικιλία των πτυχίων.

Η απάντηση είναι απλή. Το 1958 το έκανε για να αποκτήσει επαγγελματικά όλους αυτούς που μέχρι τότε εργάζονταν εθελοντικά ως επιμελητές στα Δικαστήρια Ανηλίκων. Το 1976 διατήρησε μια κατάσταση που είχε φανεί επιτυχής.

Τις ελλείψεις σε γνώσεις που είχαν οι επιμελητές θεραπεύονταν μέχρι ενός ορίου, με το δίμηνο σεμινάριο, που ήταν υποχρεωμένοι να παρακολουθήσουν πριν από τον οριστικό διορισμό τους.

Το σεμινάριο περιλαμβάνει θεωρητικά μαθήματα, πρακτικά άσκηση και επισκέψεις σε Αναμορφωτήρια και Σωφρονιστικά Καταστήματα και σε Ψυχιατρεία. Περισσότερη έμφαση δίνονται στα νομικά μαθήματα, όπως και στα μαθήματα που εξετάζονταν στις εισαγωγικές εξετάσεις, που ήταν και αυτά νομικά.

Το σεμινάριο συμπλήρωνε τις γνώσεις και κυρίως δημιουργούσε μια κοινή ιδεολογία, ωστόσο οι επιμελητές διαπίστωναν αργότερα, ότι το δίμηνο ήταν ανεπαρκές.

Το 1983 οι προσλήψεις έγιναν με το μηχανογραφικό σύστημα. Με τα μόρια, χωρίς καμιά προετοιμασία του υποψηφίου.

Η ενημέρωση των νέων επιμελητών διήρκεσε μόνο 10 ημέρες. Έτσι με ελλιπέστατες γνώσεις, και εντελώς άπειροι οι καινούργιοι έφυγαν για τα μονοθέσια επαρχιακά γραφεία.

Σύμφωνα με τον καινούργιο Οργανισμό του Υπουργείου Δικαιοσύνης θα παίρνει δυο ειδών προσωπικό για τις υπηρεσίες ανηλίκων, στις οποίες δεν συμπεριλαμβάνει τα σωφρονιστικά καταστήματα.

Θα προσλαμβάνει Κοινωνικούς Λειτουργούς Τ.Ε. που θα τους ονομάζει «Επιμελητές Ανηλίκων» και θα τους χρησιμοποιεί ως προσωπικό ημερησίας

απασχόλησης των ανηλίκων στα ιδρύματα αγωγής, στη θέση των παιδονόμων ως κοινωνικούς λειτουργούς των ιδρυμάτων αγωγής και ως Επιμελητές των Δικαστηρίων Ανηλίκων. Θα προσλάβει και πτυχιούχους των Α.Ε.Ι. που θα τους ονομάζει κλάδο Σωφρονιστικού Ανηλίκων. Οι αρμοδιότητές τους είναι ακαθόριστες. (Λούτση Ζ., 1990, σελ. 463)

Ποιος όμως είναι ο ρόλος των Επιμελητών Ανηλίκων;

Κατ' αρχήν οι Επιμελητές Ανηλίκων εργάζονται σε δυο μεγάλους τομείς εργασίας που αφορούν τους ανηλικούς με αντικοινωνική συμπεριφορά. Οι δυο αυτοί τομείς είναι η πρόληψη και η καταστολή. (Σαμουρίδη Κ., 1986, σελ. 15)

Ασκούν, μέτρα που έχει επιβάλλει το δικαστήριο και που αυτά στοχεύουν στην αποτροπή της υποτροπής και την κοινωνική επανένταξη του ανηλίκου.

Τα μέτρα είναι τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά. (Πλατή Ζ., Συμπόσιο: Πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων, σελ. 274)

Ειδικότερα καθορίζονται τα καθήκοντα των επιμελητών από το άρθρο 7 του Κ.Δ. 49/79 και είναι τα παρακάτω:

1. Να διενεργούν κοινωνική έρευνα για τους ανήλικους που πρόκειται να δικαστούν και για τους ανήλικους για τους οποίους έχει υποβληθεί αίτηση για τη λήψη των διοικητικών μέτρων. Να συντάσσουν έκθεση και να υποβάλλουν πρόταση. (Λούτση Ζ., 1990, σελ. 462)

Κοινωνική έρευνα διενεργείται και στην περίπτωση της πρόληψης, αλλά και της καταστολής, ώστε να ληφθούν τα πιο κατάλληλα αναμορφωτικά μέτρα για την κάθε περίπτωση ανηλίκου.

Η κοινωνική έρευνα περιλαμβάνει δυο στάδια, των οποίων ο διαχωρισμός στην πράξη δεν είναι εμφανής. Αρχικά γίνεται η συγκέντρωση των στοιχείων

που αφορούν την περίπτωση του ανηλίκου, μέσα από την περίπτωση του ανηλίκου, μέσα από την συνεργασία του επιμελητή με τον ανήλικο, τους γονείς του και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του, αν κριθεί σκόπιμο όπως με τον δάσκαλο, τον εργοδότη, κάποια άλλη κοινωνική υπηρεσία που έχει ήδη ασχοληθεί με τον ανήλικο και γενικότερα, όπου υπάρχει η δυνατότητα συλλογής χρήσιμων στοιχείων που θα βοηθήσουν στην κατανόηση των προβλημάτων του ανηλίκου και της οικογένειάς του, ώστε να προσχωρήσει η κοινωνική έρευνα στο δεύτερο στάδιο που είναι διαγνωστικό. Κατά το στάδιο αυτό γίνεται επεξεργασία των στοιχείων που συλλέχθηκαν με σκοπό να παρουσιαστεί κατά το δυνατόν αντικειμενικότερα η διάγνωση του προβλήματος που θα επιτρέψει στη συνέχεια την σωστότερη κατά το δυνατόν θεραπευτική αντιμετώπισή του στα πλαίσια της άσκησης των αναμορφωτικών μέτρων. (Σαμουρίδη Κ., 1986, σελ. 16)

2. Να ασκούν το αναμορφωτικό μέτρο της «επιμέλειας» επί των ανηλίκων που τους έχει επιβληθεί είτε με διατακτική είτε με δικαστική απόφαση.
3. Να ασκούν προστατευτική επίβλεψη επί των ανηλίκων που τελούν σε δοκιμαστική άδεια από τα ιδρύματα αγωγής ή έχουν απολυθεί με όρους από τα σωφρονιστικά καταστήματα.
4. Να παρακολουθούν τους ανηλικούς που τους έχουν επιβληθεί τα αναμορφωτικά μέτρα της «επιπλήξεως» και της «επιμέλειας» γονέων.
5. Να συνοδεύουν ανηλικούς εκτός έδρας όταν πρόκειται να δικαστούν σε άλλη πόλη ή να εισαχθούν στο Ίδρυμα Αγωγής ή να αποδοθούν στους γονείς τους.
6. Να διενεργηθούν έλεγχο στα κέντρα ψυχαγωγίας, όπου συχνάζουν ανήλικοι.

7. Να ενεργούν κάθε άλλη υπηρεσία που τους αναθέτει ο προϊστάμενος, ο Δικαστής Ανηλίκων και το υπουργείο Δικαιοσύνης, που έχει σχέση με την πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

Παράλληλα σύμφωνα με το Κ.Δ. οι επιμελητές των Δικαστηρίων Ανηλίκων πρέπει να τηρούν 12 βιβλία καρτέλες, στατιστικά στοιχεία, ατομικό ημερολόγιο, φακέλους των ίδιων των επιμελητών και οπωσδήποτε να γράφουν εκθέσεις και να ενημερώνουν τους φακέλους των ανηλίκων που χειρίζονται. Οι προϊστάμενοι έχουν και διοικητικές υποχρεώσεις. Οι πληροφορίες που δίνονται για τις γραφειοκρατικές υποχρεώσεις είναι λεπτομέρειες, ενώ για το κύριο έργο των επιμελητών Δικαστηρίων Ανηλίκων μετά την κοινωνική έρευνα, που είναι η άσκηση του αναμορφωτικού μέτρου της «επιμέλειας» αναφέρει το Κ.Δ. ότι ο επιμελητής επικοινωνεί με τον ανήλικο και τα μέλη της οικογένειάς του, το δάσκαλο και τον εργοδότη του, τον καθοδηγεί και τον υποβοηθεί.

Αυτές οι ακίνδυνες εκφράσεις δεν δίνουν καθόλου το μέτρο της προσφοράς του επιμελητή του Δικαστηρίου Ανηλίκων στο πιο δύσκολο από τα καθήκοντά του. Το περιεχόμενο της δουλειάς του, σ' αυτόν τον τομέα είναι να αναμορφώνει τον αντικοινωνικό ανήλικο που παραμένει στ οικογενειακό του περιβάλλον. Όσο καλύτερα κάνει την δουλειά του, τόσο λιγότεροι ανήλικοι εισάγονται στα ιδρύματα αγωγής και στα σωφρονιστικά καταστήματα. Και αυτοί που μένουν στα σπίτια τους εκατονταπλάσιοι από αυτούς που εισάγονται. (Λούτση Ζ., 1987, σελ. 462)

Οι βασικές αρχές που διέπουν τη σχέση επιμελητή με τον ανήλικο και ο περιβάλλον του είναι: Ο σεβασμός του ατόμου και της προσωπικότητάς του, η αναγνώριση των δικαιωμάτων του σαν μέλος της κοινωνίας, η εξακρίβωση των αναγκών του, η τήρηση της μυστικότητας, η παροχή βοήθειας χωρίς να

μειώνεται ηθικά αυτός που τη δέχεται, η εξακρίβωση των λόγων και των κινήτρων συμπεριφοράς που προκαλούν το πρόβλημα.

Κύριο μειονέκτημα του επιμελητή πρέπει να είναι η κινητοποίηση του ανηλίκου για την επίλυση του προβλήματός του, ενθαρρύνοντας του να αναπτύξει τις ικανότητές του και να αναλάβει τις ευθύνες του. Δηλαδή να έχει απόλυτη συμμετοχή στην προσπάθεια αναμόρφωσής του.

Όπως γίνεται σαφές η ουσιαστική εργασία των επιμελητών των ανηλίκων στα πλαίσια της άσκησης του αναμορφωτικού έργου της επιμέλειας είναι κοινωνική και βασίζεται στις αρχές και μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας κατά περίπτωση και χρειάζεται γνώσεις ψυχολογίας, κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Εργασίας. (Σαμουρίδη Κ., 1986, σελ. 16)

Σ' αυτά τα καθήκοντα θα πρέπει να αφοσιωθεί ο επιμελητής Δικαστηρίων Ανηλίκων απαλλαγμένοι από τις γραφειοκρατικές υποχρεώσεις που δεν χρειάζονται ειδικές γνώσεις και διπλώματα από αυτά που ζητάει ο νόμος και που απροσανατολίζουν το ρόλο του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η μεταχείριση των ανηλίκων σε ελεύθερο περιβάλλον

Μεταχείριση των ανηλίκων εγκληματιών σε ελεύθερο περιβάλλον μπορεί να νοηθεί μόνο στο πλαίσιο επιβολής εξωϊδρυματικών μέτρων από το δικαστήριο ανηλίκων, στη εφαρμογή του θεσμού της αναστολής της ποινής, της απόλυσης υπό όρους και της μεταϊδρυματικής αγωγής.

6.1 Εξωϊδρυματικά μέτρα

Στην ελληνική νομοθεσία ως εξωϊδρυματικά μέτρα μπορούν να θεωρηθούν η επίπληξη, η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου, στους γονείς, τους επιτρόπους ή τους κηδεμόνες του και τέλος η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε ειδικούς επιμελητές ανηλίκων.

Και στα τρία αυτά μέτρα θα μπορούσε να γίνει μια περισσότερο ουσιαστική δουλειά με την ενεργό συμμετοχή των επιμελητών ανηλίκων.

Τόσο στην περίπτωση επιβολής επίπληξης, όσο και ανάθεσης της επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς του η επίβλεψη του παιδιού ή εφήβου από τον επιμελητή θα έπρεπε να είναι υποχρεωτική και όχι απλώς δυνητική (άρθρο 10 του π.δ. 49/1979) και να επιβάλλεται ως υποχρεωτικός όρος από το δικαστήριο ανηλίκων.

Η ουσιαστική και όχι απλώς τυπική συνεργασία του επιμελητή με το παιδί ή τον έφηβο και το οικογενειακό του περιβάλλον θα έκανε ίσως τον ανήλικο να συνειδητοποιήσει τη βαρύτητα της πράξης του και να αποβάλει την εντύπωση ότι «αθωώθηκε» από το δικαστή. (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 55)

Η μορφή αυτή της «ελεγχόμενης ελευθερίας» με ένα πρόγραμμα μεταχείρισης χαλαρό ίσως να συνέβαλε αποτελεσματικότερα στη μη υποτροπή των ανηλίκων εκείνων που υποβάλλονται σε αυτά τα δυο αναμορφωτικά μέτρα. Εκτός των άλλων η στενή αυτή παρακολούθηση του ανηλίκου από τον επιμελητή ελέγχει και την αποτελεσματικότητα των μέτρων που επιβάλλονται από τον δικαστή ανηλίκων. (Τρωϊάνου-Λουλά Α., 1987, σελ. 187)

Το ίδιο αναλογικά συμβαίνει, όσο αφορά τη μεταχείριση του ανηλίκου, και στην ανάθεση της επιμέλειάς του σε ειδικό επιμελητή ανηλίκων. Η μόνη διαφορά εδώ είναι ότι από το νόμο η άσκηση της προστατευτικής επίβλεψης από τον επιμελητή είναι υποχρεωτική. Στην περίπτωση αυτή η επαφή του επιμελητή και του ανηλίκου θα πρέπει να είναι συνεχής, πράγμα που δεν συμβαίνει στην πράξη συχνά. Η σύνταξη της έκθεσης κάθε εξάμηνο δεν πρέπει να αποτελεί τη μοναδική αφορμή για μια επαφή επιμελητή και ανηλίκου.

Αυτή η πρακτική είναι φυσικά συνάρτηση και άλλων παραγόντων. Ο επιμελητής δεν παύει να αποτελεί για τον ανήλικο έναν εκπρόσωπο του συστήματος, ένα από τα όργανα άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, επομένως μια μη προβληματική συνεργασία αποτελεί μάλλον ουτοπία.

Εξ' άλλου επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του επιμελητή, με άλλα λόγια στην καλή του θέληση, να ρυθμίσει τη διαδικασία της επίβλεψης όπως αυτός θέλει, να διαμορφώσει θετικά ή αρνητικά το περιεχόμενο της σχετικής έκθεσης, με καθαρά ατομική του πρωτοβουλία, χωρίς να υφίσταται έλεγχο από κανέναν στο έργο που επιτελεί. (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 57)

Τέλος, υποστηρίζεται ότι ο αριθμός των επιμελητών ανηλίκων στην Ελλάδα σήμερα δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών και την ουσιαστική τους ενασχόληση με το έργο που τους έχει ανατεθεί.

Αυτά θα μπορούσαν να αποφευχθούν με την ανάθεση σε αυτούς αρμοδιοτήτων αποφασιστικής σημασίας (και όχι τυπικής και γραφειοκρατικής), με την είσοδο και νέου αίματος στον κλάδο (ειδικευμένο δυναμικό διαθέτουμε στην Ελλάδα), με μια παράλληλη οργάνωση στα θέματα που αφορούν γενικά τους ανήλικους, και ιδιαίτερα εκείνους που έχουν περάσει από το ποινικό δικαστήριο, τόσο από άποψη συμβουλευτικών σταθμών, όσο και ουσιαστικής βοήθειας *εύρεση στέγης, εργασίας, οικονομική ενίσχυση κλπ.).

Έτσι η οποιαδήποτε προσπάθεια των επιμελητών ανηλίκων στα πλαίσια της μεταχείρισης των ανηλίκων παραβατών του νόμου δεν θα είναι εκ των προτέρων καταδικασμένη. (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 112)

6.2 Αναστολή της ποινής

Η ελληνική νομοθεσία καθιερώνει την απλή αναστολή σε αντίθεση με την αναστολή υπό δοκιμασία του αγγλοσαξονικού δικαίου. Οι δυο θεσμοί διαφέρουν ως προς τη νομική τους κατασκευή, τη μεταχείριση του ενόχου και τη δικαστική διαδικασία. (Δασκαλάκης Η., 1981, σελ. 87)

Στην απλή αναστολή απαγγέλλεται η ποινή και αναστέλλεται η εκτέλεση της ποινής. Για τον ένοχο δράστη δεν προβλέπεται ιδιαίτερη μεταχείριση, απλά αφήνεται στην τύχη του, χωρίς επίβλεψη και καθοδήγηση. Ο δικαστής παρεμβαίνει μόνο αν τελέσει ο δράστης και νέο έγκλημα. Η

εγκληματοπροληπτική ενέργεια του θεσμού αυτού στηρίζεται πάνω στον εκφοβισμό που εμπνέει η απειλή της έκτισης της ποινής.

Στην αναστολή υπό δοκιμασία αναστέλλεται η απαγγελία της ποινής. Ο δικαστής αποφαινεται μόνο για την ενοχή, η έκδοση όμως απόφασης σχετικά με το ύψος της ποινής θα εξαρτηθεί από το αν θα επιδείξει κακή διαγωγή ο δράστης μέσα σε ένα συγκεκριμένο διάστημα δοκιμασίας. Ο ένοχος τίθεται υπό την επίβλεψη ενός ειδικού επιμελητή, ο οποίος τον καθοδηγεί και τον βοηθάει υλικά και ηθικά.

Το δικαστήριο, στην περίπτωση της αναστολής υπό δοκιμασία επιβάλλει στον ένοχο την τήρηση κάποιων όρων, που επαφίενται στην κρίση του δικαστή. Η συμμόρφωσή του ή μη ελέγχεται στην από τον ειδικό επιμελητή. Στην περίπτωση που δεν τηρεί τους όρους αυτούς ή γενικότερα η διαγωγή του κρίνεται κακή παρεμβαίνει ο δικαστής, ο οποίος έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει πρόσθετους όρους, να λάβει διαφορετικά μέτρα ή ακόμα να προχωρήσει στην απαγγελία της ποινής, αν δεν θεωρήσει τα μέτρα αρκετά ή αν ο ένοχος διαπράξει και νέο έγκλημα.

Για τον Ηλία Δασκαλάκη και οι δυο θεσμοί είναι απαραίτητοι στην νομοθεσία. Η απλή αναστολή (η οποία εφαρμόζεται στην Ελλάδα) απευθύνεται σε περιστασιακούς κυρίως εγκληματίες. Η απειλή έκτισης τη ποινής που έχει ανασταλεί αρκεί για να συγκρατήσει τον ένοχο από την διάπραξη νέου εγκλήματος. Αντίθετα η αναστολή υπό δοκιμασία αποβλέπει στην επίβλεψη και καθοδήγηση των εγκληματιών εκείνων που λόγω των συνθηκών διαβίωσής τους είναι ευκολότερο να διαπράξουν και στο μέλλον νέα εγκλήματα. Γι' αυτούς η απλή απειλή της ποινής δεν αρκεί. (Δασκαλάκης Η., 1981, σελ. 88 και 1973, σελ. 189)

Οι ανήλικοι που καταλήγουν στο τελικό στάδιο καταστολής του επίσημου κοινωνικού ελέγχου αποτελούν και αυτοί μια ομάδα που εγκυμονεί κινδύνους για τη διάπραξη και νέων εγκλημάτων. Ακριβώς επειδή χρειάζονται μια ιδιαίτερη επίβλεψη και καθοδήγηση, θα ήταν προτιμότερο, αντί για την επιβολή του εγκλεισμού σε ίδρυμα αγωγής ή ποινικού σωφρονισμού, να υπήρχε η δυνατότητα αναστολής της απαγγελίας της ποινής και να αναλάμβανε ένας ειδικός επιμελητής την καθοδήγηση του ανηλίκου, κατά το σύστημα της αναστολής υπό δοκιμασία και συγκεκριμένα ένας επιμελητής ανηλίκων.

Η ανάθεση της επιμέλειας σε επιμελητή ανηλίκων, ως αναμορφωτικό μέτρο που επιβάλλεται από το δικαστήριο ανηλίκων, κακώς συγκρίνεται με την αναστολή υπό δοκιμασία της αγγλοσαξονικής νομοθεσίας. Στην περίπτωση αυτή δεν αναστέλλεται απλώς η απαγγελία της ποινής από το δικαστήριο, αλλά αυτή η ανάθεση της επιμέλειας αποτελεί στην κυριολεξία την «πνοή» που επιβάλλει το δικαστήριο, μια δηλαδή από τις εναλλακτικές κυρώσεις που έχει το δικαστήριο στη διάθεσή του. Ανάλογα με τη διαγωγή του ανηλίκου σε συνδυασμό με την έκθεση που θα υποβάλλει ο επιμελητής μπορεί να μεταβληθεί ή και να αρθεί οποτεδήποτε το αναμορφωτικό αυτό μέτρο που επιβλήθηκε.

Στην περίπτωση όμως της αναστολής υπό δοκιμασία ο ανήλικος γνωρίζει πολύ καλά αν δεν επιδείξει καλή διαγωγή, αν δεν τηρήσει ορισμένους όρους που του επιβλήθηκαν από το δικαστή ανηλίκων, θα του απαγγελθεί ένα σκληρότερο μέτρο και πιθανότατα μέτρο στερητικό της ελευθερίας. Ας σημειωθεί ότι η αναστολή υπό δοκιμασία στον Καναδά αποτελεί το συχνότερο μέτρο κύρωσης που επιβάλλεται στους ανήλικους δράστες εγκληματικών πράξεων. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 72, 73)

Η ελληνική νομοθεσία όμως αγνοεί όχι μόνο τον θεσμό αυτό τόσο για τους ανήλικους, όσο και για τους ενήλικους δράστες, αλλά και το θεσμό της απλής αναστολής της ποινής για τους ανήλικους. Το επιχείρημα που προτείνεται είναι ότι στους ανήλικους 7-17 ετών δεν επιβάλλεται «ποινή», επομένως δεν μπορεί να εφαρμοστεί η σχετική διάταξη του νόμου. (Άρθρα 99 και 100 Π.Κ.)

Μια άλλη άποψη υποστηρίζει ότι προϋπόθεση για τη χορήγηση της απλής αναστολής είναι η κρίση, ότι η εκτέλεση της ποινής δεν είναι αναγκαία για να αποτρέψει τον υπαίτιο από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων. Ο ποινικός σωφρονισμός επιβάλλεται στον έφηβο μόνο όταν κρίνεται αναγκαίος (άρθρο 127 Π.Κ.) για τη συγκράτησή του από τη διάπραξη μελλοντικών εγκλημάτων. Επομένως αν δεν κριθεί η αναγκαιότητα του ποινικού σωφρονισμού δεν μπορεί να διαταχθεί και η αναστολή της εκτέλεσής του. (Τρωϊάνου-Λουλά Α., 1987, σελ. 45)

Στην περίπτωση αυτή συναντούμε ένα ακόμα παράδειγμα όπου η διατύπωση του νόμου αφήνει περιθώρια για κατασκευές όπως η συγκεκριμένη.

Έχει υποστηριχθεί βέβαια και η αντίθεση άποψη, χωρίς αυτό να καθιερώνει στην πράξη την εφαρμογή του θεσμού της απλής αναστολής και για τους εφήβους δράστες.

Θεωρητικά μόνο ίσχυσε παλιότερα στη χώρα μας η δυνατότητα αναστολής της εκτέλεσης του ποινικού σωφρονισμού που απαγγέλλεται από το δικαστήριο για ένα διάστημα δοκιμασίας 1-3 ετών, κατά τη διάρκεια του οποίου ο έφηβος υποβάλλεται σε αναμορφωτικά μέτρα. Και αυτό διότι ο νόμος που το προβλέπει (άρθρο 13 του ν. 5098/1931 περί δικαστηρίων ανηλίκων) στην πραγματικότητα δεν εφαρμόστηκε ποτέ. (Τρωϊάνου-Λουλά Α., 1987, σελ. 129)

Ο θεσμός αυτός αντιμετωπίστηκε στο παρελθόν τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Κάτι ανάλογο όμως θα μπορούσε να ισχύσει και σήμερα όσον αφορά τον εγκλεισμό σε ίδρυμα αγωγής και στον ποινικό σωφρονισμό, διότι πρόκειται για δυο μέτρα στερητικά της ελευθερίας. Στο διάστημα της δοκιμασίας να επιβάλλεται στον ανήλικο δράστη το αναμορφωτικό μόνο μέτρο της ανάθεσης της επιμέλειάς του σε ειδικό επιμελητή ανηλίκων.

Μόνο κάτω από αυτές τις εγγυήσεις θα μπορέσει να λειτουργήσει ένα πλαίσιο μεταχείρισης σε ελεύθερο περιβάλλον του ανηλίκου στον οποίο θα έχει επιβληθεί το μέτρο της αναστολής του εγκλεισμού σε ίδρυμα αγωγής ή σωφρονιστικό κατάστημα υπό δοκιμασία. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 74)

6.3 Απόλυση υπό όρους

Στο νέο Σωφρονιστικό Κώδικα, ενώ για την απόλυση του ενηλίκου καταδίκου υπό όρους γίνεται συγκεκριμένη αναφορά, για τους ανήλικους εγκλείστους ισχύουν μόνο οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα:

Το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων του τόπου όπου εκτίεται ο ποινικός σωφρονισμός μπορεί, κατά την ανέλεγκτη κρίση του, να διατάξει την απόλυση του εφήβου από το σωφρονιστικό κατάστημα κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. (άρθρο 129 Π.Κ.)

Ο χρόνος της δοκιμασίας δεν μπορεί να είναι κατώτερος από 2 χρόνια και ανώτερος από ,μπορεί όμως να επιβληθούν από το δικαστή πρόσθετες υποχρεώσεις που να αφορούν τον τρόπο ζωής ή τη διαπαιδαγώγησή του (όπως λ.χ. να μην συναναστρέφεται συγκεκριμένα πρόσωπα, να μη διαμένει σε ορισμένο τόπο, να μη συχνάζει σε ύποπτα κέντρα, να μάθει μια τέχνη, να

αποκαταστήσει τη ζημιά που έκανε με τη διάπραξη του εγκλήματος με χρήματα από την εργασία του). (Τρωϊάννου-Λουλά Α., 1982, σελ. 387)

Στην πράξη οι όροι αυτοί επιβάλλονται στον ανήλικο πολύ σπάνια. Αυτό οφείλεται τόσο στην διστακτικότητα των δικαστών, όσο και στη δυσκολία, όσο και στη δυσκολία του ελέγχου τήρησής τους.

Αυτό που αποτελεί σημείο αναφοράς στο συγκεκριμένο θεσμό είναι η επίβλεψη της συμπεριφοράς του ανηλίκου που απολύεται υπό όρους κατά το χρονικό διάστημα της δοκιμασίας. Και στο στάδιο αυτό η μεταχείριση του ανηλίκου σε ένα περιβάλλον ελεύθερο είναι αποφασιστικής σημασίας για τη μετέπειτα εξέλιξή του. (Τρωϊάννου-Λουλά Α., 1982, σελ. 387)

Εκείνοι που ασκούν την επίβλεψη αυτή είναι οι κοινωνικοί λειτουργοί του σωφρονιστικού καταστήματος, εφόσον ο ανήλικος και η οικογένειά του κατοικούν στην περιφέρεια του καταστήματος ή οι επιμελητές ανηλίκων, στην περίπτωση που το σωφρονιστικό κατάστημα βρίσκεται σε άλλη περιφέρεια (άρθρο 10 του π.δ. 49/1979 και άρθρο 2 του ν.δ. 1375/1973)

Το έργο τους συνίσταται στη συμπαράσταση και την προστατευτική επίβλεψη των υπό όρους απολυομένων. Η προετοιμασία της κοινωνικής και της επαγγελματικής αποκατάστασης του ανηλίκου είναι κύριο μέλημά τους. Στην περίπτωση όμως που κριθεί ότι η διαγωγή του ανηλίκου είναι κακή, ανακαλείται η υπό όρους απόλυσή του ή παρατείνεται ο χρόνος δοκιμασίας. Αν ο ανήλικος όμως τελέσει και νέα αξιόποινη πράξη, τότε ανακαλείται η απόλυση υπό όρους. (Τρωϊάννου-Λουλά Α., 1987, σελ. 51)

Αν η περίοδος επίβλεψης του ανηλίκου που έχει τεθεί υπό δοκιμασία δεν διέπεται από μια ουσιαστική και αποτελεσματική παρέμβαση των κοινωνικών λειτουργών ή των επιμελητών ανηλίκων σε συνδυασμό με τα μέτρα κρατικής

πρόνοιας, τότε ο θεσμός θα ισχύει μόνο προς όφελος των κρατικών αυτών οργάνων που ασκούν την επίβλεψη αυτή και όχι προς όφελος των ανηλίκων.

Παρά το ότι διατυπώνεται η γνώμη ότι ο θεσμός της απόλυσης υπό όρους έχει αποδώσει θετικά αποτελέσματα, διατηρούμε όμως κάποιες επιφυλάξεις όσον αφορά τον ελληνικό χώρο, εφόσον δεν υπάρχουν στοιχεία από εμπειρικές έρευνες, μεταξύ άλλων, ότι αυτός καθώς και άλλοι παρόμοιοι θεσμοί «ελεγχόμενης ελευθερίας» έχουν αποδώσει στην πράξη. (Τρωιάννου-Λουλά Α., 1987, σελ. 52)

6.4 Μετασωφρονιστική Αγωγή

Μετά την απόλυση του κρατούμενου από το σωφρονιστικό κατάστημα αρχίζουν και τα προβλήματα της κοινωνικής του προσαρμογής. Στη φάση αυτή ο κρατούμενος είναι σχεδόν βέβαιο ότι δεν διατηρεί πλέον κοινωνικούς δεσμούς, έχει χάσει την εργασία του και αντιμετωπίζει τεράστια οικονομικά προβλήματα. Το κατά πόσο θα μπορέσει να επιβιώσει κάτω από το βάρος όλων αυτών των κοινωνικών, ψυχολογικών και οικονομικών προβλημάτων ή θα «επιλέξει» ένα δρόμο που θα τον οδηγήσει αργά ή γρήγορα και πάλι στο κελί ενός ιδρύματος, εξαρτάται από την συμπαράσταση και την προστασία που θα βρει από κάποιο φορέα μετά την έξοδό του από το σωφρονιστικό κατάστημα.

Αυτές οι καταστάσεις δημιούργησαν το θεσμό της μετασωφρονιστικής αρωγής από διάφορους φορείς (δημόσιους και ιδιωτικούς) που αποσκοπεί στην υλική και ηθική βοήθεια του απολυόμενου από τι φυλακές για ένα χρονικό διάστημα μετά την έξοδό του από το κατάστημα κράτησης.

Στην Ελλάδα λειτουργούν από το 1937 εταιρείες προστασίας αποφυλακιζόμενων με τον α.ν. 869/1937 στις έδρες των Πρωτοδικείων της χώρας. Σήμερα υπάρχουν τρεις: στην Αθήνα, τον Πειραιά και την Πάτρα, από τις οποίες μόνο η των Αθηνών λειτουργεί και διαθέτει έναν ξενώνα. Το αντίστοιχο κτίριο στον Πειραιά σφραγίστηκε από το 1981 και δεν λειτούργησε πλέον. (Κουράκης Ν., 1985, σελ. 249)

Η βοήθεια την οποία προσφέρει η εταιρεία σήμερα συνίσταται στην παροχή οικονομικής βοήθειας σε εκείνους που περιοδικά την επισκέπτονται μετά την αποφυλάκισή τους (γύρω στα 300 άτομα το χρόνο) και είναι ανάλογη με την κάθε περίπτωση. Το βοήθημα είναι ανάλογο με τη διάρκεια παραμονής στη φυλακή.

Όσο μακρύτερη η διάρκεια κράτησης, τόσο μεγαλύτερο είναι και το βοήθημα. Σε καμιά περίπτωση όμως δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες των αποφυλακιζόμενων.

Οι πόροι της προέρχονται από κρατικές επιχορηγήσεις. Το επταμελές συμβούλιο της εταιρείας, με τριετή θητεία, αποτελείται από εισαγγελέα πρωτοδικών, διευθυντή φυλακών, κοινωνικό λειτουργό, επιμελητή ανηλίκων, γιατρό, δικηγόρο και τραπεζικό υπάλληλο.

Η στοιχειώδης αυτή, μετασωφρονιστική βοήθεια δεν ισχύει, δυστυχώς για τους ανηλίκους, που χρειάζονται μεγαλύτερη μέριμνα και προστασία μετά την έξοδό τους από το ίδρυμα αγωγής ή το σωφρονιστικό κατάστημα.

Στο νόμο προβλέπεται η συνεργασία των εταιρειών προστασίας ανηλίκων, που λειτουργούν στην έδρα κάθε πρωτοδικείου (άρθρο 12, παρ. 1 α.ν. 2724/1940) με τις εταιρείες αποφυλακιζομένων (άρθρο 12 παρ. 3 α.ν. 2724/1940) για την επίτευξη της κοινωνικής αποκατάστασης των ανηλίκων που απολύονται από τα ιδρύματα αγωγής και τα σωφρονιστικά καταστήματα

της χώρας. Η Εταιρεία Αποφυλακισομένων όμως δεν έχει πλέον αρμοδιότητα για τους ανηλίκους, επομένως η ρύθμιση αυτή παραμένει γράμμα κενό.

Το ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερη μέριμνα στην πράξη και για τους ανηλίκους οφείλεται ίσως και στην αντίληψη που επικρατεί στους αρμόδιους φορείς για τον εγκλεισμό σε ίδρυμα αγωγής και τον ποινικό σωφρονισμό για το ότι οι κυρώσεις αυτές αναδομούν στην κυριολεξία την προσωπικότητα των ανηλίκων. Επομένως μετά την επιβολή των μέτρων αυτών είναι έτοιμος ο ανήλικος να ενταχθεί στο κοινωνικό περιβάλλον και δεν χρειάζεται άλλη βοήθεια.

Στα πλαίσια της μετασωφρονιστικής αρωγής θα μπορούσαμε να εντάξουμε μόνο το τμήμα Κοινωνικής Αρωγής Ελεύθερης Διαβίωσης Ανηλίκων που ιδρύθηκε στον Κορυδαλλό το 1986 από το υπουργείο Δικαιοσύνης, διότι θεωρούμε ότι η μετασωφρονιστική αρωγή, για να λειτουργήσει σωστά, ουσιαστικά θα πρέπει να αρχίζει από τη στιγμή της εισαγωγής του ανηλίκου σε ίδρυμα αγωγής ή σωφρονιστικό κατάστημα.

Το τμήμα αυτό αποτελεί υπηρεσία του ιδρύματος αγωγής ανηλίκων αρρένων Κορυδαλλού και λειτουργεί υπό τη διεύθυνση του ιδρύματος. Εκεί εισάγονται με απόφαση του υπουργείου Δικαιοσύνης, μετά από πρόταση του διευθυντή του ιδρύματος, αγόρια ηλικίας 13-18 ετών που πρόκειται να απολυθούν από το ίδρυμα και δεν έχουν κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον. Η διαβίωση εκεί είναι ελεύθερη και ο ανήλικος αποχωρεί μόλις κριθεί ότι δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις κοινωνικής και επαγγελματικής του αποκατάστασης. Στο τμήμα αυτό μπορούν να φιλοξενηθούν και ανήλικοι που έχουν ήδη απολυθεί από το ίδρυμα μέχρι να αποκατασταθούν. (Τζέρμπε Φ., 1989, σελ. 15)

Σήμερα ο θεσμός αυτός έχει ατονήσει αρκετά, λόγω ίσως της γραφειοκρατικής διαδικασίας που απαιτείται για την τοποθέτηση των ανηλίκων στο τμήμα αυτό, εξ' άλλου οι ανήλικοι, λόγω της τοποθεσίας που βρίσκεται το τμήμα (κτίριο) αυτό (δίπλα στο ίδρυμα αγωγής και τα λοιπά συγκροτήματα των φυλακών Κορυδαλλού) δεν κατορθώνουν να αποφύγουν το στιγματισμό τόσο τον ηθικό (απλώς αλλάζουν οίκημα διαμονής), όσο και τον κοινωνικό (εφόσον δεν απομακρύνονται από την περιοχή του συγκροτήματος των φυλακών).

Ένα ζήτημα που τίθεται επίσης είναι, αν αυτή η προστατευτική μεταχείριση του απολυομένου θα πρέπει να είναι υποχρεωτική ή προαιρετική και αν οι φορείς που θα τον ασκούν θα πρέπει να είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί. (Δασκαλάκης Η., 1981, σελ. 94)

Η μορφή της εκούσιας μετασφρονιστικής αρωγής εναρμονίζεται με τη συνταγματική επιταγή για τη μη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και την απαγόρευση στέρησης με οποιοδήποτε τρόπο της ελευθερίας. Μετά την απόλυσή του από την φυλακή το άτομο είναι απόλυτα ελεύθερο να διαχειριστεί τον τρόπο ζωής του όπως αυτό επιθυμεί και όχι με παρέμβαση τρίτων, πράγμα που ίσως θα περιορίζε το πεδίο δράσης του και θα επέτεινε το στιγματισμό του.

Το αν ο φορέας θα είναι δημόσιος ή ιδιωτικός δεν είναι το αποφασιστικό κριτήριο για την άσκηση της «μεταχείρισης» στο ελεύθερο πλέον περιβάλλον, αρκεί αυτή να γίνεται προς όφελος του απολυομένου προσφέροντάς του τόσο ηθική όσο και υλική συμπαράσταση.

Ο νέος Σφρονιστικός Κώδικας προβλέπει την ίδρυση με προεδρικό διάταγμα, κέντρου προστασίας αποφυλακιζομένων, χωρίς να κάνει διάκριση ανηλίκων και ενηλίκων. Η διετής μεταϊδρυματική αρωγή που παρέχεται από

το κέντρο αυτό, χορηγείται πολύ σωστά, μόνο μετά από σχετική αίτηση του αποφυλακιζόμενου. Επαφίεται επομένως στον ίδιο δικαίωμα της επιλογής. Το Κέντρο αυτό μεριμνά για την επαγγελματική αποκατάσταση του αποφυλακιζόμενου, τον βοηθεί οικονομικά και συμπαρίσταται στην ομαλή κοινωνική του επανένταξη (άρθρο 55 Νέου Κώδικα).

Το ερώτημα που τίθεται, αν δηλαδή οι προϋποθέσεις αυτές είναι αρκετές για να μπορέσει να επιτευχθεί ο πολυπόθητος στόχος της κοινωνικής επανένταξης, και αν τελικά ως επανένταξη θα θεωρήσουμε τη φαινομενικά «ομαλή» διαβίωση του πρώην εγκλειστού στο ελεύθερο κοινωνικό περιβάλλον, διαπιστώνοντας ενδεχομένως ότι κάπου εργάζεται η του αρκούντα οικονομικά του για μια ικανοποιητική διαβίωση δεν μπορεί φυσικά να απαντηθεί. Το ότι υπάρχει όμως, έστω και θεωρητικά (διότι η λειτουργία του θεσμού εξαρτάται από την έκδοση προεδρικού διατάγματος, όταν θα έχει εξασφαλιστεί η κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή), η πρόβλεψη για μέριμνα των απολυομένων είναι κάποιο μήνυμα αισιοδοξίας στα τόσο αρνητικά του σωφρονιστικού συστήματος. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 79-80).

6.5 Αποτελεσματικότητα του σωφρονιστικού συστήματος

Η λήψη του αναμορφωτικού μέτρου του εγκλεισμού του ανηλίκου έχει σαν κύριο στόχο την αναμόρφωση του ανηλίκου παραβάτη, ή μήπως στην πραγματικότητα όλη η διαδικασία εστιάζεται όχι στην προσπάθεια ανάπλασης του ανηλίκου παραβάτη, αλλά στον εφησυχασμό του κοινωνικού συνόλου; Μήπως με το μικρότερο κόστος σε μέσα, σε χρήματα και σε ανθρώπους δίνεται απλά η εντύπωση εκπλήρωσης του σκοπού προστασίας του παιδιού και του εφήβου; υπάρχει άραγε μια αισιόδοξη-επιστημονικά και ανθρώπινα- απάντηση στην ερώτηση αυτή; (Μπεζέ Λ., 1985, σελ. 117)

Η αποτελεσματικότητα του μέτρου αυτού εξακολουθεί μέχρι σήμερα να είναι άγνωστη στη χώρα μας, η επιβολή του όμως παρά το ότι από πολλούς θεωρείται ότι συμβάλλει στην αγωγή και την βελτίωση του ανηλίκου προκαθορίζει την αρχή για μια «σταδιοδρομία» του νεαρού εγκλείστου στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των τροφίμων των σωφρονιστικών καταστημάτων είχε προηγουμένως εισαχθεί σε ίδρυμα αγωγής. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 85)

επίσης διαθέσιμα στοιχεία για την αποτελεσματικότητα των κυρώσεων που επιβάλλονται στους δράστες εγκληματικών πράξεων δεν υπάρχουν.

Ο έλεγχος της επιτυχίας ή όχι της ποινικής καταστολής στα πλαίσια του συστήματος απονομής δικαιοσύνης εκτιμάται γενικά μόνο από τα ποσοστά υποτροπής των καταδικασθέντων.

Οι τρόποι καταγραφής των στοιχείων δεν μας επιτρέπουν όμως να βγάλουμε συμπεράσματα, διότι στις επίσημες στατιστικές καταχωρήσεις αναγράφεται μεν το σύνολο των καταδικασθέντων και των υπότροπων, αλλά δεν υπάρχει αντιστοιχία ποσοστών υποτροπής με τις επιμέρους κυρώσεις που επιβλήθηκαν στο παρελθόν.

Απλώς το σύνολο των καταδικασθέντων αυξάνεται σταδιακά. Αν συγκρίνουμε τους υπότροπους ανηλίκους με τους ενήλικους διαπιστώνουμε ότι οι ανήλικοι υποτροπιάζουν λιγότερο από τους ενήλικους.

Η γενική αυτή ένδειξη δεν είναι ικανοποιητική, αν θέλουμε να μελετήσουμε αναλυτικότερα την επίδραση κάθε μέτρου, εξωϊδρυματικού ή ιδρυματικού, που επιβάλλεται στους ανηλίκους και ειδικότερα της «μεταχείρισης» που ασκείται στα πλαίσια του σωφρονιστικού συστήματος για ανηλίκους.

Υπάρχει όμως και ένα γενικότερο πρόβλημα: Ο σωφρονιστικός κώδικας του 1967 προέβλεπε ειδική μεταχείριση των ανηλίκων δραστών που όμως μέχρι την ισχύ του νέου κώδικα δεν εφαρμόστηκε ποτέ. Οι εξαγγελίες για την εκπόνηση ειδικής νομοθεσίας για τους ανήλικους δράστες και μη, δεν υλοποιήθηκαν ποτέ, ορισμένες νέες ρυθμίσεις, τέλος, που περιλαμβάνονται στο νέο κώδικα για τη μεταχείριση των ανηλίκων είναι τόσο πρόσφατες, ώστε δεν μπορεί να γίνεται λόγος ακόμα για την ενδεχόμενη αποτελεσματικότητά τους. (Φαρσεδάκης Ιακ., 1986, σελ. 193)

Επομένως είναι παντελώς αδύνατο να ελέγξουμε κάτι που παρέμεινε άγνωστο, που δεν υλοποιήθηκε ποτέ και που είναι εντελώς πρόσφατο. Θα πρέπει να συστηματοποιηθεί η έρευνα και στο πεδίο αυτό, με μια μακρόχρονη συστηματική παρακολούθηση των επιμέρους κυρώσεων στη μελλοντική συμπεριφορά των ανηλίκων. (Αλεξιάδης Στ., 1983, σελ. 14)

Τελικά για ποια αποτελέσματα μιλάμε; Όταν:

1. Πρώτα-πρώτα η στέρηση της ελευθερίας κατ' εξοχήν στιγματίζει τον ανήλικο. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις στο VII Παγκόσμιο Συνέδριο Εγκληματολογίας στο Βελιγράδι, ο κοινωνικός στιγματισμός προτρέπει αυτούς που τον υφίστανται -μετά από μια δικαστική παρέμβαση- να ταυτιστούν ολοένα και περισσότερο με τις παρίες της κοινωνίας και να αναμιχθούν μαζί τους. Η ίδια εικόνα που έχει ο ανήλικος για τον εαυτό του, ως κοινωνικού όντος, τείνει να καταστραφεί, ως αποτέλεσμα της αντανάκλασης που του ανταποστέλλει η δημόσια γνώμη ή τουλάχιστον αυτός νομίζει ότι διεγείρει γύρω του. Από το σημείο αυτό μέχρι να επιδιώξει, κατά προτίμηση την συναναστροφή με άλλους δυναστευόμενους που όχι μόνο τον δέχονται, αλλά δίνουν αξία στην παρέκκλισή του, η απόσταση γρήγορα διανύεται.

Κρατούσα είναι η άποψη πως η δικαστική παρέμβαση έχει ως συχνότερη - κατά πολύ- συνέπεια το καταστρεπτικό αυτό στίγμα, αντί για οποιοδήποτε άλλο ενεργητικό αποτέλεσμα.

2. Ύστερα χωρίς να χρειάζεται να αναφερθούμε ξανά στην ανεξάντλητη - άλλωστε- φιλολογία για τις αρνητικές συνέπειες του θεσμού της φυλακής δεν μπορούμε παρά να σημειώσουμε την εξευτελιστική για την ανθρώπινη προσωπικότητα επιρροή της.

Οι εγγενείς στην στέρηση ελευθερίας εγκληματογεννητικοί παράγοντες έχουν αναφερθεί και εξηγηθεί, ώστε, δεν χρειάζεται να ξαναεπαναληφθούν. Η φυλακή αποτελεί θεσμό. Η κατανόηση της δομής του μας επιτρέπει να διαπιστώσουμε μια εξαιρετική ιεράρχηση των ανθρωπίνων σχέσεων που γεννούν μια παθολογία των σχέσεων αυτών. Γι' αυτό το λόγο διαπιστώνονται πλήθος ανεπιθύμητων, αλλά δυστυχώς και αναπόφευκτων, αρνητικών συνεπειών και αντιδράσεων και στα πιο φιλόδοξα προγράμματα μεταχείρισης σε κλειστό περιβάλλον (παθολογικές συμπεριφορές, κατοτονικού, υποτονικού ή αντιδραστικού τύπου). Πέρα από αυτά η αντιπολιτισμική τοποθέτηση που δημιουργεί είναι, ασφαλώς, ένα από τα κυριότερα εμπόδια για την κοινωνική ένταξη.

3. Τέλος, ένα εξαιρετικό μελανό σημείο είναι οι αυτοκτονίες που παρατηρούνται μέσα στα κλειστά ιδρύματα. Η αυτοκτονία ως αντίδραση στα αδιέξοδα του ανηλίκου που αισθάνεται αποδιωγμένος και ανίσχυρος, είναι πολύ πιο συχνή σ' αυτή την περίπτωση. Όλες οι σχετικές έρευνες συγκλίνουν στην διαπίστωση πως η συχνότητά τους είναι πενταπλάσια ή επταπλάσια σε σύγκριση με τις αυτοκτονίες των συνομηλίκων τους στο γενικό πληθυσμό (χωρίς να υπολογίσουμε τις αποτυχημένες απόπειρες

Αντεγκληματική πολιτική στην παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων

αυτοκτονίες: δείκτης 11/1 αποτυχημένες./επιτυχημένες). (Φαρσεδάκης Ιακ., 1991, σελ. 263-264).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

*Αντεγκληματική πολιτική:
Πρόληψη ή καταστολή;*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Αντεγκληματική πολιτική

1.1 Εισαγωγή

Με την πρόληψη επιδιώκουμε να πλήξουμε τους παράγοντες που ευνοούν την παραβατικότητα των νέων και γενικά την αντικοινωνική συμπεριφορά τους. Αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για την απομάκρυνση των ανηλίκων από αξιόποινες πράξεις.

Όπως προαναφέρθηκε, η πρόληψη δεν πρέπει να περιορίζεται στις νομικά απαγορευμένες πράξεις, αλλά θα πρέπει να περιλαμβάνει και αντικοινωνικές διαθέσεις και γενικά ένα ιδιαίτερο στυλ ζωής.

Τέλος, η πρόληψη πρέπει να αναφέρεται στην επέμβαση στη ζωή των ατόμων που έχουν ήδη περάσει μέσα από τις ποινικές δικαστικές διαδικασίες.

Ο Ιάκωβος Ι. Φαρσεδάκης, στο βιβλίο του «Παραβατικότητα και κοινωνικός έλεγχος των ανηλίκων» (Αθήνα 1986, σελ.125), κάνει αναφορά στις πρωτογενείς, δευτερογενείς και τριτογενείς αντιδράσεις του τυπικού κοινωνικού ελέγχου, στα πλαίσια της προστασίας των ανηλίκων, από αντικοινωνικές διαθέσεις. Ο καθένας από τους τρεις αυτούς τύπους κοινωνικής αντίδρασης αφορά διαφορετική ομάδα ατόμων και επιδιώκει την επίτευξη μικρότερων στόχων. Έτσι οι πρωτογενείς αντιδράσεις αφορούν το σύνολο των ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο. Συνιστάται στην προσπάθεια τροποποίησης των όρων του ευρύτερου, φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος και περιλαμβάνουν γενικά μέτρα αρωγής της

νεότητας, ώστε να περιορισθεί στο ελάχιστο η πιθανότητα παρεκκλίνουσας ή παραβατικής συμπεριφοράς. Οι δευτερογενείς αντιδράσεις αφορούν την έγκαιρη επισήμανση και παρέμβαση στη ζωή ατόμων ή ομάδων, που κινδυνεύουν άμεσα, εξ'αίτιας της κατάστασης στην οποία βρίσκονται (διαλυμένη οικογένεια, άθλιες υλικές συνθήκες ζωής κτλ.) να οδηγηθούν στην παραβατικότητα. Εδώ περιλαμβάνονται τα διάφορα κοινωνικοπαιδαγωγικά μέτρα αρωγής και προστασίας, καθώς και ορισμένες ποινικές ρυθμίσεις θεμάτων που τους αφορούν.

Οι πρωτογενείς και δευτερογενείς αντιδράσεις αφορούν, λοιπόν ανηλικούς που έχουν, ήδη, διαπράξει παραβατικές πράξεις. Τα σχετικά μέτρα κοινωνικού ελέγχου στοχεύουν στην κοινωνική τους επανένταξη και την πρόληψη της υποτροπής. (Φαρσεδάκης Ιάκ. Αθήνα 1986, σελ.125)

Στο επίπεδο της πρωτογενούς παρέμβασης, που είναι και η πιο σημαντική, οι προσπάθειες στις διάφορες χώρες, επικεντρώνεται στη λήψη μέτρων:

- Κοινωνικής πολιτικής όπως στέγαση, ασφάλιση, προστασία της απασχόλησης, κοινωνική ασφάλιση κ. α.
- Οικογενειακής πολιτικής όπως ρύθμιση σχέσεων μελών της οικογένειας μεταξύ τους, ισότητα ανδρών και γυναικών, χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων, ρύθμιση θεμάτων διακοπών και ψυχαγωγίας κ.α.
- Ειδικής πολιτικής για τους ανηλικούς όπως πρόνοια για βρεφονηπιακούς σταθμούς, νηπιαγωγεία, σχολεία, αναγνώριση και προώθηση των ενώσεων των νέων, προσπάθειες για την εξουδετέρωση των ανεπιθυμητών επιδράσεων των μέσων μαζικής ενημέρωσης και για τη

χρήση τους για εποικοδομητικούς σκοπούς κ. α. (Φαρσεδάκης Ιάκ. Αθήνα 1986, σελ.137)

Στην Ελλάδα, ο τομέας της πρωτογενούς πρόληψης έχει ανατεθεί στην Υ.Ε.Α μετά από υπολείπουσα της Ε.Π.Α Στην πράξη όμως δίνεται έμφαση στον κατασταλτικό τομέα, λόγω διαφόρων προβλημάτων όπως πίεση χρόνου, έλλειψη προσωπικού και κονδυλίων.

Σε διάφορα κράτη εφαρμόζεται στα πλαίσια της πρόληψης της παραβατικής συμπεριφοράς, προγράμματα παρέμβασης μέσα στην οικογένεια από ειδικευμένους επιστήμονες, ή κοινωνικούς οργανισμούς.

Για παράδειγμα, στη Γαλλία, ειδικά, για τους ανηλίκους που βρίσκονται σε κίνδυνο, ιδιαίτερες διοικητικές υπηρεσίες, σε νομαρχιακό επίπεδο, ασκούν προληπτικό έλεγχο στις οικογένειες, χρησιμοποιώντας κοινωνικούς λειτουργούς, για τη διαπίστωση ενδεχομένου κινδύνου φυσικής, ψυχικής και ηθικής υγείας και ασφάλισης των παιδιών. Βέβαια τα διάφορα μέτρα που κρίνονται αναγκαία, γι' αυτό το σκοπό, πρέπει να γίνουν αποδεκτά από την οικογένεια.

Στη Σουηδία, η Επιτροπή Προστασίας της Νεότητας παρεμβαίνει, κάθε φορά που κάποιος ανήλικος, κάτω των 18 ετών είναι αντικείμενο κακομεταχείρισης, κατάχρησης ή στερείται των αναγκαίων φροντίδων. Μπορεί να παράσχει στην οικογένεια πολλών ειδών βοήθεια όπως , οικογενειακή θεραπεία, οικονομική βοήθεια, να αναθέσει την επίβλεψη της οικογένειας σε κάποιον ειδικό, να αναθέσει την επίβλεψη των παιδιών σε κοινωνική υπηρεσία, έστω και χωρίς την θέληση των γονέων. (Φαρσεδάκης Ιάκ. Αθήνα 1986, σελ.145)

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί η ανυπαρξία όλων των παραπάνω εφαρμογών στην Ελληνική πραγματικότητα, όπου ο νεαρός

παραβάτης αντιμετωπίζεται στα πλαίσια του Δικαστηρίου Ανηλίκων και της Υ.Ε.Α, χωρίς έτσι να υπάρχει η δυνατότητα ουσιαστικής επαφής και θεραπευτικής παρέμβασης στο οικογενειακό περιβάλλον του ανηλίκου.

Γίνονται κάποιες προσπάθειες τα τελευταία χρόνια προς την κατεύθυνση αυτή, χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα, λόγω των γνωστών προβλημάτων. Δηλαδή, την έλλειψη κονδυλίων, για την επιπλέον πρόσληψη προσωπικού, που θα συμβάλλει στην καλύτερη επάνδρωση και λειτουργία των ήδη υπάρχοντων υπηρεσιών Υ.Ε.Α και Ε.Π.Α, αλλά και για την δημιουργία νέων κοινωνικών οργανισμών, που θα έχουν σαν στόχο την πρόληψη των ανηλίκων από παραβατικές πράξεις. (Φαρσεδάκης Ιάκ. Αθήνα 1986, σελ.155)

1.2 Η πρόληψη και η αντιμετώπιση της παραβατικής συμπεριφοράς από το κράτος

Πριν αναφερθούμε στην οπτική της κοινωνικής πρόληψης ας δούμε πως παρουσιάζεται η εικόνα της παραβατικότητας των ανηλίκων καθώς και εκείνη της επίσημης κοινωνικής αντίδρασης στο φαινόμενο σε συνδυασμό με την κατάσταση της σύγχρονης κοινωνίας μας.

1) Οι ανήλικοι παραβάτες.

Οι στατιστικές κατανομές και τα πορίσματα των λοιπών εμπειρικών ερευνών δείχνουν:

- α) Πως η συντριπτική πλειοψηφία των ανηλίκων παραβαίνουν τους νόμους (ποσοστό 85%-92%), πράγμα που οδηγεί στη διατύπωση της θέσης πως η παραβατικότητα αποτελεί ένα επιφαινόμενο της κρίσης της ανάπτυξης. Βέβαια η συχνότητα και η βαρύτητα μπορεί να είναι διαφορετικές.

β) Πως υπάρχει κοινότητα προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι γενικά παραβάτες ή μη.

γ) Πως οι κύριες αιτιολογικές συνιστώσες της παράβασης είναι η ατομική προδιάθεση, η επίδραση του εγγυτέρου και ευρύτερου περιβάλλοντος και οι διαθέσιμες ευκαιρίες, η κατάσταση που προεξάρχει. (Φαρσεδάκης Ιάκ. Αθήνα 1986, σελ.192)

2) Από την πλευρά της η επίσημη κοινωνική αντίδραση παραπαίει. Χαρακτηρίζεται από ένα συμβιβασμό μεταξύ των προτύπων "Δικαιοσύνης" και "Πρόνοιας" με την παράλληλη εν είδη καρυκεύματος-χρήση και θέσεων της "ριζοσπαστικής μη παρέμβασης".

Τελευταία παρατηρείται και πάλι μια προσπάθεια ανακατανομής των ποσοστών, με σαφή την τάση για αύξηση της ποινικής παρέμβασης παρά την ήδη υπέρμετρη επιβάρυνση του ποινικού συστήματος.

Και όσο και αν δεν αμφισβητείται, κατά κανόνα η ανάγκη μιας τέτοιας παρέμβασης, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις διάπραξης βαρέων παραβάσεων και υποτροπής η διαπίστωση της ουσιαστικής αναποτελεσματικότητας της ποινικής παρέμβασης δεν επιτρέπει τον εφησυχασμό.

Αυτή η τάση οφείλεται στο γεγονός πως και η επίδραση της έμπνευσης από το πρότυπο "πρόνοιας" μεταχείριση κρίνεται ως αβέβαιη. Επίσης, διαπιστώνεται η έλλειψη συντονισμού των διαφόρων φορέων, η σύγχυση ρόλων που επικρατεί. Πέρα από τα θέματα που δημιουργούνται από την επιτακτική ανάγκη σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ανηλίκων. (Φαρσεδάκης Ιάκ. Αθήνα 1986, σελ. 192-193)

3) Γνωρίζουμε πόσο οι συνθήκες ζωής παρεμβαίνουν στη διαδικασία κοινωνικοποίησης, πως οι συμπεριφορές εξαρτώνται από τις περιστάσεις,

τη φύση και τη ποιότητα των κοινωνικών σχέσεων. Πως μια ολόκληρη μερίδα πληθυσμού-οι ανήλικοι- δεν μετέχουν, στην πραγματικότητα, στην διαπίστωση των κοινωνικών αναγκών, με συνέπειες εκτός των άλλων, να είναι ιδιαίτερα κοινωνικά ευάλωτοι.

- 4) Στις σχέσεις, που οι ομάδες νέων διατηρούν, όχι μόνο μεταξύ τους, αλλά και με τις άλλες ομάδες των κατοίκων, και τις διαμεσολαβητικές οργανώσεις τις τοπικές και κρατικές αρχές συγκεκριμενοποιείται η κοινωνική τους ένταξη ή η κοινωνική τους περιθωριοποίηση τους.
- 5) Τα κοινωνικά πρότυπα, τουλάχιστον αυτά που προεξάρχουν και τονίζονται και θα μπορούσαν να τύχουν μιμήσεως από την πλευρά των ανηλίκων, είναι, τις περισσότερες φορές αρνητικά. Τα κατάλληλα παραδείγματα απουσιάζουν.
- 6) Οι κοινωνικοποιητικοί θεσμοί δυσλειτουργούν. Και γνωρίζουμε πόσο οι δυναμικές που προκύπτουν από τις διεργασίες στο μικρό κοινωνιολογικό επίπεδο διαθέτουν ικανή ισχύ και ειδική αποτελεσματικότητα.
- 7) Ο ρόλος Μ.Μ.Ε είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας δεν είναι αμέτοχα στη δημιουργία και επαύξηση των ατομικών συναισθημάτων των νέων που προέρχονται από τη δυσαναλογία μεταξύ της εικόνας ενός "εξωπραγματικού" κόσμου που παρέχουν και της αδυναμίας εξεύρεσης των μέσων για την κατάκτησή του. Η εξασθένιση του υπερεγώ τους, η μίμηση και η υποβολή με την ταύτισή του με τους ήρωες των τηλεοπτικών προγραμμάτων που ζούν συνέχεια στη χλιδή ενώ ελάχιστοι εργάζονται σε κανονική εργασία δεν είναι τα μόνα αρνητικά αποτελέσματα. Ο εθισμός στη βία είναι ιδιαίτερα σημαντική μεταβλητή. (Στην Αμερική τα παιδιά ηλικίας 5-15 έχουν

παρακολουθήσει στην τηλεόραση, κατά μέσον όρο, να διαπράττονται 15.000 βίαιοι θάνατοι, baril).

Εξάλλου, η δραματοποίηση των παραβάσεων των ανηλίκων από τον τύπο δεν είναι αμέτοχη της αύξησης του φόβου του εγκλήματος στον γενικό πληθυσμό που, ενίοτε φθάνει στο σημείο να αναχθεί σε πανικό, με όλες τις αναπόδραστες, κατ'αντανάκλαση, συνέπειες στο θέμα της αντιμετώπισης τους και στη μείωση των ορίων κοινωνικής ανοχής.

Αυτή είναι η κατάσταση. Τι πρέπει και τι μπορούμε να κάνουμε;

Τη λύση, μπορεί να μας τη δώσει η πρόληψη. Όχι, βέβαια αυτή που επιχειρείται να ασκηθεί μέσω της πρόβλεψης και επιβολής κάποιας ποινής. Ασφαλώς και αυτή προσφέρει όμως πολύ λίγα και ουσιαστικά ιδιαίτερα στο στάδιο της έκτισης της ποινής, αντίσταθμίζεται από αρνητικές παρενέργειες.

Η γενική πάλι πρόληψη, όπως τη γνωρίζουμε, μεταφράζει μια συλλογική αντίδραση αντανάκλαστική, αυτοάμυνας που είναι ριζωμένα στη συλλογική συνείδηση και που-κατά παραδοχή-ενισχύει την κοινωνική συνοχή. Είναι προϊόν του παρελθόντος και κρίνεται ανεπαρκής.

Από την πλευρά της η κοινωνική πρόληψη βασίζεται σε ψυχοκοινωνιολογικό βάθρο επίλυσης των προβλημάτων σε άλλα κοινωνικά συστήματα ελέγχου- όχι κατ' ανάγκη τιμωρητικά, κάθε άλλο μάλιστα, οπωσδήποτε λιγότερο σιγματικά.

Και βέβαια για να γίνει κοινωνικά αποδεκτή και να έχει ελπίδες επιτυχίας δεν θα πρέπει να εμφανίζεται ως υποκατάστατο της ποινής.

Πρέπει να αντιστραφεί η τάση: με την ενίσχυση των θεσμών και των παραγόντων εκείνων που μπορούν να παίξουν έγκαιρα, κατάλληλα και με τα λιγότερα μειονεκτήματα, το ρόλο τους στον έλεγχο του προβλήματος.

Και αυτό θα γίνει με την ανάπτυξη στρατηγικών που δίνουν απάντηση στις αιτιολογικές συνιστώσες του φαινομένου που εξετάζουμε.

Με την κατάστρωση και εφαρμογή των κατάλληλων προγραμμάτων που θα υλοποιηθούν από τα τόσο υπάρχοντα αξιόλογα στη χώρα μας στελέχη (επιμελητές ανηλίκων, κοινωνικούς λειτουργούς, αλλά και νέους πτυχιούχους που διαθέτουν γνώση και αξιέπαινο ζήλο προσφοράς).

Και βέβαια η χάραξη της αναγκαία στρατηγικής δεν είναι ευχερής ιδιαίτερα γιατί η σχετική εγκληματολογική γνώση είναι ελλιπής αφού τα σχετικά με την πρόληψη αποτελούν, μέχρι στιγμής, το λιγότερο ερευνημένο τμήμα, στην εγκληματολογία.

Οπωσδήποτε, όμως έστω και αν λείπουν εκτεταμένες επιστημονικές έρευνες, είναι βέβαιο πως δεν είναι άσκοπες στρατηγικές που αποβλέπουν:

- A) στην αύξηση της συνέπειας των μηνυμάτων που δέχονται οι νέοι από διάφορες υπηρεσίες, οργανώσεις, ομάδες κτλ.
- B) στην διατήρηση ενός minimum επιπέδου οικονομικών πόρων.
- Γ) στην δημιουργία ευκαιριών στους νέους για να εμπλακούν σε νόμιμους ρόλους και σε δραστηριότητες που οι ίδιοι θεωρούν χρήσιμες επιτυχείς και κατάλληλες.
- Δ) στην παροχή στους νέους κατάλληλης εκπαίδευσης, για να αναπτύξουν τις προσωπικές τους δεξιότητες
- Ε) στην προσπάθεια για ανάπτυξη κοινωνικών δεσμών
- Στ) στην ενίσχυση των δυνατοτήτων των νέων, να επιδράσουν στο περιβάλλον τους-παράλληλα με μια σωστή πολιτική παραγωγής της υγείας και χωρίς να παραλείπονται στρατηγικές αποτροπής με τη λήψη μέτρων τεχνικής πρόληψης κτλ.

Βέβαια, η ανάπτυξη αυτών των στρατηγικών δεν μπορεί να γίνει ανεξάρτητα αλλά σε άμεση συνάρτηση μεταξύ τους, αφού οι κοινωνικοποιητικοί θεσμοί βρίσκονται σε τόση μεγάλη αλληλεξάρτηση.

Βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχία τους είναι :

- A) η αύξηση των ορίων κοινωνικής ανοχής για ορισμένες συμπεριφορές των νέων.
- B) Η γνώση των ανηλίκων για το μερίδιο ευθύνης και τις υποχρεώσεις τους έναντι των ανηλίκων.
- Γ) η συνειδητοποίηση από την πλευρά της πολιτείας του επιτακτικού καθήκοντος που έχει να κοινωνικοποιήσει σωστά τους νέους. (Φαρσεδάκης Ιάκ. Αθήνα 1991, σελ.196)

Θα πρέπει όμως να κατανοήσουμε πως η αντιμετώπιση του προβλήματος δεν είναι υπόθεση μόνο του κράτους. Υπάρχει απόλυτη ανάγκη για συμμετοχή του κοινού, είτε σε οργανωμένο (κοινοτικό- κοινωνικό) επίπεδο, είτε σε ατομικό (ενεργοποίηση εθελοντών).

Πρέπει να εμπλακούν οι κύριοι παράγοντες της κοινωνικής ζωής και βέβαια υπάρχει ανάγκη για συντονισμό των προσπαθειών όλων,

Θα πρέπει, ασφαλώς να γνωρίζουμε πως υπάρχουν στην υλοποίηση των όποιων προγραμμάτων πρόληψης. Οι δυσχέρειες έγκειται στο ότι δεν γνωρίζουμε ακόμα πως ακριβώς θα επιτύχουμε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Η μεταφορά γενικών αρχών στο επίπεδο της πρακτικής εφαρμογής τους αν ληφθούν υπ' όψη οι αντινομίες του πρακτικού λόγου δεν είναι ευχερής επιχείρηση. Δεν έχουμε όμως άλλη εκλογή. Πρέπει να προχωρήσουμε.

Γιατί όσο θα εξακολουθούμε να θεωρούμε πως το πρόβλημα μπορεί να επιλυθεί, κυρίως με την εξατομίκευση του στο πρόσωπο του ανήλικου παραβάτη ή έστω και της οικογένειάς του παραβλέποντας την ευθύνη της πολιτείας κα όλων μας :

- Τόσο δεν πείθουμε τους νέους για τη νομιμότητα της όποιας παρέμβασής μας, μην αποζητώντας την συμμετοχή τους και την συναίνεσή τους.
- Όσο η ποινική δικαιοσύνη θα χρησιμοποιείται για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων.
- Όσο τα πρωταρχικά προβλήματα θα παραμείνουν άλυτα (όπως φτώχεια, κοινωνικές διακρίσεις, ανεργία κ. α.)

Τόσο κάθε προσπάθεια, όσο περίτεχνη και αν είναι θα αποδεικνύεται (αλυσιτελής) για να περιστείλει την ένταση και σοβαρότητα του φαινομένου που αντίθετα συνεχώς θα επιδεινώνεται. (Φαρσεδάκης Ιάκ. Αθήνα 1991, σελ.197)

1.3 Πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων από την αρμόδια διεύθυνση και υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης

Ο σκοπός μας είναι να δώσουμε σε γενικές γραμμές τις αρμοδιότητες και το έργο της Διεύθυνσης του Υπουργείου Δικαιοσύνης και των Υπηρεσιών που ασχολούνται με το παιδί που έχει διαπράξει μια αξιόπαινη πράξη ή που βρίσκεται σε ηθικό κίνδυνο.

1. Η Διεύθυνση πρόληψης και αντιμετώπισης της εγκληματικότητας των ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Η διεύθυνση αυτή συγκροτείται από τα εξής Τμήματα : Τμήμα Πρόληψης εγκληματικότητας και Αγωγής Ανηλίκων και Τμήμα Συνθηκών Λειτουργίας Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων και Σωφρονιστικών Καταστημάτων.

Κάθε ένα από αυτά έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες :

(α) Τμήμα πρόληψης εγκληματικότητας και Αγωγής Ανηλίκων :

- Εισηγείται τη λήψη γενικών μέτρων πρόληψης και εγκληματικότητας των Ανηλίκων και μεριμνά για την υλοποίησή τους, σε συνεργασία με άλλους φορείς.
- Φροντίζει για την εν γένει μεταχείριση των τροφίμων των ιδρυμάτων για την εκπαίδευση, τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό, την επαγγελματική τους εκπαίδευση και αποκατάσταση και εγκρίνει την χορήγηση αδειών στους ανηλίκους.

Για την επίτευξη των ανωτέρων στόχων, συνεργάζεται με τους Διευθυντές και το προσωπικό των Ιδρυμάτων και άλλες Υπηρεσίες.

- Μεριμνά για τη συγκρότηση των εταιριών Προστασίας Ανηλίκων οι οποίες συνιστώνται στην έδρα κάθε Πρωτοδικείου.

Για την υποβοήθηση των Ε.Π.Α στην πραγματοποίηση των σκοπών τους, το Υπουργείο Δικαιοσύνης διαθέτει ετησίως από τον προϋπολογισμό του ένα σημαντικό ποσό.

Επίσης, συνεργάζεται με τις εταιρίες Προστασίας Ανηλίκων για την ίδρυση Στεγών Φιλοξενίας Ανηλίκων που στερούνται του κατάλληλου οικογενειακού περιβάλλοντος και κινδυνεύουν να βρεθούν σε ηθικό κίνδυνο.

Σήμερα υπάρχουν σε όλη την Ελλάδα :

- 1 Στέγη Ανηλίκων Αρρένων στον Περισσό, της εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών.
- 1 Στέγη Ανηλίκων Θηλέων στον Πειραιά της Ε.Π.Α Πειραιώς.
- 2 Στέγες Ανηλίκων στην Καρδίτσα της Ε.Π.Α Καρδίτσας.
- 2 Στέγες Ανηλίκων στο Ηράκλειο Κρήτης της Ε.Π.Α Ηρακλείου.

Η Ε.Π.Α Ναυπλίου έχει ιδρύσει στο Ναύπλιο και το Άργος Κέντρα Νεότητας, που λειτουργούν με ιδιαίτερη επιτυχία, ενώ οι Ε.Π.Α Αλεξανδρούπολης και Γρεβενών έχουν ιδρύσει συμβουλευτικούς σταθμούς για τα παιδιά και τους γονείς.

Επίσης, η Ε.Π.Α Αλεξανδρούπολης έχει ολοκληρώσει την ίδρυση Κέντρου Νεότητας και Στέγης Φιλοξενίας Ανηλίκων.

Τέλος η Ε.Π.Α Θεσσαλονίκης μετά τη δημοσίευση του οργανισμού της και την πρόσληψη του κατάλληλου προσωπικού έχει θέσει σε επαναλειτουργία Στέγη Φιλοξενίας Κοριτσιού.

Σε συνεργασία με τις Ε.Π.Α καταρτίζουμε τους οργανισμούς των εταιριών αυτών, που θα του δώσουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν μόνιμο προσωπικό, ώστε να μπορέσουν να υλοποιήσουν καλύτερα το σκοπό τους.

Το τμήμα Συνθηκών Λειτουργίας Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων και Σωφρονιστικών Καταστημάτων μεριμνά για την ίδρυση, κατάργηση, οργάνωση και λειτουργία των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων.

Στην αρμοδιότητα του Τμήματος αυτού έχει υπαχθεί από τις 20 Σεπτεμβρίου 1988 και κάθε θέμα αναγόμενο στην οργάνωση και λειτουργία των Σωφρονιστικών Καταστημάτων, στην μέριμνα για την ορθή εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων με τις οποίες επιβάλλονται σωφρονιστικά μέτρα

σε ανηλίκους και στην μέριμνα για τη λήψη κάθε μέτρου γενικά για την κοινωνική τους επανένταξη, (Φωτεινή Τζέρμπη, 1990, σελ. 249-257).

1.4 Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων

Τα Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων συστήθηκαν στην Ελλάδα με το Αν 2724/1940 και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Σκοπός τους είναι η αναμόρφωση των ανηλίκων από 7 ετών οι οποίοι λόγω κακών έξεων που απόκτησαν ένεκα εγκατάλειψης ή άλλων λόγων, δίνουν αποδείξεις ηθικής παρεκτροπής, ή υπέπεσαν σε αξιόποινες πράξεις κι έχουν ανάγκη ειδικής αγωγής για βελτίωση.

Οι ανήλικοι που παρεκτρέπονται ηθικά βρίσκονται στα πρόθυρα της εγκληματικότητας, γι' αυτό επισύρει ιδιαίτερα την προσοχή της πολιτείας.

Λέγοντας δε ηθική παρεκτροπή ο νόμος εννοεί, σειρά συνηθειών που απομακρύνουν τον ανήλικο από τον ηθικό και έννομο βίο, από την εργασία, από το σχολείο, και την οικογένεια.

Σήμερα λειτουργούν 3 ιδρύματα Ανηλίκων :

- Το ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Θηλέων στον Παπάγο (Αθήνα), στο οποίο υπάγονται ανήλικα κορίτσια ηλικίας 12-17 ετών συνήθως.
- Το ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Κορυδαλλού, όπου εισάγονται ανήλικοι 15-17 ετών.
- Το ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου όπου εισάγονται ανήλικοι 12-14 ετών.

Στα ιδρύματα δεν εισάγονται :

- Όσοι έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους.

- Όσοι πάσχουν από μεταδοτικά νοσήματα.
- Όσοι πρέπει να εισαχθούν σε θεραπευτικά ή άλλα καταστήματα σύμφωνα με το άρθρο 123 του Ποινικού Κώδικα.

Οι δαπάνες παραμονής των ανηλίκων στο ίδρυμα καταβάλλονται από το κράτος.

1.4.1 Νομοθεσία

Η νομοθεσία που αφορά τη λειτουργία των ιδρυμάτων είναι παλιά. Στο πέρασμα του χρόνου νέες ιδέες και τάσεις έχουν διαμορφωθεί και έχουν εφαρμοστεί.

Το υπουργείο δικαιοσύνης με σκοπό τη βελτίωση του τρόπου αναμόρφωσης των ανηλίκων και της προσαρμογής του στα νέα πρότυπα, συγκρότησε επιτροπή η οποία κατάρτισε σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση του θέματος αυτού.

Το σχέδιο μελετάται για να αντιμετωπισθούν οι δυσκολίες που θα προκύψουν κατά την εφαρμογή του. Δηλαδή κτιριακές εγκαταστάσεις, προσωπικό κ. α. η τελευταία σημαντική τροποποίηση στη νομοθεσία των ανηλίκων έγινε το 1991

1.4.2 Αντιμετώπιση των ανηλίκων μετά την εισαγωγή τους στο Ίδρυμα

Τα νεοεισερχόμενα στο ίδρυμα παιδιά, είναι συνήθως φοβισμένα και έχουν έντονη άρνηση για το ίδρυμα. Αμέσως μόλις εισαχθούν θα τα δει η ψυχολόγος και η κοινωνική λειτουργός του ιδρύματος σε μια προσπάθεια πρώτης επαφής.

Τους εξηγείται πως δουλεύει το ίδρυμα και γίνεται προσπάθεια να ενταχθούν στο πρόγραμμα του ιδρύματος από την πρώτη- δεύτερη ημέρα για γρήγορη προσαρμογή και αυτοασφάλεια.

Επίσης, γίνεται λεπτομερής έλεγχος της υγείας τους.

Δεύτερη προσπάθεια, είναι η ένταξη του νεοεισερχόμενου παιδιού στην ομάδα των άλλων παιδιών για τη δημιουργία αισθήματος αυτοασφάλειας.

Για κάθε ανήλικο καταρτίζεται ψυχοβιολογικό Δελτίο στο οποίο συγκεντρώνονται πληροφορίες που συνάγονται από την προηγούμενη ζωή του ανηλίκου, και από τις πράξεις του στο ίδρυμα.

Σε χρονικό διάστημα 1-2 μηνών θα γίνει η μελέτη της προσωπικότητας του και θα αρχίσει να εφαρμόζεται, ότι έχει προγραμματισθεί για τη συγκεκριμένη περίπτωση.

Όταν οι λόγοι που οδήγησαν το παιδί στο ίδρυμα, αμβλυνθούν κάπως, η υπηρεσία του χορηγεί άδειες εξόδου με σκοπό την αποκατάσταση των σχέσεων του με τους οικείους του και την κοινωνική του επανένταξη. Επίσης ο ανήλικος που επιθυμεί να εργαστεί ή να φοιτήσει σε κάποια σχολή έξω από το ίδρυμα, αποκτά το δικαίωμα ημιελεύθερης διαβίωσης.

Με εγκύκλιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ορίζεται ότι ο χρόνος παραμονής στο ίδρυμα πρέπει να είναι τουλάχιστον 8 μήνες. Μετά το χρονικό αυτό διάστημα μπορεί να χορηγηθεί δοκιμαστική άδεια από 3-6 μήνες, αν έχει οικογένεια κατάλληλη να συνεχίσει τη προσπάθεια αναμόρφωσης του. Εδώ θα παίξει σπουδαίο ρόλο και η προσωπικότητα και η συμπεριφορά του παιδιού.

Οι ανήλικοι κατά την δοκιμαστική τους άδεια, έχουν τη συμπαράσταση των κοινωνικών λειτουργών του ιδρύματος ή των επιμελητών του αρμόδιου Δικαστηρίου Ανηλίκων.

Η δοκιμαστική άδεια μπορεί να παραταθεί για 1 χρόνο και αν υπάρχει καλή εξέλιξη του ανηλίκου προτείνεται η οριστική του απόλυση, αν όχι προτείνεται η επάνοδος τους στο ίδρυμα.

Επίσης δίνονται ανάλογα με την περίπτωση αναρρωτικές άδειες, θερινές άδειες, άδειες εορτών κ. α. (Τζέρμπη Φ., 1990, σελ.252)

1.4.3 Εκπαίδευση των ανηλίκων στα Σωφρονιστικά Ιδρύματα

Κύριο πρόβλημα των παιδιών αυτών, είναι η έλλειψη απασχόλησης και στοιχειώδους οργάνωσης και προγραμματισμού στη ζωή τους. Γι' αυτό τα παιδιά μένοντας στο ίδρυμα πρέπει να ακολουθούν το πρόγραμμα του σχολείου ή εργαστηρίου ή άλλο πρόγραμμα ανάλογα με τις ανάγκες τους και τις κλίσεις τους. Αυτό τα βοηθάει να αυτοπειθαρχήσουν και να διορθώσουν σιγά - σιγά την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους, να πιστέψουν ότι έχουν αξία και μπορούν να επιτύχουν και να χαράξουν στόχους για κάποιο επάγγελμα.

Τα ιδρύματα καλούνται να καλύψουν 2 από τις βασικές ανάγκες των παιδιών. Να συνεχίσουν τη μόρφωση τους που έχει διακοπεί και να καταρτιστούν επαγγελματικά.

Για το σκοπό αυτό λειτουργούν σήμερα :

Α) Στο ίδρυμα θηλέων Παπάγου (Αθήνας) Γυμνάσιο, Παράρτημα του Γυμνασίου Παπάγου. Τα παιδιά που έχουν τελειώσει το Γυμνάσιο και θέλουν να συνεχίσουν, φοιτούν στο Δημόσιο Λύκειο Παπάγου. Παράλληλα στο

ίδρυμα λειτουργούν επαγγελματικά εργαστήρια όπως κομμωτήριο, πλεκτήριο, ραφείο, και οικοκυρικό τμήμα, στο οποίο τα παιδιά μαθαίνουν να κάνουν διάφορες κατασκευές από χάντρες, δέρμα, ξύλο, γυαλί, πυρογραφία, βιτρό ή διακόσμηση διαφόρων αντικειμένων. Επίσης στην οικοκυρική διδάσκονται μαθήματα κοινωνικής συμπεριφοράς, υγιεινής, βρεφοκομίας, μαγειρικής, ζαχαροπλαστικής κ.α. Γενικά όλα τα επαγγελματικά τμήματα, λειτουργούν για να απασχολούν τα παιδιά, για να τα ηρεμούν και για να βοηθούν να ξεφύγουν από τα σοβαρά επώδυνα οικογενειακά ή προσωπικά τους προβλήματα (εργασιοθεραπεία) και για να τα προσανατολίσουν στο επάγγελμα που τελικά θα επιλέξουν και θα προγραμματίσουν και θα ακολουθήσουν.

Στα επαγγελματικά τμήματα διδάσκουν κυρίως μόνιμοι υπάλληλοι του ιδρύματος. Επίσης υπάρχει καθηγήτρια μουσικής που απασχολεί τα παιδιά και τους διδάσκει μουσική και μια καθηγήτρια γυμναστικής που οργανώνει προγράμματα γυμναστικής αθλοπαιδιών και ελληνικών χορών.

Επίσης έχουν οργανωθεί : τμήμα χορού, τμήμα θεάτρου και τμήμα ζωγραφικής. Τα έργα όλων των ανηλίκων εκτίθενται μια φορά το χρόνο στην έκθεση χειροτεχνημάτων κρατούμενων και ανηλίκων τροφίμων των ιδρυμάτων που οργανώνεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και τον Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ.

Οι ανήλικες σαν ημιελεύθερες έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν και σε ιδιωτικές σχολές.

Κάθε χρόνο μερικά παιδιά φοιτούν εκτός ιδρύματος σε Σχολές Κομμωτικής, κοπτικής-ραπτικής, μοντελίστ, τουριστικών επαγγελμάτων, νοσοκόμων, βρεφοκόμων ή σε άλλες.

Έχει παρατηρηθεί ότι αυτή η υποστήριξη των ανηλίκων και η διακριτικά ελεγχόμενη ελευθερία τους, έχει επιδράσει ευεργετικά στην προσωπικότητά τους και έχει μειώσει αισθητά τις απόπειρες διαφυγής τους. (Τζέρμπη Φ., 1990, σελ. 253-254)

Β) Ίδρυμα ανηλίκων Κορυδαλλού

Στο ίδρυμα αυτό λειτουργούν :

- Ειδικό Δημοτικό Σχολείο για παιδιά που δεν έχουν ολοκληρώσει τη βασική τους εκπαίδευση.

- Σχολή Ηλεκτροτεχνιτών και μηχανοτεχνιτών αυτοκινήτων.

Σε αυτή διδάσκουν δάσκαλοι του Υπουργείου Παιδείας

Επίσης λειτουργούν τα εξής :

Τεχνικά τμήματα

- Ξυλουργικό

- Επισκευής οικιακών συσκευών

- Οικοδομικό-υδραυλικό

Σε συνεργασία με τον Ο.Α.Ε.Δ λειτουργεί τμήμα επαγγελματικού προσανατολισμού ή τα παιδιά φοιτούν σε επαγγελματικές σχολές μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ.

Τα παιδιά που έχουν τελειώσει το Δημοτικό φοιτούν ανάλογα στο Δημόσιο Γυμνάσιο ή Λύκειο του Κορυδαλλού.

Επίσης σε συνεργασία με την Ν.Ε.Λ.Ε οργανώνονται προγράμματα γυμναστικής, αθλητισμού και ζωγραφικής. (Τζέρμπη Φ., 1990, σελ. 252)

Γ) Ίδρυμα ανηλίκων Βόλου

Στο ίδρυμα αυτό λειτουργεί Δημοτικό σχολείο. Συνήθως τα μαθήματα παρακολουθούν και παιδιά που τυπικά έχουν τελειώσει το Δημοτικό, στην ουσία όμως είναι αγράμματα.

Σε συνεργασία με την Ν.Ε.Λ.Ε, λειτουργεί ένα τμήμα επιμόρφωσης στο οποίο συμμετέχουν ανήλικοι ελλιπούς στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Σκοπός αυτού του προγράμματος είναι να αποκτήσουν οι ανήλικοι βασικές γνώσεις αριθμητικής και ανάγνωσης.

Ένα άλλο τμήμα οργανωμένο από την Ν.Ε.Λ.Ε. είναι το τμήμα κατασκευών.

Σ' αυτό απασχολούνται ανήλικοι μικρότερης ηλικίας.

Παιδιά που έχουν τελειώσει το Δημοτικό και θέλουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους, φοιτούν στο Δημόσιο Γυμνάσιο ή Λύκειο της περιοχής Αλμυρού.

Παιδιά που θέλουν να εκπαιδευτούν επαγγελματικά φοιτούν στις τοπικές σχολές μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ.

Στον τομέα της εκπαίδευσης και επαγγελματικής αποκατάστασης των ανηλίκων λειτουργούν εργαστήρια εκπαίδευσης όπως μηχανικών αυτοκινήτων, ηλεκτρολόγων κ. α.

Σκοπός των εργαστηρίων είναι να μπορέσουν όχι μόνο να εκπαιδεύσουν επαγγελματικά τους νέους αλλά να μπορέσουν να τους δώσουν την ικανοποίηση και αυτοπεποίθηση καθώς παράγουν αλλά και τη δυνατότητα οικονομικής ενίσχυσης των νέων από την εργασία τους.

Επίσης πολλοί νέοι ασχολούνται με την γεωργική και την κτηνοτροφική μονάδα που λειτουργεί στο χώρο του ιδρύματος, καθώς και σε καταστήματα

της περιοχής όπως φούρνους κ. α. κερδίζοντας χρήματα και ζώντας σε κατάσταση ημιελεύθερης διαβίωσης. (Τζέρμπε Φ., 1990, σελ.254-255)

Δ) Επαγγελματική αποκατάσταση

Προβλήματα επαγγελματικής αποκατάστασης αντιμετωπίζουν οι νέοι όλων των μορφωτικών επιπέδων. Πολύ πιο έντονο όμως είναι σίγουρα το πρόβλημα γι' αυτούς που δεν μπόρεσαν να έχουν ούτε την βασική εκπαίδευση και παράλληλα έχουν δοσοληψίες με το Δικαστήριο Ανηλίκων. Είναι παιδιά που έχουν αποκοπεί από την εκπαίδευση και όλες οι προσπάθειες προς αυτή αποτυγχάνουν. Έχουν όμως άλλες σημαντικές ικανότητες, και το αναφαίρετο δικαίωμα να μπορούν να διαλέγουν τι τους ταιριάζει να κάνουν στα πλαίσια αυτών των ικανοτήτων και επιθυμιών τους, και πάνω σε αυτό να εκπαιδεύονται.

Αυτό το σκοπό εξυπηρετούν τα εργαστήρια του Ο.Α.Ε.Δ. και της Ν.Ε.Λ.Ε που αναφέρθηκαν παραπάνω και λειτουργούν μέσα στα ιδρύματα. Η προσφορά των δύο οργανισμών όμως δεν σταματά εκεί.

Η κοινωνική υπηρεσία των ιδρυμάτων σε συνεργασία με τον Ο.Α.Ε.Δ. και τη Ν.Ε.Λ.Ε. φροντίζει για την επαγγελματική αποκατάσταση των νέων, ερχόμενη σε επαφή με επιχειρήσεις που ζητούν υπαλλήλους.

Ο Ο.Α.Ε.Δ κατανοώντας τη σημασία που έχει η εργασία για το παραβατικό παιδί, έχει καταργήσει από το 1986 προγράμματα επιδότησης εργοδοτών για την πρόσληψη ανηλίκων ιδρυμάτων και Σωφρονιστικών Καταστημάτων. Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό, οι εργοδότες που προσλαμβάνουν τους συγκεκριμένους ανηλίκους επιδοτούνται για ένα έτος, αντίστοιχα μικρού ποσοστού του μισθού των ανηλίκων ανάλογα με την ηλικία τους.

Με τον τρόπο αυτό ο Ο.Α.Ε.Δ. βοηθά τους ανηλίκους να επανενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο. Ωστόσο πρέπει να σημειωθούν ορισμένοι αρνητικοί παράγοντες του προγράμματος όπως :

- Οι θέσεις εργασίας που επιδοτούνται είναι ελάχιστες (30-35 για όλη την Ελλάδα).
- Είναι δύσκολο να πεισθούν οι εργοδότες να δεχθούν παραπρωματικούς ανηλίκους. (Τζέρμπε Φ., 1990, σελ.252)

Η παρέμβαση της Ν.Ε.Λ.Ε. στο χώρο των ιδρυμάτων ξεκίνησε πριν από αρκετά χρόνια με την ακόλουθη μεθοδολογία. Πραγματοποιήθηκε ανίχνευση των επιμορφωτικών αναγκών και αξιολογήθηκε η τότε κατάσταση. Παράλληλα ελήφθησαν σοβαρά υπόψιν οι δυνατότητες και τα περιθώρια συνεργασίας του προσωπικού των ιδρυμάτων με την Ν.Ε.Λ.Ε. στην πραγματοποίηση και ανάπτυξη προγραμμάτων, καθώς το προσωπικό παίζει καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία ή την αποτυχία τους.

Διαπιστώθηκε ότι το προσωπικό έχει τις ικανότητες και τη θέληση να κινητοποιηθεί και να συμβάλει στην πραγματοποίηση των προγραμμάτων.

Ο σχεδιασμός των επιμορφωτικών προγραμμάτων της Ν.Ε.Λ.Ε. σκιαγραφείται από τα παρακάτω στοιχεία:

- Θεραπευτική ατμόσφαιρα
- Αποδοχή
- Αναγνώριση
- Σεβασμό της προσωπικότητας
- Ενθάρρυνση για ελεύθερη έκφραση
- Ενθάρρυνση για εποικοδομητική πρωτοβουλία

- Δημιουργία συνεργατικού και φιλικού κλίματος
- Αποφυγή κριτικής (Τζέρμπε Φ., 1990, σελ.255)

1.4.4 Ψυχαγωγία

Στα ιδρύματα, οι ανήλικοι ψυχαγωγούνται με διάφορους τρόπους. Καθημερινά, μπορούν να παρακολουθήσουν ταινία από video ή τηλεόραση ή να διασκεδάσουν με μουσική της αρεσκείας τους.

Συχνά διοργανώνονται εορταστικές εκδηλώσεις και εκδρομές μορφωτικού ή ψυχαγωγικού χαρακτήρα από το προσωπικό του ιδρύματος.

Επίσης, εθελοντές που επισκέπτονται το ίδρυμα και μουσικά ή θεατρικά συγκροτήματα οργανώνουν, σε συνεργασία με το ίδρυμα, ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, παραστάσεις ή μορφωτικές ομιλίες γενικότερου ενδιαφέροντος.

Πολλές φορές τα παιδιά πηγαίνουν από υπάλληλο του ιδρύματος σε αθλητικές εκδηλώσεις και περιπάτους.

Το καλοκαίρι λειτουργεί κατασκήνωση των αρρένων ανηλίκων στις κατασκηνωτικές εγκαταστάσεις των ιδρυμάτων Αγωγής στον Άγιο Ανδρέα Αττικής.

Η περίοδος αυτή βοηθά πολύ τα παιδιά στην κοινωνική τους επανένταξη, διότι οι ανήλικοι ζουν την κατασκευαστική ζωή μέσα σε ένα φυσικό περιβάλλον καθοδηγούμενα από στελέχη του Υπουργείου Πρόνοιας, πάντα βέβαια με την συμπαράσταση του προσωπικού των ιδρυμάτων. Αθλούνται, κάνουν μπάνια καθημερινά, ανταλλάσσουν επισκέψεις, ή οργανώνουν εκδηλώσεις και ανταλλάσσουν εμπειρίες από τις σχέσεις τους με άλλα παιδιά και το κατασκηνωτικό πνεύμα. (Τζέρμπε Φ., 1990, σελ.256)

1.5 Τμήμα Κοινωνικής Αρωγής Ελεύθερης Διαβίωσης Ανηλίκων

Από το Νοέμβριο του 1986 το Υπουργείο Δικαιοσύνης ίδρυσε το Τμήμα αυτό που αποτέλεσε σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις Υπηρεσία του Ιδρύματος Ανηλίκων, Αρρένων Κορυδαλλού, στεγάσθηκε προσωρινά σε ανεξάρτητο κτίσμα του ιδρύματος.

Σ' αυτό τοποθετούνται ανήλικοι 13-18 ετών που πρόκειται να απολυθούν από το ίδρυμα ή που απολύονται από Ε.Κ.Α. και στερούνται οικογενειακού περιβάλλοντος για να τους δεχθεί και να τους στηρίξει μετά την απόλυση τους. Οι ανήλικοι αυτοί εργάζονται οι ερευνούν για εργασία. Η διαβίωση σε αυτό είναι ελεύθερη.

Η εισαγωγή στο Τμήμα αυτό γίνεται με απόφαση του Υπουργείου Δικαιοσύνης μετά από πρόταση του Δ/ντη του ιδρύματος ή του Δικαστή Ανηλίκων.

Η παραμονή του ανηλίκου εκεί είναι σύντομη, αποχωρεί δε από αυτό μόλις κριθεί, ότι δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις κοινωνικής και επαγγελματικής αποκατάστασης του. Σε ειδικές περιπτώσεις φιλοξενούνται εκεί και οι ανήλικοι που έχουν απολυθεί, εφόσον το προτείνουν οι Υπηρεσιακοί παράγοντες του ιδρύματος και το επιθυμεί ο ίδιος και η οικογένεια του.

Η παραμονή του ανηλίκου στο τμήμα κοινωνικής αρωγής ελεύθερης διαβίωσης είναι σύντομη, δηλαδή μέχρις ότου αποκατασταθεί.

Η φιλοξενία των ανηλίκων συνίσταται στην παροχή στέγης και διατροφής και αποτελεί μεταϊδρυματική συμπαράσταση σε μέρους της πολιτείας.

Τμήμα Κοινωνικής Αρωγής Ελεύθερης Διαβίωσης Ανηλίκων λειτουργεί και στο σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων στην Κασαβέτεια Βόλου. (Τζέρμπη Φ., 1990, σελ.256-257).

1.6 Πρόληψη και συνεργασία υπηρεσιών

Είναι γνωστό σε όλους, ότι στην προσπάθεια καταπολέμησης και περιορισμού της παραβατικότητας των ανηλίκων πρωταρχική σημασία και σπουδαιότητα έχει η πρόληψη.

Στο νευραλγικό αυτό τομέα της προληπτικής πολιτικής δεν έχει δοθεί μέχρι σήμερα η βαρύτητα που θα έπρεπε αυτό έχει ως συνέπεια να παρατηρείται μια στατιστικά συνεχής αύξηση του φαινομένου που ονομάζεται «νεανική παραβατικότητα».

Οι υπηρεσίες, οι οποίες, εκτός από κατασταλτικό, έχουν και προληπτικό χαρακτήρα και ασχολούνται, όπως ήδη έχει ειπωθεί, με εκείνα τα περιστατικά που παρουσιάζουν παραπτωματική συμπεριφορά ή ενδεχόμενα θα οδηγηθούν σε αυτήν, είναι οι εξής:

α. Πρόληψη-Προστασία: Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων.

β. Πρόληψη-Καταστολή Υπηρεσία Επιμελητών των Δικαστηρίων Ανηλίκων

Ήδη, σε προηγούμενα κεφάλαια, αναφερθήκαμε στο ρόλο που καλούνται να παίξουν αυτές οι Υπηρεσίες, αλλά και στις ατέλειες που παρουσιάζουν.

Ο αριθμός των περιστατικών των ανηλίκων που παρουσιάζουν παραπτωματική συμπεριφορά είναι δυνατό να μετριασθεί μόνο αν εξαλειφθούν ή τουλάχιστον αμβλυνθούν τα αίτιά της.

Για να δοθεί προτεραιότητα λοιπόν στην πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας, πρέπει να αρχίσουν να εφαρμόζονται διάφορα προτεινόμενα μέτρα:

Προσωπική μου άποψη είναι ότι το μεγαλύτερο βάρος στον αγώνα της πρόληψης της παραβατικότητας των ανηλίκων, πέφτει κατ' αρχάς, στους γονείς, στους εκπαιδευτικούς και σε όλους όσοι ασχολούνται, λόγω επαγγέλματος με τους νέους.

«Δίνοντας πρωταρχικά το παράδειγμα του σωστού, άρτιου, ολοκληρωμένου και αγωνιζομένου για τις πνευματικές, ηθικές και ανθρωπιστικές αξίες ανθρώπου, μπορούμε να πλησιάσουμε και να ασχοληθούμε τίμια και ειλικρινά με τους πάσχοντες από μοναξιά, απογοήτευση και εσωτερική κενότητα νέους». (Δημηνάς Δ., 1988, σελ. 542).

Κατ' αρχάς, πρέπει να δοθεί μεγάλη βαρύτητα στο θέμα της προστασίας, αναβάθμισης και ενίσχυσης του θεσμού της παραδοσιακής ελληνικής οικογένειας.

«Η μετάβαση από την παραδοσιακή εκτεταμένη οικογένεια-συγγένεια στην πυρηνική οικογένεια όπου διακρίνει κανείς τη διάσταση του τρόπου ζωής και σκέψης, την πνευματική -ψυχική απομόνωση, την έλλειψη βαθιάς επικοινωνίας και την απουσία διαπροσωπικών σχέσεων και όπου ο αγώνας του γονέα καλύπτει τελικά και κύρια τον υλικό καταναλωτισμό και την υλική ευημερία». (Τζώρτζη-Τζαννόνε Κ., 1990, σελ. 194)

Όταν η οικογένεια είναι υγιής και λειτουργεί ομαλά, τότε περιορίζεται σημαντικά ο κίνδυνος της παραβατικότητας. Η Πολιτεία, έχοντας υπόψη της ότι η οικογένεια αποτελεί κύριο παράγοντα κοινωνικού ελέγχου (ανεπίσημου), κοινωνικοποίησης των ανηλίκων, αλλά και γνωρίζοντας επίσης την έντονη επίδραση που ασκεί στην αγωγή και ανάπτυξή τους,

πρέπει να λάβει επιπλέον μέτρα οικογενειακής πολιτικής, όπως για παράδειγμα ουσιαστική επέκταση της ασφαλιστικής κάλυψης, έτσι ώστε να μειωθούν οι οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι και οι οικογένειές τους. Επίσης να φροντίσει και για τις οικογένειες των ειδικών κατηγοριών ανηλίκων (π.χ. παιδιά ανάπηρα, παιδιά με γονείς κρατούμενους κλπ).

Η δημιουργία σε κάθε επαρχία Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων και Γονέων καθώς επίσης και η λειτουργία Σχολών Γονέων θα ήταν ένα αποτελεσματικό μέτρο πρόληψης μιας και οι γονείς θα έχουν τη δυνατότητα να ενημερωθούν γύρω από θέματά της νεολαίας, να «βγουν» από την άγνοια και να καταλάβουν περισσότερο τις ανάγκες των παιδιών τους. Και αυτό γιατί την καλύτερη πρόληψη την κάνουν οι καλά ενημερωμένοι γονείς.

Το σχολείο δεν είναι μόνο θεσμός κοινωνικοποίησης του ατόμου, αλλά και θεσμός κοινωνικού ελέγχου. Γι' αυτό μπορεί και πρέπει να έχει σα στόχο την πρόληψη της παραβατικότητας των νέων. Το σχολείο, και κατ' επέκταση ο εκπαιδευτικός, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση του ατόμου. Ο εκπαιδευτικός είναι ένα πρόσωπο το οποίο συγκρίνουν και τη συμπεριφορά τους και τις γνώσεις τους. Ο εκπαιδευτικός επηρεάζει και καθοδηγεί τους μαθητές. Είναι ευκολονόητο, λοιπόν, ότι θα πρέπει να ευαισθητοποιείται παιδαγωγικά ιδίως στις σχέσεις του με τους προβληματικούς νέους.

Η δημιουργία Κοινωνικών Υπηρεσιών στα σχολεία, επανδρωμένων με Κοινωνικούς Λειτουργούς και Ψυχολόγους, οι οποίοι θα ασχολούνται ειδικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι, είναι πρωτίστης σημασίας για την πρόληψη της παραβατικότητας.

«Ανάπτυξη συνεργασίας όλων των φορέων στο μικρό χώρο της κοινότητας (σχολείο, σύλλογοι, τοπική αυτοδιοίκηση, αστυνομία κ.α.) και που να αποσκοπεί στη βελτίωση του κοινωνικού περιγύρου και στην έγκαιρη παρέμβαση παιδιών και εφήβων που ευρίσκονται σε κίνδυνο να μπουν στην παραβατικότητα».

Πράγματι, το σχολείο δεν πρέπει να είναι αποκομμένο από την Κοινότητα, αλλά αντίθετα πρέπει το ίδιο να δίνει το ερέθισμα, πολλές φορές, για ανάπτυξη συνεργασίας με της Κοινότητα.

Μέσα στα πλαίσια των πολιτιστικών εκδηλώσεων των σχολείων, θα μπορούσαν να πραγματοποιούνται κατάλληλες ομιλίες και συζητήσεις (με την ενεργό συμμετοχή των παιδιών) από διάφορους ειδικούς, για θέματα που απασχολούν τους νέους.

Τροχοπέδη στο έργο της πρόληψης, αλλά και όπως προαναφέρθηκε, και της κοινωνικής αποκατάστασης, αποτελεί η δυσχέρεια εξεύρεσης εργασίας. Η Πολιτεία πρέπει να βελτιώσει τις διατάξεις της εργασιακής νομοθεσίας, να δημιουργήσει κίνητρα για την πρόσληψη παραβατικών νέων και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.

Γενικά, οι αρμόδιοι του τομέα Κοινωνικής Πολιτικής, πρέπει να ευαισθητοποιηθούν και να δραστηριοποιηθούν γύρω από το θέμα της πρόληψης και καταστολής της νεανικής παραβατικότητας.

Στην πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, και ιδιαίτερα η τηλεόραση, θα μπορούσαν να συμβάλλουν άριστα. Αξιόλογες εκπομπές όμως σπάνια προβάλλονται σε αντίθεση με ταινίες που παρέχουν ερεθίσματα για εγκληματική συμπεριφορά. Η τηλεόραση, αλλά και το ραδιόφωνο, πρέπει να καθιερώσουν διάφορες ενημερωτικές εκπομπές με σκοπό την πρόληψη.

Ο έλεγχος των κέντρων ψυχαγωγίας είναι σχεδόν ανύπαρκτος. Κανένας περιορισμός και κανένα ουσιαστικό μέτρο ελέγχου δε λαμβάνεται για τα διάφορα κέντρα ψυχαγωγίας, όπου συχνάζουν ανήλικοι και εγκυμονούν διάφοροι κίνδυνοι.

Οι υπάρχοντες νόμοι πρέπει κάποτε να βελτιωθούν και να θεσμοθετηθούν, όπου υπάρχουν κενά, αλλά και να πραγματοποιηθεί αυστηρά η εφαρμογή τους.

Η Εκκλησία, επίσης, με τις πνευματικές δυνάμεις που διαθέτει, θα μπορούσε άριστα να συμβάλλει στη δημιουργία ενός κλίματος σεβασμού και πλησιάσματος, μιας μεγάλης μερίδας νέων, προς την εκκλησία αυτό θα είχε ως έμμεσο αποτέλεσμα και την πρόληψη της παραβατικότητας.

Για να πράγματοποιηθεί όμως κάτι τέτοιο, πρέπει η Εκκλησία να εκσυγχρονίσει τις μεθόδους πλησιάσματος, να «ανοίξει» διάλογο με τους νέους, να ιδρύσει δικά της Φιλανθρωπικά ιδρύματα, αλλά και σταθμούς εργασίας.

Η Εισαγγελία επίσης μπορεί να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στην πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων. «Πραγματικά η επαφή αυτή είναι νομίζουμε μία πολύ σημαντική στιγμή της ζωής του νεαρού παραβάτη που μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες στη μετέπειτα εξέλιξή του. Πιστεύουμε πως αυτή η πρώτη επαφή των ανηλίκων με τη Δικαιοσύνη και την Αστυνομία αποτελεί την ιδεωδέστερη στιγμή για την άσκηση ειδικής πρόληψης». (Σαλκίτζογλου Τ., 1988, σελ. 509)

Η τακτική επιμόρφωση καθώς και ανταλλαγή πείρας είναι αναγκαία, για όλους τους ειδικούς που ασχολούνται με τους ανήλικους.

Η Πολιτεία τέλος, πρέπει να εκσυγχρονίσει τη Νομοθεσία σύμφωνα με όσα υπόσχεται τόσα χρόνια.

Η Πολιτεία, επίσης, πρέπει να εφαρμόσει μια πολιτική, η οποία θα καταπολεμήσει τους παράγοντες θυματοποίησης των ανηλίκων (παράγοντες που τον οδηγούν στην αφομοίωση εγκληματικών προτύπων και σε κοινωνικά αππροσάρμοστη διαγωγή).

Πρέπει να φροντίσει για την ενίσχυση της οικογένειας και την ανάπτυξη των θεσμών.

Να βελτιώσει τους οικονομικούς όρους διαβίωσης των ατόμων (Κοινωνική Προστασία, Κοινωνική Πρόνοια).

Να βελτιώσει το φυσικό περιβάλλον του ανήλικου (απομάκρυνση του ανήλικου από το θυματογενετικό περιβάλλον και τοποθέτησή του σε άλλο, όπου θα παρακολουθείται από κατάλληλα πρόσωπα). Ακόμα όμως και όταν δεν είναι εφικτή η απομάκρυνσή του από το θυματογενετικό περιβάλλον, να παρακολουθείται συνεχώς από Κοινωνικούς Λειτουργούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Στόχος η επανένταξη

Η επανεκπαίδευση και η ένταξη των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο

2.1 Εισαγωγή

Η επανεκπαίδευση και η ένταξη των ανηλίκων παραβατών στο κοινωνικό σύνολο οφείλει να αποτελεί τον τελικό στόχο κάθε σωφρονιστικού συστήματος.

Η διαδικασία όμως αυτή δεν είναι αποκομμένη από το συνολικό τρόπο αντιμετώπισης των «παρεκκλινόντων» ατόμων που η ίδια η κοινωνία περιθωριοποιεί και πολλές φορές αποθέτει σ' αυτά την σφραγίδα του «στίγματος».

Σύμφωνα με τον Παπαδάτο ο όρος «παρέκκλιση» σηματοδοτεί την απόκλιση του ατόμου απ' ότι οι άλλοι, και το ίδιο θεωρούν φυσιολογικό ή κατάλληλο. Στην περίπτωση αυτή, ο στιγματισμός συνδέεται με την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά σε όλες τις μορφές της είτε αυτή αφορά αλκοολικούς, είτε ψυχιατρικούς ασθενείς, είτε έγκλειστους φυλακών και αναμορφωτηρίων.

Έχει επισημανθεί από αρκετούς ερευνητές, - όπως οι Robert Merton, Talncot Parsons και ότι η παρέκκλιση έχει κοινωνιογενείς όρους αναγνώρισης και επισημοποίησης. Η κοινωνική περιθωριοποίηση αφορά

αρκετές κατηγορίες ατόμων, όπως οι πάσχοντες από σύφιλη, λέπτρα, AIDS, οι εγκληματίες και οι ψυχοπάσχοντες.

Υπήρχαν γι' αυτό ιστορικά κοινοί τρόποι αντιμετώπισης των παρεκκλινόντων ατόμων σε κλειστά ιδρύματα, δημιουργώντας τις απαράδεκτες συνθήκες ιδρυματοποίησης.

Σε αντιστοιχία με τους τρόπους αντιμετώπισης του ψυχικά πασχόντων από την Πολιτεία (κλειστή, ανοιχτή θεραπεία), θα επιχειρήσουμε μια ανάλογη προσέγγιση για τους έγκλειστους εφήβους των αναμορφωτηρίων. (Παπαδάτος Γ., σελ. 291, 1990).

1. Η Διεύθυνση πρόληψης και αντιμετώπισης της εγκληματικότητας των ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης

Η διεύθυνση αυτή συγκροτείται από τα εξής τμήματα:

- Τμήμα Πρόληψης Εγκληματικότητας και Αγωγής Ανηλίκων
- Τμήμα Συνθηκών Λειτουργίας Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων και Σωφρονιστικών Καταστημάτων.

Το κάθε ένα από αυτά έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Τμήμα Πρόληψης εγκληματικότητας και Αγωγής Ανηλίκων.

Το Τμήμα αυτό εισηγείται τη λήψη γενικών μέτρων πρόληψης και εγκληματικότητας των Ανηλίκων και μεριμνά την υλοποίησή τους, σε συνεργασία με άλλους φορείς.

- Φροντίζει για την εκπαίδευση και αποκατάσταση των τροφίμων και εγκρίνει τη χορήγηση αδειών στους ανηλίκους.

Για την επίτευξη των ανωτέρων στόχων, συνεργάζεται με τους διευθυντές και το προσωπικό των ιδρυμάτων και άλλες υπηρεσίες.

- Μεριμνά για την συγκρότηση των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων, οι οποίες συνιστώνται στην έδρα κάθε Πρωτοδικείου.

Για την υποβοήθηση των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων (ΕΠΑ) στην πραγματοποίηση των σκοπών τους, το Υπουργείο Δικαιοσύνης διαθέτει ετησίως από τον προϋπολογισμό του ένα σημαντικό ποσό.

Επίσης συνεργάζεται με τις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων για την ίδρυση Στεγών Φιλοξενίας Ανηλίκων που στερούνται του κατάλληλου οικογενειακού περιβάλλοντος και κινδυνεύουν να βρεθούν σε ηθικό κίνδυνο.

Σήμερα υπάρχουν σε όλη την Ελλάδα:

- 1 Στέγη Ανηλίκων Αρρένων στον Περισσό, της ΕΠΑ Αθηνών.
- 1 Στέγη Ανηλίκων Θηλέων στον Πειραιά, της ΕΠΑ Πειραιώς.
- 2 Στέγες Ανηλίκων στην Καρδίτσα της ΕΠΑ Καρδίτσας.
- 2 Στέγες Ανηλίκων στο Ηράκλειο Κρήτης της ΕΠΑ Ηρακλείου.
- 1 Στέγη Ανηλίκων στις Σέρρες της ΕΠΑ Σερρών.
- 1 Στέγη Ανηλίκων στο Βόλο της ΕΠΑ Βόλου.
- 1 Στέγη Ανηλίκων στη Θεσσαλονίκη της ΕΠΑ Θεσσαλονίκης.

Στις παραπάνω Στέγες, τα παιδιά διαμένουν και διατρέφονται με έξοδα των ΕΠΑ ενώ παράλληλα λαμβάνεται μέριμνα για την εκπαίδευσή τους, σχολική ή επαγγελματική ή για την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Η Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Ναυπλίου έχει ιδρύσει στο Ναύπλιο και το Αργος Κέντρα Νεότητας, που λειτουργούν με ιδιαίτερη επιτυχία, ενώ οι ΕΠΑ Αλεξανδρούπολης και Γρεβενών έχουν ιδρύσει συμβουλευτικούς σταθμούς για τα παιδιά και τους γονείς.

Επίσης η ΕΠΑ Αλεξανδρούπολης λειτουργεί Κέντρο Νεότητας και Στέγη Φιλοξενίας Ανηλίκων.

β) Το Τμήμα Συνθηκών Λειτουργίας Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων και Σωφρονιστικών Καταστημάτων

Το Τμήμα αυτό μεριμνά για την ίδρυση, κατάργηση οργάνωση και λειτουργία των ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων.

Στην αρμοδιότητα του τμήματος αυτού, έχει υπαχθεί από το Σεπτέμβριο του 1988 και κάθε θέμα αναγόμενο στην οργάνωση και λειτουργία των Σωφρονιστικών Καταστημάτων, στη μέριμνα για την ορθή εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων με τις οποίες επιβάλλονται σωφρονιστικά μέτρα σε ανήλικους και στη μέριμνα για τη λήψη κάθε μέτρου γενικά για την κοινωνική τους επανένταξη. (Τζέρμπε Φ., σελ. 249-257, 1990).

2) Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων

Τα Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων συστήθηκαν στην Ελλάδα με τον Α.Ν. 2724/1940 και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Σκοπός τους είναι η αναμόρφωση των ανηλίκων πάνω από 7 ετών οι οποίοι λόγω κακών έξεων που απόκτησαν ένεκα εγκατάλειψης ή άλλων λόγων, δίνουν αποδείξεις ηθικής παρεκτροπής ή υπέπεσαν σε αξιόποινες πράξεις και έχουν ανάγκη ειδικής αγωγής για βελτίωση.

Ο ανήλικος που παρεκτρέπεται ηθικά βρίσκεται στα πρόθυρα της εγκληματικότητας, γι' αυτό επισύρει ιδιαίτερα την προσοχή της Πολιτείας.

Λέγοντας ηθική παρεκτροπή ο νόμος ευνοεί, σειρά συνηθειών που απομακρύνουν τον ανήλικο από τον ηθικό και έννομο βίο, από την εργασία το σχολείο και την οικογένεια.

Σήμερα λειτουργούν 3 ιδρύματα ανηλίκων:

- Το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Θηλέων στον Παπάγο, δυναμικότητας 30 παιδιών περίπου, όπου εισάγονται ανήλικα κορίτσια ηλικίας 12-17 ετών συνήθως.
- Το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Κορυθαλλού, δυναμικότητας 75 παιδιών περίπου όπου εισάγονται ανήλικοι 15-17 ετών.
- Το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου δυναμικότητας 20 παιδιών περίπου όπου εισάγονται ανήλικοι 10-14 ετών.

Στα Ίδρύματα Αγωγής δεν υπάγονται:

- Οσοι έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους.
- Οσοι πάσχουν από μεταδοτικά νοσήματα.
- Οσοι πρέπει να εισαχθούν σε θεραπευτικά ή άλλα καταστήματα σύμφωνα με το άρθρο 123 του Π.Κ.

Οι δαπάνες παραμονής των ανηλίκων στο ίδρυμα καταβάλλονται από το κράτος. (Τζέρμπε Φ., 1990, σελ. 251-252).

3) Η αντιμετώπιση των ανηλίκων μετά την εισαγωγή τους στο ίδρυμα

Τα νεοεισερχόμενα παιδιά στο ίδρυμα είναι συνήθως φοβισμένα και έχουν έντονη άρνηση για το ίδρυμα.

Αμέσως μόλις εισαχθούν θα τα δει η ψυχολόγος και η κοινωνική λειτουργός του ιδρύματος σε μια προσπάθεια πρώτης επαφής.

Τους εξηγείται πως δουλεύει το ίδρυμα και γίνεται προσπάθεια να ενταχθούν στο πρόγραμμα του ιδρύματος από την πρώτη ημέρα για γρήγορη προσαρμογή και αυτοασφάλεια.

Επίσης γίνεται λεπτομερής έλεγχος της υγείας του παιδιού.

Η δεύτερη προσπάθεια είναι η ένταξη του νεοεισερχόμενου παιδιού στην ομάδα των άλλων παιδιών.

Για κάθε ανήλικο καταρτίζεται ψυχοβιολογικό δελτίο στο οποίο συγκεντρώνονται πληροφορίες από την προηγούμενη ζωή του ανήλικου, από τις πράξεις του και τη ζωή του στο ίδρυμα.

Σε χρονικό διάστημα 1-2 μηνών θα γίνει η μελέτη της προσωπικότητάς του, και θα αρχίσει να εφαρμόζεται ότι έχει προγραμματισθεί για την συγκεκριμένη περίπτωση.

Όταν οι λόγοι που οδήγησαν το παιδί στο ίδρυμα, αμβλυνθούν κάπως, η υπηρεσία του χορηγεί άδειες εξόδου με σκοπό την αποκατάσταση των σχέσεών του με τους οίκους του και την κοινωνική του επανένταξη.

Επίσης ο ανήλικος που επιθυμεί να εργαστεί ή να φοιτήσει σε κάποια σχολή έξω από το ίδρυμα, αποκτά το δικαίωμα ημιελεύθερης διαβίωσης.

Με εγκύκλιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης ορίζεται ότι ο χρόνος παραμονής στο ίδρυμα πρέπει να είναι τουλάχιστον 8 μήνες. Μετά το χρονικό αυτό διάστημα μπορεί να χορηγηθεί δοκιμαστική άδεια από 3-6 μήνες, αν έχει οικογένεια κατάλληλα να συνεχίσει την προσπάθεια αναμόρφωσής του.

Εδώ θα παίξει σπουδαίο ρόλο η προσωπικότητα και η συμπεριφορά του παιδιού.

Οι ανήλικοι κατά την δοκιμαστική τους άδεια έχουν τη συμπάρσταση των κοινωνικών λειτουργών του ιδρύματος ή των επιμελητών ανηλίκων του αρμόδιου δικαστηρίου Ανηλίκων.

Η δοκιμαστική άδεια μπορεί να παραταθεί για ένα χρόνο και αν υπάρχει καλή εξέλιξη του ανήλικου, προτείνεται η οριστική του απόλυση, αν όχι προτείνεται η επάνοδός τους στο ίδρυμα.

Επίσης δίνονται ανάλογα με την περίπτωση, αναρρωτικές άδειες, θερινές άδειες, άδειες εορτών, κ.α. (Τζέρμπε Φ., 1990, σελ. 252,).

4) Η εκπαίδευση του ανήλικου παραβάτη στο ίδρυμα

Κύριο πρόβλημα των παιδιών αυτών, είναι η έλλειψη απασχόλησης και στοιχειώδους οργάνωσης και προγραμματισμού στη ζωή τους. Γι' αυτό τα παιδιά μένοντας στο ίδρυμα πρέπει να παρακολουθούν το πρόγραμμα του σχολείου ή εργαστηρίων ή άλλο πρόγραμμα ανάλογα με τις ανάγκες τους και τις κλίσεις τους.

Αυτό τα βοηθάει να αυτοπειθαρχήσουν και να διορθώσουν σιγά - σιγά την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους, να πιστέψουν ότι έχουν αξία και μπορούν να επιτύχουν και να χαράξουν στόχους για κάποιο επάγγελμα.

Τα ιδρύματα καλούνται να καλύψουν δύο από τις βασικές ανάγκες των παιδιών:

- Να συνεχίσουν τη μόρφωσή τους που έχει διακοπεί
- Να καταρτίσουν επαγγελματικά τους ανήλικους.

Γι' αυτό το σκοπό λειτουργούν σήμερα:

Στο Ίδρυμα Θηλέων: Γυμνάσιο, παράρτημα του Γυμνασίου Παπάγου. Τα παιδιά που έχουν τελειώσει το Γυμνάσιο και θέλουν, μπορούν να φοιτήσουν στο Δημόσιο Λύκειο Παπάγου. Παράλληλα στο ίδρυμα λειτουργούν επαγγελματικά τμήματα, όπως κομμωτήριο, πλεκτήριο, ραφείο, κεντηστήριο και οικοκυρικό τμήμα, στο οποίο τα παιδιά μαθαίνουν διάφορες κατασκευές

από χάντρες, γυαλί, χαρτί, ξύλο, δέρμα, πυρογραφία, βιτρό ή διακόσμηση αντικειμένων.

Επίσης διδάσκονται μαθήματα κοινωνικής συμπεριφοράς, υγιεινής, βρεφοκομίας, μαγειρικής, ζαχαροπλαστικής κ.α.

Τα επαγγελματικά τμήματα, λειτουργούν για να απασχολούν τα παιδιά, για να τα ηρεμούν και να τα βοηθούν να ξεφύγουν από τα σοβαρά επώδυνα οικογενειακά ή προσωπικά τους προβλήματα (εργασιοθεραπεία), αλλά και για να τα προσανατολίσουν στο επάγγελμα που τελικά θα επιλέξουν και θα προγραμματίσουν και ακολουθήσουν.

Στα επαγγελματικά τμήματα διδάσκουν κυρίως μόνιμοι υπάλληλοι του ιδρύματος. Υπάρχει καθηγήτρια μουσικής και καθηγήτρια γυμναστικής που οργανώνει προγράμματα γυμναστικής αθλοπαιδιών και ελληνικών χορών.

Οι ανήλικες σαν ημιελεύθερες έχουν την δυνατότητα να φοιτήσουν σε ιδιωτικές σχολές. Κάθε χρόνο μερικά παιδιά φοιτούν εκτός ιδρύματος σε σχολές κομμωτικής, κοπτικής - ραπτικής, μοντελίστ, τουριστικών επαγγελμάτων, νοσοκόμων, βρεφοκόμων κ.α.

Έχει παρατηρηθεί ότι αυτή η υποστήριξη των ανηλίκων και η διακριτικά ελεγχόμενη ελευθερία τους, έχει επιδράσει ευεργετικά στην προσωπικότητά τους και έχει μειώσει αισθητά την προσπάθεια διαφυγής (Τζέρμπε Φ., 1990, σελ. 253-254,)

β) Ίδρυμα ανηλίκων Κορυδαλλού

Στο ίδρυμα ανηλίκων Κορυδαλλού λειτουργούν:

- Ειδικό δημοτικό σχολείο για τα παιδιά που δεν έχουν ολοκληρώσει την βασική τους εκπαίδευση.

- Σχολή ηλεκτροτεχνιτών και μηχανοτεχνιτών αυτοκινήτων.
- Τεχνικά τμήματα όπως: Ξυλουργικό, επισκευής οικιακών συσκευών, οικοδομικό, υδραυλικό.

Σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ λειτουργεί τμήμα επαγγελματικού προσανατολισμού, ή τα παιδιά φοιτούν σε επαγγελματικές σχολές μαθητείας και ΟΑΕΔ.

Τα παιδιά που έχουν τελειώσει το Δημοτικό φοιτούν ανάλογα στο Δημόσιο Γυμνάσιο ή Λύκειο Κορυδαλλού.

γ) Ίδρυμα Ανηλίκων Βόλου

Στο ίδρυμα αυτό λειτουργεί Δημοτικό Σχολείο. Σε συνεργασία με την Ν.Ε.Λ.Ε., λειτουργεί ένα τμήμα επιμόρφωσης στο οποίο συμμετέχουν ανήλικοι ελλιπούς στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Τα παιδιά που έχουν τελειώσει το Δημοτικό και θέλουν μπορούν να φοιτήσουν στο Γυμνάσιο της περιοχής.

Στο ίδρυμα επίσης λειτουργούν τμήματα κατασκευών και εργαστήρια επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης των ανηλίκων, όπως φούρνος ξυλουργείο, μηχανουργείο κ.ά.

Σκοπός του ιδρύματος είναι να μπορέσει να κάνει τα εργαστήρια παραγωγικά ώστε ο ανήλικος όχι μόνο να εκπαιδεύεται, αλλά και να παράγει έργο γεγονός που θα του δώσει ικανοποίηση και αυτοπεποίθηση και συγχρόνως τη δυνατότητα οικονομικής του ενίσχυσης.

Επίσης σε συνεργασία με την ΝΕΛΕ οργανώνονται και στα τρία ιδρύματα προγράμματα ζωγραφικής, χορού, θεάτρου και γίνεται έκθεση μία φορά το

χρόνο χειροτεχνημάτων και ζωγραφικής που οργανώνει το Υπουργείο Δικαιοσύνης και ο ΕΟΜΜΕΧ. (Τζέρμπη Φ., 1990, σελ. 254-255).

5) Τμήμα Κοινωνικής Αρωγής Ελεύθερης Διαβίωσης Ανηλίκων

Το Νοέμβριο του 1986 το Υπουργείο Δικαιοσύνης ίδρυσε το τμήμα Κοινωνικής Αρωγής και Ελεύθερης Διαβίωσης Ανηλίκων που αποτέλεσε σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις υπηρεσία του ιδρύματος Ανηλίκων Αρρένων Κορυδαλλού και στεγάστηκε σε ανεξάρτητο τμήμα του ιδρύματος.

Σ' αυτό τοποθετούνται ανήλικοι ηλικίας 13-18 ετών που πρόκειται να απολυθούν από το ίδρυμα ή που απολύονται από σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων και στερούνται κατάλληλου οικογενειακού περιβάλλοντος που θα τους δεχθεί και θα τους στηρίξει μετά την απόλυσή τους, ανήλικους που εργάζονται ή ανήλικους που ερευνούν για εργασία.

Η διαβίωση σ' αυτό είναι ελεύθερη.

Η εισαγωγή γίνεται μετά από πρόταση του Διευθυντή του ιδρύματος ή του Δικαστή Ανηλίκων.

Η παραμονή του ανήλικου σ' αυτό είναι σύντομη και αποχωρεί μόλις κριθεί, ότι δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις κοινωνικής και επαγγελματικής αποκατάστασής τους.

Η φιλοξενία των ανηλίκων συνίσταται στην παροχή στέγης και διατροφής και αποτελεί μεταϊδρυματική φροντίδα και συμπάρσταση εκ μέρους της Πολιτείας. (Τζέρμπη Φ., 1990, σελ. 256-257).

6) Επαγγελματική αποκατάσταση ανηλίκων παραβατών

Εκτός από την εκπαίδευσή τους, η κοινωνική υπηρεσία φροντίζει για την επαγγελματική τους αποκατάσταση, ερχόμενη σε επαφή με επιχειρήσεις που ζητούν υπαλλήλους.

Ετσι πολλοί ανήλικοι παράλληλα με την εκπαίδευσή τους έξω από τα ιδρύματα μπορούν να εργάζονται.

Ο ΟΑΕΔ κατανοώντας την σημασία που έχει η εργασία για το παραβατικό παιδί, έχει καταρτίσει από το 1986 πρόγραμμα επιδότησης εργοδοτών για την πρόσληψη ανηλίκων ιδρυμάτων και σωφρονιστικών καταστημάτων για εργασία.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό, οι εργοδότες που προσλαμβάνουν τους ανήλικους αυτούς, επιδοτούνται με ένα ποσό ημερησίως για ένα έτος ανάλογα με την ηλικία του ανήλικου. (Τζέρμπε Φ., 1990, σελ. 255).

2.2 Μορφές επανεκπαίδευσης και επανένταξης

Η έξοδος των ανηλίκων παραβατών από τα σωφρονιστικά ιδρύματα και η επιστροφή τους στην ελεύθερη κοινωνία, αποτελεί μια πολύπλοκη, δύσκολη και αποφασιστικής σημασίας διαδικασία. Οι έφηβοι αντιμετωπίζουν ποικίλες δυσκολίες, κινδύνους, αβεβαιότητα και επιφυλάξεις όσον αφορά το επαγγελματικό, το οικογενειακό, αλλά και το επίπεδο της ατομικής ψυχολογικής τους κατάστασης.

Για το λόγο αυτό, η κατάλληλη και σταδιακή προετοιμασία τους είναι αναγκαία και για την ομαλή επανένταξη στο κοινωνικό σύνολο αλλά και την ελάττωση των πιθανοτήτων υποτροπής.

2.2.1 Οι μορφές επανεκπαίδευσης και επανένταξης

Η εξέταση των μορφών επανένταξης των ανηλίκων τροφίμων ιδρυμάτων θα γίνει με βάση τους διαφορετικούς τύπους ιδρυμάτων ή κοινοτήτων που λειτουργούν διεθνώς, για τα ανήλικα άτομα.

Έτσι έχουμε:

α) Θεραπευτικές κοινότητες σε κλειστά ιδρύματα, Αναμορφωτήρια

Η αντιμετώπιση και η εκπαίδευση στηρίζεται συνήθως στην συγκεκριμένη δομή και οργάνωση του περιβάλλοντος των ιδρυμάτων αυτών, με βάση ψυχοθεραπευτικές αρχές και μεθόδους και με συγκεκριμένο ημερήσιο πρόγραμμα που περιλαμβάνει και την εκπαίδευση σε διάφορες τέχνες.

Αποτέλεσμα όμως ερευνών, στο διεθνή χώρο έχει δείξει ότι τα περισσότερα από τα προγράμματα αυτά έχουν αποτύχει να μειώσουν τα ποσοστά αντικοινωνικών πράξεων που διαπράττουν οι έφηβοι μετά την έξοδό τους από τα ιδρύματα αυτά.

Ο Rutter και Giller, εξετάζοντας την σύγχρονη θετική βιβλιογραφία, κατέληξαν ότι οι διάφορες τεχνικές για την αλλαγή συμπεριφοράς είναι οπωσδήποτε χρήσιμες για την αλλαγή της συμπεριφοράς των εφήβων μέσα στο ίδρυμα, αλλά δεν κατορθώνουν να επεκταθούν σε αρχές κοινωνικής μάθησης έξω από το ίδρυμα. Κατέληξαν επίσης, από την εξέταση εμπειρικών ερευνών, ότι παράγοντες όπως σταθερότητα, η ζεστασιά, η αρμονία, οι μεγάλες προσδοκίες για τους εφήβους, η καλή πειθαρχία και η

πρακτική εκπαίδευση, σχετίζονται ευθέως ανάλογα με την ύπαρξη θετικών αποτελεσμάτων από τη λειτουργία των ιδρυμάτων αυτών.

Έχει επισημανθεί ότι η διαδικασία για μια αποτελεσματικότερη και καταλληλότερη προετοιμασία των ατόμων αυτών είναι αναγκαίο να περιλαμβάνει.

- Προσπάθειες για μεταλλαγή συγκεκριμένων αρνητικών χαρακτηριστικών του άμεσου περιβάλλοντος του εφήβου που είναι δυνατόν να ωθούν σε αντικοινωνική συμπεριφορά.
- Συγκεκριμένο έλεγχο στις κινήσεις των εφήβων, ώστε να μειωθούν οι ευκαιρίες για την εκδήλωση αντικοινωνικής συμπεριφοράς.
- Την εφαρμογή συγκεκριμένων τεχνικών και συνηθειών.
- Την εκπαίδευση σε κοινωνικές ή εκπαιδευτικές δεξιότητες, η έλλειψη των οποίων συσχετίζεται με την εκδήλωση αντικοινωνικής συμπεριφοράς. (Παπαδάτος Γ., 1990, σελ. 291-292).

β) Ανοιχτά τμήματα θεραπευτικών ιδρυμάτων

Οι Gerhard και Roland Mauch έχουν προτείνει την «κλιμακωτή έξοδο» των τροφίμων από τα ιδρύματα, η οποία θα στοχεύει στην βαθμιαία και ομαλή επανένταξή τους στην κοινωνία.

Διακρίνουν σε τρία τα στάδια «κλιμακωτής επανένταξης»:

- Αρχικά ο έφηβος έχει εξόδους υπό επίβλεψη, για να επισκέπτεται μια επιλεγμένη οικογένεια ή να συμμετέχει σε άλλες οικογενειακές και κοινωνικές εκδηλώσεις. Η άδεια αυτή ισχύει για λίγες ώρες, αλλά σιγά - σιγά το χρονικό διάστημα αυξάνεται. Αργότερα, έχει το δικαίωμα να

βγαίνει από το ίδρυμα μόνος του, αλλά με κάποιους χρονικούς περιορισμούς.

- Στο δεύτερο στάδιο, ή και παράλληλα με το πρώτο, υπάρχει η πρόβλεψη να εργαστεί ο έφηβος έξω από το ίδρυμα, ενώ συνεχίζει να κατοικεί στο ίδρυμα.
- Στο βαθμό που τα αποτελέσματα από τα παραπάνω στάδια είναι θετικά επιτρέπεται στον έφηβο να κατοικήσει έξω από το ίδρυμα και το ίδρυμα παρατηρεί, επιλέγει και ρυθμίζει την εργασία του.

Τέλος, ακολουθεί η οριστική έξοδός του από το ίδρυμα με απόφαση του δικαστηρίου.

Στα «Ανοιχτά τμήματα» των θεραπευτικών ιδρυμάτων, κατά τα πρότυπα των ανοιχτών κλινικών, οι έφηβοι περνούν τη νύχτα στο ίδρυμα, ενώ την ημέρα ζουν και εργάζονται έξω.

Με αυτόν τον τρόπο, είναι δυνατή η συνεχής παρακολούθηση, η παροχή βοήθειας και η υποστήριξη των εφήβων στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. Τέτοια προγράμματα άρχισαν από το 1964 στο Μίσιγκαν των ΗΠΑ. Σήμερα ο θεσμός έχει επεκταθεί και υπάγεται στην Διεύθυνση των Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Τα ειδικά προγράμματα για τους έφηβους που χρησιμοποιούνται δεν χρειάζονται τον αυστηρό έλεγχο των ιδρυμάτων, αλλά κυρίως κανόνες, περιορισμούς και επίβλεψη κατά την διαδικασία σταδιακής επιστροφής στην κοινότητα και παράλληλα για να αντιμετωπίσουν τις ευθύνες και τις περιβαλλοντικές πιέσεις.

Η αξιολόγηση ενός τέτοιου προγράμματος, στο Μίσιγκαν, έδειξε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εφήβων αυτών δεν εκδήλωσαν μορφές

αντικοινωνικής συμπεριφοράς αφότου έφυγαν από το κέντρο. (Παπαδάτος Γ., 1990, σελ. 292-293).

γ) Κοινοτικά Αυτόνομα Θεραπευτικά Κέντρα

Τα Κοινοτικά Αυτόνομα Θεραπευτικά Κέντρα λειτουργούν για ομάδες εφήβων και βρίσκονται συνήθως στην ίδια κοινότητα όπου οι έφηβοι συνεχίζουν να πηγαίνουν κανονικά στα σχολεία και μπορούν να επισκέπτονται τακτικά τις οικογένειές τους. Ο σκοπός των προγραμμάτων τροποποίησης της συμπεριφοράς στα συγκεκριμένα προγράμματα είναι να απαιτήσουν τα παιδιά τις απαραίτητες και κατάλληλες κοινωνικές, διαπροσωπικές, εκπαιδευτικές, επαγγελματικές δεξιότητες και ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης μέσω της ενίσχυσης κοινωνικών συμπεριφορών και της καθοδήγησης.

Η εκπαίδευση των εφήβων ανατίθεται σε ένα ζευγάρι που έχει εκπαιδευτεί για να αποτελέσει τους «γονείς» του παιδιού, δηλαδή σε Ανάδοχη οικογένεια. Οι ανάδοχοι γονείς και ο έφηβος κατοικούν μόνιμα στο σπίτι και έχοντας κατάλληλα εκπαιδευτεί σε τεχνικές τροποποίησης συμπεριφοράς, καθορίζουν τις επιθυμητές και συγκεκριμένες μορφές συμπεριφοράς που πρέπει τα παιδιά να απαιτήσουν, κρατούν δεδομένα για τις αλλαγές συμπεριφοράς, καταρτίζουν προγράμματα και γενικότερα διοικούν το σπίτι. Οι έφηβοι συμμετέχουν καθημερινά σ' όλες τις δουλειές του σπιτιού.

Τα προγράμματα αυτά εκπαίδευσης και θεραπείας στηρίζονται στις εξής σημαντικές αρχές:

- Στην παροχή συγκεκριμένων κινήτρων. Ολο το σπίτι διοικείται με συγκεκριμένο και αναλυτικό σύστημα οικονομίας κερμάτων. Οι έφηβοι

κερδίζουν πόντους όταν πετυχαίνουν συγκεκριμένους στόχους και χάνουν πόντους όταν παραβαίνουν τους κανόνες.

- Στο σύστημα αυτοδιοίκησης. Τα παιδιά συμμετέχουν στις αποφάσεις για τους κανόνες του σπιτιού.
- Σε ένα σύνθετο πρόγραμμα εκπαίδευσης. Σε συγκεκριμένες συμπεριφορές ή όταν διαπιστώνεται η έλλειψη κάποιας συμπεριφοράς αμέσως εφαρμόζεται ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα δεξιοτήτων. Την επίλυση των διαφορών ανάμεσα στα παιδιά και τους «γονείς» τους, που σχεδόν πάντα είναι υπαρκτές με κατάλληλες τεχνικές.
- Στην σχέση των εφήβων με τους «γονείς». Η σχέση θα πρέπει να είναι σχέση εμπιστοσύνης και εκπαιδευτική και όχι αυταρχική.

Αντίστοιχα κέντρα λειτουργούν από το 1975 στις ΗΠΑ. Τα ερευνητικά αποτελέσματα από αυτά τα κέντρα έχουν δείξει ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό των εφήβων μετά την έξοδό τους από τα κέντρα έχουν εκδηλώσει ξανά αντικοινωνική συμπεριφορά και είχε εγκλειστεί σε ιδρύματα, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό των εφήβων παρακολούθησε κάποιο σχολείο.

Τέλος σημαντική είναι η δημιουργία ειδικών κοινωνικών υπηρεσιών να εξασφαλίζεται η συνέχεια της ψυχολογικής υποστήριξης των ανηλίκων που εξέρχονται από τα ιδρύματα και η υποβοήθηση για την επίλυση πρακτικών προβλημάτων, όπως η κατάλληλη δουλειά, κατοικία, κ.α. (Παπαδάτος Γ., σελ. 293-295, 1990).

2.3 Σύγχρονες προσεγγίσεις των μορφών επανένταξης και επανεκπαίδευσης ανηλίκων

Τα τελευταία χρόνια οι στόχοι των θεραπευτικών προγραμμάτων επανεκπαίδευσης και επανένταξης των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο εστιάζονται κυρίως σε προσπάθειες για την αύξηση επιθυμητών μορφών συμπεριφοράς και λιγότερο σε προσπάθειες για την καταστολή ανεπιθύμητης συμπεριφοράς.

Τα προγράμματα αυτά έχουν την ευελιξία να προσαρμόζονται στις ανάγκες των συγκεκριμένων εφήβων που προσπαθούν να βοηθήσουν.

Με βάση τις αρχές της θεωρίας της κοινωνικής μάθησης τα προγράμματα αυτά παίρνουν συστηματικά υπόψη τους παράγοντες σημαντικούς για την αιτιολογία και την διατήρηση της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Π.χ. όταν οι έφηβοι διδάσκονται να διαβάζουν και να γράφουν είναι περισσότερο πιθανό να βοηθηθούν αποτελεσματικά στο βαθμό που υπάρχει σύνδεση μεταξύ της αποτυχίας στο σχολείο και εκδήλωση αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

Επίσης η σταδιακή επαφή των παιδιών που έχουν εγκλεισθεί σε κάποιο κατάστημα, με την κοινότητα και το κοινωνικό σύνολο κρίνεται απαραίτητη για την γενίκευση και τη διατήρηση στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο των επιθυμητών συμπεριφορών που έχουν ήδη αποκτήσει στα πλαίσια των κέντρων επανεκπαίδευσης και επανένταξης.

Τέλος είναι πολύ σημαντικό οι στόχοι των θεραπευτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων να περιλαμβάνουν συγχρόνως τα ακόλουθα επίπεδα:

- Την οικογένεια. Οπου υπάρχουν συγκεκριμένες σχέσεις και ρόλοι μεταξύ των μελών και συγκεκριμένη αντιμετώπιση του εφήβου και της οικογένειας, υπάρχουν διαφωνίες και συγκρούσεις.
- Το στενό άμεσο κοινωνικό περιβάλλον. Οπου είναι απαραίτητο γίνεται παρέμβαση στις ομάδες συνομηλίκων, καθώς και η αντιμετώπιση τυχόν στερεότυπων και δυπιστίας από ανθρώπους στην κοινότητα και τη γειτονιά, για άτομα που έχουν εξέλθει από θεραπευτικά ιδρύματα.
- Το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Με προσπάθεια να αντιστραφεί η κοινή γνώμη και την αντιμετώπιση τυχόν δυσπιστίας και εχθρότητας προς τα εξερχόμενα από ιδρύματα άτομα σε χώρους εργασίας, κ.α.
- Σε ατομικό επίπεδο. Με την εφαρμογή κατάλληλης ψυχολογικής υποστήριξης και την παροχή πρακτικής βοήθειας ιδιαίτερα τους πρώτους μήνες εξόδου από το ίδρυμα (Παπαδάτος Γ., 1990, σελ. 295-297).

2.4 Κοινοτικό Δίκτυο Υποστήριξης

Για να έχουν μόνιμα αποτελέσματα οι διαδικασίες επανεκπαίδευσης και επανένταξης των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο, απαιτείται η ύπαρξη ενός Κοινοτικού Δικτύου Υποστήριξης. Έχει αναφερθεί ότι η «μελέτη της κοινωνικής προσαρμογής επιδιώκεται τυπικά, χωρίς να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η μόνιμη επίδραση των δομικών, κοινωνικών παραμέτρων στην προσωπική και κοινωνική προσαρμογή». Όμως οι άνθρωποι και όχι μόνο αυτοί που έχουν κάποια ψυχική ανικανότητα, εξαρτώνται από τις ομαδικές αποφάσεις, αλλά και την υποστήριξη των άλλων.

Ετσι θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι η εύνοια της υποστήριξης πηγάζει μέσα από την ίδια την ανθρώπινη κοινότητα και τους οργανωμένους

θεσμούς της, αλλά και από τους προσωπικούς δεσμούς, που αναδεικνύουν και τονώνουν την αίσθηση του ότι κάποιος είναι αποδεκτός, άξιος και χρήσιμος.

Κατ' αυτόν τον τρόπο το ευαισθητοποιημένο κοινωνικό σύνολο, αλλά και κάθε μέλος του χωριστά, βοηθάει το άτομο να αντιμετωπίσει τα καθημερινά του προβλήματα, του παρέχει υποστήριξη και του προσφέρει τις βασικές προϋποθέσεις για να προσδώσει κύρος στους κοινωνικούς ρόλους. Θέτει τις ανάλογες προσδοκίες απόδοσης, προσφέρονται παράλληλα σε κάθε άτομο τις ευκαιρίες να τις εκπληρώσει και να νοιώσει χρήσιμος. Παρέχει τις αναγκαιότητες για τη ζωή και δημιουργεί εναλλακτικές λύσεις, ορίζει την κοινωνική λειτουργία και τους κοινωνικούς θεσμούς. Σ' αυτήν ακριβώς την αντίληψη, εντός των ερευνητικών και εμπειρικών δεδομένων που προαναφέρθηκαν, στηρίζεται η πεποίθησή μας ότι η αντιμετώπιση των «παρεκκλισόντων» εφήβων, θα κινηθεί σταδιακά από τις κλειστές ιδρυματικές μορφές στις ανοιχτές κοινοτικές δομές, με τελικό στόχο την ένταξη των ατόμων στις συνολικές κοινωνικές λειτουργίες. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός Κοινωνικού Δικτύου Υποστήριξης, το οποίο θα καλύπτει ατομικές ανάγκες, οικογενειακή ζωή, εργασία και ευρύτερες κοινωνικές δραστηριότητες.

Πιο συγκεκριμένα χρειάζεται:

- Ένα πρώτο βασικό σύστημα εξυπηρέτησης προσωπικού αναγκών.
- Ένα δεύτερο σύστημα υποστήριξης που θα επεκτείνεται σε δραστηριότητες όπως η τόνωση των φιλικών σχέσεων και η υποβοήθηση των επαφών με φορείς, ιδρύματα, οργανώσεις κ.α.

- Ένα τρίτο σύστημα υποστήριξης που περιλαμβάνει την ύπαρξη και ενεργοποίηση κοινοτικών υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται για την κάλυψη ευρύτερων αναγκών κατοικίας, περίθαλψης, εργασίας, κ.α.

Η ανυπαρξία ενός οργανωμένου δικτύου κοινοτικών υπηρεσιών θα επηρεάσει αναμφίβολα την ποιότητα και αποτελεσματικότητα των διαδικασιών επανεκπαίδευσης και επανένταξης, θα αποτελέσει επίσης πρόσφορο έδαφος για την επανάληψη «παραβατικών» πράξεων και την επανεισαγωγή σε ιδρύματα, διαιωνίζοντας τον φαύλο κύκλο της ιδρυματοποίησης. Τελειώνοντας θα υποστηρίζαμε ότι ο τρόπος, η ιστορική πορεία αντιμετώπισης και η αντιπαράθεση ανάμεσα στα ανοιχτά και κλειστά ιδρύματα από την κοινωνία και το κράτος για τους έγκλειστους παραβάτες στις φυλακές και στα αναμορφωτήρια θα συνεχιστεί για καιρό στη χώρα μας, αλλά θα λήξει υπέρ των κοινοτικών μορφών. (Παπαδάτος Γ., 1990, σελ. 237-399).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Συμπεράσματα

3.1 Ο κοινωνικός ρόλος της φυλακής

Ο προβληματισμός γύρω από τα ζητήματα της σωφρονιστικής πραγματικότητας-πολιτικής και του θεσμού της φυλακής είναι, στη χώρα μας, σχετικά πρόσφατος. Το γεγονός αυτό είναι συνισταμένη πολλών παραγόντων και λόγων, οι κυριότεροι των οποίων θα πρέπει πιθανότατα να αναζητηθούν στην εγγενή αυταρχικότητα, των μεταπολεμικών καθεστώτων που, σε μεγάλο βαθμό, στηρίζονταν στην πραγματική ή εικαζόμενη ανάγκη θωράκισής τους ενάντια σε κάθε είδους παρέκκλιση ή «απειλή».

Το 1974 με τη μεταπολίτευση λειτούργησε σαν τομή, σε όλες τις κοινωνικές επιστήμες. Σ' αυτό βέβαια, συνέβαλαν η γενική φιλελευθεροποίηση της επιστημονικής ατμόσφαιρας και η έκρηξη των κριτικών αντιμετωπίσεων όλων των κατεστημένων θεσμών. Έτσι παρατηρείται μια αναζωπύρωση της ανάγκης για επιστημονική έρευνα και κριτική γύρω από κοινωνικά θέματα και θεσμούς. (Τσουκαλά Κ., 1988, σελ. 12)

Ο προβληματισμός και οι πρώτες έρευνες γύρω από το μέλλον του θεσμού της φυλακής επικυρώνουν την κοινή εμπειρία σχετικά με την αποτυχία της φυλακής. Είναι κοινός τόπος ότι η φυλακή και πολλά άλλα ιδρύματα που δημιουργήθηκαν για να εμποδίσουν την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά λειτουργούν με τέτοιο τρόπο, που αντίθετα την ενθαρρύνουν. Σίγουρα οι φυλακές προσφέρουν «βοήθεια» και κατάλυμα σε μεγάλους

αριθμούς παρεκκλινόντων. Πέρα όμως απ' αυτό, το συγκεκριμένο ίδρυμα συγκεντρώνει ένα μεγάλο αριθμό ατόμων, που κινείται στο περιθώριο, σε συμπαγές ομάδες και του δίνει την ευκαιρία να αλληλοδιδαχθεί τη συμπεριφορά και τις πρακτικές γνώσεις μιας παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς και τις πρακτικές γνώσεις μιας παρεκκλίνουσας καριέρας, καθώς επίσης το οδηγεί στη χρησιμοποίηση αυτών των γνώσεων μέσω του αισθήματος της αποξενώσεως από την υπόλοιπη κοινωνία. (Δασκαλάκης Η., 1988, σελ. 32).

Ρίχνοντας μια εξεταστική ματιά στις φυλακές ανηλίκων κατά το πέρασμα του χρόνου μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα, ότι έχουν κάνει φτωχή δουλειά σχετικά με την αναμόρφωση των ανήλικων καταδίκων. Η φυλακή από μόνη της ως ένα κλειστό κοινωνικό σύστημα είναι ένας εγκληματογόνος θεσμός. (Τσουκαλά Κ., 1988, σελ. 12).

Εμπρός σ' αυτές της διαπιστώσεως οι δυνατές αντιδράσεις -σύμφωνα με τον Δασκαλάκη Η.- είναι η κατάργηση της φυλακής ή η μεταρρύθμιση της. Η πρώτη φυσικά κινείται στα πλαίσια της ουτοπίας, γιατί, για να μιλήσει κανείς για κατάργηση της φυλακής, θα πρέπει να ξέρει τον τύπο της κοινωνίας στα πλαίσια της οποίας η κατάργηση αυτή θα είναι πραγματοποιήσιμη. Η δεύτερη οφείλει να καθορίσει τι ακριβώς πρέπει να αλλάξει και με τι θα αντικατασταθεί γιατί αλλιώς κινδυνεύει να προσθέσει απλά μια νέα φάση στην πορεία του φαύλου κύκλου που ακολούθησε μέχρι σήμερα το μεταρρυθμιστικό κίνημα της φυλακής. (Δασκαλάκης Η., 1988, σελ. 33)

Πράγματι, η κρίση του θεσμού της φυλακής και οι προσπάθειες του ξεπεράσματος της δεν είναι σημεία των καιρών μας. Η ιστορία της φυλακής συμπίπτει με την ιστορία της συνεχούς μεταρρύθμισης της, υπό την έννοια ότι επί διακόσια χρόνια που ισχύει η στερητική της ελευθερίας ποινή, η

φυλακή συνεχώς μεταρρυθμίζεται και συνεχώς έχει τον ίδιο αρνητικό απολογισμό.

Η σταθερότητα της αναποτελεσματικότητάς της στη βελτίωση του «εγκληματία» είναι τέτοια ώστε εύλογα θα μπορούσε να διερωτηθεί κανείς μήπως ο σκοπός της βελτίωσης του «εγκληματία» δεν είναι παρά μόνο η νομιμοποιητική ιδεολογία της φυλακής, και μήπως η πραγματική της λειτουργία -ανεξάρτητα από τις προθέσεις της- είναι αυτό που πράγματι επιτελεί, δηλαδή η παραγωγή και αναπαραγωγή του στερεότυπου του κακού ή του παθολογικού, στο οποίο χρεώνονται όλες οι δυσλειτουργικές εκφάνσεις του κοινωνικού συστήματος. Ίσως, να είναι δύσκολο να βελτιώσουμε τα κακά του ποινικού μας συστήματος, γιατί προσπαθούμε από την φυλακή να επιτείνει την από τον κατάδικο παραδοχή παρεκκλινόντων τύπων συμπεριφοράς και να τον οδηγήσει, πιο βαθιά στον κόσμο των παρεκκλινόντων. Στο σύνολο, βέβαια, είμαστε άνθρωποι που δεν περιμένουμε στ' αλήθεια ότι οι παρεκκλινόντες θ' αλλάξουν καθώς προωθούνται μέσα από τους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου που το ποινικό μας σύστημα έχει δημιουργήσει και από την άλλη βέβαια, αρνιόμαστε, σαν κοινωνία, να αφιερώσουμε ικανή προσπάθεια για την αναμόρφωσή τους. (I. Erikson, 1979, σελ. 61)

Πρέπει όμως να παρατηρηθεί ότι όλες οι μεταρρυθμίσεις της φυλακής - σύμφωνα με διεθνείς εκτιμήσεις- αναφέρονται στο θεσμικό και οργανωτικό πεδίο, ενώ το ιδεολογικό, από καταβολή του θεσμού μέχρι σήμερα, παρέμεινε έξω από κάθε αμφισβήτηση. Ο τιμωρητικός χαρακτήρας της φυλακής κατ' ουσίαν και κατ' όνομα παρέμεινε αλώβητος από κάθε κριτική. Αποκομμένη από την κοινωνία -η φυλακή- αποδεικνύεται στην πράξη αναποτελεσματική για την ένταξη του καταδίκου στην ίδια την κοινωνία. Όλες

οι επιστημονικές συζητήσεις γύρω από τη φυλακή έχουν σαν κοινή αφετηρία τη διαπίστωση της αποτυχίας του θεσμού αυτού. Είναι ο μόνος ίσως θεσμός που, ενώ από την επόμενη της γέννησής του δέχεται τα πυρά τόσων έντονων κριτικών, έχει καταφέρει να παραμείνει, εδώ και δύο αιώνες, «μακάρια αναλλοίωτος» μέσα στην παθολογία του. Ήδη το 1890 ο Kropotkin υποστήριζε: «Η φυλακή σκοτώνει στον άνθρωπο όλες τις ιδιότητες που τον καθιστούν προσαρμοσμένο στην κοινωνική ζωή και αν με ρωτήσουν «τι μπορούμε να κάνουμε για να βελτιώσουμε το σωφρονιστικό σύστημα» θα απαντούσα: τίποτε, δεν μπορούμε να βελτιώσουμε μια φυλακή, εκτός από μερικές μεταρρυθμίσεις, δεν μας μένει τίποτε να κάνουμε εκτός, από το να τη γκρεμίσουμε». Επίσης η Timone Bulford στο έργο της «Le Froid Penitenciaire» αναφέρει: «Λίγοι είναι οι θεσμοί που εμφανίζονται τόσο πρόθυμοι να βελτιωθούν, που αναγνωρίζουν έντονα τα σφάλματά τους... και που το αναπαράγουν με ένα τόσο αλάθητο τρόπο». (Τσαλίκογλου Φ., 1989, σελ. 200).

Κάτω από όλες αυτές τις κριτικές εξακολουθεί, όμως, να προβάλλει ο ολοκληρωτικός θεσμός της φυλακής σαν τη μοναδική και εφικτή λύση στο πρόβλημα της βίας και της εγκληματικότητας. Εύλογα, τα ερωτήματα που ξεπηδούν είναι ποιες είναι οι «λειτουργίες» της φυλακής που της επιτρέπουν να θεωρείται απαραίτητη και από που αντλεί μια τέτοια δύναμη αντοχής μέσα στο χρόνο ο θεσμός αυτός;

Σε σχέση με τα ερωτήματα αυτά η Φ. Τσαλίκογλου υποστηρίζει ότι «οι λειτουργίες αυτές που υποτίθεται ότι επιτελεί η φυλακή είναι άμεσα συνυφασμένες με μια πλούσια μυθολογία. Μια σειρά καθησυχαστικών, μυθικών κατασκευών που προβάλλουν ως «γεγονότα», και αυτονόητες αλήθειες, στηρίζουν το σοβαρό οικοδόμημα της φυλακής. Αν είναι γεγονός,

ότι οι φανταστικές αλήθειες φθείρονται πιο δύσκολα, καταλαβαίνουμε γιατί το σύνολο των φαντασιώσεων που θεμελιώνει τη φυλακή επιτρέπει και την απρόσκοπτη διαχρονικά πορεία της. (Τσαλίκου Φ., 1989, σελ. 146).

Η φυλακή ως συμπυκνωμένη έκφραση της καταστολής έχει απόλυτα εξισωθεί με την ίδια την έννοια της ποινής και παραμένει στις μέρες μας κραταιά μονοπωλώντας τη σημασία κάθε άλλη μορφή ποινικής μεταχείρισης. (Τσαλίκου Φ., 1989, σελ. 146)

3.2 Η επιτυχία της αποτυχίας της φυλακής

Είναι χαρακτηριστικό ότι ένα μεγάλο μέρος επιστημονικών συζητήσεων γύρω από τις εκάστοτε σωφρονιστικές πολιτικές έχει σαν κοινή αφετηρία τον προβληματισμό για την αποτυχία ή μη του θεσμού της φυλακής ως μέσο αντεγκληματικής πολιτικής.

Τα σημεία τα οποία εντοπίζεται η κριτική του θεσμού της φυλακής άρχισαν να γίνονται εμφανή σχεδόν με τη γέννησή της. Στην περίοδο 1820-1845 διατυπώθηκαν συλλογισμοί που καλλιέργησαν την ιδέα της αποτυχίας της και παραμένουν ακόμα και σήμερα περίπου οι ίδιοι:

1. Η φυλακή δεν μείωσε το μέγεθος της εγκληματικότητας.
2. Ο εγκλεισμός είναι άμεσα συνδεδεμένος με το μεγάλο ποσοστό υποτροπής.
3. Η φυλακή δεν μπόρεσε να αποφύγει την κατασκευή των εγκληματιών με τις συνθήκες εγκλεισμού, το πρότυπο μεταχείρισης που επιβάλλει τα μέσα βίαιου καταναγκασμού που χρησιμοποιεί, τη διαφθορά και την ανικανότητα των ανθρωποφυλάκων και γενικά με τις «αρετές» που κυριαρχούν στο περιβάλλον της. (Δέγλερης Π., 1988, σελ. 109)

4. Η ίδια η φυλακή σχεδόν προτρέπειστη συγκρότηση και την οργάνωση μιας κοινωνικής ομάδας, των εγκληματιών, απόλυτα ιεραρχημένης και πανέτοιμης για μελλοντικές συνενοχές.
5. Οι συνθήκες που συναντούν οι απολυόμενοι μέσα από τη συνεχή επιτήρηση της αστυνομίας, την απαγόρευση διαμονής τους σ' ένα τόπο και την αδυναμία εύρεσης εργασίας, τους εξαναγκασμούς σχεδόν να επιστρέψουν στην φυλακή.
6. Η φυλακή, τέλος, παράγει, έμμεσα εγκληματίες με την αποκοπή του καταδίκου, από το οικογενειακό του περιβάλλον (Δεγλήρης Π., 1988, σελ. 109-110)

Βέβαια, καμία σύγκριση δεν υπάρχει ανάμεσα στις σημερινές φυλακές και τα σωφρονιστικά συστήματα προς τα αντίστοιχά τους του παρελθόντος, μια και ο ανθρωπισμός από τη μια μεριά και η επιστήμη από την άλλη, έκαναν εν τω μεταξύ μεγάλα βήματα. Και όμως από απόψεως αποτελεσμάτων βρισκόμαστε στο αυτό ακριβώς σημείο με τις προσπάθειες ποινικής καταστολής του παρελθόντος. «εις την καλύτερη περίπτωση τίποτε το θετικό δεν προέκυψε εις την χειρότερη οι εγκληματίσαντες οδηγούνται στις φυλακές σαν παραστρατημένα πρόβατα ή έστω σαν λύκοι για να έλθουν από αυτές σε κάθε περίπτωση λύκοι πολλές φορές λυσσασμένοι. (Κουράκης Ν., 1989, σελ. 4)

Το ερώτημα όμως που τίθεται είναι εάν πραγματικά απέτυχε η φυλακή; Και αν, ναι, γιατί αυτός ο θεσμός κλονίζεται συνεχώς δίχως να εκρήγνυται; Γιατί η αδιαμφισβήτητη χρεοκοπία του, το πλήθος των επικρίσεων που από τη σύστασή του δέχεται, δεν έχουν οδηγήσει στην κατάργησή του; (Δασκαλάκης Η., 1988, σελ. 44)

Τα δεδομένα που μας παρέχονται είναι: 1) Ότι από την καθιέρωση της φυλακής το γράμμα του σχετικού δικαίου (π.χ. το άρθρο 1 του Σωφρονιστικού Κώδικα σήμερα), σαν στόχο της όριζε τη βελτίωση του εγκληματία μέσα από διάφορες έννοιες «επανένταξη», «αναμόρφωση», «επανακοινωνικοποίηση», «μεταχείριση» κτλ. άλλωστε η ύπαρξη ενός σκοπού όπως είναι η κοινωνική «επανένταξη» σ' ένα νομοθέτημα σαν τον Σωφρονιστικό Κώδικα δεν είναι κατ' ανάγκην απορριπτέα. Ο σκοπός αποτελεί ένα ιδεώδες προς το οποίο τείνει η εφαρμογή του νόμου και αυτό το ιδεώδες δεν είναι η ηθική «αναμόρφωση» ή η αγωγή του κρατουμένου, αλλά η μη υποτροπή του, σε άλλες πράξεις παράνομες (Λαμπροπούλου Ε., 1990, σελ. 123) . 2) Ότι επί 200 χρόνια τώρα που λειτουργεί ο θεσμός, ο στόχος αυτός δεν πέτυχε παρά τις βελτιώσεις αναπροσαρμογής του θεσμού. (Δασκαλάκης Η, 1988, σελ. 44)

Πραγματικά η ανάλυση του σωφρονιστικού συστήματος τόσο στο επίπεδο των αξιών, όσο και στο θεσμικό και οργανωτικό επίπεδο δείχνει ότι το σωφρονιστικό σύστημα είναι δομικά ανίκανο να υλοποιήσει το σκοπό που υποτίθεται ότι επιδιώκει. Ο ρόλος της Πολιτείας όσον αφορά, την «κοινωνική ένταξη», «αναμόρφωση», «επανακοινωνικοποίηση» αποδεικνύεται φενάκη. Το φαινόμενο, επίσης, της περιθωριοκότητας αυτών των ανθρώπων (πρώην εγκλείστων) λένε πολλά πάνω στην ανελαστικότητα της κοινωνικής δομής.

Στο θεσμικό, λοιπόν, επίπεδο παρατηρείται ότι η φυλακή λειτουργεί σαν μέθοδο χειραγώγησης των κρατουμένων για την κατοχύρωση της ασφαλείας της φυλακής. (Λαμπροπούλου Ε., 1990-92, σελ. 118)

Στο οργανωτικό επίπεδο ο συσχετισμός φυλακτικού-ειδικού (ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, γιατροί, κτλ). προσωπικού-κρατουμένων δεικνύει η φυλακή. Και φυσικά η προβολή της «δικαιολογίας» των οικονομικών

δυσκολιών -για πρόσληψη προσωπικού- είναι τουλάχιστον αστείο. Το οικονομικό πρόβλημα δεν ήταν πάντως το καθοριστικό εμπόδιο στην μη εφαρμογή των νόμων, διότι κατ' αρχάς τουλάχιστον δεν χρειαζόνταν υψηλά ποσά για την βελτίωση του σωφρονιστικού συστήματος. Επιπλέον, υπήρχε πάντα η δυνατότητα της σταδιακής υλοποίησης των προβλεπόμενων μέτρων. Το γεγονός της κατ' εξακολούθηση μη εφαρμογής των νόμων δεν έχει σχέση με οικονομικές δυσκολίες, αλλά αντίθετα υποδηλώνει ότι αυτοί είχαν κυρίως συμβολικό και «οπτικό» χαρακτήρα και δεν στόχευαν στην αποτελεσματική ρύθμιση του ζητήματος. (Λαμπροπούλου Ε., 1990-1992, σελ. 118)

Στο επίπεδο της ιδεολογίας -η φυλακή είναι κρατικός μηχανισμός κοινωνικού ελέγχου που η λειτουργία της είναι κατ' ιδεολογική και κατασταλτική- η ύπαρξη της φυλακής συνίσταται στο να παράγει, αναπαράγει και διαιωνίζει το στερεότυπο του εγκληματία. Τούτο γίνεται με τον αποχωρισμό από την όλη μάζα των παραβατών ορισμένων ατόμων, που καλούνται να διαδραματίσουν το ρόλο του κακού ή του παθολογικού. Ο αποχωρισμός των ατόμων αυτών γίνεται με μια σειρά διαδοχικών επιλογών και φιλτραρισμάτων, σε επίπεδο αστυνομίας και δικαστηρίων, με την τελική επιλογή αυτών που καταλήγουν στη φυλακή. Οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι εγκληματολόγοι, οι ψυχίατροι βρίσκουν τον «εγκληματία» στη φυλακή, επισημαίνουν τα χαρακτηριστικά του αυτά και τα ανάγουν σε αίτια εγκληματικότητας, ενώ δεν είναι παρά κριτήρια των ήδη γενομένων επιλογών. (Δασκαλάκης Η., 1988, σελ. 46)

Η αναγωγή αυτή προσδιορίζει και τις επόμενες επιλογές στο μέλλον. Έτσι παράγεται και διαιωνίζεται το στερεότυπο του εγκληματία. (Δασκαλάκης Η., 1988, σελ. 43-47).

Κι αν δεν είναι αλήθεια ότι η φυλακή κατασκευάζει εγκληματίες, σίγουρο είναι ότι ξαναοδηγεί σχεδόν με απόλυτη βεβαιότητα, μπροστά στο δικαστήριο αυτούς και τους της είχαν εμπιστευτεί.

Απογυμνωμένη λοιπόν από το ιδεολογικό περίβλημα της βελτίωσης του εγκληματία και της προστασίας της κοινωνίας απ' αυτόν, ποια είναι τελικά η πραγματική λειτουργία της φυλακής; Γιατί, όλες αυτές οι αρνητικές επιπτώσεις της φυλακής δεν έχουν οι αρνητικές επιπτώσεις της φυλακής από άλλες εναλλακτικές της στερητικής της ελευθερίας ποινές; Γιατί, παρά την καθιέρωση των διάφορων υποκαταστάτων της φυλακής, αυτή εξακολουθεί την απρόσκοπτη λειτουργία της εκφράζοντας τον έσχατο βαθμό κοινωνικής απόρριψης; (Τσαλίκογλου Φ., 1989, σελ. 178-182 και 196)

Το πρόβλημα λοιπόν, της αποτυχίας της φυλακής μας αναγκάζει να ερευνήσουμε σφαιρικότερα το σύνθετο πρόβλημα του εγκλεισμού, που δεν περιλαμβάνει μόνο το ίδρυμα της φυλακής, με τη συγκεκριμένη αρχιτεκτονική του μορφή, το προσωπικό τους, τους κανόνες του, αλλά ένα ολόκληρο σύστημα που ασκεί εξουσία επιβάλλει την πειθαρχία, σταθεροποιεί και αναπαράγει το έγκλημα με τους μηχανισμούς του και το σπουδαιότερο, παρά τις διακηρύξεις για την αποτυχία του, αποδεικνύει μιαν αξιοθαύμαστη αντοχή στο χρόνο. Και στο σημείο αυτό ο Μ. Φουκώ «αντιστρέφει το ερώτημα και διερευνά πλέον τη χρησιμότητα αυτής της αποτυχίας της φυλακής». (Δέγλερης Π., 1988, σελ. 111)

Έτσι, προχωρώντας πιο πέρα διαπιστώνουμε την ύπαρξη ενός ιδεολογικού υποβάθρου της φυλακής που τη θέλει να λειτουργεί ως μια «συμβολική ταξινομητική μήτρα». Ένας χώρος που στοργικά αγκαλιάζει όσους βρίσκονται έξω, πέραν των τειχών διαβεβαιώνοντας τους ότι μπορούν να συνεχίζουν απρόσκοπτα την πορεία του, υποδουόμενοι τους νόμιμους και

τους καλούς. Εδώ, μέσα, εντός, των τειχών, υπάρχει ένα σίγουρο πλαίσιο αναφοράς. Ένα πλαίσιο που καταγράφει με σαφήνεια «τοπογραφίας διακίνησης των καλών, των κακών, των νόμιμων, των παράνομων». (Τσαλίκου Φ., 1989, σελ. 199)

Έχοντας αυτά τα δεδομένα, η φυλακή, παρά τη λεγόμενη αποτυχία της επιτυγχάνει τον πραγματικό της σκοπό: συγκροτεί έναν συγκεκριμένο εγκληματικό χώρο, τον οργανώνει, τον διορθώνει, προσδιορίζοντας έτσι μια συγκεκριμένη μορφή παρανομίας που φαίνεται να συμπεριλαμβάνει με έναν τρόπο συμβολικό όλες τις άλλες οι οποίες παραμένουν αφανείς. Η σχηματοποίηση αυτή διατηρεί την εγκληματικότητα κλειστή και χωρισμένη, ενώ παράλληλα την κάνει χρήσιμη:

1. Γιατί έτσι είναι ευκολότερος ο έλεγχός της. Άνεργοι, επαίτες, περιθωριακοί κάθε τύπου σχηματίζουν ένα κλειστό κοινωνικό στρώμα πάνω στο οποίο η εξουσία εφαρμόζει μια διαρκή επιτήρηση και έναν έντονο κοινωνικό έλεγχο.
2. Γιατί ο περιορισμένος χώρος της την απομονώνει απ' όλες τις άλλες παράνομες πράξεις και την περιορίζει, με την ανάπτυξη του αστυνομικού μηχανισμού, στις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις.
3. Γιατί παρέχεται στην εξουσία η δυνατότητα εκμετάλλευσης των πρώην καταδίκων, καθώς τους χρησιμοποιεί σαν καταδότες, πληροφοριοδότες κτλ).
4. Γιατί η διαχείριση αυτής της καθορισμένης εγκληματικότητας επιβάλλει την ανάπτυξη των αστυνομικών ελέγχων, «την οργάνωση των εξουσιών επιτήρησης των σωμάτων ασφαλείας», επιτρέπονται έτσι τον πλήρη έλεγχο της αστυνομίας πάνω στον πληθυσμό. (Δέγλερης Π., 1988, σελ. 111-112)

Τέλος, σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα της έρευνας ο θεσμός της φυλακής στην Ελλάδα -έναρξη 1983, Ηλίας Δασκαλάκης- η εικόνα που έχουν οι έγκλειστοι για το ποια είναι η πραγματική λειτουργία της φυλακής κατατάσσεται σε δυο βασικές κατηγορίες Θετική (14% του συνόλου των κρατουμένων που ρωτήθηκαν, - αρνητική 82% των κρατουμένων του δείγματος).

Ως θετική θεωρείται η αντίληψη όσων απάντησαν ότι η φυλακή λειτουργεί α) ως θεσμός διαπαιδαγώγησης και δημιουργίας σωστών πολιτών και β) ως δίκαιη πληρωμή του κακού που έκανε.

Αρνητική καταγράφεται η λειτουργία της φυλακής για όσους απάντησαν ότι η ύπαρξη της φυλακής στοχεύει:

α) στην εξουδετέρωση ορισμένων ατόμων που το συγκεκριμένο κοινωνικό σύστημα θεωρεί επικίνδυνα για τη συντήρησή του

β) η φυλακή είναι σχολείο διαφθοράς, τόπος αυθαιρεσίας και άδικης μεταχείρισης και

γ) η φυλακή είναι εκείνος ο κοινωνικός μηχανισμός που «παρέχει» το κοινωνικό «μουντζούρωμα», γεγονός που εμποδίζει την κανονική επιστροφή του κρατουμένου στην κοινωνία.

Είναι σαφές, δηλαδή, ότι η συντριπτική πλειοψηφία (82%) των κρατουμένων του δείγματος, σε αντίθεση με την επίσημη ιδεολογία, θεωρεί την πραγματική λειτουργία της φυλακής αρνητική. (Δασκαλάκης Η., 1988, σελ. 254)

Λειτουργία της φυλακής

	Αριθμός απαντήσεων	%
Θετική Λειτουργία	60	12,0
Αρνητική Λειτουργία	350	82,0
Σύνολο	427	100,0

3.3 Κριτική του σωφρονιστικού συστήματος ανηλίκων

Στον ελληνικό χώρο δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την αποτελεσματικότητα των κυρώσεων που επιβάλλονται στους δράστες εγκληματικών πράξεων. Ο έλεγχος της επιτυχίας ή όχι της ποινικής καταστολής στα πλαίσια του συστήματος απονομής δικαιοσύνης εκτιμάται γενικά μόνο από τα ποσοστά υποτροπής των καταδικασθέντων.

Ο τρόπος καταγραφής των στοιχείων δεν μας επιτρέπει όμως να βγάλουμε ειδικότερα συμπεράσματα, διότι στις επίσημες στατιστικές καταχωρήσεις αναγράφεται μεν το σύνολο των καταδικασθέντων και των υποτρόπων, αλλά δεν υπάρχει αντιστοιχία ποσοστών υποτροπής με τις επιμέρους κυρώσεις, που επιβλήθηκαν στο παρελθόν. Απλώς στο σύνολο των καταδικών υπάρχει και ένα παλαιότερες καταδίκες. Το είδος όμως της εγκληματικής πράξης, καθώς και το είδος της κύρωσης που επιβλήθηκε (χρηματική, στερητική της ελευθερίας) παραμένουν άγνωστα. (Χαΐδου Α., 1980, σελ. 84)

Γνωρίζουμε επίσης ότι με την πάροδο των ετών η αναλογία των υποτρόπων στο σύνολο των καταδικασθέντων αυξάνεται σταδιακά. (Αλεξιάδης Σ, 1983, σελ. 14) Αν συγκρίνουμε τους υπότροπους ανηλίκους με τους ενήλικους διαπιστώνουμε ότι οι ανήλικοι υποτροπιάζουν λιγότερο από τους ενήλικους. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 85)

Η γενική αυτή ένδειξη δεν είναι ικανοποιητική αν θέλουμε να μελετήσουμε αναλυτικότερα την επίδραση κάθε μέτρου, εξωϊδρυματικού ή ιδρυματικού, που επιβάλλεται στους ανηλίκους και ειδικότερα της «μεταχείρισης» που ασκείται στα πλαίσια του σωφρονιστικού συστήματος για ανηλίκους.

Υπάρχει όμως και ένα γενικότερο πρόβλημα: Ο σωφρονιστικός κώδικας του 1967 προέβλεπε ειδική μεταχείριση των ανηλίκων δραστών, που όμως μέχρι την ισχύ του νέου κώδικα δεν εφαρμόστηκε ποτέ. Οι εξαγγελίες για την εκπόνηση ειδικής νομοθεσίας για τους ανηλίκους, δράστες ειδικής νομοθεσίας για τους ανηλίκους δράστες και μη δεν υλοποιήθηκαν ποτέ, ορισμένες νέες ρυθμίσεις, τέλος, που περιλαμβάνονται στο νέο κώδικα για τη μεταχείριση των ανηλίκων είναι τόσο πρόσφατες, ώστε δεν μπορεί να γίνεται λόγος για την αποτελεσματικότητά τους. (Χαΐδου Α, 1990, σελ. 85)

Επομένως είναι παντελώς αδύνατο να ελέγξουμε κάτι που παρέμεινε άγνωστο, που δεν υλοποιήθηκε ποτέ και που είναι εντελώς πρόσφατο. Θα πρέπει να συστηματοποιηθεί η έρευνα και στο πεδίο αυτό, με μια μακρόχρονη συστηματική παρακολούθηση τις επιδράσεις των επιμέρους κυρώσεων στη μελλοντική συμπεριφορά των ανηλίκων. (Αλεξιάδης Σ., 1983, σελ. 14). Σε άλλες χώρες, αντίθετα, έχουν γίνει σχετικές εμπειρικές μελέτες και έχουν συναχθεί ορισμένα αποτελέσματα:

Στην Αυστρία το 80% των εφήβων που απολύονται από τα σωφρονιστικά καταστήματα υποτροπιάζουν μέσα σε 4-5 χρόνια από την απόλυσή τους,

γεγονός που κατά τη γνώμη των ερευνητών αποδεικνύει την ανυπαρξία ειδικής πρόληψης στην μεταχείριση των ανηλίκων. (Dearing A., 1985, σελ. 301). Στην Αγγλία η υποτροπή των ανηλίκων είναι μεγαλύτερη από εκείνη των ενηλίκων. Τα ποσοστά υποτροπής των εφήβων 14-16 ετών είναι υψηλότερα από των μετεφήβων. Αν δε γίνει διάκριση κατηγοριών εγκλημάτων, τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας έρχονται πρώτα, με ποσοστά υποτροπής 70%. Σε όλες τις περιπτώσεις, η υποτροπή εκείνων που είχαν καταδικασθεί σε στερητική της ελευθερίας ποινή ήταν μεγαλύτερη από εκείνους, στους οποίους είχαν στο παρελθόν επιβληθεί εξωϊδρυματικά μέτρα. (Huber B., 1985, σελ. 741).

Στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας εμπειρικές μελέτες έφεραν στο φως ότι τα ποσοστά υποτροπής είναι ανάλογα με την ποινική κύρωση και τη μεταχείριση των ανηλίκων στο παρελθόν. Συγκεκριμένα, στις περιπτώσεις εγκλεισμού, το ποσοστό υποτροπής ανέρχεται σε 70%, απόλυσης υπό όρους σε 56%, απόλυσης από ανοικτό σωφρονιστικό κατάστημα σε 40-50% σε περιπτώσεις αναστολής εκτέλεσης της ποινής σε 44% και στην επιβολή αναστολής υπό δοκιμασία σε 34%. (Dunkel F., 1985, σελ. 169)

Σε γενικές γραμμές παρατηρείται ότι ο περιορισμός της ελευθερίας δεν συμβάλλει καθόλου στον εκφοβισμό του ανηλίκου, αλλά ούτε και στην ειδική πρόληψη. Αντίθετα, συμβάλλει με βεβαιότητα στον υποτροπιασμό των εγκλειστών. Την εμπειρία αυτή πρέπει να λάβουμε υπ' όψη για την ελληνική πραγματικότητα και να δραστηριοποιηθούμε στον τομέα της εξωϊδρυματικής μεταχείρισης. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 86).

3.4 Κριτική της ιδρυματικής και εξωϊδρυματικής μεταχείρισης των ανηλίκων στην Ελλάδα

Η γενική εικόνα την οποία αποκομίζει κανείς από την ενασχόληση με θέματα ποινικής καταστολής και σωφρονιστικής μεταχείρισης των ανηλίκων στην Ελλάδα δεν διαφέρει σημαντικά από κείνη που παρουσιάζει η μεταχείριση των ενηλίκων. Μάλιστα είναι περισσότερο αρνητικά φορτισμένη, αν ληφθεί υπ' όψη ότι οι μηχανισμοί καταστολής παρεμβαίνουν και σε περιπτώσεις ανηλίκων που δεν έχουν στο ενεργητικό τους αξιόποινες πράξεις. Πρόκειται ακριβώς για εκείνες, όπου αρκεί η επίδειξη «αντικοινωνικής συμπεριφοράς».

Κάνοντας σαφή διάκριση μεταξύ της μεταχείρισης των ανηλίκων που διαφράττουν αξιόποινες πράξεις και εκείνων που βρίσκονται σε «ηθικό κίνδυνο» παρατηρούμε τα εξής:

Για μια περισσότερο αποτελεσματική αντιμετώπιση του θέματος τις παραβατικότητας των νεαρών ατόμων ο περιορισμός των μεταρρυθμίσεων στα πλαίσια του σωφρονιστικού συστήματος και η προσπάθεια αναμόρφωσή του και εκσυγχρονισμού του με ρυθμίσεις που να εναρμονίζονται προς στις διεθνείς πρακτικές και τα κείμενα οδηγούς για σεβασμό των δικαιωμάτων των κρατουμένων και τήρηση στοιχειωδών κανόνων μεταχείρισης αποτελεί, τουλάχιστον για τον ελληνικό χώρο, μια εκ των προτέρων καταδικασμένη ενέργεια. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 109)

Πρέπει να προηγηθεί ο έλεγχος του συνολικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης στους ανηλίκους και των επιμέρους φιλτραρισμάτων του.

Ήδη από την κείμενη ποινική νομοθεσία πρέπει να γίνει μια περισσότερο ορθολογική επιλογή συμπεριφορών που θα καταλήγουν στο δικαστήριο

ανηλίκων ως αξιόποινες πράξεις. Δεν είναι τυχαίο ότι οι υποθέσεις που απασχολούν τα δικαστήρια ανηλίκων κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι παραβιάσεις των ειδικών ποινικών νόμων και συγκεκριμένα του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. (Σπινέλλη Κ. και Τρωϊάνου Α., 1987, σελ. 108).

Η εξαίρεση συμπεριφορών από το ποινικό δίκαιο και η υπαγωγή τους στη διοικητική αρμοδιότητα θα συνέλαβε, εκτός των άλλων και στην ορθότερη απονομή δικαιοσύνης κατά περίπτωση, εφόσον οι λειτουργοί της δικαιοσύνης, θα διέθεταν περισσότερο χρόνο για να επιτελέσουν το έργο τους. Η εφαρμογή του θεσμού αυτού της «εκτροπής» έχει καθιερωθεί για τις περιπτώσεις τέλεσης αξιόποινων πράξεων μικρής βαρύτητας. (Kenner J.H., 1983, σελ. 12).

Η μελέτη, κυρίως εμπειρική, των περιπτώσεων, που καταλήγουν σε ένα ίδρυμα αγωγής ή σωφρονιστικό κατάστημα είναι το δεύτερο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση. Ποια είναι τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των ανηλίκων που εισάγονται σε κάποιο κατάστημα κράτησης; Ποιοι είναι με άλλα λόγια οι ανήλικοι που μπαίνουν στα καταστήματα αυτά;

Έχουν απασχολήσει στο παρελθόν την ποινική δικαιοσύνη και σε καταφατική περίπτωση ποια συγκεκριμένα μέτρα τους έχουν επιβληθεί;

Τα στοιχεία που διαθέτουμε σήμερα δεν μπορούν να μας οδηγήσουν σε ορθά συμπεράσματα. Δεν μπορούμε επίσης να αποφανθούμε για την επιτυχία ή μη των θεσμών που διαθέτει το σύστημα απονομής δικαιοσύνης. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 110).

Αναμφίβολα, από τις στατιστικές καταχωρήσεις προκύπτει ότι κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τα μέτρα που επιβάλλονται σε ανηλικούς εγκληματίες είναι εξωϊδρυματικά, και αυτό το γεγονός μας παρασύρει σε μια κατάσταση αισιοδοξίας. Στην ουσία όμως ούτε ο τρόπος επιβολής τους μπορεί να

ασκήσει κάποια θετική επίδραση στον ανήλικο ούτε το περιεχόμενο των μέτρων αυτών περιλαμβάνει κάποιο στοιχειώδες πρόγραμμα μετάχειρισης που να μπορεί να συμβάλλει στη μη επανάληψη τέλεσης κάποιας αξιόποινης πράξης από τον ανήλικο. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 111)

Δεν υπάρχει εξ' άλλου η διάρθρωση ενός συστήματος εξωϊδρυματικής μεταχείρισης με την κατάλληλη στελέχωση και τις απαραίτητες εγγυήσεις τόσο για τους ανηλίκους όσο και για εκείνους που επιτελούν το συγκεκριμένο έργο, στα πλαίσια του οποίου να μπορεί να γίνει, με τη συνεργασία και με τη θέληση του ανηλίκου, κάποια ουσιαστική δουλειά.

Με την ίδια λογική δεν πρέπει το μικρό ποσοστό εγκλεισμού ανηλίκων, είτε σε ιδρύματα αγωγής είτε σε σωφρονιστικά καταστήματα, να μας οδηγεί σε ένα εφησυχασμό. Εκτός από τη διαπίστωση του κοινωνικού προφίλ των ανηλίκων αυτών, ένα απαραίτητο στοιχείο, που παραμένει όμως άγνωστο, είναι αν πρόκειται για ανηλίκους που υποτροπιάζουν, επομένως πρέπει να εξακριβωθεί η αντιστοιχία των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στο παρελθόν με τον εγκλεισμό, ώστε να εκτιμηθεί κατά προσέγγιση ή αποτελεσματικότητα των επιμέρους μέτρων σχετικά με την εκδήλωση αξιόποινης συμπεριφοράς. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 111).

Για την οριοθέτηση των ηλικιών, έχουν ήδη εκτενώς αναφερθεί αντιρρήσεις για το χαμηλό σημείο έναρξής τους, σε σχέση με την επιβολή μέτρων στερητικών της ελευθερίας. Αναμφίβολα οι καταστροφικές συνέπειες ενός εγκλεισμού συμβαδίζουν με την ηλικία.

Όχι μόνο δεν συντελεί στη βελτίωση ενός παιδιού ή εφήβου η στέρηση της ελευθερίας του, άσχετα αν επικρατεί και σήμερα ακόμα η αντίληψη ότι ο εγκλεισμός αυτός γίνεται για το «καλό» του ανηλίκου και συμβάλλει στη διαπαιδαγώγηση και τη βελτίωση του, αλλά αντίθετα αυξάνει την αντίδρασή

του και τον εξωθεί στην επανάληψη της πράξης του. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 112).

Αν και το σωφρονιστικό μας σύστημα δεν διακρίνεται για μια ιδιαίτερη μεταχείριση και ένα ειδικό πρόγραμμα μεταχείρισης των ανηλίκων προσπαθεί να πείσει, μέσα από τις διατάξεις του και μόνο, για τη σημασία της ομαλής κοινωνικής επανένταξης των νεαρών αυτών ατόμων και για τα μέσα που προσφέρονται για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

Χωρίς να έχει διαπιστωθεί η επιτυχία ή όχι των μέχρι το πρόσφατο παρελθόν θεσμών και εφαρμοζόμενων πρακτικών στους ανηλίκους, θεσπίζονται νέες διατάξεις για τους έγκλειστους ανηλίκους και προτείνονται τρόποι μεταχείρισης και μέσα για την κοινωνική τους επανένταξη.

Με την επιφύλαξη αυτών που προαναφέρθηκαν, ότι δηλαδή η αναμόρφωση του συστήματος δικαιοσύνης ανηλίκων δεν πρέπει να περιορίζεται στο τελικό στάδιο της καταστολής, παρατηρεί κανείς ότι και το νέο σωφρονιστικό θεσμικό πλαίσιο δεν ξεφεύγει από τη γοητεία της «ατομικής μεταχείρισης» των ανηλίκων δραστών. Θεωρείται δεδομένο ότι ο πληθυσμός των έγκλειστων ανηλίκων αποτελείται από άτομα ακοινωνικά, αμόρφωτα, απαίδευτα και πρέπει όλες οι προσπάθειες να επικεντρωθούν στην εξάλειψη αυτών των αρνητικών ιδιοτήτων, μέσα από ένα σωφρονιστικό πρόγραμμα που διαπνέεται από τις πλέον σύγχρονες αντιλήψεις και τάσεις στο χώρο.

Πώς τώρα η βελτίωση αυτή μπορεί να επιτευχθεί κάτω από ένα αυστηρό πλαίσιο καταναγκασμού και πειθαρχίας, με παράλληλο περιορισμό ή προσβολή βασικών συνταγματικών δικαιωμάτων των κρατουμένων ανηλίκων, αποτελεί κυριολεκτικά ένα πρόσφορο πεδίο προβληματισμού που απαιτείται ιδιαίτερη μελέτη και έρευνα. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 113).

Χωρίς αμφιβολία, η στέρηση της ελευθερίας, είτε εκτελείται, μέσα σε ένα ίδρυμα αγωγής είτε σε ένα σωφρονιστικό κατάστημα, αποτελεί κύρωση που πρέπει να καταργηθεί. Από τη διεθνή εμπειρία μέτρα στερητικά της ελευθερίας δεν ασκούν καμιά πρόληψη στους ανηλικούς παραβάτες του νόμου, αντίθετα οδηγούν σε συχνότερη υποτροπή.

Ίσως κάποιοι εναλλακτικοί τρόποι κύρωσης να είναι περισσότερο αποτελεσματικοί.

Η αναστολή εκτέλεσης της ποινής και ειδικότερα η αναστολή της ποινής υπό δοκιμασία, με την επίβλεψη και καθοδήγηση ενός κατάλληλου οργάνου (από κάποια κοινωνική υπηρεσία) θα μπορούσε ίσως να συμβάλλει αποτελεσματικότερα στην ειδική πρόληψη του ανηλίκου. Η επιβολή χρηματικής ποινής, με καταβολή από την εργασία του ανηλίκου και σε περίπτωση αδυναμίας πληρωμής η μετατροπή της από το δικαστήριο σε παροχή κοινωνικής εργασίας, η καθιέρωση της κοινωφελούς εργασίας, η προσωρινή τοποθέτηση του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια αποτελούν μέτρα τα οποία ίσως θα έπρεπε να δοκιμαστούν και στον ελληνικό χώρο. (Huber B., 1985, σελ, 676).

Στις εξαιρετικές περιπτώσεις που θα κρίνεται απόλυτα αναγκαίος ο εγκλεισμός του ανηλίκου (λόγω ενδεχομένως της βαρύτητας του εγκλήματος ή της πολλαπλής υποτροπής), αυτός θα πρέπει να γίνεται, για πολύ μικρό χρονικό διάστημα, σε ανοικτά καταστήματα κράτησης, ειδικά διαμορφωμένα από άποψη υλικοτεχνικής υποδομής, στελέχωσης προσωπικού και προγράμματος ημιελευθερίας και προσαρμοσμένα στις ανάγκες των ηλικιών των τροφίμων, έτσι ώστε οι συνθήκες διαβίωσης σε αυτά να εναρμονίζονται με εκείνες της ελεύθερης κοινωνίας. (Huber B., 1983, σελ. 677).

Στην επιλογή πρόσφορων εξωϊδρυματικών μέτρων και κατάλληλων μεθόδων μεταχείρισης σε ιδρυματικό περιβάλλον συμβάλλουν σημαντικά οι θετικές και αρνητικές εμπειρίες άλλων χωρών στο πεδίο αυτό. Η μεταφορά τους όμως στην ελληνική πραγματικότητα θα πρέπει να γίνεται με σύνεση και μετά από σχετική έρευνα των εδώ προβλημάτων και αναγκών.

Η φαινομενική υπεροχή των αλλού πρακτικών σε σύγκριση με τις δικές μας δεν αποτελεί ασφαλές κριτήριο για την εδώ εφαρμογή τους. Και οι συγκριτικές αναφορές που γίνονται ενδεικτικά εδώ σε μεθόδους και μέτρα μεταχείρισης άλλων σωφρονιστικών συστημάτων δεν έχουν ως σκοπό να προτρέψουν για μια δίχως άλλο υιοθέτησή τους στην ελληνική πρακτική. Στόχος τους είναι απλώς να υπογραμμίσουν τις δυνατότητες για μια εναλλακτική αντίληψη στο θέμα της παραβατικότητας των ανηλίκων και να αποτελέσουν απλώς το ερέθισμα για ένα μεγαλύτερο προβληματισμό. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 114).

Η σωφρονιστική μας νομοθεσία δείχνει μια τάση υιοθέτησης ξένων προτύπων, χωρίς αυτά να έχουν προηγουμένως δοκιμαστεί στην ελληνική πραγματικότητα (να ελεγχθούν δηλαδή τόσο από άποψη υποδομής και συνθηκών όσο και νοοτροπίας της κοινωνίας) και χωρίς να έχει γίνει η απαραίτητη διερεύνηση των προβλημάτων του δικού μας συστήματος.

Σε μια συγκριτική μελέτη με συστήματα άλλων χωρών, πάνω στις κυρώσεις και τη μεταχείριση των ανηλίκων, θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη η συνολική εικόνα της εγκληματικότητας των ανηλίκων, η οργάνωση και η δομή του συγκεκριμένου συστήματος ελέγχου, το είδος των κυρώσεων, εξωϊδρυματικών και ιδρυματικών και το σύνολο των προβλημάτων που παρουσιάζει η καθεμιά και τέλος η εκτίμηση-αξιολόγηση της

αποτελεσματικότητας του συστήματος ελέγχου ανάλογα με τους επιμέρους τρόπους αντίδρασης.

Για τους ανηλίκους που βρίσκονται σε «ηθικό κίνδυνο» η κατάσταση είναι περισσότερο φορτισμένη. η υιοθέτηση μιας δυναμικής πολιτικής στον τομέα αυτό είναι περισσότερο από ποτέ απαραίτητη. Είναι καιρός πλέον να καταργηθούν τα αναχρονιστικά νομοθετήματα που στηρίζουν τη διατήρηση θεσμών που απλώς τροφοδοτούν την ύπαρξη των ιδρυμάτων αγωγής. Τα αρνητικά της μεταχείρισης των ανηλίκων της κατηγορίας αυτής, έχουν επαρκώς επισημανθεί.

Εκείνο που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι ότι, η λειτουργία των ιδρυμάτων αγωγής θα πρέπει να αντικαταστήσει η ρεαλιστική πολιτική για τους ανηλίκους και τα προβλήματά τους, με μια οργάνωση στον τομέα της πρόνοιας και της μέριμνας, τόσο από άποψη υλικοτεχνικής υποδομής όσο και από άποψη ανθρώπινου δυναμικού που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της εποχής μας. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 114-115).

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι σε καμιά περίπτωση η συνοπτική αναφορά στο τόσο σημαντικό θέμα της εξωϊδρυματικής και ιδρυματικής μεταχείρισης των ανηλίκων δεν μπορεί να εξαντλήσει τα τεράστια επιμέρους προβλήματα που προκύπτουν από τους θεσμούς και τις πρακτικές που εφαρμόζονται σήμερα στο ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα ανηλίκων.

Η εμπειρική του προσέγγιση, για παράδειγμα, είναι απαραίτητη για να ολοκληρώσει την εικόνα που παρουσιάζεται σήμερα.

Το παρόν κείμενο δίνει την αφορμή για έναν προβληματισμό στο χώρο των ανηλίκων, που συνεχίζει να αγνοείται. Οι καλές διαθέσεις για θετικές μεταρρυθμίσεις δεν λείπουν. Αυτό άλλωστε φαίνεται και από τις

προσπάθειες τόσο των θεωρητικών όσο και των πρακτικών του κλάδου, με τη μορφή συγγραμμάτων, σεμιναρίων, συνεδρίων, αναφορών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και άλλων εκδηλώσεων. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 115-116).

Ίσως όμως αν παραδεχτούμε φανερά τη σκόπιμη αδιαφορία μας για τη μερίδα αυτή του πληθυσμού, που έχει λιγότερους τρόπους άμυνας, αντίστασης και προάσπισης των δικαιωμάτων του από εμάς, να θέσουμε τη βάση για την έναρξη μιας μελλοντικής τίμιας αντιπαράθεσης μαζί τους, χωρίς να καλυπτόμαστε και τα προβάλλουμε ως επιχείρημα τις αδυναμίες και ατέλειες του συστήματος. (Χαΐδου Α., 1990, σελ. 116).

3.5 Κριτική του κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων

Η άσκηση του επίσημου κοινωνικού ελέγχου στους ανήλικους παραβάτες του νόμου δεν έχει κατορθώσει μέχρι σήμερα να ξεφύγει από τους γενικότερους μηχανισμούς της απονομής ποινικής δικαιοσύνης. Στο θέμα της καταστολής ειδικότερα η παρέμβαση του ποινικού δικαίου είναι καθολική.

Αν δεχθούμε ότι σε κάθε κοινωνία η νεανική εγκληματικότητα είναι ένα πολύ συχνό φαινόμενο, και μάλιστα παροδικό, είτε υπάρξει παρέμβαση είτε όχι, η ενδεχόμενη υπερβολική προσφυγή στα ποινικά μέσα, με άλλα λόγια η άσκηση ενός περισσότερο κατασταλτικού ποινικού συστήματος ελέγχου θα έχει καταστροφικές, στιγματικές συνέπειες για τα άτομα νεαρής ηλικίας. (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 110).

Αναμφίβολα οι ανήλικοι μέχρι 20 ετών ή και μεγαλύτεροι (διότι η διαφορά στην ωριμότητα του ατόμου δεν μπορεί να κριθεί από τη συμπλήρωση και μόνο ενός κατασκευασμένου ορίου ηλικίας) αντιπροσωπεύουν μια ομοιογενή

υποκουλτούρα που απαιτεί άλλες αντιδράσεις από εκείνες που προβλέπονται στο γενικό ποινικό δίκαιο για τους ενήλικους. (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 110).

Στην ελληνική νομοθεσία δεν έχουμε ξεφύγει ακόμα από την τυπική φορμαλιστική απονομή δικαιοσύνης στους ανηλίκους, ούτε όσον αφορά τα μέτρα καταστολής, ούτε και τα όργανα που επιλαμβάνονται των συγκεκριμένων υποθέσεων.

Κατ' αρχήν η επέμβαση μπορεί να ασκηθεί σε άτομα πολύ μικρής ηλικίας (σε παιδιά από τη συμπλήρωση του 6^{ου} έτους της ηλικίας του μέχρι του 17^{ου}) και μάλιστα με μέτρα που περιλαμβάνουν και στέρηση της προσωπικής τους ελευθερίας.

Τα όργανα που είναι επιτετραμμένα για την απονομή δικαιοσύνης σε ενήλικα άτομα είναι αρμόδια και για τους ανηλίκους, χωρίς καμιά διαφοροποίηση τόσο ως προς την εξειδίκευση τους όσο και προς τη διαδικασία που είναι υποχρεωμένα να ακολουθούν (εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις).

Και αυτό ισχύει σε μια εποχή που τα διάφορα νομοσχέδια διεθνώς προτείνουν, σχετικά με τα χάραξη ενός νέου δικαίου ανηλίκων, αποποινικοποίηση συμπεριφορών, διαφοροποίηση από την τυπική διαδικασία που ισχύει για τους ενήλικους, αποφυγή των κυρώσεων στερητικών της ελευθερίας, εγγυητικές διαδικασίες ενός κράτους δικαίου. (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 111).

Φυσικά μια λεπτομερειακή κριτική του ισχύοντος συστήματος στην Ελλάδα και η παράθεση εναλλακτικών προτάσεων απαιτεί μακροχρόνια εργασία από ειδικούς, συγκριτική μελέτη θεσμών που έχουν δοκιμαστεί αλλού, ως προς την αποτελεσματικότητά τους, μια κοινωνιολογική του δικαίου, ερευνητική

εργασία για την επισήμανση του ανενεργού θεσμικού πλαισίου στην ελληνική πραγματικότητα και τέλος μια εμπειριστατωμένη καταγραφή των δυνατοτήτων υποδομής από υλικοτεχνική και κοινωνιολογική άποψη για την εφαρμογή νέων λύσεων ή την κατάργηση παλαιών πρακτικών. (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 111).

Ενδεικτικά όμως θα μπορούσαν να επισημανθούν ορισμένα σημεία του όλου συστήματος που επιδεινώνουν τη λειτουργία του ή που αποβαίνουν σε βάρος μιας ορθής απονομής δικαιοσύνης στους ανηλίκους.

Αρχικά θα πρέπει να γίνει προσπάθεια ενοποίησης του δικαίου ανηλίκων στο σύνολό του. Έτσι θα επιτευχθεί και η ρύθμιση θεμάτων καταστολής της εγκληματικής συμπεριφοράς των ανηλίκων εκτός ποινικού κώδικα. Κρίνεται επίσης αναγκαίο να ανέβει τόσο το όριο της ποινικής ευθύνης (από τη συμπλήρωση του 14^{ου} έτους ενδεχομένως) όσο και της ποινικής ενηλικότητας (με τη συμπλήρωση του 21^{ου} έτους της ηλικίας). (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 112).

Το βάρος του όλου συστήματος του επίσημου κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων, εγκληματιών και μη, θα πρέπει να επικεντρωθεί στην πρόνοια και όχι στην καταστολή. Η ίδρυση λόγου χάρη νέων Θέσεων Επιμελητών Ανηλίκων και η ανάθεση σ' αυτούς αρμοδιοτήτων αποφασιστικής σημασίας, ώστε να λειτουργούν ως «φίλτρο» πρόληψης της εγκληματικής συμπεριφοράς των ανηλίκων που δεν έχουν εκδηλωθεί προς αυτή την κατεύθυνση ή ως όργανα «επιοπτείας» των ανηλίκων εκείνων, στους οποίους έχουν επιβληθεί εξωϊδρυματικά μέτρα, θα ανταποκρινόταν καλύτερα στο πνεύμα της εποχής.

Μια τέτοια πολιτική πρόνοιας απαιτεί και προϋποθέτει φυσικά παράλληλα οργάνωση στα θέματα γενικά που αφορούν τους ανηλίκους τόσο από άποψη

συμβουλευτικών σταθμών όσο και ουσιαστικής βοήθειας ώστε να μην είναι εκ των προτέρων καταδικασμένη η οποιαδήποτε προσπάθεια των επιμελητών Ανηλίκων προς αυτή την κατεύθυνση στηριζόμενη μόνο στην καλή τους θέληση! (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 112).

Η κατάργηση επίσης του αντισυνταγματικού μέτρου του εγκλεισμού σε ίδρυμα και μάλιστα μέσω της διοίκησης, ανηλίκων, που ενδέχεται να διαπράξουν αξιόποινες πράξεις, διότι βρίσκονται σε ηθικό κίνδυνο, είναι απολύτως αναγκαία και, όπως έχει δείξει η εμπειρία, αποτελεί μέτρο που προσπαθεί να καλύψει την έλλειψη πολιτικής μέριμνας στον τομέα αυτό.

Με μια ρεαλιστική πολιτική για τους ανηλίκους και τα προβλήματά τους, όπως αναφέρθηκε, θα εκλείψει η αναγκαιότητα εφαρμογής του μέτρου αυτού.

Στα μέτρα που περιλαμβάνεται στέρηση της ελευθερίας και ιδιαίτερα στον ποινικό σωφρονισμό, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η γραμμή που ακολουθεί η πλειονότητα των εθνικών συστημάτων, τη μείωση δηλαδή των χρονικών ορίων εγκλεισμού για ανηλίκους. Επίσης θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η μακροχρόνια στέρηση της ελευθερίας κάθε άλλο παρά παιδαγωγικό και βελτιωτικό χαρακτήρα μπορεί να έχει. (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 113).

Όσον αφορά δύο από τα βασικά όργανα άσκησης επίσημου κοινωνικού ελέγχου, την αστυνομία και τα δικαστήρια ανηλίκων, θα πρέπει να επισημανθεί αφενός η αναγκαιότητα εξειδίκευσης και αφετέρου ουσιαστικότερης ενασχόλησης σε θέματα πρόληψης της εγκληματικότητας των ανηλίκων και όχι της καταστολής αυτής.

Και η διεξαγωγή της διαδικασίας θα πρέπει να γίνεται κάτω από συνταγματικές εγγυήσεις προς όφελος του κατηγορουμένου ανηλίκου.

Τέλος αναφορικά με το θέμα της ποινικής καταστολής των ανηλίκων είναι θετικό το ότι κατά το μεγαλύτερο ποσοστό επιβάλλονται από τα δικαστήρια μέτρα εξωϊδρυματικού χαρακτήρα.

Δυστυχώς δεν υπάρχουν εμπειρικές έρευνες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των επιμέρους μέτρων. Αναμφίβολα όμως θα μπορούσε να προβλεφθεί αφενός μια λιγότερο τυπική διαδικασία για την εκδίκαση των μικρότερων ίσως παραβάσεων, αφετέρου θα ήταν σκόπιμο να μην καταχωρίζονται από την αρχή τα επιβαλλόμενα μέτρα στο ποινικό μητρώο του ανηλίκου (παρά τη μεταγενέστερη διαδικασία εξάλειψής τους από αυτό, που προβλέπεται στο νόμο). (Χαΐδου Α., 1989, σελ. 113).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Παρά τις ραγδαίες κοινωνικές μεταβολές που έχουν επισυμβεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, η επίσημη κοινωνική απάντηση στο πρόβλημα των ανηλίκων δραστών, έτσι όπως οριοθετείται από το δίκαιο ανηλίκων, παραμένει αμετάβλητη.

Στο επίπεδο της αντιμετώπισης της ειδικής αυτής κατηγορίας ανηλίκων μέσω της διοικητικής οδού τονίζεται, ότι η λεγόμενη «πρόληψη» παραμένει στα παλαιά αμφισβητούμενα πλαίσια. Δεν έχει ανανεωθεί ούτε με την υπαγωγή σ' αυτήν νέων περιπτώσεων με διαφορετικές διαδικασίες, αλλά ούτε και με την κατάργηση παλαιών διατάξεων. Σύγχρονες αποτελεσματικές, πραγματικά προληπτικής στρατηγικής δεν έχουν θεσμοθετηθεί. Επίσης δεν υπάρχει πρόβλεψη για να διευθετούνται με διοικητικά μέτρα, ορισμένες από τις παραβιάσεις του Κ.Ο.Κ. από ανηλίκους, μια λύση που όχι μόνο θα ελάφρυνε τα δικαστήρια ανηλίκων, αλλά που κυρίως θα ωφελούσε τους ανηλίκους με την ταχεία και άμεση συσχέτιση της δυσλειτουργικής συμπεριφοράς τους με δυσάρεστες συνέπειες.

Αντίθετα η διοικητική διαδικασία χρησιμοποιείται για να τοποθετούνται σε ιδρύματα αγωγής ανήλικοι για λόγους πρόληψης, επειδή παρουσιάζουν «ηθική παρεκτροπή» και βρίσκονται σε «ηθικό κίνδυνο».

Αλλά και στο επίπεδο της δικαστικής παρέμβασης ορισμένες μεταρρυθμίσεις κρίνονται απαραίτητες. Άλλωστε το δίκαιο ανηλίκων των διατάξεων του Π.Κ. έχει ήδη χαρακτηριστεί ως συντηρητικότητα του Ν. 5098/1931 περί δικαστηρίων ανηλίκων.

Οι διατάξεις του Π.Κ. θα ήταν ευκαίιο να έχουν εφαρμογή σε ανηλίκους από 13 ή 14 ετών, όπως συμβαίνει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Οι ανήλικοι

μικρότερης ηλικίας θα έπρεπε να γίνονται αντικείμενο ουσιαστικής κοινωνικής προστασίας και μέριμνας και όχι απλώς να εφαρμόζεται λ.χ. ο θεσμός της «επιμέλειας γονέων».

Από την άλλη πλευρά θα ήταν σκόπιμη η αντικατάσταση του τίτλου «Ανήλικοι Εγκληματίες» του ογδού κεφαλαίου Π.Κ. Από άποψη δογματικού ποινικού δικαίου, ο χαρακτηρισμός ανηλίκων ακαταλογίστων ηλικίας 7 έως 12 ετών ως «εγκληματιών» είναι λανθασμένη. Και από άποψη εγκληματολογική δρα ανασταλτικά και όχι αναμορφωτικά, ενώ ταυτόχρονα στιγματίζει τους ανηλίκους.

Το ζήτημα της έστω και κατ' εξαίρεση «προφυλάκισης» των ανηλίκων απαιτεί άμεση ρύθμιση. Δεν νοείται, να εφαρμόζονται «προσωρινοί όροι» σε ενηλίκους κατηγορουμένους και να περιορίζεται η ελευθερία ορισμένων φερόμενων ως δραστών ανηλίκων.

Η εξειδίκευση, η αποκλειστική απασχόληση και η μετεκπαίδευση όσων απασχολούνται στο σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων (αστυνομικών, ανακριτών, εισαγγελέων, δικαστών, επιμελητών και υπαλλήλων ιδρυμάτων ανηλίκων) θεωρούνται πλέον στοιχεία απαραίτητα για την ορθή αντίδραση στην αύξηση του αριθμού των ανηλίκων δραστών και των «υποτρόπων».

Τέλος, για να περιοριστούμε στα κυριότερα σημεία, η απονομή της δικαιοσύνης στους ανηλίκους είναι η λιγότερο προβληματική περιοχή. Τα δικαστήρια ανηλίκων λειτουργούν συνήθως εξισορροπώντας τις ανάγκες του «προτύπου πρόνοιας» και του «προτύπου δικαιοσύνης». Τα περισσότερα από τα δικαιώματα των ανηλίκων τα οποία προβλέπουν οι «Στοιχειώδης Κανόνες Απονομής Δικαιοσύνης στους Νέους» του Ο.Η.Ε. και οι σχετικές εργασίες του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι σεβαστά.

Πάντως, υπάρχουν και εδώ περιθώρια βελτίωσης, σε ορισμένα θέματα, όπως είναι η αποφυγή συνεκδίκασης υποθέσεων ανηλίκων και ενηλίκων στα κοινά δικαστήρια, η αναγνώριση της δυνατότητας στον ανήλικο να ζητήσει την αναθεώρηση ή την έφεση απόφασης που επιβάλλει κάποιο αναμορφωτικό μέτρο, η μη αναγραφή των αναμορφωτικών μέτρων στο ποινικό μητρώο κ.ά.

Έως ότου υλοποιηθούν οι παραπάνω προτεινόμενες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις και όσες άλλες έχουν αναφερθεί προηγούμενα, η ευρεία διακριτική ευχέρεια που παρέχεται από το δίκαιο ανηλίκων στο δικαστή είναι δυνατό να αξιοποιηθεί με την εφαρμογή τουλάχιστον ορισμένων μέτρων από αυτά που απαριθμούνται στα πλαίσια του θεσμού της αποϊδρυματοποίησης. Επίσης η ελληνική κοινωνία είναι ακόμα σε θέση να επωφεληθεί από τους ανεπίσημους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου και τις παραδοσιακές συμφιλιοτικές διαδικασίες επίλυσης συγκρούσεων. Τέτοιοι μηχανισμοί που λειτουργούν ακόμη στην Ελλάδα θεωρούνται από πρόσφατες έρευνες σε διάφορες χώρες αποτελεσματικοί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

I. Σύνταγμα της Ελλάδας [1975]: Άρθρα 9, 19, και 22.

II. Κώδικας Ποινικής Δικονομίας: Άρθρα 282 και 572.

III. Αναγκαστικός νόμος 2724/1940: Άρθρα 3, 5, 6 και 12.

IV. Αναγκαστικός νόμος 125/1967: Άρθρα 53, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 64, 67 και 162.

V. Νόμος 1851/1989: Άρθρα 1, 5, 6, 9, 12, 18, 19, 41, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 57, 58, 74, 84, 86, 87, 88, 90, 92, 93, 95 και 102.

VI. Νόμος 3315/1955 Άρθρο 2.

VII. Προεδρικό Διάταγμα 178/1980: Άρθρο μόνον.

Πηγή: Χάιδου Α., 1990, σελ. 117-144

Παράρτημα Νομοθετικά κείμενα

[Δεν αναγράφονται νομοθετικά κείμενα που έχουν περιληφθεί στον α' τόμο του έργου «Το θεωρητικό και θεσμικό πλαίσιο του κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων», Νομική Βιβλιοθήκη 1989, σελ. 114 επ.].

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ [1975]

Άρθρο 9

1. ... Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι **απαράβιαστη**

Άρθρο 19

Το **απόρρητο των επιστολών** και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι **απόλυτα απαράβιαστο**.

Άρθρο 22

1. Όλοι οι εργαζόμενοι, ανεξαρτήτως φύλου ή άλλης διάκρισης, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας.
2.
3. Οποιαδήποτε μορφή αναγκαστικής εργασίας απαγορεύεται.
4. Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει.

ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Άρθρο 282

[Προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι]

1. Όσο διαρκεί η προδικασία, αν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου για κακούργημα ή πλημμέλημα που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών, είναι δυνατό να διαταχθούν είτε περιοριστικοί όροι είτε προσωρινή κράτηση κάθε φορά που αυτό κρίνεται ότι είναι απόλυτα αναγκαίο για να προληφθεί η τέλεση νέων κακουργημάτων ή πλημμελημάτων ή να παρεμποδιστεί εξαιρετικά πιθανή φυγή του κατηγορουμένου, ή κάθε φορά που ο κατηγορούμενος κρίνεται ότι είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος. Προσωρινή κράτηση επισης επιτρέπεται και στην περίπτωση του άρθρ. 419, οποτε τηρείται και η διάταξη του άρθρ. 423 παρ.3.
2. Περιοριστικοί όροι είναι ιδίως η παροχή εγγύησης, η υποχρέωση του κατηγορουμένου να εμφανίζεται κατά διαστήματα στον ανακριτή ή σε άλλη αρχή, η απαγόρευση

ση να μεταβιβάζεται ή να διαμένει σε ορισμένο τόπο ή στο εξωτερικό, η απαγόρευση να συναναστρέφεται ή να συναντάται με ορισμένα πρόσωπα.

Άρθρο 572

[Ποιός και πώς ασκεί την εποπτεία]

Ο εισαγγελέας των πλημμελειοδικών του τόπου όπου εκτίεται η ποινή εποπτεύει την έκταση της ποινής και την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας σύμφωνα με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών νόμων για την εκτέλεση των ποινών. Για το σκοπό αυτό επισκέπτεται, όσες φορές το κρίνει αναγκαίο, τουλάχιστον όμως μια φορά την εβδομάδα, τη φυλακή και τα καταστήματα εργασίας.

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 2724/1940

[Περί οργανώσεως και λειτουργίας αναμορφωτικών καταστημάτων ανηλίκων]

Άρθρον 3

Η αναμόρφωσις άρχεται δια της διαπιστώσεως της προσωπικότητος του ανηλίκου και πραγματοποιείται δια της φυσικής αγωγής, δια της σώφρονος πειθαρχίας, δια του Σχολείου, δια της καλλιέργειας ηθικοθερηραπευτικών και κοινωνικών ιδεωδών και δια της εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισέως του, κατά τα ειδικώτερον υπό του εωτερικού κανονισμού των Αναμορφωτικών Καταστημάτων ορισησόμενα. Δέον προσέτι να εξασφαλιζεται η εθνική αγωγή των ανηλίκων.

Άρθρον 5

[Ειδικά Τμήματα ή Καταστήματα Παρατηρήσεων]

1. Παρ' εκάστον Αναμορφωτικό Καταστήματι λειτουργεί «**Τμήμα Παρατηρήσεων**», εις το οποίον κρατούνται:
 - α) Οι νεοεισερχόμενοι ανήλικοι μέχρις εξακριβώσεως της προσωπικότητος αυτών, και
 - β) Οι συλλαμβανόμενοι δια λόγους δημοσίας ασφαλείας ή κρατούμενοι εν αναμονή αποφάσεως Ποινικού Δικαστηρίου ή εισαγωγής εις Αναμορφωτικόν Κατάστημα επί τω σκοπώ της επιστημονικής εξετάσεως αυτών και της διαπιστώσεως της πραγματικής των προσωπικότητος προς ανεύρεσιν των μάλλον καταλλήλων μέσων δια την επάνοδον αυτών εις την Κοινωνίαν.
- Περί της κατά τας περιπτώσεις ταύτας προσωρινής εισαγωγής αποφασίζει το Υπουργείον της Δικαιοσύνης, μετά πρότασιν του Εισαγγελέως ή του Δικαστού ανηλίκων.
2. Δια τους κατά το εδάφιον β της προηγουμένης παραγράφου σκοπούς δύναται να λειτουργήση και ειδικόν Αναμορφωτικόν Κατάστημα υπό τον τίτλον «Κέντρον Παρατηρήσεων Ανηλίκων».

Άρθρον 6

[Ψυχοβιολογικών δελτίων]

1. Δια πάντα ανήλικον καταρτίζεται υπό του Διευθυντού **Ψυχοβιολογικών δελτίων**, εν τω οποίω συγκεντρύνονται αι πληροφορίες αι συναγόμεναι εκ του προηγουμένου βίου του ανηλίκου, εκ των πράξεων αυτού και εκ των βιβλίων του Αναμορφωτικού Καταστήματος.
2. Το Ψυχοβιολογικόν δελτίον καταρτίζεται ευθύς άμα τη εισόδω του ανηλίκου εις το Κατάστημα και ενημερούται το βραδύτερον καθ' εξαμηνίαν ή και προηγουμένως εν περιπτώσει μεταγωγής του.

Άρθρον 12

[Εταιρείαι Προστασίας Ανηλίκων]

1. Εν τη έδρα εκάστου Πρωτοδικείου συνιστάται Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων έχουσα νομικήν προσωπικότητα. Αι Εταιρείαι αύται τελούσιν υπό την εποπτείαν και τον έλεγχον του Υπουργού της Δικαιοσύνης και της Γενικής Εταιρείας Φυλακών και Αντιλήψεως του Εγκλήματος.
2. Αι Εταιρείαι Προστασίας Ανηλίκων έχουσιν ως σκοπόν την υποβοήθησιν του έργου των Δικαστηρίων ανηλίκων:
 - α)
 - β) Δια της παροχής δικαστικής συνδρομής εις τους καταγορευμένους ανηλικούς.
 - γ) Δια της παροχής προστασίας και επιβλέψεως των απαλλασσομένων πάσης ποινής ή τυχόντων ανασταλής εκτελέσεως της επιβληθείσης ποινής ανηλίκων.
 - δ)
3. Ωσαύτως αι εν λόγω Εταιρείαι, καλούμεναι, γνωματεύουσι περί της υφ' όρον απολύσεως των καταδικασθέντων ανηλίκων και μεριμνώσι δια την κοινωνικήν αποκατάστασιν των απολυομένων εκ των Σωφρονιστικών και **Αναμορφωτικών Καταστημάτων, συνεργαζόμεναι προς τούτο μετά των αρμοδίων υπηρεσιών και των Εταιρειών Προστασίας Αποφυλακισομένων.**

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 125/1967

[Σωφρονιστικός Κώδιξ εκτελέσεως ποινών
και ασφαλιστικών μέτρων]

Άρθρον 53

[Σκοπός εργασίας]

Η εργασία αποσκοπεί εις βελτίωσιν των κρατούμενων δι' εθισμού εις βίον φιλόπονον, εις επίρρωσιν της σωματικής και ψυχικής αυτών υγείας και εις κοινωνικήν αποκατάστασιν, δια της εκμαθήσεως τέχνης τινός βιοποριστικής.

Άρθρον 55

[Εξατομίκευσις εν τη εργασίᾳ]

1. Εις πάντα κρατούμενον εξασφαλίζεται εργασία. Δια τους **κατάδικους** αὕτη εἶναι **υποχρεωτική**, δια τους **υποδίκους**, τους δια χρέη κρατούμενους και τους οφειλέτας χρηματικής ποινής, προστήμου ή δικαστικών εξόδων εἶναι **προαιρετική**.
2. Ἐκαστος κρατούμενος απασχολείται εις εργασίαν συνάδουσαν προς την ηλικίαν, το φύλον, τας σωματικές και διανοητικές του ικανότητας, τας γνώσεις και τας κλίσεις αυτού.
3.
4. Οι κρατούμενοι **κατάδικοι εργάζονται εν κοινῷ**. Οι **υπόδικοι**, οι δια χρέη κρατούμενοι και οι οφειλέται χρηματικής ποινής, προστήμου ή δικαστικών εξόδων, δύνανται να απασχολώνται **και εν τῷ ατομικῷ κελλίῳ εις εργασίας της προτιμήσεώς των**, αν αὐται ὡσιν εφικταί και δεν αντίκεινται εις την ευκοσμίαν, την τάξιν ή την ασφάλειαν του καταστήματος.
5.

Άρθρον 56

[Εἶδη εργασίας]

1. Η εργασία των κρατούμενων εκτελεῖται, είτε εν τῷ **σωτηρικῷ του καταστήματος**, είτε εν **υπαίθρῳ**.
2. Εργασία εν υπαίθρῳ εἶναι η εκτελουμένη εκτός του περιβόλου του καταστήματος.
3. Εξαιρετικῶς εις σωφρονιστικά καταστήματα, μη αγροτικά, επιτρέπεται και εργασία εν υπαίθρῳ, αλλ' εντός του περιβόλου του καταστήματος.
4. Κρατούμενοι εν **ανοικτῷ σωφρονιστικῷ καταστήματι**, δύνανται να εργάζωνται ελευθέρως μακρὰν του καταστήματος.

Άρθρον 57

[Τρόπος και μέθοδοι εκτελέσεως
της εν κλειστῷ εργασίας]

1.
2. Η **εντός των καταστημάτων εργασία** εἶναι βιοτεχνική, εκτελουμένη εις εργαστήρια, οἶον ηλεκτροτεχνικόν, ξυλουργεῖον, επιπλοποιεῖον, αἰδηρουργεῖον, μηχανουργεῖον, σχεδιαστήριον, τυπογραφεῖον, ραφεῖον, υποδηματοποιεῖον, αρτοποιεῖον και ἄλλα, αναλόγως προς τας δυνατότητας εκάστου καταστήματος, τον αριθμόν, το φύλον **και τας ικανότητας των κρατουμένων**.
3. Εις α καταστήματα κρατοῦνται **γυναῖκες**, λειτουργοῦν εργαστήρια ραφής, κοπτικής, πλεκτικής, υφαντήρια ενδυμάτων και ταπήτων, πλυντήρια και ἄλλα.

Άρθρον 58

[Τρόπος και μέθοδοι εκτελέσεως της εν υπαίθρω εργασίας]

1. Η εν υπαίθρω εργασία εκτελείται εις τα αγροτικά σφραγιστικά καταστήματα ενηλίκων και ανηλίκων ως και εις τα ανοικτά σφραγιστικά καταστήματα.
2. Εκτός της αγροτικής καλλιέργειας, της ζωοκομίας, της πτηνοτροφίας, της ιχθυοτροφίας και των συναφών ταύταις βιοτεχνιών, οι κρατούμενοι δύνανται να εκτελούν και έργα εγγείου βελτιώσεως των εν τη περιοχή του καταστήματος εδαφών.

Άρθρον 60

[Συστήματα εκτελέσεως της εργασίας]

1. Η εργασία των κρατουμένων εκτελείται **δια λογαριασμόν του κράτους**, υπό την διεύθυνσιν και τον έλεγχον της σφραγιστικής υπηρεσίας.
2. Η δι' ίδιον λογαριασμόν ή **κατά παραγγελίαν ιδιώτου** εργασία, δύναται να επιτραπή, όταν οι όροι της εν κρατήσει διαβίωσης δεν αντιστρατεύονται εις τούτο, υπάρχει δε δυνατότης τοιαύτης εργασίας εν τω καταστήματι. Εν τη περιπτώσει ταύτη αι παραγγελίαι απευθύνονται προς την διεύθυνσιν του καταστήματος και εκτελούνται μόνον μέσω των αρμοδίων υπαλλήλων, απαγορευμένης πάσης προς τον κρατούμενον αμέσου ή εμμέσου επικοινωνίας του παραγγέλλοντος ιδιώτου ή τρίτου εντεταλμένου.
3. Οι **υπόδικοι**, οι κρατούμενοι δια χρέη και οι οφειλέται χρηματικής ποινής, προστίμου ή δικαστικών εξόδων, δύνανται να εργάζωνται δι' ίδιον λογαριασμόν, εκλέγοντες το είδος της απασχολήσεώς των, εντός των ορίων της ευκοσμίας και της ασφαλείας του καταστήματος. Ομοίως δύνανται να εργάζωνται και δια λογαριασμόν του κράτους, υπό τους όρους του παρόντος.

Άρθρον 61

[Διάρκεια της εργασίας]

1. Η **διάρκεια της εργασίας**, διάφορος εν τοις καθ' έκαστον, συμφώνως προς το φύλον, την ηλικίαν, την σωματικήν και ψυχικήν υγείαν των κρατουμένων, ορίζεται κατ' ανώτατον όριον εις οκτώ ώρας ημερησίως, εν αις περιλαμβάνεται και ο απαιτούμενος προς επαγγελματικήν -τεχνικήν εκπαίδευσιν χρόνος.
2.
3. Η εργασία των **γυναικών** κρατουμένων δεν δύναται να υπερβή τας επτά ώρας ημερησίως. Έγκυοι και θήλαζουσαι γυναίκες κρατούμεναι τοποθετούνται, μετά γνώμην του ιατρού, εις εργασίας ήπτον επιπόνους, βραχυτέρας δε διάρκειας. Εις τας θηλαζούσας παρέχεται και η ευχέρεια διακοπής της εργασίας προς θηλασμόν.

Άρθρον 64

[Κατανομή της αμοιβής της εργασίας των υποδικών, των δια χρέη κρατουμένων και των οφειλετών]

Η **αμοιβή** της εργασίας των **υποδικών**, των δια χρέη κρατουμένων και των οφειλετών χρηματικής ποινής, προστίμου ή δικαστικών εξόδων, καθορίζεται αναλόγως προς την απόδοσιν εκάστου και το ύψος των ημερομισθίων της αντιστοιχού ελευθέρας εργασίας, εν συνδυασμώ προς τας διατάξεις του άρθρου 70 του από 3 Απριλίου 1937 ΒΔ «περί διαχειριστικής και λογιστικής υπηρεσίας των Φυλακών».

Άρθρον 67

[Έλεγχος των τόπων εργασίας και ασφαλείας των κρατουμένων από ατυχημάτων]

1.
2. Οι εργαζόμενοι κρατούμενοι **ασφαλιζονται από των**

ατυχημάτων εν τη εργασία και των επαγγελματικών νόσων.

Άρθρον 162

[Εφαρμογή της ειδικής επί των ανηλίκων κρατουμένων μεταχειρίσεως]

1. Δια ΒΔ, εκδιδόμενου προτάσει του Υπουργού της Δικαιοσύνης, καθορισθήσεται ο τρόπος της εφαρμογής των ειδικών κανόνων μεταχειρίσεως των ανηλίκων κρατουμένων, και δη η διάκρισις τούτων καθ' ομάδας ηλικιών (εφηβικής και μετεφηβικής ηλικίας), κατά βάθμον διαφοράς ή ροπής προς αντικειμενικὴν συμπεριφοράν ή εγκληματικότητα, κατά βαθμόν ευδαιμονογότητος ή επικινδύνου, κατά τάξεις ηθικάς, σχολικάς και καθολικούς σωματικῆς ἀγωγῆς και ψυχολογίας. Ομοίως καθορισθήσονται οι όροι ασκήσεως αναμορφωτικῆς ἀγωγῆς, δια πειθαρχίας σχολικοῦ χαρακτήρος, δι' εργασίας χρονικῶς περιορισμένης, δια προοδευτικῆς εκτελέσεως και λελογισμένης αυτοδιοικήσεως, προς ἀνάπτυξιν πρωτοβουλίας και ἔξαρσιν της ιδίας ευθύνης και του συναισθήματος του ελέγχου.

2. Δι' ομοίου ΒΔ καθορισθήσονται τα αφορώντα:

α) Εἰς την μεταγωγὴν των ἀβελτιώτων και δυσπειθῶν ανηλίκων εἰς ἕτερον κατάστημα, β) εἰς την διακομιδὴν εἰς ἴδιον θεραπευτικόν κατάστημα, των εκ τούτων εκδηλούντων εντόνους ψυχικάς ανωμαλίας ή βαρείας ψυχοπαθητικῆς καταστάσεως, καθιστώσας αναγκαίαν την ψυχοθεραπευτικὴν μεταχειρίσιν, γ) εἰς την εν ἴδιω καταστήματι ή τμήματι κλειστοῦ ή αγροτικοῦ καταστήματος, υπό αυστηρότερον καθεστῶς κράτησιν των υπερβάντων το 17ον ἔτος της ηλικίας, μάλιστα δε καθ' ὅσον αφορά εἰς την μόνωσιν κατά την νύκτα εν ατομικῶ κελλίῳ, τους ὅρους της εν κοινῶ εργασίας κατά την ημέραν, την περιορισμένην χρῆσιν των πειθαρχικῶν ποινῶν και δη και της εν πειθαρχικῶ κελλίῳ μόνωσεως.

ΝΟΜΟΣ 1851/1989

[Κώδικας βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων και άλλες διατάξεις]

Άρθρο 1

[Σκοπός της εκτέλεσης των στερητικών της ελευθερίας ποινών]

1. Η εκτέλεση των ποινών αποβλέπει στην αγωγή των κρατουμένων και στην κοινωνική τους επανένταξη.
2. Η μεταχείριση των κρατουμένων πρέπει να τείνει στην επίτευξη του παραπάνω σκοπού.

Άρθρο 5

[Βασικά δικαιώματα κρατουμένων]

1. Οι κρατούμενοι δεν εμποδίζονται, λόγω της στέρησης της ελευθερίας τους, στην άσκηση των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζει ο νόμος. Όταν αδυνατούν να ασκήσουν ένα δικαίωμα αυτοπροσώπως, μπορούν να το ασκήσουν με αντιπρόσωπο.
2. Σε περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος των κρατουμένων ή προσβολής των δικαιωμάτων τους από οποιοδήποτε μέλος του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης, οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα να προσφύγουν εγγράφως και χωρίς καθυστέρηση στην ιεραρχικά προϊστάμενη σωφρονιστική αρχή και, στη συνέχεια, στο δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών.
3. Η διεύθυνση του καταστήματος υποχρεούται να διαβάζει χωρίς καθυστέρηση κάθε αναφορά ή επιστολή κρατουμένου απευθυνόμενη προς οποιαδήποτε

δημόσια αρχή, χωρίς να λαμβάνει γνώση του περιεχομένου της.

Άρθρο 6

[Υποχρεώσεις και περιορισμοί των κρατούμενων]

1.
2. Ως γενική υποχρέωση έχουν να συμμορφώνονται προς τις οδηγίες των σωφρονιστικών υπαλλήλων, **εκτός αν είναι προδήλως παράνομες**, και να συνεργάζονται πρόθυμα με αυτούς για την εξασφάλιση της τάξης, της ασφάλειας και της καλύτερης δυνατής κοινής διαβίωσης μέσα στο κατάστημα κράτησης.

Άρθρο 9

[Νέοι κρατούμενοι]

1. **Νέοι**, κατά την έννοια του Κώδικα αυτού, **είναι οι κρατούμενοι που δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας τους**. Οι νέοι εκτίουν τις επιβαλλόμενες σε αυτούς κυρώσεις αποκλειστικά σε **ειδικά καταστήματα** και υποβάλλονται σε **μεταχείριση παιδαγωγικού και θεραπευτικού χαρακτήρα**. Οι νέοι κρατούμενοι **διαβιώνουν χωριστά από τους ενήλικους κρατούμενους**, οποιασδήποτε κατηγορίας.
2. Στα ειδικά καταστήματα μπορούν να παραμένουν έως τη συμπλήρωση του εικοστού πέμπτου έτους της ηλικίας για την ολοκλήρωση της αγωγής τους, εφ' όσον παρέχουν ασφαλή δείγματα βελτίωσης.

Άρθρο 12

[Υπόδικοι]

1. Οι όροι διαβίωσης των υποδίκων στο κατάστημα πρέ-

πει να είναι **ανάλογοι προς την ελεύθερη διαβίωση**, εκτός αν η προσωπικότητά τους ή ο προηγούμενος βίος τους επβάλλουν ειδική μεταχείριση. Η τελευταία προσαδιορίζεται με απόφαση του δικαστηρίου εκτέλεσης των ποινών.

2. Οι υπόδικοι διαμένουν σε **χωριστά τμήματα** και σε ιδιαίτερους κοιτώνες χωρίς καμία επικοινωνία με τους λοιπούς κρατούμενους.
3. Οι υπόδικοι υπόκεινται μόνο στους **απολύτως αναγκάσιους περιορισμούς της ελευθερίας τους** για να μην αποδράσουν, να μην παρεμποδίσουν το έργο της ανάκρισης και να μη διαταράσσουν την κανονική λειτουργία του καταστήματος.

Άρθρο 18

[Γενικά καταστήματα]

1. Τα γενικά καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε **A και B τύπου**.
2. Στα **A** τύπου κρατούνται οι **υπόδικοι**, οι κρατούμενοι για χρέη και οι κατάδικοι σε ποινή φυλάκισης έως δεκαοκτώ μηνών.
3. Στα **B** τύπου κρατούνται όλοι οι υπόλοιποι κρατούμενοι.
4. Οι υπότροποι, οι καθ' έξη ή καθ' επάγγελμα εγκληματίες και οι αποδεδειγμένα απείθαρχοι στους κανόνες διαβίωσης του καταστήματος εκτίουν την ποινή τους σε **χωριστά τμήματα των καταστημάτων B τύπου**.
5. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, μπορεί να δημιουργούνται και άλλες κατηγορίες καταστημάτων, αν αυτό επιβάλλεται από την ανάγκη ειδικής μεταχείρισης ή διαπαιδαγωγησης των κρατούμενων.
6. Οι γυναίκες κρατούνται σε καταστήματα κράτησης γυναικών ή σε ιδιαίτερα τμήματα των καταστημάτων.

Άρθρο 19

[Ειδικά καταστήματα]

Ειδικά καταστήματα είναι τα **καταστήματα νέων** και τα κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης καταδίκων.

Άρθρο 41

[Κοινωνική αγωγή]

1. Η **κοινωνική αγωγή** περιλαμβάνει κυρίως την **τόνωση της ατομικής και κοινωνικής ευθύνης** των κρατούμενων, την **καλλιέργεια θετικών διαπροσωπικών σχέσεων**, την ενθάρρυνση για έκφραση και την ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες.

2.

Άρθρο 42

[Φυσική αγωγή]

1. Σε κάθε κατάστημα προβλέπεται ο απαραίτητος χώρος, εσωτερικός και εξωτερικός, καθώς και τα μέσα για τη σωματική άσκηση των κρατούμενων.

2. Το πρόγραμμα της σωματικής αγωγής εφαρμόζεται από γυμναστές και περιλαμβάνει σωματικές ασκήσεις, ενόργανη γυμναστική, ομαδικά παιχνίδια και αγώνες.

Άρθρο 43

[Πνευματική αγωγή]

1. Κάθε κρατούμενος δικαιούται να **επιμορφώνεται** και να **ενημερώνεται** με βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, ρα-

διοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, σεμινάρια και συζητήσεις.

2. Για το σκοπό αυτόν προβλέπεται δανειστική βιβλιοθήκη, διαρκώς εμπλουτιζόμενη με λογοτεχνικά και επιστημονικά βιβλία και δημιουργείται κατάλληλος χώρος για αναγνωστήριο. Επίσης ενισχύεται και επιδιώκεται η συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, τους κοινωνικούς, πολιτιστικούς και άλλους φορείς.

Άρθρο 44

[Θρησκευτική αγωγή]

1. Η **θρησκευτική αγωγή είναι προαιρετική** και περιλαμβάνει το δικαίωμα του κρατούμενου να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα και να επικοινωνεί με αναγνωρισμένο εκπρόσωπο του θρησκευόμενου ή του δόγματός του, με φροντίδα του ιερέα ή του διευθυντή του καταστήματος.

Άρθρο 47

[Εκπαίδευση]

1. Η παιδεία των κρατούμενων αποβλέπει στην απόκτηση ή συμπλήρωση **πρωτοβάθμιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης**. Για το σκοπό αυτόν στα διάφορα καταστήματα λειτουργεί μονοτάξιο **δημοτικό σχολείο** υπαγόμενο στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Επίσης οργανώνονται με τη συνεργασία αρμόδιων φορέων προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαίδευσης.

2. Οι παρεχόμενοι **τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι** με τους τίτλους των αντίστοιχων σχολών της δημόσιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης και **δεν αναγράφεται σε αυτούς το όνομα του καταστήματος**.

3. Οι σπουδές με αλληλογραφία γίνονται χωρίς κανέναν περιορισμό.

Άρθρο 48

1. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση των νέων είναι υποχρεωτική. Οι αναλφάβητοι ενήλικοι ενθαρρύνονται να παρακολουθήσουν μαθήματα στοιχειώδους εκπαίδευσης.
2. Όσοι έχουν συμπληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μπορούν να συνεχίσουν στη δευτεροβάθμια, με εκπαιδευτικές άδειες.

Άρθρο 49

[Σκοπός και μέσα πραγμάτωσης της επικοινωνίας]

Η επικοινωνία του κρατούμενου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αποτελεί ζωτική ανάγκη, τόσο για τη διαβίωσή του στο κατάστημα, όσο και για τη βαθμιαία ένταξή του στην κοινωνία.

Αυτή πραγματοποιείται: 1) με την υποδοχή επισκεπτών, 2) την ανταλλαγή επιστολών, 3) την τηλεφωνική επικοινωνία, 4) τις άδειες και τους θεσμούς ημελεύθερης διαβίωσης.

Άρθρο 50

[Επισκέψεις]

1. Σε κάθε κρατούμενο επιτρέπεται να δέχεται τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα επισκέψεις συγγενών μέχρι τετάρτου βαθμού. Ο διευθυντής του καταστήματος μπορεί, ο ίδιος ή μετά από γραπτή ή προφορική πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας, να επιτρέψει την επισκεψη και άλλων προσώπων ή συλλόγων που μπορούν να ασκήσουν ευεργετική επίδραση σε αυτόν.

Άρθρο 51

[Τηλεφωνική επικοινωνία, τηλεγραφήματα, επιστολές]

1. Ο κρατούμενος μπορεί με άδεια του διευθυντή να επικοινωνεί με τλέφωνο που βρίσκεται σε ελεγχόμενο χώρο του καταστήματος, μια φορά την εβδομάδα και επιπλέον, αν υπάρχει ανάγκη, με το συνήγορό του, με συγγενικά του πρόσωπα ή πρόσωπα που μπορούν να έχουν ευεργετική επίδραση σε αυτόν.
2. Το περιεχόμενο τηλεγραφημάτων ή επιστολών δεν ελέγχεται. Σε περίπτωση που το επιβάλλον λόγοι ασφαλείας ή κίνδυνος διάπραξης ιδιαίτερας σοβαρών εγκλημάτων ή ανάγκη διακρίβωσης τέτοιων εγκλημάτων, μπορεί να ελεγχθεί η αλληλογραφία κρατούμενου μετά από άδεια του δικαστή εκτέλεσης των ποινών.

Άρθρο 53

[Προϋποθέσεις αδειών]

1. Οι τακτικές άδειες χορηγούνται εφ' όσον:
 - α) ο κατάδικος έχει εκτίσει πραγματικά το ένα τρίτο της ποινής του και η κράτηση έχει διαρκέσει τουλάχιστον έξι μήνες και, σε περίπτωση καταδίκης σε ισόβια κάθειρξη, δεκαπέντε έτη. Στην περίπτωση ποινικού σωφρονισμού, ο ανήλικος πρέπει να έχει εκτίσει το ήμισυ τουλάχιστον του κατώτατου ορίου. Σε περίπτωση μέτρων ασφαλείας δεν εφαρμόζονται οι παραπάνω διατάξεις.
 - β) Δεν εκκρεμεί σε βάρος του καταδίκου άλλη ποινική διαδικασία.

2.

Άρθρο 54

[Τρόπος χορήγησης αδειών]

6. Στους **ανήλικους** χορηγείται άδεια **μόνο εφ' όσον** αυτοί, κατά την έξοδο τους από το κατάστημα και κατά την επιστροφή τους σε αυτό, **συνοδεύονται** από το γονέα τους ή από αυτόν που ασκεί την επιμέλειά τους ή από το πλησιέστερο συγγενικό τους πρόσωπο.

Άρθρο 57

[Ημιελεύθερη διαβίωση σε κατάστημα κράτησης για λόγους απασχόλησης]

1. Σε κατάδικο ο οποίος το επιθυμεί και είναι σε θέση να ασκήσει κάποιο επάγγελμα ή για τον οποίο έχει εξευρεθεί εργασία έξω από το κατάστημα, σε κρατικό ή ιδιωτικό φορέα, εφ' όσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 53 παράγραφοι 1 και 2, χορηγείται από την επιτροπή του άρθρου 55 **άδεια για ημιελεύθερη διαβίωση**.
2. Στην απόφαση που καθορίζει την ημιελεύθερη διαβίωση ορίζονται, μεταξύ των άλλων, και: α) οι ημέρες και ώρες απασχόλησης του καταδίκου, β) το είδος εργασίας, γ) ο τρόπος πληρωμής, δ) η ασφάλιση από εργατικό ατύχημα και ε) οι υπεύθυνοι του καταστήματος κράτησης και του εργασιακού χώρου, οι οποίοι συνεργάζονται για την προσαρμογή του.
3. Για τους καταδίκους που τελούν σε ημιελεύθερη διαβίωση και εργάζονται στους παραπάνω φορείς **δεν ισχύει ο ευεργετικός υπολογισμός των ημερών εργασίας**.
4. Η ημιελεύθερη διαβίωση για λόγους απασχόλησης ανακαλείται από την επιτροπή του άρθρου 55, αν ο κατάδικος: α) δεν επιδεικνύει καλή διαγωγή στο χώρο της εργασίας του ή της κράτησής του ή β) παραβεί έστω και

έναν από τους όρους ή τις υποχρεώσεις που του έχουν επιβληθεί.

Άρθρο 58

(η εφαρμογή του άρθρου αυτού αναστέλλεται μέχρι 31/12/1990)

[Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης]

1. Ιδρύονται, σε ξεχωριστά κτίρια, **Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης Καταδίκων** (Κ.Η.Δ.Κ.) στα οποία η έκταση της ποινής γίνεται σε καθεστώς περιορισμένης και ελεγχόμενης ελευθερίας.
2. Σκοπός των Κ.Η.Δ.Κ. είναι η σταδιακή ένταξη των καταδίκων σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας. Τα κέντρα αυτά στελεχώνονται από ειδικευμένο προσωπικό.
3. Μέσα σε τρία έτη από την έναρξη της ισχύος του Κώδικα αυτού με **προεδρικά διατάγματα**, που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, εκδίδονται οι κανονισμοί λειτουργίας των θεσμών ημιελεύθερης διαβίωσης που προβλέπονται στα άρθρα 57 και επόμενα.

Άρθρο 74

[Αμοιβή εργασίας κρατουμένων]

1. Η εργασία των κρατουμένων, είτε παρέχεται στο κράτος ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, είτε σε ιδιώτες, αμείβεται **σύμφωνα με τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας που ισχύει για τους εργαζομένους γενικά**.
- Εάν η εργασία αυτή έχει χαρακτήρα κυρίως εκπαιδευτικό, η αμοιβή που παρέχεται μειώνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στον κανονισμό του καταστήματος.

[Γενικές αρχές]

1. Η τάξη και η πειθαρχία διασφαλίζεται από τα αρμόδια όργανα, χωρίς αυτό να συνεπάγεται μεγαλύτερους περιορισμούς από τους απαραίτητους για τη διατήρηση της ασφάλειας του καταστήματος κράτησης και χωρίς να θίγεται η αξιοπρέπεια των κρατουμένων. Για την άσκηση της τάξης και πειθαρχίας προβλέπονται αμοιβές για τις αξιόπαινες πράξεις και πειθαρχικές κυρώσεις για τα παραπτώματα.

[Αμοιβές]

1. Στους κρατούμενους απονέμονται αμοιβές για τη συμμετοχή τους στην εύρυθμη λειτουργία του καταστήματος. Οι αμοιβές αυτές περιλαμβάνουν ιδίως: α) απονομή βραβείων όπως: βιβλίων, εργαλείων και άλλων χρησίων αντικειμένων ή και χρηματικών επάθλων, β) γραπτό έπαινο, γ) άδεια ελεύθερου επισκεπτηρίου στους συγγενείς, δ) άδεια επισκεπτηρίου σε μη συγγενικά πρόσωπα και ε) δυνατότητα χρησιμοποίησης μουσικού οργάνου.

2.

[Παραπτώματα]

1. Παραπτώματα που επισύρουν πειθαρχική κύρωση κατά του υπαίτιου είναι πράξεις ή παραλείψεις που διατάρασσον την εύρυθμη λειτουργία ή θέτουν σε κίνδυνο την υγιεινή του καταστήματος.

2. Πειθαρχικά παραπτώματα είναι:

- α) Απειθεία ομαδική ή ατομική στις διαταγές του διοικητικού ή του φυλακτικού προσωπικού καθώς και άρνηση εκτέλεσης της πειθαρχικής κύρωσης που επιβλήθηκε.
- β) Ομαδικές **θορυβώδεις συγκεντρώσεις** χωρίς άδεια, **απειλητικές κραυγές**, θρασυότητα, στασιαστικές ενέργειες και συμμετοχή ή προτροπή σε κάποια από τις παραπάνω πράξεις.
- γ) Απόπειρα απόδρασης.
- δ) Συμμετοχή σε βιαιότητες, διαπληκτισμούς ή και συμπλοκές με άλλους κρατούμενους.
- ε) Άσκηση σε κρατούμενους βίας ή απειλής.
- στ) Ασελγείς πράξεις ή προτροπή για τέλεσή τους.
- ζ) Ψευδής απόπειρα αυτοκτονίας ή αυτοτραυματισμός ή κατάποση ξένων σωμάτων για αποφυγή ή επίτευξη μεταγωγής ή αποφυγή άλλης υποχρέωσης.
- η) Σκόπιμη φθορά ή καταστροφή υλικού του δημοσίου ή ατομικών ειδών άλλων κρατουμένων.
- θ) Διεξαγωγή απαγορευμένων παιχνιδιών.
- ι) Αθέμιτο κέρδος ή όφελος από είδη ατομικής χρήσης, από την εργασία ή την τροφή του ίδιου ή άλλων κρατουμένων, καθώς και ανταλλαγή ή εκχώρηση, χωρίς άδεια, χρημάτων ή άλλων απαγορευμένων από τον κανονισμό ειδών.
- ιβ) **Συκοφαντικές αναφορές, ανάρμοστη συμπεριφορά, κραυγές και θόρυβος, ύβρεις, βλασφημίες** σε βάρος του προσωπικού του καταστήματος, των συγκρατούμενων ή τρίτων προσώπων.
- ιγ) **Επικοινωνία ή απόπειρα επικοινωνίας** παρά τον πρόνομο και τον εσωτερικό κανονισμό, με οποιοδήποτε μέσο, **με κρατούμενο ή άλλα άτομα**, μέσα ή έξω από το κατάστημα.
- ιδ) Ρυπαρότητα του κρατουμένου ή του ατομικού κελιού ή θαλάμου καθώς και η ρύπανση εγκαταστάσεων ή κοινόχρηστων χώρων.
- ιε) Εγκατάλειψη του ατομικού κελιού ή του θαλάμου κατά τις ώρες της μεσημβρινής ή νυκτερινής κατάκλισης.

ρο σε 5 ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης. Η προσφυγή αυτή δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης. Η αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου μπορεί να καταργήσει την κύρωση που επιβλήθηκε.

Άρθρο 92

[Πειθαρχικές κυρώσεις γυναικών, ανηλίκων και υποδίκων]

1. Γυναίκες κρατούμενες δεν υποβάλλονται στην πειθαρχική κύρωση του περιορισμού κατά το στάδιο της εγκυμοσύνης και για δύο έτη μετά τη γέννηση του παιδιού, εφ' όσον αυτό παραμένει μαζί τους.
2. Ανηλικοί κρατούμενοι ηλικίας μέχρι δεκαεπτά ετών υποβάλλονται σε περιορισμό, το πολύ πέντε ημερών. Ανηλικοί της μετεφηβικής ηλικίας μεταγονται σε ειδική πτέρυγα σωφρονιστικού καταστήματος ενηλίκων, αν τούτο κριθεί αναγκαίο για το σωφρονισμό τους.
3. Ο πειθαρχικός περιορισμός των υποδίκων δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από πέντε ημέρες.
4. Οι πειθαρχικές κυρώσεις μπορούν να χριστούν από το όργανο που τις επέβαλε σε περιπτώσεις εορτών ή άλλων εξαιρετικών γεγονότων.

Άρθρο 93

[Μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού]

1. Μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού στα καταστήματα κράτησης διατάσσονται, όταν κινδυνεύει η τάξη και η ασφάλεια του καταστήματος από βίαιες ή άλλες ενέργειες κρατουμένου που στρέφονται εναντίον του ή κατ' άλλων.
Τα μέτρα αυτά είναι:
α) η χρήση χειροπεδών.

3. Η άσκηση ποινικής δίωξης δεν αποκλείει την επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων για την ίδια πράξη.

Άρθρο 88

[Πειθαρχικές κυρώσεις]

1. Οι πειθαρχικές κυρώσεις που επιβάλλονται στους κρατούμενους είναι μόνο οι ακόλουθες:
 - α) Προφορική επίληξη του διευθυντή παρούσα του αρχιφύλακα.
 - β) Στέρηση τηλεφωνικής επικοινωνίας ή αλληλογραφίας έως είκοσι ημέρες.
 - γ) Ελάττωση στο ήμισυ του κανονισμένου αριθμού επισκέψεων, για έναν το πολύ μήνα.
 - δ) Στέρηση των αμοιβών που αναφέρονται στο άρθρο 86 παρ. 1, περ. γ', δ' και ε'.
 - ε) Απαγόρευση επισκεπτηρίου το πολύ μέχρι δεκαπέντε ημέρες.
 - στ) Περιορισμός σε ειδικό κελλί από μία έως δέκα ημέρες, σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 38 παρ. 3 και 84 παρ. 6 του νόμου αυτού. Κατά την εκτέλεση της πειθαρχικής αυτής ποινής απαγορεύεται κάθε παραλαβή ή αγορά τροφίμων εκτός του καταστήματος. Επιτρέπεται η ανάγνωση εντύπων.
- «2. Οι πειθαρχικές κυρώσεις με στοιχεία α' και β' επιβάλλονται από το διευθυντή και οι υπόλοιπες από το πειθαρχικό συμβούλιο.

Άρθρο 90

[Διαδικασία]

7. Κατά της πειθαρχικής απόφασης που επιβάλλει περιορισμό σε ειδικό κελλί επιτρέπεται προσφυγή του κρατουμένου στο δικαστήριο εκτέλεσης ποινών το αργότε-

β) ο εγκλεισμός σε ειδικό κελλί,
 γ) η χρήση βραχείας ράβδου, υδραντλίας κι δακρυγό-
 νων αερίων.

Άρθρο 95

[Κέντρο προστασίας αποφυλακισζομένων -
 Μεταϊδρυματική αρωγή]

1. Ιδρύεται με προεδρικό διάταγμα **Κέντρο Προστασίας Αποφυλακισζομένων**, σκοπός του οποίου είναι να μερι-
 μνά για την **επαγγελματική αποκατάσταση**, να **βοηθεί**
οικονομικά και να **συμπαρίσταται στην ομαλή κοινωνική**
επανάταξη των αποφυλακισζομένων. Στελεχώνεται από
 υπαλλήλους του Υπουργείου Δικαιοσύνης με εξειδικευ-
 ση στην κοινωνική εργασία, στην ψυχολογία ή τον επαγ-
 γηματικό προσανατολισμό.

Για το σκοπό αυτόν συνεργάζεται με τον Οργανισμό
 Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), την τοπι-
 κή αυτοδιοίκηση (Ο.Τ.Α.), άλλους κοινωνικούς φορείς και
 εθελοντές.

2. Η παραπάνω μεταϊδρυματική αρωγή **παρέχεται μετά**
από αίτηση του αποφυλακισζομένου και πραγματοποιεί-
 ται από το Κέντρο Προστασίας Αποφυλακισζομένων
 (Κ.Π.Α.) σε συνεργασία με την κοινωνική υπηρεσία των
 καταστημάτων κράτησης. Περιλαμβάνει κυρίως:

α) εβδομαδιαία ή και συχνότερη προσωπική ή τηλεφωνι-
 κή επικοινωνία με τον απολυόμενο.
 β) προετοιμασία του οικογενειακού και εργασιακού πε-
 ριβάλλοντος.
 γ) εκούσια συμμετοχή σε κοινωνικοθεραπευτικές ομά-
 δες.

3. Η μεταϊδρυματική αρωγή δεν μπορεί να υπερβεί τα
δύο έτη.

Άρθρο 102

[Καθήκοντα διευθυντή]

2. Ο διευθυντής, μεταξύ των άλλων:

ζ) **στο τέλος κάθε έτους υποβάλλει στο Υπουργείο**
Δικαιοσύνης έκθεση για τη λειτουργία του καταστήμα-
 τος με τις προτάσεις του.

NΟΜΟΣ 3315/1955

[Περί συμπληρώσεως των περί Δικαστηρίων ανηλικών
 και μεταχειρίσεως ανηλικών κειμένων διατάξεων]

Άρθρον 2

Επί κατηγορουμένων εφήβων, κατά τας διατάξεις του
 Ποινικού Κώδικος, δύναται να διαταχθή προφυλάκις,
 εάν η τελεσθείσα πράξις απειλήται εν τω νόμω δια κα-
 θείξεως δέκα ετών και άνω, αδιαφόρως της διάρκειας
 των αντ' αυτής επιβαλλομένων μέτρων. Εν τη περιπτώ-
 σει ταύτη η **προφυλάκις εκτελείται, δια μεν τους μέ-**
χρι και του 15ου έτους εν Αναμορφωτικώ Καταστήμα-
τι, δια δε τους άνω του 15ου εν Σωφρονιστικώ τοιού-
τω, πάντοτε δε εν ιδιαίτεροις τμήμασι.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 1375/1973

[Περί συστάσεως και λειτουργίας Κοινωνικής Υπηρεσίας εις τας Φυλακας και τα Σωφρονιστικά και Αναμορφωτικά Καταστήματα Αγγλικών]

Άρθρον 2

[Σκοποί]

Σκοποί της Κοινωνικής Υπηρεσίας είναι:

- α) Η υποβοήθησις του έργου της εξατομικεύσεως της σωφρονιστικής ή αναμορφωτικής μεταχειρίσεως των κρατουμένων.
- β) Η προετοιμασία της κοινωνικής και επαγγελματικής αποκαταστάσεως αυτών.
- γ) Η συμπράτασις και προστατευτική επίβλεψις των υπ' όρον απολυομένων εκ των Φυλακών και των Σωφρονιστικών Καταστημάτων, ως και των επ' αδεία εξερχομένων εκ των Αναμορφωτικών Καταστημάτων Αγγλικών.
- δ) Η τήρησις στατιστικής περί της επιτευχθείσης αποκαταστάσεως των εκ των Φυλακών, Σωφρονιστικών και Αναμορφωτικών Καταστημάτων απολυομένων και περί του ύψους της υποτροπής.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 178/1980

[Περί του μέτρου του ευεργετικού υπολογισμού του χρόνου εργασίας των καταδικών]

Άρθρον μόνον

Το μέτρον του ευεργετικού υπολογισμού του χρόνου εργασίας των καταδικών των εκτιόντων ποινήν στερητικήν της ελευθερίας ανώτεραν των εξ μηνών, καθορίζεται ως ακολούθως:

- 1) Ως δύο ημέραι εκτιομένης ποινής, εκάστη ημέρα:
 - α) πάσης αγροτικής ή κτηνοτροφικής εργασίας εκτελουμένης εις Αγροτικήν Φυλακήν ή **Αγροτικών Σωφρονιστικών Κατάστημα Αγγλικών**.
 - β) πάσης εργασίας τεχνικής φύσεως εκτελουμένης εις εργαστήριον ή συνεργείον ως και εργασίας ηλεκτρολόγου, ελαιοχρωματιστού, υδροχρωματιστού κ.λπ. εκτελουμένης εις Αγροτικήν Φυλακήν ή **Αγροτικών Σωφρονιστικών Κατάστημα**.
 - γ) εργασίας εκτελουμένης εις το Υφαντουργείον και ραφείον της **Κεντρικής Φυλακής Γυναικών**.
 - δ) εργασίας εκτελουμένης εις αρτοποιείον ή στρωματοποιείον, οιασδήποτε Φυλακής ή **Σωφρονιστικού Καταστήματος**.
 - ε) οιασδήποτε εργασίας εκτελουμένης εις Σανατόριον Κρατουμένων.
 - στ) εργασίας μαγείρου προς παρασκευήν συσσιτίου των κρατουμένων εις οιαδήποτε Φυλακήν ή **Σωφρονιστικών Κατάστημα**.
 - ζ) εργασίας οικοδόμου εκτελουμένης εις οιαδήποτε Φυλακήν ή **Σωφρονιστικών Κατάστημα**.
- 2) Ως μία και τρία τέταρτα ημέρας εκτιομένης ποινής, εκάστη ημέρα:
 - α) πάσης εργασίας εκτελουμένης εις εργαστήριον ή συ-

νεργειών Φυλακής ή Σωφρονιστικού Καταστήματος, πλην των αναφερομένων εις την περίπτωση 1 υπό στοιχεία β, γ και δ.

β) εργασίας κουρέως, βοηθού μαγείρου, βοηθού αποθηκάρου, πλύντου, νοσοκόμου, ως και πάσης εργασίας τεχνικής φύσεως, ως ηλεκτρολόγου, υδραυλικού, ελαιοχρωματιστού, κηπουρού, εκτελουμένης εις οιαδήποτε Φυλακήν ή Σωφρονιστικόν Κατάστημα, πλην των αναφερομένων εις την περίπτωση 1 υπό στοιχεία β.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

I. Σύνταγμα της Ελλάδος [1975]: Άρθρα 5, 7, 26, 86, 96.

II. Ποινικός Νόμος [1834]: Άρθρα 81, 82, 83, 84, 85.

III. Ποινικός Κώδικας: Άρθρα 1, 14, 18, 42, 51, 52, 53, 54, 79, 83, 99, 100, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 360.

IV. Νόμος 1756/1988: Άρθρα 1, 4, 6, 7, 9, 13, 26.

V. Κώδικας Ποινικής Δικονομίας: Άρθρα 4, 7, 33, 37, 43, 113, 171, 239, 243, 249, 349, 489, 574.

VI. Αναγκαστικός Νόμος 2724/1940: Άρθρα 1, 2, 8.

VII. Νόμος 378/1976: Άρθρο 5.

VIII. Προεδρικό Διάταγμα: Άρθρα 8, 9, 10, 16, 19.

Πηγή: Χάιδου Α., 1988, σελ. 114-157

4. Απαγορεύονται ατομικά διοικητικά μέτρα που περιορίζουν σε οποιονδήποτε Έλληνα την ελεύθερη κίνηση ή εγκατάσταση στη Χώρα, καθώς και την ελεύθερη έξοδο και είσοδο σ' αυτή. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις ανάγκης, και μόνο για την πρόληψη αξιόποινων πράξεων, είναι δυνατόν να επιβληθούν τέτοια μέτρα, ύστερα από απόφαση ποινικού δικαστηρίου, όπως νόμος ορίζει. Σε κατεπείγουσα περίπτωση η απόφαση μπορεί να εκδοθεί και μετά τη λήψη του διοικητικού μέτρου, το αργότερο όμως μέσα σε τρεις ημέρες, διαφορετικά το μέτρο αίρεται αυτοδικαίως.

Άρθρο 7

1. Έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της. Ποτέ δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που προβλεπόταν κατά την τέλεση της πράξης.
2. Τα βασανιστήρια, οποιαδήποτε σωματική κάκωση, βλάβη υγείας, ή άσκηση ψυχολογικής βίας, καθώς και κάθε άλλη προσβολή της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας απαγορεύονται και τιμωρούνται, όπως νόμος ορίζει.
3. Η γενική, δήμευση απαγορεύεται. Θανατική ποινή για πολιτικά εγκλήματα δεν επιβάλλεται, εκτός αν είναι σύνθετα.
4. Νόμος ορίζει με ποιούς όρους το Κράτος παρέχει, ύστερα από δικαστική απόφαση, αποζημίωση σε όσους καταδικάστηκαν, προφυλακίστηκαν ή με άλλο τρόπο στερήθηκαν άδικα ή παράνομα την προσωπική τους ελευθερία.

Άρθρο 26

1. Η **νομοθετική** λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Παράρτημα: Νομοθετικά κείμενα

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ [1975]

Άρθρο 5

1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.
2. Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο.
- Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας.
3. Η **προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη**. Κανένας δεν καταδιώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλάσσεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος.

2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση.
3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού.

Άρθρο 89

1. Απαγορεύεται στους δικαστικούς λειτουργούς να παρέχουν κάθε άλλη μισθωτή υπηρεσία καθώς και να ασκούν οποιοδήποτε επάγγελμα.
2. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται στους δικαστικούς λειτουργούς να εκλέγονται μέλη της Ακαδημίας ή καθηγητές ή υψηλότες ανώτατων σχολών, καθώς και να μετέχουν σε ειδικά διοικητικά δικαστήρια και σε συμβούλια ή επιτροπές, εκτός από τα διοικητικά συμβούλια επιχειρήσεων και εμπορικών εταιριών.
3. Επιτρέπεται επίσης η ανάθεση διοικητικών καθηκόντων σε δικαστικούς λειτουργούς, είτε παράλληλα με την άσκηση των κύριων καθηκόντων τους είτε αποκλειστικά, για ορισμένο χρονικό διάστημα, όπως νόμος ορίζει.
4. Απαγορεύεται στους δικαστικούς λειτουργούς η συμμετοχή στην Κυβέρνηση.
5. Επιτρέπεται η συγκρότηση ένωσης δικαστικών λειτουργών, όπως νόμος ορίζει.

Άρθρο 96

1. Στα τακτικά ποινικά δικαστήρια ανήκει η τιμωρία των εγκλημάτων και η λήψη όλων των μέτρων που προβλέπουν οι ποινικοί νόμοι.
2. Μπορεί με νόμο: α) να ανατεθεί και σε αρχές που ασκούν αστυνομικά καθήκοντα η εκδίκαση αστυνομικών παραβάσεων που τιμωρούνται με πρόστιμο, β) να ανατεθεί σε αρχές αγροτικής ασφάλειας η εκδίκαση των σχε-

τικών με τους αγρούς πταισμάτων και των ιδιωτικών διαφορών που απορρέουν από αυτά.

Σ' αυτές τις δύο περιπτώσεις οι αποφάσεις που εκδίδονται υπόκεινται σε έφεση στο αρμόδιο τακτικό δικαστήριο, η οποία έχει ανασταλτική δύναμη.

3. Ειδικοί νόμοι ορίζουν τα σχετικά με **δικαστήρια ανηλίκων**, στα οποία επιτρέπεται να μην εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 93 παράγραφος 2 και 97. Οι **αποφάσεις** των δικαστηρίων αυτών **μπορεί να μην απαγγέλλονται δημόσια**.

4. Ειδικοί νόμοι ορίζουν:

α) Τα σχετικά με τα στρατοδικεία, ναυτοδικεία και αεροδικεία, στην αρμοδιότητα των οποίων δεν μπορεί να υπαχθούν ιδιώτες.

β) Τα σχετικά με το δικαστήριο λειών.

5. Τα δικαστήρια του στοιχείου α' της προηγούμενης παραγράφου συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, που περιβάλλονται με τις εγγυήσεις λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας του άρθρου 87 παρ. 1 του Συντάγματος. Για τις συνεδριάσεις και αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 ως 4 του άρθρου 93. Τα σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου αυτής, καθώς και ο χρόνος που θα αρχίσει η ισχύς τους, ορίζεται με νόμο.

ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ [1834]

Άρθρον 81

Δια να καταγνωσθή εις τινα ποινή ένεκεν αξιοτιμωρήτου

πράξεως, απαιτείται το να εμπορή να καταλογισθή εις αυτόν, ως εις ένοχον, η γενομένη πράξις.

ΝΕΑΡΑ ΗΛΙΚΙΑ

Άρθρον 82

Πράξις τις δεν εμπορεί να καταλογισθή εις παιδας μη συμπληρώσαντας τα δέκα έτη· σωφρονίζονται δε ούτοι κατ' οίκον παρά των προστατών των, χωρίς όμως να εξαιρήται και η αστυνομία από την συνέργειαν και επιτήρησιν.

Άρθρον 83

Εάν ο κατηγορούμενος συνεπλήρωσε μεν το δέκατον, αλλ' όχι εισέτι το δέκατον τέταρτον έτος της ηλικίας του, και αποφασισθή παρά του δικαστηρίου, ότι ενήργησεν άνευ διακρίσεως αθωούται.- Εις την αυτήν απόφασιν προσδιορίζεται, και εάν πρέπει ούτος να επιστραφή εις τους γονείς του ή να παραδοθή, χάριν της ανατροφής του, εις επανρθωτικόν τι κατάστημα· εις την τελευταίαν δε περίστασιν ορίζεται ακριβώς η διάρκεια της φυλάξεως, ήτις όμως δεν εκτείνεται υπέρ το συμπληρωθέν δέκατον όγδοον έτος της ηλικίας.

Άρθρον 84

Εάν εις την περίπτωσιν του προηγουμένου άρθρου αποφασισθή ότι ο κατηγορούμενος ενήργησε μετά διακρίσεως, τιμωρείται ως εφεξής:- 1) αντί του θανάτου ή των δια βίου δεσμών, με δεσμά πρόσκαιρα.- 2) αντί των προσκαίρων δεσμών με ειρκτήν.- 3) αντί της ειρκτής με φυλάκισιν.- 4) αντί της φυλακίσεως με κράτησιν μέχρι τριών μηνών.- 5) η κράτησις και η χρηματική ποινή ως

και το πρόστιμον, πρέπει να ελαττώνωνται κατά το ήμισυ της παρά του νόμου ωρισμένης ποινής.

Άρθρον 85

Μετά παρέλευσιν των δεκατεσσάρων ετών η νεανική ηλικία δεν χορηγεί καθ' εαυτήν κανέν δικαίωμα εις μετρίασιν της ποινής.

ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Άρθρο 1

[Καμιά ποινή χωρίς νόμο]

Ποινή δεν επιβάλλεται παρά μόνο για τις πράξεις εκείνες για τις οποίες ο νόμος την είχε ρητά ορίσει πριν από την τέλεσή τους.

Άρθρο 14

[Έννοια της αξιόποινης πράξης]

1. Έγκλημα είναι πράξη άδικη και καταλογιστή στο δρόστη της, η οποία τιμωρείται από το νόμο.
2. Στις διατάξεις των ποινικών νόμων ό όρος «πράξη» περιλαμβάνει και τις παραλείψεις.

Άρθρο 18

[Διαίρεση των αξιόποινων πράξεων]

Κάθε πράξη που τιμωρείται με την ποινή του θανάτου ή της κάθειρξης είναι κακούργημα. Κάθε πράξη που τιμωρείται με φυλάκιση ή με χρηματική ποινή ή με **περισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα** είναι πλημμέλημα. Κάθε πράξη που τιμωρείται με κράτηση ή πρόστιμο είναι πταίσμα.

Άρθρο 42

[Έννοια και ποινή της απόπειρας]

1. Όποιος, έχοντας αποφασίσει να εκτελέσει κακούργημα ή πλημμέλημα, επιχειρεί **πράξη που περιέχει τουλάχιστον αρχή εκτέλεσης**, τιμωρείται, αν το κακούργημα ή πλημμέλημα δεν ολοκληρώθηκε, με ποινή ελαττωμένη (άρθρο 83).
2. Αν το δικαστήριο κρίνει ότι η κατά την προηγούμενη παράγραφο ελαττωμένη ποινή δεν επαρκεί για να αποτρέψει τον υπαίτιο από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων, μπορεί να του επιβάλει την ίδια ποινή με αυτήν που ο νόμος προβλέπει για την ολοκληρωμένη πράξη, εκτός από την ποινή του θανάτου.
3. Το δικαστήριο μπορεί να κρίνει ατιμώρητη την απόπειρα πλημμελήματος για το οποίο ο νόμος προβλέπει ποινή φυλάκισης όχι ανώτερη από τρεις μήνες.

Άρθρο 51

[Ποινές στερητικές της ελευθερίας]

1. Ποινές στερητικές της ελευθερίας είναι η κάθειρξη, η φυλάκιση, ο **περισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα**.

μα, ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάστημα και η κράτηση.

2. Για τις πρόσκαιρες ποινές στερητικές της ελευθερίας, η ημέρα υπολογίζεται σε 24 ώρες, η εβδομάδα σε επτά ημέρες, ο μήνας και το έτος σύμφωνα με το ημερολόγιο που ισχύει.
3. Ο χρόνος της ποινής επιμετράται πάντοτε σε πλήρεις ημέρες, εβδομάδες, μήνες και έτη.

Άρθρο 52

[Κάθειρξη]

1. Η ποινή της κάθειρξης είναι ισόβια ή πρόσκαιρη και εκτελείται σε καταστήματα ή τμήματα καταστημάτων που προορίζονται αποκλειστικά γι' αυτήν.
2. Όταν ο νόμος δεν ορίζει ρητά ότι η επιβαλλόμενη κάθειρξη είναι ισόβια, αυτή είναι πρόσκαιρη.
3. Η διάρκεια της πρόσκαιρης κάθειρξης δεν υπερβαίνει τα είκοσι έτη ούτε είναι μικρότερη από πέντε έτη, με την επιφύλαξη των ορισμών του άρθρου 91 για την αόριστη κάθειρξη.

Άρθρο 53

[Φυλάκιση]

Η διάρκεια της φυλάκισης δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη, ούτε είναι μικρότερη από δέκα ημέρες.

Άρθρο 54

[Περισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα]

Τα όρια διάρκειας του περιορισμού των **εφήβων σε σωφρονιστικό κατάστημα** (άρθρο 127) είναι το ελάχιστο

πέντε έτη και το μέγιστο είκοσι, αν για την πράξη που τελέστηκε ο νόμος απειλεί ποινή στερητική της ελευθερίας ανώτερης από δέκα έτη ή θανατική ποινή· σε κάθε άλλη περίπτωση το ελάχιστο όριο διάρκειας είναι έξι μήνες και το μέγιστο δέκα έτη.

Άρθρο 79

[Δικαστική επιμέτρηση της ποινής]

1. Κατά την επιμέτρηση της ποινής στα όρια που διαγράφει ο νόμος το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη: α) τη βαρύτητα του εγκλήματος που έχει τελεστεί και β) την προσωπικότητα του εγκληματία.
2. Για την εκτίμηση της βαρύτητας του εγκλήματος το δικαστήριο αποβλέπει: α) στη βλάβη που προξένησε το έγκλημα ή τον κίνδυνο που προκάλεσε· β) στη φύση, στο είδος και στο αντικείμενο του εγκλήματος, καθώς επίσης σε όλες τις περιστάσεις χρόνου, τόπου, μέσων και τρόπου που συνόδευσαν την προπαρασκευή ή την εκτέλεσή του· γ) στην ένταση του δόλου ή στο βαθμό της αμέλειας του υπαιτίου.
3. Κατά την εκτίμηση της προσωπικότητας του εγκληματία το δικαστήριο σταθμίζει ιδίως το βαθμό της εγκληματικής διάθεσης που εκδήλωσε ο υπαίτιος κατά την πράξη. Για να τον διαγνώσει με ακρίβεια εξετάζει:
 - α) τα αίτια που τον ώθησαν στην εκτέλεση του εγκλήματος, την αφορμή που του δόθηκε και το σκοπό που επιδίωξε· β) το χαρακτήρα του και το βαθμό της ανώπτυξής του· γ) τις ατομικές και κοινωνικές περιστάσεις και την προηγούμενη ζωή του· δ) τη διαγωγή του κατά τη διάρκεια της πράξης και μετά την πράξη ιδίως τη μέτανοια που επέδειξε και την προθυμία του να επανορθώσει τις συνέπειες της πράξης του.
4. Στην απόφαση αναφέρονται ρητά οι λόγοι που δικαιολογούν την κρίση του δικαστηρίου για την ποινή που επέβαλε.

Άρθρο 83

[Λόγοι μείωσης της ποινής]

Όπου στο γενικό μέρος προβλέπεται ποινή ελαττωμένη χωρίς κανένα άλλο προσδιορισμό, η ποινή που πρέπει να επιβληθεί επιμετρείται ως εξής:

- α) Αντί για την ποινή του θανάτου ή της ισόβιας κάθειρξης επιβάλλεται πρόσκαιρη κάθειρξη τουλάχιστον 10 ετών·
- β) αντί για την ποινή της κάθειρξης πάνω από δέκα ετών επιβάλλεται κάθειρξη έως δώδεκα ετών ή φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών·
- γ) αντί για την ποινή της κάθειρξης έως δέκα ετών επιβάλλεται κάθειρξη έως έξι ετών ή φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους·
- δ) σε κάθε άλλη περίπτωση, ο δικαστής μειώνει την ποινή ελεύθερα έως το ελάχιστο όριο του είδους της ποινής·
- ε) αν ο νόμος προβλέπει αθροιστικά ποινή στερητική της ελευθερίας και ποινή χρηματική, μπορεί να επιβληθεί και μόνο αυτή η τελευταία.

Άρθρο 99

[Ποινές που αναστέλλονται και διάρκεια της αναστολής]

Αν κάποιος που δεν έχει έως τώρα καταδικαστεί αμετακλήτως σε στερητική της ελευθερίας ποινή για κακούργημα ή πλημμέλημα, καταδικαστεί σε τέτοια ποινή που δεν ξεπερνά τους δεκαοκτώ μήνες το δικαστήριο μπορεί στην απόφασή του να διατάξει να ανασταλεί η εκτέλεση της ποινής για ορισμένο διάστημα όχι κατώτερο από τρία και όχι ανώτερο από πέντε έτη.

Άρθρο 100

[Προϋποθέσεις για τη χορήγηση της αναστολής]

1. Η αναστολή της εκτέλεσης μπορεί να χορηγηθεί αν το δικαστήριο από την έρευνα των περιστάσεων κάτω από τις οποίες τελέστηκε η πράξη και ιδίως των αιτιών της, της προηγούμενης ζωής και του χαρακτήρα του καταδικασμένου κρίνει ότι η εκτέλεση της ποινής δεν είναι αναγκαία για να τον αποτρέψει από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων. Στην κρίση του αυτή το δικαστήριο πρέπει ακόμη να λαμβάνει υπόψη και τη διαγωγή του υπαίτιου μετά την πράξη και ιδίως τη μετανοία που έδειξε και την προθυμία του να επανορθώσει τις συνέπειες της πράξης του.
2. Οι λόγοι που δικαιολογούν την αναστολή της εκτέλεσης πρέπει να περιέχονται συγκεκριμένα στην απόφαση.
3. Το δικαστήριο μπορεί να εξαρτήσει την αναστολή από την προηγούμενη πληρωμή των δικαστικών εξόδων, της αποζημίωσης και της χρηματικής ικανοποίησης που επιδικάστηκαν σ' αυτόν που αδικήθηκε: μπορεί επίσης να ορίσει και προθεσμία για την εκπλήρωση αυτών των όρων.
4. Ο πρόεδρος, απαγγέλλοντας την απόφαση για αναστολή, γνωστοποιεί στον καταδικασμένο τους όρους υπό τους οποίους του παρέχεται.

ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΕΣ

Άρθρο 121

[Ορισμοί]

1. Στο κεφάλαιο αυτό με τον όρο ανήλικοι εννοούνται αυτοί που διατρέχουν από το 7ο έτος της ηλικίας τους έως το 17ο έτος συμπληρωμένο. Από αυτούς όσοι

έχουν ηλικία έως το 12ο έτος τους συμπληρωμένο ονομάζονται παιδιά, και οι υπόλοιποι έφηβοι.

2. Οι ανήλικοι υποβάλλονται σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ή σε ποινικό σφραγισμό σύμφωνα με τις διατάξεις των επόμενων άρθρων.

Άρθρο 122

[Αναμορφωτικά μέτρα]

1. Αναμορφωτικά μέτρα είναι: α) η επίπληξη του ανήλικου· β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανήλικου στους γονείς, τους επιτρόπους ή τους κηδεμόνες του· γ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανήλικου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε ιδρύματα ανηλικών ή σε ειδικούς επιμελητές ανηλικών· δ) η τοποθέτηση του ανήλικου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή και ιδιωτικό κατάστημα αγωγής.
2. Σε κάθε περίπτωση ως πρόθετο αναμορφωτικό μέτρο μπορούν να επιβληθούν και πρόσθετες υποχρεώσεις που αφορούν τον τρόπο ζωής του ανήλικου ή τη διαπαιδαγώγησή του.

Άρθρο 123

[Θεραπευτικά μέτρα]

1. Αν η κατάσταση του ανήλικου απαιτεί ιδιαίτερη με-
ταχείριση, ιδίως αν πάσχει από ψυχική ασθένεια ή άλλη νοσηρή διατάραξη των πνευματικών του λειτουργιών, ή είναι τυφλός, κωφάλαλος, επιληπτικός, ή του έχει γίνει έξη η χρήση οινόπνευματών ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις ή εμφανίζει ανώμαλη καθυστέρηση στην πνευματική και την ηθική του ανάπτυξη, το

δικαστήριο διατάσει την παραπομπή του σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα.

2. Τα θεραπευτικά μέτρα διατάσσονται ύστερα από προηγούμενη γνωμοδότηση ειδικού γιατρού.

3. Αν ο ανήλικος είναι χρήστης ναρκωτικών και ιδίως αν του έχει γίνει έξη η χρήση τους και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις, τα θεραπευτικά μέτρα διατάσσονται ύστερα από γνωμοδότηση σύμφωνα με το άρθρ. 13 παρ. 2.

4. Σε κάθε περίπτωση **συμμετοχής ανήλικου σε αξιόποινες πράξεις του νόμου αυτού** («εννοεί το ν. 1729/87») ή σε περίπτωση **συνάφειας** οιασδήποτε αξιόποινης πράξης ανήλικου σε αξιόποινες πράξεις του νόμου αυτού που τελέστηκε από ενήλικους, **η υπόθεση χωρίζεται πάντοτε ως προς τον ανήλικο.**

Άρθρο 124

[Μεταβολή ή άρση μέτρων]

1. Το δικαστήριο που δίκασε μπορεί **οποτεδήποτε να αντικαταστήσει τα αναμορφωτικά μέτρα που επέβαλε με άλλα**, αν το κρίνει αναγκαίο· αν τα μέτρα εκπληρώσαν το σκοπό τους, τα αίρει.

2. Το ίδιο μπορεί να πράξει και για τα **θεραπευτικά μέτρα**, ύστερα από προηγούμενη γνωμοδότηση ειδικού γιατρού.

3. Η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 4 εφαρμόζεται και σ' αυτό το άρθρο.

Άρθρο 125

[Διάρκεια μέτρων]

Τα **αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα** που επέβαλε

το δικαστήριο παύουν αυτοδικαίως όταν ο ανήλικος συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας.

Άρθρο 126

[Ανήλικοι ποινικά ανεύθυνοι]

1. Η αξιόποινη πράξη που τελέστηκε από παιδί **δεν καταλογίζεται σ' αυτό**· εφαρμόζονται μόνο **αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα**.

2. Ο έφηβος που τέλεσε αξιόποινη πράξη υποβάλλεται σε **αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα**, αν δεν υπάρχει περίπτωση να υποβληθεί σε **ποινικό σωφρονισμό** κατά τις διατάξεις του επόμενου άρθρου.

Άρθρο 127

[Ανήλικοι ποινικά υπεύθυνοι]

1. Αν το δικαστήριο ερευνώντας τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη και την όλη προσωπικότητα του δράστη κρίνει ότι είναι αναγκαίος ο **ποινικός σωφρονισμός του εφήβου** για να **συγκρατηθεί από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων**, τον καταδικάζει σε **περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα**.

2. Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται το ελάχιστο και το μέγιστο όριο της παραμονής του εφήβου στο κατάστημα μέσα στα όρια που προβλέπει το άρθρο 54.

3. Για την απόλυση του καταδικασμένου από το σωφρονιστικό κατάστημα, αφού λήξει το ελάχιστο όριο που καθορίζεται στην απόφαση και προτού λήξει το ανώτατο όριο, αποφασίζει το δικαστήριο με αίτηση της διεύθυνσης του καταστήματος ή με αίτηση του εισαγγελέα και αφού πάντοτε ακούσει και τη γνώμη της διεύθυνσης του καταστήματος.

Άρθρο 128

[Πταίσματα ανηλίκων]

Αν η πράξη που τέλεσε ο ανήλικος συνιστά πταίσμα, εφαρμόζονται μόνο τα αναμορφωτικά μέτρα του άρθρου 122, εκτός από την τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κατάστημα αγωγής.

Άρθρο 129

[Απόλυση υπό όρο]

1. Το δικαστήριο μπορεί με πρόταση της διεύθυνσης του καταστήματος ή του εισαγγελέα, να απολύει υπό όρο τον καταδικασμένο με σκοπό τη δοκιμασία του. Η απόλυση γίνεται πριν λήξει το ελάχιστο όριο που καθόρισε η απόφαση, αλλά πάντως αφού περάσουν τουλάχιστον έξι μήνες διαμονής στο κατάστημα και, αν έχει επιβληθεί περιορισμός τριών ετών και πάνω, αφού περάσει τουλάχιστον ένα έτος διαμονής.
2. Στην απόφαση για την απόλυση υπό όρο ορίζεται ο χρόνος της δοκιμασίας, που δεν μπορεί να είναι ούτε κατώτερος από δύο ούτε ανώτερος από πέντε έτη.
3. Στον καταδικασμένο μπορούν να επιβληθούν κατά τη διάρκεια του χρόνου της δοκιμασίας του οι υποχρεώσεις του άρθρου 122 παρά 2.
4. Αν ο απολυμένος δείχνει κατά το χρόνο της δοκιμασίας του κακή διαγωγή, το δικαστήριο με πρόταση της διεύθυνσης του καταστήματος, του εισαγγελέα ή αυτών που έχουν από το νόμο την επιμέλεια του ανηλίκου μπορεί να ανακαλέσει την υπό όρο απόλυση ή να παρατείνει το χρόνο της δοκιμασίας του έως πέντε έτη, αν ο χρόνος που είχε οριστεί ήταν μικρότερης διάρκειας. Σε περίπτωση ανάκλησης, ο χρόνος που διανύθηκε ελεύ-

θερα έξω από το κατάστημα δεν υπολογίζεται στη διάρκεια της ποινής.

5. Αν μετά την απόλυση περάσει ο χρόνος δοκιμασίας που όρισε η απόφαση χωρίς να γίνει ανάκληση, η ποινή θεωρείται ότι εκτίθηκε.
6. Αρμόδιο να αποφασίζει την απόλυση του καταδικασμένου βάσει αυτού του άρθρου, καθώς επίσης και βάσει της παρ. 3 του άρθρου 127, είναι το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων στο πλημμελειοδικείο του τόπου όπου εκτίεται ο περιορισμός.

Άρθρο 130

[Ανήλικοι που δικάζονται μετά τη συμπλήρωση του 17ου έτους]

1. Όταν ένας ανήλικος που βρισκόταν στην εφηβική ηλικία όταν ετέλεσε την πράξη εισάγεται σε δίκη μετά τη συμπλήρωση του 17ου έτους, το δικαστήριο μπορεί αντί για περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα να επιβάλει την ποινή που προβλέπεται για την πράξη που τελέστηκε ελαττωμένη σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 83· τούτο γίνεται αν το δικαστήριο κρίνει ότι αν και ο ποινικός σωφρονισμός του ανηλίκου είναι αναγκάιος, δεν είναι όμως πια σκόπιμος ο περιορισμός του σε σωφρονιστικό κατάστημα.
2. Οι ποινές στέρησης της ελευθερίας που επιβλήθηκαν σύμφωνα με τα παραπάνω δεν συνεπάγονται σε καμία περίπτωση τη στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων ή την παραπομπή σε κατάστημα εργασίας.
3. Κατά γενικό κανόνα οι κατάδικοι αυτοί κρατούνται χωριστά από άλλους ενήλικους καταδίκους.

Άρθρο 131

[Έναρξη εκτέλεσης της απόφασης μετά τη συμπλήρωση του 17ου έτους]

1. Αν ο καταδικασμένος σε περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα συμπλήρωσε το 17ο έτος της ηλικίας του πριν αρχίσει η εκτέλεση της απόφασης, το δικαστήριο που δίκασε μπορεί, αν κρίνει ότι ο περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα δεν είναι πια σκόπιμος, να τον αντικαταστήσει με την ποινή του προηγούμενου άρθρου.
2. Αν ο καταδικασμένος συμπλήρωσε το 21ο έτος της ηλικίας του, η αντικατάσταση του περιορισμού κατά την παράγραφο 1 είναι υποχρεωτική.
3. Οι παράγραφοι 2 και 3 του προηγούμενου άρθρου ισχύουν και στις περιπτώσεις του άρθρου αυτού.

Άρθρο 132

[Συρροή]

1. Αν ο κρατούμενος σε σωφρονιστικό κατάστημα διαπράξει αξιόποινη πράξη πριν συμπληρώσει το 17ο έτος της ηλικίας του, ή αν συντρέξει άλλη περίπτωση συρροής κατά το άρθρο 97, το δικαστήριο επαυξάνει το ελάχιστο και το μέγιστο όριο παραμονής του ανηλίκου στο κατάστημα, που τα είχε καθορίσει στην προηγούμενη απόφασή του.
2. Αν ο κρατούμενος σε σωφρονιστικό κατάστημα διαπράξει αξιόποινη πράξη μετά τη συμπλήρωση του 17ου έτους της ηλικίας του: α) αν η ποινή που προσδιορίστηκε για την πράξη αυτή είναι πρόσκαιρη κάθειρξη, το δικαστήριο επιβάλλει συνολική ποινή κάθειρξης επαυξημένη· η επαύξηση της κάθειρξης δεν μπορεί να είναι καλύτερη από το μισό του κατώτατου ορίου του περιορισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα που καθόρισε η από-

φαση του δικαστηρίου· κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 94 παρ. 1· β) αν η ποινή που επιβλήθηκε για τη νέα πράξη είναι ηπιότερη από την πρόσκαιρη κάθειρξη, το δικαστήριο επαυξάνει το κατώτατο και ανώτατο όριο του περιορισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα που καθορίστηκε στην προηγούμενη απόφαση, όχι όμως πέρα από το ανώτατο όριο περιορισμού το οποίο ορίζεται στο άρθρο 54.

Άρθρο 133

[Εγκληματίες μετεφηβικής ηλικίας]

Αν κάποιος κατά το χρόνο που τελέστηκε η πράξη, έχει συμπληρωμένο το 17ο, όχι όμως και το 21ο έτος της ηλικίας του, το δικαστήριο μπορεί να του επιβάλει ποινή ελαττωμένη (άρθρο 83). Σε μια τέτοια περίπτωση εφαρμόζονται και εδώ οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 130.

Άρθρο 360

[Παραμέληση της εποπτείας ανηλίκου]

1. Όποιος, ενώ έχει υποχρέωση εποπτείας ανηλίκου νεότερου από δεκαεπτά ετών, παραλείπει να τον παρεμποδίσει από την τέλεση αξιόποινης πράξης ή από το να επιδίδεται στην πορνεία, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους, αν δεν συντρέχει περίπτωση να τιμωρηθεί αυστηρότερα με άλλη διάταξη.
2. Όποιος από αμέλεια γίνεται υπαίτιος της παράλειψης της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών μηνών.
3. Η ποινή της παρ. 1 επιτείνεται σε φυλάκιση μέχρι δύο ετών και της παρ. 2 σε φυλάκιση μέχρι έξι μηνών, αν υπαίτιοι της παράλειψης έγιναν γονείς, επιτροποί ή

κηδεμόνες υπό την υπεύθυνη επιμέλεια των οποίων έχει τεθεί ο ανήλικος σύμφωνα με το άρθρο 122 αυτού του Κώδικα.

4. Αν η πράξη που τέλεσε ο ανήλικος είναι πταίσμα, το δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει από κάθε ποινή τον υπαίτιο της παράλειψης των παρ. 1-3.

ΝΟΜΟΣ 1756/1988

[Κώδικας οργανισμού

δικαστηρίων και κατάσταση δικαστικών λειτουργιών]

Άρθρο 1

[Έκταση εφαρμογής]

Οι ρυθμίσεις του τμήματος αυτού διέπουν:

α. Τα πολιτικά και ποινικά δικαστήρια (Άρειο Πάγο, εφετεία, μικτά ορκωτά δικαστήρια, **δικαστήρια ανήλικων**, πλημμελειοδικεία, πρωτοδικεία, ειρηνοδικεία και πταισματοδικεία).

β. Τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια (εφετεία και πρωτοδικεία) και τη γενική επιτροπεία των δικαστηρίων αυτών.

Άρθρο 4

[Συγκρότηση των δικαστηρίων - τμήματα]

1. Τα πολιτικά - ποινικά δικαστήρια συγκροτούνται ως εξής: α. το ειρηνοδικείο και το πταισματοδικείο, από πρωτοδίκη, β. το μονομελές πρωτοδικείο ή πλημμελειοδικείο, από πρόεδρο πρωτοδικών ή πρωτοδίκη.

γ. το πολυμελές πρωτοδικείο ή τριμελές πλημμελειοδικείο, από πρόεδρο πρωτοδικών και δύο πρωτοδίκες,

δ. το τριμελές εφετείο (πολιτικό ή ποινικό), από πρόεδρο εφετών και δύο εφέτες,

ε. το πενταμελές εφετείο (πολιτικό ή ποινικό) από πρόεδρο εφετών και τέσσερις εφέτες,

στ. το **μονομελές δικαστήριο ανήλικων**, από το δικαστή ανήλικων.

ζ. το τριμελές δικαστήριο ανήλικων, από το δικαστή ανήλικων και δύο νεότερους του, αν είναι δυνατό, πρωτοδίκες.

η. το εφετείο ανήλικων, από τον εφέτη ανήλικων και δύο νεότερους του αν είναι δυνατόν, εφέτες.

θ. το μικτό ορκωτό δικαστήριο, από πρόεδρο πρωτοδικών, δύο πρωτοδίκες και τέσσερις ενόρκους,

ι. το μικτό ορκωτό εφετείο, από πρόεδρο εφετών, δύο εφέτες και τέσσερις ενόρκους. Οι ένορκοι εκλέγονται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 379 - 400 του κώδικα ποινικής δικονομίας.

2. Τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια συγκροτούνται ως εξής:

α. το μονομελές διοικητικό πρωτοδικείο, από πρόεδρο πρωτοδικών ή πρωτοδίκη, ειδικώς τα αυτοτελή μονομελή πρωτοδικεία συγκροτούνται από πρωτοδίκη,

β. το τριμελές διοικητικό πρωτοδικείο, από πρόεδρο πρωτοδικών και δύο πρωτοδίκες,

γ. το τριμελές διοικητικό εφετείο από πρόεδρο εφετών και δύο εφέτες,

δ. το πενταμελές διοικητικό εφετείο, από πρόεδρο εφετών και τέσσερις εφέτες.

3. Κατά τις συνεδριάσεις των πολυμελών δικαστηρίων προεδρεύει ο ανώτερος κατά βαθμό ή, αν δεν υπάρχει ή κωλύεται, ο αρχαιότερος δικαστής.

4. Στις συνεδριάσεις των πολιτικών δικαστηρίων μπορεί, όπου ορίζει ο κώδικας πολιτικής δικονομίας, να παρίσταται ο αρμόδιος εισαγγελέας, ο οποίος αναπτύσσει τη γνώμη του τελευταίος, εκτός αν είναι διάδικος. Στις

συνεδριάσεις των ποινικών δικαστηρίων παρίσταται υποχρεωτικώς ο αρμόδιος εισαγγελέας. Στο πλαίσιο του δικείου παρίσταται ο αρμόδιος δημόσιος κατηγορός, μπορεί όμως να παρίσταται και ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών ή ο νόμιμος αναπληρωτής του.

5. Τα δικαστήρια, αν το επιτρέπει ο αριθμός των δικαστών που υπηρετούν σ' αυτά, διαιρούνται σε τμήματα. Σχετική γνωστοποίηση γίνεται στο χώρο των ανακαινώσεων.

Άρθρο 6

[Αδυναμία συγκρότησης]

1. **Αν για οποιοδήποτε λόγο είναι αδύνατη η συγκρότηση:**

α. του ειρηνοδίκειου ή του πταιματοδίκειου, ο πρόεδρος πρωτοδικών ή ο δικαστής που διευθύνει το πρωτοδικείο παραγγέλλει να μεταβεί για τη σύνθεση ορισμένων δικασίμων άλλος δικαστής της περιφέρειας του πρωτοδικείου,

β. του πρωτοδικείου, του πλημμελειοδικείου, του δικαστηρίου ανηλίκων ή του μικτού ορκωτού δικαστηρίου, ο πρόεδρος εφετών ή ο δικαστής που διευθύνει το εφετείο παραγγέλλει να μεταβούν για τη σύνθεση ορισμένων δικασίμων όσοι πρωτοδικές χρειάζονται, από αυτούς που υπηρετούν στα πρωτοδικεία της περιφέρειας του εφετείου,

γ. των εφετείων, των εφετείων ανηλίκων και των μικτών ορκωτών εφετείων Δωδεκανήσου, Κέρκυρας, Ιωννίνων, Ναυπλίου, Πατρών, Κρήτης, Αιγαίου, Λάρισας και Θράκης, ο δικαστής που διευθύνει το εφετείο: αα. των Αθηνών, για τα πέντε πρώτα (εφετεία, εφετεία ανηλίκων και μικτά ορκωτά εφετεία),

ββ. του Πειραιά, για τα δύο αμέσως επόμενα και

γγ. της Θεσσαλονίκης, για τα δύο τελευταία, παραγγέλλει να μεταβούν από το εφετείο για τη σύνθεση

ορισμένων δικασίμων όσοι εφέτες χρειάζονται.

2. **Αν η αδυναμία εμφανιστεί στο πρόσωπο του εισαγγελέα του δικαστηρίου, ο εισαγγελικός λειτουργός που διευθύνει την εισαγγελία εφετών παραγγέλλει να μεταβεί για την αναπλήρωσή του και για ορισμένη δικάσιμη:**

α. αντεισαγγελέας πρωτοδικών, αν πρόκειται για πλημμελειοδικείο ή δικαστήριο ανηλίκων,

β. εισαγγελέας πρωτοδικών, αν πρόκειται για μικτό ορκωτό δικαστήριο,

γ. εισαγγελέας ή αντεισαγγελέας εφετών, αν πρόκειται για εφετείο ανηλίκων ή μικτό ορκωτό εφετείο.

3. **Αν για οποιοδήποτε λόγο είναι αδύνατη η συγκρότηση διοικητικού δικαστηρίου, η αναπλήρωση γίνεται ως εξής:**

α. Οι εφέτες αναπληρώνονται από εφέτες άλλου εφετείου και

β. οι πρωτοδικές ή πάρεδροι, από πρωτοδικές ή πάρεδρους άλλου πρωτοδικείου της ίδιας εφετειακής περιφέρειας.

Οι αναπληρωτές ορίζονται για κάθε συνεδρίαση:

αα. οι εφέτες, με πράξη του γενικού επιτρόπου της επικρατείας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων,

ββ. οι πρωτοδικές ή πάρεδροι, με πράξη του οικείου προέδρου εφετών ή του δικαστή που διευθύνει το οικείο εφετείο. Σε περίπτωση αδυναμίας ορισμού δικαστή περιφέρειας άλλου εφετείου με πράξη του γενικού επιτρόπου της επικρατείας.

4. **Αν για οποιοδήποτε λόγο δεν είναι δυνατή η συγκρότηση δικαστηρίου με αναπλήρωση δικαστών, σύμφωνα με όσα ορίζονται στις προηγούμενες παραγράφους, εφαρμόζονται οι οικείες δικονομικές διατάξεις που προβλέπουν την παραπομπή των υποθέσεων για την εκδίκαση από άλλο ισόβαθμο δικαστήριο.**

5. **Αν προβλέπεται ότι η δίκη σε πολυμελές δικαστήριο θα διαρκέσει πολύ χρόνο, μπορεί να οριστεί και άλλος δικαστής ως συμπάρεδρο μέλος του, σύμφωνα με τη**

διαδικασία που προβλέπεται για τη συγκρότηση του δικαστηρίου αυτού. Ο δικαστής αυτός αναπληρώνει μέλος του δικαστηρίου στην περίπτωση κωλύματός του κατά τη διάρκεια της δίκης. Συμμετέχει στη διαδικασία, όχι όμως και στη δίασκηψη, εκτός αν έγινε αναπλήρωση. Αν κωλυθεί ο πρόεδρος, προεδρεύει ο αρχαιότερος από τους άλλους δικαστές.

Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται αναλόγως και για τον εισαγγελέα του δικαστηρίου.

Άρθρο 7

[Γραμματέας]

1. Για τη νόμιμη συγκρότηση του δικαστηρίου απαιτείται κατ' αρχήν η παρουσία του **γραμματέα** του, εκτός όπου ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Αν όμως δεν υπάρχει ή για οποιοδήποτε λόγο απουσιάζει ή κωλύεται ο γραμματέας και ο νόμιμος αναπληρωτής του, τηρείται η διαδικασία ανάθεσης των καθηκόντων του γραμματέα του άρθρου 10 παράγρ. 6.

2. Στις διασκέψεις των δικαστηρίων δεν χρειάζεται η παρουσία γραμματέα, εκτός αν το δικαστήριο την κρίνει αναγκαία.

Άρθρο 9

[Σχέση δικαστικών και αστυνομικών αρχών]

1. Τα όργανα που ασκούν γενικά ή ειδικά αστυνομικά καθήκοντα υποχρεούνται:

- α) να εκτελούν αμέσως και απροφασίστως τις παραγγελίες των δικαστικών αρχών και να παρέχουν τη βοήθειά τους σ' αυτές,
- β) να διευκολύνουν τους δικηγόρους στην άσκηση του λειτουργημάτων τους.

2. Υποχρέωση συνδρομής έχουν και τα όργανα των ενόπλων δυνάμεων.

3. Η υπαίτια παράβαση των υποχρεώσεων του εδαφίου α' της παραγράφου 1 συνιστά πειθαρχικό αδίκημα και τιμωρείται κατά το πειθαρχικό δίκαιο του σώματος στο οποίο ανήκει το όργανο.

4. Ο εισαγγελέας πρωτοδικών του τόπου της υπηρεσίας του αστυνομικού οργάνου ενεργεί στις περιπτώσεις της προηγούμενης παραγράφου τις αναγκαίες ανακριτικές πράξεις για τη βεβαίωση του αδικήματος και ασκεί την πειθαρχική δίωξη.

5. Πειθαρχική δικαιοδοσία ασκούν τα συμβούλια του πλημμελειοδικείου και του εφετείου σε πρώτο και δεύτερο βαθμό αντίστοιχα.

6. Ο εισαγγελέας του συμβουλίου που εξέδωσε την απόφαση επιμελείται την εκτέλεσή της.

7. Τυχόν κενά της εφαρμοστέας πειθαρχικής νομοθεσίας, συμπληρώνονται από την αντίστοιχη νομοθεσία των δικαστικών υπαλλήλων.

Άρθρο 13

[Δικαστικά συμβούλια]

1. Τα δικαστικά συμβούλια συγκροτούνται, όπως τα αντίστοιχα δικαστήρια:

- α. Του πρωτοδικείου και του πλημμελειοδικείου (άρθρο 4 παρ. 1 περίπτ. γ'),
- β. του διοικητικού πρωτοδικείου (άρθρο 4 παρ. 2 περίπτ. β'),
- γ. του εφετείου (άρθρο 4 παρ. 1 περίπτ. δ' και ε'),
- δ. του διοικητικού εφετείου (άρθρο 4 παρ. 2 περίπτ. γ' και δ'),
- ε. του Αρείου Πάγου (άρθρο 23).

Οι διατάξεις των άρθρων 485 παρ. 1 του κώδικα ποινικής δικονομίας και 565 παρ. 2 του κώδικα ποινικής δικονομίας δεν θίγονται.

Το συμβούλιο του Αρείου Πάγου του άρθρου 529 του κώδικα ποινικής δικονομίας συγκροτείται από τον πρόεδρό του και δύο αρεοπαγίτες.

2. Στα δικαστικά συμβούλια παρίσταται όπου προβλέπεται από το νόμο και ο αρμόδιος εισαγγελέας, ο οποίος αναπτύσσει την πρότασή του και αποχωρεί.

Άρθρο 26

[Ανακριτές και δικαστές ανηλίκων]

1. Ανακριτές και δικαστές ανηλίκων στα πλημμελειοδικεία ορίζονται για μια διετία ένας ή περισσότεροι πρωτοδικές με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του προέδρου πρωτοδικών και πρόταση του οικείου εισαγγελέα εφετών. Με την ίδια διαδικασία ορίζεται ο ανακριτής και ο δικαστής ανηλίκων του εφετείου.

2. Σε υποθέσεις επείγουσες ή που απαιτούν ιδιαίτερη ή μακρόχρονη έρευνα, ο πρόεδρος πρωτοδικών μπορεί, με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα εφετών, να ορίσει επίκουρο ανακριτή έναν ή περισσότερους πρωτοδικές προκειμένου να βοηθηθεί ο ανακριτής αν αυτός το ζητήσει.

3. Δικαστής ανηλίκων ορίζεται κατά προτίμηση όποιος έχει ειδικές γνώσεις ή είναι γλωσσολογικής.

Σε όσα δικαστήρια έχει συγκροτηθεί ποινικό τμήμα, ως ανακριτές, ως επίκουροι ανακριτές και ως δικαστές ανηλίκων ορίζονται δικαστές του τμήματος. Ένας ή περισσότεροι από τους ανακριτές ορίζονται και ανακριτές ανηλίκων.

Αν ο κατηγορούμενος ή ένας από τους κατηγορουμένους είναι ανήλικος, την ανάκριση ενεργεί ο ανακριτής ανηλίκων.

4. Αν δεν υπάρχει, απουσιάζει ή κωλύεται ή έπαψε να υπηρετεί ο ανακριτής και δεν μπορεί άλλος ανακριτής να τον αναπληρώσει, ο δικαστής που διευθύνει το

πρωτοδικείο ορίζει ως ανακριτή έναν πρωτοδική για διάστημα που δεν μπορεί να υπερβεί τους έξι μήνες.

5. Αν συντρέχει επείγουσα ανάγκη, ανακριτικά καθήκοντα εκτελεί και ο πρόεδρος πρωτοδικών.

6. Ο ανακριτής και ο δικαστής των ανηλίκων ασκούν τα καθήκοντά τους και μετά τη συμπλήρωση της διετίας μέχρι την αντικατάστασή τους.

Πριν από την πάροδο της διετίας απαλλάσσονται από τα καθήκοντά τους με τη διαδικασία της παραγράφου 1, αν συντρέχει σπουδαίος λόγος.

Η θητεία του ανακριτή και του δικαστή ανηλίκων μπορεί ν' ανανεωθεί για μια ακόμη διετία.

ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Άρθρο 4

[Δικαστήρια των πλημμελειοδικών]

(Καταργήθηκε από την περίπτωση ζ' του άρθρου 113 του ν. 1756/1988)

1. Κάθε δικαστήριο πρωτοδικών είναι ταυτόχρονα και δικαστήριο πλημμελειοδικών.

2. Στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων των πλημμελειοδικών ανήκει: α) η ανάκριση ανακριτές διορίζονται ένας ή περισσότεροι πλημμελειοδικές σύμφωνα με τις διατάξεις του οργανισμού των δικαστηρίων· σε έναν από τους ανακριτές που ορίζεται ειδικά γι' αυτό το σκοπό, ανατίθεται η ανάκριση κατά ανηλίκων (άρθρο 7)· β) η άσκηση της εξουσίας του δικαστικού συμβουλίου.

Άρθρο 7

[Δικαστήρια ανηλίκων]

(Καταργήθηκε από την περίπτωση ζ' του άρθρου 113 του ν. 1756/1988)

1. Το **μονομελές** δικαστήριο ανηλίκων συγκροτείται από έναν πρωτοδική σε κάθε πρωτοδικείο, ο οποίος ορίζεται μαζί με έναν αναπληρωτή για δύο χρόνια, με απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου και μετά πρόταση του Υπουργού της Δικαιοσύνης προτιμώνται όσοι έχουν ειδικές γνώσεις και γνωρίζουν, αν είναι δυνατόν, μία από τις γλώσσες αγγλική, γαλλική, γερμανική ή ιταλική.
2. Η θητεία των δικαστών ανηλίκων μπορεί να ανανεώνεται με τον ίδιο τρόπο, πάντοτε όμως με τη συναίνεσή τους. Κατά τη διάρκεια της θητείας τους επιτρέπεται η αντικατάστασή τους με τον ίδιο πάλι τρόπο, μετά όμως σύμφωνη και ειδικά αιτιολογημένη γνώμη του προέδρου και του εισαγγελέα εφετών.
3. Το **τριμελές** δικαστήριο ανηλίκων συγκροτείται από το δικαστή ανηλίκων που αναφέρεται στην παράγραφο 1 και από δύο πλημμελειοδίκες, που ορίζονται από τον πρόεδρο πρωτοδικών. Στο δικαστήριο αυτό προεδρεύει, αν είναι δυνατόν, ο δικαστής ανηλίκων. Το **εφετείο** ανηλίκων συγκροτείται από έναν εφέτη και έναν αναπληρωτή του, που ορίζονται σε κάθε εφετείο σύμφωνα με όσα αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου αυτού, και από δύο άλλους εφέτες, που ορίζονται ως δικαστές ανηλίκων από τον πρόεδρο των εφετών. Στο δικαστήριο αυτό προεδρεύει, αν είναι δυνατόν, ο εφέτης δικαστής ανηλίκων. Η παράγραφος 2 του άρθρου 9 εφαρμόζεται και στην περίπτωση αυτή.
4. Η δικαιοδοσία των δικαστηρίων ανηλίκων ορίζεται στο άρθρο 113.

Άρθρο 33

[Γενικοί ανακριτικοί υπάλληλοι]

1. Η προανάκριση και η προκαταρκτική εξέταση (άρθρο 31 παρ. 1 στοιχ. α και β) γίνονται ύστερα από παραγγελία του εισαγγελέα πλημμελειοδικών και υπό τη διεύθυνσή του: α) από τους πταιματοδίκες και ειρηνοδίκες· β) από τους βαθμοφόρους της χωροφυλακής που έχουν βαθμό τουλάχιστον υπενωμοτάρχη· και γ) από τους αστυνομικούς υπαλλήλους που έχουν βαθμό τουλάχιστον αρχιφύλακα.
- («Στις περιπτώσεις β' και γ' θα πρέπει, μετά την ενοποίηση της Ελληνικής Χωροφυλακής και της Αστυνομίας Πόλεων με το ν. 1481/1984, να νοούνται οι αξιωματικοί και υπαξιωματικοί της Ελληνικής Αστυνομίας»)
2. Αν οι παραπάνω δεν υπάρχουν ή έχουν κώλυμα και έως ότου αναλάβουν την προανάκριση, αν υπάρχει κίνδυνος από την αναβολή, η προανάκριση γίνεται από τον πρόεδρο ή το γραμματέα της κοινότητας.
3. Στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος προανάκριση ενεργεί και ο ανακριτής. Την προανάκριση κατά των ανηλίκων μπορεί να την ενεργεί ο ειδικός ανακριτής ανηλίκων (άρθρο 4 παρ. 2α).
- («Το άρθρο 4 ΚΠΔ καταργήθηκε από την περίπτωση ζ' του άρθρου 113 του ν.1756/1988 για τον Κώδικα οργανισμού δικαστηρίων και την κατάσταση δικαστικών λειτουργών»)

Άρθρο 37

[Υποχρέωση για την ανακοίνωση αξιόποινης πράξης]

1. Οι ανακριτικοί υπάλληλοι οφείλουν να ανακοινώσουν χωρίς χρονотριβή στον αρμόδιο εισαγγελέα ο,τιδήποτε πληροφορούνται με κάθε τρόπο για αξιόποινη πράξη που διώκεται αυτεπαγγέλτως.

2. Οι υπόλοιποι δημόσιοι υπάλληλοι, καθώς και εκείνοι στους οποίους ανατέθηκε προσωρινά δημόσια υπηρεσία, έχουν την ίδια υποχρέωση για τις αξιόποινες πράξεις της παρ. 1, αν πληροφορήθηκαν γι' αυτές κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.
3. Η ανακοίνωση γίνεται γραπτώς και πρέπει να περιέχει όλα τα στοιχεία που υπάρχουν και αφορούν την αξιόποινη πράξη, τους δράστες και τις αποδείξεις.

Άρθρο 43

[Έναρξη ποινικής δίωξης]

1. Ο εισαγγελέας, όταν λάβει τη μήνυση ή την αναφορά, είναι υποχρεωμένος να κινήσει ποινική δίωξη, παραγγέλλοντας ανάκριση ή προανάκριση ή εισάγοντας την υπόθεση με απευθείας κλήση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, στις περιπτώσεις που η εισαγωγή αυτή επιτρέπεται. Αν όμως η μήνυση ή η αναφορά δεν στηρίζεται στο νόμο ή είναι προφανώς αβάσιμη στην ουσία της ή ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης, την αρχειοθετεί και υποβάλλει αντίγραφο στον εισαγγελέα εφετών, αναφέροντας τους λόγους που τον οδήγησαν να μην κινήσει ποινική δίωξη. Ο εισαγγελέας εφετών έχει δικαίωμα να διατάξει τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών να κινήσει ποινική δίωξη.
2. Επίσης ο εισαγγελέας έχει το δικαίωμα να ενεργήσει προκαταρκτική εξέταση είτε προσωπικά είτε με κάποιον από τους ανακριτικούς υπαλλήλους που αναφέρονται στο άρθρο 33 παρ. 1 και 2 και στο άρθρο 34, για να κρίνει αν πρέπει να κινήσει ποινική δίωξη ή, αντίθετα, να θέσει τη μήνυση ή την αναφορά στο αρχείο (άρθρο 31 παρ. 1 στοιχ. α).

Άρθρο 113

[Δικαστήριο ανηλίκων]

1. Τα δικαστήρια ανηλίκων δικάζουν τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλίκους ηλικίας από δώδεκα έως και 17 ετών, με τις παρακάτω διακρίσεις:
- A. Το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει:
- α) τις πράξεις που τελούνται από ανηλίκους, εκτός από εκείνες που δικάζονται από το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων· β) τα πταίσματα που τελούνται από ανηλίκους στην έδρα του πρωτοδικείου και γ) τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταιματοδικείου για ανηλίκους. Το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων επιβάλλει επίσης τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα που ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα εναντίον των παιδιών που τελούν αξιόποινες πράξεις.
- B. Το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλίκους, για τις οποίες η ποινή περιορισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα που πρέπει να επιβληθεί σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα είναι τουλάχιστον πέντε ετών.
- Γ. Το εφετείο ανηλίκων δικάζει τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των τριμελών δικαστηρίων ανηλίκων που λειτουργούν στα πλημμελειοδικεία.
- Η παρ. 2 του άρθρου 9 εφαρμόζεται και εδώ.
2. Το άρθρο 119 εφαρμόζεται ανάλογα στις περιπτώσεις των εδαφίων Α' και Β' της προηγούμενης παραγράφου.

Άρθρο 171

[Απόλυτη ακυρότητα]

Ακυρότητα που λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υπόψη από το δικαστήριο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Άρειο Πάγο ακόμη προκαλείται:

1. Αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις που καθορίζουν: α) τη **σύνθεση** του δικαστηρίου, σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις του οργανισμού δικαστηρίων και του νόμου περί μικτών ορκωτών δικαστηρίων για ακυρότητα εξαιτίας κακής σύνθεσής του· β) την κίνηση της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα και την υποχρεωτική συμμετοχή του στη διαδικασία στο ακροατήριο και σε πράξεις της διαδικασίας που ορίζονται στο νόμο· γ) την αναστολή της ποινικής δίωξης σε όσες περιπτώσεις την επιβάλλει υποχρεωτικά ο νόμος· δ) την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχονται, στις περιπτώσεις και με τις διατυπώσεις που επιβάλλει ο νόμος.

2. Αν ο πολιτικός ενάγων παρέστη παράνομα στη διαδικασία του ακροατηρίου.

Άρθρο 239

[Σκοπός της ανάκρισης]

1. Σκοπός της ανάκρισης είναι η συλλογή των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων για να βεβαιωθεί η τέλεση εγκλήματος και να αποφασιστεί αν πρέπει να εισαχθεί κάποιος σε δίκη γι' αυτό.

2. Κατά την ανάκριση γίνεται καθετί που μπορεί να βοηθήσει την εξακρίβωση της αλήθειας, εξετάζεται και βεβαιώνεται αυτεπαγγέλτως όχι μόνο η ενοχή, αλλά και η αθωότητα του κατηγορουμένου, καθώς και κάθε στοιχείο που αφορά την προσωπικότητά του και επηρεάζει την επιμέτρηση της ποινής. Αν ο **κατηγορούμενος είναι ανήλικος**, γίνεται **ειδική έρευνα** για την υγιεινή, την ηθική και τη διανοητική του κατάσταση, για την προηγούμενη ζωή του, για τις οικογενειακές συνθήκες και γενικά για το περιβάλλον του. Γι' αυτό το σκοπό όποιος ενεργεί την ανάκριση μπορεί να αναθέσει τη συλλογή των απαιτούμενων πληροφοριών σε έναν από τους επι-

μελητές που υπηρετούν στην επιτόπια εταιρεία προστασίας ανηλίκων.

Άρθρο 243

[Πότε και από ποιόν ενεργείται η προανάκριση]

1. Η προανάκριση ενεργείται από οποιονδήποτε ανακριτικό υπάλληλο μετά γραπτή παραγγελία του εισαγγελέα από τον ανακριτή ενεργείται στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.

2. Αν από την αναβολή απειλείται άμεσος κίνδυνος ή αν πρόκειται για αυτόφωρο κακούργημα ή πλημμέλημα, τότε όλοι οι κατά το άρθρο 33 ανακριτικοί υπάλληλοι είναι υποχρεωμένοι να επιχειρούν όλες τις προανακριτικές πράξεις που είναι αναγκαίες για να βεβαιωθεί η πράξη και να ανακαλυφθεί ο δράστης, έστω και χωρίς προηγούμενη παραγγελία του εισαγγελέα· στην περίπτωση αυτή ειδοποιούν τον εισαγγελέα με το ταχύτερο μέσο και του υποβάλλουν χωρίς χρονотριβή τις εκθέσεις που συντάχθηκαν. Ο εισαγγελέας, αφού πάρει τις εκθέσεις, κάνει τις περαιτέρω ενέργειες σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 43 κ.ε.

3. Οι ανακριτικοί υπάλληλοι καλούν μάρτυρες για να εξεταστούν ενώπιόν τους και δέχονται τις απολογίες κατηγορουμένων, αν όλοι αυτοί είναι κάτοικοι της περιφέρειάς τους ή όμορων ερηνοδικειακών περιφερειών· σε αντίθετη περίπτωση, αφού ειδοποιήσουν ταυτόχρονα τον οικείο εισαγγελέα, αναθέτουν την εξέταση μαρτύρων και τη λήψη απολογιών κατηγορουμένων, που είναι κάτοικοι άλλων περιφερειών, στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο, ο οποίος πρέπει να εκτελέσει την παραγγελία μέσα σε δέκα ημέρες. Τα ειρηνοδικεία που έχουν την έδρα τους στην περιοχή της τέως Διοικήσεως Πρωτεύουσας θεωρούνται γειτονικά.

Άρθρο 249

[Επιτόπια μετάβαση του ανακριτή]

1. Ο ανακριτής μπορεί να μεταβαινει για να διενεργήσει ανάκριση, έξω από την έδρα του με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα πλημμελειοδικείου, ή και σε άλλη δικαστική περιφέρεια, αν το εγκρίνει ο εισαγγελέας του εφετείου. Στην τελευταία περίπτωση ειδοποιείται ο εισαγγελέας εφετών της περιφέρειας όπου πρόκειται να γίνει η ανάκριση, ο οποίος και σκεί από το χρόνο της ειδοποίησης την εποπτεία που αναφέρει το άρθρο 35.
2. Ο ανακριτής μπορεί να αναθέσει σε άλλον ανακριτικό υπάλληλο τις πράξεις που πρόκειται να διενεργηθούν έξω από την έδρα του, μέσα όμως στη δική του δικαστική περιφέρεια· επίσης αναθέτει στον αρμόδιο ανακριτή ή ανακριτικό υπάλληλο εκείνες που πρόκειται να γίνουν έξω από την περιφέρειά του, ειδοποιώντας συγχρόνως τον οικείο εισαγγελέα.
3. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις ο ανακριτής μπορεί να αναθέσει τη διενέργεια ορισμένων πράξεων σε άλλον ανακριτή ή σε οποιονδήποτε προανακριτικό υπάλληλο της έδρας του, ειδοποιώντας συγχρόνως τον οικείο εισαγγελέα εφετών.

Άρθρο 349

[Αναβολή της δίκης για σημαντικά αίτια]

Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την αναβολή της δίκης για σημαντικά αίτια, που προβάλλονται από τον εισαγγελέα ή κάποιον από τους διαδίκους, ή αυτεπαγγέλτως. Αν αυτά τα αίτια παρουσιαστούν πριν από την ημέρα της δίκης, αποφασίζει για την αναβολή το δικαστήριο σε συμβούλιο, ενώ, αν πρόκειται για δίκη στο κακούργιο δίκαιο («εννοεί προφανώς τα μικτά δικαστήρια σε πρώ-

το και δεύτερο βαθμό, μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 969/1979»), αποφασίζει το συμβούλιο των εφετών. Η αναβολή γίνεται σε ρητή δικάσιμο, εκτός αν ειδικό λόγοι που αναφέρονται στην απόφαση του δικαστηρίου ή του συμβουλίου δεν το επιτρέπουν.

Άρθρο 489

[Έφεση εναντίον καταδικαστικής απόφασης από τον κατηγορούμενο και τον εισαγγελέα]

1. Εκείνος που καταδικάστηκε και ο εισαγγελέας ή ο δημόσιος κατηγορος έχουν δικαίωμα να ασκήσουν έφεση: α) κατά της απόφασης του πταισματοδικείου και του ειρηνοδικείου (άρθρο 116) αν με αυτήν ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε σε κράτηση περισσότερο από οκτώ ημέρες ή σε πρόστιμο πάνω από πέντε χιλιάδες δραχμές ή σε αποζημίωση ή χρηματική ικανοποίηση προς τον πολιτικώς ενάγοντα πάνω από δέκα χιλιάδες δραχμές συνολικά· β) κατά της απόφασης του μονομελούς πλημμελειοδικείου αν με αυτήν καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος σε φυλάκιση πάνω από τριάντα ημέρες ή σε χρηματική ποινή πάνω από δεκαπέντε χιλιάδες δραχ· ή αν επιδικάστηκε εναντίον του οποιαδήποτε αποζημίωση και ικανοποίηση πάνω από σαράντα χιλιάδες δραχ· συνολικά ή αν καταδικάστηκε σε οποιαδήποτε ποινή που συνεπάγεται τις στερήσεις και τις ανικανότητες που ορίζονται στην επόμενη περίπτωση (στοιχείο γ') ή ακόμη αν συνεπάγεται την έκτιση άλλης ποινής φυλάκισης που είχε ανασταλεί και είναι μεγαλύτερη από τριάντα ημέρες ή συνεπάγεται τα ίδια αποτελέσματα· γ) κατά της απόφασης του τριμελούς πλημμελειοδικείου και της απόφασης του εφετείου για πλημμέλημα (άρθρ. 111 αρ. 6 και 116) αν με αυτή καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος σε ποινή φυλάκισης πάνω από τρεις μήνες ή σε χρηματική ποινή πάνω από εξήντα χιλιάδες δραχ· ή σε

οποιαδήποτε ποινή που συνεπάγεται στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων ή έκπτωση από δημόσια, δημοτική ή κοινοτική υπηρεσία ή ανικανότητα διορισμού σ' αυτήν ή σε ποινή που συνεπάγεται έκτιση άλλης ποινής τριών μηνών και πάνω που είχε ανασταλεί ή που συνεπάγεται τις παραπάνω στέρσεις και ανικανότητες ή σε αποζημίωση και χρηματική ικανοποίηση προς τον πολιτικώς ενάγοντα πάνω από ογδόντα χιλιάδες δρχ. συνολικά· δ) κατά της απόφασης του μονομελούς και τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων, με την οποία καταδικάστηκε ο ανήλικος σε περιορισμό σε σφρονιστήριο που το ελάχιστο όριο του είναι πάνω από ένα έτος· ε) κατά της απόφασης του μονομελούς ή τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων με την οποία καταδικάστηκε κατά το άρθρ. 130 του Ποινικού Κώδικα σε ποινή στερητικής της ελευθερίας μεγαλύτερη από τρεις μήνες ανήλικος ο οποίος κατά την τέλεση της πράξης ήταν έφηβος, δικάστηκε όμως μετά τη συμπλήρωση του 17ου έτους. Με την ίδια προϋπόθεση, έφεση επιτρέπεται και στις περιπτώσεις του άρθρ. 131 του Ποινικού Κώδικα· στ) κατά της απόφασης του μικτού ορκωτού δικαστηρίου και του πενταμελούς εφετείου με την οποία καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος σε θανατική ποινή ή σε ποινή στερητική της ελευθερίας διάρκειας τουλάχιστον δύο ετών.

2. Στην περίπτωση του άρθρ. 38 του Ποινικού Κώδικα το δικαίωμα για την άσκηση έφεσης ρυθμίζεται από το μέγεθος της ποινής που προσδιορίστηκε σύμφωνα με την τρίτη παράγραφο του.

3. Αν η στερητική της ελευθερίας ποινή μετατραπεί σε χρηματική, το δικαίωμα για άσκηση έφεσης εξαρτάται: α) από την ποινή φυλάκισης ή κράτησης που έχει μετατραπεί σε χρηματική ή β) από τη χρηματική ποινή που την έχει αντικαταστήσει, αν εξαιτίας του ποσού της μπορεί η απόφαση να προσβληθεί με έφεση κατά την παρ. 1 εδ. α, β και γ αυτού του άρθρου.

Άρθρο 574

[Εγγραφές στο Ποινικό Μητρώο, διαγραφές και έκδοση αντιγράφων και αποσπασμάτων]

1. Το ποινικό μητρώο αποτελείται από δελτία στα οποία αναγράφονται:

α) Τα στοιχεία της ταυτότητας του καταδίκου που είναι αναγκαία για την εξατομίκευσή του.

β) Οι καταδικαστικές αποφάσεις για κακούργημα ή πλημμέλημα οποιουδήποτε ποινικού δικαστηρίου, με τις κύριες και παρεπόμενες ποινές που έχουν επιβληθεί καθώς και τα μέτρα ασφάλειας.

γ) Οι καταδικαστικές αποφάσεις αλλοδαπών δικαστηρίων που ανακοινώθηκαν επίσημα και αφορούν πράξεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται και από την ελληνική ποινική νομοθεσία ως κακούργηματα ή πλημμελήματα.

δ) Οι αποφάσεις και τα βουλεύματα, με τα οποία απαλλάσσεται ο κατηγορούμενος επειδή δεν είχε ικανότητα καταλογισμού ή λόγω έμπρακτης μετάνοιας, με τα ασφαλιστικά μέτρα που τυχόν επιβλήθηκαν.

ε) **Οι αποφάσεις με τις οποίες επβάλλονται από το δικαστήριο αναμορφωτικά μέτρα ή σφρονιστικός περιορισμός/σε ανήλικους.**

στ) Οι δικαστικές ή διοικητικές αποφάσεις που διατάσσουν την απέλαση αλλοδαπών.

ζ) Η χρονολογία απότισης της στερητικής της ελευθερίας ποινής, για κακούργημα ή για πλημμέλημα από δόλο, εφόσον είναι ανώτερη από 3 μήνες, η οποία πρέπει να γνωστοποιείται αμέσως από το διευθυντή των φυλακών, που διενεργεί την απόλυση του καταδίκου, προς το αρμόδιο Γραφείο Ποινικού Μητρώου. Η γνωστοποίηση αυτή γίνεται μέσω του αρμόδιου εισαγγελέα πρωτοδικών ή του αρμόδιου δικαστικού γραμματέα σε περίπτωση καταβολής του χρηματικού ποσού που ορίστηκε για τη μετατροπή της ποινής.

2. Οι αποφάσεις και τα βουλεύματα καταχωρίζονται μόλις γίνουν **αμετάκλητα**.
3. Στο ποινικό μητρώο εγγράφονται ακόμη η χάρη, η αμνηστία, η παραγραφή της απόφασης ή της ποινής που επήλθε με ειδικό νόμο, η υπό όρο αναστολή εκτέλεσης της ποινής, η υπό όρο απόλυση από τις φυλακές, ή **μεταβολή ή η άρση του ασφαλιστικού ή αναμορφωτικού μέτρου** που επιβλήθηκε καθώς και οι αποφάσεις που εκδίδονται σύμφωνα με τα άρθρα 550 και 551.
4. **Αποφάσεις** που έχουν καταχωριστεί **διαγράφονται από το ποινικό μητρώο** και διατάσσεται η **καταστροφή των σχετικών δελτίων** αν:
 - α) ακυρώθηκαν ή εξαφανίστηκαν με μεταγενέστερη αμετάκλητη δικαστική απόφαση,
 - β) επιβλήθηκαν σε ανηλικούς **αναμορφωτικά μέτρα, αυτοδικαίως μόλις συμπληρωθεί το 17ο έτος της ηλικίας τους** και
 - γ) αν επιβλήθηκε σε ανηλικούς **περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα, μετά διετία από την απόλυση από το σωφρονιστικό κατάστημα**, και σε περίπτωση απόλυσης **υπό όρο**, αν δεν επήλθε άρση ή ανάκλησή της μέσα στον ορισμένο χρόνο δοκιμασίας, **εφόσον σε όλες τις περιπτώσεις του εδαφίου αυτού αποφασίσει το δικαστήριο ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου ανηλικού ή του εισαγγελέα.**
5. Από το ποινικό μητρώο εκδίδονται α) αντίγραφο τύπου Α', β) αντίγραφο τύπου Β' και γ) απόσπασμα.

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 2724/1940 **[Περί οργανώσεως και λειτουργίας** **αναμορφωτικών καταστημάτων ανηλικών]**

Άρθρον 1

[Προορισμός των αναμορφωτικών καταστημάτων]

Τα **Αναμορφωτικά Καταστήματα Ανηλικών**, υπαγόμενα εις την αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, προρίζονται δια τους **ανηλικούς** τους **υπερβάντας το 7ον έτος της ηλικίας των**, οίτινες λόγω κακών έξεων, τας οποίας απέκτησαν ένεκα της εγκαταλείψεως, εις την οποίαν ευρίσκονται ή ένεκα άλλων λόγων, **δίδουσι αποδείξεις ηθικής παρεκτροπής ή υπέπεσαν εις αξι-οποιούς πράξεις** και εμφανίζονται ούτω έχοντες ανά-γκην ειδικής αγωγής προς βελτίωσιν.

Άρθρον 2

[Εισαγωγή εις Αναμορφωτικά Καταστήματα]

1. Περί της εισαγωγής εις τα Αναμορφωτικά Καταστήματα **αποφασίζει:**
 - α) **Το Υπουργείον Δικαιοσύνης μετά γνώματευσιν του δικαστού ανηλικών**, εις την οποίαν ούτος προβαίνει κατόπιν ειδικής ερεύνης των συνθηκών αίτινες επιβάλλουσι την ενέργειαν ταύτην, είτε **αυτεπαγγέλτως** είτε **μετά έκθεσιν του Εισαγγελέως ή των Αστυνομικών Αρχών ή Εταιρειών Προστασίας ανηλικών**, είτε **πρ αιτήσεσι γονέων, κηδεμόνων ή Φιλανθρωπικών Σωματείων είτε παραγγελία του Υπουργείου δικαιοσύνης.**
 - β) ... (Έχει καταργηθεί από το άρθρο 473, παρ. 50 ΠΚ).
2. Εις τα Αναμορφωτικά Καταστήματα δεν εισάγονται:

- α) Οι συμπληρώσαντες το 18ον έτος της ηλικίας των.
 - β) Οι ανάπηροι σωματικώς ή ψυχικώς εις βαθμόν ώστε να παρεμποδίζεται το έργον της αναμορφώσεως και
 - γ) Οι πάσχοντες εκ μεταδοτικών νόσων, δι' ας δεν λειτουργούν ειδικά Αναμορφωτικά Καταστήματα κατά το άρθρον 4 του παρόντος Νόμου.
3. Από της εισαγωγής του ανηλίκου εις το Αναμορφωτικόν Κατάστημα και μέχρι της απολύσεώς του, αργούσι τα δικαιώματα του ασκούντος την πατρικήν εξουσίαν ή την Επιτροπήαν, όσον αφορά την επιμέλειαν του προσώπου αυτού, ήτις ασκείται υπό του Αναμορφωτικού Καταστήματος.

Άρθρον 8

[Απόλυσις των ανηλίκων]

1. Η απόλυσις εκ των Αναμορφωτικών Καταστημάτων διατάσσεται υπό του Υπουργείου Δικαιοσύνης είτε υπό του Δικαστηρίου εις ας περιπτώσεις υφίσταται αυτώ αρμοδιότης, όταν διαπιστωθή ότι ο ανήλικος δεν έχει πλέον ανάγκην βελτιώσεως, μετά έκθεσιν περί τούτου της Διευθύνσεως του Αναμορφωτικού Καταστήματος.
2. Εν πάση περιπτώσει η απόλυσις διατάσσεται άμα τη συμπληρώσει του 21ου έτους της ηλικίας ή όταν ο ανήλικος κληθή εις τας τάξεις του Στρατού ή τέλος εν ήθελε πάθει βαρείαν ψυχικήν ή σωματικήν αναπηρία ή χρονίαν νόσον, παρεμποδίζουσαν την συνέχισιν του έργου της αναμορφώσεως.
3. Εις ανηλίκους των Αναμ. Κατ/των εισαχθέντας εις αυτά είτε δια δικαστικής είτε δια διοικητικής αποφάσεως, δύναται να χορηγηθή υπό του Υπουργείου μετ' ητιολογημένην πρότασιν του Δ/ντού του Κατ/τος και εν όψει της οριστικής απολύσεως, άδεια δοκιμασίας, διάρκειας μέχρις 6 μηνών δυναμένη να παραταθή επί 6 εισέτι μήνας. Δι' ομοίας αποφάσεως, μετά πρότασιν του Δ/ντού και ητιολογημένην έκθεσιν του Ιατρού του Κατ/-

τος δύναται να χορηγηθή εις ανηλίκους έχοντας λόγους υγείας, άδεια κατ' όκον νοσηλείας μέχρι 3 μηνών. Ο Δ/ντής του Αναμ. Κατ/τος, μετ' έγκρισιν του Υπουργείου, δύναται να παρέχη εις ανηλίκους αδείας απουσίας εκ του Κατ/τος κατά τας μεγάλας θρησκευτικές εορτάς, ή δι' εκτάκτους οικογενειακάς ανάγκας ή προπαρασκευήν της επαγγελματικής αποκαταστάσεώς των 1 έως 4 ημερών.

ΝΟΜΟΣ 378/1976

[Περί συστάσεως κλάδου και τακτικών θέσεων Επιμελητών Ανηλίκων παρά τοις Δικαστηρίοις Ανηλίκων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων]

Άρθρον 5

[Απόρρητον εκθέσεων Επιμελητών Ανηλίκων και εχεμύθεια αυτών]

1. Αι εκθέσεις των Επιμελητών Ανηλίκων ως και παν έτερον στοιχείον, ούτινος έλαβον γνώσιν κατά την ενάσκησιν των καθηκόντων αυτών, τυγχάνουσι απόρρητα και δεν ανακοινούνται ει μη μόνον εις τον Δικαστήν Ανηλίκων και εις τους εντεταλμένους την επιμέλειαν και την προστασίαν των ανηλίκων.
2. Οι Επιμεληταί Ανηλίκων δεν δύναται να καταθέτουν ενώπιον δικαστικής αρχής περί των εις γνώσιν αυτών ως εκ της ιδιότητός των, περιελθόντων αυτοίς στοιχείων περί ανηλικού τινός ή της οικογενείας του.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 49/1979 [Περί λειτουργίας της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων]

Άρθρον 8

[Κοινωνική έρευνα]

1. Οι Επιμελητάι Ανηλίκων ενεργούν κατόπιν παραγγελίας του Δικαστού Ανηλίκων ή του Εισαγγελέως ή του Υπουργού Δικαιοσύνης κοινωνικάς ερεύννας, επί περιπτώσεων ανηλίκων δι' ους εκκρεμεί ποινική δίωξις ή υπεβλήθη αίτησις γονέως ή κηδεμόνος ή ετέρας αρχής. Η κοινωνική έρευνα συνίσταται εις την συλλογήν στοιχείων περί του τρόπου διαβίωσως των ανηλίκων, της διαγωγής και προσωπικότητος αυτών, δι' απ' ευθείας επικοινωνίας μετά του ανηλίκου, των οικείων του, των διδασκάλων και εργοδοτών αυτού, ως και μετά πάντος προσώπου έχοντος οιαδήποτε σχέσιν μετά του ανηλίκου.
2. Περί της διεξαχθείσης ερεύνης ο Επιμελητής συντάσσει λεπτομερή έκθεσιν εις την οποίαν διατυπώνει και την συγκεκριμένην πρότασίν του, αφού προηγουμένως συνεργασθή μετά του Προϊσταμένου της υπηρεσίας προς ανταλλαγήν απόψεων όταν παρίσταται ανάγκη.
3. Οσάκις εκ της ερεύνης προκύπτει ανάγκη ψυχιατρικής και ψυχολογικής εξετάσεως του ανηλίκου ο αναλαβών την περίπτωσιν Επιμελητής, μεριμνά δια την πραγματοποίησιν της ενδεδειγμένης ιατρικής εξετάσεως. Το σχετικόν πόρισμα επισυνάπτεται εις την έκθεσιν.

Άρθρον 9

[Επιμέλεια]

1. Εις περίπτωσιν θέσεως ανηλίκου υπό επιμέλειαν δύνάμει αποφάσεως Δικαστηρίου ή του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας αναθέτει εις Επιμελητήν την άσκησιν ταύτης, ούτος δε επικοινωνεί μετά του ανηλίκου και των οικείων του, των διδασκάλων ή εργοδοτών του, ως και παντός έχοντος σχέσιν με αυτόν, καθοδηγεί και υποβοηθεί τον ανήλικον εις την κοινωνικήν του διαβίωσιν καταβάλλων πάσαν δυνατήν προσπάθειαν δια την ομαλήν εξέλιξιν και κοινωνικήν αναπροσαρμογήν του.
2. Εις περίπτωσιν καθ' ην ο υπό επιμέλειαν ανήλικος αλλάζει τόπον διαμονής η Υπηρεσία Επιμελητών επικοινωνεί μετά της ετέρας Υπηρεσίας Επιμελητών εις την περιφέρειαν της οποίας εγκαθίσταται ο ανήλικος και δι-αβιβάζει παν στοιχείον απαραίτητον δια την αποτελεσματικήν συνέχισιν της επιμελείας επί του ανηλίκου.
3. Ο Επιμελητής Ανηλίκων επί πάσης ενεργείας του σχετιζομένης με την άσκησιν επιμελείας επί του ανηλίκου τηρεί ατομικόν δελτίον εξελίξεων τούτου, ανά εξάμηνον δε συντάσσει έκθεσιν περί της εξελίξεως του ανηλίκου μετά προτάσεως περί παρατάσεως, άρσεως ή μεταβολής του μέτρου. Την έκθεσιν υποβάλλει εις τον Προϊστάμενον της υπηρεσίας ο οποίος ενημερώνει σχετικώς τον Δικαστήν Ανηλίκων.
Εφ' όσον πρόκειται περί διοικητικής επιμελείας η έκθεσις διαβιβάζεται δια του Δικαστού Ανηλίκων προς το Υπουργείον Δικαιοσύνης, μετά της γνώμης του περί παρατάσεως ή άρσεως του μέτρου ή μεταβολής αυτού.

Άρθρον 10

[Προστατευτική επίβλεψις ανηλίκων]

1. Προκειμένης χορηγήσεως δοκιμαστικής αδειας εις ανήλικον τρόφιμον Ιδρύματος Αγωγής Ανηλίκων ή υφ' όρον απολύσεως ανηλίκου εκ του Σωφρονιστικού Καταστήματος Ανηλίκων, εφ' όσον το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων ή το Σωφρονιστικόν Κατάστημα Ανηλίκων ευρίσκειται εις άλλην περιφέρειαν, ο Επιμελητής Ανηλίκων, παραγγελλια του Υπουργείου Δικαιοσύνης ή του Δικαστού Ανηλίκων ή του Προϊσταμένου όπου υπηρετεί τούτος, και κατόπιν αιτήσεως του οικείου Ιδρύματος Αγωγής Ανηλίκων ή Σωφρονιστικού Κατ/τος Ανηλίκων ενεργεί κοινωνικήν έρευναν περί του εις την περιφέρειάν του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος του ανηλίκου και προετοιμάζει κατά τον καλύτερον δυνατόν τρόπον την κοινωνικήν του αποκατάστασιν, συντάσων σχετικήν έκθεσιν η οποία διαβιβάζεται εις το οικείον Ίδρυμα Αγωγής ή Σωφρονιστικόν Κατάστημα.
2. Εάν πραγματοποιηθή η εν τη προηγουμένη παραγράφω έξοδος του ανηλίκου εκ του Ιδρύματος Αγωγής ή του Σωφρονιστικού Καταστήματος και εγκατάστασις αυτού εις την περιφέρειαν της οικείας Υπηρεσίας, ο Επιμελητής ασκεί προστατευτικήν επίβλεψιν επί του ανηλίκου και υποβάλλει δια του Δικαστού Ανηλίκων προς τα ανωτέρω ιδρύματα, σχετικήν έκθεσιν περί της εξελίξεως του ανηλίκου.
3. Ο Επιμελητής παρακολουθεί επίσης την εξέλιξιν και ασκεί προστατευτικήν επίβλεψιν εάν χρειασθεί, επί των ανηλίκων εις τους οποίους επεβλήθη το αναμορφωτικόν μέτρον της επιπλήξεως ή της θέσεως υπό την υπεύθυνον επιμέλειαν των γονέων των κατ' άρθρον 122 Π.Κ. παρ. 1 στοιχ. β' και γ' («από παραδρομή αναφέρεται η περίπτωση γ'. Εννοεί την α'») και ενημερώνει τους σχετικούς φακέλους των ανηλίκων. Εις περίπτωσιν δυσμενούς εξέλιξεως του ανηλίκου,

υποβάλλει πρότασιν προς τον Δικαστήν Ανηλίκων δια την λήψιν των ενδεδειγμένων μέτρων ή μεταβολήν των επιβληθέντων.

Άρθρον 16

[Πειθαρχική ευθύνη Επιμελητών]

Πλην της κατά τας κειμένας διατάξεις πειθαρχικής ευθύνης των Επιμελητών Ανηλίκων ως δημοσίων υπαλλήλων, η υπό του Επιμελητού μη πήρσις του απορρήτου των εκθέσεων και η έλλειψις της κατά το άρθρον 15 του παρόντος προσηκούσης συμπεριφοράς κατά την διεξαγωγήν της υπηρεσίας των, συνιστούν πειθαρχικά αδικήματα. Το άρθρον 371 Π.Κ. περί παραβιάσεως της επαγγελματικής εξεμυθείας έχει και εν προκειμένω εφαρμογήν, ανεξαρτήτως της πειθαρχικής ως άνω ευθύνης του Επιμελητού Ανηλίκων.

Άρθρον 19

[Πειθαρχική αρμοδιότης Επιθεωρητού]

1. Εάν κατά την διεξαγωγήν της επιθεωρήσεως διαπισθώ ανάγκη μετακινήσεως ή πειθαρχικού ελέγχου επιμελητού τινός, ο επιθεωρητής εις περίπτωσιν πειθαρχικού παραπτώματος, εγείρει, πειθαρχικήν κατά του Επιμελητού αγωγήν, συμφώνως τω άρθρω 217 παρ. 1 στοιχ. στ' του Π.Δ. 611/1977 ή υποβάλλει αμελλητί εις το Υπουργείον Δικαιοσύνης ειδικήν περί των ανωτέρω έκθεσιν με πλήρη και λεπτομερή στοιχεία, δικαιολογούνα την πειθαρχικήν δίωξιν ή μετάθεσιν του Επιμελητού.
2. Μετά την κατά τα άνω υποβολήν της υποθέσεως εις το Υπουργείον αύτη τίθεται υπό την κρίσιν του αρμοδίου Συμβουλίου προς έκδοσιν σχετικής αποφάσεως.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄

Κεφάλαιο Η΄ του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄

Ἀνήλικοι ἐγκληματῖαι

Ἄρθρον 121

Ὅρισμοί

1. Ἀνήλικοι ὑπό τήν ἔννοιαν τοῦ παρόντος κεφαλαίου θεωροῦνται οἱ ἄγοντες ἡλικίαν ἀπό τοῦ 7ου μέχρι τοῦ 17ου ἔτους συμπεπληρωμένου. Ἐκ τούτων οἱ μέχρι τοῦ 12ου ἔτους συμπεπληρωμένου καλοῦνται παῖδες, οἱ δέ λοιποὶ ἔφηβοι.

2. Οἱ ἀνήλικοι ὑποβάλλονται εἰς ἀνάμορφωτικά ἢ θεραπευτικά μέτρα ἢ εἰς ποινικόν σωφρονισμόν κατά τὰς διατάξεις τῶν ἐπομένων ἄρθρων.

Ἑρμηνεία

1. Γενικά περί ἀνηλικῶν ἐγκληματικῶν. Εἰς τό τελευταῖον κεφάλαιόν του, ὁ Π.Κ. περιέλαβεν τὰς εἰδικὰς διατάξεις περί ἀνηλικῶν ἐγκληματούντων. Ἐκτός ὅμως τῶν ἐν ἄρθροις 121-133 Π.Κ. εἰδικῶν περί ἀνηλικῶν διατάξεων, ἰσχύουν βεβαίως κι ἐφαρμόζονται καί αἱ διατάξεις τοῦ γενικοῦ μέρους τοῦ Π.Κ. ἐφ' ὅσον δέν προβλέπεται ἄλλως ὑπό τῶν εἰδικῶν διατάξεων περί ἀνηλικῶν. Εἰς τό ἄρθρον 96 § 3 τοῦ ἰσχύοντος νέου Συντάγματος, ὀρίζεται ὅτι δύνανται εἰδικοί νόμοι νά ρυθμίζουν τὰ περί δικαστηρίων ἀνηλικῶν. Δέν ἐπιτρέπεται ὅμως κατά τό Σύνταγμα τοῦ 1975.

α) Ἡ συγκρότησις τῶν δικαστηρίων ἀνηλικῶν ὑπό δικαστῶν μὴ ἰσοβίων καί μὴ διοριζομένων κατ' ἄρθρον 88 τοῦ Συν/τος ἀπαγορεύεται.

β) Ἡ ἐκδίκασις τῶν κακουργημάτων ἢ πολιτικῶν ἐγκλημάτων, παρά τῶν κοινῶν ποινικῶν δικαστηρίων. (περί δικαστηρίων ἀνηλικῶν Βλ. Μιχ. Παπαδογιάννη Ἑρμ. Κωδ. Ποιν. Δικ. σελ. 22 κι ἐπ).

2. Ἡ ρύθμισις τῶν ἀνηλικῶν ἐγκληματικῶν κατά τόν ἡμέτερον Ποινικόν Κώδικα, γενομένη κατά τό πρότυπον τῶν ἀλλοδαπῶν νομοθεσιῶν, δέν ὑπάρχει ἀμφισβήτησις ὅτι εἶναι

ἄγοντες ἡλικίαν 7 ἐτῶν, εἰς τόν ὄρον ἄγοντες, ὑπάγονται οἱ συμπληρώσαντες τό δον καί εἰσελθόντες εἰς τό 7ον ἔτος τῆς ἡλικίας των μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ 12ου ἔτους τῆς ἡλικίας των. Κατά τῶν ἀνηλίκων ἐπιβάλλονται ἀναμορφωτικά ἢ θεραπευτικά ἢ σωφρονιστικά μέτρα.

Ἄρθρον 122

Ἀναμορφωτικά μέτρα

1. Ἀναμορφωτικά μέτρα εἶναι:

α) Ἡ ἐπίπληξις τοῦ ἀνηλίκου.

β) Ἡ θέσις τοῦ ἀνηλίκου ὑπό τήν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τῶν γονέων, ἐπιτρόπων ἢ κηδεμόνων αὐτοῦ.

γ) Ἡ θέσις τοῦ ἀνηλίκου ὑπό τήν ἐπιμέλειαν προστατευτικῶν ἑταιρειῶν ἢ ἰδρυμάτων ἀνηλίκων ἢ εἰδικῶν ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων.

δ) Ἡ τοποθέτησις τοῦ ἀνηλίκου εἰς κατάλληλον κρατικόν, δημοτικόν, κοινοτικόν ἢ καί ἰδιωτικόν κατάστημα ἀγωγῆς.

2. Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν δύναται ὡς πρόσθετον ἀναμορφωτικόν μέτρον νά ἐπιβληθῶσι καί πρόσθετοι ὑποχρεώσεις, ἀφορῶσαι εἰς τόν τρόπον τοῦ βίου τοῦ ἀνηλίκου ἢ τήν διαπαιδαγώγησιν αὐτοῦ.

Ἑρμηνεία

1. Ἀναμορφωτικά μέτρα, ὅπως καί ἡ λέξις δηλοῖ εἶναι τὰ διά τήν ἠθικὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ ἐγκληματίσαντος ἀνηλίκου, λαμβανόμενα μέτρα, καθ' οὐ δέν ἐνδείκνυται ἡ ἐπιβολή τῶν διά τούς ἐνηλίκους ποινῶν. Τό σύστημα τῆς ἰδιαζούσης ποινικῆς μεταχειρίσεως τῶν ἐγκληματιῶν ἀνηλίκων, βασιζέται κυρίως εἰς τήν νεαράν των ἡλικίαν, ὅπερ σημαίνει καί διάφορον ἐντελῶς προσωπικότητα τῆς τοῦ ἀνηλίκου. Ἀλλά καί εἰς τήν διαπίστωσιν ὅτι οἱ ἀνήλικοι, ἐπηρρεάζονται βαρύτερα ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ καί τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος. Ἐπομένως τό ἐγκλημα τοῦ ἀνηλίκου εἶναι κατ' ἐξοχήν προϊόν τῶν ἐν γένει συνθηκῶν διαβιώσεώς του, προεχόντως δέ τῆς οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς καί παιδεύσεως.

2. 'Επίπληξις τοῦ ἀνηλίκου.

α) Τό πρῶτον καί τό ἐλαφρότερον διά τόν ἐγκληματίσαντα ἀνήλικόν ὡς ἀναμορφωτικόν μέτρον, ἀναφέρει ὁ Π.Κ. τήν ἐπίπληξιν τῶν ἀνηλίκων. Αὕτη δέν πρέπει νά λησμονεῖται ὅτι εἶναι ἀναμορφωτικόν μέτρον καί ὄχι ξηρόν γράμμα τοῦ νόμου. Γίνεται μόνον παρά τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκου καί κατά τήν συνεδρίασιν τοῦ δικαστηρίου τούτου, μετά τήν ἐκδοσιν τῆς ἀποφάσεως διά τῆς ὁποίας τό δικαστήριον ἐδέχθη ὅτι ἐτελέσθη ἡ κατηγορουμένη πράξις παρά τοῦ ἀνηλίκου. 'Ατυχῶς ἐν τῇ πράξει ἡ ἐπιβολή τῆς ἐπιπλήξεως «κατήντησε ρουτίνα» τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων ἀρκουμένου εἰς τήν ξηράν, τυπικήν καί ὑπηρεσιακήν ἀναγγελίαν καθ' ἣν «τό δικαστήριον ἐπιβάλη ἐπίπληξιν» ἄνευ ἄλλου τινός. Οὐχί σπανίως δέ ἡ ἐπίπληξις ἐπιβάλλεται καί ἀπόντος(!) τοῦ ἀνηλίκου πράγμα ἀντίθετον πρὸς τόν νόμον καί τόν σκοπόν τῆς ἐπιπλήξεως.

β) Τρόπος ἐπιπλήξεως. Ὁ Π.Κ. δέν ὀρίζει βεβαίως τόν τρόπον κατά τόν ὁποῖον πρέπει νά γίνεται ἡ ἐπίπληξις τοῦ ἀνηλίκου. Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι δέν ἀπαιτοῦνται πανηγυρικά ἐκφράσεις ἢ διατυπώσεις. Ἀλλά ὁ δικαστής ἀνηλίκων ἔχει ἐλευθερίαν πρωτοβουλίας, κυρίως ὅμως πρέπει νά πληροῦται ὁ ἀντικειμενικός σκοπός τῆς ἐπιπλήξεως. Ὅτι δηλαδή ὁ ἀνήλικος πρέπει νά ἀντιληφθῇ τήν ἐπιβαλλομένην ἐπίπληξιν καί συναισθανθῇ τό ὀλίσημά του. Τόσον ὁ ἴδιος ὅσον καί οἱ ἔχοντες τήν ἐπιμέλειάν του γονεῖς κ.λπ. δέν πρέπει νά ἐξέρχονται τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων μετά τήν ἐκδίκασιν τοῦ παραπτώματός του, χωρίς ν' ἀντελήφθησαν τόν χαρακτήρα καί τόν σκοπόν τῆς ἐπιπλήξεως.

3. Ὑπεύθυνος ἐπιμέλεια γονέων κ.λπ

α) Ἐτερον ἀνώδυνον ἐπίσης ἀναμορφωτικόν μέτρον ἀπαγορευόμενον παρά τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων εἶναι ἡ θέσις τοῦ ἀνηλίκου ὑπό τήν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τῶν γονέων, ἐπιτρόπων ἢ κηδεμόνων αὐτοῦ. Πρόκειται περί μέτρου ἐπιβαλλομένου ὅπως καί ἡ ἐπίπληξις εἰς τούς μή ἐστερημένους οἰκογενείας ἀνηλίκους.

β) Κατά πρῶτον ὁ ἀνήλικος τίθεται ὑπό τήν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τοῦ πατρός του, ἐλλείποντος δέ τούτου τῆς μητρός

καί ταύτης μή υπάρχουσας εἰς τήν ἐπιμέλειαν τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος τοῦ ἀνηλίκου κατά τὰ ἐν Ἀστικῷ Δικαίῳ ὀριζόμενα.

γ) Ἡ ἐννοία τῆς ὑπευθύνου ἐπιμελείας τοῦ ἀνηλίκου, ἔγκειται εἰς τό γεγονός ὅτι τό δικαστήριον, φρονεῖ ὅτι ὁ γονεὺς ἢ ἐπίτροπος, δύναται ἐπαιξάνων τήν ἐπί τοῦ ἀνηλίκου ἐπαγρύπνισιν, νά ἐμποδίσῃ αὐτόν ἀπό τῆς τελέσεως νέας ἐγκληματικῆς πράξεως. Ἐχει μὲν τήν ἐπιμέλειαν τοῦ ἀνηλίκου καί εἶναι κατά τὰς διατάξεις τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, ἐκπρόσωπος καί ἀστικῶς ὑπεύθυνος τούτου. Καθίσταται δέ διά τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἀναμορφωτικοῦ μέτρου τῆς θέσεως τοῦ ἀνηλίκου, ὑπό τήν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τοῦ πατρός κ.λπ. ὁ πατήρ ἢ ἐπίτροπος καί ποινικῶς ὑπεύθυνος διά τὰς πράξεις τῶν τέκνων του ἢ ἐπιτροπευομένου του. Τοῦτο ρητῶς τονίζεται εἰς τήν παράγραφον 3 τοῦ ἄρθρου 360 Π.Κ. Τ' ἀνωτέρω ὀφείλει ὁ δικαστής ἀνηλίκων ἀπαγγέλων τήν ἀπόφασιν νά ἔχῃ οὐχί ἀπλῶς ὑπ' ὄψιν του, ἀλλά καθιστᾶ γνωστά εἰς τόν ἀνήλικον καί κυρίως εἰς τόν γονέα ἢ ἐπίτροπόν του.

4. Θέσις ὑπό τήν ἐπιμέλειαν ἐταιριῶν ἀνηλίκων

α) Τό τρίτον κατά σειράν προβλεπόμενον ἀναμορφωτικόν μέτρον εἶναι ἡ θέσις τοῦ κριθέντος ὅτι ἐτέλεσε τήν δι' ἣν ἐκατηγορήθη πρᾶξιν, ἀνηλίκου, ὑπό τήν ἐπιμέλειαν προστατευτικῶν τῶν ἀνηλίκων ἐταιριῶν ἰδρυμάτων ἢ ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων. Καίτοι ὁμως προβλέπεται, δέν ἐφαρμόζεται ἐν τῇ πράξει ἡ θέσις ὑπό τήν ἐπιμέλειαν καί προστασίαν ἐταιριῶν ἢ ἰδρυμάτων. Τά μὲν ἰδρύματα προστασίας ἀνηλίκων ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἄγνωστα, αἱ δέ καλούμεναι ἐταιρίαι προστασίας ἀνηλίκων, εἶναι ἀπλῶς σχῆμα λόγου, χωρίς οὐσιαστικόν περιεχόμενον καί ἐπίδασιν ἐπί τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων.

β) Ἐπιμεληταὶ ἀνηλίκων. Περὶ τῶν ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων προβλέπεται ἀπό τοῦ Ν. 378/1976 «περὶ λειτουργίας τῆς ὑπηρεσίας Ἐπιμελητῶν Ἀνηλίκων» καθὼς καί τό καθ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ νόμου τούτου ἐκδοθέν Π.Δ. 49/1979. Οἱ ἐπιμεληταὶ ἀνηλίκων κατά τὰς ἰσχύουσας διατάξεις εἶναι βοηθοί, συμπαραστάται εἰς τήν δίκην. Συνεργάται τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων, ὅστις καί ἔχει ἐπ' αὐτῶν τήν ἐποπτείαν. Εἰς

τήν Εὐρώπην καί ΗΠΑ, ὁ ἐπιμελητής ἀνηλίκων εἶναι τό κυριότερον πρόσωπον, ὁ ἄξων ἐπί τοῦ ὁποίου στηρίζεται ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ παραστρατήσαντος ἀνηλίκου. Παρ' ἡμῖν μόνον ἐσχάτως ἐλήφθη εἰδική νομοθετική μέριμνα διά τόν θεσμόν τῶν Ἐπιμελητῶν Ἀνηλίκων, ὄχι ὅμως εἰς ἱκανοποιητικόν βαθμόν. Ἡ ἐγκληματικότητα τῶν ἀνηλίκων εἶναι κατ' ἐξοχήν θέμα προλήψεως καί ὄχι καταστολῆς. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι τό σῶμα τῶν ἐπιμελητῶν Ἀνηλίκων, πλαισιούμενον ὑπό ἀτόμων, ἐχόντων καί ἦθος καί μὀρφωσιν, ἀλλά κυρίως ἀγάπην διά τόν ἀνήλικον, δύναται νά προσφέρῃ τεράστιον ἔργον.

5. Τοποθέτησις εἰς ἀναμορφωτήριον. Τό βαρύτερον ἐκ τῶν ἀναμορφωτικῶν μέτρων, κατὰ τό ἄρθρον 122 Π.Κ. εἶναι βεβαίως ἡ τοποθέτησις κατὰ τήν ἡπίαν ἔκφρασιν τοῦ νόμου, ὁ ἐγκλεισμός εἰς τήν πραγματικότητα τοῦ ἀμαρτήσαντος ἀνηλίκου εἰς ἀναμορφωτικόν κατάστημα, δημόσιον ἢ ἰδιωτικόν. Ἐν τούτοις καθ' ὁμολογίαν γενικήν τά δικαστήρια ἀνηλίκων ἀποφασίζουν μετά περισσῆς δυσχερείας δισταγμῶν καί σκέψεων, τήν προσφυγήν εἰς τό ἔσχατον τοῦτο ἀναμορφωτικόν μέτρον. Τοῦτοδὲ διότι εἶναι κοινῶς γνωστόν ὅτι ἡ ἀχίλλειος πτέρνα τοῦ ὄλου συστήματος τῆς προλήψεως καταστολῆς τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων, εἶναι ἀκριβῶς τά ἀναμορφωτήρια. Ἡ δικαστηριακή πείρα καί πρακτική μᾶς διδάσκει ὅτι σχεδόν ἅπαντες οἱ κατηγορούμενοι ἐπί κλοπαῖς καθ' ἕξιν κ.λπ διῆλθον πρότερον ἐκ τῶν ἀναμορφωτηρίων. Ὅπερ σημαίνει ὅτι οἱ νεαροὶ τρόφιμοι τῶν ἀναμορφωτηρίων, μετά τήν ἐξοδόν των καί τήν ἀναμόρφωσιν ἐξελίσσονται εἰς καθ' ἕξιν ἐγκληματίας. Κατὰ κανόνα δέ καθ' ἕξιν κλέπται κ.λπ εἰς πολὺ ἀνησυχιτικόν ποσοστόν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται πλέον ἢ φανερόν ὅτι συντρέχει ἀμεσος καί ἀφεύκτος ἀνάγκη, ἀναθεωρήσεως τῆς περί ἀναμορφωτηρίων νομοθεσίας, τῆς ἐπανδρώσεως διά καταλλήλου μορφωμένου καί εἰδικευμένου προσωπικοῦ κ.λπ. Γενικῶς ὀφείλει ἡ πολιτεία νά ἀντιληφθῇ ὅτι ἡ ἀνάσχεσις τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων, σοβαρῶς θά ἐπιτευχθῇ ἂν μεταξύ τῶν ἄλλων, δημιουργηθῶσι σύγχρονα ἀναμορφωτήρια, ἐνθουμίζοντα οὐχί φυλακάς, ἀλλά σχολεῖα. Πρυτανεύση δέ ἡ

σύγχρονος παιδαγωγική μέθοδος καί ἡ προσέγγις μετά στοργῆς καί ἀγάπης τοῦ ἐγκληματίσαντος ἀνηλίκου, ὅστις ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι κυρίως θύμα τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν διαβιώσεώς του.

6. Πρόσθετοι ὑποχρεώσεις. Κατά τὴν δευτέραν παράγραφον τοῦ ἄρθρου 122 Π.Κ., ὀρίζεται ὅτι τὸ δικαστήριον ἀνηλίκων, δύναται νὰ ἐπιβάλῃ προσθέτους ὑποχρεώσεις εἰς τὸν ἀνήλικον μετά τινός τῶν ἐν τῇ πρώτῃ παραγράφῳ ἀναφερομένων ἀναμορφωτικῶν μέτρων. Πλὴν βεβαίως τοῦ τελευταίου ἐξ αὐτῶν, δηλονότι τῆς τοποθετήσεώς του εἰς ἀναμορφωτικὸν κατάστημα. Ὁ νόμος δὲν ὥρισεν ποῖαι εἶναι αἱ «πρόσθετοι ὑποχρεώσεις», αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἰκανότητος ἐμπειρίας καί κρίσεως τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων καί τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνηλίκου. Οὕτω δύναται τὸ δικαστήριον νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν τεθέντα ὑπὸ τὴν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τῶν γονέων του ἢ τῶν ἐπιμελητῶν ἀνηλικῶν ὅπως π.χ. ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν οἰκίαν του ὠρισμένην ὥραν τῆς νυκτός, μὴ συχνάζει εἰς σφαιριστήρια, ἢ ἄλλα καταστήματα, μὴ ποιεῖται χρήσιν οἰνοπνεύματος, ἢ σιγαρέττων καί γενικῶς ὅτι κρίνει κατάλληλον ὁ δικαστής ἀνηλίκων. Προϋπόθεσις ὁμως τῆς προσθέτου ὑποχρεώσεως εἶναι:

α) Ν' ἀναφέρονται ἐν τῷ αἰτιολογικῷ καί τῷ δικαστικῷ τῆς ἀποφάσεως

β) Νὰ μὴν δεσμεύῃ ὑπερμέτρως τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν καί πρωτοβουλίαν τοῦ ἀνηλίκου καί

γ) Νὰ μὴν ἀναιρεῖται διὰ τῆς προσθέτου ταύτης ὑποχρεώσεως τὸ ἐπιβληθὲν ἀναμορφωτικὸν μέτρον.

Ἄρθρον 123

Θεραπευτικὰ μέτρα

1. Ἐάν ἡ κατάστασις τοῦ ἀνηλίκου ἀπαιτῇ ἰδιαιτέραν μεταχείρησιν, ἰδίᾳ ἐάν οὗτος πάσχῃ ἀπὸ ψυχικὴν νόσον ἢ ἄλλην νοσηρὰν διατάραξιν τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν ἢ εἶναι τυφλός, κωφάλαλος, ἐπιληπτικός, ἢ ἐκδοτός εἰς τὸν πότον, ἢ ἐμφανίζῃ ἀνώμαλον καθυστέρησιν τῆς πνευματικῆς καί ἠθικῆς ἀναπτύξεώς του, τὸ δικαστήριον διατάσσει τὴν παραπομπὴν του εἰς θεραπευτικὸν ἢ

ἕτερον κατάλληλον κατάστημα.

2. Τὰ θεραπευτικά μέτρα διατάσσονται μετά προηγουμένην γνωμοδότησιν ειδικοῦ ἰατροῦ.

Ἑρμηνεία

1. Ἐπιβολή ἢ λήψις θεραπευτικῶν μέτρων διά τόν ἐγκληματίσαντα ἀνήλικον, γίνεται πάντοτε ἐφ' ὅσον οὗτος ἔχει ἀνάγκην ἰδιαιτέρας μεταχειρίσεως. Πότε συμβαίνει τοῦτο δέν ὀρίζεται ὑπό τοῦ νόμου, ἐπαφεθέντος εἰς τήν ἀνέλεγκτον κρίσιν τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων. Ἐν τούτοις, ἐνδεικτικῶς μόνον ἀριθμῶνται ὠρισμένοι περιπτώσεις διά τόν δικαστήν. Τοιαῦται περιπτώσεις ἰδιαιτέρας μεταχειρίσεως τοῦ ἀνηλίκου διαπιστούμεναι, ὑποχρεοῦν τόν δικαστήν νά διατάξῃ τήν παραπομπήν εἰς θεραπευτικόν κατάστημα, εἶναι δέ αἱ κάτωθι:

- α) Ὄταν ὁ ἀνήλικος πάσχη ἀπό ψυχικήν νόσον ἢ
- β) Ἐκ νοσηρᾶς διαταράξεως τῶν πνευματικῶν του λειτουργῶν.
- γ) Εἶναι τυφλός, κωφάλαλος ἢ ἐπιληπτικός.
- δ) Ἐκδοτος εἰς πότον ἢ εἰς χρήσιν τοξικῶν οὐσιῶν.
- ε) Ἐμφανίζει οἰανδήποτε πνευματικήν, διανοητικήν ἢ ἠθικήν καθυστέρησιν.

2. Προϋπόθεσις παραπομπῆς τοῦ ἀνηλίκου εἰς κατάλληλον θεραπευτικόν κατάστημα εἶναι, ἡ προηγουμένη γνωμοδότησις ειδικοῦ ἰατροῦ, περί τῆς ἀνάγκης ειδικῆς μεταχειρίσεως τοῦ ἀνηλίκου. Τοῦ νόμου ὀρίζοντος ἀπλῶς ὅτι τό θεραπευτικόν μέτρον διατάσσεται μετά προηγουμένην γνωμοδότησιν ειδικοῦ ἰατροῦ ἔχει τήν ἔννοιαν ὅτι:

- α) Ἡ γνωμοδότησις ὑποχρεωτικῶς προκαλεῖται, καί τίθεται ὑπ' ὄψιν τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων
- β) Ἡ τοιαύτη ὁμῶς γνωμοδότησις ἐπί οὐδενί δύναται νά καταστῇ δεσμευτική διά τήν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου. Τοῦτο δύναται κατ' ἐλευθέραν ἐκτίμησιν νά διατάξῃ τήν λήψιν θεραπευτικοῦ μέτρον ἀποδεχόμενον ἢ μή τήν γνωμοδότησιν τοῦ ειδικοῦ ἰατροῦ.

Άρθρον 124

Μεταβολή ἢ ἄρσις μέτρων

1. Τό δικάσαν δικαστήριον δύναται κατά πάντα χρόνον νά ἀντικαταστήσῃ τά ληφθέντα ἀναμορφωτικά μέτρα δι' ἑτέρων, εἰάν κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον, αἶρει δέ ταῦτα, εἰάν ἤδη ἐξεπλήρωσαν τόν σκοπόν των.

2. Τό αὐτό δύναται νά πράξῃ καί ὡς πρός τά θεραπευτικά μέτρα, μετά προηγουμένην γνωμοδότησιν εἰδικοῦ ἱατροῦ.

3. Ἡ διάταξις τῆς παρ. 2 τοῦ άρθρου 4 ἔχει καί ἐνταῦθα ἐφαρμογήν.

Διάρκεια

Ἑρμηνεία

1. Σκοπός τῆς ἐπιβολῆς ἀναμορφωτικῶν ἢ θεραπευτικῶν μέτρων εἰς τοὺς ἐγκληματικούς ἀνηλίκους εἶναι ἡ ψυχική, ἠθική καί κοινωνική των, ἀναμόρφωσις καί κατ' οὐδέν ταυτίζονται μετά τῶν σκοπῶν τῆς ποινῆς. Ἐντεῦθεν καί ἡ ἐλαστικότης τοῦ νόμου καί ἡ παρεχομένη διά τοῦ άρθρου 124 Π.Κ. εὐχέρεια εἰς τό δικαστήριον ὄχι μόνον νά ἀντικαταστήσῃ τά ἐπιβληθέντα μέτρα, ἀλλά καί νά ἄρῃ ταῦτα ὀριστικῶς.

2. Ἀρμόδιον δικαστήριον Ἀνηλίκων εἶναι κατά πᾶσαν περίπτωσιν, τό ἐπιβάλλον τό ἀναμορφωτικόν ἢ θεραπευτικόν μέτρον εἰς τόν ἀνήλικον. Ἡ ἐπέμβασις τοῦ δικαστηρίου πρός ἀντικατάστασιν ἢ ἄρσιν, προκαλεῖται τῇ αἰτήσει τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνηλίκου, τοῦ Εἰσαγγελέως, τοῦ δικαστοῦ Ἀνηλίκων, τῆς δ/νσεως τοῦ καταστήματος ἢ ἰδρύματος τῆς προστατευτικῆς τῶν ἀνηλίκων ἐταιρίας τοῦ ἐπιμελητοῦ ἀνηλίκων κ.λπ. Πότε ὁμως τό δικαστήριον χωρεῖ εἰς τήν μεταβολήν ἢ ἄρσιν τῶν μέτρων, κρίνεται ἀνελέγκτως καί κατ' ἐλευθέραν ἐκτίμησιν τοῦ δικαστηρίου Ἀνηλίκων. Σημειωτέον ὅτι ἡ μεταβολή ἢ ἄρσις τῶν μέτρων τοῦ άρθρου 124 Π.Κ. ἀναφέρεται εἰς τά ἀναμορφωτικά καί τά θεραπευτικά μέτρα.

3. Εἰς περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν, ἡ πράξις διά τήν ὁποίαν ἐδῶχθη ὁ ἀνήλικος (καί ἐκρίθη παρά τοῦ δικαστηρίου ὅτι ἐξετέλεσεν ταύτην) ἐκηρύχθη διά μεταγενεστέρου νόμου

δικαστήριον

πρέπει

άνελεγκτος εφαρμόζεται ή διάταξις του άρθρου 4 § 2 Π.Κ. Ἦτοι δέν αἴρονται αὐτοδικαίως τά ἐπιβληθέντα ἀναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, ἀλλά δύνανται ἀπλῶς νά ἀρθῶσιν. Εἰς τήν περίπτωσιν τό δικαστήριον Ἀνηλίκων, πού ἐπέβαλλε τό ἀναμορφωτικόν ή θεραπευτικόν μέτρον, κατόπιν προτάσεως του Εἰσαγγελέως, ἀποφαίνεται περί τῆς διατηρήσεως ή καταργήσεως τῶν μέτρων.

Ἄρθρον 125

Διάρκεια μέτρων

Τά ὑπό του δικαστηρίου διαταχθέντα ἀναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα παύουσιν αὐτοδικαίως ἄμα τῇ συμπληρώσει του 21ου ἔτους τῆς ἡλικίας.

Ἑρμηνεία

1. Ἐπακόλουθον του σκοπού και χαρακτήρος τῶν ἀναμορφωτικῶν ή θεραπευτικῶν μέτρων, εἶναι ή ἐλαστικότητα αὐτῶν, ἐξ οὗ και δέν ὀρίζεται ἐν τῷ νόμῳ ή διάρκεια τῶν μέτρων. Οὐδέ ή ἀπόφασις του δικαστηρίου ἀνηλίκων καθορίζει τήν διάρκειαν τῶν ἐπιβληθέντων ἀναμορφωτικῶν ή θεραπευτικῶν μέτρων. Ὑφίσταται πάντοτε ή εὐχέρεια ἀντικαταστάσεως μεταβολῆς ή ἄρσεως τῶν μέτρων, βάσει τῆς διατάξεως του προηγουμένου άρθρου.

2. Μετά τήν συμπλήρωσιν ὁμως του 21ου ἔτους τῆς ἡλικίας του ἀνηλίκου, παύουν αὐτοδικαίως τά ἐπιβληθέντα ἀναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα.

Ἡ περί αὐτοδικαίας παύσεως τῶν ἀναμορφωτικῶν ή θεραπευτικῶν μέτρων, ἄμα τῇ συμπληρώσει του 21 ἔτους του ἀνηλίκου διάταξις του άρθρου 125 ΠΚ εἶναι εὐλογος δοθέντος ὅτι ἀπό τῆς ἐνηλικιώσεως του ὁ ἀνήλικος εἶναι αὐτεξούσιος. Ἦδη ὁμως μετά τήν τροποποίησιν τῶν διατάξεων του ΑΚ διά του Ν. 1329/1983, τό ὄριον τῆς ἐνηλικιώσεως, ὑπεβιβάσθη κατά τό άρθρον 3 του νόμου τούτου εἰς τό 18ον ἔτος. Οὕτω σήμερον ὁ ἐνήλικος 18 ἔτων (εἶναι ἰκανός πρὸς πᾶσαν δικαιοπραξίαν) κι ἐπομένως πρέπει νά δεχθῶμεν ὅτι τά

αναμορφωτικά ἢ θεραπευτικά μέτρα παύουν αὐτοδικαίως, ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνηλίκου.

ἄρθρον 126

Ἀνήλικοι ποινικῶς ἀνεύθυνοι

1. Ἡ παρά παιδός τελεσθεῖσα ἀξιόποινος πράξις δέν καταλογίζεται εἰς αὐτόν, ἐφαρμοζομένων μόνον ἀναμορφωτικῶν ἢ θεραπευτικῶν μέτρων.

2. Ἐφηβος, τελέσας ἀξιόποινον πράξιν, ὑποβάλλεται εἰς ἀναμορφωτικά ἢ θεραπευτικά μέτρα, ἐάν δέν συντρέχη περίπτωσις ὑποβολῆς αὐτοῦ εἰς ποινικόν σωφρονισμόν κατά τὰς διατάξεις τοῦ ἐπομένου ἄρθρου.

Ἑρμηνεία

1. Ἡ ποινική ἀνηλικότης ἢ ἀνευθυνότης τῶν ἀνηλίκων ἀναφέρεται εἰς τοὺς παῖδας ἤτοι τοὺς ἄγοντας ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ 7ου μέχρι τοῦ 12 ἔτους συμπληρωμένου. Οὕτω οἱ παῖδες ὑπόκεινται μόνον εἰς ἀναμορφωτικά ἢ θεραπευτικά μέτρα καὶ οὐδέποτε εἰς ποινικόν σωφρονισμόν. Οἱ ἄγοντες ὅμως ἡλικίαν μικροτέραν τῶν 7 ἐτῶν, δέν ἐμπίπτουν εἰς τὰς περὶ ἀνηλίκων εἰδικὰς διατάξεις τοῦ Π.Κ. ὄντες ἐντελῶς ἀνεύθυνοι καὶ κατά τεκμήριον ἀμάχητον ἀκαταλόγιστοι.

2. Ἐπὶ ἐφήβων ἤτοι τῶν ἀγόντων ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ 12ου μέχρι τοῦ 17ου ἔτους τῆς ἡλικίας των, τὸ δικαστήριον ἀνηλίκων κατ' ἀρχὴν ἐπιβάλλει τὰ ἐν ἄρθρῳ 122 Π.Κ. ἀναμορφωτικά ἢ τὰ τοῦ ἄρθρου 123 Π.Κ. θεραπευτικά μέτρα. Κατ' ἐξαίρεσιν ὁ ἐφηβος ὑποβάλλεται εἰς ποινικόν σωφρονισμόν, ἐάν τὸ δικαστήριον κρίνει ὅτι συντρέχει περίπτωσις ἐπιβολῆς σωφρονιστικῶν μέτρων. καταδικάζει τὸν κρινέντα ὅτι.

ἄρθρον 127

Ἀνήλικοι ποινικῶς ὑπεύθυνοι

1. Ἐάν τὸ δικαστήριον ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν περιστάσεων, ὑφ' ἃς ἐτελέσθη ἡ πράξις, καὶ τῆς ὅλης προσωπικότητος τοῦ πράξαν-

τος κρίνη, ὅτι διὰ τὴν συγκράτησιν τοῦ ἐφήβου, ἀπὸ τῆς τελέσεως νέων ἀξιοποιῶν πράξεων εἶναι ἀναγκαῖος ὁ ποινικὸς σωφρονισμὸς αὐτοῦ, καταδικάζει τοῦτον εἰς περιορισμὸν ἐντὸς σωφρονιστικοῦ καταστήματος.

2. Ἐν τῇ ἀποφάσει τοῦ δικαστηρίου ὀρίζεται ὅ τε ἐλάχιστος καὶ ὁ μέγιστος ὅρος τῆς παραμονῆς τοῦ ἐφήβου ἐν τῷ καταστήματι, ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 54 καθοριζομένων ὀρίων.

3. Περὶ τῆς ἀπολύσεως τοῦ καταδικασθέντος ἐκ τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ἐν τῇ ἀποφάσει καθοριζομένου ἐλαχίστου ὅρου καὶ πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ἀνωτάτου ἀποφαίνεται τὸ δικαστήριον, αἰτήσῃ τῆς διευθύνσεως τοῦ καταστήματος ἢ αἰτήσῃ τοῦ εἰσαγγελέως ἀκουομένης πάντοτε καὶ τῆς γνώμης τῆς διευθύνσεως τοῦ καταστήματος.

Ἑρμηνεία

1. Ποινικῶς ὑπεύθυνοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν μόνον οἱ ἐφηβοὶ καὶ οὐδέποτε οἱ παῖδες. Τὸ θέμα τῆς ἐπιβολῆς ποινικοῦ σωφρονισμοῦ τῶν ἐφήβων, ἀφίεται εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων. Τὸ δικαστήριον ἀνηλίκων μετ' ἔρευναν τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνηλίκου καὶ τῶν ἐν γένει συνθηκῶν καὶ περιστάσεων ὑφ' ἃς ἔλαβεν χώρα ἡ κατηγορουμένη πράξις, κρίνει καὶ ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ ποινικοῦ σωφρονισμοῦ. Εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου βαρύνουν

α) Ἡ βαρύτης τῆς τελεσθείσης πράξεως καὶ

β) Ἡ ἐπικινδυνότης τοῦ ἐγκληματίσαντος ἀνηλίκου καὶ ἡ πιθανότης ἐπαναλήψεως τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ μέλλον. Ἐάν τελικῶς τὸ δικαστήριον ἀποκλίνει ὑπὲρ τοῦ ποινικοῦ σωφρονισμοῦ, καταδικάζει τὸν κριθέντα ὅτι ἐξετέλεσεν τὴν πράξιν ἀνήλικον, εἰς περιορισμὸν ἐντὸς σωφρονιστικοῦ καταστήματος.

2. Ἐκ τῶν συνδυαζομένων διατάξεων τῶν ἄρθρων 54 καὶ 127 Π.Κ., σαφῶς προκύπτει ὅτι τὸ δικαστήριον εἰς τὴν ἀπόφασίν του ἐπιβολῆς σωφρονιστικῶν μέτρων, δέν δύναται νὰ

ὀρίζεται ὁ ἀκριβῆς χρόνος διαρκείας τοῦ περιορισμοῦ ἐντός τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος. Ἀλλά ὑποχρεοῦται νά ὀρίξη τό ἐλάχιστον καί τό μέγιστον ὄριον παραμονῆς τοῦ ἀνηλίκου εἰς τό σωφρονιστικόν κατάστημα. Τά ὄρια ταῦτα καθορίζονται ἐντός τῶν πλαισίων τοῦ ἄρθρου 54 Π.Κ. ἤτοι κατ' ἐλάχιστον πέντε ἔτη καί κατὰ μέγιστον εἴκοσι ἔτη ἐφ' ὅσον ἡ πρᾶξις ἐπισύρει ποινήν (τελεσθεῖσα παρ' ἐνηλίκου) ἀνωτέρα τῶν δέκα ἐτῶν στερητικῶν τῆς ἐλευθερίας ἢ θανατικῆν. Ἀπό ἕξ μῆνας κατ' ἐλάχιστον μέχρι δέκα ἐτῶν, εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν.

3. **Λῆξις τοῦ ἐλαχίστου ὄριου.** Μετά τήν λῆξιν τοῦ καθορισθέντος ὑπό τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκου ἐλαχίστου ὄριου διαρκείας τοῦ περιορισμοῦ ἐντός σωφρονιστικοῦ καταστήματος, τό δικαστήριον ἀποφαίνεται περί τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἀνηλίκου. Περί τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἀνηλίκου ἀρμόδιος εἶναι τό τριμελές παρά πλημμελιοδικαίς δικαστήριον ἀνηλίκων τοῦ τόπου ἐκτίσεως τοῦ σωφρονισμοῦ (ἄρθρον 129 § 6 Π.Κ.) κατόπιν προτάσεως τοῦ Εἰσαγγελέως ἢ τῆς διευθύνσεως τοῦ Σωφρονιστικοῦ καταστήματος. Ἐπί τοῦ ἐνδεδειγμένου ἢ μή τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἀνηλίκου, ἀκούεται πάντοτε λέγει ὁ νόμος ἢ γνώμη τῆς διευθύνσεως τοῦ καταστήματος, χωρίς τοῦτο βεβαίως νά σημαίνει ὅτι εἶναι δεσμευτική.

Ἄρθρον 128

Πταίσματα ἀνηλίκων

Ἐάν ἡ ὑπό τοῦ ἀνηλίκου τελεσθεῖσα πρᾶξις συνιστᾷ πταῖσμα, ἐφαρμόζονται μόνον τά ἐν ἄρθρῳ 122 ἀναμορφωτικά μέτρα, πλήν τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀνηλίκου εἰς κατάλληλον κατάστημα ἀγωγῆς.

Ἑρμηνεία

Κατά Μπουρόπουλον (Α' σελ. 336) τό ἄνω ἄρθρον δέν ἀναφέρεται εἰς τούς ἐκ τῶν ἀνηλίκων παῖδας, ἀλλά μόνον τούς ἐφήβους. Διότι ὁ παῖς οἵανδήποτε πρᾶξιν καί ἂν τελέσῃ, ὑποβάλλεται μόνον εἰς ἀναμορφωτικά μέτρα. Δέν νομίζομεν

ὅμως ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπολύτως ὀρθόν, ἀπλῶς εἰς τό ἄρθρον 128 Π.Κ. τονίζεται ὅτι ἐπὶ τῶν παισματοικῶν παραβάσεων τῶν ἀνηλίκων, οὐδέποτε ἐπιβάλλονται σωφρονιστικά μέτρα, εἴτε παιδῶν ἢ ἐφήβων. Ἐπίσης ὅτι ἐκ τῶν ἀναμορφωτικῶν μέτρων τοῦ ἄρθρου 122 Π.Κ., ἐξαιρεῖται καὶ δέν ἐπιβάλλεται, οὐδέποτε τοποθέτησις τοῦ ἀνηλίκου εἰς ἀναμορφωτικόν κατάστημα.

Ἄρθρον 129

Ἐπὶ ὄρον ἀπόλυσις

1. Τό δικαστήριον δύναται, ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς διευθύνσεως τοῦ καταστήματος ἢ τοῦ εἰσαγγελέως, νά ἀπολύῃ ὑπὸ ὄρον ἐπὶ σκοπῶ δοκιμασίας τόν καταδικασθέντα πρό τῆς λήξεως τοῦ διά τῆς ἀποφάσεως καθορισθέντος ἐλαχίστου ὄρου, πάντως ὅμως μετά διαμονήν ἐν τῷ καταστήματι τοῦλάχιστον ἕξ μηνῶν, ἐάν δέ ἐπεβλήθη περιορισμός τριῶν ἐτῶν καὶ ἄνω, μετά διαμονήν τοῦλάχιστον ἐνός ἔτους.

2. Ἐν τῇ ἀποφάσει περὶ τῆς ὑπὸ ὄρον ἀπολύσεως ὀρίζεται ὁ χρόνος τῆς δοκιμασίας, ὅστις δέν δύναται νά εἶναι οὔτε κατώτερος τῶν δύο, οὔτε ἀνώτερος τῶν πέντε ἐτῶν.

3. Κατά τοῦ καταδικασθέντος δύναται κατά τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου τῆς δοκιμασίας νά ἐπιβληθῶσιν αἱ κατά τό ἄρθρον 122 § 2 ὑποχρεώσεις.

4. Ἐάν ὁ ἀπολυθεὶς κατά τόν χρόνον τῆς δοκιμασίας φέρηται κακῶς, τό δικαστήριον δύναται, ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς διευθύνσεως τοῦ καταστήματος, τοῦ εἰσαγγελέως ἢ τῶν ἐχόντων ἐκ τοῦ νόμου τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἀνηλίκου, νά ἀνακαλέσῃ τὴν ὑπὸ ὄρον ἀπόλυσιν ἢ νά παρατείνῃ τόν χρόνον τῆς δοκιμασίας μέχρι πέντε ἐτῶν, ἐάν οὗτος εἶχεν ὀρισθῆ βραχυτέρας διαρκείας. Ἐν περιπτώσει ἀνακλήσεως ὁ διανυθεὶς χρόνος ἐν ἐλευθερίᾳ ἐκτός τοῦ καταστήματος δέν ὑπολογίζεται ἐν τῇ διαρκείᾳ τῆς ποινῆς.

5. Ἐάν ἀπὸ τῆς ἀπολύσεως παρέλθῃ ὁ ἐν τῇ ἀποφάσει καθορισθεὶς χρόνος δοκιμασίας χωρὶς νά ἐπέλθῃ ἀνάκλησις, ἢ ποινὴ θεωρεῖται ὡς ἀποτιθεῖσα.

6. Ἀρμόδιον, ὅπως ἀποφασίσῃ τὴν κατά τό παρὸν ἄρθρον, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν κατά τὴν § 3 τοῦ ἄρθρου 127 ἀπόλυσιν τοῦ

καταδικασθέντος, είναι παρά τό πλημμελειοδίκαις τριμελές δικαστήριον ἀνηλίκων τοῦ τόπου ἐκτίσεως τοῦ περιορισμοῦ.

Ἑρμηνεία

1. Εἰς τό ἄρθρον 127 § 3 Π.Κ. ρυθμίζεται τό θέμα καί αἱ προϋποθέσεις ἀπολύσεως τοῦ κρατουμένου ἐν σωφρονιστικῷ καταστήματι, ἀνηλίκου μετά τήν παρ' αὐτοῦ συμπλήρωσιν τοῦ ἐλαχίστου ὁρίου διαρκείας τοῦ ὀρισθέντος διά τῆς ἀπόφασεως καί πρό τῆς λήξεως τοῦ ἀνωτάτου. Ἐνταῦθα ὁμως πρόκειται περί ἀπολύσεως ὑπό ὄρους, δυναμένης νά πραγματοποιηθῆ καί πρό τῆς συμπληρώσεως τοῦ τεθειμένου ἐλαχίστου ὁρίου διαρκείας. Εἰδικώτερον ἢ ὑφ' ὄρον ἀπόλυσις τοῦ κρατουμένου ἐν τῷ σωφρονιστικῷ καταστήματι, ἀνηλίκου διέπεται ὑπό τῶν ἀκολουθῶν προϋποθέσεων:

α) Διαμονή τοῦ ἀνηλίκου ἐντός τοῦ καταστήματος τουλάχιστον ἕξ μηνῶν. Ἐάν ὁμως ἐπεβλήθη περιορισμός κατ' ἐλάχιστον ὄριον τριῶν ἐτῶν, τότε ἀπαιτεῖται διαμονή τουλάχιστον ἐνός ἔτους. Ἦτοι κατ' ἀρχήν πρό τῆς λήξεως τοῦ ἐλάχιστου ὁρίου παραμονῆς, δύναται νά ἀπολυθῆ ὑπό ὄρον ὁ ἀνήλικος. Ὅπωςδήποτε ὁμως μετά ἄμηνον παραμονήν ἐάν τό ἐλάχιστον ὄριον εἶναι κάτω τῶν τριῶν ἐτῶν καί ἐτησίᾳ τοιαύτη ἂν τό ἐλάχιστον ὄριον ὑπερβαίνει τά τρία ἔτη.

β) Πρότασις τοῦ Εἰσαγγελέως ἢ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Καταστήματος περί τῆς ὑφ' ὄρον ἀπολύσεως. Μή προκύπτωντος τοῦ ἀντιθέτου ἐκ τῆς σιγῆς τοῦ νόμου, ὀρθωτέρα εἶναι ἡ ἄποψις ὅτι καί ὁ ἀνήλικος, δικαιούται νά αἰτησῆται τήν ὑφ' ὄρον ἀπόλυσίν του.

γ) Ἄλλη προϋπόθεσις διά τήν ὑφ' ὄρον ἀπόλυσιν τοῦ ἀνηλίκου δέν ὀρίζεται ἐν τῷ νόμῳ τό δικαστήριον δύναται ν' ἀπολύσῃ τόν ἀνήλικόν κατὰ τήν ἐλευθέραν καί ἀνέλεγκτον κρίσιν του. Συνήθως ἐν τῇ πράξει τό δικαστήριον λαμβάνει ὑφ' ὄψιν του τήν πρότασιν τῆς διευθύνσεως τοῦ καταστήματος. Ἐάν ὁμως τήν ἀπόλυσιν προτείνει ὁ Εἰσαγγελεὺς, Νομίζομεν ὅτι καίτοι δέν ὀρίζεται ρητῶς εἰς κάθε περίπτωσιν, πρέπει νά προκαλεῖται γνωμοδότησις τῆς Διευθύνσεως τοῦ Καταστήμα-

τος. Ἐπιβάλλεται δέ νά εἶναι λίαν ἐμπεριστατωμένη καί ἠτιολογημένη ὡς πρός τό θέμα τῆς ὑφ' ὄρον ἀπολύσεως τῶν ἀνηλίκων.

2. Ἀρμόδιον δικαστήριον εἶναι τό τριμελές παρά πλημμελειδικαίς δικαστήριον ἀνηλίκων τοῦ τόπου ἐκτίσεως τοῦ περιορισμοῦ. Εἰς τήν ἀπόφασίν του τό δικαστήριον ὀρίζει τό χρονικόν διάστημα δοκιμασίας. Αὐτό δέν δύναται ὅμως νά εἶναι κατώτερον τῶν δύο ἐτῶν ἢ ἀνώτερον τῶν πέντε ἐτῶν. Ἐπίσης τό δικαστήριον δύναται μετά τῆς ἀπολύσεως ὑφ' ὄρον ἀποφάσεώς του νά τάξη εἰς τόν ἀπολυόμενον ἀνήλικον καί προσθέτους ὑποχρεώσεϊς κατά τās ἐν ἄρθρῳ 122 § 2 Π.Κ. ὀριζόμενα π.χ. νά μήν συχνάζη εἰς τόπους ὀρισμένας περιοχάς κέντρα, λέσχας, κ.λπ κ.λπ.

3. Ἀνάκλησις τῆς ὑφ' ὄρον ἀπολύσεως

α) Αἱ προϋποθέσεις τῆς ἀνακλήσεως τῆς ὑφ' ὄρον ἀπολύσεως τοῦ ἀνηλίκου εἶναι ἐλαστικώτεραι τῶν ἀντιστοιχῶν διά τούς ἐνήλικους διατάξεων. Κατ' ἀρχήν ἀρμόδιον δικαστήριον δι' ἀνάκλησιν εἶναι μόνον τό παρά πλημμελειοδικαίς Τριμελές δικαστήριον Ἀνηλίκων, τοῦ τόπου ἐκτίσεως τοῦ σφρονιστικοῦ περιορισμοῦ. Τό δικαστήριον ἀποφαίνεται περί τῆς ἀνακλήσεως ἢ μή κατόπιν προτάσεως τοῦ Εἰσαγγελέως, τῆς διευθύνσεως τοῦ ἐξ οὗ ἀπελύθη καταστήματος ἢ καί τῆς Ὑπηρεσίας Ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων.

β) Μοναδικός λόγος ἀνακλήσεως, κατά τόν νόμον εἶναι «ἐάν ὁ ἀπολυθεῖς κατά τόν χρόνον τῆς δοκιμασίας φέρηται κακῶς». Πότε συμβαίνει τοῦτο δέν προσδιορίζεται, ἐναπόκειται εἰς τήν ἀνέλεγκτον κρίσιν τοῦ δικαστηρίου. Ἐνδεικτικῶς δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι λόγος ἀνακλήσεως δύναται νά προκύψη ἐκ τῆς ἀθετήσεως ἢ μή τηρήσεως τῶν τεθέντων τῶ ἀπολυθέντι ἀνηλικῶ προσθέτων ὑποχρεώσεων. Ἐπίσης ἢ διάπραξις καί καταδίκη ἐπί ἀξιοποίνῳ πράξει κατά τό διάστημα τῆς δοκιμασίας τοῦ ἀνηλίκου. Ὅχι ὅμως οἰανδήποτε καταδίκη π.χ. ἐξ ἀμελείας, ἀλλά ἢ προδίδουσα ὅπωςδήποτε ἐγκληματικήν διάθεσιν.

γ) Τό δικαστήριον ἔχει τήν εὐχέρειαν νά ἀνακαλέσῃ τήν ὑφ' ὄρον ἀπόλυσιν, ν' ἀπορρίψῃ τό περί ἀνακλήσεως αἴτημα

ἢ ἀπλῶς νά παρατείνῃ τόν χρόνον τῆς δοκιμασίας, ἀλλά οὐχί πέραν τῶν πέντε ἐτῶν. Εἰς τήν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν ἐξυπακούεται ὅτι ὁ ἀνήλικος ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἐλεύθερος καί ὑπό δοκιμασίαν

δ) Ἐάν τό δικαστήριον ἀνακαλέσῃ τήν ὑφ' ὄρον ἀπόλυσιν τοῦ ἀνηλίκου, ὁ διανυθείς χρόνος ἐν ἐλευθερία καί ἐκτός τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος δέν προσμετράται εἰς τήν διάρκειν τῆς ποινῆς. Ἐάν ἀντιθέτως παρέλθῃ ἀπό τῆς ἡμέρας τῆς ὑφ' ὄρον ἀπολύσεως ὁ προσδιορισθείς χρόνος τῆς δοκιμασίας, χωρίς νά ἐπέλθῃ ἀνάκλησις τῆς ἀπολύσεως, ἡ ποινή θεωρεῖται ἡ ἀποτιθεῖσα.

4. Νομολογία ἐκ τῶν ἄρθρων 121-129 Π.Κ.

α) Ὁ χρόνος παραμονῆς τοῦ ἀνηλίκου εἰς τό Ἐναμορφωτικόν κατάστημα, ἐνθα εἰσήχθη καί δὴ εἰς τό Τμήμα παρατηρήσεων πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς προσωπικότητος τοῦ κατὰ τό ἄρθρον 5 § 1α ΑΝ 2724/1940, δέν θεωρεῖται ὡς προφυλάκισις ἢ κράτησις τοῦ ἀνηλίκου. Πρόκειται περί διοικητικοῦ μέτρου, μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντος μετὰ τῆς ἐφ' ἧς ἡ καταδίκη ποινή. (Πλημ. Ἡλείας 1537/1972 Ποιν. Χρον. ΚΓ 70).

β) Ἐκτόπισις ἀνηλίκων κατὰ τό Ν.Δ. 743/1970 ἐπιτρέπεται μόνον ἐφ' ὅσον οὗτος συνεπλήρωσεν τό 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. (ΑΠ 843/1973 Ποιν. Χρον. ΚΔ 46).

γ) Τά ἐπιβαλλόμενα ἀναμορφωτικά μέτρα βάσει τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 122 Π.Κ. καί θεραπευτικά μέτρα κατ' ἄρθρον 123 Π.Κ. δέν εἶναι καταδίκη διά τόν ἀνήλικον. Συνεπῶς ἡ αἴτησις ἀναιρέσεως κατ' ἀποφάσεως ἐπιβαλλούσης π.χ. ἐπίπληξιν ἢ διαταξάσης τήν εἰσαγωγήν εἰς ἀναμορφωτήριον, εἶναι ἀπαράδεκτος. (ΑΠ 18/1974 Ποιν. Χρον. ΚΔ 343).

δ) Ἡ μῆνυσις ἢ ἐγκλησις κατ' ἀνηλίκου μὴ εἰσελθόντος εἰς τό 7ον ἔτος, εἶναι νόμῳ ἀβάσιμος, ἡ δέ σχετικὴ δικογραφία τίθεται εἰς τό ἀρχεῖον. (Γνωμ. Εἰσαγ. Πλημ. Καμοτινῆς 48/1974 Ποιν. Χρον. ΚΕ 157).

ε) Ἐπί σωφρονιστικοῦ καταστήματος τοῦ ἀνηλίκου, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπό τῆς ἀποφάσεως ὀρισθέντος ἐλαχίστου ὀρίου διά τήν ἀπόλυσιν, χωρεῖ καί ὁ εὐεργετικός ὑπολογισμὸς ἡμερῶν ἐργασίας. Ὑπὸ τήν προϋπόθεσιν ὅμως ὅτι θά πρέπει

νά συμπληρωθῆ τό κατ' ἄρθρον 54 Π.Κ. ἐλάχιστον ὄριον τῶν ἔξ μηνῶν. Ἀρμόδιον δικαστήριον διά τήν ἀπόλυσιν εἶναι τό Τριμελές δικαστήριον ἀνηλίκων. (Γνωμ. Εἰσαγγ. Ἀρ. Πάγου 12/1975 Ποιν. Χρον. ΚΕ 593).

στ) Τά ἀναμορφωτικά μέτρα κατ' ἀνηλίκων, προβλεπόμενα ἐν ἄρθρῳ 122 Π.Κ. δέν ἔχουν καταδικαστικόν, ἀλλά διοικητικόν χαρακτήρα. Κατ' ἀκολουθίαν δέν χωρεῖ ἔφεσις κατ' ἀποφάσεως διατασσούσης τήν εἰσαγωγήν ἀνηλίκου εἰς τό ἀναμορφωτικόν κατάστημα. (Ἐφετ. Αἰγγ. 8/1978 Ποιν. Χρον. ΚΗ 635).

Ἄρθρον 130

Ἀνήλικοι δικαζόμενοι μετά τήν συμπλήρωσιν τοῦ 17ου ἔτους

1. Ὄταν ἀνήλικος, ἄγων κατά τόν χρόνον τῆς τελέσεως τῆς πράξεως τήν ἐφηβικήν αὐτοῦ ἡλικίαν, εἰσάγηται εἰς δίκην μετά τήν συμπλήρωσιν τοῦ 17ου ἔτους, τό δικαστήριον ἐάν κρίνη ὅτι ἀναγκαῖος μέν εἶναι ὁ ποινικός σωφρονισμός τοῦ ἀνηλίκου, ὅτι ὁμως ὁ περιορισμός ἐντός σωφρονιστικοῦ καταστήματος δέν εἶναι ἤδη σκόπιμος, δύναται νά καταγνώσῃ ἀντί τούτου τήν διά τήν τελεσθεῖσαν πράξιν ἀπειλουμένην ποινήν, ἡλαττωμένην κατά τάς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 83.

2. Αἱ κατά ἄνω καταγνώσθεισαι ποιναί κατά τῆς ἐλευθερίας ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει συνεπάγονται τήν ἀποστέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἢ τήν εἰς κατάστημα ἐργασίας παραπομπήν.

3. Κατά γενικόν κανόνα οἱ κατάδικοι οὗτοι κρατοῦνται κεχωρισμένως ἀπό ἄλλους καταδίκους ἐνηλίκους.

Ἑρμηνεία

1. Τό χρονικόν σημεῖον κατά τό ὁποῖον λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ συμπλήρωσις ἢ μή τοῦ 17ου ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνηλίκου εἶναι ὁ χρόνος ἐκδικάσεως τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας. Κατ' ἀρχήν ὁ συμπληρώσας κατά τήν ἐκδίκασιν τῆς πράξεως τό 17ον ἔτος ἀνήλικος ἐξακολουθεῖ ὑπαγόμενος εἰς τήν ἀρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων. Ἐν ὄψει τοῦ γεγονότος ὁμως τῆς ἐνηλικιώσεως ἀπό πλευρᾶς ποινικοῦ

δικαίου τοῦ ἀνηλίκου παρεσχέθη διακριτική εὐχέρεια εἰς τό δικαστήριον ἀνηλίκων, διαφόρου μεταχειρίσεως.

2. Ἐπί τοῦ συμπληρώσαντος τό 17ον ἔτος ἀνηλίκου τό δικαστήριον ἀνηλίκων, κρίνει καί ἀποφαίνεται κατ' ἐλευθέραν καί ἀνέλεγκτον κρίσιν του ὅτι:

α) Δέν εἶναι ἀναγκαῖος ὁ ποινικός σωφρονισμός, ὅτε καταλήγει εἰς τήν ἐπιβολήν ἀναμορφωτικῶν μέτρων.

β) Εἶναι μέν ἀναγκαῖος ὁ σωφρονιστικός περιορισμός ἢ ποινικός σωφρονισμός. Πλήν ὅτι ἀνταυδεύονται ὡς μή σκόπιμος ὁ ἐγκλεισμός ἐντός σωφρονιστικοῦ καταστήματος. Δύναται νά καταγνώσῃ τήν ποινήν πού ἀντιστοιχεῖ εἰς τήν διά τούς ἐνηλίκους προβλεπομένην τοιαύτην καί ἀντιστοιχοῦσαν εἰς τήν τελεσθεῖσαν πράξιν. Ἐν τῇ περιπτώσει ὅμως ταύτῃ, ἡ ποινή ἐπιβάλλεται ὑποχρεωτικῶς ἡλαττωμένη κατά τό ἄρθρον 83 Π.Κ.

3. Ἀρμονία Συνταγματικῶν διατάξεων. Εἰς τό ἄρθρον 96 § 3 τοῦ ἰσχύοντος νέου Συντάγματος ὀρίζεται ὅτι, δύναται διά νόμου νά ἐπιτραπῇ νά μή ἔχουν ἐφαρμογήν ἐπί τῶν ἀνηλίκων αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 97 τοῦ Συντάγματος. Οὕτω τό δικαστήριον ἀνηλίκων δύναται νά δικάσῃ ἀνήλικον ἐπί κακουργήματι συμπληρώσαντα τό 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας του (κατά τόν χρόνον ἐκδικάσεως). Καίτοι τά κακουργήματα καθῶς καί τά πολιτικά ἐγλήματα κατ' ἄρθρον 97 Συντάγματος ὑπάγονται εἰς τά μικτά ὀρκωτά δικαστήρια. Συνεπῶς ἤρθη ἡ κατά τά προἰσχύσαντα Συντάγματα, ἐμφανιζομένη ἀντινομία μετά τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 130 Π.Κ.

4. Τό δικαστήριον (Τριμελές ἢ Μονομελές Δικαστήριον ἀνηλίκων) κατά τήν ἐπιβολήν τῆς ἡλαττωμένης ποινῆς, δέν δικαιούται σύν τῇ ποινῇ νά ἐπιβάλῃ ἀποστέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἢ παραπομπήν εἰς κατάστημα ἐργασίας εἰς τόν συμπληρώσαντα κατά τήν ἐκδικασίν τῆς πράξεως, τό 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

5. Τέλος εἰς τό τελευταῖον ἐδάφιον, ὀρίζεται ὅτι «κατά γενικόν κανόνα» οἱ κατάδικοι οὗτοι κρατῶνται κεχωρισμένως ἀπό ἄλλους ἐνηλίκους καταδίκους. Ἡ ἔννοια τῆς διατάξεως ταύτης εἶναι ὅτι οἱ καταδικαζόμενοι μετά τήν συμπλήρωσιν

τοῦ 17ου ἔτους, ἀνήλικοι εἰς στερητικὴν τῆς ἐλευθερίας ποινὴν, δέν πρέπει νά κρατοῦνται εἰς τόν αὐτόν χῶρον μετά τῶν ἐνηλίκων. Ἐδίστασε ὁ Π.Κ. νά καταστήσῃ τοῦτο ὑποχρεωτικόν δεδομένης τῆς ἀνεπαρκείας τῶν παρ' ἡμῖν σωφρονιστικῶν καταστημάτων.

Ἄρθρον 131

Ἐναρξίς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως μετά τήν συμπλήρωσιν τοῦ 17ου ἔτους

1. Ἐάν ὁ καταδικασθεὶς εἰς περιορισμόν ἐντός σωφρονιστικοῦ καταστήματος συνεπλήρωσε τό 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας του πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἢ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως, τό δικάσαν δικαστήριον δύναται, ἐάν κρίνῃ ὅτι ὁ περιορισμός ἐντός σωφρονιστικοῦ καταστήματος δέν εἶναι ἤδη σκόπιμος, νά ἀντικαταστήσῃ τοῦτον διά τῆς κατά τό προηγούμενον ἄρθρον ποινῆς.

2. Ἐάν ὁ καταδικασθεὶς συνεπλήρωσεν τό 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἢ κατά τήν § 1 ἀντικατάστασις τοῦ περιορισμοῦ εἶναι ὑποχρεωτική.

3. Αἱ § § 2 καί 3 τοῦ προηγούμενου ἄρθρου ἰσχύουσι καί ἐν ταῖς περιπτώσεσι τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Ἑρμηνεία

1. Ἐν συνεχείᾳ καί πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ προηγούμενου ἄρθρου, λαμβάνεται μέριμνα πάντοτε διά τόν κατά τήν ἔναρξιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σωφρονιστικοῦ περιορισμοῦ συμπληρώσαντα τό 17ον ἔτος ἀνήλικον. Ὅπως καί ὁ τίτλος τοῦ ἄρθρου 131 Π.Κ. σαφῶς ὑποδηλοῖ, ἐφαρμογὴν ἔχουν αἱ διατάξεις τούτου, μόνον ἐφ' ὅσον δέν ἤρξατο ἐκτελουμένη δι' οἰονδήποτε λόγον καί αἰτίαν, ἢ ποινὴ τοῦ περιορισμοῦ ἐντός σωφρονιστικοῦ καταστήματος. Εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν καί μόνον, δύναται τό δικαστήριον ἀνηλίκων, ὅπερ ἐπέβαλε τόν περιορισμόν ἐντός τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος ν' ἀντικαταστήσῃ τοῦτον διά τῆς ποινῆς τοῦ ἐνηλίκου, πού ἀντιστοιχεῖ εἰς τήν πρᾶξιν, πάντοτε βεβαίως ἡλαττωμένην.

2. Κριτήριον τῆς περί ἀντικαταστάσεως τοῦ σωφρονιστικοῦ περιορισμοῦ διὰ τῆς κοινῆς ποινῆς, ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων εἶναι τό ὅτι δέν ἐμφανίζεται πλέον σκόπιμος ὁ σωφρονιστικός περιορισμός. Τοῦτο εἶναι ἐν πάσῃ περιπτώσει ζήτημα ἀναγόμενον εἰς τήν ἀνέλεγκτον κρίσιν τοῦ δικαστηρίου. Ἐάν ὁμως ὁ καθ' οὐ ἐπεβλήθη σωφρονιστικός περιορισμός ἀνήλικος, πρὸς τῆς ἐνάρξεως ἐκτελέσεώς του, συνεπλήρωσε τό 21ον ἔτος, ἡ ἀντικατάστασις τοῦ σωφρονιστικοῦ μέτρου διὰ τῆς κοινῆς ποινῆς, εἶναι ὑποχρεωτική διὰ τό δικαστήριον. Πρέπει νά προστεθῆ ὅτι ἔχουν ἐφαρμογήν καί εἰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρου 131 Π.Κ. αἱ παράγραφοι 2 καί 3 τοῦ προηγουμένου ἄρθρου. Τοῦτο σημαίνει ὅτι κατά τῶν ἀνηλίκων, δικαζομένων μετά τήν συμπλήρωσιν τοῦ 17ου ἔτους καί μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ 21ου ἔτους, δέν ἐπιβάλλονται στερήσεις καί ἀνικανότητος οὐδέ παραμομπή εἰς κατάστημα ἐργασίας.

3. Εἰς τό ἄρθρον 131 Π.Κ. ὀρίζεται μὲν ὅτι τό δικάσαν δικαστήριον δύναται νά ἀντικαταστήσῃ τά σωφρονιστικά μέτρα διὰ τῆς κοινῆς ποινῆς κ.λπ. Ἀλλά δέν καθορίζεται μέ ποῖον τρόπον ἐπιλαμβάνεται τοῦ θέματος ἀντικαταστάσεως ἢ μή τό δικαστήριον. Ἐχομεν τήν γνώμην ὅτι εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς τό δικαστήριον ἀποφαίνεται κατόπιν προτάσεως τοῦ Εἰσαγγελέως ἢ αἰτήσῃ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνηλίκου, ὅστις καί συμφέρον ἔχει πρὸς τοῦτο.

Ἄρθρον 132

Συρροή

1. Ἐάν ὁ κρατούμενος ἐν τῷ σωφρονιστικῷ καταστήματι διαπράξῃ ἀξιόποιον πρᾶξιν πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 17ου ἔτους τῆς ἡλικίας του ἢ συντρέξῃ ἕτεραίς περίπτωσις συρροῆς κατ' ἄρθρ. 97, τό δικαστήριον ἐπαυξάνει τόν ἐν τῇ προηγηθείσῃ ἀποφάσει αὐτοῦ καθορισθέντα ἐλάχιστον καί μέγιστον ὄρον παραμονῆς τοῦ ἀνηλίκου ἐν τῷ καταστήματι.

2. Ἐάν ὁ κρατούμενος ἐν τῷ σωφρονιστικῷ καταστήματι διαπράξῃ ἀξιόποιον πρᾶξιν μετά τήν συμπλήρωσιν τοῦ 17ου ἔτους

της ηλικίας του:

α) Ἐάν μὲν ἢ διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην προσδιορισθεῖσα ποινὴ εἶναι πρόσκαιρος καθείρξις τὸ δικαστήριον καταγιγνώσκει συνολικὴν ποινὴν καθείρξεως ἐπηυξημένην. Ἡ ἐπαύξησης τῆς καθείρξεως δὲν δύναται νά εἶναι κατωτέρα τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐν τῇ ἀποφάσει τοῦ δικαστηρίου καθωρισμένου κατωτάτου ὄρου τοῦ περιορισμοῦ ἐν σωφρονιστικῷ καταστήματι, ἐφαρμοζομένων κατὰ τὰ λοιπά τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρ. 94 § 1.

β) Ἐάν ἢ διὰ τὴν νέαν πρᾶξιν καταγνωσθεῖσα ποινὴ εἶναι ἠπιωτέρα τῆς πρόσκαιρου καθείρξεως, τὸ δικαστήριον ἐπαυξάνει τὸν ἐν τῇ προηγηθῆσει ἀποφάσει καθορισθέντα ἐλάχιστον καὶ μέγιστον ὄρον τοῦ περιορισμοῦ ἐν σωφρονιστικῷ καταστήματι, οὐχὶ ὁμῶς πέραν τοῦ ἐν ἄρθρῳ 54 ὀριζομένου ἀνωτάτου ὀρίου περιορισμοῦ.

Ἑρμηνεία

1. Ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖται (Ἐνδρουλάκης) ὁ Π.Κ. δὲν ἀκριβολογῇ ἐν τῷ τίτλῳ τοῦ ἄρθρου 132 διότι δὲν πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς συρροῆς τοῦ ἄρθρου 94 Π.Κ. ἐφαρμοζομένης καὶ ἐπὶ ἀνηλίκων. Βασικῶς τὸ ἄρθρον 132 ἀναφέρεται κατ' ἀποκλειστικότητα εἰς τὸν διαπράξαντα ἀξιόποινον πρᾶξιν, ἀνήλικον καθ' ὃν χρόνον κρατεῖται οὗτος ἐντὸς τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος. Ἐπομένως δὲν περιλαμβάνονται ἅπασαι αἱ περιπτώσεις τῆς συρροῆς τοῦ ἄρθρου 94 Π.Κ. (Ἐνδρουλάκης περὶ συρροῆς). Διακρίνονται δὲ κατὰ τὸ ἄρθρον 132 διάφοροι περιπτώσεις, ὡς κατωτέρω ἀναπτύσσεται.

2. Τέλεσις πράξεως πρό τῆς συμπληρώσεως 17ου ἔτους.

α) Ἐάν ὁ κρατούμενος εἰς τὸ σωφρονιστικόν κατάστημα (προϋπόθεσις) ἀνήλικος, διαπράξῃ νέαν ἀξιόποινον πρᾶξιν, πρὶν ὁμῶς συμπληρώσει τὸ 17ον ἔτος. Τὸ δικαστήριον καὶ δὴ τὸ παρά πλημμελιδικαῖς τριμελῆς δικαστήριον ἀνηλίκων, τοῦ τόπου ἐκτίσεως τοῦ σωφρονιστικοῦ περιορισμοῦ, ἐπαυξάνει τὸ ἐλάχιστον καὶ μέγιστον ὄριον παραμονῆς του ἀνηλίκου. Ἡ τοιαύτη ἐπαύξησης ἀναφέρεται βεβαίως εἰς τὰ διὰ τῆς προγενεστέρας ἀποφάσεως καθορισθέντα ὄρια κρατήσεως τῶν ἀνηλίκων εἰς τὸ σωφρονιστικόν κατάστημα.

β) Ἐάν συντρέξῃ ἕτερα περίπτωσης συρροῆς τοῦ ἄρθρου 97 Π.Κ. Ἐνταῦθα βεβαίως νοεῖται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 97 ὡς εἶχεν πρό τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς διὰ τοῦ ἄρθρου 3 Ν 495/1974 καὶ ἄρθρον 2 Ν 410/1976. Εἰδικώτερον ἔάν καθ' ὄν χρόνον κρατεῖται ὁ ἀνήλικος, μὴ συμπληρώσας εἰσέτι τὸ 17ον ἔτος, ἐντὸς σωφρονιστικοῦ καταστήματος, καὶ πρό τῆς ὀλοσχερῶς ἀποτίσεως τοῦ περιορισμοῦ, ἐπέρχεται καταδίκη διὰ πρᾶξιν δυναμένην νά ἐπισύρῃ σωφρονιστικόν περιορισμόν. Τὸ δικαστήριον ἐπαυξάνει τὰ διὰ τῆς προγενεστέρας ἀποφάσεως ἐλάχιστα καὶ μέγιστα ὄρια τοῦ περιορισμοῦ. Ἡ ἐπαύξεις αὕτη δέν δύναται ὅμως νά ὑπερβαίῃ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 54 Π.Κ., καθοριζόμενά ὄρια περιορισμοῦ.

3. Ἐρωτᾶται ἂν μετά τὴν ὀλοσχερῇ κ.λπ ἀπότισιν τοῦ περιορισμοῦ ἐντὸς τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος, ἂν δηλαδή μετά τὴν ἀπόλυσιν τοῦ μὴ συμπληρώσαντος τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀνηλίκου, ἐπέρχεται καταδίκη διὰ πρᾶξιν ἄλλην τελεσθεῖσαν πρό τῆς προηγηθείσης καταδίκης ἐφαρμόζεται πάλιν ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 132 § 1 Π.Κ.; Ὁ Μπούροπουλος ἀνεκδοιάστως δέχεται ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὕτην, χωρεῖ ἐπίσης ἐπαύξεις τοῦ ἐλαχίστου καὶ ἀνωτάτου ὀρίου. Νομίζομεν ὅμως ὅτι δέν εἶναι ὀρθή ἡ ἄποψις αὕτη, καὶ διὰ τούς ὀρθούς λόγους τούς ὁποίους ἐπικαλεῖται μεταξύ ἄλλων κυρίως ὁ Ἄνδρουλάκης. Ἀλλά καὶ ἐπιπροσθέτως διότι:

α) Ρητῶς εἰς τὸ ἄρθρον 132 ἀναφέρονται ρυθμίσεις περιπτώσεων, καθ' ὄν χρόνον κρατεῖται εἰσέτι ὁ ἀνήλικος, ἐντὸς τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος.

β) Δέν ἔχει νόημα ἐπαυξήσεως ἐλαχίστου καὶ ἀνωτάτου ὀρίου τῆς προγενεστέρας ἐπιβληθείσης ποινῆς περιορισμοῦ ἐντὸς τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος, ἡ ὁποία ποινὴ ὅμως ἐληξεν ἤδη διὰ τῆς ὀλοσχερῶς ἀποτίσεως τῆς κ.λπ. τελεθῆς.

4. Τέλεισι νέας πράξεως κρατουμένων ἀνηλίκων μετά τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 17ου ἔτους. Ἐνταῦθα ὁ Π.Κ. διακρίνει δύο περιπτώσεις ἀναλόγως τῆς βαρύτητος τῆς τελεσθείσης πράξεως. Ἦτοι:

α) Ἐάν ἡ προσδιορισθεῖσα ποινὴ (ὄχι ἡ προβλεπομένη ἐν τῷ νόμῳ) εἶναι πρόσκαιρος κάθειρξις κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ

νέα πρᾶξις, τελουμένη παρά τοῦ συμπληρώσαντος τό 17ον ἔτος ἀνηλικίου εἶναι κακούργημα. Τότε τό δικαστήριον καταγιγνώσκει ἐπηυξημένην καί συνολικήν ποινήν καθείρξεως. Ἡ ἐπαύξεις τῆς ποινῆς καθείρξεως δέν δύναται νά εἶναι κατωτέρα τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐλαχίστου ὅριου περιορισμοῦ, ὃ εἶχεν ἐπιβάλῃ ἢ προγενεστέρα ἀπόφασις. Π.χ. ἐάν ὁ ἀνήλικος κρατούμενος εἰς τό σωφρονιστήριον τελεῖ ἀποπλάνησιν παιδός, τό δικαστήριον θά ἐπαυξήσῃ τήν καταγνωσθεῖσαν ποινήν καθείρξεως. Ἡ ἐπαύξεις συνδέεται μετά τοῦ ἐλαχίστου ὅριου τοῦ προεπιβληθέντος περιορισμοῦ. Ἐάν τό ὅριον τοῦτο εἶναι π.χ. πέντε ἔτη, τότε ἡ ἐπαύξεις τῆς ποινῆς καθείρξεως δύναται νά ὑπερβῇ τά δύο καί ἡμισυ ἔτη κ.ο.κ.

β) Πρόκειται διά τήν περίπτωσιν συγχωνεύσεως τῆς ποινῆς περιορισμοῦ ἐντός σωφρονιστικοῦ καταστήματος εἰς τήν ἀνόμοιον ποινήν τῆς καθείρξεως ἣτις ἐπιβάλλεται εἰς ἀνήλικον μετεφηβικῆς ἡλικίας. Κατά συνέπειαν ἐκ τῆς ἐπιβληθείσης συνολικῆς ποινῆς τῆς ἐπηυξημένης καθείρξεως ἀφαιρεῖται τό μέχρι τοῦδε χρονικόν διάστημα τῆς κρατήσεως τοῦ ἀνηλικίου ἐντός τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος, βάσει τῆς προγενεστέρας ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου ἀνηλικίων.

γ) Ἀρμόδιον δικαστήριον εἰς τήν περίπτωσιν τῆς παραγράφου 2 ἔδαφ. α τοῦ ἄρθρου 132 Π.Κ. εἶναι τό μικτόν ὄρκωτόν δικαστήριον ἢ τό πενταμελές Ἐφετεῖον ἀναλόγως. Διότι ἤδη ὁ ὑπαίτιος, ἔπαυσεν πλέον νά εἶναι ἔφηβος, ἐφ' ὅσον συνεπλήρωσεν κατά τόν χρόνον τελέσεως τῆς νέας πράξεως τό 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

5. Περίπτωσις δευτέρα, ἀναφερομένη ὑπό τό στοιχεῖον β τῆς δευτέρας παραγράφου τοῦ ἄρθρου 132 Π.Κ. Ἦτοι ἐφ' ὅσον ὁ κρατούμενος ἐντός τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος, συμπληρώσας ἤδη τό 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, τελεῖ νέαν πρᾶξιν μὴ ἐπίσφρουσαν ὅμως ποινήν προσκαίρου καθείρξεως π.χ. ποινήν φυλακίσεως. Δέν λαμβάνει χώραν συγχώνεσις, ἀλλά τό δικαστήριον (ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τό Πλημμελειοδικεῖον Τριμελές ἢ Μονομελές) ἐπαυξάνει ἀπλῶς τό ἐλάχιστον καί μέγιστον ὅριον τοῦ περιορισμοῦ, ὃν εἶχεν ἐπιβάλῃ ἢ προγενεστέρα ἀπόφασις. Ἡ τοιαύτη ἐπαύξεις δέν ἐπιτρέπε-

ται νά ὑπερβῆ τά κατ' ἄρθρον 54 Π.Κ. ὀριζόμενα ὅρια τοῦ ποινικοῦ σωφρονισμοῦ. Πρόκειται ἀναμφισβητήτως περί ἰδιορρύθμου ἀντιμετωπίσεως μιᾶς οἰονεῖ συρροῆς ἐγκλημάτων. Ἡ ἰδιορρυθμία συνίσταται:

α) Εἰς τό γεγονός ὅτι καθίσταται ἀρμόδιον τό κοινόν ποινικόν δικαστήριον π.χ. τό Τριμελές πλημμελειοδικεῖον, ἐπιβολῆς σωφρονιστικοῦ περιορισμοῦ εἰς ἀνήλικον ὄχι κατὰ τήν ἔννοϊαν τοῦ ποινικοῦ, ἀλλά τοῦ ἀστικοῦ κώδικος.

β) Ὑποχρεοῦται ἐκ τοῦ νόμου τό ἐν λόγῳ δικαστήριον νά μή ἐπιβάλλῃ διά τήν νέαν πράξιν τοῦ ὑπερδεκαεπταετοῦς δράστου, ποινήν φυλακίσεως, ἀλλά περιορισμοῦ ἐντός σωφρονιστικοῦ καταστήματος.

6. Ἀμνήστευσις, χάρις, παραγραφή καί γενικῶς ἄφεσις ἑνός ἐκ τῶν συρρεόντων κατ' ἄρθρον 132 Π.Κ. πράξεων. Ἐφ' ὅσον τό ἄρθρον 132 Π.Κ. παραπέμπει μόνον εἰς τό ἄρθρον 94 § 1 Π.Κ. καί οὐχί καί εἰς τήν τρίτην περίπτωσιν τοῦ ἰδίου ἄρθρου δέν ἠδύνατο δέ νά παρεπέμψῃ καί εἰς τήν τρίτην παράγραφον δοθέντος ὅτι αὕτη προσετέθη βραδύτερον καί δῆ διά τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Ν.Δ 2493/1953. Ἐπεταί ὅτι: ἂν δι' οἰονδήποτε λόγον ἀφεθῆ. ἡ μία ἐκ τῶν πράξεων τοῦ ἄρθρου 132, δέν συνεχίζεται ἐκτιομένη ἡ συνολική ποινή. Ἀλλά προκαλεῖται ἐπιμελεια τοῦ εἰσαγγελέως νέα προσμέτρησις τῆς ποινῆς. (Βλέπε καί Ἀνδρουλάκη, Βουγιούκαν «Δίκαιον ἀνηλίκων» σελ. 38). Ἐν συμπεράσματι λεκτέον ὅτι δέν εἶναι τόσον σαφεῖς αἱ περί συρροῆς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 132 Π.Κ., ἐξ οὗ λόγου καί ἡ δημιουργία διχοχωνμιῶν καί ἀμφισβητήσεων ἐν τῇ θεωρίᾳ καί πρακτικῇ.

Ἄρθρον 133

Ἐγκληματῖαι μετεφηβικῆς ἡλικίας

Ἐάν τις ἔχῃ κατὰ τόν χρόνον τελέσεως τῆς πράξεως συμπληρωμένον τό 17ον ἀλλά οὐχί καί τό 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, τό δικαστήριον δύναται νά καταγνώσῃ ποινήν ἡλαττωμένην (ἄρθρ. 83). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔχουσιν ἐφαρμογήν καί ἐν προκειμένῳ αἱ διατάξεις τῶν § § 2 καί 3 τοῦ ἄρθρ. 130.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ΄
N. 1851/1989

Πηγή: Φ.Ε.Κ. Τεύχος 1^ο, αρ. φύλλου 122, Μάιος 1989

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
16 ΜΑΪΟΥ 1989

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
122

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1851

Κώδικας βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Καθίσταται ο Κώδικας βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων που συντάχθηκε από την ειδική νομοπαρασκευαστικήτροπή η οποία συγκροτήθηκε σύμφωνα με τη διάταξη του ρου 35 του ν. 1406/1983 και με την απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης αριθ. 68912/1984.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Γενικές αρχές

Άρθρο 1

σκοπός της εκτέλεσης των στερητικών της ελευθερίας ποινών

Η εκτέλεση των ποινών αποβλέπει στην αγωγή των κρατουμένων και στην κοινωνική τους επανένταξη.

Η μεταχείριση των κρατουμένων πρέπει να τείνει στην επίτευξη του παραπάνω σκοπού.

Άρθρο 2

Μεταχείριση κρατουμένων

Η μεταχείριση των κρατουμένων πρέπει να μην είναι ταπεινωτική και να γίνεται με τρόπο ώστε να αμβλύνονται οι δυσμενείς επιπτώσεις της στέρησης της ελευθερίας, να διασφαλίζεται ο σεβασμός της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και να ενθαρρύνεται ο σεβασμός και η ανάπτυξη του αισθήματος ευθύνης, με την κύλιξη των αναγκαίων μέτρων για την εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του καταστήματος κράτησης.

Άρθρο 3

Ισότητα μεταχείρισης

Απαγορεύεται κάθε διάκριση στη μεταχείριση των κρατουμένων και ιδίως εκείνη που βασίζεται στη φυλή, το χρώμα, το φύλο, την ηλικία, τη θρησκεία, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την ιθαγένεια, τις ιδεολογικές πεποιθήσεις. Επιτρέπεται, όμως, βάσει επιστημονικών κριτηρίων, η διαφορετική μεταχείριση των κρατουμένων κατά κατηγορίες, όπως ορίζει ο νόμος.

Άρθρο 4

Νομιμότητα της εκτέλεσης

Η μεταχείριση των κρατουμένων γίνεται όπως ορίζει ο νόμος και οι κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ'εξουσιοδότησή του.

Άρθρο 5

Βασικά δικαιώματα κρατουμένων

Οι κρατούμενοι δεν εμποδίζονται, λόγω της στέρησης της ελευθερίας τους, στην άσκηση των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζει ο νόμος. Όταν αδυνατούν να ασκήσουν ένα δικαίωμα αυτοπροσώπως, μπορούν να το ασκήσουν με αντιπρόσωπο.

2. Σε περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος των κρατουμένων ή προσβολής των δικαιωμάτων τους από οποιοδήποτε μέλος του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης, οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα να προσφεύγουν εγγράφως και χωρίς καθυστέρηση στην ιεραρχικά προϊσταμένη σωφρονιστική αρχή και, στη συνέχεια, στο δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών.

3. Η διεύθυνση του καταστήματος υποχρεούται να διαβιβάζει χωρίς καθυστέρηση κάθε αναφορά ή επιστολή κρατουμένου απευθυνόμενη προς οποιαδήποτε δημόσια αρχή, χωρίς να λαμβάνει γνώση του περιεχομένου της.

4. Όλοι αδιακρίτως οι κρατούμενοι, ημεδαποί και αλλοδαποί, απολαύουν, κατά το Σύνταγμα και τους νόμους, ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης και τους εξασφαλίζεται, κατά το δυνατόν, η άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων από λειτουργό του θρησκείματος ή του δόγματος στο οποίο ανήκουν.

Άρθρο 6

Υποχρεώσεις και περιορισμοί των κρατουμένων

1. Οι κρατούμενοι δεν έχουν άλλες υποχρεώσεις ούτε υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς εκτός από αυτούς που προβλέπονται ρητά στους νόμους και στις κατ'εξουσιοδότησή τους εκδιδόμενες κανονιστικές πράξεις.

2. Ως γενική υποχρέωση έχουν να συμμορφώνονται προς τις οδηγίες των σωφρονιστικών υπαλλήλων, εκτός αν είναι προδήλως παράνομες, και να συνεργάζονται πρόθυμα με αυτούς για την εξασφάλιση της τάξης, της ασφάλειας και της καλύτερης δυνατής κοινής διαβίωσης μέσα στο κατάστημα κράτησης.

Άρθρο 7

Καθήκοντα της Πολιτείας πριν και μετά την αποφυλάκιση

Η Πολιτεία έχει καθήκον να μεριμνά, πριν και μετά την αποφυλάκιση, για την κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων και ειδι-

κότερα για την προσαρμογή τους στο κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον, τη συμπλήρωση της διαπαιδαγώγησής τους και την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Διάκριση των κρατουμένων σε κατηγορίες
Έρευνα προσωπικότητας

Άρθρο 8
Σκοπός της διάκρισης

1. Η διάκριση των κρατουμένων σε κατηγορίες έχει σκοπό την εξειδίκευση της μεταχείρισής τους.
2. Η διαφορετική μεταχείριση των κρατουμένων κατά κατηγορίες δεν πρέπει να προσβάλλει την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.
3. Οι κρατούμενοι κάθε κατηγορίας διαβιώνουν σε χωριστά καταστήματα ή τμήματα καταστημάτων.

Άρθρο 9
Νέοι κρατούμενοι

1. Νέοι, κατά την έννοια του Κώδικα αυτού, είναι οι κρατούμενοι που δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας τους. Οι νέοι εκτίουν τις επιβαλλόμενες σε αυτούς κυρώσεις αποκλειστικά σε ειδικά καταστήματα και υποβάλλονται σε μεταχείριση παιδαγωγικού και θεραπευτικού χαρακτήρα. Οι νέοι κρατούμενοι διαβιώνουν χωριστά από τους ενήλικους κρατούμενους, οποιασδήποτε κατηγορίας.
2. Στα ειδικά καταστήματα μπορούν να παραμένουν έως τη συμπλήρωση του εικοστού πέμπτου έτους της ηλικίας για την ολοκλήρωση της αγωγής τους, εφ' όσον παρέχουν ασφαλή δείγματα βελτίωσης.

Άρθρο 10
Ενήλικοι κρατούμενοι

1. Όσοι τιμωρούνται για πρώτη φορά σε ποινή στερητική της ελευθερίας υπόκεινται σε μεταχείριση προσαρμοσμένη στην κατάσταση τους αυτή. Η διαβίωσή τους στο κατάστημα κράτησης, ιδίως όταν εκτίουν βραχυχρόνιες στερητικές της ελευθερίας ποινές, πρέπει να γίνεται σε ειδικό κατάστημα ή σε χωριστά τμήματα των καταστημάτων και να αποφεύγεται κάθε επαφή με υπότροπους κρατουμένους.
2. Οι καταδικασμένοι ως υπότροποι, καθ' έξη ή κατ' επάγγελμα, εγκληματίες, κατά τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, καθώς και όσοι είναι ιδιαίτερα επικίνδυνοι, δυσάγωγοι ή παρουσιάζουν δυσχέρειες προσαρμογής στην κοινή διαβίωση μέσα στο κατάστημα, υπόκεινται σε μεταχείριση που αποσκοπεί στον εθισμό τους στη συμβίωση μέσα στα πλαίσια πάντοτε του σεβασμού της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Τα πρόσωπα αυτά κρατούνται σε ιδιαίτερα καταστήματα ή πτέρυγες καταστημάτων.
3. Κρατούμενοι που εκτίουν μακροχρόνιες στερητικές της ελευθερίας ποινές δεν υποβάλλονται, γι' αυτόν και μόνο το λόγο, σε αυστηρότερο καθεστώς διαβίωσης, εκτός αν το επιβάλλουν λόγοι ασφαλείας.

Άρθρο 11
Ειδικές κατηγορίες κρατουμένων

1. Άτομα με εντόνως ψυχοπαθητική προσωπικότητα υπόκεινται, στο κατάστημα κράτησης ή σε άλλο ειδικό κατάστημα, σε μεταχείριση που προσαρμόζεται στην προσωπικότητά τους και αποβλέπει κυρίως σε ψυχοθεραπευτικούς σκοπούς.
2. Κρατούμενοι που εμφανίζουν άλλες ψυχικές διαταραχές υποβάλλονται σε ειδική θεραπευτική μεταχείριση στο κατάστημα κράτησης ή σε άλλο ειδικό κατάστημα.

3. Άτομα με εξάρτηση από τοξικές ουσίες (τοξικομανείς) υφίστανται θεραπευτική μεταχείριση σε κέντρα αποτοξίνωσης και αποκατάστασης, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις.

4. Στις παραπάνω περιπτώσεις δεν περιλαμβάνονται οι επικίνδυνοι ακαταλόγιστοι, στους οποίους έχουν επιβληθεί μέτρα ασφαλείας.

Άρθρο 12
Υπόδικοι

1. Οι όροι διαβίωσης των υποδικών στο κατάστημα πρέπει να είναι ανάλογοι προς την ελεύθερη διαβίωση, εκτός αν η προσωπικότητά τους ή ο προηγούμενος βίος τους επιβάλλουν ειδική μεταχείριση. Η τελευταία προσδιορίζεται με απόφαση του δικαστηρίου εκτέλεσης των ποινών.
2. Οι υπόδικοι διαμένουν σε χωριστά τμήματα και σε ιδιαίτερους κοιτώνες χωρίς καμία επικοινωνία με τους λοιπούς κρατουμένους.
3. Οι υπόδικοι υπόκεινται μόνο στους απολύτως αναγκαίους περιορισμούς της ελευθερίας τους για να μην αποδράσουν, να μην παρεμποδίσουν το έργο της ανάκρισης και να μη διαταράσσουν την κανονική λειτουργία του καταστήματος.

Άρθρο 13
Κρατούμενοι για χρέη

Οι κρατούμενοι για χρέη καθώς και οι οφειλέτες χρηματικής ποινής ή προστίμου ή δικαστικών εξόδων μένουν σε ιδιαίτερο τμήμα του καταστήματος και δεν υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς εκτός από εκείνους που είναι αποτέλεσμα της στέρησης της ελευθερίας τους και αναγκαίοι για την ομαλή λειτουργία του καταστήματος.

Άρθρο 14
Καθορισμός και εφαρμογή μεταχείρισης

Οι κρατούμενοι που εκτίουν ποινή στερητική της ελευθερίας πάνω από ένα έτος συνεργάζονται στη διερεύνηση της προσωπικότητάς τους για να καταστεί δυνατός ο καθορισμός και η εφαρμογή κατάλληλης μεταχείρισης κατά το διάστημα της έκτισης της στερητικής της ελευθερίας ποινής, καθώς και η μεταϊδρυματική αρωγή και συνδρομή στην κοινωνική τους επανένταξη.

Άρθρο 15
Κέντρο και πτέρυγες προσανατολισμού και παρατήρησης -
Επιστημονικά συμβούλια

Ιδρύεται με προεδρικό διάταγμα αυτοτελές Κέντρο προσανατολισμού και παρατήρησης. Το Κέντρο αποσκοπεί στη μελέτη των ατομικών και κοινωνικών παραγόντων που επιτρέπουν την εξατομικευμένη μεταχείριση των κρατουμένων. Η μεταχείριση αυτή αναπροσδιορίζεται περιοδικά, ανάλογα με την όλη εξέλιξη του κρατουμένου. Στελεχώνεται με υπαλλήλους του Υπουργείου Δικαιοσύνης των οποίων προΐσταται ψυχίατρος με ειδικές γνώσεις και εμπειρία σε μεταχείριση κρατουμένων και διάοικση ιδρυμάτων. Λειτουργεί σύμφωνα με ειδικό κανονισμό.

2. Στο Κέντρο λειτουργεί επιστημονικό συμβούλιο που απαρτίζεται από τον ψυχίατρο, τον επιθεωρητή καταστημάτων κράτησης, έναν παθολόγο, έναν ψυχολόγο, έναν κοινωνικό λειτουργό, έναν εγκληματολόγο και το δικαστή εκτέλεσης των ποινών.

3. Στα καταστήματα με περισσότερους από διακόσιους κρατουμένους λειτουργούν ειδικές πτέρυγες προσανατολισμού και παρατήρησης με το αντίστοιχο επιστημονικό συμβούλιο, στο οποίο συμμετέχει και ένας γεωπόνος, αν πρόκειται για αγροτικό κατάστημα. Αν το επιστημονικό συμβούλιο δεν επαρκεί για την ενδελεχή και έγκαιρη εξέταση ειδικών περιπτώσεων, ο αρμόδιος εισαγγελέας μπορεί, με διάταξη του, να αποστείλει τον κρατούμενο στο Κέντρο ή σε άλλη πτέρυγα.

4. Στα υπόλοιπα καταστήματα, τις αρμοδιότητες του επιστημο-

κό συμβουλίου άσκει συμβούλιο που απαρτίζεται από το διευθυντή και τον κοινωνικό λειτουργό του καταστήματος, το δικαστικό μέλος των ποινών και έναν ιατρό.

Άρθρο 16

Αρμοδιότητες επιστημονικού συμβουλίου

1. Το επιστημονικό συμβούλιο, εκτός από αυτά που ορίζονται τους κανονισμούς, αποφασίζει, το αργότερο σε ένα μήνα από την εισαγωγή του κρατούμενου, για όλα τα κρίσιμα θέματα της διαγωγής και μεταχείρισής του. Μελετά τις δυνατότητες και προτιμήσεις αδειών απουσίας ή άλλων μορφών ημιελεύθερης διαγωγής και εισηγείται σχετικά στην επιτροπή του άρθρου 55.
2. Η εκτίμηση των αποτελεσμάτων της μεταχείρισης του κρατούμενου, με βάση την πιο πάνω έρευνα, γίνεται από το επιστημονικό συμβούλιο τουλάχιστον κάθε έξι μήνες ή και νωρίτερα, αν ζητήσει ο κρατούμενος.

Άρθρο 17

Διάκριση καταστημάτων κράτησης

Τα καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε: α) γενικά, β) ειδικά και γ) θεραπευτικά.

Άρθρο 18

Γενικά καταστήματα

1. Τα γενικά καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε Α και Β τύπου.
2. Στα Α τύπου κρατούνται οι υπόδικοι, οι κρατούμενοι για χρέη και οι κατάδικοι σε ποινή φυλάκισης έως δεκαοκτώ μηνών.
3. Στα Β τύπου κρατούνται όλοι οι υπόλοιοι κρατούμενοι.
4. Οι υπότροποι, οι καθ'έξη ή κατ'επάγγελμα εγκληματίες και αποδεδειγμένα απειθαρχοί στους κανόνες διαβίωσης του καταστήματος εκτίουν την ποινή τους σε χωριστά τμήματα των καταστημάτων Β τύπου.
5. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, μπορεί να δημιουργούνται και άλλες κατηγορίες καταστημάτων, αν αυτό επιβάλλεται από την ανάγκη δικής μεταχείρισης ή διαπαιδαγώγησης των κρατούμενων.
6. Οι γυναίκες κρατούνται σε καταστήματα κράτησης γυναικών σε ιδιαίτερα τμήματα των καταστημάτων.

Άρθρο 19

Ειδικά καταστήματα

Ειδικά καταστήματα είναι τα καταστήματα νέων και τα κέντρα μελετούμενης διαβίωσης καταδικών.

Άρθρο 20

Θεραπευτικά καταστήματα

Τα θεραπευτικά καταστήματα διακρίνονται σε γενικά νοσοκομεία, σε θεραπευτήρια για ψυχασθενείς και σε ειδικά καταστήματα για τοξικομανείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Εισαγωγή κρατούμενων στα καταστήματα κράτησης

Άρθρο 21

Εισαγωγή κρατούμενων

1. Κανένας δεν εισάγεται σε κατάσταση κράτησης χωρίς παραγγελία του αρμόδιου εισαγγελέα η οποία συνοδεύεται από τα παρακάτω δικαιολογητικά: α) απόφαση ημεδαπού δικαστηρίου, για τους καταδικούς οποιασδήποτε ποινής ή δικαστικών εξόδων, β) α-

πόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου βάσει ειδικών διεθνών συμβάσεων, και γ) ένταλμα σύλληψης ή προσωρινής κράτησης ή βούλευμα δικαστικού συμβουλίου, για τους υποδίκους.

2. Οι κρατούμενοι για χρέη εισάγονται με εκτελεστό απόγραφο απόφασης πολιτικού δικαστηρίου, με γραμμάτιο καταβολής τροφείων ενός μήνα ή ένταλμα προσωπικής κράτησης δημόσιου ταμείου.

Άρθρο 22

Εισαγωγή στα θεραπευτικά καταστήματα

1. Στα γενικά νοσοκομεία εισάγονται οι ασθενείς κρατούμενοι που δεν μπορούν να νοσηλευτούν στα αναρρωτήρια των καταστημάτων κράτησης. Περιστατικά που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν ούτε στα γενικά νοσοκομεία παραπέμπονται σε δημόσια, δημοτικά, κοινοτικά θεραπευτήρια ή θεραπευτήρια ν.π.δ.δ..

2. Στα θεραπευτήρια για ψυχασθενείς εισάγονται κρατούμενοι, με βάση ιατρική γνωμάτευση ή απόφαση του δικαστηρίου.

3. Στα ειδικά καταστήματα για τοξικομανείς εισάγονται κρατούμενοι σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου.

Άρθρο 23

Διαδικασία εισαγωγής

1. Ο κρατούμενος οδηγείται στη γραμματεία του καταστήματος, όπου γίνεται έλεγχος των σχετικών δικαιολογητικών και εγγραφεί στα βιβλία ή στον ηλεκτρονικό υπολογιστή του καταστήματος.

2. Ο κρατούμενος υποβάλλεται σε έρευνα σωματική και των ατομικών του ειδών, η οποία διεξάγεται σε ιδιαίτερο χώρο και κατά τρόπο που δε θίγει την αξιοπρέπειά του. Η έρευνα διενεργείται από δύο τουλάχιστον υπαλλήλους του ίδιου φύλου με τον κρατούμενο. Χρήματα και αντικείμενα, που απαγορεύει ο κανονισμός να φέρει μαζί του ο κρατούμενος, παραδίδονται με απόδειξη στο διαχειριστή του καταστήματος.

3. Η υπηρεσία παρέχει είδη καθαριότητας σε όλους τους κρατούμενους και ιματισμό σε όσους έχουν ανάγκη.

4. Σε ορισμένα καταστήματα χορηγείται ειδικός ιματισμός ανάλογος με τη λειτουργία του καταστήματος.

Άρθρο 24

1. Το αργότερο την επόμενη ημέρα από την εισαγωγή του ο κρατούμενος οδηγείται στο διευθυντή, στον ιατρό και στην κοινωνική υπηρεσία.

2. Ο διευθυντής ενημερώνει τον κρατούμενο για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, καθώς και για τον κανονισμό του καταστήματος κράτησης. Οι αλλοδαποί κρατούμενοι ενημερώνονται για τα παραπάνω σε γλώσσα που κατανοούν.

3. Ο ιατρός εξετάζει τον κρατούμενο και, αν διαπιστώσει νόσημα, τον υποβάλλει στην κατάλληλη αγωγή ή ζητεί την εξέτασή του από ειδικό ιατρό. Σε σοβαρές περιπτώσεις τον παραπέμπει σε κατάλληλο θεραπευτικό κατάστημα.

4. Ο κοινωνικός λειτουργός σε ιδιαίτερη συνέντευξη επικοινωνεί με τον κρατούμενο, τον ενημερώνει για την παρεχόμενη από την κοινωνική υπηρεσία συμπαράσταση για τα ατομικά, οικογενειακά, επαγγελματικά, οικονομικά ή άλλα προβλήματα που δημιουργούνται από τη στέρηση της ελευθερίας του και του παρέχει την απαραίτητη συνδρομή για τα πιο επείγοντα από αυτά.

Άρθρο 25

1. Ο γραμματέας του δικαστηρίου υποχρεούται, μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από την καταδίκη, να στείλει στο κατάστημα κράτησης απόσπασμα της απόφασης και, μέσα σε ένα μήνα, πλήρες αντίγραφο της απόφασης με τα πρακτικά καθώς και τις τυχόν εκθέσεις των πραγματογνωμόνων και τεχνικών συμβούλων που αφορούν τον κρατούμενο.

2. Η κοινωνική υπηρεσία και ο ιατρός του καταστήματος μπορούν να ζητήσουν από τη δικογραφία αντίγραφο οποιουδήποτε εγγράφου ή κατάθεσης κρίνουν απαραίτητο.

Άρθρο 26
Βιβλία καταστήματος

1. Σε κάθε κατάσταση τηρούνται με ευθύνη της γραμματείας: α) βιβλίο κρατουμένων (ξεχωριστά για κάθε κατηγορία κρατουμένων, δηλαδή για τους καταδικασμένους, τους υποδικούς, τους κρατούμενους για χρηματικές ποινές ή έξοδα και τους κρατούμενους για χρέη) και β) ατομικοί φάκελοι κρατουμένων.

2. Στα βιβλία καταχωρίζονται τα στοιχεία ταυτότητας, ο τόπος τελευταίας διαμονής, η οικογενειακή κατάσταση, τα δικαιολογητικά έγγραφα της κράτησης, στοιχεία ταυτότητας του θύματος καθώς και η ημερομηνία και η ώρα της εισαγωγής.

3. Σε ειδική στήλη των βιβλίων, συντάσσεται και καταχωρίζεται συνοπτική έκθεση για τα παραπάνω, η οποία υπογράφεται από τον αρμόδιο υπάλληλο του καταστήματος και τον υπάλληλο που συνοδεύει τον προσαγόμενο.

4. Αντίγραφο της παραπάνω έκθεσης, θεωρημένο από το διευθυντή του καταστήματος, αποστέλλεται στην αρχή που παρήγγειλε την κράτηση.

5. Σε ξεχωριστή στήλη καταχωρίζεται η χρονολογία έναρξης της κράτησης ή της εκτέλεσης της ποινής, καθώς και η χρονολογία της λήξης τους. Επίσης καταχωρίζεται και κάθε άλλη μεταβολή.

6. Η τήρηση των παραπάνω βιβλίων και φακέλων δεν είναι απαραίτητη, όταν η καταχώριση των στοιχείων αυτών γίνεται σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Όροι διαβίωσης κρατουμένων

Άρθρο 27
Υγιεινή των κρατουμένων

1. Η διοίκηση του καταστήματος έχει την υποχρέωση να εξασφαλίζει πλήρως την υγιεινή και καθαριότητα των κρατουμένων, καθώς και την καθαριότητα των κοινόχρηστων χώρων και να παρέχει για το σκοπό αυτόν όλα τα αναγκαία είδη, όπως αυτά καθορίζονται από τον κανονισμό. Έχει επίσης την υποχρέωση να εξασφαλίζει και να διατηρεί σε καλή λειτουργία όλες τις εγκαταστάσεις για τον πιο πάνω σκοπό.

2. Οι κρατούμενοι έχουν την υποχρέωση να τηρούν τους όρους ατομικής υγιεινής και καθαριότητας των κοινόχρηστων χώρων, όπως καθορίζεται από τον κανονισμό και σύμφωνα με τις οδηγίες των αρμόδιων υπαλλήλων.

Άρθρο 28
Υγειονομική περίθαλψη

Η υγειονομική περίθαλψη των κρατουμένων διενεργείται από ιατρούς και οδοντιάτρους των καταστημάτων κράτησης, από τα θεραπευτικά καταστήματα καθώς και από δημόσια νοσοκομεία.

Άρθρο 29
Επιθεώρηση υγειονομικού ελέγχου

1. Συνιστάται στην κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης Επιθεώρηση υγειονομικού ελέγχου η οποία στελεχώνεται:

α) από έναν επιθεωρητή - ιατρό, με ειδικότητα παθολόγου ή ψυχιάτρου και δεκαετή τουλάχιστον άσκηση της ειδικότητάς του στο δημόσιο τομέα, β) από έναν αναπληρωτή επιθεωρητή με τα ίδια προσόντα και γ) από γραμματέα.

2. Ο επιθεωρητής - ιατρός: α) προγραμματίζει σε συνεργασία με

τους ιατούς και οδοντιάτρους των καταστημάτων κράτησης, το είδος και τον τρόπο παροχής της υγειονομικής περίθαλψης στα καταστήματα αυτά και β) ελέγχει και επιθεωρεί, ως προς τη σωστή εκτέλεση των καθηκόντων του, το υγειονομικό προσωπικό των καταστημάτων κράτησης.

Άρθρο 30
Υγειονομικό προσωπικό

1. Κάθε κατάσταση κράτησης εξυπηρετείται τουλάχιστον από έναν παθολόγο, έναν ψυχίατρο και ένα νοσοκόμο σε εικοσιτετράωρη βάση. Σε καταστήματα με περισσότερους από διακόσιους κρατούμενους υπηρετούν μόνιμοι παθολόγοι και ψυχίατροι και ειδικότερα: ένας νοσοκόμος σε εικοσιτετράωρη βάση για κάθε εκατό κρατούμενους, ένας παθολόγος και ένας ψυχίατρος για κάθε διακόσιους κρατούμενους.

2. Σε κάθε κατάσταση με περισσότερους από διακόσιους κρατούμενους υπηρετεί τουλάχιστον ένας οδοντίατρος.

3. Στα καταστήματα κράτησης γυναικών, εκτός από τους παραπάνω ιατρούς, υπηρετεί και γυναικολόγος.

4. Τα θεραπευτικά καταστήματα διέπονται από ειδικές διατάξεις και υπάγονται στον έλεγχο της επιθεώρησης υγειονομικού ελέγχου.

Άρθρο 31
Ιατρική περίθαλψη κρατουμένων

1. Ο ιατρός του καταστήματος εξετάζει τον κρατούμενο με πρωτοβουλία του ή όταν ο τελευταίος το ζητήσει και ενεργεί σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 3.

2. Κάθε κρατούμενος μπορεί να ζητήσει να εξεταστεί από ιατρό της δικής του επιλογής. Η εξέταση γίνεται παρουσία του ιατρού του καταστήματος κατά τις ώρες της υπηρεσίας του, σύμφωνα με τους κανόνες της ιατρικής δεοντολογίας.

Σε περίπτωση αντίθεσης στη διάγνωση ή στον τρόπο θεραπείας καλείται τρίτος ιατρός που ορίζεται από τον επιθεωρητή υγειονομικού ελέγχου και εκεί όπου δεν εδρεύει επιθεωρητής από το δικαστή εκτέλεσης των ποινών.

3. Η παραπομπή κρατουμένου σε νοσηλευτικό ίδρυμα ενεργείται ύστερα από έκθεση του ιατρού του καταστήματος κράτησης, στην οποία αιτιολογείται λεπτομερώς η αναγκαιότητα της παραπομπής. Η έκθεση του ιατρού συνοδεύει τον παραπεμπόμενο και αντίγραφο της παραμένει στον ατομικό του φάκελο. Επίσης αντίγραφο της αποστέλλεται στην επιθεώρηση του υγειονομικού ελέγχου του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Άρθρο 32
Δελτία υγείας

1. Για κάθε κρατούμενο τηρείται ατομικό δελτίο υγείας, στο οποίο καταχωρίζονται στοιχεία ιατρικού ενδιαφέροντος. Το δελτίο αυτό συνοδεύει τον κρατούμενο σε κάθε μετακίνησή του σε κατάσταση ή σε νοσηλευτικό ίδρυμα. Στο πιο πάνω δελτίο καταχωρίζονται κάθε ιατρική εξέταση με τη χρονολογία της, η σχετική διάγνωση, η αγωγή που συστήθηκε καθώς και το ονοματεπώνυμο, η ειδικότητα και η υπογραφή του ιατρού που έκανε την εξέταση.

2. Σε κάθε κατάσταση τηρείται υποχρεωτικά βιβλίο ιατρικών εξετάσεων κρατουμένων, στο οποίο αναγράφονται περιληπτικά τα παραπάνω στοιχεία.

Άρθρο 33
Ιατρικές πράξεις

1. Κάθε είδους αναγκαία ιατρική εξέταση ή ιατροχειρουργική επέμβαση σε κρατούμενο επιτρέπεται με τη συναίνεσή του.

2. Αν ο κρατούμενος αρνείται, ενώ δεν είναι διανοητικά καθυστερημένος ή ψυχικά ασθενής, ζητείται η συναίνεση του ή της συ-

ζώου ή συγγενών μέχρι τρίτου βαθμού και εφ' όσον ελλείπουν ή αρνούνται αποφασίζει σχετικά ο δικαστής εκτέλεσης των ποινών.

Άρθρο 34
Απεργία πείνας

1. Ο κρατούμενος που δηλώνει ότι κατέρχεται σε απεργία πείνας έχει δικαίωμα να καλέσει ιατρό της επιλογής του για να διαπιστωθεί η κατάσταση της ψυχικής και πνευματικής του υγείας. Μετά τη δήλωση αυτή ο διευθυντής σε συνεργασία με τον ιατρό του καταστήματος λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την παρακολούθησή του.

2. Αν κατά τη διάρκεια της απεργίας ο ιατρός του καταστήματος κρίνει ότι ο απεργός χρειάζεται ειδική ιατρική παρακολούθηση, ζητεί τη μεταγωγή του σε θεραπευτικό κατάστημα. Την ίδια δυνατότητα έχει και το δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών.

3. Αν ο απεργός περιέλθει σε κατάσταση άμεσου κινδύνου ζωής ή σοβαρής και μόνιμης βλάβης της υγείας του, το δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών, λαμβάνοντας υπόψη την προσωπικότητα του κρατουμένου, το σκοπό και τις επιδιώξεις του και τη σταθερότητα της απόφασής του, μπορεί να διατάξει τη λήψη μέτρων.

Άρθρο 35
Διατροφή

1. Η διατροφή των κρατουμένων είναι υποχρέωση του Κράτους. Η διατροφή των κρατουμένων καθορίζεται από διαιτολόγο με ευθύνη της επιθεώρησης υγειονομικού ελέγχου του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

2. Η καθοριζόμενη κατά την προηγούμενη παράγραφο διατροφή στα καταστήματα ελέγχεται και παρακολουθείται από τον ιατρό και το διευθυντή της φυλακής, οι οποίοι ελέγχουν καθημερινά την ποιότητα και τη γενική κατάσταση της παρασκευαζόμενης τροφής.

3. Ο ιατρός του καταστήματος καθορίζει, με γραπτή γνωμάτευση, ειδική διαίτα ή συμπληρωματική τροφή σε όσους έχουν ανάγκη.

4. Πρόνοια λαμβάνεται, κατά το δυνατό, για ειδικά διαιτολόγια που επιβάλλουν ορισμένες θρησκευτικές πεποιθήσεις.

5. Επιτρέπεται στον κρατούμενο να προμηθεύεται με δική του δαπάνη τα απαραίτητα αγαθά για την ικανοποίηση των ατομικών του αναγκών με μεσολάβηση των υπηρεσιών του καταστήματος κράτησης. Η παρασκευή φαγητού στο χώρο του καταστήματος από τον ίδιο τον κρατούμενο απαγορεύεται.

6. Η παράδοση ειδών διατροφής στους κρατουμένους κατέ το επισκεπτήριο απαγορεύεται, εκτός αν το επιτρέπει ο κανονισμός του καταστήματος.

Άρθρο 36
Ενδυμασία

1. Κάθε κρατούμενος έχει δικαίωμα να φέρει την ατομική του ενδυμασία, η οποία πρέπει να είναι ευπρεπής και καθαρή.

2. Κρατούμενοι, που δεν έχουν κατάλληλη ενδυμασία και υποδήματα, καθώς και όσοι το ζητήσουν, λαμβάνουν τα είδη αυτά από τη διεύθυνση των καταστημάτων. Ομοιόμορφες στολές δεν επιτρέπονται και η όλη εμφάνιση της ενδυμασίας θα πρέπει να μην είναι ταπεινωτική για τον κρατούμενο και να είναι ανάλογη με την εποχή του έτους.

3. Οι κρατούμενοι που εργάζονται σε αγροτικά καταστήματα, εργαστήρια και άλλες εργασίες δικαιούνται κατάλληλο ρουχισμό.

4. Οι κρατούμενοι που έχουν από την επαγγελματική ή άλλη ιδιότητά τους ιδιαίτερη στολή δεν επιτρέπεται να τη φορούν στο κατάστημα.

5. Με δαπάνη του δημοσίου χορηγούνται κουβέρτες, σεντόνια, μαξιλαροθήκες και πετσέτες. Οι κρατούμενοι μπορούν να χρησιμοποιούν τα δικά τους σεντόνια και κουβέρτες. Ο τύπος και η ποιότητα των ειδών που παρέχονται καθορίζονται με απόφαση του

Υπουργού Δικαιοσύνης.

6. Οι κρατούμενοι υποχρεούνται να τηρούν καθαρά και φροντισμένα τα είδη ένδυσης και ρουχισμού που περιγράφονται παραπάνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Κτιριακές εγκαταστάσεις καταστημάτων
και χώροι έκτισης ποινών

Άρθρο 37
Κατασκευή κτιρίων

1. Τα κτίρια και η διαμόρφωση των χώρων κράτησης πρέπει να εξασφαλίζουν την υγιεινή διαβίωση των κρατουμένων και να πληρούν τους αναγκαίους όρους ασφαλείας και ομαλής λειτουργίας των καταστημάτων.

2. Τα καταστήματα κράτησης, είτε βρίσκονται σε αστικές περιοχές είτε σε αγροτικές, πρέπει να είναι σε απόσταση ασφαλείας από τις κατοικημένες περιοχές, χωρίς πάντως να αποκλείεται ή να δυσχεραίνεται η επικοινωνία με τα πρόσωπα που προβλέπει ο νόμος.

3. Ο αριθμός των κρατουμένων σε κάθε κατάστημα κράτησης δεν πρέπει να υπερβαίνει τα τριακόσια άτομα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις είναι δυνατή η αύξηση των κρατουμένων έως τον αριθμό των πεντακοσίων, εφ' όσον θα υπάρχουν νέες κτιριακές εγκαταστάσεις και χώροι έκτισης ποινής, σύμφωνα με τις διατάξεις των επόμενων άρθρων.

4. Οι διοικητικές, οικονομικές και υγειονομικές υπηρεσίες καθώς και το προσωπικό φύλαξης στεγάζονται έξω από τους χώρους κράτησης.

5. Η κατασκευή και η διαρρύθμιση των κτιρίων εξασφαλίζει ηλιακό φως, άνετη κυκλοφορία αέρα και χώρο κίνησης, σύμφωνα με τις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου κράτησης.

Άρθρο 38
Χώροι έκτισης ποινών

1. Κάθε κατάστημα κράτησης πρέπει να διαθέτει ατομικά κελιά και θαλάμους το πολύ έξι ατόμων. Η διαβίωση του κρατουμένου σε ατομικό κελί αποτελεί δικαίωμα που ικανοποιείται, αν το επιβάλλουν οι ανάγκες του και το επιτρέπουν οι κτιριακές συνθήκες του καταστήματος.

2. Τα ατομικά κελιά έχουν χωρητικότητα τουλάχιστον 30μ³ και διαθέτουν κρεβάτι, τραπέζι, κάθισμα και ντουλάπα. Τα παράθυρα όλων των κελιών πρέπει να εξασφαλίζουν καλό φωτισμό και κυκλοφορία αέρα.

3. Τα ειδικά για περιορισμό κελιά έχουν τις ίδιες διαστάσεις με τα κοινά και βρίσκονται σε ιδιαίτερο χώρο του καταστήματος για να μην παρεμποδίζεται η εύρυθμη λειτουργία του.

4. Οι κοινοί κοιτώνες πρέπει να διαθέτουν εμβαδόν τουλάχιστον 6μ² για κάθε άτομο και να περιέχουν όλα τα πιο πάνω οριζόμενα αντικείμενα.

5. Τα ατομικά κελιά και οι θάλαμοι έχουν δικές τους εγκαταστάσεις υγιεινής, θέρμανσης, νερού και αποχωρητηρίου.

6. Σε κάθε κατάσταση πρέπει να υπάρχει ικανός αριθμός εγκαταστάσεων λουτρών με θερμό και κρύο νερό, για την ατομική υγιεινή και καθαριότητα κάθε κρατουμένου. Επίσης πρέπει να παρέχονται επαρκείς χώροι και εγκαταστάσεις για ιατρικές εξετάσεις και ψυχοθεραπευτική αγωγή, εργασία και επαγγελματική εκπαίδευση, διδασκαλία, βιβλιοθήκη, εκκλησιασμός και αναρρωτήριο, όπως καθορίζονται ειδικότερα στα παρακάτω άρθρα.

7. Οι μητέρες που έχουν μαζί τα βρέφη τους κρατούνται πάντοτε σε ατομικά κελιά, χωρητικότητας τουλάχιστον 40μ³, κατάλληλα διαρρυθμισμένα.

8. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, καθορίζονται ειδικότερα οι όροι

για την κατασκευή των κτιριακών εγκαταστάσεων και των χώρων έκτισης των ποινών σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Αγωγή κρατουμένων

Άρθρο 39

Σκοπός της αγωγής

Η αγωγή των κρατουμένων αποβλέπει στην ομαλή επανένταξη τους στο κοινωνικό, επαγγελματικό και οικογενειακό περιβάλλον. Αυτό επιδιώκεται, με την ανάπτυξη των ψυχικών, σωματικών και πνευματικών ιδιοτήτων τους, τη διατήρηση της ψυχικής και σωματικής τους υγείας, την κατάλληλη εκπαίδευση και τη μείωση των αρνητικών επιδράσεων της στέρησης της ελευθερίας, για να καταστούν υπεύθυνα και αυτοδύναμα άτομα.

Άρθρο 40

Μέσα αγωγής

1. Η αγωγή των κρατουμένων γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό, με σύγχρονες και κατάλληλες επιστημονικές μεθόδους και προγράμματα, σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο. Στην προσπάθεια αυτή συνεργάζεται όλο το προσωπικό.

2. Η συμμετοχή και συνεργασία των κρατουμένων στον προγραμματισμό της αγωγής είναι απαραίτητη προϋπόθεση και πραγματοποιείται όπως προβλέπεται σε επόμενες ειδικές διατάξεις.

Άρθρο 41

Κοινωνική αγωγή

1. Η κοινωνική αγωγή περιλαμβάνει κυρίως την τόνωση της ατομικής και κοινωνικής ευθύνης των κρατουμένων, την καλλιέργεια θετικών διαπροσωπικών σχέσεων, την ενθάρρυνση για έκφραση και την ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες.

2. Η κοινωνική αγωγή ως αρωγή, εφ' όσον το επιθυμεί ο κρατούμενος, μπορεί να συνεχιστεί και επεκταθεί προσαρμοζόμενη κατάλληλα και μετά την αποφυλάκισή του.

Άρθρο 42

Φυσική αγωγή

1. Σε κάθε κατάσταση προβλέπεται ο απαραίτητος χώρος, εσωτερικός και εξωτερικός, καθώς και τα μέσα για τη σωματική άσκηση των κρατουμένων.

2. Το πρόγραμμα της σωματικής αγωγής εφαρμόζεται από γυμναστές και περιλαμβάνει σωματικές ασκήσεις, ενόργανη γυμναστική, ομαδικά παιχνίδια και αγώνες.

Άρθρο 43

Πνευματική αγωγή

1. Κάθε κρατούμενος δικαιούται να επιμορφώνεται και να ενημερώνεται με βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, σεμινάρια και συζητήσεις.

2. Για το σκοπό αυτόν προβλέπεται δανειστική βιβλιοθήκη, διαρκώς εμπλουτιζόμενη με λογοτεχνικά και επιστημονικά βιβλία και δημιουργείται κατάλληλος χώρος για αναγνωστήριο. Επίσης ενισχύεται και επιδιώκεται η συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, τους κοινωνικούς, πολιτιστικούς και άλλους φορείς.

Άρθρο 44

Θρησκευτική αγωγή

1. Η θρησκευτική αγωγή είναι προαιρετική και περιλαμβάνει

το δικαίωμα του κρατουμένου να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα και να επικοινωνεί με αναγνωρισμένο εκπρόσωπο του θρησκείματος ή του δόγματός του, με φροντίδα του ιερέα ή του διευθυντή του καταστήματος.

2. Ο κρατούμενος κατά την εισαγωγή του στο κατάστημα δηλώνει, αν το επιθυμεί, το θρησκευτικό ή το δόγμα στο οποίο ανήκει.

3. Σε κάθε κατάστημα υπάρχει ναός ή κατάλληλος χώρος στον οποίο, όσοι από τους κρατουμένους επιθυμούν, παρακολουθούν τη θεία λειτουργία ή άλλες ακολουθίες που τελούνται από τον ιερέα του καταστήματος ή εθελοντή ιερέα.

4. Κρατούμενοι, οι οποίοι βρίσκονται σε ειδικούς χώρους κράτησης ή σε θεραπευτικά καταστήματα, δέχονται την επίσκεψη του ιερέα ή του εθελοντή ιερέα για ενίσχυση και παρηγοριά.

5. Στις ιδιαίτερες συνομιλίες του ιερέα με τον κρατούμενο δεν παρευρίσκειται φυλακτικό ή άλλο προσωπικό κράτησης.

Άρθρο 45

Ψυχαγωγία

1. Η ψυχαγωγία των κρατουμένων γίνεται σε κατάλληλα διαμορφωμένο εξωτερικό ή εσωτερικό χώρο του καταστήματος και αποσκοπεί, μεταξύ των άλλων, στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους με τρόπο δημιουργικό και με παράλληλη ανάπτυξη του ομαδικού πνεύματος της συνεργασίας και της άμιλλας.

2. Οι κρατούμενοι συμμετέχουν σε ομαδικές ή ατομικές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, σε οργάνωση θιάσου, χορωδίας, έκθεσης ζωγραφικής και χειροτεχνημάτων, κινηματογραφικών και άλλων προβολών, για να εξασφαλίζονται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για ψυχαγωγία, καλλιτεχνική έκφραση και αυτοσχεδιασμό.

Άρθρο 46

Οργάνωση ψυχαγωγίας

1. Ειδική επιτροπή αναλαμβάνει το σχεδιασμό και την οργάνωση πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών εκδηλώσεων ή την έκδοση ενημερωτικών ή λογοτεχνικών εντύπων.

2. Η επιτροπή αποτελείται από τρεις εκπροσώπους των κρατουμένων, που εκλέγονται κάθε τέσσερις μήνες με κλήρο και δύο μέλη του προσωπικού, οριζόμενα για τέσσερις μήνες από το διευθυντή. Το ένα μέλος του προσωπικού ανήκει στην κοινωνική υπηρεσία.

3. Το πρόγραμμα της επιτροπής δεν πραγματοποιείται, αν ο διευθυντής επικαλεστεί, αιτιολογημένα, λόγους αναφερόμενους στην ασφάλεια και τάξη του καταστήματος.

Άρθρο 47

Εκπαίδευση

1. Η παιδεία των κρατουμένων αποβλέπει στην απόκτηση ή συμπλήρωση πρωτοβάθμιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης. Για το σκοπό αυτόν στα διάφορα καταστήματα λειτουργεί μονοτάξιο δημοτικό σχολείο υπαγόμενο στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Επίσης οργανώνονται με τη συνεργασία αρμόδιων φορέων προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαίδευσης.

2. Οι παρεχόμενοι τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι με τους τίτλους των αντίστοιχων σχολών της δημόσιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης και δεν αναγράφεται σε αυτούς το όνομα του καταστήματος.

3. Οι σπουδές με αλληλογραφία γίνονται χωρίς κανέναν περιορισμό.

Άρθρο 48

1. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση των νέων είναι υποχρεωτική. Οι αναλφάβητοι ενήλικοι ενθαρρύνονται να παρακολουθήσουν μαθήματα στοιχειώδους εκπαίδευσης.

2. Όσοι έχουν συμπληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μπο-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον

Άρθρο 49

Σκοπός και μέσα πραγμάτωσης της επικοινωνίας

Η επικοινωνία του κρατούμενου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αποτελεί ζωτική ανάγκη, τόσο για τη διαβίωσή του στο σύστημα, όσο και για βαθμιαία ένταξή του στην κοινωνία. Η επικοινωνία πραγματοποιείται (ται: 1) με την υποδοχή επισκεπτών, 2) την ανταλλαγή επιστολών, 3) την τηλεφωνική επικοινωνία, 4) τις άδειες τους θεσμούς ημιελεύθερης διαβίωσης.

Άρθρο 50

Επισκέψεις

Σε κάθε κρατούμενο επιτρέπεται να δέχεται τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα επισκέψεις συγγενών μέχρι τετάρτου βαθμού. Ο διευθυντής του καταστήματος μπορεί, ο ίδιος ή μετά από προφορική πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας, να επιτρέψει την επίσκεψη και άλλων προσώπων ή συλλόγων που μπορούν να ασκήσουν ευεργετική επίδραση σε αυτόν. Καταβάλλεται κάθε προσπάθεια να διατηρούνται οι δεσμοί του κρατούμενου με την οικογένειά του ή να δημιουργούνται θετικές διαπροσωπικές σχέσεις και με άλλα πρόσωπα που βρίσκονται έξω από τα κτίρια κράτησης.

Οι επισκέψεις πραγματοποιούνται σε ειδικό κατάλληλο χώρο του καταστήματος στον οποίο υπάρχει οπτικός έλεγχος.

Ο αριθμός των επισκέψεων, η διάρκεια και ο τρόπος επικοινωνίας καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια ρυθμίζονται από τον εφευριστικό κανονισμό και με υπολογιστικές αποφάσεις.

Εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων, μέλη επιστημονικών εταιρειών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ή άλλων συλλόγων επισκέπτονται κρατούμενους ύστερα από άδεια του διευθυντή ή του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Σε αλλοδαπούς κρατούμενους γίνονται οι δυνατές διευκολύνσεις για να επικοινωνούν με τους διπλωματικούς ή προξενικούς αξιωματούχους του κράτους στο οποίο ανήκουν, ή με άλλα πρόσωπα οποιαδήποτε κατά τη γνώμη της διεύθυνσης συμβάλλουν στην εξομάλυνση των ειδικών προβλημάτων που δημιουργούνται από την απουσία τους.

Άρθρο 51

Τηλεφωνική επικοινωνία, τηλεγραφήματα, επιστολές

Ο κρατούμενος μπορεί με άδεια του διευθυντή να επικοινωνήσει με τηλέφωνο που βρίσκεται σε ελεγχόμενο χώρο του καταστήματος, μια φορά την εβδομάδα και επιπλέον, αν υπάρχει ανάγκη, με τον συνήγορό του, με συγγενικά του πρόσωπα ή πρόσωπα που μπορούν να έχουν ευεργετική επίδραση σε αυτόν.

Το περιεχόμενο τηλεγραφημάτων ή επιστολών δεν ελέγχεται. Σε περίπτωση που το περιεχόμενό τους λόγους ασφαλείας ή κινδύνου διάπραξης ιδιαίτερως σοβαρών εγκλημάτων ή ανάγκη πρόληψης τέτοιων εγκλημάτων, μπορεί να ελεγχθεί η αλληλογραφία κρατούμενου μετά από άδεια του δικαστή εκτέλεσης των ποινών.

Εκείνοι που νομίμως ελέγχουν με οποιοδήποτε τρόπο την επικοινωνία των κρατούμενων, καθώς και όσοι υπηρετούν με οποιαδήποτε ιδιότητα στο κατάστημα, αν ανακοινώσουν όσα έρχονται σε γνώση τους σε τρίτα πρόσωπα, διώκονται σύμφωνα με το άρθρο 252 του ποινικού κώδικα.

Οι κρατούμενοι επικοινωνούν με δική τους δαπάνη, αν όμως έχουν τα μέσα, η δαπάνη αυτή καλύπτεται από τη διεύθυνση οποιαδήποτε παρέχει χαρτί αλληλογραφίας και φακέλους χωρίς κανονιστικό σημείο.

1. Οι κρατούμενοι μπορούν να λάβουν άδεια απουσίας από τα κτίρια κράτησης υπό τις προϋποθέσεις και κατά τη διαδικασία που ορίζεται στις επόμενες διατάξεις.

2. Οι άδειες διακρίνονται σε τακτικές, έκτακτες και εκπαιδευτικές.

3. Οι τακτικές άδειες αποσκοπούν στην ανθρωπιστικότερη εκτέλεση των ποινών και στην προετοιμασία της ομαλής επανένταξής του κρατούμενου στην κοινωνία μετά την απόλυσή του.

4. Οι έκτακτες άδειες αποσκοπούν στην αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών του κρατούμενου και ρυθμίζονται στο άρθρο 558 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

5. Οι εκπαιδευτικές άδειες αποσκοπούν στην απόκτηση ή συμπλήρωση γνώσεων στους τομείς της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας, τεχνικής, επαγγελματικής ή και ανώτατης εκπαίδευσης.

Άρθρο 53

Προϋποθέσεις αδειών

1. Οι τακτικές άδειες χορηγούνται, εφόσον:

α) ο κατάδικος έχει εκτίσει πραγματικά το ένα τρίτο της ποινής του και η κράτηση έχει διαρκέσει τουλάχιστον έξι μήνες και, σε περίπτωση καταδίκης σε ισόβια κάθειρξη, δεκαπέντε έτη. Στην περίπτωση ποινικού σωφρονισμού, ο ανήλικος πρέπει να έχει εκτίσει το ήμισυ τουλάχιστον του κατώτατου ορίου. Σε περίπτωση μέτρων ασφαλείας δεν εφαρμόζονται οι παραπάνω διατάξεις.

β) Δεν εκκρεμεί σε βάρος του καταδίκου άλλη ποινική διαδικασία.

2. Η τακτική άδεια χορηγείται κατά την ανέλεγκτη κρίση του αρμόδιου οργάνου, το οποίο για τη χορήγησή της εκτιμά αν υπάρχει κίνδυνος να δραπετεύσει ο κατάδικος ή να τελέσει κατά τη διάρκεια της νέας εγκλήματος. Για τη χορήγηση της άδειας λαμβάνονται επίσης υπόψη ιδίως:

α) το είδος και βαρύτητα της πράξης που έχει τελέσει ο κατάδικος, β) η υποτροπή ή η καθ' έξιν τέλεση εγκλημάτων, γ) η προσωπικότητά του, το παρελθόν του και η διαγωγή του, μετά την τέλεση της πράξης και κατά τη διάρκεια της κράτησης, δ) η ατομική, οικογενειακή, επαγγελματική και κοινωνική του κατάσταση, ε) ο σκοπός για τον οποίο πρόκειται να χρησιμοποιηθεί η άδεια.

Άρθρο 54

Τρόπος χορήγησης αδειών

1. Η τακτική άδεια απουσίας διαρκεί από είκοσι τέσσερις ώρες έως πέντε ημέρες, στις οποίες συνοπολογίζονται και οι Κυριακές και αργίες. Η συνολική διάρκεια των αδειών ενός καταδίκου δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τις είκοσι ημέρες το έτος.

2. Ανάμεσα σε δύο άδειες πρέπει να μεσολαβήσουν τρεις μήνες τουλάχιστον.

3. Ο χρόνος της άδειας θεωρείται τμήμα του χρόνου της ποινής.

4. Στον κατάδικο στον οποίο χορηγείται άδεια μπορούν να επιβληθούν ορισμένες υποχρεώσεις σχετικά με τον τρόπο διαβίωσής του κατά το διάστημα της άδειάς του, ιδίως ως προς τον τόπο της διαμονής του.

5. Ο κατάδικος που βρίσκεται σε άδεια υποχρεούται να παρουσιαστεί χωρίς καθυστέρηση στο αστυνομικό τμήμα του τόπου διαμονής του.

6. Στους ανήλικους χορηγείται άδεια μόνο εφόσον αυτοί, κατά την έξοδό τους από το κατάστημα και κατά την επιστροφή τους σε αυτό, συνοδεύονται από το γονέα τους ή από αυτόν που ασκεί την επιμέλειά τους ή από το πλησιέστερο συγγενικό τους πρόσωπο.

7. Οι δαπάνες μετάβασης και επιστροφής του καταδίκου που έχει λάβει άδεια βαρύνουν τον ίδιο. Πριν από τη χρήση της άδειας ο κατάδικος πρέπει να αποδείξει ότι διαθέτει τα μέσα για τη δια-

ίωσή του κατά τη διάρκεια της απουσίας του από το κατάστημα κράτησης. Ο κρατούμενος που αδυνατεί να καταβάλει τη δαπάνη του ταξιδιού, ταξιδεύει δωρεάν με δημόσια μεταφορικά μέσα, βάσει σχετικού εγγράφου του διευθυντή του καταστήματος.

Άρθρο 55

1. Αρμόδια για τη χορήγηση της πρώτης άδειας είναι επιτροπή που αποτελείται από: α) το δικαστή εκτέλεσης ποινών με πεταστή τουλάχιστον προϋπηρεσία, β) το διευθυντή του καταστήματος όπου κρατείται ο κατάδικος ή το νόμιμο αναπληρωτή του και γ) έναν κοινωνικό λειτουργό ο οποίος και εισηγείται στην επιτροπή.

2. Η επιτροπή, προκειμένου να αποφασίσει για τη χορήγηση άδειας λαμβάνει υπόψη της τις σχετικές υποδείξεις του Επιστημολογικού Συμβουλίου κατά το άρθρο 16 παράγραφος 1 και καλεί σε κρίση τον κρατούμενο και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο κρίνεται απαραίτητο.

3. Τις επόμενες τακτικές άδειες χορηγεί ο διευθυντής του καταστήματος με εισήγηση του κοινωνικού λειτουργού. Αν όμως νεότερες περιστάσεις καθώς και η μη τήρηση των όρων της άδειας του χορηγήθηκε προηγουμένως δικαιολογούν την άρνηση νέας άδειας, ο διευθυντής εισάγει την υπόθεση στην παραπάνω επιτροπή.

Άρθρο 56

Εκπαιδευτικές άδειες

1. Η εκπαιδευτική άδεια χορηγείται, εφ' όσον συντρέχουν οι ρυποθέσεις του άρθρου 53 παράγραφος 2.

2. Για τη χορήγηση των αδειών αυτών τηρείται η διαδικασία του άρθρου 55.

3. Κατά το χρόνο της εκπαιδευτικής άδειας ο κρατούμενος διανέμει στο κατάστημα κράτησης.

4. Στην απόφαση που χορηγεί την εκπαιδευτική άδεια ορίζεται ιδιαίτερα: α) οι ημέρες και οι ώρες απουσίας του καταδίκου και β) το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο θα φοιτήσει ο κρατούμενος.

5. Η εκπαιδευτική άδεια διάρκειας ανακαλείται με απόφαση της επιτροπής, ύστερα από εισήγηση του διευθυντή και του κοινωνικού λειτουργού, αν διαπιστωθεί ότι: α) η φοίτηση του κρατουμένου ολοκληρώθηκε, β) ο κρατούμενος κάνει κακή χρήση της άδειας, γ) η συνέχιση της άδειας δημιουργεί τους κινδύνους που αναφέρονται στο άρθρο 53 παρ.2 και δ) ο κρατούμενος δείχνει κακή διαγωγή στο κατάστημα κράτησης.

6. Κρατούμενοι που κάνουν χρήση εκπαιδευτικής άδειας επιδοούνται κατά τη διάρκειά της από τα Κεφάλαια Εργασίας Κρατουμένων (Κ.Ε.Κ.). Το ύψος της επιδότησης καθορίζεται, σε κάθε περίπτωση, με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Εναλλακτική έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής Απόλυση υπό όρο του καταδίκου

Άρθρο 57

Ημιελεύθερη διαβίωση σε κατάσταση κράτησης για λόγους απασχόλησης

1. Σε κατάδικο ο οποίος το επιθυμεί και είναι σε θέση να ασκήσει κάποιο επάγγελμα ή για τον οποίο έχει εξευρεθεί εργασία έξω από το κατάστημα, σε κρατικό ή ιδιωτικό φορέα, εφ' όσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 53 παράγραφοι 1 και 2, χορηγείται από την επιτροπή του άρθρου 55 άδεια για ημιελεύθερη διαβίωση.

2. Στην απόφαση που καθορίζει την ημιελεύθερη διαβίωση ορίζονται, μεταξύ των άλλων, και: α) οι ημέρες και ώρες απασχόλησης του καταδίκου, β) το είδος εργασίας, γ) ο τρόπος πληρωμής,

δ) η ασφάλιση από εργατικό ατύχημα και ε) οι υπεύθυνοι του καταστήματος κράτησης και του εργασιακού χώρου, οι οποίοι συνεργάζονται για την προσαρμογή του.

3. Για τους καταδίκους που τελούν σε ημιελεύθερη διαβίωση και εργάζονται στους παραπάνω φορείς δεν ισχύει ο ευεργετικός υπολογισμός των ημερών εργασίας.

4. Η ημιελεύθερη διαβίωση για λόγους απασχόλησης ανακαλείται από την επιτροπή του άρθρου 55, αν ο κατάδικος: α) δεν επιδεικνύει καλή διαγωγή στο χώρο της εργασίας του ή της κράτησής του ή β) παραβεί έστω και έναν από τους όρους ή τις υποχρεώσεις που του έχουν επιβληθεί.

Άρθρο 58

Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης

1. Ιδρύονται, σε ξεχωριστά κτίρια, Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης Καταδίκων (Κ.Η.Δ.Κ.) στα οποία η έκτιση της ποινής γίνεται σε καθεστώς περιορισμένης και ελεγχόμενης ελευθερίας.

2. Σκοπός των Κ.Η.Δ.Κ. είναι η σταδιακή ένταξη των καταδίκων σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας. Τα κέντρα αυτά στελεχώνονται από ειδικευμένο προσωπικό.

3. Μέσα σε τρία έτη από την έναρξη της ισχύος του Κώδικα αυτού με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, εκδίδονται οι κανονισμοί λειτουργίας των θεσμών ημιελεύθερης διαβίωσης που προβλέπονται στα άρθρα 57 και επόμενα.

Άρθρο 59

Εισαγωγή σε Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης

1. Σε κατάδικο που έχει εκτίσει το ήμισυ της στερητικής της ελευθερίας ποινής ή, στην περίπτωση καταδίκης σε ισόβια κάθειρξη, δεκαπέντε έτη και ο οποίος έχει εξασφαλίσει εργασία, είναι δυνατό να του χορηγηθεί άδεια να διαμείνει σε Κέντρο Ημιελεύθερης Διαβίωσης.

2. Η άδεια χορηγείται από την επιτροπή του άρθρου 55, η οποία διερευνά, ανάμεσα σε άλλα, την κατάσταση της υγείας του καταδίκου, την ικανότητα και το ενδιαφέρον του για εργασία, τη θέλησή του για ενεργό συνεργασία με το προσωπικό του Κ.Η.Δ.Κ. και για την πιστή τήρηση του εσωτερικού κανονισμού, όπως επίσης τον ατομικό, οικογενειακό, επαγγελματικό και κοινωνικό του βίο γενικά, εν όψει της διαβίωσής του σε καθεστώς ημιελευθερίας.

3. Άδεια διαμονής σε Κ.Η.Δ.Κ. είναι δυνατό να χορηγήσει, ύστερα από αίτηση του καταδίκου και το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών, και όταν έχει απορριφθεί αίτηση υπό όρο απόλυσης, εφ' όσον ο κατάδικος κρίνεται κατάλληλος για καθεστώς ημιελεύθερης διαβίωσης. Για το σκοπό αυτόν η επιτροπή του άρθρου 55 παρέχει στο δικαστήριο κάθε χρήσιμο στοιχείο.

Άρθρο 60

Ανάκληση ημιελεύθερης διαβίωσης

1. Η ημιελεύθερη διαβίωση ανακαλείται από την επιτροπή του άρθρου 55 ύστερα από εισήγηση ομάδας του ειδικευμένου προσωπικού του Κ.Η.Δ.Κ. που παρακολούθησε την εξέλιξη του καταδίκου. Η ανάκληση είναι αιτιολογημένη και επιβάλλεται σε περίπτωση ουσιώδους παράβασης των όρων της ημιελεύθερης διαβίωσης από τον κατάδικο και ιδίως σε περιπτώσεις: α) αδυναμίας προσαρμογής του στο κοινωνικό περιβάλλον, β) αδιαφορίας του για εργασία, γ) έλλειψης συνεργασίας με το προσωπικό του Κ.Η.Δ.Κ., δ) παραβίασης των όρων του εσωτερικού κανονισμού του Κ.Η.Δ.Κ..

2. Κατάδικος του οποίου η παραμονή σε Κ.Η.Δ.Κ. έχει ανακληθεί μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών.

3. Μετά την ανάκληση ο κατάδικος επιστρέφει στο κατάστημα από το οποίο προήλθε.

Άρθρο 61

Τμηματική έκτιση της ποινής και εργασία σε κοινωνικούς φορείς

1. Κατάδικοι οι οποίοι έχουν καταδικαστεί σε ποινή στερητική της ελευθερίας μέχρι δεκαοκτώ μηνών, η οποία έχει μετατραπεί σε χρηματική, μπορούν, με αίτησή τους, προς το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών, να επιλέξουν αντί της μετατροπής την τμηματική έκτιση της ποινής ή την εργασία σε κοινωφελείς φορείς.

2. Η τμηματική έκτιση της ποινής γίνεται κατά τις ημέρες του ελεύθερου χρόνου της εβδομάδας ή κατά τις ημέρες αργιών, εφ' όσον ο κατάδικος εργάζεται ή σπουδάζει. Οι ημέρες της εβδομάδας κατά τις οποίες ο κατάδικος διαβιώνει με την οικογένειά του και εργάζεται ή σπουδάζει θεωρούνται ως ημέρες έκτισης της ποινής.

3. Η κατά την παράγραφο 1 εργασία πραγματοποιείται σε κρατικά ιδρύματα ή σε ιδρύματα της τοπικής αυτοδιοίκησης ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Για την εργασία αυτή δεν ισχύει η αμοιβή και δεν ισχύει ο ευεργετικός υπολογισμός των μερών της.

4. Το Επιστημονικό Συμβούλιο, ύστερα από ακρόαση του καταδίκου, εξετάζει τη συγκεκριμένη περίπτωση και εισηγείται στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών, το οποίο αποφασίζει για την τμηματική έκτιση της ποινής ή για την εργασία σε κοινωφελείς φορείς, καθώς και για τους όρους και τη διάρκειά τους.

5. Η απόφαση για τμηματική έκτιση της ποινής ή για εργασία σε κοινωφελείς φορείς ανακαλείται από το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών στην περίπτωση που ο κατάδικος κατά τη διάρκεια της έκτισης της ποινής του διαπράξει κακούργημα ή πλημμέλημα, τιμωρούμενο με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών, ή δεκλυμφορώνεται με τους όρους της δικαστικής απόφασης.

6. Σε περίπτωση καταδίκης σε φυλάκιση μέχρι δεκαοκτώ μηνών, η οποία δεν μετατράπηκε σε χρηματική, το δικαστήριο μπορεί αν παύσει ο κρατούμενος ή το ζητήσει ο ίδιος οποτεδήποτε να επιβάλει την τμηματική έκτιση της ποινής, σύμφωνα με την παράγραφο 2, αν κρίνει ότι το μέτρο αυτό συντείνει στην κοινωνική ένταξη του καταδίκου και στην αποτροπή του από την τέλεση άλλων εγκλημάτων.

Άρθρο 62

Απόλυση υπό όρο

1. Έναν τουλάχιστον μήνα πριν από τη συμπλήρωση του χρόνου που απαιτείται για τη χορήγηση της απόλυσης υπό όρο ο διευθυντής του καταστήματος υποβάλλει στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών φάκελο που περιέχει:

α) εμπεριστατωμένη έκθεση για την προσωπικότητα του καταδίκου, η οποία συντάσσεται με αιτιολογημένη εισήγηση των μελών του Επιστημονικού Συμβουλίου, β) αντίγραφο της αταδικαστικής απόφασης, γ) αντίγραφο του Ποινικού Μητρώου, δ) ατομικό δελτίο του καταδίκου.

2. Η έκθεση της παραπάνω παραγράφου περιέχει:

α) ειδική αξιολόγηση της εν γένει συμπεριφοράς του καταδίκου, κατά το διάστημα της κράτησής του, με κριτήρια τη σκοπιμότητα και τη δυνατότητα επιστροφής του στον ελεύθερο βίο. Ιδιαίτερα για την αξιολόγηση αυτή δεν είναι δεσμευτικές ενδεχόμενες πειθαρχικές κυρώσεις, β) συγκεκριμένες προτάσεις για την αρωχή ή μη της απόλυσης υπό όρο, γ) σε περίπτωση ευνοϊκής πρότασης τους καταλληλότερους από τους όρους, του άρθρου 106 παράγραφος 2 του Π.Κ..

3. Προκειμένου το δικαστήριο να διαμορφώσει πληρέστερη εικόνα της προσωπικότητας του κρατουμένου και των δυνατοτήτων του για την επιστροφή του στον ελεύθερο κοινωνικό βίο, καλεί τον κατάδικο που παρίσταται υποχρεωτικά ο ίδιος ή και με τον υπηγόρο του για την υποστήριξη της αίτησής του.

4. Σε περίπτωση που δεν χορηγείται απόλυση υπό όρο, ο κατάδικος έχει δικαίωμα, ύστερα από την πάροδο ενός μηνός, να ζητήσει από το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών να επανεξετάσει την περίπτωση του.

5. Το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών χορηγεί την υπό όρο από-

λυση σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Κ. εκτός αν, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση, κρίνει ότι επιβάλλεται η συνέχιση του υπολοίπου της ποινής. Οι διατάξεις της υπό όρο απόλυσης εφαρμόζονται στις περιπτώσεις εισαγωγής στα Κ.Η.Δ.Κ., τμηματικής εκτέλεσης της ποινής και παροχής εργασίας για την κοινότητα.

Άρθρο 63

Απόλυση κρατουμένου

1. Η απόλυση του κρατουμένου από το κατάστημα διατάσσεται από το διευθυντή και ενεργείται τις εργάσιμες ημέρες. Αν η ημέρα λήξης της ποινής είναι εξαιρεσιμη τότε η απόλυση ενεργείται την προηγούμενη.

2. Η διεύθυνση του καταστήματος ειδοποιεί εγγράφως πριν από την απόλυση τις αρμόδιες δικαστικές και αστυνομικές αρχές καθώς και το Κέντρο προστασίας αποφυλακισομένων.

3. Αν ο κρατούμενος νοσεί σοβαρά μπορεί να ανασταλεί η απόλυσή του μετά από αίτηση του ίδιου και γνώμη του ιατρού του καταστήματος εφ' όσον είναι αδύνατη η μεταφορά του σε δημόσιο νοσοκομείο.

4. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης καθορίζεται η διαδικασία απόλυσης καθώς και οι υποχρεώσεις του καταστήματος και του απολυομένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Εργασία κρατουμένων

Άρθρο 64

Καθορισμός εργασίας

1. Η εργασία δεν έχει τιμωρητικό χαρακτήρα αλλά αποσκοπεί στη διατήρηση ή επαύξηση των ικανοτήτων των κρατουμένων για την κοινωνική τους επανένταξη.

2. Απαγορεύεται η ανάθεση στους κρατουμένους εργασιών, ιδιαίτερα επικίνδυνων ή ανθυγιεινών. Η εργασία πρέπει να είναι παραγωγική, να συντελεί στην επαγγελματική εκπαίδευση των κρατουμένων και να μην έχει καταπιεστικό χαρακτήρα.

3. Οι κατάδικοι οφείλουν να εκτελούν εργασία σύμφωνα με τις ανάγκες εκπαίδευσής τους και τα οριζόμενα στο άρθρο 65 παράγραφος 3.

Άρθρο 65

Οργάνωση εργασίας

1. Οι κρατούμενοι συμμετέχουν στην επιλογή του είδους της εργασίας που θα εκτελέσουν, μέσα στα πλαίσια του κατάλληλου επαγγελματικού προσανατολισμού, των αναγκών και των δυνατοτήτων του καταστήματος, καθώς και των κανόνων πειθαρχίας.

2. Στα καταστήματα κράτησης κάθε κατηγορίας οργανώνονται, σύμφωνα με τον ειδικότερο σκοπό της κράτησης, κλάδοι εργασίας οι οποίοι πρέπει να είναι ανάλογοι με εκείνους που ισχύουν έξω από το κατάστημα, ώστε να προετοιμάζουν τους κρατουμένους για τις συνθήκες της ελεύθερης εργασίας.

3. Για την εφαρμογή του άρθρου 64 και της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου λειτουργεί, σε κάθε κατάστημα κράτησης, τριμελής επιτροπή καθορισμού εργασίας κρατουμένων, που απαρτίζεται από μέλη του επιστημονικού συμβουλίου, την οποία ορίζει ο Υπουργός Δικαιοσύνης.

4. Η παραπάνω επιτροπή, με τη συνεργασία του κρατουμένου, διερευνά με τις κατάλληλες επιστημονικές μεθόδους τις κλίσεις και δεξιότητές του, τον διαφωτίζει σχετικά με την υπεύθυνη ανάληψη εργασίας, επιλέγει το είδος και τη φύση της εργασίας που θα του ανατεθεί, τον τοποθετεί στην επιλεγμένη εργασία και τέλος παρακολουθεί την περαιτέρω εξέλιξή του.

5. Σε περίπτωση τοποθέτησης σε ανθυγιεινή εργασία ή μείωσης της αμοιβής χωρίς νόμιμη αιτία, οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα προσφυγής στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών. Επίσης

δικαίωμα προσφυγής έχουν για τους πιο πάνω λόγους και οι κρατούμενοι σε Κ.Η.Δ.Κ..

Άρθρο 66
Εξατομίκευση εργασίας

1. Οι κατάδικοι που κρίνονται κατάλληλοι για εργασία οφείλουν να την εκτελούν. Οι υπόδικοι και οι κρατούμενοι για χρέη μπορούν να ζητήσουν εργασία σύμφωνα με τους όρους του παραπάνω άρθρου.

2. Κρατούμενοι ανάπηροι, ασθενικοί, ηλικίας ανώτερης των εξήντα πέντε ετών, γυναίκες έγκυες, λεχώνες ή θηλάζουσες, μπορούν να απασχολούνται σε εργασίες που προσιδιάζουν στις ατομικές τους ιδιότητες ή περιστάσεις ύστερα από απόφαση της επιτροπής της παρ. 3 του άρθρου 65 και αφού προηγηθεί σχετική εισήγηση του ιατρού του καταστήματος κράτησης.

3. Οι κρατούμενοι κατάδικοι εργάζονται σε κοινό χώρο. Οι υπόδικοι και οι κρατούμενοι για χρέη μπορούν να απασχολούνται και σε ατομικό κελί, σε εργασία της επιλογής τους, μέσα στα όρια της ασφάλειας και πειθαρχίας του καταστήματος.

4. Στο ατομικό τους κελί μπορούν να εργάζονται και κρατούμενοι με ιδιαίτερη κλίση στα γράμματα ή στις τέχνες.

Άρθρο 67
Τόπος εργασίας

1. Η εργασία των κρατουμένων εκτελείται στο εσωτερικό του καταστήματος ή έξω από αυτό ή σε κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού και τους κανονισμούς.

Άρθρο 68
Τρόποι εκτέλεσης εργασίας μέσα στο κατάστημα

1. Η εργασία που εκτελείται μέσα στο κατάστημα κράτησης ακολουθεί τις σύγχρονες μεθόδους και προδιαγραφές. Είναι κυρίως βιοτεχνική και εκτελείται σε κάθε είδους εργαστήρια, ανάλογα με τις δυνατότητες του καταστήματος, τον αριθμό και τις ικανότητες των κρατουμένων.

2. Για διάστημα μέχρι τρεις μήνες κάθε έτος μπορεί να ανατεθεί στον κρατούμενο να εκτελέσει βοηθητική εργασία στο κατάστημα, όπως καθαριότητας, μαγειρίου, πλυντηρίου, καθαρισμού ή μεταφοράς τροφίμων ή άλλων ειδών και αντικειμένων και, εφόσον συμφωνεί, για μεγαλύτερη περίοδο.

Άρθρο 69
Τρόποι εκτέλεσης της εργασίας σε αγροτικά καταστήματα

1. Η εργασία στην ύπαιθρο εκτελείται σε αγροτικά καταστήματα κράτησης.

2. Οι κρατούμενοι στα παραπάνω καταστήματα εκτελούν εργασίες αγροτικής καλλιέργειας, εγγείου βελτίωσης, ζωοκομίας, πτηνοτροφίας, ιχθυοτροφίας, κηπευτικής, ανθοκομίας, ή συμμετέχουν σε βιομηχανικά ή βιοτεχνικά προγράμματα. Οι παραπάνω εργασίες εκτελούνται και σε συνεργασία με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης της περιοχής του καταστήματος.

Άρθρο 70
Επιλογή των εργαζομένων σε αγροτικά καταστήματα

1. Επιτροπή που απαρτίζεται από το διευθυντή, ιατρό και γεωπόνο του καταστήματος εκτιμά τη σωματική και ψυχική κατάσταση και ιδιαίτερα την τυχόν επαγγελματική αγροτική ιδιότητα του κρατουμένου, καθώς και τη δυνατότητα προσαρμογής σε ορισμένο είδος εργασίας από αυτές που οργανώνονται στα αγροτικά καταστήματα κράτησης και προσδιορίζει την κατάλληλη εργασία.

2. Κρατούμενοι που εργάζονται στην ύπαιθρο μπορούν να πα-

ραμένουν στον τόπο εργασίας και να διανυκτερεύουν σε αυτόν, ύστερα από απόφαση του διευθυντή, αν τούτο είναι αναγκαίο. Η διανυκτέρευση δεν πρέπει να είναι επιβλαβής για την υγεία των κρατουμένων ούτε και να δημιουργεί κίνδυνο απόδρασης.

Άρθρο 71
Συστήματα εκτέλεσης εργασίας

1. Η εργασία των κρατουμένων οργανώνεται από το κράτος και εκτελείται σε βιομηχανικές, αγροτοβιομηχανικές, βιοτεχνικές ή αγροτικές μονάδες. Η διεύθυνση του καταστήματος συνεργάζεται για το σκοπό αυτό με τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και άλλους παρεμφερείς κοινωνικούς φορείς.

Συνεργάζεται επίσης με τις διευθύνσεις των λοιπών καταστημάτων κράτησης για την τοποθέτηση των κρατουμένων σε εργασία.

2. Κατ' εξαίρεση, οι κρατούμενοι μπορούν να εργάζονται σε ιδιωτικές επιχειρήσεις κάθε είδους, εποπτευόμενοι από τη διεύθυνση του καταστήματος κράτησης.

3. Η εργασία του κρατουμένου για δικό του λογαριασμό ή ύστερα από παραγγελία ιδιώτη μπορεί να επιτραπεί από την επιτροπή καθορισμού εργασίας κρατουμένων, όταν υπάρχει δυνατότητα τέτοιας εργασίας στο κατάστημα και εφόσον δεν παρabiάζονται οι όροι κράτησης, πειθαρχίας και ασφάλειας.

4. Οι υπόδικοι και οι κρατούμενοι για χρέη μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να εργάζονται με τις ίδιες προϋποθέσεις.

Άρθρο 72
Ωράριο. Μέτρα ασφαλείας

1. Το ωράριο ημερήσιας ή εβδομαδιαίας εργασίας των κρατουμένων ρυθμίζεται από τους νόμους και τους κανονισμούς που ισχύουν για τους εργαζόμενους, χωρίς να παραβλέπεται η επαγγελματική ή τεχνική τους εκπαίδευση.

2. Οι κρατούμενες μητέρες που ανατρέφουν τα παιδιά τους μέσα στο κατάστημα και οι έγκυες, όταν εργάζονται, απολαμβάνουν όλα τα πλεονεκτήματα που προβλέπονται από τη νομοθεσία που ισχύει και για τις ελεύθερες εργαζόμενες γυναίκες γενικά.

Άρθρο 73
Έλεγχος εργασίας και ασφάλιση

1. Οι όροι εργασίας των κρατουμένων, η ασφάλισή τους από εργατικά ατυχήματα και οι επαγγελματικές ασθένειες ρυθμίζονται από τη νομοθεσία που ισχύει για τους εργαζομένους γενικά. Η τήρηση εφαρμογής των πιο πάνω διατάξεων ελέγχεται από τα αρμόδια όργανα του Υπουργείου Εργασίας.

2. Εργαλεία, διάφορες συσκευές ή άλλα αντικείμενα που χρησιμοποιούνται από τους κρατουμένους στη διάρκεια της εργασίας και κρίνονται επικίνδυνα καταμετρούνται και ασφαλιζονται κάθε μέρα, μετά το τέλος της εργασίας.

3. Οι κρατούμενοι που εργάζονται υπέχουν πειθαρχική, αστική και ποινική ευθύνη για την καταστροφή ή βλάβη των μηχανημάτων, συσκευών, εργαλείων, πρώτων υλών ή άλλων αντικειμένων που η διοίκηση του καταστήματος τους έχει εμπιστευθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου και του κανονισμού.

Άρθρο 74
Αμοιβή εργασίας κρατουμένων

1. Η εργασία των κρατουμένων, είτε παρέχεται στο κράτος ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, είτε σε ιδιώτες, αμείβεται σύμφωνα με τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας που ισχύει για τους εργαζομένους γενικά.

Εάν η εργασία αυτή έχει χαρακτήρα κυρίως εκπαιδευτικό, η αμοιβή που παρέχεται μειώνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στον

ρονισμό του καταστήματος.

λ. Το ένα τρίτο της αμοιβής των κρατούμενων αποδίδεται στο έτος ως συμμετοχή τους στις δαπάνες διαβίωσής τους στο κατήχημα. Το ποσό αυτό κατατίθεται στο λογαριασμό «Κεφάλαια γασίας Κρατούμενων» (Κ.Ε.Κ.).

ι. Από τις εισπράξεις των κρατούμενων που εργάζονται για δι- τους λογαριασμό, παρακρατείται ποσοστό που ορίζεται από / Υπουργό Δικαιοσύνης, όχι ανώτερο του 20% και κατατίθεται α Κ.Ε.Κ..

κ. Το είδος της παρεχόμενης εργασίας, η διάρκεια, η απόδοση η αμοιβή της αναγράφονται σε ειδικό δελτίο του κρατουμέ- , θεωρούνται κάθε μήνα και καταχωρούνται στον ατομικό του κέλο.

Άρθρο 75

Τακτοποίηση της αμοιβής

Η διοίκηση του καταστήματος στο τέλος κάθε μήνα τακτοποιεί η αμοιβή του κρατούμενου, ανάλογα με τα ποσοστά που κατα- λονται κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού στους οικείους λο- ριασμούς.

Άρθρο 76

Ατομικός λογαριασμός και διάθεση της αμοιβής

1. Ο ατομικός λογαριασμός σχηματίζεται από τα χρήματα που ερε μαζί του ο κρατούμενος, κατά την εισαγωγή του στο κατά- ημα, από εμβάσματα σ' αυτόν συγγενών του ή τρίτων στη διάρ- ια της κράτησής του και από το προϊόν εργασίας του.

2. Από τα χρήματα αυτά ποσοστό 75% κατατίθεται σε έντοκο γαριασμό ταμειυτηρίου και το υπόλοιπο 25% αποτελεί τρεχού- νο λογαριασμό για την αντιμετώπιση των αναγκών του κρατου- νου και κατατίθεται στο λογιστήριο του καταστήματος.

3. Το ποσοστό 75% διατίθεται κατ' αρχήν για την εξόφληση χρε- του κρατούμενου στην πολιτεία για αποζημίωση του θύματος ης οικογένειάς του και για την κάλυψη ατομικών ή οικογενεια- ιν αναγκών.

4. Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, ύστερα από γραπτή έγκρι- του διευθυντή του καταστήματος, μπορεί ο κρατούμενος να αλάβει μέρος ή και όλο το ποσό που βρίσκεται στον έντοκο λο- ριασμό ταμειυτηρίου.

5. Ο κρατούμενος δεν μπορεί ούτε με πράξη εν ζωή ούτε με διά- ξη τελευταίας βούλησης να διαθέσει οποιοδήποτε ποσό από το γαριασμό του υπέρ τρίτου κρατούμενου, εκτός αν ο τελευταίος η ανιών, κατιών, σύζυγος ή αδελφός του.

6. Το ποσό του κατά την παράγραφο 2 τρεχούμενου λογαρια- ού είναι ακατάσχετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

Μεταγωγή κρατούμενων

Άρθρο 77

Διαδικασία μεταγωγής

1. Η μεταγωγή κρατούμενου παραγγέλλεται από το Υπουργείο ιαιοσύνης ύστερα από πρόταση του διευθυντή του καταστήμα- ς και γνώμη του Δικαστή Εκτέλεσης Ποινών.

2. Σε κατεπείγουσα περίπτωση, για λόγους τάξης, η μεταγωγή ραγγέλλεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ύστερα από πρό- η του διευθυντή.

3. Ο διευθυντής αγροτικού καταστήματος κράτησης ή Κ.Η.Δ.Κ., περίπτωση που υπάρχει κίνδυνος διασάλευσης της τάξης από ατούμενο, μπορεί να διατάξει τη μεταγωγή του στο πλησιέστε- Β' τύπου, κατάστημα κράτησης. Το γεγονός αυτό αναφέρεται ως στο Δικαστή Εκτέλεσης Ποινών και στο Υπουργείο Δικαιο-

σύνης, το οποίο και εγκρίνει τελικά τη μεταγωγή.

4. Η μεταγωγή γίνεται πάντοτε με δαπάνη του δημοσίου.

Άρθρο 78

Προσαγωγή σε δημόσια αρχή

Η μεταγωγή κρατούμενου μπορεί να διαταχθεί και από τον ει- σαγγελέα εφετών για διευκόλυνση του έργου της ανάκρισης ή για να εμφανιστεί σε δικαστήριο ή σε δημόσια αρχή. Ο ίδιος εισαγ- γελέας φροντίζει για την ταχεία επαναμεταγωγή του.

Άρθρο 79

Προϋποθέσεις μεταγωγής

1. Η μεταγωγή κρατούμενου γίνεται ύστερα από αίτησή του, για λόγους προσωπικούς, οικογενειακούς, υγείας, εκπαιδευτικούς, για τοποθέτηση σε εργασία ή με πρόταση του διευθυντή, για τους πιο πάνω λόγους, καθώς και για λόγους τάξης ή έλλειψης χώρου στο κατάστημα κράτησης.

2. Η αίτηση του κρατούμενου καθώς και η πρόταση του διευ- θυντή συνοδεύεται από αντίστοιχη εισήγηση της κοινωνικής υπη- ρεσίας. Όταν η μεταγωγή ζητείται για λόγους εκπαιδευτικούς ή εργασίας, η πρόταση γίνεται από την αρμόδια για την τοποθέτη- ση σε εργασία επιτροπή.

Άρθρο 80

Εκτέλεση μεταγωγής

1. Η μεταγωγή γίνεται κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την ο- μαλή μετακίνηση και συγχρόνως να μη θίγει την αξιοπρέπεια του κρατούμενου. Οι χειροπέδες χρησιμοποιούνται όπου κρίνονται α- ναγκαίες. Ο κρατούμενος οφείλει να υπακούει στα εντεταλμένα για τη μεταγωγή του όργανα και να μη δυσχεραίνει το έργο τους.

2. Η μεταγωγή κρατούμενης γίνεται πάντοτε με τη συνοδεία γυ- ναίκας αστυνομικού. Οι ανήλικοι κάτω των δεκαεπτά ετών συνο- δεύονται από αστυνομικά όργανα του ίδιου φύλου ειδικά εκπαιδευμένα για τη μεταχείρισή τους. Οι κληρικοί και μοναχοί που φέρουν σχήμα μέταγονται χωριστά.

3. Η μεταγωγή κρατούμενου μπορεί να αναβληθεί, εάν ο ιατρός βεβαιώσει σοβαρό κίνδυνο της υγείας του και μέχρις ότου αυτή βελτιωθεί. Βεβαίωση του ιατρού χρειάζεται και για τη μεταγωγή κρατούμενης σε κατάσταση εγκυμοσύνης ή μητέρας νηπίου το ο- ποίο ανατρέφει. Την αναβολή της μεταγωγής για οποιοδήποτε από τους παραπάνω λόγους αναφέρει ο διευθυντής αμέσως στην αρ- χή που παρήγγειλε τη μεταγωγή.

Άρθρο 81

Μεταγωγή για λόγους υγείας

1. Ασθενείς κρατούμενοι μέταγονται στα θεραπευτικά καταστή- ματα του άρθρου 20 σύμφωνα με τις παρακάτω διατάξεις.

2. Η μεταγωγή ασθενούς κρατούμενου παραγγέλλεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, με πρόταση του διευθυντή του καταστή- ματος η οποία συνοδεύεται από έκθεση του ιατρού και μετά από γνώμη του εισαγγελέα εφετών.

3. Σε έκτακτες περιπτώσεις ο διευθυντής παραγγέλλει τη με- ταγωγή κρατούμενου σε θεραπευτικό κατάστημα ύστερα από έγ- γραφη και εμπεριστατωμένη γνωμάτευση ιατρού. Εάν η εξέταση από ιατρό δεν είναι δυνατή, η μεταγωγή παραγγέλλεται και χω- ρίς αυτήν προκειμένου να αποτραπεί κίνδυνος ζωής ή υγείας. Την παραγγελία και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις γνωστοποιεί ο διευθυντής αμέσως στον αρμόδιο εισαγγελέα και στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, αναφέροντας διεξοδικά τους λόγους της έκτακτης μεταγωγής.

4. Στον εισαγγελέα εφετών αποστέλλονται χωρίς καθυστέρη- ση όλα τα σχετικά έγγραφα της μεταγωγής. Ο εισαγγελέας μπο- ρεί να διατάξει την επαναμεταγωγή του στο κατάστημα κράτησης από το οποίο προήλθε ή την εισαγωγή του σε άλλο θεραπευτή-

ριο, αν δεν θεωρεί τη μεταγωγή επαρκώς αιτιολογημένη και ύστερα από επανεξέταση των εγγράφων μεταγωγής από την επιθεώρηση υγειονομικού ελέγχου του άρθρου 29, αναφέροντας σχετικά στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

5. Η επαναμεταγωγή του κρατουμένου από το θεραπευτικό κατάσταση στο κατάσταση κράτησης παραγγέλλεται από το διευθυντή μόλις εκδοθεί εξιτήριο και πραγματοποιείται το γρηγορότερα από την υπηρεσία μεταγωγών. Η επαναμεταγωγή του κρατουμένου από άλλο δημόσιο θεραπευτικό-ίδρυμα στο κατάσταση κράτησης διενεργείται από το διευθυντή του ιδρύματος μόλις εκδοθεί εξιτήριο και πραγματοποιείται το γρηγορότερο από τη φρουρά φύλαξης.

Άρθρο 82

Γνωστοποίηση ασθένειας και μεταγωγή κρατουμένου

1. Σε περίπτωση βαριάς ασθένειας, σοβαρού ατυχήματος ή εισαγωγής του κρατουμένου σε οποιοδήποτε θεραπευτικό ίδρυμα, ο διευθυντής ειδοποιεί αμέσως τους συγγενείς και αν δεν υπάρχουν συγγενείς, όποιο πρόσωπο υποδείξει ο κρατούμενος.

2. Ο διευθυντής σε περίπτωση μεταγωγής του κρατουμένου σε άλλο κατάστημα κράτησης ενημερώνει τους συγγενείς του και, εάν ο κρατούμενος είναι αλλοδαπός, την πρεσβεία του ή την προξενική αρχή της χώρας του.

Άρθρο 83

Θάνατος κρατουμένου

1. Ο θάνατος του κρατουμένου πιστοποιείται από τον ιατρό του καταστήματος κράτησης ή του θεραπευτηρίου και διενεργείται ιατροδικαστική εξέταση. Ο διευθυντής ανακοινώνει αμέσως το γεγονός του θανάτου του κρατουμένου στις αρμόδιες διοικητικές και δικαστικές αρχές καθώς και στους συγγενείς του. Σε περίπτωση θανάτου αλλοδαπού κρατουμένου ειδοποιείται η πρεσβεία ή η προξενική αρχή της χώρας του.

2. Εγκαταλελειμμένοι ή άποροι κρατούμενοι ενταφιάζονται με έξοδα του δημοσίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

Αμοιβές και πειθαρχικές κυρώσεις

Άρθρο 84

Γενικές αρχές

1. Η τάξη και η πειθαρχία διασφαλίζεται από τα αρμόδια όργανα, χωρίς αυτό να συνεπάγεται μεγαλύτερους περιορισμούς από τους απαραίτητους για τη διατήρηση της ασφάλειας του καταστήματος κράτησης και χωρίς να θίγεται η αξιοπρέπεια των κρατουμένων. Για την άσκηση της τάξης και πειθαρχίας προβλέπονται αμοιβές για τις αξιόπαινες πράξεις και πειθαρχικές κυρώσεις για τα παραπτώματα.

2. Η επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων αποσκοπεί στον εθισμό του τιμωρουμένου στην πειθαρχία και στους όρους της κοινής διαβίωσης. Ρητά καθορίζονται:

α) το πειθαρχικό παράπτωμα, β) το είδος και η διάρκεια των πειθαρχικών κυρώσεων, γ) η αρμόδια αρχή που την επιβάλλει και δ) η απαγόρευση επιβολής κύρωσης δύο φορές για το ίδιο παράπτωμα.

3. Η απονομή αμοιβών αποβλέπει στην επιβράβευση της προσπάθειας των κρατουμένων για καλή διαγωγή, επίδειξη πνεύματος αλληλοβοήθειας, προθυμίας για εργασία, αισθήματος ευθύνης.

4. Στον κρατούμενο παραδίδεται, κατά την είσοδό του στο κατάστημα, έντυπο δελτίο κανόνων διαβίωσης των κρατουμένων το οποίο περιέχει τις κυριότερες διατάξεις του νόμου και του εσωτερικού κανονισμού. Για τους αλλοδαπούς κρατούμενους, το πιο πάνω έντυπο παραδίδεται μεταφρασμένο στην αγγλική ή γαλλική

γλώσσα. Σε ειδικές κατηγορίες κρατουμένων οι παραπάνω πληροφορίες δίνονται προφορικά.

5. Σωματικές ποινές, κράτηση σε σκοτεινά κελιά, στέρηση ή ελάττωση τροφής, ομαδικές κυρώσεις απαγορεύονται.

6. Μετά την επιβολή της ποινής του περιορισμού της περίπτωσης στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 88 ο ιατρός οφείλει να επισκέπτεται καθημερινά τους ευρισκομένους σε περιορισμό και να αναφέρει στο διευθυντή αν κρίνει αναγκαία την άρση ή την αντικατάστασή της για λόγους σωματικής ή ψυχικής υγείας.

7. Απαγορεύεται στους κρατουμένους να εκτελούν στο κατάστημα υπηρεσία που περιέχει άσκηση πειθαρχικής εξουσίας.

8. Οι κρατούμενοι λαμβάνουν γνώση της κατηγορίας που τους αποδίδεται και διατηρούν το δικαίωμα της υπεράσπισής τους.

9. Κατά το μέτρο που είναι απαραίτητο και δυνατό, παρέχεται η ευχέρεια στον κρατούμενο να υπερασπίσει τον εαυτό του με διερμηνέα.

Άρθρο 85

Όργανα τήρησης πειθαρχίας

1. Ο διευθυντής μεριμνά για την τήρηση της τάξης και πειθαρχίας στο κατάστημα.

2. Σε κάθε κατάστημα λειτουργεί πειθαρχικό συμβούλιο το οποίο απονέμει τις αμοιβές και επιβάλλει τις βαρύτερες πειθαρχικές κυρώσεις. Το συμβούλιο συγκροτείται από το διευθυντή, ως πρόεδρο, έναν κοινωνικό λειτουργό και ένα από τα υπόλοιπα μέλη του επιστημονικού συμβουλίου που αναδεικνύεται με κλήρωση για ένα έτος. Από την κλήρωση εξαιρείται ο δικαστής.

3. Στα αγροτικά καταστήματα ως τρίτο μέλος συμμετέχει ο προϊστάμενος της γεωργικής υπηρεσίας.

Άρθρο 86

Αμοιβές

1. Στους κρατουμένους απονέμονται αμοιβές για τη συμμετοχή τους στην εύρυθμη λειτουργία του καταστήματος. Οι αμοιβές αυτές περιλαμβάνουν ιδίως: α) απονομή βραβείων όπως: βιβλίων, εργαλείων και άλλων χρήσιμων αντικειμένων ή και χρηματικών επάθλων, β) γραπτό έπαινο, γ) άδεια ελεύθερου επισκεπτηρίου στους συγγενείς, δ) άδεια επισκεπτηρίου σε μη συγγενικά πρόσωπα και ε) δυνατότητα χρησιμοποίησης μουσικού οργάνου.

2. Οι αμοιβές με στοιχεία α,β και γ, απονέμονται από το διευθυντή του καταστήματος, ύστερα από πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας και οι λοιπές από το πειθαρχικό συμβούλιο.

Άρθρο 87

Παραπτώματα

1. Παραπτώματα που επισύρουν πειθαρχική κύρωση κατά του υπαιτίου είναι πράξεις ή παραλείψεις που διαταράσσουν την εύρυθμη λειτουργία ή θέτουν σε κίνδυνο την υγιεινή του καταστήματος.

2. Πειθαρχικά παραπτώματα είναι:

α) Απειθεία ομαδική ή ατομική στις διαταγές του διοικητικού ή του φυλακτικού προσωπικού καθώς και άρνηση εκτέλεσης της πειθαρχικής κύρωσης που επιβλήθηκε.

β) Ομαδικές θορυβώδεις συγκεντρώσεις χωρίς άδεια, απειλητικές κραυγές, θρασύτητα, στασιαστικές ενέργειες και συμμετοχή ή προτροπή σε κάποια από τις παραπάνω πράξεις.

γ) Απόπειρα απόδρασης.

δ) Συμμετοχή σε βιαιότητες, διαπληκτισμούς ή και συμπλοκές με άλλους κρατουμένους.

ε) Άσκηση σε κρατουμένους βίας ή απειλής.

στ) Ασελγείς πράξεις ή προτροπή για τέλεσή τους.

ζ) Ψευδής απόπειρα αυτοκτονίας ή αυτοτραυματισμός ή καταποση ξένων σωμάτων για αποφυγή ή επίτευξη μεταγωγής ή αποφυγή άλλης υποχρέωσης.

η) Σκόπιμη φθορά ή καταστροφή υλικού του δημοσίου ή ατομικού

των ειδών άλλων κρατούμενων.

θ) Διεξαγωγή απαγορευμένων παιχνιδιών.

ι) Αθέμιτο κέρδος ή όφελος από είδη ατομικής χρήσης, από την εργασία ή την τροφή του (ιδίου ή άλλων κρατούμενων, καθώς και ανταλλαγή ή εκχώρηση, χωρίς άδεια, τροφίμων ή άλλων ειδών.

ια) Κατοχή, χωρίς άδεια, χρημάτων ή άλλων απαγορευμένων από τον κανονισμό ειδών.

ιβ) Συκοφαντικές αναφορές, ανάρμοστη συμπεριφορά, κραυγές και θόρυβος, ύβρεις, βλασφημίες σε βάρος του προσωπικού του καταστήματος, των συγκρατούμενων ή τρίτων προσώπων.

ιγ) Επικοινωνία ή απόπειρα επικοινωνίας παρά τον παρόντα νόμο και τον εσωτερικό κανονισμό, με οποιοδήποτε μέσο, με κρατούμενο ή άλλα άτομα, μέσα ή έξω από το κατάστημα.

ιδ) Ρυπαρότητα του κρατούμενου ή του ατομικού κελιού ή θαλάμου καθώς και η ρύπανση εγκαταστάσεων ή κοινόχρηστων χώρων.

ιε) Εγκατάλειψη του ατομικού κελιού ή του θαλάμου κατά τις ώρες της μεσημβρινής ή νυκτερινής κατάκλισης.

3. Η άσκηση ποινικής δίωξης δεν αποκλείει την επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων για την ίδια πράξη.

Άρθρο 88

Πειθαρχικές κυρώσεις

1. Οι πειθαρχικές κυρώσεις που επιβάλλονται στους κρατούμενους είναι μόνο οι ακόλουθες:

α) Προφορική επίπληξη του διευθυντή παρουσία του αρχιφύλακα.

β) Στέρηση τηλεφωνικής επικοινωνίας ή αλληλογραφίας έως είκοσι ημέρες.

γ) Ελάττωση στο ήμισυ του κανονισμένου αριθμού επισκέψεων, για έναν το πολύ μήνα.

δ) Στέρηση των αμοιβών που αναφέρονται στο άρθρο 86 παρ. 1, περ. γ', δ' και ε'.

ε) Απαγόρευση επισκεπτηρίου το πολύ μέχρι δεκαπέντε ημέρες.

στ) Περιορισμός σε ειδικό κελί από μία έως δέκα ημέρες, σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 38 παρ. 3 και 84 παρ. 6 του νόμου αυτού. Κατά την εκτέλεση της πειθαρχικής αυτής ποινής απαγορεύεται κάθε παραλαβή ή αγορά τροφίμων εκτός του καταστήματος. Επιτρέπεται η ανάγνωση εντύπων.

2. Οι πειθαρχικές κυρώσεις με στοιχεία α' και β' επιβάλλονται από το διευθυντή και οι υπόλοιπες από το πειθαρχικό συμβούλιο.

Άρθρο 89

Κανόνες απονομής αμοιβών και επιβολής πειθαρχικών κυρώσεων

1. Οι αξιόπαινες πράξεις και οι πειθαρχικές παραβάσεις των κρατούμενων βεβαιώνονται αμέσως από τα αρμόδια όργανα, με έγγραφη αναφορά τους στο διευθυντή ο οποίος αποφασίζει μόνος, αν είναι αρμόδιος, ή παραπέμπει με αιτιολογημένη έκθεσή του την υπόθεση στο πειθαρχικό συμβούλιο. Σε κατεπείγουσα περίπτωση οι πειθαρχικές παραβάσεις αναφέρονται αμέσως και προφορικά στο διευθυντή και ακολουθεί η παραπάνω έγγραφη αναφορά.

2. Κατά την εκτίμηση της παράβασης λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η βαρύτητα της πράξης και η προσωπικότητα του κρατούμενου.

Το αρμόδιο όργανο μπορεί να μην επιβάλει κύρωση στον κρατούμενο, αν από το είδος του παραπτώματος, τους όρους τέλεσης, την άμεση μεταμέλεια και άλλες περιστάσεις κρίνει ότι έτσι θα οδηγηθεί ασφαλέστερα στην πειθαρχία και στην καλή διαγωγή.

3. Κρατούμενοι που τιμωρήθηκαν πειθαρχικά και υποπίπτουν πάλι σε πειθαρχικό παράπτωμα, μέσα σε έξι μήνες από την επιβολή της προηγούμενης κύρωσης, μπορούν να τιμωρηθούν με πειθαρχική κύρωση, βαρύτερη της επιβαλλόμενης, κατά κανόνα, για το τελευταίο αυτό παράπτωμα. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση συρροής περισσότερων πειθαρχικών παραπτωμάτων.

Άρθρο 90

Διαδικασία

1. Ο κρατούμενος δεν τιμωρείται χωρίς να λάβει προηγουμένως γνώση για την παράβαση για την οποία κατηγορείται και χωρίς να του δοθεί η δυνατότητα να υπερασπίσει τον εαυτό του. Όπου είναι αναγκαίο ο κρατούμενος απολογείται μέσω διερμηνέα.

2. Η βεβαίωση του πειθαρχικού παραπτώματος γίνεται χωρίς αναβολή, το αργότερο μέσα σε 48 ώρες. Ο κρατούμενος καλείται πάντοτε σε απολογία, δικαιούμενος να προτείνει τα μέσα της υπεράσπισής του.

3. Ο διευθυντής ή το πειθαρχικό συμβούλιο του καταστήματος αποφαινεται αιτιολογημένα, σε σύντομο διάστημα από τη διακρίβωση του παραπτώματος.

4. Ο διευθυντής και το πειθαρχικό συμβούλιο μπορούν να αναβάλουν μόνο μια φορά την εκδίκαση της υπόθεσης για ακριβέστερη διάγνωση της.

5. Περισσότερα πειθαρχικά παραπτώματα, για τα οποία δεν εκδόθηκε ακόμη απόφαση, συνεκδικάζονται και επιβάλλεται μια συνολική πειθαρχική κύρωση.

6. Οι αποφάσεις του διευθυντή και του πειθαρχικού συμβουλίου είναι πάντα αιτιολογημένες, καταχωρούνται αμέσως στα τηρούμενα πρακτικά των συζητήσεων, σε ειδικό βιβλίο και στον ατομικό φάκελο του κρατούμενου από το γραμματέα.

7. Κατά της πειθαρχικής απόφασης που επιβάλλει περιορισμό σε ειδικό κελί επιτρέπεται προσφυγή του κρατούμενου στο δικαστήριο εκτέλεσης ποινών το αργότερο σε 5 ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης. Η προσφυγή αυτή δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης. Η αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου μπορεί να καταργήσει την κύρωση που επιβλήθηκε.

Άρθρο 91

Αναστολή και διακοπή των πειθαρχικών κυρώσεων

1. Η εκτέλεση οποιασδήποτε πειθαρχικής κύρωσης μπορεί να ανασταλεί ή να διακοπεί με απόφαση του οργάνου που την επέβαλε, αν κριθεί ότι ο κρατούμενος παρέχει την προσδοκία καλής διαγωγής.

2. Σε περίπτωση υποτροπής, ο διευθυντής ή το πειθαρχικό συμβούλιο μπορούν να διατάξουν την εκτέλεση της πειθαρχικής κύρωσης που έχει ανασταλεί ή διακοπεί.

3. Η εκτέλεση της πειθαρχικής κύρωσης του περιορισμού σε ειδικό κελί μπορεί να ανασταλεί ή, αν έχει αρχίσει, να διακοπεί αμέσως, αν ο ιατρός του καταστήματος, μετά την καθημερινή του επίσκεψη βεβαιώσει ότι από την εκτέλεσή της κινδυνεύει η σωματική ή η ψυχική υγεία του κρατούμενου.

Άρθρο 92

Πειθαρχικές κυρώσεις γυναικών, ανηλίκων και υποδίκων

1. Γυναίκες κρατούμενες δεν υποβάλλονται στην πειθαρχική κύρωση του περιορισμού κατά το στάδιο της εγκυμοσύνης και για δύο έτη μετά τη γέννηση του παιδιού, εφ' όσον αυτό παραμένει μαζί τους.

2. Ανηλικοί κρατούμενοι ηλικίας μέχρι δεκαεπτά ετών υποβάλλονται σε περιορισμό, το πολύ πέντε ημερών. Ανηλικοί της μεταφθικής ηλικίας μεταγονται σε ειδική πτέρυγα σωφρονιστικού καταστήματος ενηλίκων, αν τούτο κριθεί αναγκαίο για το σωφρονισμό τους.

3. Ο πειθαρχικός περιορισμός των υποδίκων δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από πέντε ημέρες.

4. Οι πειθαρχικές κυρώσεις μπορούν να χαριστούν από το όργανο που τις επέβαλε σε περιπτώσεις εορτών ή άλλων εξαιρετικών γεγονότων.

Άρθρο 93

Μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού

1. Μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού στα καταστήματα κράτησης διατάσσονται, όταν κινδυνεύει η τάξη και η ασφάλεια του καταστήματος από βίαιες ή άλλες ενέργειες κρατουμένου που στρέφονται εναντίον του ή κατ' άλλων.

Τα μέτρα αυτά είναι:

- α) η χρήση χειροπεδών,
- β) ο εγκλεισμός σε ειδικό κελί,
- γ) η χρήση βραχείας ράβδου, υδραντλίας και δακρυγόνων αερίων.

2. Τα πιο πάνω μέτρα διατάσσονται από το διευθυντή του καταστήματος ή το νόμιμο αναπληρωτή του. Ο υπάλληλος υπεύθυνος ασφαλείας μπορεί να διατάξει τα μέτρα α' και β', ενημερώνοντας αμέσως το διευθυντή.

3. Οποιοδήποτε αντικείμενο, εργαλείο ή όργανο που μπορεί, σε συγκεκριμένη περίπτωση, να αποβεί στα χέρια του κρατουμένου επικίνδυνο αφαιρείται αμέσως από την υπηρεσία.

4. Το φυλακτικό προσωπικό, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του μέσα στο κατάστημα, απαγορεύεται να οπλοφορεί.

5. Το προσωπικό των καταστημάτων δεν μπορεί να χρησιμοποιεί βία εναντίον των κρατουμένων, εκτός αν συντρέχει περίπτωση νόμιμης άμυνας, απόπειρας απόδρασης ή αντίστασης σε νόμιμη διαταγή.

Οι υπάλληλοι που χρησιμοποιούν τη βία στις πιο πάνω περιπτώσεις πρέπει να περιορίζουν τη χρήση της στο απόλυτα αναγκαίο μέτρο και να ενημερώνουν αμέσως τη διεύθυνση του καταστήματος.

6. Σπουδαία ή έκτακτα συμβάντα καταχωρίζονται ημερολογιακά από το διευθυντή σε ειδικό βιβλίο.

Άρθρο 94

Έκτακτα μέτρα υγιεινής και προφυλακτική μόνωση

1. Σε ειδικό ατομικό κελί του καταστήματος περιορίζονται ύστερα από εντολή του διευθυντή για κατευνασμό, παρατήρηση ή προφυλακτική μόνωση, ποτέ όμως για τιμωρία, κρατούμενοι που πάσχουν από μεταδοτικές νόσους ή είναι επικίνδυνοι για τους εαυτούς τους ή για τους άλλους. Αν παρουσιάζουν ψυχογενείς αντιστάσεις από την κράτηση ή ψυχική πάθηση ή άλλη διατάραξη των ψυχικών λειτουργιών, απαιτείται και σύμφωνη γνώμη του ιατρού του καταστήματος.

2. Κρατούμενοι, στους οποίους έχουν επιβληθεί τα πιο πάνω μέτρα, εξετάζονται καθημερινά από τον ιατρό του καταστήματος και, αν είναι δυνατόν, από ψυχίατρο.

3. Έκτακτα μέτρα και προφυλακτική μόνωση αίρονται μόλις εκλείψει ο λόγος για τον οποίο επιβλήθηκαν. Σε αντίθετη περίπτωση οι κρατούμενοι μεταφέρονται ύστερα από γνωμάτευση του ιατρού του καταστήματος σε ειδικά κρατικά νοσοκομεία για τη θεραπεία τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

Κέντρο προστασίας αποφυλακισζομένων - Μεταϊδρυματική αρωγή

Άρθρο 95

1. Ιδρύεται με προεδρικό διάταγμα Κέντρο Προστασίας Αποφυλακισζομένων, σκοπός του οποίου είναι να μεριμνά για την επαγγελματική αποκατάσταση, να βοηθεί οικονομικά και να συμπάρισται στην ομαλή κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισζομένων. Στελεχώνεται από υπαλλήλους του Υπουργείου Δικαιοσύνης με εξειδίκευση στην κοινωνική εργασία, στην ψυχολογία ή τον επαγγελματικό προσανατολισμό.

Για το σκοπό αυτόν συνεργάζεται με τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), την τοπική αυτοδιοίκηση

(Ο.Τ.Α.), άλλους κοινωνικούς φορείς και εθελοντές.

2. Η παραπάνω μεταϊδρυματική αρωγή παρέχεται μετά από αίτηση του αποφυλακισζομένου και πραγματοποιείται από το Κέντρο Προστασίας Αποφυλακισζομένων (Κ.Π.Α) σε συνεργασία με την κοινωνική υπηρεσία των καταστημάτων κράτησης. Περιλαμβάνει κυρίως:

α) εβδομαδιαία ή και συχνότερη προσωπική ή τηλεφωνική επικοινωνία με τον απολυόμενο·

β) προετοιμασία του οικογενειακού και εργασιακού περιβάλλοντος·

γ) εκούσια συμμετοχή σε κοινωνικοθεραπευτικές ομάδες.

4. Η μεταϊδρυματική αρωγή δεν μπορεί να υπερβεί τα δύο έτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

Μετατροπή θανατικής ποινής

Άρθρο 96

1. Η ποινή του θανάτου μετατρέπεται αυτοδικαίως σε ισόβια κάθειρξη, όταν παρέλθουν τρία έτη από τότε που έγινε αμετάκλητη η καταδικαστική απόφαση που την επέβαλε.

2. Μετά την πάροδο είκοσι πέντε ετών κράτησης οι κρατούμενοι της παρ. 1 μπορεί να απολυθούν υπό όρο, αν επιδείξουν καλή διαγωγή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Προσωπικό καταστημάτων και καθήκοντα

Άρθρο 97

Κατηγορίες προσωπικού και διάκριση

1. Το προσωπικό των καταστημάτων κράτησης διακρίνεται σε διοικητικό, φυλακτικό, υγειονομικό, κοινωνικών υπηρεσιών, τεχνικό και άλλων κατηγοριών.

2. Το διοικητικό προσωπικό αποτελείται από το διευθυντή, τον υποδιευθυντή και τους υπαλλήλους γραμματείας και διαχείρισης.

3. Το φυλακτικό προσωπικό αποτελείται από τους υπαλλήλους επίβλεψης και φύλαξης των κρατουμένων.

4. Το υγειονομικό προσωπικό περιλαμβάνει ιατρούς, οδοντιάτρους, φαρμακοποιούς και νοσοκόμους, μόνιμους υπαλλήλους του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

5. Το προσωπικό της κοινωνικής υπηρεσίας αποτελείται από κοινωνικούς λειτουργούς.

6. Το τεχνικό προσωπικό περιλαμβάνει γεωπόνους, δασκάλους τέχνης, οδηγούς αυτοκινήτων και τεχνικούς κάθε κατηγορίας.

7. Στο προσωπικό των άλλων κατηγοριών υπάγονται ιερείς, ειδικοί επιστήμονες, ψυχολόγοι, εκπαιδευτικοί, γυμναστές και υπάλληλοι άλλων ειδικοτήτων.

Άρθρο 98

1. Το μόνιμο προσωπικό των καταστημάτων κράτησης όλων των κατηγοριών υπάγεται μισθολογικά, βαθμολογικά και πειθαρχικά στις διατάξεις του υπαλληλικού κώδικα.

2. Χρέη διευθυντή μπορούν να ανατεθούν σε υπάλληλο του μόνιμου προσωπικού ο οποίος έχει τα προσόντα που απαιτεί ο οργανισμός του Υπουργείου Δικαιοσύνης και ο κανονισμός κάθε καταστήματος.

3. Το φυλακτικό προσωπικό διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες: αρχιφύλακες, υπαρχιφύλακες και φύλακες.

Προϋποθέσεις επιλογής για την ανάθεση καθηκόντων υπαρχιφύλακα και αρχιφύλακα είναι η επιτυχής παρακολούθηση ειδικών σεμιναρίων τα οποία οργανώνονται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και η θετική αξιολόγηση του χρόνου υπηρεσίας στην προηγούμενη κατηγορία, η οποία πιστοποιείται με ειδική έκθεση που

τάσσει ο διευθυντής του καταστήματος.

Στο φυλακτικό προσωπικό δεν ανατίθενται καθήκοντα άλλου ιδίου, πριν συμπληρωθούν τουλάχιστο δεκαπέντε έτη πραγματικής υπηρεσίας φύλαξης.

Άρθρο 99

Φυλακτικό προσωπικό

1. Οι υπάλληλοι του φυλακτικού προσωπικού είναι απόφοιτοι είλου ή άλλης ισότιμης σχολής και διορίζονται σύμφωνα με τις τάξεις ειδικού νόμου.

Δόκιμοι υπάλληλοι μονιμοποιούνται, εφ' όσον έχουν παρουσιάσει με επιτυχία για ένα τουλάχιστον εξάμηνο τη Σχολή φυλακτικού προσωπικού και έχουν ασκηθεί για ένα επί πλέον έτη υπό την επίβλεψη αρχιφύλακα, ο οποίος ορίζεται από τον διευθυντή. Ειδική έκθεση συντασσόμενη από τον εκπαιδευτή αρχιφύλακα και τον αρχιφύλακα υποβάλλεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης από τον διευθυντή, με σχετική πρότασή του για μονιμοποίηση.

Άρθρο 100

Μετάθεση προσωπικού

Οι υπάλληλοι των καταστημάτων κράτησης δε μετατίθενται σε άλλο κατάστημα ή Κ.Η.Δ.Κ., αν δεν έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον πενταετή υπηρεσία και δεν υπάρχουν σοβαροί υπηρεσιακοί προσωπικοί λόγοι, ειδικά αιτιολογημένοι. Η μετάθεση πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις επιτρέπεται η μετάθεση και πριν από τη συμπλήρωση πενταετίας, ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη πρόταση του διευθυντή, γνώμη του βουλή του καταστήματος και απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Άρθρο 101

Γενικά καθήκοντα προσωπικού

Ο προσωπικό των καταστημάτων, εκτός από τα καθήκοντα που γράφονται στον υπαλληλικό κώδικα και στον παρόντα νόμο, κρεούται ιδίως:

να μην εισάγει στη φυλακή και να μην εξάγει από το κατάστημα αντικείμενα που δεν προορίζονται για υπηρεσιακή χρήση, να μη συναλλάσσεται ή να μη δημιουργεί σχέσεις μη υπηρεσιακές με κρατούμενους, συγγενείς ή φίλους τους και με προμηθευτές των καταστημάτων,

να μην εκμεταλλεύεται την εργασία των κρατουμένων για προσωπικό όφελος.

Άρθρο 102

Καθήκοντα διευθυντή

Ο διευθυντής προϊστάται των υπηρεσιών του καταστήματος και είναι υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία του και αναλαμβάνει ειδικού ανακριτικού υπαλλήλου, κατά το άρθρο 101 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για τις αξιόποινες πράξεις που γίνονται στο χώρο του καταστήματος.

Ο διευθυντής, μεταξύ των άλλων:

Μεριμνά για την τήρηση της τάξης και ασφάλειας στο κατάστημα, κατευθύνει τη μεταχείριση των κρατουμένων, εκδίδει τις εντολές και οδηγίες,

επιθεωρεί τακτικά το κατάστημα, ελέγχει όλες τις υπηρεσίες και εβαιώνει για την κανονική τους λειτουργία,

καλεί καθημερινά τους αρμόδιους υπαλλήλους σε αναφορικά με τη λειτουργία του καταστήματος και συνεργάζεται με τους υπάλληλους για ό,τι αφορά τη μεταχείριση των κρατουμένων, την εκπαίδευση και εργασία τους,

τηρεί ενυπόγραφο ημερολόγιο για τα σπουδαιότερα γεγονότα καταχωρίζοντας και τις προσωπικές του παρατηρήσεις,

ε) θεωρεί το ειδικό βιβλίο έναρξης και λήξης ποινών και μέτρων ασφαλείας και είναι υπεύθυνος για τη νομιμότητα της κράτησης κάθε ατόμου,

στ) στο τέλος κάθε μήνα, ελέγχει την ταμειακή κατάσταση του καταστήματος και υπογράφει όλα τα βιβλία της γραμματείας και του λογιστηρίου, ευθυνόμενος για την κανονική τήρησή τους,

ζ) στο τέλος κάθε έτους υποβάλλει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης έκθεση για τη λειτουργία του καταστήματος με τις προτάσεις του.

3. Οι οδηγίες του διευθυντή προς το προσωπικό δίδονται εγγράφως με την μορφή ημερήσιας διαταγής και φυλάσσονται σε ιδιαίτερο φάκελο μαζί με τις εγκύκλιες διαταγές του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

4. Σε καταστήματα με περισσότερους από τριακόσιους κρατούμενους ο διευθυντής μεταβιβάζει ορισμένες από τις παραπάνω αρμοδιότητες στον υποδιευθυντή.

Άρθρο 103

Καθήκοντα γραμματέα

Ο γραμματέας: α) είναι προϊστάμενος των υπαλλήλων της γραμματείας και φροντίζει για την ομαλή και καλή λειτουργία της, β) είναι συνυπεύθυνος με τον διευθυντή για τον ακριβή καθορισμό του χρόνου έναρξης και λήξης της ποινής ή του μέτρου ασφαλείας και για τη νόμιμη κράτηση κάθε ατόμου και γ) τηρεί την αλληλογραφία, επιμελείται για την τήρηση και ενημέρωση των βιβλίων και του αρχείου και χορηγεί τα κατά νόμον αντίγραφα, μετά από αίτηση αυτών που έχουν έννομο συμφέρον.

Άρθρο 104

Καθήκοντα διαχειριστή

Ο διαχειριστής: α) διαχειρίζεται τα χρήματα του καταστήματος και των κρατουμένων, β) τηρεί το βιβλίο ταμείου εσόδων - εξόδων και γ) διενεργεί κάθε είδους είσπραξη και πληρωμή που αφορά τη λειτουργία του καταστήματος καθώς και των σχετικών γεωργικών, βιομηχανικών, βιοτεχνικών και άλλων εκμεταλλεύσεων.

Άρθρο 105

Καθήκοντα λογιστή και αποθηκαρίου

1. Ο λογιστής: α) τηρεί τα κανονισμένα βιβλία και είναι υπεύθυνος για την ακριβή και έγκαιρη καταχώριση των εγγραφών σε αυτά, β) εκδίδει τα σχετικά εντάλματα πληρωμής και γραμματία είσπραξης.

2. Ο αποθηκάρχης ευθύνεται: α) για τη διαχείριση και συντήρηση του υλικού και της αποθήκης τροφίμων, β) για την επιμελή φύλαξη των ατομικών ειδών των κρατουμένων.

Άρθρο 106

Καθήκοντα γεωπόνου

1. Ο γεωπόνος προϊστάται της γεωργικής - τεχνικής εκπαίδευσης και της εργασίας στα αγροτικά καταστήματα κράτησης. Διευθύνει τις γεωργικές εργασίες και εποπτεύει την εκτέλεσή τους.

2. Ειδικότερα:

α) καταρτίζει κάθε έτος, σε συνεργασία με τον διευθυντή, το γεωργικό προϋπολογισμό καθώς και το πρόγραμμα της επαγγελματικής εκπαίδευσης των κρατουμένων,

β) επισιτίζει και κατευθύνει την εφαρμογή και εκτέλεση του γεωργικού προγράμματος καθώς και τη λειτουργία των βιομηχανικών και βιοτεχνικών εργαστηρίων,

γ) επισιτίζει στην καλή λειτουργία και συντήρηση των εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εργαλείων που χρησιμοποιούνται στις καλλιέργειες και εκμεταλλεύσεις του αγροκτήματος και των συναφών κλάδων,

δ) συντάσσει με τον διευθυντή το πρόγραμμα εργασίας των κρα-

τουμένων και την κατανομή τους στις διάφορες ομάδες εργασίας, ε) τηρεί τα κανονισμένα βιβλία.

στ) συντάσσει κάθε έτος έκθεση για τον απολογισμό της εκμετάλλευσής και για την απόδοση, γενικά, της εργασίας των κρατουμένων.

Άρθρο 107

Καθήκοντα ιατρικού προσωπικού

1. Ο παθολόγος:

α) εξετάζει τους κρατούμενους για τον έλεγχο της σωματικής και ψυχικής τους υγείας,

β) καθορίζει τη θεραπευτική αγωγή των κρατουμένων και ελέγχει την ακριβή τήρησή της,

γ) γνωματεύει για την εισαγωγή των άρρωστων κρατουμένων στο αναρρωτήριο ή στο νοσηλευτικό ίδρυμα, καθώς και για τη μεταγωγή τους σε εξωτερικό ιατρείο,

δ) ελέγχει την ποιότητα του σουσιτίου, τα είδη και τα αντικείμενα υγιεινής,

ε) μεριμνά για την προμήθεια του φαρμακευτικού και λοιπού υγειονομικού υλικού και προβαίνει σε περιοδικό έλεγχο για την καταλληλότητά του,

στ) σε περίπτωση μεταδοτικής νόσου κρατουμένου, γνωστοποιεί αμέσως το γεγονός αυτό στο διευθυντή για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων,

ζ) μεριμνά για τον εμβολιασμό του προσωπικού και των κρατουμένων για την πρόληψη επιδημικών νόσων,

η) καταχωρίζει σε ειδικό βιβλίο κάθε παρατήρηση που αφορά την υγιεινή κατάσταση του καταστήματος.

2. Ο ψυχίατρος παρακολουθεί την ψυχική υγεία των κρατουμένων, διαπιστώνει έγκαιρα τυχόν εμφανιζόμενες στους κρατούμενους ψυχικές διαταραχές και φροντίζει για την αντιμετώπισή τους.

Άρθρο 108

Καθήκοντα ψυχολόγου

Ο ψυχολόγος εξετάζει τους κρατούμενους με ειδικές δοκιμασίες (TESTS) για να διαπιστώνει τυχόν διαταραχές των ψυχικών και πνευματικών τους λειτουργιών ή της προσωπικότητάς τους και συντάσσει έκθεση ψυχολογικής αξιολόγησης. Επίσης διερευνά για την ύπαρξη τυχόν ειδικών ικανοτήτων ή αδυναμιών που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να τοποθετηθεί ένας κρατούμενος στην καταλληλότερη γι' αυτόν εργασία.

Άρθρο 109

Καθήκοντα οδοντιάτρου

Ο οδοντίατρος του καταστήματος φροντίζει για την υγιεινή του στόματος των κρατουμένων και την αναγκαία θεραπευτική αγωγή.

Άρθρο 110

Καθήκοντα φαρμακοποιού

Ο φαρμακοποιός, σε συνεργασία με τους γιατρούς του καταστήματος, προμηθεύεται το απαιτούμενο φαρμακευτικό υλικό και είναι υπεύθυνος για τη φύλαξη, συντήρηση και ειδικότερα για τη διανομή του κατά τις εντολές των ιατρών.

Άρθρο 111

Καθήκοντα ιερέα

1. Ο ιερέας είναι επιφορτισμένος με τη θρησκευτική αγωγή των κρατουμένων σύμφωνα με το άρθρο 44 και συμβάλλει στην τόνωση και καλλιέργεια της ηθικής τους συνείδησης.

2. Ο ιερέας συνεργάζεται με το διευθυντή για την κατάρτιση και εφαρμογή του προγράμματος θρησκευτικής, λατρευτικής και ποιμαντικής αγωγής των κρατουμένων. Για το σκοπό αυτόν λαμβάνει γνώση των ατομικών φακέλων, ώστε να καταστεί αποτελε-

σματικότερο το πνευματικό του έργο σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο.

3. Ο ιερέας εκφράζει προς το διευθυντή απόψεις σχετικά με τη μεταχείριση των κρατουμένων, την τοποθέτηση σε εργασία, τη μεταγωγή και την παροχή αμοιβών ή άφεσης πειθαρχικών κυρώσεων.

4. Ο ιερέας επισκέπτεται για να ενισχύσει και εμπυχώσει κρατούμενους που βρίσκονται σε ειδικούς χώρους κράτησης ή σε θεραπευτικά καταστήματα.

5. Ο ιερέας συνομιλεί με τους κρατούμενους χωρίς να παρενίσκεται φυλακτικό ή άλλο προσωπικό του καταστήματος.

Άρθρο 112

Καθήκοντα εγκληματολόγου

Ο εγκληματολόγος: α) αξιολογεί την αποτελεσματικότητα της σφρονιστικής και μετασφρονιστικής μεταχείρισης, β) συνεργάζεται με τις αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων και έχει την ευθύνη της συστηματικής συλλογής και επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων. Έκθεση για τα αποτελέσματα της εργασίας του αυτής υποβάλλει στο διευθυντή, ο οποίος τη διαβιβάζει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Άρθρο 113

Καθήκοντα κοινωνικού λειτουργού

Ο κοινωνικός λειτουργός:

1. έρχεται σε άμεση επικοινωνία με κάθε κρατούμενο χωρίς την παρέμβαση τρίτου προσώπου, εκτός εάν υπάρχουν δικαιολογημένοι λόγοι ασφαλείας.

2. λαμβάνει γνώση του ατομικού φακέλου των κρατουμένων και ενεργεί επιτόπιες κοινωνικές έρευνες για συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων ατομικής, οικογενειακής και κοινωνικής κατάστασής τους.

3. τηρεί μητρώο περιπτώσεων, ατομικές καρτέλες ή φακέλους και δελτία εξέλιξης και κοινωνικής έρευνας καθώς και στατιστικά στοιχεία σχετικά με ενέργειες και αποτελέσματα της κοινωνικής εργασίας.

4. ενημερώνει το διευθυντή και το επιστημονικό συμβούλιο για την προσωπικότητα και τα προβλήματα του κρατουμένου και υποβάλλει προτάσεις για την εξατομικευμένη μεταχείρισή του,

5. συντάσσει τις προβλεπόμενες εκθέσεις για τους κρατούμενους των οποίων το περιεχόμενο είναι εμπιστευτικό,

6. μεριμνά για την κάλυψη υλικών και ηθικών αναγκών των κρατουμένων σε συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και άλλες ομάδες,

7. προετοιμάζει τον απολυόμενο κρατούμενο και το περιβάλλον του για την ομαλή επανένταξή του και παρακολουθεί μετά την αποφυλάκιση όσες περιπτώσεις κρίνει απαραίτητο,

8. εφαρμόζει τις μεθόδους κοινωνικής εργασίας με άτομα ή ομάδα.

Άρθρο 114

Καθήκοντα αρχινοσοκόμου και νοσοκόμου

1. Σε κατάσταση που δεν προβλέπεται αρχινοσοκόμος, τα καθήκοντά του εκτελεί ο αρχαιότερος νοσοκόμος.

2. Ο αρχινοσοκόμος:

α) εποπτεύει τους νοσοκόμους για τη σωστή εκτέλεση των καθηκόντων τους και καθορίζει το ωράριο υπηρεσίας τους καθώς και τη χορήγηση αδειών σε συνεργασία με τους γιατρούς και το διευθυντή του καταστήματος,

β) φροντίζει για την τήρηση των βιβλίων, φακέλων, δελτίων υγείας και λοιπών εγγράφων των ιατρικών. Τηρεί το αρχείο των εργαστηριακών εξετάσεων και συντάσσει το βιβλίο ημερήσιας αναφοράς νοσοκόμων.

3. Ο νοσοκόμος:

α) εκτελεί τις εντολές των ιατρών και οδοντιάτρων και τους βοηθεί κατά την εκτέλεση της εργασίας τους.

β) έχει την ευθύνη της ατομικής καθαριότητας και υγιεινής των

ισθενών κρατουμένων,

γ) χορηγεί στους ασθενείς κρατουμένους τα φάρμακα που καθόρισε ο ιατρός, παρακολουθεί την πορεία της πάθησής τους και ημερώνει σχετικά τους ιατρούς,

δ) φροντίζει για την καθαριότητα και συντήρηση των χώρων των αιρείων καθώς και των μηχανημάτων, οργάνων και εργαλείων,

ε) προσφέρει τις πρώτες βοήθειες σε περιπτώσεις έκτακτων περιστατικών και ειδοποιεί, όπου υπάρχει ανάγκη, τον ιατρό.

Άρθρο 115

Καθήκοντα αρχιφύλακα

1. Ο αρχιφύλακας είναι υπεύθυνος για την ασφάλεια και την τάξη του καταστήματος, προΐσταται του προσωπικού φύλαξης και ελέγχει κάτω από τις άμεσες διαταγές του διευθυντή.

2. Ως προς την ασφάλεια και την τάξη στο κατάστημα κράτησης:

α) ελέγχει την παρουσία των κρατουμένων στα ατομικά κελιά και τους κοινούς κοιτώνες κατά το πρωινό γευτήριο, τη μεσημερινή ανάπαυση και την εσπερινή κατάκλιση λαμβάνοντας αναφορά από τους βαθμοφόρους υπηρεσίας και τους φύλακες,

β) επιθεωρεί καθημερινώς τα ατομικά κελιά και τους κοινούς κοιτώνες, τα εργαστήρια, τους λοιπούς χώρους του καταστήματος και καταχωρίζει σε ιδιαίτερο βιβλίο τις παρατηρήσεις του,

γ) επιβλέπει τη σωματική έρευνα κάθε κρατουμένου και προβαίνει σε ειδική έρευνα στο κατάστημα όποτε θεωρήσει τούτο αναγκαίο,

δ) μεριμνά για την ασφαλή φύλαξη των κλειδιών και των οργάνων ασφαλείας,

ε) είναι υπεύθυνος για τον έλεγχο κάθε ατομικού είδους ή αντικειμένου που εισάγεται ή εξάγεται από το κατάστημα,

στ) μεριμνά για την πιστή εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τις επισκέψεις των κρατουμένων.

3. Ως προς την εκτέλεση των καθηκόντων του προσωπικού φύλαξης:

α) εποπτεύει τους υπαρχιφύλακες και φύλακες στην εκτέλεση των καθηκόντων τους και αναφέρει στο διευθυντή εγγράφως κάθε πειθαρχικό παράπτωμά τους,

β) καλεί καθημερινά τους υπαρχιφύλακες και φύλακες και τους δίνει οδηγίες για την εκτέλεση του προγράμματος της ημέρας,

γ) ενεργεί, σε οποιαδήποτε ώρα, έλεγχο για τη διαπίστωση της εκτέλεσης της υπηρεσίας του προσωπικού φύλαξης,

δ) ελέγχει την πιστή εφαρμογή των διατάξεων που καθορίζουν την ένδυση και τη συμπεριφορά του φυλακτικού προσωπικού.

Άρθρο 116

Καθήκοντα υπαρχιφύλακα

1. Οι υπαρχιφύλακες είναι υπεύθυνοι για την καθαριότητα, την τάξη και την ασφάλεια του καταστήματος καθώς και για την εργασία που εκτελείται στα εργαστήρια ή στην ύπαιθρο και επιβλέπουν τους φύλακες που είναι σε υπηρεσία.

2. Αναφέρουν στον αρχιφύλακα για την εκτέλεση των εντολών και οδηγιών καθώς και για κάθε τυχόν συμβάν κατά το χρόνο της υπηρεσίας τους.

3. Είναι οι άμεσο υπεύθυνοι για την άσκηση των δόκιμων φυλάκων.

Άρθρο 117

Καθήκοντα φυλάκων

Οι φύλακες:

α) είναι υπεύθυνοι για την τήρηση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος και κάθε χώρου στον οποίο διαβιούν ή εργάζονται κρατούμενοι,

β) συμβάλλουν στην ομαλή διαβίωσή τους και συντείνουν, με την εν γένει συμπεριφορά τους, στην κοινωνική τους επανένταξη,

γ) ενεργούν σωματική έρευνα στους κρατουμένους, κατά το νόμο και τους κανονισμούς,

δ) ερευνούν τους θαλάμους και τους υπόλοιπους χώρους, σύμφωνα με τον κανονισμό,

ε) κρατούν τα κλειδιά που τους έχουν παραδοθεί και τα επιστρέφουν μετά το τέλος της υπηρεσίας τους στον αρχιφύλακα ή τον υπαρχιφύλακα,

στ) είναι υποχρεωμένοι να μην απομακρύνονται από τη θέση τους πριν από τον καθορισμένο χρόνο αλλαγής,

ζ) αναφέρουν μετά το τέλος της υπηρεσίας τους στον αρχιφύλακα και υποβάλλουν έγγραφη αναφορά για τα τυχόν έκτακτα συμβάντα.

Άρθρο 118

Καθήκοντα γυναικών φυλάκων

Η φύλαξη των γυναικών κρατουμένων ανατίθεται σε προσωπικό που αποτελείται κατά κανόνα από γυναίκες. Το προσωπικό αυτό έχει τα ίδια καθήκοντα που αναφέρονται στα παραπάνω άρθρα.

Άρθρο 119

Σχολή φυλακτικού προσωπικού

Οι αρχιφύλακες, οι υπαρχιφύλακες και οι φύλακες φορούν στολή κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης των καθηκόντων τους που καθορίζεται από τον οικείο κανονισμό.

Άρθρο 120

Επιμόρφωση προσωπικού

1. Το προσωπικό των καταστημάτων υποχρεούται να παρακολουθεί επιμορφωτικά προγράμματα, τα οποία οργανώνονται ανά διετία από το Υπουργείο Δικαιοσύνης με συμμετοχή εκπροσώπων και από το προσωπικό των καταστημάτων.

2. Η πιο πάνω επιμόρφωση αποτελεί προϋπόθεση για την ανάθεση από τα οικεία υπηρεσιακά συμβούλια καθηκόντων προϊσταμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ

Μεταβατικές - τελικές διατάξεις

Άρθρο 121

Μεταβατικές διατάξεις

1. Όπου στον παρόντα Κώδικα αναφέρεται το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών, τις αντίστοιχες αρμοδιότητες ασκεί, μέχρι τη νομοθετική θέσπιση του οργάνου αυτού, το συμβούλιο πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής. Όπου αναφέρεται ο Δικαστής Εκτέλεσης Ποινών, τις αρμοδιότητες ασκεί ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής.

2. Οι αναφερόμενοι στις διατάξεις του Κώδικα κανονισμοί εκδίδονται με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Άρθρο 122

Τελικές διατάξεις

- Καταργείται ο α.ν. 125/1967 (ΦΕΚ 152).
- Διατηρείται σε ισχύ το άρθρο 3 παρ. 12 του ν. 1653/1986 (ΦΕΚ 173).
- Διατηρείται σε ισχύ το άρθρο 25 του ν. 2058/1952, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 24 του ν. 410/1976 (ΦΕΚ 208).
- Καταργείται κάθε διάταξη σχετική ή αντίθετη με το νόμο αυτόν.

Άρθρο δεύτερο

Η εφαρμογή των διατάξεων του Κεφαλαίου Β', άρθρα 6 έως

και 15, του ν. 1805/1988 «Εκσυγχρονισμός του Θεσμού του Ποινικού Μητρώου, τροποποίηση ποινικών διατάξεων και ρύθμιση άλλων σχετικών θεμάτων» αναστέλλεται μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1989.

Άρθρο τρίτο

Οι οργανικές θέσεις των δικαστικών λειτουργιών των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων αυξάνονται κατά βαθμούς ως ακολούθως:

- α) των προέδρων εφετών κατά οκτώ (8) και ο συνολικός αριθμός τους ορίζεται σε πενήντα μία (51),
- β) των εισαγγελέων εφετών κατά μία (1) και ο συνολικός αριθμός τους ορίζεται σε τριάντα μία (31),
- γ) των αντεισαγγελέων εφετών κατά τρεις (3) και ο συνολικός αριθμός τους ορίζεται σε εβδομήντα τρεις (73).

Άρθρο τέταρτο

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός από το άρθρο πρώτο του οποίου η ισχύς αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 1990.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 11 Μαΐου 1989

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Δ. ΤΣΟΒΟΛΑΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Γ. ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 15 Μαΐου 1989

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε΄

N. 2408/1996

Πηγή: Φ.Ε.Κ., αρ. φύλλου 104, Ιούνιος 1996

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 104

4 Ιουνίου 1996

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2408

Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατούμενων και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1

Διατάξεις του Ποινικού Κώδικα

1. Στο άρθρο 13 του Ποινικού Κώδικα προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«... Κατ' επάγγελμα τέλεση του εγκλήματος συντρέχει όταν από την επανειλημμένη τέλεση της πράξης ή από την υποδομή που έχει διαμορφώσει ο δράστης με πρόθεση επανειλημμένης τελεσης της πράξης προκύπτει ο κίνδυνος του δράστη για πορίσμο εισοδήματος κατά συνήθεια τέλεση του εγκλήματος συντρέχει όταν από την επανειλημμένη τέλεση της πράξης προκύπτει σταθερή βροχή του δράστη προς τη διάπραξη του συγκεκριμένου εγκλήματος ως στοιχείο της προσωπικότητας του δράστη.»

2. Η παράγραφος 1 του άρθρου 74 του Ποινικού Κώδικα, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. 1941/1991 (ΦΕΚ 41 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

1. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την απέλαση αλλοδαπού που καταδικάσθηκε σε κάθειρξη ή φυλάκιση με την επιφύλαξη των σχετικών διατάξεων που περιλαμβάνονται σε διεθνείς συμβάσεις που έχουν κυρωθεί από τη χώρα. Όταν ο αλλοδαπός βρίσκεται νόμιμα στη χώρα, η απέλαση δεν μπορεί να διαταχθεί, αν δεν του έχει επιβληθεί ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών. Η απέλαση εκτελείται αμέσως μετά την έκτιση της ποινής ή την απόλυση από τις φυλακές. Το ίδιο ισχύει και όταν η απέλαση επιβλήθηκε από το δικαστήριο ως παρεπόμενη ποινή.

3. α) Η παράγραφος 1 του άρθρου 82 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

1. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που δεν υπερβαίνει το ένα έτος μετατρέπεται σε χρηματική ποινή ή πρόστιμο.

β) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 82 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από ένα έτος και δεν υπερβαίνει τα δύο μετατρέπεται σε χρηματική, εκτός και αν ο δράστης είναι υπότροπος και το δικαστήριο με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή του κρίνει ότι απαιτείται η μη μετατροπή της για να αποτροπεί ο δράστης από την τέλεση άλλων αξιοποιωνών πράξεων.»

γ) Το δεύτερο έως και το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 82 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

Με διάταξη όμως του εισαγγελέα πλημμελειοδικών που εκδίδεται μετά από αίτηση εκείνου που καταδικάσθηκε, μπορεί να επιτραπεί σε αυτόν η καταβολή του ποσού της μετατροπής εφάπαξ ή σε δόσεις μέσα σε δύο έτη από την κατάδικη. Η ρύθμιση αυτή γίνεται εφόσον εκείνος που καταδικάσθηκε: α) βρίσκεται σε πρόδηλη και απόλυτη οικονομική αδυναμία, β) από την εκπαίδευσή του, τις επαγγελματικές του δυνατότητες και τα στοιχεία της προσωπικότητάς του γενικά πιθανολογείται ότι θα ανταποκριθεί στην υποχρέωση καταβολής και γ) έχει πρόηγούμενως ζητήσει τη μετατροπή της ποινής του σε παροχή κοινωνικού έργου, αλλά το δικαστήριο έκρινε ότι η παροχή τέτοιας εργασίας από το συγκεκριμένο δεν είναι εφικτή για λόγους ανεξαρτήτους από τη βούλησή του. Με την ίδια διάταξη αποστέλλεται η έκτιση της ποινής και μπορεί να επιβάλλονται περιοριστικοί όροι, εφόσον αυτοί είναι απόλυτως αναγκαίοι και ανάλογοι προς το ύψος της ποινής, την επαγγελματική δραστηριότητα και την προσωπικότητα εκείνου που καταδικάσθηκε. Αν εκείνος που καταδικάσθηκε δεν τηρεί τις προθεσμίες που τάχθηκαν για την καταβολή του ποσού της μετατροπής ή των δόσεων του ή αν δεν συμμορφώνεται με τους περιοριστικούς όρους που του επιβλήθηκαν, η αναστολή που χορηγήθηκε ανακαλείται με όμοια διάταξη και διατάσσεται η εκτέλεση της ποινής. Αν εκείνος που καταδικάσθηκε δεν μπορεί, λόγω παρατάσης της οικονομικής του αδυναμίας που δεν οφείλεται σε υπαιτιότητά του, να τηρήσει προθεσμία που του τάχθηκε για την καταβολή του ποσού της μετατροπής ή δόσης του, μπορεί με

αιτησή του που υποβάλλεται στον εισαγγελέα πλημμελειοδικών πριν τη λήξη της προθεσμίας να ζητήσει μόνο μία φορά την παράτασή της το πολύ για έξι μήνες. Οι διατάξεις του εισαγγελέα πλημμελειοδικών που εκδίδονται κατά την παρούσα παράγραφο ανακοινώνονται στον εισαγγελέα έκτισης της ποινής. Κατά των διατάξεων αυτών χωρεί προσφυγή ενώπιον του εισαγγελέα εφετών.

δ) Η παράγραφος 6 του άρθρου 82 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

“6. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από ένα μήνα και έχει μετατραπεί σε χρηματική ποινή ή προστιμο μετατρέπεται περαιτέρω σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, αν το ζητεί η το αποδέχεται εκείνος που καταδικάσθηκε και εφόσον η ποροχή τέτοιας εργασίας από το συγκεκριμένο καταδικασμένο είναι εφικτή. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από δύο έτη και δεν υπερβαίνει τα τρία μπορεί να μετατρέπεται σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, αν το ζητεί ή το αποδέχεται εκείνος που καταδικάσθηκε και εφόσον η παροχή τέτοιας εργασίας από το συγκεκριμένο καταδικασμένο είναι εφικτή.”

ε) Μετά το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 8 του άρθρου 82 του Ποινικού Κώδικα προστίθεται εδάφιο ως εξής:

“Εως ότου οργανωθεί το σώμα των επιμελητών κοινωνικής αγωγής ή αν στον τόπο παροχής της κοινωφελούς εργασίας δεν υπάρχει επαρκής αριθμός επιμελητών ή αν η συγκεκριμένη κοινωφελής εργασία δεν έχει ανάγκη επιβλέψης από ειδικό επιμελητή, η επιβλέψη της εκτέλεσης της κοινωφελούς εργασίας ανατίθεται σε όργανα της διοίκησης, μέλη συλλογικών οργάνων ή σε υπαλλήλους των υπηρεσιών ή των νομικών προσώπων στα οποία παρέχεται η εργασία υπό την εποπτεία του εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου παροχής της εργασίας.”

στ) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

“Αν από υπαιτιότητα εκείνου που καταδικάσθηκε η εργασία παρέχεται ελλιπώς ή πλημμελώς, παύει να ισχύει η μετατροπή της ποινής σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας.”

ζ) Το τέταρτο εδάφιο της ίδιας παραγράφου αντικαθίσταται ως εξής:

“Αν ο εισαγγελέας ύστερα από ακρόαση εκείνου που καταδικάσθηκε διαπιστώσει ότι αυτός πράττει από υπαιτιότητά του ελλιπή ή πλημμελή εργασία, διατάσσει την εκτέλεση της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής ή της χρηματικής ποινής ή του προστίμου.”

η) Η φράση “εάν ο προσφεύγων δεν υποβληθεί σε εκτέλεση της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής” του έκτου εδαφίου της ίδιας παραγράφου αντικαθίσταται με τη φράση “εάν ο προσφεύγων δεν υποβληθεί στην εκτέλεση της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής ή της χρηματικής ποινής ή του προστίμου”

θ) Στο τέλος του άρθρου 82 του Ποινικού Κώδικα προστίθεται παράγραφος 12 ως εξής:

“12. Η εφαρμογή του άρθρου αυτού δεν προϋποθέτει μετάνοια καταδικαστική απόφαση.”

4. α) Η παράγραφος 2 του άρθρου 99 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

“2. Αν αλλοδαπός, στον οποίο δεν έχει χορηγηθεί πολιτικό ασύλο, καταδικασθεί σε περιοριστική της ελευθερίας ποινή μέχρι πέντε ετών και διατάχθει με την

ίδια απόφαση η απέλασή του από τη χώρα, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την επί οόριστο αναστολή της εκτέλεσης της ποινής κατά παρέκκλιση της προηγούμενης παραγράφου και των άρθρων 100 έως 102 του παρόντος Κώδικα, οπότε εκτελείται αμέσως η απέλαση.

Η αναστολή και η απέλαση δεν κωλύονται από τη μη καταβολή των δικαστικών εξόδων και της χρηματικής ποινής που τυχόν επιβλήθηκε.”

β) Αλλοδαποί, που κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου εκτίουν ποινή φυλάκισης, μπορούν να ζητήσουν από το συμβούλιο πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής τους την άμεση εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 99 του Ποινικού Κώδικα, όπως αντικαταστάθηκε με τον παρόντα νόμο. Η αίτηση αυτή μπορεί να υποβληθεί και αυτεπάγγελο από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής.

5. α) Η παράγραφος 1 του άρθρου 105 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής: “Για ομόλογοι”
“1. Όσοι καταδικάσθηκαν σε ποινή στέρησης της ελευθερίας μπορούν να απολυθούν υπό τον όρο της ανάκλησης σύμφωνα με τις πιο κάτω διατάξεις και εφόσον έχουν εκτίσει:

α) προκειμένου για φυλάκιση, τα δύο πέμπτα της ποινής τους.

β) προκειμένου για πρόσκαιρη κάθειρξη, τα τρία πέμπτα της ποινής τους.

γ) προκειμένου για ισόβια κάθειρξη, τουλάχιστον είκοσι έτη.

Για τη χορήγηση της υπό όρο απόλυσης δεν απαιτείται να έχει καταστεί η καταδική μετάνοια.”

β) Η παράγραφος 2 του άρθρου 105 του Ποινικού Κώδικα, που αντικαταστάθηκε με την περίπτωση β' της παραγράφου 5 του άρθρου 1 του ν. 2207/1994 (ΦΕΚ 65 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

“2. Το χρονικό διάστημα των τριών πέμπτων περιλαμβάνεται στα δύο πέμπτα της ποινής που επιβλήθηκε και προκειμένου για ισόβια κάθειρξη, τα είκοσι έτη περιλαμβάνονται σε δεκαέξι, αν ο καταδικασμένος έχει υπερβεί εβδομηκοστό έτος της ηλικίας του. Το χρονικό διάστημα των δεκαέξι ετών προσυεάνεται κατά τα δύο πέμπτα των λοιπών ποινών που τυχόν έχουν επιβληθεί, στη περίπτωση που αυτές συντρέχουν σωρευτικά. Σε κάθε περίπτωση όμως, ο καταδικασμένος μπορεί να απολυθεί, εφόσον έχει εκτίσει είκοσι έτη. Μετά τη συμπλήρωση του εξακοστού εβδομού έτους της ηλικίας του καταδικασμένου, κόπυμέρο παραμονής του σε σωφρονιστικό κατάστημα πολωνίζεται ευεργετικό ωστόσο ημέρες εκτιόμενης ποινής. Αν ο καταδικασμένος εργάζεται κάθε ημέρα απασχόλησης υπολογίζεται ως επίπλεον μισή ημέρα εκτιόμενης ποινής. Αν για τους καταδικασμένους αυτούς προκύπτει ο άλλες διατάξεις ευνοϊκότερος υπολογισμός, εφαρμόζονται εκείνες.”

Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν εφαρμόζονται σε καταδικασμένους για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας, για τους οποίους εξακολουθεί να ισχύει η παράγραφος 2 του άρθρου 105 του ν. 1492/1950 “Κύρωση του Ποινικού Κώδικα.”

γ) Η παράγραφος 5 του άρθρου 25 του ν. 2058/19 (ΦΕΚ 95 Α'), που αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 3 του άρθρου 4 του ν. 2207/1994, αντικαθίσταται ως εξής και προστίθεται ως παράγραφος 6 στο άρθρο 25 του Ποινικού Κώδικα:

“6. Για τη χορήγηση της υπό όρο απόλυσης, ως προϋπόθεση θεωρείται αυτή που υπολογιστικώς ευνοϊκά, κατά το ν. 2058/1952 προκειμένου για ποινή

κάθειρξης δεν μπορεί να χορηγηθεί στον καταδικο η υπό όρο απόλυση, αν δεν έχει παραμείνει στο σωφρονιστικό κατόστημα για χρονικό διάστημα ίσο με το ένα τρίτο της ποινής που του επιβλήθηκε και, σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης, δεκαέξι έτη. Το χρονικό διάστημα των δύο πέμπτων ή, σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης, των δεκαέξι ετών προσαρξάνεται κατά τα δύο πέμπτα των λοιπών ποινών που τυχόν έχουν επιβληθεί, στην περίπτωση που αυτές συντρέχουν σωρευτικά. Σε κάθε περίπτωση όμως ο καταδικος μπορεί να απολυθεί αν έχει εκτίσει είκοσι έτη. Σε περίπτωση ποινικού σωφρονισμού, για την εφαρμογή του άρθρου 129, κάθε ημέρα εργασίας υπολογίζεται ευεργετικά, η απόλυση υπό όρο όμως δεν μπορεί να χορηγηθεί, αν ο καταδικος δεν έχει παραμείνει σε σωφρονιστικό κατόστημα για χρονικό διάστημα ίσο με τα τρία πέμπτα του ελάχιστου ορίου που του έχει οριστεί.

Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν εφαρμόζονται σε όσους καταδικάσθηκαν για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας, για τους οποίους εξακολουθεί να ισχύει το άρθρο 5 του ν. 2058/1952.

δ) Κρατούμενοι που κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου εκπουν συνολική ποινή φυλάκισης διάρκειας μέχρι πέντε ετών απολύονται με διαταγή του εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής, υπό τον όρο της ανάκλησης χωρίς τη συνδρομή των προϋποθέσεων των άρθρων 105 και επόμενα του Ποινικού Κώδικα, εφόσον:

α) η ποινή τους έχει διάρκεια μέχρι δύο έτη και εφόσον θα εκτίσουν με οποιονδήποτε τρόπο τα δύο πέμπτα αυτής ή θα έχουν παραμείνει στο σωφρονιστικό κατόστημα για χρονικό διάστημα ίσο με το ένα πέμπτο της ποινής τους.

β) η ποινή τους έχει διάρκεια μεγαλύτερη των δύο ετών και εφόσον θα εκτίσουν με οποιονδήποτε τρόπο τα δύο πέμπτα αυτής.

ε) Όσοι απολύονται υπό όρο κατά το εδάφιο δ' της παρούσας παραγράφου αν υποπέσουν μέσα σε ένα έτος από τη δημοσίευση του νόμου αυτού σε νέο από δόλο προερχόμενο έγκλημα και καταδικαστούν αμετάκλητα οποτεδήποτε σε ποινή στερητική της ελευθερίας μεγαλύτερη του έτους, εκτίουν αθροιστικά και το υπόλοιπο της ποινής, για το οποίο έχουν απολυθεί υπό όρο.

στ) Οι διευθυντές των σωφρονιστικών κατόστημάτων υποβάλλουν μέσα σε πέντε ημέρες από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου στον εισαγγελέα του τόπου έκτισης της ποινής τους φακέλους των καταδικών οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις του εδαφίου δ' της παρούσας παραγράφου.

ζ) Απολύσεις που γίνονται κατά το εδάφιο δ' της παρούσας παραγράφου ανακοινώνονται από τους διευθυντές των κατόστημάτων κράτησης στις αρμόδιες υπηρεσίες ποινικού μητρώου και καταχωρούνται στα οικεία δελτία των απολυθέντων.

η) Δεν επιτρέπεται η προσωπική κράτηση όσων απολύονται κατά το εδάφιο δ' της παρούσας παραγράφου για την εισπροξη των δικαστικών εξόδων και τελών που τους έχουν επιβληθεί με τις οικείες καταδικαστικές αποφάσεις. Εφόσον στους ανωτέρω έχει επιβληθεί και χρηματική ποινή, αυτή βεβαιώνεται αρμοδίως πριν την απόλυση τους κατά τις κρίσιμες διατάξεις.

θ) Κάθε αμφισβήτηση ως προς την εφαρμογή του εδαφίου δ' της παρούσας παραγράφου λύεται από το συμβούλιο των πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής. Οι διατάξεις του εδαφίου δ' της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται και στους καταδικούς που αποκτούν τις προϋποθέσεις του εδαφίου δ' μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, κατόπιν ασκήσεως ενδίκου μέσου και εφόσον η έκταση της ποινής τους έχει αρχίσει κατά τη δημοσίευση του παρόντος.

6. Το άρθρο 113 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

Άρθρο 113

1) Η προθεσμία της παραγράφου αναστέλλεται για όσο χρόνο σύμφωνα με διάταξη νόμου δεν μπορεί να αρχίσει ή να εξακολουθήσει η ποινική δίωξη.

2) Επίσης, η προθεσμία της παραγράφου αναστέλλεται για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η κύρια διαδικασία και έως ότου γίνει αμετάκλητη η καταδικαστική απόφαση.

3) Η κατά τις προηγούμενες παραγράφους αναστολή δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από πέντε χρόνια για τα κακουργήματα, τρία χρόνια για τα πλημμελήματα και ένα χρόνο για τα πταίσματα. Ο χρονικός περιορισμός της αναστολής δεν ισχύει οσάκις η αναβολή ή αναστολή της διώξεως έλαβε χώρα κατ' εφαρμογή του άρθρου 30 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

4) Αν για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση, η έλλειψη της δεν αναστέλλει την παραγραφή.

5) Για εκκρεμείς υποθέσεις, ως προς τις οποίες συμπληρώνεται ο χρόνος της παραγράφου, κατ' εφαρμογή του παρόντος και των δύο προηγούμενων άρθρων, την παύση της ποινικής διώξεως μπορεί να τη διατάσσει με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα εφετών ο αρμόδιος εισαγγελέας πλημμελειοδικών, θέτοντας τη δικογραφία στο αρχείο.

7.α) Στο τέλος της παραγράφου 3 του άρθρου 216 του Ποινικού Κώδικα προστίθενται οι λέξεις:

‘εάν το όφελος ή η βλάβη υπερβαίνουν το ποσό των είκοσι πέντε εκατομμυρίων (25.000.000) δραχμών’.

β) Στο τέλος της παραγράφου 3 του άρθρου 242 του Ποινικού Κώδικα προστίθενται οι λέξεις:

‘εάν το όφελος ή η βλάβη υπερβαίνουν το ποσό των είκοσι πέντε εκατομμυρίων (25.000.000) δραχμών’.

8. Οι περιπτώσεις στ και ζ' του άρθρου 374 του Ποινικού Κώδικα καταργούνται.

9. Η παράγραφος 2 του άρθρου 375 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

‘2. Αν πρόκειται για αντικείμενο ιδιαίτερα μεγάλης αξίας που το έχουν εμπιστευθεί στον υπαίτιο λόγω ανάγκης ή λόγω της ιδιότητάς του ως εντολοδόχου, επιτρόπου ή κηδεμόνα του παθόντος ή ως μεσεγγυούχου ή διαχειριστή ερασιτεχνικού περιουσίας, ο υπαίτιος τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δεκα ετών.’

---10. Από την περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 385 του Ποινικού Κώδικα απολείεται η φράση ‘ή αν στο τις περιστάσεις αποδεικνύεται ότι ο υπαίτιος είναι ιδιαιτέρως επικινδύνος’.

11. Η παράγραφος 3 του άρθρου 386 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

‘3. Επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δεκα ετών, αν ο υπαίτιος διαπραγματεύεται απάτες κατ' επάγγελμα ή κατ' ουνηθεία’.

Άρθρο 2

Διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 101 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

“1. Ο ανακριτής, μόλις μετά την κλητεύση του εμφανισθεί ή οδηγηθεί σ' αυτόν ο κατηγορούμενος για να απολογηθεί, του ανακρίωνει το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου και των άλλων εγγράφων της ανακρίσεως. Επιτρέπεται επίσης στον κατηγορούμενο να μελετήσει ο ίδιος ή ο συνήγορος του το κατηγορητήριο και το έγγραφο της ανακρίσεως. Με γροπτή οίηση του κατηγορούμενου και με δαπάνη του χορηγούνται σε αυτόν αντίγραφα του κατηγορητηρίου και των εγγράφων της ανάκρισης.”

2.α) Το άρθρο 105 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

“Όταν ενεργείται προανάκριση σύμφωνα με το άρθρο 243 παρ. 2 του παρόντος, η εξέταση γίνεται όπως ορίζεται στις διατάξεις των άρθρων 273 και 274 και εκείνος που εξετάζεται έχει τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 103 και 104.”

Η κατά παράβαση του παρόντος άρθρου εξέταση είναι άκυρη και δεν λαμβάνεται υπόψη. Κατά τα άλλα εφαρμόζεται το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 31.”

β) Το άρθρο 106 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καταργείται.

3. α) Το ποσό των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) δραχμών, που προβλέπεται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 111 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως αυτές αντικαταστάθηκαν με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του ν. 1738/1987 (ΦΕΚ 200 Α'), αυξάνεται σε πενήντα εκατομμύρια (50.000.000) δραχμές.

β) Το ποσό των δυο εκατομμυρίων (2.000.000) δραχμών, που προβλέπεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 111 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αυξάνεται σε πενήντα εκατομμύρια (50.000.000) δραχμές.

4. α) Το εδάφιο Α' του άρθρου 114 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

“Τα πλημμελήματα που τιμωρούνται με φυλάκιση έως δύο ετών ή με χρηματική ποινή οποιουδήποτε ποσού, εκτός από: α) εκείνα που υπάγονται στην αρμοδιότητα των μεικτών ορκωτών δικαστηρίων και των εφετείων, καθώς και τα συναφή με αυτά (άρθρα 109, 111 και 129), β) εκείνα που υπάγονται στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου των ανηλίκων, γ) εκείνα που τελούνται δια του τυπού”.

β) Στο εδάφιο Β' του ίδιου άρθρου προστίθενται περιπτώσεις ε, στ' και ζ' ως εξής:

ε) των άρθρων 179, 314 και 372 παράγραφος 1 εδάφιο α του Ποινικού Κώδικα,

στ) της παραγράφου 3 του άρθρου 4 και της παραγράφου 7 του άρθρου 33 του ν. 1975/1991 και

ζ) του άρθρου 43 του ν. 2094/1992 (ΦΕΚ 152 Α'), εκτός από τις περιπτώσεις του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου αυτού”.

γ) Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν εφαρμόζονται στις υποθέσεις για τις οποίες είχε επιδοθεί κλητήριο θεσπισμο μέχρι τη δημοσίευσή του παρόντος νόμου, σε οποιοδήποτε στάδιο και αν βρισκονται.

5. Στο άρθρο 139 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθενται εδάφια, που έχουν ως εξής:

“Μόνη η επαναλήψη της διατυπώσεως του νόμου δεν αρκεί για την αιτιολογία

Αιτιολογία απαιτείται σε όλες χωρίς εξαίρεση τις αποφάσεις, τα βουλευματα και τις διατάξεις, ανεξάρτητα του αν αυτό απαιτείται ειδικά από το νόμο ή αν είναι οριστικές ή παρεμπιπτούσες ή αν η έκδοσή τους αφήνεται στη διακριτική, ελεύθερη ή ανέλεγκτη κρίση του δικαστή που τις εξέδωσε.”

6. Στο άρθρο 144 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται παράγραφος 3 ως εξής:

“3. Η σύνταξη των καταδικαστικών αποφάσεων κατά των οποίων έχει ασκηθεί ένδικο μέσο γίνεται κατ'ελάχιστη προτεραιότητα, όταν κρατείται εκείνος που το ασκεί.”

7. Το κείμενο του άρθρου 177 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αριθμείται ως παράγραφος 1 και στο ίδιο άρθρο προστίθεται παράγραφος 2 ως εξής:

“2. Αποδεικτικά μέσα, που έχουν αποκτηθεί με αξιόποινες πράξεις ή μέσω αυτών, δεν λαμβάνονται υπόψη για την κρουση της ενοχής, την επιβολή ποινής ή τη λήψη μέτρων καταναγκασμού, εκτός εάν πρόκειται για κακουργήματα που επείνουν με ποινή ισόβιας κάθειρξης και εκδοθεί για το ζήτημα αυτό ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δικαστηρίου. Μόνη η ποινική όμως δίωξη των υπαιτίων των πράξεων αυτών δεν εμποδίζει την πρόοδο της δίκης.”

8. Μετά το άρθρο 211 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται άρθρο 211 Α ως εξής:

211 Α

Μαρτυρία συγκατηγορουμένου

Μόνη η μαρτυρική κατάθεση ή η απολογία προσώπου συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη δεν είναι αρκετή για την καταδίκη του κατηγορουμένου.”

9. Στο άρθρο 224 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται δεύτερη παράγραφος ως εξής:

“2. Αν ο μάρτυρας δεν κατονομάζει την πηγή των πληροφοριών του, η κατάθεσή του δεν λαμβάνεται υπόψη.”

10. Μετά την παράγραφο 1 του άρθρου 233 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται παράγραφος 2, που έχει ως εξής:

“2. Ο διορισμός του διερμηνέα γίνεται από πίνακα που καταρτίζεται από το συμβούλιο πλημμελειοδικών ύστερα από πρόταση του εισαγγελέα του μέσα στο τρίτο δεκαήμερο του μηνός Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο από πρόσωπα που διαμένουν ή εργάζονται στην έδρα του και κατα πρότίμηση από δημοσίους υπαλλήλους. Ο πίνακας υποβάλλεται στον εισαγγελέα εφετών, που έως το τέλος του Οκτωβρίου έχει το δικαίωμα να ζητήσει από το συμβούλιο εφετών τη μεταρρύθμισή του. Το συμβούλιο των εφετών αποφαινεται σχετικά έως το τέλος Νοεμβρίου. Ο πίνακας, αφού οριστικοποιηθεί τοιχοκολλάται στο ακροατήριο του πλημμελειοδικείου και ανακοινώνεται έως το τέλος Δεκεμβρίου κάθε χρόνο από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών στους ανακριτικούς υπαλλήλους της περιφέρειας. Κάθε χρόνο ισχύως ούσθου συνταχθεί νέος πίνακας, ο πίνακας που συνταχθηκε το προηγούμενο έτος.”

Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις και εφόσον δεν είναι δυνατό να διερευνηθεί διερευνηθεί από εκείνον που είναι εγγεγραμμένος στο σχετικό πίνακα, μπορεί να διοριστεί διερευνητής και πρόσωπο που δεν περιλαμβάνεται σ' αυτόν.”

11. α) Η παράγραφος 3 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας τροποποιείται ως εξής:

3. Προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί αντί για περιοριστικούς όρους, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της πρώτης παραγράφου του άρθρου αυτού, μόνο αν ο κατηγορούμενος διώκεται για κακούργημα και δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατούμενου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής ή κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό, όπως προκύπτει από ειδικά μνημονευόμενα περιστατικά της προηγούμενης ζωής του ή από τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης για την οποία κατηγορείται, να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Μόνο η κατά το νόμο βαρύτητα της πράξης δεν αρκεί για την επιβολή προσωρινής κράτησης.

β) Η παράγραφος 4 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

4. Οι περιοριστικοί όροι που επιβλήθηκαν στον κατηγορούμενο για κακούργημα ή πλημμέλημα, εάν παραβιασθούν από αυτόν, είναι δυνατον να αντικατασταθούν με προσωρινή κράτηση κατά το άρθρο 298.

γ) Το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αριθμείται ως παράγραφος 5 και αντικαθίσταται ως εξής:

5. Η παράγραφος 3 του παρόντος εφαρμόζεται και για τον έφηβο κατηγορούμενο, εφόσον η πράξη που τέλεσε τιμωρείται στο νόμο με ποινή κάθειρξης κατ'ελάχιστο όριο δέκα ετών. ΥΠΟΔΙΚΤΟΙ

δ) Όσοι κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου είναι προσωρινά κρατούμενοι για πλημμέλημα ή για πράξεις που διώχθηκαν σε βαθμό κακούργηματος και με τις διοριστικές του παρόντος πρέπει να διωχθούν σε βαθμό πλημμελήματος, απολύονται με διάταξη του ανακριτή ή με βούλευμα του οικείου δικαστικού συμβουλίου μετά από αίτηση των ιδίων ή του εισαγγελέα. Με την ίδια διάταξη ή βούλευμα αποφασίζεται η επιβολή ή όχι περιοριστικών όρων στον απολύμενο.

12. α) Η φράση "όταν πρόκειται για κακούργημα ή τρεις μήνες, όταν πρόκειται για πλημμέλημα" του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 287 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας απαλείφεται.

β) Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου αντικαθίσταται ως εξής:

"Σε κάθε περίπτωση έως την έκδοση οριστικής απόφασης η προσωρινή κράτηση για το ίδιο έγκλημα δεν μπορεί να υπερβεί το έτος. Σε εντελώς εξαιρετικές περιστάσεις η προσωρινή κράτηση μπορεί να παραταθεί για έξι το πολύ μήνες με ειδικά αιτιολογημένα βούλευμα".

γ) Στο τέλος της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται εδάφιο ως εξής:

"Κατά των βουλευμάτων της παρούσας παραγράφου μπορεί να ασκηθεί ανασίδηση από τον κατηγορούμενο και τον εισαγγελέα".

13. Το κείμενο του άρθρου 298 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αριθμείται ως παράγραφος 1 και στο ίδιο άρθρο προστίθεται παράγραφος 2 ως εξής:

2. Από την επιβολή της προσωρινής κράτησης έως την έκδοση οριστικής απόφασης δεν μπορεί να διαταχθεί νέα προσωρινή κράτηση του ίδιου κατηγορουμένου για άλλη πράξη για την οποία, με βάση τα στοιχεία της δικογραφίας, ήταν δυνατό να ασκηθεί ποινική δίωξη ή να απονεμηθεί κατηγορία, ταυτόχρονα με την ποινική

δίωξη συνενεμία της οποίας επιβλήθηκε η προηγούμενη προσωρινή κράτηση ή μέσα σε εύλογο διάστημα από αυτήν. Κατ'εξαίρεση μπορεί να διαταχθεί νέα προσωρινή κράτηση για άλλη πράξη, αν η ποινική δίωξη γι' αυτήν δεν μπορούσε να ασκηθεί παρά μόνο μέσα στους τρεις τελευταίους μήνες πριν από την πάροδο του χρονικού ορίου της διεκκείας της προηγούμενης προσωρινής κράτησης ή την τυχόν απόλυση του κρατούμενου. Στην περίπτωση αυτή η νέα προσωρινή κράτηση δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από ένα έτος και δεν παρατείνεται.

14. Το στοιχείο δ' του άρθρου 298 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που αντικαταστάθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1128/1981, αντικαθίσταται ως εξής:

δ) αν εμφανισθούν σε βάρος του σοβαρές υπόνοιες για άλλο κακούργημα για το οποίο επιτρέπεται νέα προσωρινή κράτηση.

15. α) Ο τίτλος του άρθρου 320 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

"Ορισμός δικασίου και κλητευσή στο ακροατήριο".

β) Στο ίδιο άρθρο προστίθεται παράγραφος που λαμβάνει αριθμό 1, με αναρίθμηση των υπόλοιπων παραγράφων, που έχει ως εξής:

"1. Ο ορισμός δικασίου στις περιπτώσεις κατηγορουμένων που κρατούνται προσωρινά γίνεται κατ'απόλυτη προτεραιότητα.

16. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 340 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

"Σε πταίσματα και πλημμελήματα που επισύρουν πρόστιμο, κράτηση, ποινή χρηματική ή ποινή φυλάκισης μέχρι ενός έτους, διοικητικά ή σωρευτικά, επιτρέπεται στον κατηγορούμενο να εκπροσωπείται μόνο από συνήγορο, που διορίζεται με απλή έγγραφη δήλωση του κατηγορουμένου και ενεργεί όλες τις διαδικαστικές πράξεις γι' αυτόν.

17. Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 471 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

"Το δικαστήριο όμως που εξέδωσε την καταδικαστική απόφαση, αν το ζητήσει ο εισαγγελέας ή ο κατηγορούμενος, μπορεί να αναστείλει την εκτέλεσή της, μόλις ασκηθεί αίτηση ανασίδησης.

18. Η παράγραφος 1 του άρθρου 476 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

"1. Όταν το ένδικο μέσο ασκήθηκε από πρόσωπο που δεν είχε το δικαίωμα ή εναντίον απόφασης ή βουλευματος για τα οποία δεν προβλέπεται ή όταν ασκήθηκε εκπρόθεσμα ή χωρίς να τηρηθούν οι διατυπώσεις που ορίζονται από το νόμο για την άσκηση του, καθώς και όταν έγινε νομικά παραίτηση από το ένδικο μέσο ή σε κάθε άλλη περίπτωση που ο νόμος ρητά προβλέπει ότι το ένδικο μέσο είναι απαράδεκτο, το δικαστικό συμβούλιο ή το δικαστήριο (ως συμβούλιο) που είναι αρμόδιο να κρίνει σχετικά, ύστερα από πρόταση του εισαγγελέα και αφού εκούσει τους διοδίκους που εμφανιστούν, κηρυσσει απαράδεκτο το ένδικο μέσο και διατάσσει την εκτέλεση της οποσδήποτε ή του βουλεύματος που έχει προσβληθεί και την καταδική στα έξοδα εκείνου που ασκήσε το ένδικο μέσο. Ο εισαγγελέας οφείλει να ειδοποιήσει το δικό που άσκησε το ένδικο μέσο ή τον αντικλητό του για να προσέλθει στο συμβούλιο και εκθέσει τις απόψεις του εις όσον τούλάχιστον ώρες πριν από την εισαγωγή της υποθέσεως

στο δικαστήριο (συμβούλιο). Την ειδοποίηση ενεργεί ο γραμματέας της εισαγγελίας με οποιοδήποτε μέσο (και προφορικά και τηλεφωνικά) στην ενδιαφερόμενη στο ένδοκο μέσο διεύθυνση και σημειώνει τούτο στο φάκελο της δικογραφίας.

19. α) Η παράγραφος 2 του άρθρου 496 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

“2. Έφεση κατά της αθωωτικής απόφασης του μεικτού ορκωτού δικαστηρίου της περιφέρειας όπου εσκέι το καθήκοντα του και του τριμελούς εφετείου για κακουγνηματα μπορεί να ασκήσει ο εισαγγελέας εφετών, εφόσον η απόφαση δεν είναι ομόφωνη και το μέλος ή το μέλη που μειοψηφήσαν είχαν τη γνώμη ότι ο κατηγορούμενος έπρεπε να κηρυχθεί ένοχος για πράξη που τιμωρείται σε βαθμό κακουργήματος.”

β) Στο άρθρο 486 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται παράγραφος 3, ως εξής:

“3. Η άσκηση έφεσης από τον εισαγγελέα πρέπει να αιτιολογείται ειδικά και εμπεριστατωμένα στη σχετική έκθεση (άρθρο 498), άλλως η έφεση απορρίπτεται ως απαραδέκτη.”

γ) Στην παράγραφο 1 του άρθρου 494 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται νέο εδάφιο ως εξής:

“Ο εισαγγελέας και ο δημόσιος κατηγορος μπορούν να ασκήσουν αντέφεση κατά της έφεσης που άσκησε ο κατηγορούμενος μόνο, αν πρόκειται για απόφαση κατά της οποίας έχουν δικαίωμα να ασκήσουν έφεση αυτετελώς.”

δ) Έφεσεις και αντεφέσεις, που έχουν ασκηθεί από τον εισαγγελέα ή το δημόσιο κατηγορο χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις των άρθρων 486 και 494 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως αυτά τροποποιούνται με την παρούσα παράγραφο, και κατά τη δημοσίευση του παρόντος εκκρεμούν, κηρύσσονται απαραδέκτες.

20. α) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 497 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που προστεήθηκε με την παραγραφο 11 του άρθρου 3 του ν. 2145/1993 (ΦΕΚ 86 Α'), αντικαθίσταται ως ακολούθως:

“Μπορεί όμως το δικαστήριο να χορηγήσει ανασταλτικό αποτέλεσμα στην έφεση που θα ασκηθεί από τον κατηγορούμενο. Κατά το λοιπό εφαρμόζεται η παρ. 2 του παρόντος.”

β) Η παράγραφος 15 του άρθρου 34 του ν. 2172/1993 (ΦΕΚ 207 Α) καταργείται και επανέρχεται σε ισχύ η παράγραφος 8 του άρθρου 497 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως είχε προστεθεί με το άρθρο 13 παρ. 7 του ν. 1941/1991, το κείμενο της οποίας έχει ως εξής:

“8. Ο κατηγορούμενος κλητεύεται, σύμφωνα με τα άρθρα 155 έως 161 και 166, στο δικαστήριο που είναι αρμόδιο κατά την προηγούμενη παράγραφο. Αν κρετείται μακριά από την έδρα του δικαστηρίου δεν προσάγεται σ' αυτό, μπορεί όμως να υποβάλει έγγραφο υπόμνημα ή και να αντιπροσωπευθεί με συνήγορο που διορίζεται και με απλή επιστολή θεωρημένη από το διεύθυντη της φυλακής.”

γ) Από τη δημοσίευση του παρόντος καταργούνται όλες οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας που αποκλείουν την ανασταλτική δύναμη της έφεσης.

21. Στο άρθρο 500 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται τελευταίο εδάφιο, που έχει ως εξής:

“Όταν ο κατηγορούμενος κρετείται με βάση την εκκλωμένη απόφαση, ο ορισμός δικασμού για την εκδίκαση της έφεσης γίνεται κατ' απόλυτη προτεραιότητα.”

22. Στο άρθρο 575 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται παράγραφος με αριθμό 3 με το ακόλουθο περιεχόμενο:

“3. Το δελτίο εγκληματικότητας σε καμιά περίπτωση δεν συνοδεύει τη σχηματισθείσα από την Προανακριτική Αρχή δικογραφία που υποβάλλεται στον αρμόδιο εισαγγελέα, και παντως δεν μπορεί να ευρίσκεται στη δικογραφία που εισάγεται ενώπιον του δικαστηρίου προς εκδίκαση.”

23. Αρμόδιο δικαστήριο στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 31 παραγράφος 2 του ν. 2214/1994, όπως ισχύει, είναι το μονομελές πλημμελειοδικείο.

Άρθρο 3

Κώδικας Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων

1. α) Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης α' του άρθρου 53 του ν. 1651/1989 (ΦΕΚ 122 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

“Σε περίπτωση καταδίκης σε ισόβια κάθειρξη, η κράτηση πρέπει να έχει διάρκειά τουλάχιστον οκτώ έτη. Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζεται σε καταδίκους για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας.”

β) Το τρίτο εδάφιο της περίπτωσης α' του άρθρου 53 του ν. 1851/1989, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

“Στην περίπτωση του ποινικού σφραγισμού, ο έφηβος ή μεταεφηβικής ηλικίας κατάδικος πρέπει να έχει εκτίσει το ένα τρίτο τουλάχιστον του κατώτατου ορίου που του έχει ορισθεί.”

2. Η παράγραφος 1 του άρθρου 54 του ν. 1851/1989, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής: **ΑΔΕΙΕΣ**

“1. Η τακτική άδεια απουσίας διαρκεί από μία έως πέντε ημέρες στις οποίες συνυπολογίζονται και ο Κυριακές και οι αργίες. Εφόσον ο κρατούμενος έχει ήδη εκτίσει με οποιοδήποτε τρόπο τα δύο πέμπτα της ποινής του, η διάρκεια της άδειας μπορεί να αυξάνε έως τις οκτώ ημέρες, οι οποίες υπολογίζονται όπως ορίζεται στο προηγούμενο εδάφιο. Η συνολική διάρκεια των άδειών ενός κρατικού δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει πέντε αραριες ημέρες το έτος. Στους κρατούμενους που λουβόνουν τακτική άδεια απουσίας και δηλώνουν τόπο μεταβίβασης που απέχει από το κράτος περισσότερο των τριακοσίων (300) χιλιομέτρων ή κατοικούν σε νησιά που αντιμετωπίζουν συγκοινωνιακές δυσχερείες, χορηγείται, επιπλέον, μία ημέρα για τη μεταβίβαση και μία ημέρα για την επιστροφή τους, ε οποίες δεν υπολογίζονται στη συνολική διάρκεια άδειας κάθε έτους.”

3. Η παράγραφος 1 του άρθρου 77 του ν. 1851/1989, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

“1. Στο Υπουργείο Δικαιοσύνης συστατάται Κεντρική Επιτροπή Μετανοήτων (Κ.Ε.Μ.). Η Επιτροπή αυτή συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης είναι τριμελής και αποτελείται από το γενικό γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ως πρόεδρο, έναν εισαγγελέα εφετών και τον προεδρό του Κεντρικού Συμβουλίου Φυλακής (Κ.Σ.Φ.), ως μέλη. Ο εισαγγελέας

εφετών αναπληρώνεται από άλλον ομοίβαθμό του εισαγγελέα και ο πρόεδρος του Κεντρικού Συμβουλίου φυλακών από τον αναπληρωτή του σε αυτό ή από κάποιον από τα μέλη του που είναι ειδικοί επιστήμονες και όχι υπάλληλοι του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Η Επιτροπή είναι αρμόδια να παραγγέλλει τις μεταγωγές κρατουμένων και να ρυθμίζει κάθε θέμα σχετικό με αυτές, εκτός από τις μεταγωγές που γίνονται προς διεκδίκηση του έργου της ανάκρισης ή προκειμένου να εμφανιστεί ο μεταγόμενος σε δικαστήριο ή σε δημόσια αρχή. Όταν η μεταγωγή πρότείνεται από το διευθυντή του καταστήματος απαιτείται γνώμη της Επιτροπής του άρθρου 55.

Ο Υπουργός Δικαιοσύνης έχει το δικαίωμα να παραγγέλλει ή να απαγορεύει τη μεταγωγή κρατουμένου για λόγους που συνδέονται με τη δημόσια τάξη ή την ασφάλεια της χώρας. Σε περίπτωση κατεπείγοντος ή μεταγωγή ή η μη μεταγωγή διατάσσεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, το ζήτημα όμως εισάγεται το ταχύτερο δυνατό στην Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών που αποφασίζει, εκτός και αν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του προηγούμενου εδαφίου.

4. Στο άρθρο 91 του ν. 1851/1989 προστίθεται παράγραφος 4, που έχει ως εξής: **ΤΡΙΤΟΜΕΡΕΙΑ**
 "4. Οι πειθαρχικές κυρώσεις του άρθρου 88 του νόμου αυτού διαγράφονται από το ατομικό δελτίο πειθαρχικού ελέγχου του κρατουμένου και δεν λαμβάνονται υπόψη για τη χορήγηση τακτικής άδειας και απόλυσης υπό ορους, ως εξής:

α. οι πειθαρχικές κυρώσεις με στοιχεία α', β', γ' και δ' μετά έξι μήνες από την επιβολή τους.

β. η πειθαρχική κύρωση με στοιχείο ε' μετά ένα έτος από την επιβολή της.

γ. η πειθαρχική κύρωση με στοιχείο στ' μετά δύο έτη από την επιβολή της.

Αν μέσα στα πιο πάνω χρονικά διαστήματα επιβληθεί νέα πειθαρχική ποινή, ο χρόνος διαγραφής υπολογίζεται από τη λήξη του χρόνου διαγραφής που προβλέπεται για την πρώτη πειθαρχική ποινή.

5. α) Στο άρθρο 93 του ν. 1851/1989, όπως ισχύει, αναριθμούνται οι παράγραφοι 1,2,3,4,5 και 6 σε 2,3,4,5,6 και 7 αντίστοιχα και προστίθεται παράγραφος 1 ως εξής:

"1. Η διατήρηση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος αποτελεί καθήκον του σωφρονιστικού προσωπικού. Μόλις εκδηλωθεί ομαδική απείθεια ή αντίσταση κρατουμένων σε νόμιμη διαταγή και ιδίως στη διαταγή επιστροφής και εγκλεισμού στα κελιά, ο εισαγγελέας και σε περίπτωση κατεπείγοντος ο διευθυντής της φυλακής ή ο υποδιευθυντής ή ο αρχιφύλακας που αναπληρώνει νόμιμα το διευθυντή, μπορεί να καλεί σε ερωγή αστυνομικές δυνάμεις. Η πρόσκληση γίνεται εγγράφως και σε κατεπείγουσες περιπτώσεις προφορικά, οπότε ακολουθεί σχετικό έγγραφο. Ο εισαγγελέας μπορεί να ανακαλέσει τη σχετική πρόσκληση του διευθυντή ή του νομίμου αναπληρωτή του. Κατά την επέμβαση της αστυνομίας παρευρίσκεται ο εισαγγελέας, ο οποίος διατάσσει το κατά περίπτωση αναγκαίο μέτρο και σε περίπτωση κατεπείγοντος ενημερώνεται τηλεφωνικά και παρέχει τις απαραίτητες οδηγίες ψευδονοίας στο σωφρονιστικό κατστήμα.

β) Η περίπτωση γ της παρ. 1 του άρθρου 93 του ν. 1851/1989, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

"γ. Η χρήση βραχείας ραβδού, υδραντλίας, δακρυγόμων αερίων, καβώων και κάθε άλλου συνσκευασμένου και ανα-

λογίου μέσου για τη διατήρηση και την αποκατάσταση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος. Στη λήψη των μέτρων αυτών μπορεί να συμπράττει και η εξωτερική φρουρά του καταστήματος."

6. Στο άρθρο 93 του ν. 1851/1989, όπως ισχύει, προστίθεται παράγραφος 7, ως εξής:

"7. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης καταρτίζεται ο κανονισμός ασφάλειας των καταστημάτων κράτησης με τον οποίο καθορίζονται:

α. τα προληπτικά μέτρα ασφάλειας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό μέρος του καταστήματος.

β. οι ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβαίνει το σωφρονιστικό προσωπικό, η εξωτερική φρουρά και οι άλλες αστυνομικές δυνάμεις για την τήρηση της τάξης και τον έλεγχο της ασφάλειας του καταστήματος, ιδίως κατά την έξοδο των κρατουμένων για προαυλισμό, την επάνοδο τους στα κελιά ή τους θαλάμους, τη διανομή φαγητού, τις μεταγωγές, τη μεταφορά ασθενών, την αντίσταση ή απείθεια σε νόμιμες διαταγές, τις τυχόν απόπειρες απόδρασης και σε όλες τις ανάλογες περιπτώσεις.

γ. τα κατασταλτικά μέτρα ασφάλειας που λαμβάνονται στο εσωτερικό και το εξωτερικό μέρος του καταστήματος σε περίπτωση διασάλευσης της ομαλής λειτουργίας του και διατάραξης της ασφάλειάς του, και ρυθμίζεται κάθε σχετική λεπτομέρεια.

Η ισχύς των προηγούμενων παραγράφων του άρθρου αυτού δεν εξαρτάται από την έκδοση της κοινής αυτής υπουργικής απόφασης."

7. Η παράγραφος 2 του άρθρου 99 του ν. 1851/1989, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 16 του άρθρου 10 του ν. 2298/1993 (ΦΕΚ 62 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

"2. Το φυλακτικό προσωπικό κατά τη διάρκεια της δοκιμαστικής του υπηρεσίας υποχρεούται να παρακολουθήσει πρόγραμμα ειδικής εκπαίδευσης μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της οποίας τοποθετείται σε σωφρονιστικό κατστήμα. Οι μη επιτυχόντες υποχρεούνται να παρακολουθήσουν αμέσως για δεύτερη φορά το πρόγραμμα. Σε περίπτωση και δεύτερης αποτυχίας απολύονται της υπηρεσίας. Κατά τους τέσσερις πρώτους μήνες της υπηρεσίας του σε σωφρονιστικό κατστήμα το φυλακτικό προσωπικό ασκείται μετέχοντας κανονικά στις καθημερινές υπηρεσίες υπό την άμεση επίβλεψη του υπαρχιφύλακα και την εποπτεία του αρχιφύλακα. Μετά το τέλος του τετραμήνου συντάσσεται από τον αρχιφύλακα και τον υπαρχιφύλακα έκθεση, που υποβάλλεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης μέσω του διευθυντή του σωφρονιστικού καταστήματος μαζί με τις παρατηρήσεις του και με πρόταση για τη μονιμοποίηση του προσωπικού.

Το μόνιμο φυλακτικό προσωπικό υποχρεούται επίσης να παρακολουθεί προγράμματα ειδικής εκπαίδευσης ή ενημέρωσης κατά τη διάρκεια των οποίων παλλάσσεται εν μέρει ή πλήρως από τα φυλακτικά του καθήκοντα στο σωφρονιστικό κατστήμα στο οποίο υπηρετεί.

Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης καθορίζονται σχετικά με την οργάνωση, τη διεύθυνση, τη περιεχόμενο και τον τόπο πραγματοποίησης κάθε ειδικού εκπαιδευτικού προγράμματος η ειδικού προγράμματος ενημέρωσης, το διδακτικό προσωπικό, την επιλογή και τις υποχρεώσεις του προσωπικού που παρακολουθεί το πρόγραμμα, τον τρόπο αξιολόγησης των μετεχόντων και κάθε άλλο συναφές ζήτημα.

Με κοινή απόφαση της Δημοσίας Τάξης καθορίζονται τα κριτήρια με τη συνεργασία των Υπηρεσιών και της Ελληνικής Αστυνομίας και το διδακτικό περιεχόμενο, τον αριθμό και το διδακτικό προσωπικό αυτών των μαθημάτων. Η εξωτερική εκπαίδευση των φυλάκων και άλλων σωφρονιστικών καταρτισμένων μελών των λειψών έργων που προβλέπονται στο άρθρο 30.6 1936, οπότε τα έργα αυτά αναλαμβάνουν τις υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης, εκδίδεται με προταση του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης σε αποκλειστική προνομία ενός έτους από την οργάνωση, τη στελέχωση, τα καθήκοντα και τις κατηγορίες και τα προσόντα των υπαλλήλων αυτής με βάση το άρθρο της ευθύνης Δικαιοσύνης, το σχετικό με το Υπουργείο Δικαιοσύνης από την Ελληνική Αστυνομία της φύσης, τις σχέσεις των φυλάκων με την Ελληνική Αστυνομία και άλλο σχετικό θέμα. Με κοινή απόφαση της Δημοσίας Τάξης και Δημοσίας Τάξης ορίζεται η μελέτη των σχετικών ζητημάτων και η προετοιμασία σχεδίου προεδρικών διαταγών.

8. Η εξωτερική εκπαίδευση των φυλάκων και άλλων σωφρονιστικών καταρτισμένων μελών των λειψών έργων που προβλέπονται στο άρθρο 30.6 1936, οπότε τα έργα αυτά αναλαμβάνουν τις υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης, εκδίδεται με προταση του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης σε αποκλειστική προνομία ενός έτους από την οργάνωση, τη στελέχωση, τα καθήκοντα και τις κατηγορίες και τα προσόντα των υπαλλήλων αυτής με βάση το άρθρο της ευθύνης Δικαιοσύνης, το σχετικό με το Υπουργείο Δικαιοσύνης από την Ελληνική Αστυνομία της φύσης, τις σχέσεις των φυλάκων με την Ελληνική Αστυνομία και άλλο σχετικό θέμα. Με κοινή απόφαση της Δημοσίας Τάξης και Δημοσίας Τάξης ορίζεται η μελέτη των σχετικών ζητημάτων και η προετοιμασία σχεδίου προεδρικών διαταγών.

9. Στο ν. 1851, 1959 άρθρο 1 προστίθεται άρθρο 28 Α ως εξής:
Εκλογικό δικαστήριο των εκλεγμένων

Κατά τις βουλευτικές εκλογές για την αναδείξη των Ελλήνων βουλευτών και τις εκλογές για την αναδείξη των Ελλήνων δικαστικών αυτοδιοίκησης οργανώνονται εκλογικά τμήματα σε κάθε φυλάκη. Οι κρατούμενοι που έχουν τη δυνατότητα να εκλεγούν είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους και δεν έχουν επιβληθεί ποινές με βάση ειδικής πολιτικής δικαιοσύνης που έχουν με βάση ειδικής εκλογικούς καταλόγους. Η σύνταξη ερωτηρητηίων των διατάξεων του άρθρου 27 του ν. 92/1994 που ισχύουν για την επιλογή των βουλευτών. Κατά τα λοιπά ισχύουν οι διατάξεις των άρθρων 42 έως 49 του ν. 92/1994 (ΦΕΚ 119 Α).

Με κοινή απόφαση της Δημοσίας Τάξης και Δικαιοσύνης ορίζεται ο τρόπος και η διαδικασία για την εφαρμογή του άρθρου αυτού.

10. Προκειμένου να επιβληθεί ποινή φυλάκισης, που έχουν υποστεί ποινή φυλάκισης κρατούμενοι για να αποφευχθεί η επανάληψη της ποινής, γίνεται η καταγραφή και επανειλημμένη μελέτη των ποινών κρατούμενων δηλαδή των ποινών που έχουν επιβληθεί μέχρι τη δημοσίευσή τους από τη δικαιοσύνη και τα πραγματικά ποινικά στοιχεία που καταβάλλουν το ποσό της μεταβολής ή της έκτασης για τις ποινές που έχουν επιβληθεί πριν από το χρόνο της ποινής που εκτελείται.

1. α) Στο άρθρο 79 του ν. 5960/1933 (ΦΕΚ 401 Α), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 1 του ν.δ.τος 1325.1972 (ΦΕΚ 239 Α'), προστίθεται παράγραφος 5, που έχει ως εξής:
"5. Η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση του κοιμητή της επιταγής που δεν πληρώθηκε."

β) Η παρ. 3 του ίδιου άρθρου αντικαθίσταται ως εξής:
"3. Το αξιόποινο της πράξης της παρ. 1 εξαιρείται αν ο υπαίτιος αποζημίωσε πλήρως τον κοιμητή μετά τη νόμιμη εμφάνιση και μη πληρωμή της επιταγής."

γ) Για πράξεις, που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 του ίδιου άρθρου, για τις οποίες κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου έχει ασκηθεί αυτεπαγγέλτως ποινική δίωξη, η διαδικασία συνεχίζεται κανονικά και η ποινική δίωξη παύει οριστικά, αν εκείνος που δικάζεται σε έγκληση δηλώσει ότι δεν επιθυμεί τη συνέχιση της. Η δήλωση γίνεται στις αρχές της παραγράφου 2 του άρθρου 52 του Κώδικα Ποινικής Δικαιοσύνης.

2. α) Από το άρθρο 8 του άρθρου 8 του ν. 1729/1987, όπως ισχύει διαγράφονται οι λέξεις "ή οι περιστάσεις τελέσεως μαρτυρούν ότι είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος".

β) Η παράγραφος 4 του άρθρου 13 του ν. 1729/1987 (ΦΕΚ 144 Α'), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 15 του ν. 2161/1993 (ΦΕΚ 119 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

"4. Δραστής, στις πράξεις του οποίου συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1, αν είναι υπαίτιος τελέσεως:

α. της πράξης του άρθρου 12 παρ. 1 παρούμενου επιβλήθηκε και εφευρόμενος ε αυτόν οι διατάξεις του άρθρου 14 του παρόντος νόμου.

β. των πράξεων του άρθρου 5 παρ. 1 περ. β' στ. ζ. η. ι. και ιβ' του παρόντος νόμου, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και με χρηματική ποινή διακοσίων χιλιάδων (200.000) δραχμών έως πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) δραχμών και

γ. των πράξεων των άρθρων 5 παρ. 1 περ. α. γ. δ. ε. θ. ια. ιγ η 7 του παρόντος νόμου, τιμωρείται με πρόσκαιρη καθειρή μέχρι δεκα ετών και με χρηματική ποινή διακοσίων χιλιάδων (200.000) δραχμών έως δεκα εκατομμυρίων (10.000.000) δραχμών και, αν συντρέχει διακεκομμένη κατάσταση του άρθρου 6 ή επιβουλητική περίπτωση του άρθρου 8, τιμωρείται με πρόσκαιρη καθειρή και χρηματική ποινή πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) δραχμών έως εκατο εκατομμυρίων (100.000.000) δραχμών."

γ) Κρατούμενοι που έχουν καταδικασθεί και εκτίουν κατά τη δημοσίευσή του παρόντος νόμου ποινές για πράξεις που επιτίθενται στην περίπτωση β' της παρ. 4 του άρθρου 13 του ν. 1729/1987, όπως αυτή τροποποιείται με το παρόντος νόμο, εφόσον του παρόντος νόμου, απολύονται ανεξάρτητα από τη συνδρομή των προϋποθέσεων των άρθρων 105 και 106 του Ποινικού Κώδικα, μόλις εκπέσουν με οποιονδήποτε τρόπο πέντε (5) έτη από την ποινή τους. Στην απολυμένο επιβάλλεται η υποχρέωση να παρακολουθήσει συμβουλευτικό πρόγραμμα για αποτροπή σε συμβουλευτικό σταθμό που λειτουργεί νόμιμα και να προσεγγίσει βεβαίωση του συμβουλευτή του παρόντος νόμου προς τον εισαγγελέα που έχει εκτίσει της ποινής. Αν η βεβαίωση δεν παρασχεθεί στο χρόνο που ορίστηκε η είναι ουσιαστική η αναστολή παρακολούθησης, ε εισαγγελέας

εισφέρει την υπόθεση στο συμβούλιο πλημμελειοδικών του τόπου της έκτισης της ποινής για την ανάκληση της απόλυσης. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται τα άρθρα 107 επ. του Ποινικού Κώδικα.

3. α) Το ποσό των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) δραχμών, που προβλέπεται από την παράγραφος 1 του άρθρου 1 του ν. 1608/1950 (ΦΕΚ 301 Α'), όπως αυτή αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 5 του άρθρου 4 του ν. 1738/1987 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του ν. 1877/1990 (ΦΕΚ 28 Α') και το άρθρο 36 του ν. 2172/1993 αυξάνεται σε πενήντα εκατομμύρια (50.000.000) δραχμές.

β) Σε εκκρεμείς υποθέσεις στις οποίες έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για εγκλήματα, που προβλέπονται στο άρθρο 1 του ν. 1608/1950, όπως ισχύει σήμερα, αν μετά την κατά το προηγούμενο εδάφιο αύξηση του ποσού οι πράξεις προσέλαβαν, σύμφωνα με την απαγγελθείσα κατηγορία το χαρακτήρα πλημμελήματος, η περσόωση της κύριας ανάκρισης κηρύσσεται από το συμβούλιο πλημμελειοδικών, εκτός αν η υπόθεση εκκρεμεί στο συμβούλιο εφετών για την έκδοση βουλευματος επί της ουσίας της κατηγορίας ή συντρέχει περίπτωση εφωρούσης άλλης διαδικασίας.

γ) Η παράγραφος 3 του άρθρου 1 του ν. 1608/1950 αντικαθίσταται ως εξής:

3. Τα αδικήματα που προβλέπονται από το παρόν άρθρο εκδικάζονται από τα κατά το άρθρο 111 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας οριζόμενα δικαστήρια εφετών.

δ) Το ποσό των εκατό χιλιάδων (100.000) μεταλλικών δραχμών που προβλέπεται από το άρθρο 2 του ίδιου νόμου, όπως ισχύει σήμερα, αυξάνεται σε πενήντα εκατομμύρια (50.000.000) δραχμές.

4. α) Η παράγραφος 4 του άρθρου 8 του ν. 1300/1982, η οποία προστέθηκε με το άρθρο 25 του ν. 1738/1987, καταργείται.

β) Η παράγραφος 5 του άρθρου 6 του ν. 1300/1982 καταργείται.

5. α) Ανεκτέλεστες ποινές φυλάκισης που έχουν επιβληθεί για πλημμελήματα με δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες κατέστησαν αμετάκλητες πριν από την 1η Ιανουαρίου 1991 και δεν έχουν μετατραπεί σε χρηματικές, μετατρέπονται σε χρηματικές ποινές προς 400 έως 1.000 δραχμές την ημέρα, ύστερα από αίτηση του καταδικασθέντος που υποβάλλεται αυτοπροσώπως ή με πληρεξούσιο στον αρμόδιο για την εκτέλεση των ποινών εισαγγελέα μέσα σε αποκλειστική προθεσμία έξι μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Η μετατροπή αποκλείεται, αν η ποινή φυλάκισης έχει περιληφθεί σε συνολική ποινή κάθειρξης που εξακολουθεί να ισχύει.

β) Για τη μετατροπή της ποινής αποφασίζει αμετακλήτως το δικαστήριο που εξέδωσε την καταδικαστική απόφαση ύστερα από κλητεύση του αιτούντος, σύμφωνα με τα άρθρα 155 έως 161 και 166 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Μπορεί όμως ο αιτών να παραιτηθεί από την κλητεύση, καθώς επίσης και να εκπροσωπηθεί με συνήγορο, εφόσον προβεί σε σχετική δήλωση στην αίτηση του ή σε μεταγενέστερο έγγραφο προς τον εισαγγελέα ή το δικαστήριο.

γ) Μετά την υποβολή της αίτησης, που προβλέπεται στο εδάφιο α', δεν επιτρέπεται η άσκηση οποιουδήποτε τραπεζικού ή έκτακτου ενδίκου μέσου κατά της απόφασης που επεβόλε την ποινή ή η άσκηση αίτησης ακυρώσεως της διαδικασίας ή της αποφάσεως και εφόσον ασκηθεί κηρύσσεται επωρόδεκτο, σύμφωνα με το άρθρο 476

παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

δ) Οι διατάξεις των προηγούμενων εδαφίων εφαρμόζονται και σε ανεκτέλεστες ποινές φυλάκισης που έχουν επιβληθεί για πλημμελήματα με καταδικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 1986 και για οποιονδήποτε λόγο δεν έχουν καταστεί αμετάκλητες.

6. Όσοι κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου εκτίουν ποινή ισόβιας κάθειρξης και δεν είχαν τη δυνατότητα, όταν καταδικάστηκαν, να ασκήσουν έφεση κατά της καταδικαστικής απόφασης ελλείψει δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας, απολύονται με διάταξη του εισαγγελέα εφετών του τόπου έκτισης της ποινής τους μόλις εκτίσουν δεκαπέντε έτη. Το χρονικό διάστημα των δεκαπέντε ετών προσαυξάνεται κατά τα δύο πέμπτα των λοιπών ποινών που έχουν τυχόν επιβληθεί και συντρέχουν σωρευτικά. Σε κάθε περίπτωση όμως ο κατάδικος απολύεται, αν έχει εκτίσει δεκαεπτά έτη.

Αν μέσα σε μία τριετία από την απόλυσή του εκείνος που απολύθηκε κατά τις διατάξεις της παρούσας παραγράφου διαπράξει έγκλημα από δόλο, για το οποίο του επιβλήθηκε αμετάκλητα ποινή φυλάκισης ανώτερη του έτους, η απόλυση αίεται και συνεχίζεται η έκτιση της ποινής της ισόβιας κάθειρξης.

Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν εφαρμόζονται σε όσους έχουν καταδικασθεί για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας, για τους οποίους εξακολουθούν να ισχύουν τα άρθρα 105 επ. του ν. 1492/1950 "Κύρωση του Ποινικού Κώδικα".

7. Οι διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 25 του ν. 1882/1990 (ΦΕΚ 43 Α'), όπως συμπληρώθηκε με την παρ. 8 του άρθρου 20 του ν. 2298/1995 (ΦΕΚ 62 Α'), εφαρμόζονται και επί οφειλών εργατικών ή εργοδοτικών εισφορών στο Ι.Κ.Α. και τα άλλα ασφαλιστικά τμήματα.

8. Η εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 6 έως και 15 του κεφαλαίου Β' του ν. 1805/1988 "Εκσυγχρονισμός του Εεσμού του Ποινικού Μητρώου, τροποποίησης ποινικών διατάξεων και ρύθμιση άλλων σχετικών θεμάτων" (ΦΕΚ 199 Α') αναστέλλεται εκ νέου μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1997.

Άρθρο 5

Ρύθμιση θεμάτων του σωφρονιστικού συστήματος και του Υπουργείου Δικαιοσύνης

1. α) Οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 7 του ν. 2298/1995 αντικαθίστανται ως εξής:

2. Το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο Φυλακών (Κ.Ε.Σ.Φ.) είναι εννεαμελές, συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, ο οποίος ορίζει τον πρόεδρο, τον αναπληρωτή του, τα τακτικά και τα αναπληρωματικά μέλη του και αποτελείται από προσωπικότητες αναγνωρισμένου κύρους στον τομέα τους.

3. Το Κ.Ε.Σ.Φ. αποτελείται από τρεις νομικούς με ενασχόληση σε θέματα ποινικού ή σωφρονιστικού ή συνταγματικού δικαίου, τρεις επιστημονικά εξειδικευμένους στη σωφρονιστική ή την ψυχολογία των εγκλείστων ή τη μεταχείριση των τοξικομανών ή σε άλλο συναφές αντικείμενο, τον προϊστάμενο της Γενικής Διεύθυνσης Σωφρονιστικής Πολιτικής, τον επιθεωρητή υγειονομικού ελέγχου και τον προϊστάμενο της επιθεώρησης κοινωνικού έργου του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Η θητεία των μελών του Κ.Ε.Σ.Φ. είναι τριετής.

Το Κ.Ε.Σ.Φ. συνεδριάζει ύστερα από πρόσκληση του προέδρου τουλάχιστον μία φορά το μήνα, βρίσκεται σε

οπαρτία εφόσον περιστατικά πέντε τουλάχιστον μέλη του και αποφασίζει με πλειοψηφία των παρόντων. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η γνώμη με την οποία συντασσεται ο πρόεδρος. Χρηθ γραμματείας του Κ.Ε.Σ.Φ επιτελούν υπάλληλοι του Υπουργείου Δικαιοσύνης, που ορίζονται με την απόφαση που εκδίδεται κατά την παράγραφο 2.

β) Το τελευταίο εδάφιο της περίπτωσης στ της παραγράφου 4 του άρθρου 7 του ν. 2236/1995 αντικαθίσταται ως εξής:

Με την ίδια απόφαση καθορίζονται, με βάση τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους, τα έξοδα μετακίνησης και εκτός έδρας διαμονής του προέδρου, των μελών και των υπαλλήλων γραμματειακής υποστήριξης του Συμβουλίου, καθώς και οι προϋποθέσεις και ο τρόπος καταβολής τους.

2. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης δύναται να συγκροτεί με απόφαση του μεκτα κλιμακία επιθεώρησης φυλακών από υπαλλήλους της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, σωφρονιστικούς υπαλλήλους ανεξαρτητως βαθμού και κλάδου και από ειδικούς επιστημονες. Στο κλιμακία αυτό θα προΐσταται μέλος του Κ.Ε.Σ.Φ ή ο κατά βαθμό ανώτερος υπάλληλος, στον δεν μετέχει τέτοιο μέλος.

Στα κλιμακία αυτά μπορεί να ανατίθεται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης η επιθεώρηση όλων ή ορισμένων φυλακών ή άλλων σωφρονιστικών καταστημάτων και η σύγταξη έκθεσης. Η διεύθυνση και το προσωπικό της φυλακής οφείλουν να παρέχουν κάθε αναγκαία διευκόλυνση για την ταχεία και πλήρη διεξαγωγή της επιθεώρησης. Τα κλιμακία αυτά καθώς και κάθε άλλο όργανο ελέγχου ή επιθεώρησης των φυλακών και των άλλων σωφρονιστικών καταστημάτων συνεργάζονται με τον αρμόδιο εισαγγελέα, στον οποίο αναφέρουν την άφιξη τους και την έναρξη της επιθεώρησης και στον οποίο κοινοποιούν αντίγραφο της έκθεσης.

3. Η παράγραφος 2 του άρθρου 1 του ν.δ/τος 66/1968 (ΦΕΚ 301 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

2. Το Συμβούλιο Χαρίτων συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης και με θητεία δύο ετών ως εξής: α) από το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ως πρόεδρο, β) από έναν πρόεδρο εφετών με τον αναπληρωτή του, γ) από τρεις εφετές με τους αναπληρωτές τους, δ) από δύο υπαλλήλους της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης με βαθμό Α.

Ος μέλη του Συμβουλίου Χαρίτων μπορεί να ερίζονται και δικαστικοί λειτουργοί, οι οποίοι είναι μέλη της μόνιμης νομοπαρασκευαστικής επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

4. α) Συνιστώνται χίλιες (1.000) θέσεις σωφρονιστικού προσωπικού κατηγορίας ΔΕ για την κάλυψη των αναγκών φύλαξης των φυλακών και άλλων σωφρονιστικών καταστημάτων της χώρας. Οριο ηλικίας για την καταληψη των θέσεων ΔΕ προσωπικού ορίζεται το τρισεκοστό (30ό) έτος και ως ειδικό προσόντα η σωματική ικανότητα και η εκπλήρωση των στρατιωτικών υποχρεώσεων για τους άνδρες σε κλάδους ή ειδικοτήτες των ενοπλων δυνάμεων, που παρέχουν αυξημένη εκπαίδευση και εμπειρία, που καθορίζονται κάθε φορά ειδικότερα με την προκήρυξη πλήρωσης των θέσεων. Για την πλήρωση των προσωπων θέσεων η αναλογία ανδρών και γυναικών καθορίζεται από την αναλογία ανδρών και γυναικών καταρτισμένων την τελευταία ημέρα του μήνα που προηγείται της προκήρυξης. Η πρόσληψη γίνεται κατά το

άρθρο 18 του ν. 2190/1994, όπως ισχύει, ενίοτε ολη την επικράτεια. Η σειρά κατάταξης των υποψηφιοκθορίζεται κατά την παραγραφο 8 του άρθρου 18 του ν. 2190/1994, όπως ισχύει. Όπου προβλέπεται ειδικός τίτλος υποχρεωτικής εκπαίδευσης νοείται ειδικός τίτλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για εφαρμογή της παραγράφου 11 του άρθρου 18 του ν. 2247/1994 οι περιοχές που αναφέρονται σ' αυτή αντικαθίστανται από τις νησιωτικές και παραμεθριακές περιοχές στις οποίες λειτουργούν ή πρόκειται να λειτουργήσουν σωφρονιστικά καταστήματα, καθώς και τις άλλες περιοχές στις οποίες λειτουργούν ή πρόκειται να εγκατασταθούν νέα σωφρονιστικά καταστήματα. Οι περιοχές αυτές προσδιορίζονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης. Δήλωση υποψηφίων κατά προηγούμενο εδάφιο ή για προτίμηση νομού δεν καταρτίζεται. Η τοποθέτηση ή μετάθεση του υπαλλήλου σε περιοχή για τις ανάγκες της υπηρεσίας.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Υπουργού Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Δικαιοσύνης εξειδικεύονται τα προσόντα των υποψηφίων και ο τρόπος διορισμού τους και ρυθμίζεται κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια. Η διαδικασία διεξάγεται ενίοτε για όλη την επικράτεια μόνο από Κεντρική Επιτροπή.

β) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Δικαιοσύνης μπορεί να προκηρυχθούν και να πληρωθούν σπουδαστές κατά την περίπτωση β' της παραγράφου 2 του άρθρου 2190/1994 (ΦΕΚ 28 Α'), μέχρι τριάντα πέντε (35) θέσεις διευθυντών ή υποδιευθυντών των σωφρονιστικών καταστημάτων της χώρας με βαθμό Α' της κατηγορίας ΠΕ. Οι θέσεις αυτές συμπληρώνονται στις υφιστάμενες κενές οργανικές θέσεις αυτής της κατηγορίας. Προσόν για την κατάληψη των θέσεων αυτών είναι η ιδιότητα του δικηγόρου με πενταετή τουλάχιστον πειραρία ή κατοχή διδακτορικού διπλώματος ή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη σωφρονιστική, την εγκλημασιολογία, το ποινικό δίκαιο ή άλλο συναφές αντικείμενο. Ος όριο ηλικίας για την κάλυψη των θέσεων αυτών ορίζεται το τεσσαρακοστό πέμπτο (45ο) έτος. Με την ίδια απόφαση συγκροτείται η επιτροπή επιλογής και ρυθμίζονται τα σχετικά με την υποβολή των αιτήσεων δικαιολογητικά που πρέπει να κατατεθούν, τον έλεγχό των προσόντων, την κατάταξη των υποψηφίων, και οι κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

γ) Σε όλα τα σωφρονιστικά και θεραπευτικά καταστήματα της χώρας συσταίνονται θέσεις υποδιευθυντών οι οποίες πληρούνται είτε σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου γ' εδάφιο 1 του άρθρου 21 του π.δ. 278/1988 είτε κατά το προηγούμενο εδάφιο.

Στα σωφρονιστικά καταστήματα Κω, Νεαπόλεως Χίου συνιστώνται θέσεις αναπληρωτών προϊσταμένων τμημάτων, οι οποίες πληρούνται σύμφωνα με τις διατάξεις.

5. α) Μικροεργο ή προμηθειες αναγκαίες για τη χρήση της τάξης και της ασφάλειας στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας ή την άμεση αντιμετώπιση προβλημάτων της καθημερινής λειτουργίας τους ορίζονται απευθείας από τους διευθυντές τους ή το Τ.Α.Χ.Δ.Ι.Κ. ή από την ΘΕΜΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΕΛΕΣ Α.Ε. για περισσότερο σωφρονιστικά καταστήματα στερεά από έγκριση του Υπουργού Δικαιοσύνης, ορίζεται από το ύψος του προϋπολογισμού τους.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης καθορίζεται το ύψος του ποσού που

η οποία υποβάλλεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριών (3) μηνών από τη δημοσίευση του νόμου αυτού.

δ) Για μιο τρίτο από την έναρξη ισχύος του παρόντος, δικαστικοί υπάλληλοι, πτυχιούχοι νομικού τμήματος ελληνικού ή αναγνωρισμένου ομοταγούς πανεπιστημίου, με υπερπενταετή από τη λήψη του πτυχίου υπηρεσία στη γραμματεία των δικαστηρίων και εισγγελιών, έχουν δικαίωμα συλλετοχής στην εξέταση του άρθρου 3 του ν.δ.τος 3026/1954, λογιζομένης της υπερπενταετούς ως ανα υπηρεσίας τους ως χρόνου άσκησης.

14 α) Η παράγραφος 3 του άρθρου 57 του ν. 2145/1993 αντικαθίσταται ως ακολούθως:

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 του παρόντος άρθρου δεν εφαρμόζονται εάν ο αιτών την κήρυξη της πτωχευσεως εργαζόμενος, που έχει την ιθαγένεια Κράτους - Μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει αιτιήσεις κατά των εταιριών αυτών προερχόμενες από σύμβαση εργασίας.

β) Στο άρθρο 67 του ν. 2145/1993 προστίθεται παράγραφος 4 που έχει ως εξής:

4. Αναστέλλεται η αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος της περιουσίας των τεχνικών εταιριών της παρ. 1 του παρόντος άρθρου και των υπερ αυτών εγγυηθέντων, όσο διαρκεί το ΕΜΒΑΡΓΟ του Ο.Η.Ε. και εξ: (6) μήνες μετά την άσση του, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παραγραφο 1 και με τους περιορισμούς της παραγραφου 3 του άρθρου αυτού.

15. α) Οι εγγεγραμμένοι στους πίνακες βαθμολογίας διαγωνισμών υποψήφιων συμβολαιογραφών ετών 1992 έως 1995, που έχουν ισοβαθμίσει με τον τελευταίο επιτυχόντα, διορίζονται συμβολαιογράφοι στην περιφέρεια του ειρηνοδικείου για τις θέσεις του οποίου διαγωνίστηκαν και καταλαμβάνουν κατά προτεραιότητα και κατά τη σειρά του προσωρινού πίνακα επιτυχόντων, κατ' έτος, μέχρι δύο (2) κενές ή κενούμενες θέσεις, μεχρις αποσποφησεως τους, ακόμη γινόμενης από το έτος 1996. Οι κατά τα άνω διοριζόμενοι καταλαμβάνουν τις πρώτες κατά χρόνο κενώσεως τους θέσεις, επιυλοσοσμένων των διατάξεων της παρ. 4 του άρθρου 122 του ν. 670/1977 (ΦΕΚ 25 Α'), όπως ισχύει σήμερα. Για τις περιφέρειες των ειρηνοδικείων όπου δεν υπάρχουν κενές οργανικές θέσεις, οι τυχόν ισοβαθμισόντες διορίζονται και υπηρετούν ως υπερέπιθυμοι, μέχρι να προκύψει κενή θέση. Οι ενδιαφερόμενοι διορίζονται μετά από σχετική αίτηση που υποβάλλεται μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία δύο (2) μηνών από της δημοσίευσεως του παρόντος.

β) Ο αριθμός των οργανικών θέσεων των συμβολαιογραφών στην περιφέρεια του Ειρηνοδικείου Κατερίνης, όπως αυτός έχει καθορισθεί με το π.δ. 53/1991 (ΦΕΚ 205 Α'), αυξάνεται κατά μιο (1).

16. Όσοι υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος σε υπηρεσίες επιμελητών ανηλικών πρωτοδικείων παρεμθόσιων περιοχών ως αισθοι επιμελητες ανηλικών μπορούν να προσληφθούν σε αυτές ως επιμιοθι επιμελητες ανηλικών μόλις συμπληρώσουν ενε (1) ετος υπηρεσίας και εφόσον το οικείο υπηρεσιακο συμβούλιο κρίνει ότι καλυπτονται πηγες και διορκεί αναγκες της υπηρεσίας τους και υποβληθούν με επιτυχία σε σχετική δοκιμασία που διενεργείται επίσης στο το οικείο υπηρεσιακό συμβούλιο. Η διαδικασία της δοκιμασίας αυτής, η ύλη που θα εξετασθεί και κάθε σχετική λεπτομέρεια αυθεμίζεται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

17. Όσοι από τους επιτυχόντες στο διαγωνισμό της 1ης και 2ης Μαΐου 1999, για την πλήρωση εννε (9) κενών οργανικών θέσεων κατηγορίας ΔΕ στο Υποθη-

κοφυλακείο Θεσσαλονίκης δεν έχουν διορισθεί, δικαιούνται να ζητήσουν εντός μηνός από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου να διορισθούν. Στις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου υπαγονται και οι ισοβαθμισόντες με τον τελευταίο επιτυχόντα. Ο χρόνος πραγματικής υπηρεσίας των κατω τα ανωτέρω διοριζομένων αρχίζει από την ημερομηνία διορισμού τους. Η αίτηση για διορισμό σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου θεωρείται ως παροίτηση από την αξίωση για αναδρομικό διορισμό και κάθε άλλη αξίωση σε βάρος του Δημοσίου.

18. Στο υποθηκοφυλακείο του Κράτους (έμιοθια - άμιοθια) και τα Κτηματολογικά Γραφεία Ρόδου και Κω - Λέρου, πέραν των εισπράττόμένων κατ' τις κείμενες διατάξεις δικαιωμάτων, εισπράττονται επιπλέον και αποδίδονται στο Τ.Α.Χ.Δ.Κ. και τους ειδικούς λογαριασμούς που τηρούνται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης:

α. αναλογικό δικαίωμα 1,5% επί όλων των πράξεων που κατω τις κείμενες διατάξεις προβλεπεται η εισπραξη αναλογικών δικαιωμάτων.

β. παγιο δικαίωμα για την έκδοση πιστοποιητικού, βεβαιώσεως ή φύλλο αντιγραφου, το ύψος του οποίου καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης μπορεί να συσταθούν και άλλοι ειδικοί λογαριασμοί στο Υπουργείο Δικαιοσύνης που τηρούνται σε τράπεζα του δημοσίου τομέα για την κάλυψη αναγκών εύρυθμης λειτουργίας υπηρεσιών αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Με την απόφαση αυτή ορίζεται και το ποσοστό που κρατούν οι άμιοθιοι υποθηκοφύλακες από το ειδικό γραφικό δικαίωμα. Με όμοιο υπουργική απόφαση καθορίζεται το είδος των αναγκών, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης τις οποίες αφορά η διαταξη αυτή, ο τρόπος κατανομής των ποσών, ο τρόπος εισπράξεως και αποδόσεως των ποσών αποδόσεως λογαριασμού, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας παραγράφου.

Άρθρο 6

Διατάξεις του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών - Θέματα της Εθνικής Σχολής Δικαστών

1. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 26 του ν. 1756/1988 (ΦΕΚ 35 Α'), όπως αυτό ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 6 παρ. 4 του ν. 1668/1989 (ΦΕΚ 230 Α'), προστίθεται εδαφιο β', που έχει ως εξής:

Ός ανακριτες ορίζονται πρωτοδικες με οκταετή τουλάχιστον υπηρεσία, στην οποία συνυπολογίζεται και η υπηρεσία τους ως παρεδών στο πρωτοδικείο. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν πρωτοδικες με την πιο πάνω υπηρεσία ή αυτοί που υπάρχουν δεν επαρκούν, ορίζονται ως ανακριτες οι κατω το διορισμό αρχαιοτεροι.

2. Στην παράγραφο 3 του άρθρου 91 του ν. 1756/1988, όπως ισχύει, προστίθεται περίπτωση η ως εξής:

η. Η παράθεση των διατάξεων της παραγραφου 1 του άρθρου 320 και του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 500 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Στο ν. 2236/1994 (ΦΕΚ 146 Α'), όπως ισχύει μετά τις τροποποιήσεις που επήλθαν με τις διατάξεις του άρθρου 23 του ν. 2231/1995 (ΦΕΚ 173 Α'), επέρχονται οι ακόλουθες τροποποιήσεις:

α) Στο τέλος του άρθρου 1 εδαφιο γ προστίθεται η φράση η πρωτοδικικών η στην εδρα της Σχολής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΤ΄

*Ατομικό δελτίο ανηλίκου της Υπηρεσίας Επιμελητών
Ανηλίκων*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Αριθμ. _____

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ

ΑΤΟΜΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Αριθ.

Δικάσιμη

ΑΤΟΜΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

I. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Όνοματεπώνυμο Όνομα πατέρα

Ψευδώνυμο ή παρώνυμο

Πμερομηνία γεννήσεως Τοπος γεννήσεως

Θρησκεία Εθνικότητα Επάγγελμα (ιδιότητα)

Διεύθυνση : Πόλη..... οδός αριθ..... Λοτυν. Τμήμα.....

Συνοικία

II. ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Πράξη για την οποία κατηγορείται (χαρακτηρισμός)

Χρόνος και τόπος τέλεσης της πράξης

Υπαρξη συνενόχων

Δέχεται ότι τέλεσε την πράξη

Περιγραφή της πράξης από τον ίδιο

ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ - ΠΩΣ ΑΝΑΤΡΑΦΗΚΕ Ο ΑΝΗΛΙΚΟΣ

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Σωματική υγεία

Ψυχοδιανοητική υγεία

Χαρακτήρας

ΕΚΤΑΚΤΑ ΣΟΒΑΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Θάνατοι, διάσπαση γονέων, πτώχευση, καταστροφές, ανεργία κλπ.

ΙΥ. ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Είδος κατοικίας (περιγραφή της, αριθμός δωματίων κλπ.) :

Ιδιόκτητη-με ενοίκιο (ποσό ενοικίου)-κατά παράκληση :

Άτομα κατά δωμάτιο :

Άτομα κατά κλίνη (ιδιαίτερα για τον ανήλικο) :

Κατάσταση του εσωτερικού της κατοικίας (τάξη, καθαριότητα, επίπλωση) :

Υγιεινή κατάσταση της κατοικίας .

Υ. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

ΑΤΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Νόμιμο, εξώγαμο, υιοθετημένο κτλ.

Περίοδος κυοφορίας, γέννηση και στάση των γονέων απέναντι στο νήπιο.

Εμφάνιση ήβης και επίδραση της στον ανήλικο. Σχέση με το άλλο φύλο κτλ.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Σώμα : ύψοςβάρος

Κορμός (ασυμμετρίες, τριχωτός) :

Άνω και κάτω άκρα (ολικό, μήκος, ασυμμετρία) :

Οργανικές μειονεκτικότητες (μυωπία, βαρηχόα, ραχίτιδα, ατροφία, αριστεροχειρία, στραβισμός, τραυλισμός κτλ.).

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Στίγματα εκφυλιστικά. Διαστίξεις.

Μορφολογικός τύπος (αθλητικός ή λεπτόσωμος ή πυκνικός ή δυσπλαστικός).

ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Νοσήματα (λοιμώδη και μή, σπασμοί, γαγγλιακές διηθήσεις, επιληψία, μηνιγγίτιδα, τύφος) :

Πλευρίτιδα, φυματίωση, αφροδίσια νοσήματα, τραυματισμοί, άλλα σοβαρά νοσήματα.

Όραση :

Αλκοολισμός, χρήση νικοτίνης ή άλλων τοξικών ουσιών :

Γενετήσιο ένστικτο (αυνανισμός, γενετήσιες σχέσεις, διαστροφές) :

Ειδικά για κορίτσια : (παρθενικός υμένας, μηνιαία ρύση, τοκετοί, αποβολές, εκτρώσεις).

Πόρισμα ιατρικής εξέτασης .

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΑΝΗΛΙΚΟΥ :

Εξέλιξη ανηλικού κατά τη νηπιακή ηλικία (φυσιολογική ή μη ανάπτυξη κτλ.) :

Συμπεριφορά προς την οικογένεια :

Συμπεριφορά έξω από την οικογένεια (σχολείο, εργασία, συνοικία) :

Κακές έξεις (χρήση οινόπνευματωδών, καπνού κτλ.) .

Συναναστροφές (σχέσεις με συμμαθητές και φίλους γενικά) .

Ιδιαίτερες κλίσεις ή ασχολίες κατά τις ελεύθερες ώρες :

Ενδιαφέροντα του ανηλίκου (είδος ψυχαγωγίας, αναγνώσματα, αθλητισμός, κινηματογράφος).

Θρησκευτικό συναίσθημα :

Χαρακτήρας (κοινωνικός, εργατικός, φιλότιμος, ευέξαπτος, εγωϊστής, φιλόδοξος, επιπόλαιος, ευφάνταστος κτλ.).

ΥΙ. ΒΑΘΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Τάξη και Σχολείο (ημερήσιο ή νυκτερινό, δημόσιο ή ιδιωτικό) :

Φοίτηση στο σχολείο (τακτική ή όχι επιτυχής ή όχι και γιατί) .

Σε ποιά ηλικία άρχισε η στοιχειώδης εκπαίδευση και σε ποια τελείωσε :

Επίδομα κατά τη φοίτηση στο σχολείο :

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΗ

Φοίτηση σε τεχνική σχολή :

Πρακτικές τεχνικές γνώσεις :

Επαγγελματική επίδοση :

Αλλαγή θέσεων ή επαγγελμάτων : Σημειώστε το χρόνο κατά τον οποίο εργάστηκε για πρώτη φορά ο ανήλικος).

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Απολαυές από εργασία (πως τις διαθέτει)

*Άλλα περιουσιακά στοιχεία (ιδιοκτησία, κληρονομικά δικαιώματα, εισοδήματα, σύνταξη, οφειλές κτλ.) :

ΥΠ. ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΕ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Ημερομηνία εισαγωγής και αιτία :

Ποίος ζήτησε την εισαγωγή του :

Ημερομηνία εξόδου του ανηλίκου και αποκατάστασής του (να σημειωθεί αν αποδόθηκε στους γονείς του και αν αποκαταστάθηκε επαγγελματικά με δοκιμαστική άδεια ή οριστική απόλυση).

Συμπεριφορά ανηλίκου μετά την έξοδό του από το αναμορφωτικό κατάστημα.

ΑΛΛΟ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ ΠΟΥ ΙΣΩΣ ΛΗΦΘΗΚΕ

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Ή ΑΛΛΗ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

Ποίος ο χρόνος παραμονής του ανηλίκου σε Σωφρονιστικό κατάστημα και ποία η μετασωφρονιστική του συμπεριφορά).

ΥΙΙ. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος,
Εγκληματολογική Στατιστική, έτη 1971-1985

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος. Εγκλη-
ματολογική Στατιστική, έτη 1971-1985

ΕΤΟΣ	προσωρινά κρατούμενοι			κατάδικοι		
	σύνολο	σωφρον. καταστ. ανηλικών	%	σύνολο	σωφρον. καταστ. ανηλικών	%
1971	2,749	241	8.77%	12,126	510	4.21%
1972	2,725	241	8.84%	14,687	646	4.40%
1973	2,739	217	7.92%	13,779	722	5.24%
1974	2,649	208	7.85%	11,925	675	5.66%
1975	2,519	232	9.21%	9,650	544	5.64%
1976	2,958	277	9.36%	8,759	524	5.98%
1977	2,816	267	9.48%	8,378	536	6.40%
1978	2,829	246	8.70%	8,546	507	5.93%
1979	3,038	269	8.85%	8,088	507	6.27%
1980	3,269	281	8.60%	8,186	443	5.41%
1981	3,106	192	6.18%	7,200	311	4.32%
1982	3,185	206	6.47%	6,417	247	3.85%
1983	3,067	211	6.88%	7,043	255	3.62%
1984	2,868	201	7.01%	7,214	254	3.52%
1985	2,916	183	6.28%	6,198	217	3.50%
μ.δ.	2,896	231	7.99%	9,213	460	4.99%

πίνακας 1

κατάδικοι και προσωρινά κρατούμενοι στα σωφρονιστικά καταστήματα ανηλικών σε σχέση με το σύνολο

ΕΤΟΣ	σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων					συνολικά				
	σύνολο	κατάδικοι %	προσωρινά κρατούμενοι %		σύνολο	κατάδικοι %	προσωρινά κρατούμενοι %			
1971	751	510	67.91%	241	32.09%	14,875	12,126	81.52%	2,749	18.48%
1972	887	646	72.83%	241	27.17%	17,412	14,687	84.35%	2,725	15.65%
1973	939	722	76.89%	217	23.11%	16,518	13,779	83.42%	2,739	16.58%
1974	883	675	76.44%	208	23.56%	14,574	11,925	81.82%	2,649	18.18%
1975	776	544	70.10%	232	29.90%	12,169	9,650	79.30%	2,519	20.70%
1976	801	524	65.42%	277	34.58%	11,717	8,759	74.75%	2,958	25.25%
1977	803	536	66.75%	267	33.25%	11,194	8,378	74.84%	2,816	25.16%
1978	753	507	67.33%	246	32.67%	11,375	8,546	75.13%	2,829	24.87%
1979	776	507	65.34%	269	34.66%	11,126	8,088	72.69%	3,038	27.31%
1980	724	443	61.19%	281	38.81%	11,455	8,186	71.46%	3,269	28.54%
1981	503	311	61.83%	192	38.17%	10,306	7,200	69.86%	3,106	30.14%
1982	453	247	54.53%	206	45.47%	9,602	6,417	66.83%	3,185	33.17%
1983	466	255	54.72%	211	45.28%	10,110	7,043	69.66%	3,067	30.34%
1984	455	254	55.82%	201	44.18%	10,082	7,214	71.55%	2,868	28.45%
1985	400	217	54.25%	183	45.75%	9,114	6,198	68.01%	2,916	31.99%
μ.ό.	691	460	66.52%	231	33.48%	12,109	9,213	76.09%	2,896	23.91%

πίνακας 2

κατάδικοι και προσωρινά κρατούμενοι στα σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων σε σχέση με το σύνολο.

ΕΤΟΣ	σύνολο εισεθ.	δικαστηρίου ανηλίκων		με απόφαση:			
		εισαγγελέως	υπουργείου δικαιοσύνης	εισαγγελέως	δικαιοσύνης		
1975	231	102	44.16%	11	4.76%	118	51.08%
1976	175	87	49.71%	8	4.57%	80	45.71%
1977	160	66	41.25%	10	6.25%	84	52.50%
1978	143	54	37.76%	19	13.29%	70	48.95%
1979	146	65	44.52%	17	11.64%	64	43.84%
1980	152	67	44.08%	19	12.50%	66	43.42%
1981	105	53	50.48%	12	11.43%	40	38.10%
1982	117	24	20.51%	53	45.30%	40	34.19%
1983	109	62	56.88%	0	0.00%	47	43.12%
1984	92	50	54.35%	8	8.70%	34	36.96%
1985	80	32	40.00%	18	22.50%	30	37.50%
μ.ό.	137	60	43.84%	16	11.59%	61	44.57%

πίνακας 3

εισελθόντες στα ιδρύματα αγωγής ανάλογα με την αρχή που εξέδωσε την απόφαση.

ΕΤΟΣ	με απόφαση:													
	σύνολο εισελθ.		δικαστηρίου ανηλικών				εισαγγελίας				υπουργείου δικαιοσύνης			
	α	θ	α	%	θ	%	α	%	θ	%	α	%	θ	%
1975	149	82	96	64.43%	6	7.32%	10	6.71%	1	1.22%	43	28.86%	75	91.46%
1976	119	56	79	66.39%	8	14.29%	7	5.88%	1	1.79%	33	27.73%	47	83.93%
1977	108	52	61	56.48%	5	9.62%	10	9.26%	0	0.00%	37	34.26%	47	90.38%
1978	101	42	48	47.52%	6	14.29%	18	17.82%	1	2.38%	35	34.65%	35	83.33%
1979	106	40	61	57.55%	4	10.00%	16	15.09%	1	2.50%	29	27.36%	35	87.50%
1980	111	41	62	55.86%	5	12.20%	17	15.32%	2	4.88%	32	28.83%	34	82.93%
1981	73	32	47	64.38%	6	18.75%	9	12.33%	3	9.38%	17	23.29%	23	71.88%
1982	90	27	23	25.56%	1	3.70%	53	58.89%	0	0.00%	14	15.56%	26	96.30%
1983	76	33	59	77.63%	3	9.09%	0	0.00%	0	0.00%	17	22.37%	30	90.91%
1984	68	24	49	72.06%	1	4.17%	5	7.35%	3	12.50%	14	20.59%	20	83.33%
1985	51	29	22	43.14%	10	34.48%	15	29.41%	3	10.34%	14	27.45%	16	55.17%
μ.ό.	96	42	55	57.70%	5	12.01%	15	15.21%	1	3.28%	26	27.09%	35	84.72%

πίνακας 4

εισελθόντες στα ιδρύματα αγωγής ανάλογα με την αρχή που εξέδωσε την απόφαση - κατά φύλο

ΕΤΟΣ	σύνολο	ζεί με τους γονείς του		γονείς διαζευγμένοι εν διαστάσει		άλλο*	
		α	%	α	%		
1975	231	158	68.40%	34	14.72%	39	16.88%
1976	175	116	66.29%	22	12.57%	37	21.14%
1977	160	110	68.75%	21	13.13%	29	18.13%
1978	143	85	59.44%	26	18.18%	32	22.38%
1979	146	89	60.96%	28	19.18%	29	19.86%
1980	152	92	60.53%	32	21.05%	28	18.42%
1981	105	62	59.05%	16	15.24%	27	25.71%
1982	117	77	65.81%	18	15.38%	22	18.80%
1983	109	68	62.39%	25	22.94%	16	14.68%
1984	92	52	56.52%	27	29.35%	13	14.13%
1985	80	42	52.50%	21	26.25%	17	21.25%
μ.ό.	137	86	62.98%	25	17.88%	26	19.14%

* ορφανός, εξόντμος, εγκαταλειμμένος, κλπ.

πίνακας 5

οικογενειακό περιβάλλον των εισελθόντων στα ιδρύματα αγωγής

ΕΤΟΣ	αύτο	ανάγκη/ ακατάλληλη οικογένεια ή σε ηλικία κίνδυνου	κλοπή	αλητεία	άλλος λόγος
1975	231	42	94	42	53
1976	175	58	76	16	25
1977	160	47	62	24	27
1978	143	41	70	10	22
1979	146	43	76	10	17
1980	152	40	81	14	17
1981	105	30	54	11	10
1982	117	26	73	7	11
1983	109	24	65	4	16
1984	92	23	56	3	10
1985	80	21	46	1	12
μ. ό.	137	36	68	13	20
		26.16%	49.87%	9.40%	14.57%

πίνακας 6

λόγος εισαγωγής στα ιδρύματα αγωγής

ΕΤΟΣ	αύτο	ζουν με τους γονείς τους	γονείς διαζευγμένοι εν διαστάσει	άλλο*
1975	35	26	74.29%	5
1976	52	33	63.46%	6
1977	43	30	69.77%	6
1978	39	18	46.15%	7
1979	40	17	42.50%	9
1980	32	16	50.00%	6
1981	28	13	46.43%	7
1982	26	14	53.85%	4
1983	23	9	39.13%	7
1984	21	10	47.62%	6
1985	16	6	37.50%	6
μ. ό.	32	17	54.08%	6
			19.44%	9
				26.48%

* ορφανός, εξώγαμος, εγκαταλειμμένος, κλπ.

πίνακας 7

εισελθόντες στα ιδρύματα αγωγής λόγω ηθικού κινδύνου, ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση

ΕΤΟΣ σύνολο	μέχρι 13 ετών %	[έφηβοι] 14-17 %	άνω των 18 ετών %				
1975	39	16.88%	180	77.92%	12	5.19%	
1976	175	35	20.00%	128	73.14%	12	6.86%
1977	160	26	16.25%	121	75.63%	13	8.13%
1978	143	23	16.08%	110	76.92%	10	6.99%
1979	146	35	23.97%	104	71.23%	7	4.79%
1980	152	35	23.03%	113	74.34%	4	2.63%
1981	105	15	14.29%	83	79.05%	7	6.67%
1982	117	15	12.82%	96	82.05%	6	5.13%
1983	109	11	10.09%	90	82.57%	8	7.34%
1984	92	10	10.87%	76	82.61%	6	6.52%
1985	80	13	16.25%	63	78.75%	4	5.00%
μ.ό.	137	23	17.02%	106	77.09%	8	5.89%

πίνακας 8

εγκλεισθέντες στα ιδρύματα αγωγής - κατά ηλικίες

ΕΤΟΣ σύνολο	μέχρι 13 ετών %	[έφηβοι] 14-17 %	άνω των 18 ετών %				
1975	94	22	23.40%	66	70.21%	6	6.38%
1976	76	17	22.37%	55	72.37%	4	5.26%
1977	62	11	17.74%	45	72.58%	6	9.28%
1978	70	12	17.14%	53	75.71%	5	7.14%
1979	76	17	22.37%	54	71.05%	5	6.58%
1980	81	25	30.86%	53	65.43%	3	3.70%
1981	54	7	12.96%	46	85.19%	1	1.85%
1982	73	8	10.96%	62	84.93%	3	4.11%
1983	65	6	9.23%	53	81.54%	6	9.23%
1984	56	9	16.07%	42	75.00%	5	8.93%
1985	46	7	15.22%	37	80.43%	2	4.35%
μ.ό.	68	13	18.73%	51	75.17%	4	6.11%

πίνακας 9

εισελθόντες στα ιδρύματα αγωγής για κλοπή - κατά ηλικία

ΕΤΟΣ	σύνολο				ανύπαρκτη/ακατάλληλη οικογένεια ή σε ηθικό κίνδυνο				κλοπή				αλητεία				άλλος λόγος			
	α	θ	α	%	θ	%	α	%	θ	%	α	%	θ	%	α	%	θ	%		
1975	149	82	5	3.36%	37	45.12%	90	60.40%	4	4.88%	16	10.74%	26	31.71%	38	25.50%	15	18.29%		
1976	119	56	20	16.81%	38	67.86%	74	62.18%	2	3.57%	4	3.36%	12	21.43%	21	17.65%	4	7.14%		
1977	108	52	16	14.81%	31	59.62%	61	56.48%	1	1.92%	7	6.48%	17	32.69%	24	22.22%	3	5.77%		
1978	101	42	16	15.84%	25	59.52%	67	66.34%	3	7.14%	1	0.99%	9	21.43%	17	16.83%	5	11.90%		
1979	106	40	13	12.26%	30	75.00%	72	67.92%	4	10.00%	6	5.66%	4	10.00%	15	14.15%	2	5.00%		
1980	111	41	14	12.61%	26	63.41%	80	72.07%	1	2.44%	5	4.50%	9	21.95%	12	10.81%	5	12.20%		
1981	73	32	9	12.33%	21	65.63%	52	71.23%	2	6.25%	7	9.59%	4	12.50%	5	6.85%	5	15.63%		
1982	90	27	7	7.78%	19	70.37%	72	80.00%	1	3.70%	6	6.67%	1	3.07%	5	5.56%	6	22.22%		
1983	76	33	3	3.95%	21	63.64%	65	85.53%	0	0.00%	4	5.26%	10	30.30%	4	5.26%	2	6.06%		
1984	68	24	4	5.88%	19	79.17%	53	77.94%	3	12.50%	3	4.41%	0	0.00%	8	11.76%	2	8.33%		
1985	51	29	5	9.80%	16	55.17%	35	68.63%	11	37.93%	2	3.92%	0	0.00%	9	17.65%	2	6.90%		
μ. ό.	96	42	10	10.65%	26	61.79%	66	68.54%	3	6.99%	6	5.80%	8	20.09%	14	15.02%	5	11.14%		

πίνακας 10

λόγος εισαγωγής στα ιδρύματα αγωγής - κατά φύλο

ΕΤΟΣ	εξελ- θόντες	μέχρι 1 έτος %	1—2 έτη %	2—3 έτη %	3—4 έτη %	πάνω από 4 έτη %					
1975	213	39	18.31%	44	20.66%	55	25.82%	32	15.02%	43	20.19%
1976	279	38	13.62%	55	19.71%	74	26.52%	42	15.05%	70	25.09%
1977	218	40	18.35%	43	19.72%	45	20.64%	35	16.06%	55	25.23%
1978	218	54	24.77%	29	13.30%	60	27.52%	39	17.89%	36	16.51%
1979	171	31	18.13%	28	16.37%	38	22.22%	27	15.79%	47	27.49%
1980	182	53	29.12%	25	13.74%	25	13.74%	39	21.43%	40	21.98%
1981	99	24	24.24%	13	13.13%	16	16.16%	12	12.12%	34	34.34%
1982	99	23	23.23%	23	23.23%	22	22.22%	9	9.09%	22	22.22%
1983	87	17	19.54%	12	13.79%	24	27.59%	12	13.79%	22	25.29%
1984	118	12	10.17%	18	15.25%	20	16.95%	22	18.64%	46	38.98%
1985	130	53	40.77%	27	20.77%	31	23.85%	10	7.69%	9	6.92%
μ. ό.	165	35	21.17%	29	17.48%	37	22.60%	25	15.38%	39	23.37%

πίνακας 11

διάρκεια παραμονής στα ιδρύματα αγωγής

ΕΤΟΣ	σύνολο κρατη- κράτηση		φυλάκιση					κάθειρξη	
	θέντων	%	ως 1 μ. %	1-6 μ. %	6-12 μ. %	1-3 έτη %	3-5 έτη %	%	
1974	675	0 0.00%	227 33.63%	119 17.63%	111 16.44%	163 24.15%	38 5.63%	17 2.52%	
1975	544	1 0.18%	143 26.29%	108 19.85%	94 17.28%	150 27.57%	32 5.88%	16 2.94%	
1976	524	1 0.19%	132 25.19%	90 17.18%	112 21.37%	136 25.95%	40 7.63%	13 2.48%	
1977	536	5 0.93%	106 19.78%	128 23.88%	104 19.40%	142 26.49%	38 7.09%	13 2.43%	
1978	507	0 0.00%	105 20.71%	125 24.65%	85 16.77%	139 27.42%	37 7.30%	16 3.16%	
1979	507	0 0.00%	105 20.71%	120 23.67%	102 20.12%	139 27.42%	30 5.92%	11 2.17%	
1980	443	0 0.00%	85 19.19%	103 23.25%	74 16.70%	124 27.99%	45 10.16%	12 2.71%	
1981	311	0 0.00%	66 21.22%	59 18.97%	58 18.65%	85 27.33%	33 10.61%	10 3.22%	
1982	247	0 0.00%	30 12.15%	58 23.48%	54 21.86%	70 28.34%	26 10.53%	9 4.64%	
1983	255	0 0.00%	26 10.20%	36 14.12%	66 25.88%	96 37.65%	19 7.45%	12 4.71%	
1984	254	0 0.00%	33 12.99%	61 24.02%	41 16.14%	86 33.86%	23 9.06%	10 3.94%	
1985	217	9 4.15%	7 3.23%	49 22.58%	45 20.74%	69 31.80%	26 11.98%	12 5.53%	
μ. ό.	418	1 0.32%	89 21.22%	88 21.04%	79 18.84%	117 27.87%	32 7.71%	13 3.01%	

πίνακας 15

κρατηθέντες κατά τη διάρκεια του έτους στα σωφρονιστικά καταστήματα ανηλίκων - κατά είδος εκτιομένης ποινής

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ανήλικοι θεωρούμενοι ως δράστες

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΡΑΣΤΩΝ	[ανήλικοι] 7 - 17	%
1971*	158.176	4.011	2,54%
1972*	183.338	5.445	2,97%
1973	209.914	5.948	2,83%
1974	213.147	5.881	2,76%
1975	193.705	5.900	3,05%
1976	261.011	7.041	2,70%
1977	268.445	7.332	2,73%
1978	274.197	7.997	2,92%
1979	308.733	9.480	3,07%
1980	309.487	8.577	2,77%
1981	333.348	8.794	2,64%
1982	340.442	12.272	3,60%
1983	399.039	13.770	3,45%
1984	352.317	12.357	3,51%
1985	279.455	11.456	4,10%
μ.ό.	272.317	8.417	3,09%

* περιλαμβάνονται μόνο στοιχεία της Χωροφυλακής

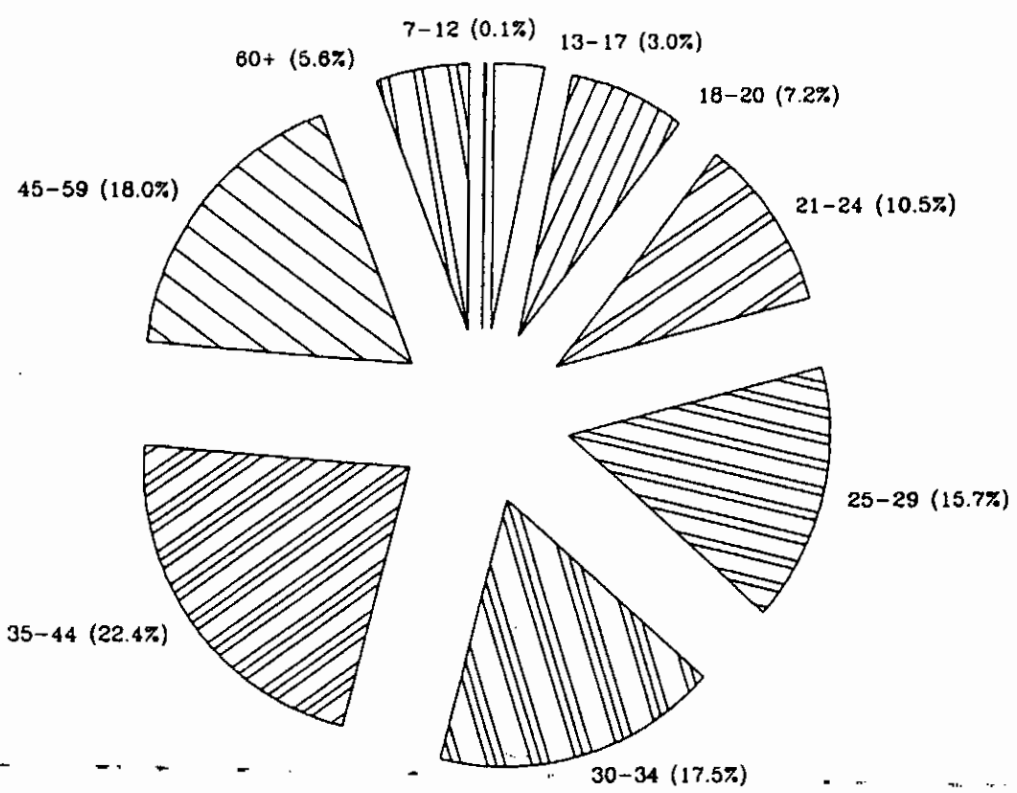
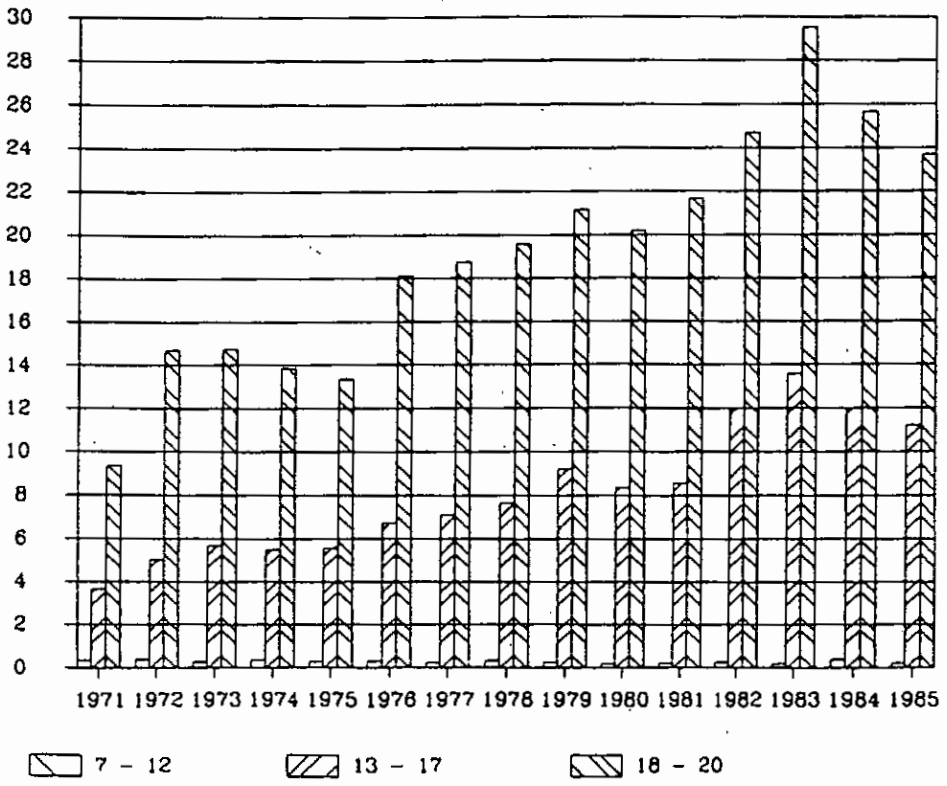
ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Θεωρούμενοι ως δράστες - κατά ομάδες ηλικιών

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΡΑΣΤΩΝ	ΑΓΝΩΣΤΗ ΗΛΙΚΙΑ	[παιδιά] 7 - 12%	[έφηβοι] 13 - 17%	[μετέφηβοι] 18 - 20%	21 - 24 %
1971	158.176		348 0,22%	3.663 2,32%	9.381 5,93%	15.128 9,56%
1972	183.338		404 0,22%	5.041 2,75%	14.691 8,01%	18.586 10,14%
1973	209.914	2.669	271 0,13%	5.677 2,70%	14.722 7,01%	19.687 9,38%
1974	213.147	2.011	374 0,18%	5.507 2,58%	13.847 6,50%	18.836 8,84%
1975	193.705	1.612	281 0,15%	5.619 2,90%	13.350 6,89%	17.946 9,26%
1976	261.011	2.196	296 0,11%	6.745 2,58%	18.136 6,95%	25.344 9,71%
1977	268.445	3.225	228 0,08%	7.104 2,65%	18.753 6,99%	25.427 9,47%
1978	274.197	3.980	322 0,12%	7.675 2,80%	19.599 7,15%	27.713 10,11%
1979	308.733	4.977	259 0,08%	9.221 2,99%	21.193 6,86%	31.769 10,29%
1980	309.487	6.374	191 0,06%	8.386 2,71%	20.189 6,52%	31.131 10,06%
1981	333.348	15.856	220 0,07%	8.574 2,57%	21.695 6,51%	33.176 9,95%
1982	340.442	86	257 0,08%	12.015 3,53%	24.700 7,26%	37.813 11,11%
1983	399.039	86	182 0,05%	13.588 3,41%	29.528 7,40%	47.644 11,94%
1984	352.317	192	373 0,11%	11.984 3,40%	25.670 7,29%	40.504 11,50%
1985	279.455	133	206 0,07%	11.250 4,03%	23.700 8,48%	35.493 12,70%
μ.ό.	272.317	2.893	281 0,10%	8.137 2,99%	19.277 7,08%	28.413 10,43%

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
[συνέχεια]

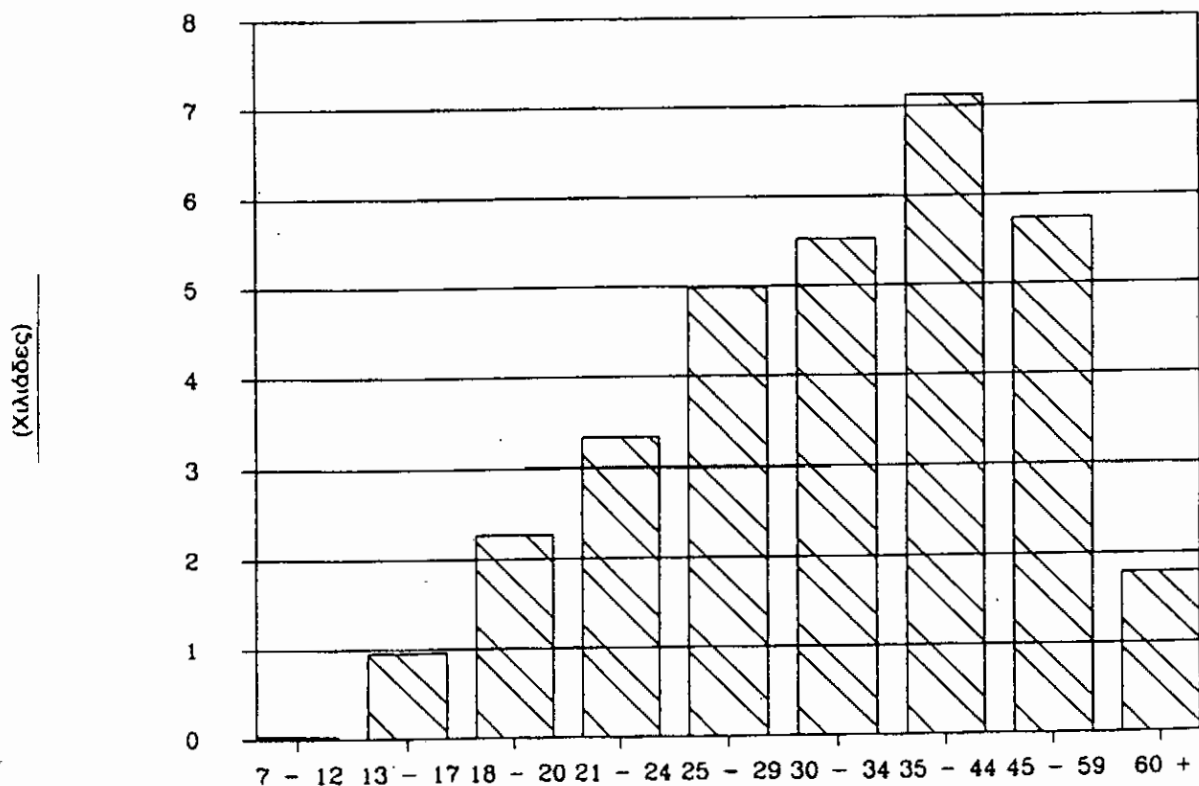
ΕΤΟΣ	25 - 29 %	30 - 34 %	35 - 44 %	45 - 49 %	60 + %
1971*	23.812 15,05%	27.014 17,08%	39.484 24,96%	29.625 18,73%	9.721 6,15%
1972*	28.245 15,41%	30.163 16,45%	42.943 23,42%	32.205 17,57%	11.060 6,03%
1973	31.718 15,11%	33.397 15,91%	50.048 23,84%	39.211 18,68%	12.514 5,96%
1974	30.382 14,25%	33.183 15,57%	53.231 24,97%	41.418 19,43%	14.358 6,74%
1975	29.013 14,98%	31.000 16,00%	47.537 24,54%	35.828 18,50%	11.519 5,95%
1976	38.594 14,79%	42.719 16,37%	61.416 23,53%	48.775 18,69%	16.790 6,43%
1977	39.126 14,58%	44.715 16,66%	61.626 22,96%	51.259 19,09%	16.982 6,33%
1978	41.975 15,31%	47.768 17,42%	60.085 21,91%	50.072 18,26%	15.099 5,51%
1979	48.691 15,77%	54.717 17,72%	66.262 21,46%	55.112 17,85%	16.532 5,35%
1980	48.082 15,54%	55.571 17,96%	67.350 21,76%	54.587 17,64%	17.626 5,70%
1981	50.205 15,06%	58.509 17,55%	69.780 20,93%	57.705 17,31%	17.628 5,29%
1982	53.657 15,76%	61.166 17,97%	72.081 21,17%	61.008 17,92%	17.659 5,19%
1983	64.900 16,26%	70.570 17,68%	82.400 20,65%	69.526 17,42%	20.615 5,17%
1984	58.795 16,69%	65.112 18,48%	73.977 21,00%	59.038 16,76%	16.672 4,73%
1985	48.848 17,48%	49.650 17,77%	55.410 19,83%	42.312 15,14%	12.453 4,46%
μ.ό.	42.403 15,57%	47.017 17,27%	60.242 22,12%	48.512 17,81%	15.149 5,56%

* περιλαμβάνονται μόνο στοιχεία της Χωροφυλακής

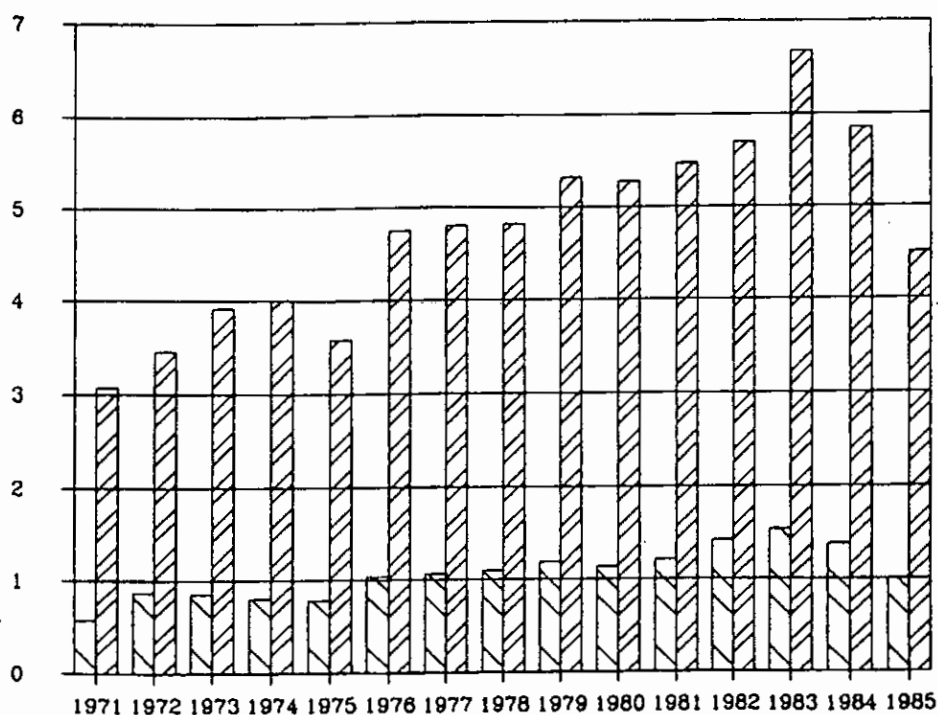
ΠΙΝΑΚΑΣ 3
δείκτης εγκληματικότητας (δράστες ανά 100.000 κατ.) - κατά ομάδες ηλικιών

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	7-12	13 - 17	18 - 20	21 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 44	45 - 49	60 +
1971	2.023	45	468	1.189	1.923	3.040	3.459	5.059	3.788	1.236
1972	2.347	54	644	1.872	2.359	3.590	3.824	5.468	4.087	1.411
1973	2.628	32	718	1.861	2.472	4.004	4.209	6.310	4.943	1.581
1974	2.661	44	689	1.734	2.370	3.816	4.153	6.690	5.195	1.834
1975	2.390	33	702	1.652	2.238	3.601	3.851	5.912	4.469	1.426
1976	3.207	38	818	2.222	3.092	4.704	5.206	7.512	5.954	2.054
1977	3.251	29	854	2.272	3.071	4.725	5.389	7.428	6.177	2.056
1978	3.307	38	922	2.336	3.308	4.982	5.690	7.169	5.962	1.801
1979	3.609	30	1.080	2.485	3.706	5.684	6.380	7.745	6.438	1.943
1980	3.615	24	977	2.339	3.607	5.545	6.410	7.792	6.322	2.028
1981	3.857	29	985	2.491	3.786	5.738	6.708	7.988	6.606	2.020
1982	3.856	31	1.366	2.794	4.234	6.049	6.922	8.129	6.896	1.993
1983	4.443	17	1.535	3.325	5.396	7.310	7.959	9.296	7.849	2.311
1984	3.944	39	1.337	2.847	4.510	6.575	7.281	8.280	6.607	1.862
1985	3.107	12	1.249	2.608	3.943	5.419	5.493	6.157	4.696	1.366
μ.ό.	3.216	33	956	2.268	3.334	4.986	5.529	7.129	5.733	1.795

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
σύγκριση δείκτη εγκληματικότητας ανηλικών και ενηλίκων

ΕΤΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 7 - 20	ΔΡΑΣΤΕΣ 7 - 20	ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤ.	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ άνω των 21	ΔΡΑΣΤΕΣ άνω των 21	ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤ.
1971	2.347.400	13.392	571	4.700.100	144.784	3.080
1972	2.315.700	20.136	870	4.720.800	163.202	3.457
1973	2.426.800	20.670	852	4.759.800	186.575	3.920
1974	2.441.300	19.728	808	4.765.700	191.408	4.016
1975	2.465.700	19.250	781	4.826.100	172.843	3.581
1976	2.411.300	25.177	1.044	4.915.100	233.638	4.754
1977	2.441.900	26.085	1.068	4.971.300	239.135	4.810
1978	2.514.200	27.595	1.098	5.031.400	242.622	4.822
1979	2.580.100	30.673	1.189	5.134.200	273.083	5.319
1980	2.521.400	28.766	1.141	5.194.300	274.347	5.282
1981	2.505.100	30.489	1.217	5.243.500	287.003	5.473
1982	2.607.100	36.972	1.418	5.321.300	303.384	5.701
1983	2.818.100	43.298	1.536	5.321.500	355.655	6.683
1984	2.753.400	38.027	1.381	5.369.000	314.098	5.850
1985	3.489.300	35.156	1.008	5.418.100	244.166	4.507
μ.ό.	2.575.920	27.694	1.065	5.046.147	241.730	4.750

□ 7 - 20

▨ 21 +

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
δράστες κατά κατηγορίες αδικημάτων

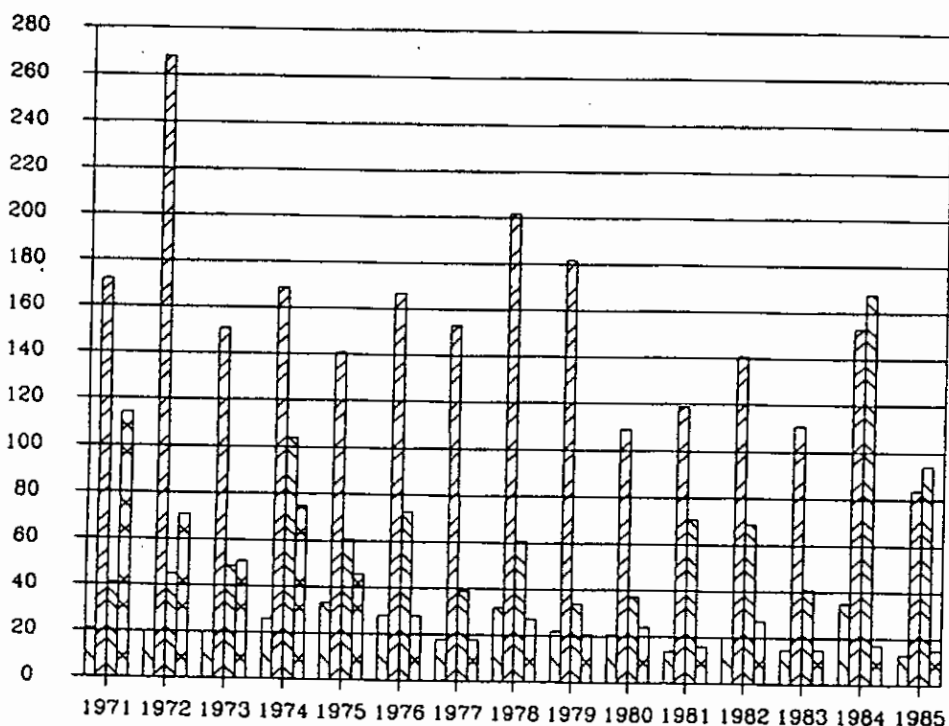
ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΡΑΣΤΩΝ		ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ		ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ		ΕΙΔΙΚΟΙ ΠΟΙΝ.Ν.		ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	
				%		%		%		%
1971*	158.176	11.633	7,35%	3.824	2,42%	136.282	86,16%	6.437	4,07%	
1972*	183.338	12.784	6,97%	6.427	3,51%	157.951	86,15%	6.176	3,37%	
1973	209.914	21.124	10,06%	7.823	3,73%	168.355	80,20%	12.612	6,01%	
1974	213.147	20.944	9,83%	7.186	3,37%	175.281	82,23%	9.736	4,57%	
1975	193.705	22.412	11,57%	6.945	3,59%	153.948	79,48%	10.400	5,37%	
1976	261.011	23.309	8,93%	7.456	2,86%	219.497	84,09%	10.749	4,12%	
1977	268.445	25.435	9,47%	8.622	3,21%	222.844	83,01%	11.544	4,30%	
1978	274.197	27.418	10,00%	8.733	3,18%	227.066	82,81%	10.980	4,00%	
1979	308.733	26.408	8,55%	10.410	3,37%	261.147	84,59%	10.768	3,49%	
1980	309.487	26.104	8,43%	11.530	3,73%	261.366	84,45%	10.487	3,39%	
1981	333.348	28.433	8,53%	20.694	6,21%	273.445	82,03%	10.776	3,23%	
1982	340.442	29.716	8,73%	6.707	1,97%	292.169	85,82%	11.850	3,48%	
1983	399.039	27.787	6,96%	7.188	1,80%	352.418	88,32%	11.646	2,92%	
1984	352.317	28.619	8,12%	6.929	1,97%	305.152	86,61%	11.617	3,30%	
1985	279.455	28.049	10,04%	5.956	2,13%	234.226	83,82%	11.224	4,02%	
μ.ό.	272.317	24.012	8,82%	8.429	3,10%	229.410	84,24%	10.467	3,84%	

* περιλαμβάνονται μόνο στοιχεία της Χωροφυλακής

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
δράστες κατά κατηγορίες αδικημάτων - παιδιά [7-12]

ΕΤΟΣ	ΣΩΜΑΤ. ΒΛΑΒΕΣ		ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤ.		ΕΙΔ. Π.Ν.	ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚ.		%				
	% του συνόλου	% των σωμ. βλ.	% του συνόλου	% των ιδιοκτ.		% του συνόλου	% των ε.π.ν.	% του συνόλου	% των λοιπών			
1971*	21	6,03%	0,18%	172	49,43%	4,50%	41	11,78%	0,03%	114	32,76%	1,77%
1972*	20	4,95%	0,16%	268	66,34%	4,17%	45	11,14%	0,03%	71	17,57%	1,15%
1973	20	7,38%	0,09%	151	55,72%	2,78%	49	18,08%	0,03%	51	18,82%	0,41%
1974	26	6,95%	0,13%	169	45,19%	3,08%	104	27,81%	0,06%	75	20,05%	0,77%
1975	33	11,74%	0,15%	141	50,18%	2,52%	61	21,71%	0,04%	46	16,37%	0,44%
1976	28	9,46%	0,12%	167	56,42%	3,00%	73	24,66%	0,03%	28	9,46%	0,26%
1977	18	7,89%	0,07%	153	67,11%	2,64%	39	17,11%	0,02%	18	7,89%	0,16%
1978	32	9,94%	0,12%	202	62,73%	3,90%	61	18,94%	0,03%	27	8,39%	0,25%
1979	22	8,49%	0,08%	182	70,27%	3,13%	34	13,13%	0,01%	24	12,57%	0,23%
1980	21	10,99%	0,08%	109	57,07%	1,98%	37	19,37%	0,01%	16	7,27%	0,15%
1981	14	6,36%	0,05%	119	54,09%	2,16%	71	32,27%	0,03%	16	7,27%	0,15%
1982	20	7,78%	0,07%	141	54,86%	2,10%	69	26,85%	0,02%	27	10,51%	0,23%
1983	15	8,24%	0,05%	111	60,99%	1,55%	41	22,53%	0,01%	15	8,24%	0,13%
1984	35	9,38%	0,12%	153	41,02%	2,21%	168	45,04%	0,06%	17	4,56%	0,15%
1985	13	6,31%	0,05%	84	40,78%	1,41%	94	45,63%	0,04%	15	7,28%	0,13%
μ.ό.	23	8,19%	0,10%	155	55,16%	1,84%	66	23,49%	0,03%	38	13,52%	0,36%

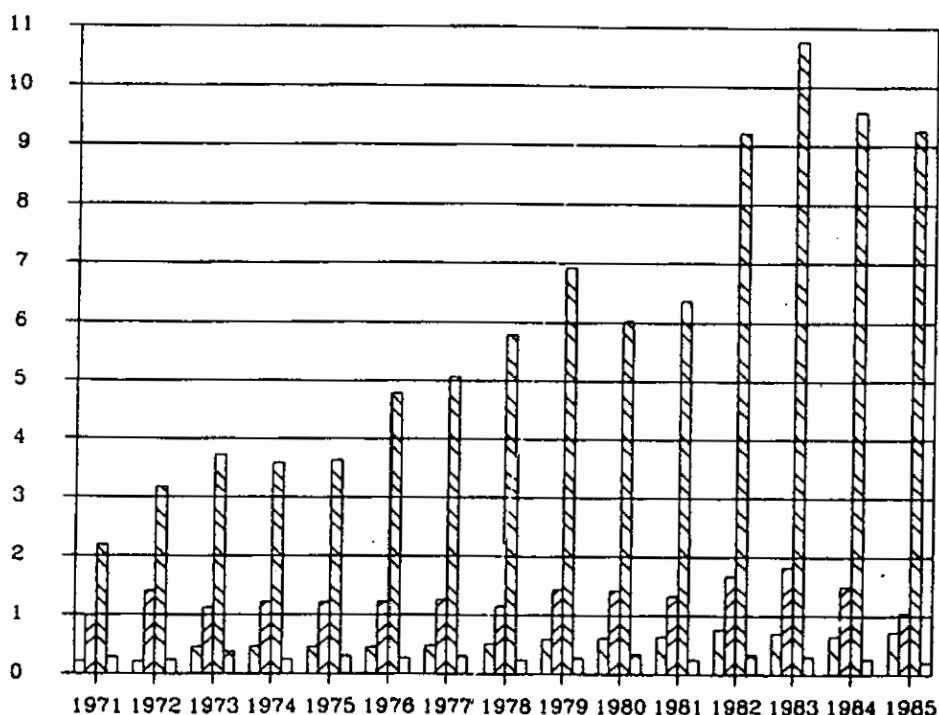
* περιλαμβάνονται μόνο στοιχεία της Χωροφυλακής

ΠΙΝΑΚΑΣ 7
δράστες κατά κατηγορίες αδικημάτων - έφηβοι [13 - 17]

ΕΤΟΣ	ΣΩΜΑΤ. ΒΛΑΒΕΣ	% του συνόλου	% των σαμ. βλ.	ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤ.	% του συνόλου	% των ιδιοκτ.	ΕΙΔ. Π.Ν.	% του συνόλου	% των ε.π.ν.	ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚ.	% του συν.	% των λοιπών
1971*	214	5,84%	1,84%	975	26,62%	25,50%	2.191	59,81%	1,61%	283	7,73%	4,40%
1972*	218	4,32%	1,71%	1.408	27,93%	21,91%	3.180	63,08%	2,01%	235	4,66%	3,81%
1973	450	7,93%	2,13%	1.119	19,71%	20,57%	3.730	65,70%	2,22%	378	6,66%	3,04%
1974	461	8,37%	2,23%	1.216	22,08%	22,17%	3.590	65,19%	2,05%	240	4,36%	2,47%
1975	462	8,22%	2,08%	1.215	21,62%	21,75%	3.642	64,82%	2,37%	300	5,34%	2,89%
1976	457	6,78%	1,98%	1.221	18,10%	21,94%	4.798	71,13%	2,19%	269	3,99%	2,51%
1977	477	6,71%	1,90%	1.259	17,72%	21,73%	5.066	71,31%	2,27%	302	4,25%	2,63%
1978	511	6,66%	1,88%	1.143	14,89%	22,06%	5.787	75,40%	2,55%	234	3,05%	2,14%
1979	585	6,34%	2,24%	1.438	15,59%	24,70%	6.923	75,08%	2,65%	275	2,98%	2,56%
1980	612	7,30%	2,37%	1.416	16,89%	25,72%	6.023	71,82%	2,30%	335	3,99%	3,20%
1981	634	7,39%	2,26%	1.324	15,44%	24,04%	6.367	74,26%	2,33%	249	2,90%	2,34%
1982	765	6,37%	2,57%	1.682	14,00%	25,09%	9.219	76,73%	3,16%	349	2,90%	2,95%
1983	699	5,14%	2,52%	1.820	13,39%	25,34%	10.769	79,25%	3,06%	300	2,21%	2,58%
1984	649	5,42%	2,27%	1.502	12,53%	21,74%	9.576	79,91%	3,14%	257	2,14%	2,21%
1985	726	6,45%	2,59%	1.052	9,35%	17,66%	9.266	82,36%	3,96%	206	1,83%	1,84%
μ.ό.	528	6,49%	2,20%	1.319	16,21%	15,65%	6.008	73,84%	2,62%	281	3,45%	2,68%

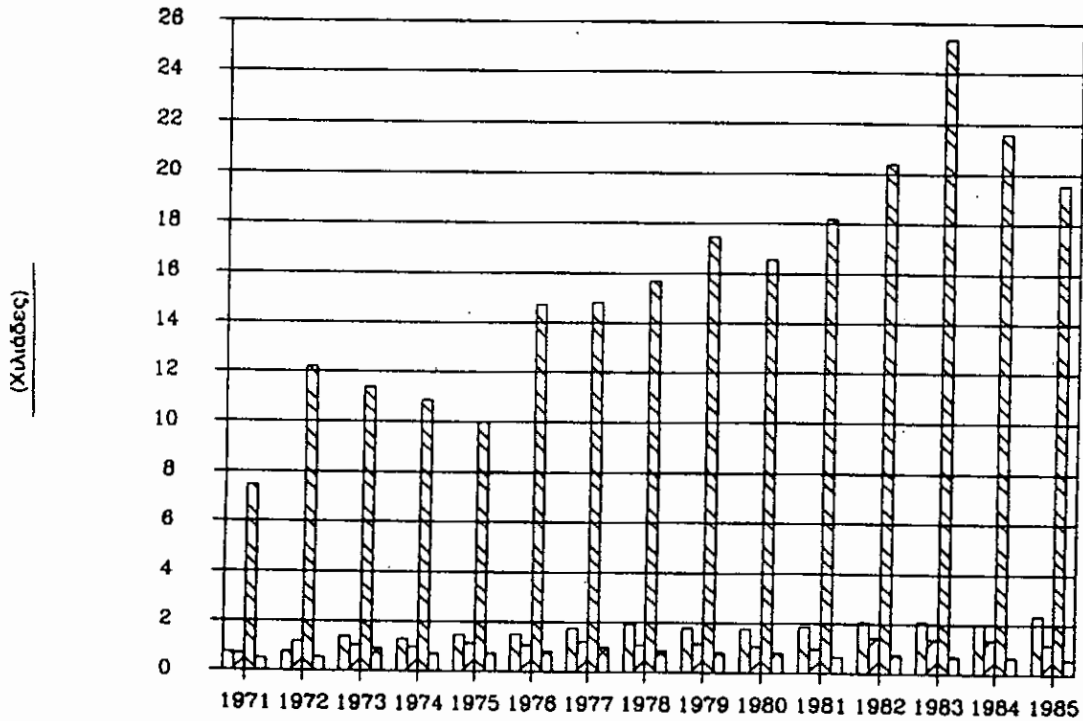
* περιλαμβάνονται μόνο στοιχεία της Χωροφυλακής

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
δράστες κατά κατηγορίες αδικημάτων - μετάφηβοι [18 - 20]

ΕΤΟΣ	ΣΩΜΑΤ. ΒΛΑΒΕΣ	% του συνόλου	% των ασωμ. βλ.	ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤ.	% του συνόλου	% των ιδιοκτ.	ΕΙΔ. Π.Ν.	% του συνόλου	% των ε.π.ν.	ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚ.	% του συν.	% των λοιπών
1971*	725	7,73%	6,23%	688	7,33%	17,99%	7.462	79,54%	5,48%	506	5,39%	7,86%
1972*	760	5,17%	5,94%	1.199	8,16%	18,66%	12.201	83,05%	7,72%	531	3,61%	8,60%
1973	1.390	9,44%	6,59%	1.031	7,00%	18,96%	11.381	77,31%	6,76%	920	6,25%	7,39%
1974	1.293	9,34%	6,25%	959	6,93%	17,48%	10.872	78,52%	6,20%	723	5,22%	7,43%
1975	1.468	11,00%	6,61%	1.142	8,55%	20,45%	9.989	74,82%	6,49%	751	5,63%	7,24%
1976	1.511	8,33%	6,54%	1.074	5,92%	19,30%	14.738	81,26%	6,72%	813	4,48%	7,59%
1977	1.739	9,27%	6,91%	1.208	6,44%	20,85%	14.814	79,00%	6,65%	992	5,29%	8,63%
1978	1.918	9,79%	7,06%	1.094	5,58%	21,11%	15.716	80,19%	6,93%	870	4,44%	7,94%
1979	1.790	8,45%	6,85%	1.150	5,43%	19,75%	17.467	82,42%	6,69%	786	3,71%	7,33%
1980	1.767	8,75%	6,84%	1.045	5,18%	18,98%	16.580	82,12%	6,34%	797	3,95%	7,62%
1981	1.865	8,60%	6,64%	970	4,47%	17,61%	18.197	83,88%	6,66%	663	3,06%	6,23%
1982	2.082	8,43%	7,01%	1.417	5,74%	21,14%	20.437	82,74%	7,00%	764	3,09%	6,45%
1983	2.089	7,07%	7,52%	1.400	4,74%	19,49%	25.354	85,86%	7,20%	685	2,32%	5,88%
1984	2.023	7,88%	7,07%	1.365	5,32%	19,76%	21.610	84,18%	7,09%	672	2,62%	5,78%
1985	2.361	9,96%	8,42%	1.176	4,96%	19,75%	19.591	82,66%	8,37%	572	2,41%	5,10%
μ.ό.	1.652	8,57%	6,88%	1.128	5,85%	13,38%	15.761	81,76%	6,87%	736	3,82%	7,03%

* περιλαμβάνονται μόνο στοιχεία της Χωροφυλακής

ΠΙΝΑΚΑΣ 9
καταδικασθέντες - κατά ομάδες ηλικιών

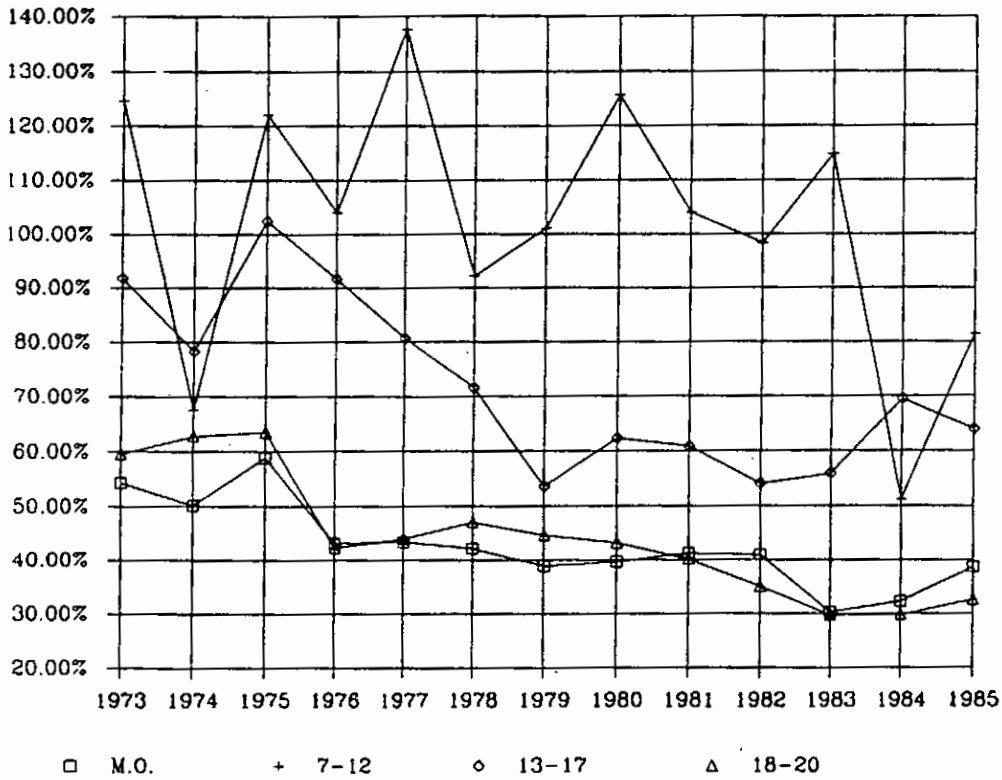
ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	7 - 12	%	13 - 17	%	18 - 20	%	21 - 24	%
1971	74.789	311	0,42%	2.819	3,77%	3.313	4,43%	5.822	7,78%
1972	102.278	299	0,29%	5.169	5,05%	7.698	7,53%	9.062	8,86%
1973	114.248	338	0,30%	5.220	4,57%	8.779	7,68%	9.875	8,64%
1974	107.010	253	0,24%	4.317	4,03%	8.702	8,13%	9.854	9,21%
1975	114.063	343	0,30%	5.760	5,05%	8.486	7,44%	11.225	9,84%
1976	112.510	308	0,27%	6.187	5,50%	7.674	6,82%	10.330	9,18%
1977	116.736	314	0,27%	5.738	4,92%	8.253	7,07%	10.186	8,73%
1978	115.734	297	0,26%	5.497	4,75%	9.227	7,97%	11.058	9,55%
1979	120.281	262	0,22%	4.953	4,12%	9.466	7,87%	10.544	8,77%
1980	122.828	240	0,20%	5.236	4,26%	8.717	7,10%	10.270	8,36%
1981	137.577	229	0,17%	5.225	3,80%	8.709	6,33%	11.919	8,66%
1982	139.433	253	0,18%	6.509	4,67%	8.665	6,21%	10.896	7,81%
1983	120.991	209	0,17%	7.610	6,29%	8.792	7,27%	10.153	8,39%
1984	113.988	191	0,17%	8.338	7,31%	7.665	6,72%	9.701	8,51%
1985	108.011	168	0,16%	7.206	6,67%	7.723	7,15%	9.092	8,42%
μ.ό.	114.698	268	0,24%	5.719	4,98%	8.125	7,05%	9.999	8,71%

ΠΙΝΑΚΑΣ 9
[συνέχεια]

ΕΤΟΣ	25 - 29	%	7 - 12	%	13 - 17	%	18 - 20	%	21 - 24	%
1971	8.930	11,94%	10.074	13,47%	20.058	26,82%	16.112	21,54%	5.427	7,26%
1972	13.690	13,39%	12.621	12,34%	24.972	24,42%	19.701	19,26%	6.428	6,28%
1973	15.604	13,66%	13.487	11,81%	27.840	24,37%	22.609	19,79%	6.885	6,03%
1974	14.728	13,76%	12.625	11,80%	26.020	24,32%	21.445	20,04%	6.499	6,07%
1975	15.875	13,92%	12.800	11,22%	27.500	24,11%	22.528	19,75%	6.785	5,95%
1976	14.686	13,05%	13.376	11,89%	27.388	24,34%	22.937	20,39%	6.540	5,81%
1977	15.483	13,26%	15.102	12,94%	28.208	24,16%	24.230	20,76%	6.856	5,87%
1978	15.082	13,03%	15.278	13,20%	26.653	23,03%	23.600	20,39%	6.419	5,55%
1979	15.763	13,11%	15.696	13,05%	27.635	22,98%	27.050	22,49%	6.893	5,73%
1980	15.436	12,57%	16.298	13,27%	29.562	24,07%	28.927	23,55%	7.128	5,80%
1981	16.976	12,34%	19.538	14,20%	33.808	24,57%	31.971	23,24%	7.593	5,52%
1982	17.119	12,28%	19.439	13,94%	34.757	24,93%	33.265	23,86%	7.178	5,15%
1983	13.939	11,52%	15.428	12,75%	28.454	23,52%	29.410	24,31%	6.154	5,09%
1984	12.161	10,67%	14.577	12,79%	26.803	23,51%	28.058	24,61%	5.909	5,18%
1985	12.259	11,35%	14.191	13,14%	25.200	23,33%	25.948	24,02%	5.743	5,32%
μ.ό.	14.515	12,66%	14.702	12,79%	27.657	24,16%	25.186	21,87%	6.562	5,77%

ΠΙΝΑΚΑΣ 10
αναλογία δραστών/καταδικασθέντων - κατά ομάδες ηλικιών

ΕΤΟΣ ΔΡΑΣΤΕΣ ΚΑΤΑΔΙΚ.	ΣΥΝΟΛΟ		7 - 12			13 - 17			18 - 20			
		%	Δ	Κ	%	Δ	Κ	%	Δ	Κ	%	
1973	209.914	114.248	54,4%	271	338	124,7%	5.677	5.220	91,9%	14.722	8.779	59,6%
1974	213.147	107.010	50,2%	374	253	67,6%	5.507	4.317	78,4%	13.847	8.702	62,8%
1975	193.705	114.063	58,9%	281	343	122,1%	5.619	5.760	102,5%	13.350	8.486	63,6%
1976	261.011	112.510	43,1%	296	308	104,1%	6.745	6.187	91,7%	18.136	7.674	42,3%
1977	268.445	116.736	43,5%	228	314	137,7%	7.104	5.738	80,8%	18.753	8.253	44,0%
1978	274.197	115.734	42,2%	322	297	92,2%	7.675	5.497	71,6%	19.599	9.227	47,1%
1979	308.733	120.281	39,0%	259	262	101,2%	9.221	4.953	53,7%	21.193	9.466	44,7%
1980	309.487	122.828	39,7%	191	240	125,7%	8.386	5.236	62,4%	20.189	8.717	43,2%
1981	333.348	137.577	41,3%	220	229	104,1%	8.574	5.225	60,9%	21.695	8.709	40,1%
1982	340.442	139.433	41,0%	257	253	98,4%	12.015	6.509	54,2%	24.700	8.665	35,1%
1983	399.039	120.991	30,3%	182	209	114,8%	13.588	7.610	56,0%	29.528	8.793	29,8%
1984	352.317	113.988	32,4%	373	191	51,2%	11.984	8.338	69,6%	25.670	7.665	29,9%
1985	279.455	108.011	38,7%	206	168	81,6%	11.250	7.206	64,1%	23.700	7.723	32,6%
μ.ό.	287.942	118.724	41,2%	266	262	98,4%	8.719	5.984	68,6%	20.391	8.528	41,8%

ΠΙΝΑΚΑΣ 10
[συνέχεια]

ΕΤΟΣ	21 - 24			25 - 29			30 - 34		
	Δ	Κ	%	Δ	Κ	%	Δ	Κ	%
1973	19.687	9.875	50,2%	31.718	15.604	49,2%	33.397	13.487	40,4%
1974	18.836	9.854	52,3%	30.382	14.728	48,5%	33.183	12.625	38,0%
1975	17.946	11.225	62,5%	29.013	15.875	54,7%	31.000	12.800	41,3%
1976	25.344	10.330	40,8%	38.594	14.686	38,1%	42.719	13.376	31,3%
1977	25.427	10.186	40,1%	39.126	15.483	39,6%	44.715	15.102	33,8%
1978	27.713	11.058	39,9%	41.975	15.082	35,9%	47.768	15.278	32,0%
1979	31.769	10.544	33,2%	48.691	15.763	32,4%	54.717	15.696	28,7%
1980	31.131	10.270	33,0%	48.082	15.436	32,1%	55.571	16.298	29,3%
1981	33.176	11.919	35,9%	50.205	16.976	33,8%	58.509	19.538	33,4%
1982	37.813	10.896	28,8%	53.657	17.119	31,9%	61.166	19.439	31,8%
1983	47.644	10.153	21,3%	64.900	13.939	21,5%	70.570	15.428	21,9%
1984	40.504	9.701	24,0%	58.795	12.161	20,7%	65.112	14.577	22,4%
1985	35.493	9.092	25,6%	48.848	12.259	25,1%	49.650	14.191	28,6%
μ.ό.	30.191	10.393	34,4%	44.922	15.009	33,4%	49.852	15.218	30,5%

ΠΙΝΑΚΑΣ 10
[συνέχεια]

ΕΤΟΣ	35 - 44			45 - 59			60 +		
	Δ	Κ	%	Δ	Κ	%	Δ	Κ	%
1973	50.048	27.840	55,6%	39.211	22.609	57,7%	12.514	6.885	55,0%
1974	53.231	26.020	48,9%	41.418	21.445	51,8%	14.358	6.499	45,3%
1975	47.537	27.500	57,8%	35.828	22.528	62,9%	11.519	6.785	58,9%
1976	61.416	27.388	44,6%	48.775	22.937	47,0%	16.790	6.540	39,0%
1977	61.626	28.208	45,8%	51.259	24.230	47,3%	16.982	6.856	40,4%
1978	60.085	26.653	44,4%	50.072	23.600	47,1%	15.099	6.419	42,5%
1979	66.262	27.635	41,7%	55.112	27.050	49,1%	16.532	6.893	41,7%
1980	67.350	29.562	43,9%	54.587	28.927	53,0%	17.626	7.128	40,4%
1981	69.780	33.808	48,4%	57.705	31.971	55,4%	17.628	7.593	43,1%
1982	72.081	34.757	48,2%	61.008	33.265	54,5%	17.659	7.178	40,6%
1983	82.400	28.454	34,5%	69.526	29.410	42,3%	20.615	6.154	29,9%
1984	73.977	26.803	36,2%	59.038	28.058	47,5%	16.672	5.909	35,4%
1985	55.410	25.200	45,5%	42.312	25.948	61,3%	12.453	5.743	46,1%
μ.ό.	63.169	28.448	45,0%	51.219	26.306	51,4%	15.881	6.660	41,9%

ΠΙΝΑΚΑΣ 11
αναστολές εκτέλεσης της ποινής

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑΔΙΚΑ- ΣΘΕΝΤΕΣ		ΑΝΑΣΤΟΛΕΣ	%
	ΑΝΑΣΤΟΛΕΣ	ΑΝΑΣΤΟΛΕΣ		
1971	74.789	15.697	20.99%	
1972	102.278	20.842	20,38%	
1973	114.248	19.967	17,48%	
1974	107.010	18.823	17,59%	
1975	114.063	20.603	18,06%	
1976	112.510	21.593	19,19%	
1977	116.736	20.940	17,94%	
1978	115.734	21.791	18,83%	
1979	120.281	22.470	18,68%	
1980	122.828	21.191	17,25%	
1981	137.577	18.954	13,78%	
1982	139.433	17.760	12,74%	
1983	120.991	19.362	16,00%	
1984	106.174	16.532	15,57%	
1985	100.896	13.146	13,03%	
μ.ό.	113.703	19.311	16,98%	

ΠΙΝΑΚΑΣ 12
μέτρα και κυρώσεις - παιδιά

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΠΙΠΛΗΞΗ		ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΟΝΕΩΝ ΚΛΠ.		ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ		ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ		ΘΕΡΑΠ. ΜΕΤΡΑ	
			%		%		%		%		%
1973	338	87	25,74%	94	27,81%	140	41,42%	17	5,03%	0	0,00%
1974	253	97	38,34%	101	39,92%	50	19,76%	4	1,58%	1	0,40%
1975	343	108	31,49%	111	32,36%	102	29,74%	20	5,83%	2	0,58%
1976	308	118	38,31%	102	33,12%	78	25,32%	10	3,25%	0	0,00%
1977	314	129	41,08%	91	28,98%	82	26,11%	12	3,82%	0	0,00%
1978	297	95	31,99%	109	36,70%	83	27,95%	10	3,37%	0	0,00%
1979	262	96	36,64%	107	40,84%	54	20,61%	5	1,91%	0	0,00%
1980	240	77	32,08%	87	36,25%	62	25,83%	13	5,42%	1	0,42%
1981	229	96	41,92%	60	26,20%	71	31,00%	2	0,87%	0	0,00%
1982	253	69	27,27%	82	32,41%	95	37,55%	7	2,77%	0	0,00%
1983	209	74	35,41%	74	35,41%	59	28,23%	2	0,96%	0	0,00%
1984	191	67	35,08%	75	39,27%	46	24,08%	3	1,57%	0	0,00%
1985	168	65	38,69%	40	23,81%	61	36,31%	2	1,19%	0	0,00%
μ.ό.	262	91	34,60%	87	33,27%	76	28,87%	8	3,14%	0	0,12%

* για τα έτη 1971 - 1973 δεν υπάρχουν αναλυτικά στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 13
μέτρα και κυρώσεις - έφηβοι

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΠΙΠΛΗΞΗ		ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΟΝΕΩΝ ΚΛΠ.		ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	
			%		%		%
1973	5.220	2.307	44,20%	881	16,88%	903	17,30%
1974	4.317	1.853	42,92%	832	19,27%	649	15,03%
1975	5.760	2.605	45,23%	906	15,73%	1.173	20,36%
1976	6.187	3.185	51,48%	1.014	16,39%	1.026	16,58%
1977	5.738	2.768	48,24%	1.118	19,48%	940	16,38%
1978	5.497	2.382	43,33%	1.219	22,18%	875	15,92%
1979	4.953	2.096	42,32%	1.240	25,04%	665	13,43%
1980	5.236	2.238	42,74%	1.251	23,89%	667	12,74%
1981	5.225	2.212	42,33%	1.066	20,40%	797	15,25%
1982	6.509	2.808	43,14%	1.333	20,48%	1.088	16,72%
1983	7.610	3.780	49,67%	1.607	21,12%	972	12,77%
1984	8.338	4.304	51,62%	1.560	18,71%	1.216	14,58%
1985	7.206	3.975	55,16%	1.383	19,19%	974	13,52%
μ.ό.	5.984	2.809	46,93%	1.185	19,81%	919	15,35%

ΠΙΝΑΚΑΣ 13
[συνέχεια]

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ		ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΣΦΟΡΟΝΙΣΜΟΣ		ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΕΣ		ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	
		%		%		%		%
1975	131	2,51%	75	1,44%	922	17,66%	1	0,30%
1974	79	1,83%	59	1,37%	843	19,53%	2	0,79%
1975	118	2,05%	94	1,63%	863	14,98%	1	0,29%
1976	110	1,78%	62	1,00%	785	12,69%	5	1,62%
1977	96	1,67%	57	0,99%	759	13,23%	0	0,00%
1978	76	1,38%	27	0,49%	911	16,57%	3	1,01%
1979	23	0,46%	12	0,24%	915	18,47%	2	0,76%
1980	90	1,72%	9	0,17%	973	18,58%	8	3,33%
1981	91	1,74%	26	0,50%	1.032	19,75%	0	0,00%
1982	94	1,44%	35	0,54%	1.149	17,65%	2	0,79%
1983	69	0,91%	43	0,57%	1.138	14,95%	1	0,48%
1984	45	0,54%	66	0,79%	1.140	13,67%	7	3,66%
1985	59	0,82%	70	0,97%	740	10,27%	4	2,38%
μ.ό.	83	1,39%	49	0,82%	936	15,64%	3	1,06%

ΠΙΝΑΚΑΣ 14
μέτρα και κυρώσεις - μετέφηβοι

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΠΙΠΛΗΞΗ		ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΟΝΕΩΝ ΚΛΠ.		ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	
			%		%		%
1973	8.779	75	0,85%	46	0,52%	55	0,63%
1974	8.702	82	0,94%	44	0,51%	41	0,47%
1975	8.486	118	1,39%	37	0,44%	46	0,54%
1976	7.674	73	0,95%	26	0,34%	18	0,23%
1977	8.253	129	1,56%	35	0,42%	34	0,41%
1978	9.227	89	0,96%	63	0,68%	25	0,27%
1979	9.466	68	0,72%	65	0,69%	27	0,29%
1980	8.717	99	1,14%	68	0,78%	41	0,47%
1981	8.709	103	1,18%	46	0,53%	28	0,32%
1982	8.665	115	1,33%	71	0,82%	49	0,57%
1983	8.793	160	1,82%	69	0,78%	35	0,40%
1984	7.665	268	3,50%	99	1,29%	44	0,57%
1985	7.723	292	3,78%	102	1,32%	63	0,82%
μ.ό.	8.528	129	1,51%	59	0,70%	39	0,46%

ΠΙΝΑΚΑΣ 14
[συνέχεια]

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ		ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ		ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΕΣ		ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	
		%		%		%		%
1973	4	0,05%	9	0,10%	8.590	97,85%	0	0,00%
1974	2	0,02%	2	0,02%	8.531	98,03%	0	0,00%
1975	3	0,04%	12	0,14%	8.270	97,45%	0	0,00%
1976	1	0,01%	1	0,01%	7.555	98,45%	0	0,00%
1977	0	0,00%	4	0,05%	8.051	97,55%	0	0,00%
1978	2	0,02%	7	0,08%	9.041	97,98%	0	0,00%
1979	0	0,00%	2	0,02%	9.303	98,28%	0	0,00%
1980	3	0,03%	4	0,05%	8.502	97,53%	0	0,00%
1981	2	0,02%	0	0,00%	8.530	97,94%	1	0,01%
1982	2	0,02%	2	0,02%	8.426	97,24%	0	0,00%
1983	0	0,00%	4	0,05%	8.525	96,95%	0	0,00%
1984	1	0,01%	4	0,05%	7.249	94,57%	0	0,00%
1985	1	0,01%	8	0,10%	7.257	93,97%	4	0,05%
μ.δ.	2	0,02%	5	0,05%	8.295	97,27%	0	0,00%

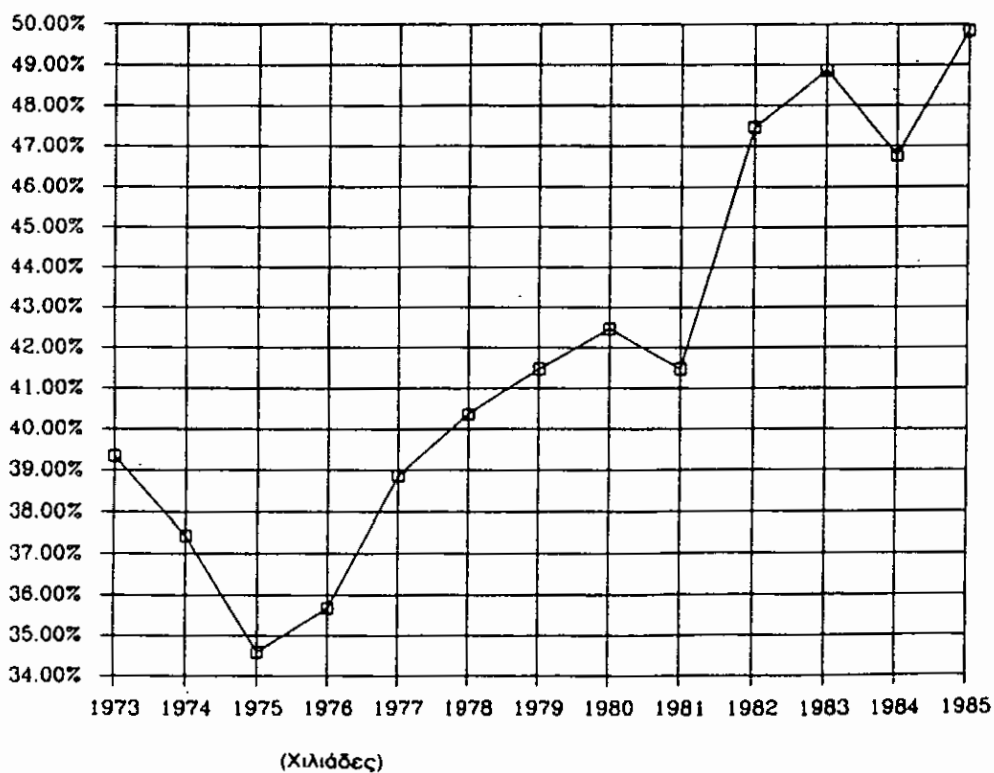
ΠΙΝΑΚΑΣ 15
υποτροπή

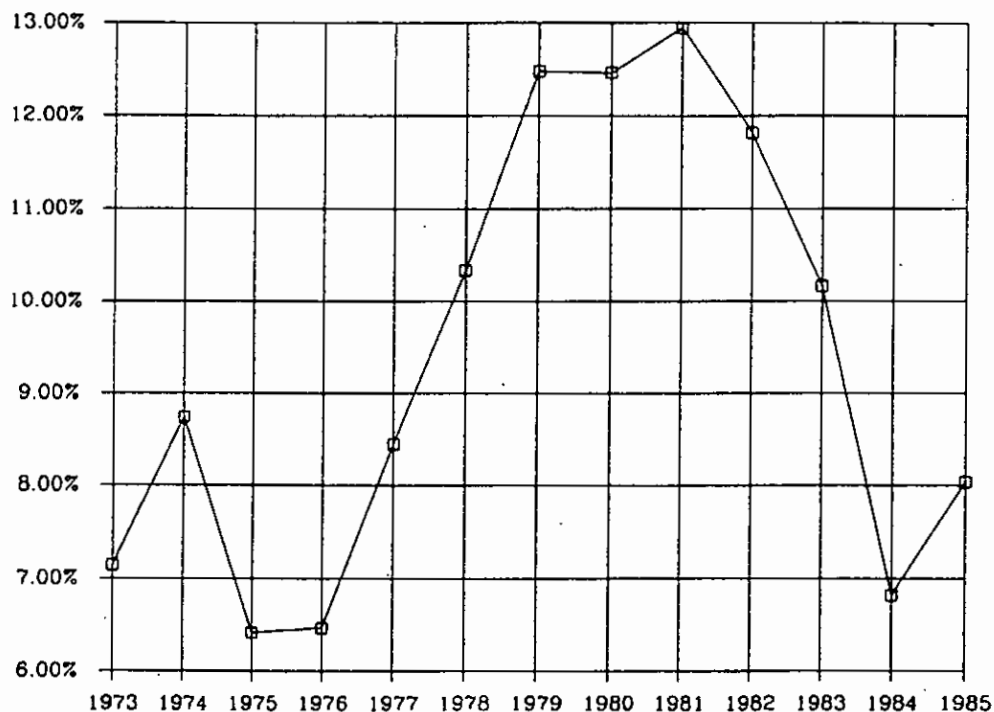
ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑΔΙΚΑ- ΣΘΕΝΤΕΣ		ΥΠΟΤΡΟΠΟΙ	%
1973	114.248	40.337	35,31%	
1974	107.010	36.255	33,88%	
1975	114.063	35.344	30,99%	
1976	112.510	36.020	32,01%	
1977	116.736	41.025	35,14%	
1978	115.734	42.199	36,46%	
1979	120.281	45.631	37,94%	
1980	122.828	47.901	39,00%	
1981	137.577	53.019	38,54%	
1982	139.433	60.686	43,52%	
1983	120.991	52.708	43,56%	
1984	113.988	46.839	41,09%	
1985	108.011	47.344	43,83%	
μ.δ.	118.724	45.024	37,92%	

ΠΙΝΑΚΑΣ 16
σύγκριση ποσοστού υποτροπής ανηλικών και ενηλίκων

YEAR	ΕΝΗΛΙΚΟΙ ΚΑΤΑΔΙΚΑ- ΣΘΕΝΤΕΣ		%	ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΚΑΤΑΔΙΚΑ- ΣΘΕΝΤΕΣ		%
	ΥΠΟΤΡΟΠΟΙ	ΥΠΟΤΡΟΠΟΙ				
1973	99.911	39.312	39,35%	14.337	1.025	7,15%
1974	93.738	35.095	37,44%	13.272	1.160	8,74%
1975	99.474	34.408	34,59%	14.589	936	6,42%
1976	98.341	35.084	35,68%	14.169	917	6,47%
1977	102.431	39.816	38,87%	14.305	1.209	8,45%
1978	100.717	40.632	40,34%	15.017	1.567	10,43%
1979	105.600	43.799	41,48%	14.681	1.832	12,48%
1980	108.635	46.133	42,47%	14.193	1.768	12,46%
1981	123.414	51.186	41,48%	14.162	1.834	12,95%
1982	124.006	58.863	47,47%	15.427	1.823	11,82%
1983	104.379	51.018	48,88%	16.612	1.690	10,17%
1984	97.794	45.734	46,77%	16.194	1.105	6,82%
1985	92.915	46.310	49,84%	15.096	1.214	8,04%
μ.ό.	103.950	43.645	41,99%	14.773	1.391	9,41%

21 +

ΠΙΝΑΚΑΣ 17
υποτροπή - κατά ομάδες ηλικιών

ΕΤΟΣ	7 - 12		13 - 17		18 - 20	
	ΚΑΤΑΔ.	ΥΠΟΤΡ.	ΚΑΤΑΔ.	ΥΠΟΤΡ.	ΚΑΤΑΔ.	ΥΠΟΤΡ.
1973	338	0	5.220	120	8.779	900
1974	253	1	4.317	130	8.702	1.029
1975	343	9	5.760	120	8.486	807
1976	308	3	6.187	99	7.674	815
1977	314	2	5.738	204	8.253	1.003
1978	297	3	5.494	337	9.227	1.227
1979	262	4	4.953	384	9.466	1.444
1980	240	5	5.236	422	8.717	1.341
1981	229	5	5.224	493	8.710	1.336
1982	253	6	6.509	553	8.665	1.264
1983	209	5	7.610	667	8.793	1.259
1984	191	1	8.338	261	7.665	843
1985	168	1	7.205	276	7.723	937
μ.ό.	262	3	5.984	313	8.528	1.093

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξιάδης Σ.:

--«Προς αναμόρφωση του σωφρονιστικού συστήματος», Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Αθήνα-Κομοτηνή, 1983.

--«Εγκληματικότητα ή παραβατικότητα των ανηλίκων;», Ποινικά Χρονικά, 1983

--Έκθεση παρατηρήσεων στο «Σχέδιο Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων στην έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου και της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας Ο νέος σωφρονιστικός κώδικας (σχέδιο κώδικα βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων), Εισηγητική έκθεση, κείμενο, κριτική, Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Αθήνα, 1988.

Βεργόπουλος Ι.:

--«Αι, περί ανηλίκων ποινικά διατάξεις», Ποινικά Χρονικά, 1952, σελ. 550-559.

Βουγιούκας Κ.:

--«Αναμορφωτικά καταστήματα και ανήλικοι», Ποινικά Χρονιά, 1954.

--«Ποινική ανηλικότητας», Ποινικά Χρονικά, 1958, σελ. 56-62.

Γαρδίκας Κ.:

--«Οι ανήλικοι εγκληματίαι», Ποινικά Χρονικά, 1951, σελ. 212-223, 265-280.

Δασκαλάκης Η.:

--«Η λειτουργία της ποινής υπό το φως των δεδομένων της εγκληματολογίας», εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Αθήνα, 1973.

--«Η μεταχείριση του ανήλικου εγκληματία», Εκλογή Αρ. 50, Αθήνα, Δεκέμβριος 1979, σελ. 7.

--«Η μεταχείριση του εγκληματία», Πανεπιστημιακές παραδόσεις, τόμος Α', Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Αθήνα-Κομοτηνή, 1981.

--«Απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα», (Έρευνα ομάδας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών), Αθήνα, 1983.

--«*Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης*», (Πανεπιστημιακές παραδόσεις), Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Αθήνα-Κομοτηνή, 1985.

--«*Ο θεσμός της φυλακής*» (Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών), τεύχος 68Α, Άνοιξη 1988, σελ. 33-37.

--«*Οι επιστημονικές τάσεις έναντι του προβλήματος της φυλακής*» (Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών), τεύχος 68Α, Άνοιξη 1988, σελ. 38-48.

Δάρας Ι.:

--«*Τα ψυχολογικά κίνητρα του εγκλήματος*», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 1973.

Δεγλήρης Π., Κορυφίδου Ε., Νικολόπουλος Γ.:

--«*Φυλακή και ποινικό σύστημα στο Surveiller et Punir*» του Μ. Φουκώ, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τεύχος 68Α, Άνοιξη 1988, σελ. 97-115.

Δεκλερής Μ.:

--«*Η συστηματική σχεδίαση της Δημόσιας Πολιτικής στη Διοίκηση Συστημάτων*», Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Αθήνα-Κομοτηνή, 1989.

Δέδες Χ.:

--«Δογματικά προβλήματα του δικαίου ανηλίκων», Νομικό Βήμα, 1976, σελ. 241-249.

Δημηνάς Δ.:

--«Η ανάγκη εκσυγχρονισμού της νομοθεσίας ανηλίκων», Αρμενόπουλος, Αθήνα, 1984.

Ευαγγελάτος Δ.:

--Κατευθυντήριοι άξονες του Σχεδίου του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα-ειδική αναφορά στην εργασία των κρατουμένων, στην έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού δικαίου και της Ελληνικής εταιρείας Εγκληματολογίας: Ο νέος σωφρονιστικός κώδικας (Σχέδιο κώδικα βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων), εισηγητική έκθεση, κείμενο, κριτική, Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Αθήνα, 1988.

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών:

--«Ο θεσμός της φυλακής στην Ελλάδα» (Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών). Εκδόσεις Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Ειδικό τεύχος 68Α, 1988, σελ. 237-400

Ηλιόπουλος Ι.:

--«Σύστημα του ελληνικού ποινικού δικαίου», Τόμοι α' και γ', εκδόσεις Τζάκας και Δελαγραμμάτικας, Αθήνα, 1923

Θάνου Γ. Και Αναγνωστάκη Κ.Σ. :

--«Ο θεσμός της δοκιμασίας», Εκδόσεις Αρμενόπουλος, Αθήνα, 1982.

Ίδρυμα Ερευνών για το παιδί:

--«Εφηβεία: προσδοκίες και αναζητήσεις», επιμέλεια: Θ. Δραγώνα-Μπ. Ντάβου, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1989.

Κατωπόδης Γ.:

--«Σωφρονιστήριο Ανηλίκων (Απλαί σκέψεις-Σαφές προτάσεις)», Σωφρονιστική Επιθεώρηση, 1948, σελ. 28-31.

Καρβουνιάρης Β.:

--«Σύγχρονη πόλη και εγκληματικότητα», Κοινωνική Εργασία, τεύχος 7^ο, Αθήνα, 1987.

Κοκκόρης Α.:

--«Αστυνομία Οργάνωση-Δομή-Λειτουργία», (Διάλεξη σε μεταπτυχιακό σεμινάριο της Παντείου Α.Σ.Π.Ε.), Φθινόπωρο 1988, σελ. 16.

Κουράκης Ν.:

--«Η ποινική καταστολή μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος», 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκουλας Α.Ν., Αθήνα-Κομοτηνή, 1985.

--«Ανήλικοι παραβάτες και ποινική δικαιοσύνη, (Σκέψεις για μια επανεξέταση του ισχύοντος ποινικού δικαίου των ανηλίκων), Νομικό Βήμα, 1986, σελ. 175-179.

Κουράκος Ι.:

--«Επίτιμος ερμηνεία του ισχύοντος ποινικού δικαίου», Β' Έκδοση, Εκδόσεις Απατσιδης, Αθήνα, 1947.

Κώδικας Ποινικής Δικονομίας:

--(Επιμέλεια Δ. Μαυρομμάτης), σημειώσεις του ιδίου, Ξάνθη, 1999.

Λαμπρόπουλος Ε.:

--«Η αντιμετώπιση του σωφρονιστικού προβλήματος από την ελληνική σωφρονιστική πολιτική: More of the same or the same is different», Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας, τεύχος 5-10, Αθήνα, 1990-92 .

Ληξουροώτης Γ.:

--«Κοινωνικές και νομικές αντιλήψεις για το παιδί τον πρώτο αιώνα του Νεοελληνικού Κράτους», Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1986.

Λούτση Ζ.:

--«Εισήγηση στο Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέδριο», Αθήνα (Ζάππειο), 1985.

Λυμπερόπουλος Κ.:

--«Ουσιαστικού δικαίου κυρώσεις για παράβαση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου (ποινικές-πειθαρχικές-αστικές)», Εισήγηση στο 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, Δεκέμβριος 1989.

Μαγκάκης Γ.:

--«Ποινικό Δίκαιο», Β' Έκδοση, εκδόσεις του ιδίου, Αθήνα, 1981.

Μανωλεδάκης Ι.:

--«Γενική θεωρία του ποινικού δικαίου» τόμος β', Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Θεσσαλονίκη, 1978.

Μαραγκοπούλου-Γιωτοπούλου Α.:

--«Παραδόσεις Εγκληματολογίας», Τόμος Α', Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Αθήνα, 1979, σελ. 21.

--«Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη-Πάντειος, Αθήνα, 1984, σελ. 421.

Μαργαρίτης Λ και Παρασκευόπουλος:

--«Θεωρία της ποινής (θεωρία, νομολογία, εφαρμογή στην πράξη)», Εκδόσεις Σάκκουλας Α.Ν., Θεσσαλονίκη, 1984.

Μαυρομάτη Μ.:

--«Εξελίξεις και μεταρρυθμίσεις εις την εν ιδρύμασι μεταχείριση των παρεκτρεπομένων ανηλίκων», Σωφρονιστική Επιθεώρησης, 1958, σελ. 166-174.

Μητσάκης Α.:

--«Η έκτισις της ποινής των ανηλίκων», «Θέμ. Αγγ.», 1943, σελ. 348-349.

Μπακατσούλα Μ.Ν.:

--«Εγκληματολογία. Η κοινωνιολογία της εγκληματικότητας», Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1979.

Μπεζέ Λ.:

--«Ανήλικοι Παραβάτες: μελέτη 20 περιπτώσεων», Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1985. «Δυσκοινωνικότητα των νέων και η δυσκολία προσαρμογής του αναμορφωτικού συστήματος», Εισήγηση, Αθήνα, Οκτώβριος 1988.

Παπαδάτος Γ.:

--«Η επανεκπαίδευση και η ένταξη των ανηλίκων στο κοινωνικό σύνολο» Εισήγηση στο Συμπόσιο «Πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Επανεκπαίδευση και ένταξη στο κοινωνικό σύνολο», Αθήνα 1988.

Παπαδημητρίου Α.:

--«Θεωρίες κοινωνικής παρεκκλίσεως», σημειώσεις του ίδιου, Πάτρα, 1979.

Παπαζαχαρίου Ι.:

--«Περί των επί των ανηλίκων εγκληματιών, επιβαλλόμενων θεραπευτικών μέτρων», Ποινικά Χρονικά, 1953, σελ. 281-302. .

--«Ποινικόν δίκαιον ανηλίκων», Αστυνομικά Χρονικά, 1953, σελ. 393-401.

Πανούσης Γ.:

--«Σύγχρονα θέματα εγκληματικότητας», Εκδόσεις Δανιά, Αθήνα, 1990.

--«Έγκλημα και τοπική κοινωνία», Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1993.

Παρασκευόπουλος Ν.:

--«Η διαπαιδαγώγηση ως προβληματικός στόχος των στερητικών της ελευθερίας μέσω του ποινικού δικαίου των ανηλίκων», Νομικό Βήμα, 1988, σελ. 732-737.

Ποινικός Κώδικας :

--«Επιμέλεια Κονταξή Αθαν.», Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 1992.

--«Επιμέλεια Μαυρομμάτης Δ.», σημειώσεις του ιδίου, Ξάνθη, 1999.

Σιδέρης Χ.:

--«*Η υποτροπή κατά τον ισχύοντα Ποινικόν Κώδικα (Διατριβή)*», Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1979.

Σπανού Ε.:

--«Η σωφρονιστική αγωγή των ανηλίκων», Ποινικά Χρονικά, 1957, σελ. 217-288.

Σπινέλλης Δ.:

--«*Βασικά στοιχεία του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας*», Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1990.

Σπινέλλη Κ.:

--«Ανήλικοι εγκληματίες ή νεαροί παραβάτες; Το πρόβλημα υπό το πρίσμα της «θεωρίας της ετικέτας», Ποινικά Χρονικά, 1976, σελ. 785-800. «Εγκληματολογία: Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις» (Τόμος α'), Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1985.

Σπινέλλη Κ. και Τρωϊάννου Α.:

--«Δίκαιο ανηλίκων. Ποινικές ρυθμίσεις και εγκληματολογικές προεκτάσεις», Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1987.

Σωφρονιστική Επιθεώρησης:

--«Νέαι προσπάθειαι δια τους ανηλίκους», 1953, σελ. 109-114.

--«Η κίνηση των Δικαστηρίων Ανηλίκων», από της εφαρμογής του νέου Ποινικού Κώδικα, 1954, σελ. 75-76.

Τζέρμπη Φ:

--«Πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων από την αρμόδια Δ/ση και υπηρεσιών του υπουργείου Δικαιοσύνης» εισήγηση στο Συμπόσιο «Πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Επανεκπαίδευση-Ένταξη στο κοινωνικό σύνολο», Αθήνα 1988.

-- «Το έργο της πρόληψης και καταστολής της εγκληματικότητας των ανηλίκων από την αρμόδια Διεύθυνση και Υπηρεσιών του

Υπουργείου Δικαιοσύνης (Εισήγηση στα πλαίσια του Σεμιναρίου Επιμελητών Ανηλίκων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο)», Αθήνα, 1989.

Τζουραμάνη Χρ.:

--«Ανάλυση εγκλημάτων-Εγκληματολογική-προσέγγιση», Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1990.

Τσαλίκογλου Φ.:

--«Μυθολογίες βίας και καταστολής», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1989.

Τσενές Η.:

--«Τοπική αυτοδιοίκηση. Θεωρία και πράξη,» Εκδόσεις Φοίβος, Αθήνα, 1986.

Τσιλιμγκάκη Β.:

--«Οι καινοτομίες του νέου Κώδικα για τη μεταχείριση των κρατουμένων», Κοινωνική Εργασία, τεύχος 7^ο, Αθήνα, 1987.

Τσιάντης Γ. και Μανωλόπουλος Σ.:

--«Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής, Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα, 1988.

Τσουκαλας Κ.:

--«Πρόλογος», Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τεύχος 68^Α, Άνοιξη 1988, σελ. 11-13.

Τρωϊάνου-Λουλά Α.:

--«Η Υπηρεσία Επιμελητών των δικαστηρίων Ανηλίκων εν Ελλάδι» (Διατριβή), Αθήνα, 1977.

--«Η εισαγωγή του ανηλίκου σε ίδρυμα αγωγής και η άσκηση της αστικής επιμέλειάς του», Ποινικά Χρονικά, 1979, σελ. 193-212.

--«Ο ανήλικος παραβάτης και η δίκη του», Νομικό Βήμα, 1982, σελ. 378-390.

--«Η ποινική νομοθεσία των ανηλίκων». Κείμενα-Βιβλιογραφία-Νομολογία-Σχόλια, Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1987.

Φαρσεδάκης Ι.:

--«Παραβατικότητα και κοινωνικός έλεγχος των ανηλίκων», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1986.

Φίλιας Β.:

--«Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 1977.

Φραντζεσκάκη Ι.:

--«Αντικοινωνική συμπεριφορά των νέων», Εκδόσεις Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, Αθήνα, 1987.»

--«Το σωφρονιστικό σύστημα. Ανάλυση και παρατηρήσεις επί των διατάξεων του Νέου Σωφρονιστικού Κώδικα (Ν. 1851/1989 και Ν. 1877/1990,» Έκδοση Συλλόγου Συμπαραστάσεως Κρατουμένων «Ονήσιμος», Αθήνα, 1990.

Χαΐδου Α:

--«Θετικιστική εγκληματικότητα. Κοινωνιολογικές και ατομικές προσεγγίσεις (παραδόσεις)», ΠΑΣΠΕ, Αθήνα, 1988.

--«Το θεωρητικό και θεσμικό πλαίσιο του κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1989.

--«Η ιδρυματική και εξωϊδρυματική μεταχείριση των ανηλίκων στην Ελλάδα και το εξωτερικό», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1990.

Χριστόδουλος Α.:

--«Η προφυλάκιση των ανηλίκων», Σωφρονιστική Επιθεώρησης, 1948, σελ. 173-175.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Erikson I.:

-- «Θεωρίες κοινωνικής παρεκκλίσεως», Μετάφραση-Επιμέλεια
Αθ. Παπαδημητρίου, Πάτρα, 1979.

Bloch H.A./Flunn F.T.:

--Delinquency the Juvenile. Offenders in America today: New,
York, 1966.

Chaidon A.:

--Greifetsentziehende Massnahmen gegenuben jugendlichem
Delinquenten in Griechenland in: F. Dunkel und K. Meyer (Hrgs.):
a.a.O., 1986, (997-1049).

Dearing A.:

--Freiheitsstrafe und Strafvollzug beo Jugendndlichen in
Osterreich, in F. Dunkel und K. Meyer (Hrgs). a.a.O., 1985, (257-
316_...

Dunkel F.:

--Situation und Reform von Jugendstrafe, Jugendstrafvollzug
Sanktionen gegenuber jugendlichen Rechtsbrechern in der
Bundesrepublik Deutschland in F. Dunkel und K. Meyer (Hrsg).
a.a.O., 1985,)45-256). Reflexions au su; et de P' elaboration de
ergles minima par les Nations Unies pour la protection des

mineurs privés de liberté, Revue internationale de criminologie et de police technique 1988 (309-323).

Dunkel F. Und Meyer K.:

--Die Reform von Jugendstrafe und Jugendstrafvollzug-
Gegenstandsbereiche und Ziele eines internationalen Vergleichs,
in F. Dunkel und K. Meyer (Hrsg.): a.a.O. 1985 (3-42).

Eco Umberto:

--«Πως γίνεται μια διπλωματική εργασία» (Επιμέλεια
παρουσίαση Μαριάννα Κονδύλη), Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα, 1994.

Glueck S.:

--The problem of delinquency, Boston USA., 1969.

Hübler B.:

--Jugendstrafe und Jugendstrafvollzug in Umbruch. Stationäre
Massnahmen in der Jugendkriminalrechtspflege in England und
Wales, in F. Dunkel und K. Meyer (Hrsg.): a.a.O. 1985 (669-754).

Lipton D./Martinson R./Wilks):

--The effectiveness of correctional treatment: A survey
evaluation studios, New York/London, 1975, pages 1531-1569.

Mireille Delmas-Marty:

--«Πρότυπα και τάσεις αντεγκληματικής πολιτικής (μετάφραση
Χριστίνα Ζαραφωνίτου)», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Rutter M. and Giller H.:

--Juvenile Delinquency. Trends and Perspectives, Great Britain, 1983.

--Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Milan, 26 August-6 September, 1985, A/CONF 121/Rev 1, pages 20-43.

Srabo Denis:

--«Έγκλημα και δικαιοσύνη του 2000», Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας, τεύχος 5-10, Αθήνα, 1990-92.

